The background of the cover is a misty, sepia-toned photograph of a street. In the foreground on the left, a tall, ornate black lamppost stands prominently. In the middle ground, a man in a long coat and a small child are walking away from the viewer down the street. To their right, a series of thin, vertical poles or markers line the path, receding into the distance. The atmosphere is hazy and evocative.

L'Ombra del Vent

Carlos Ruiz Zafón

epubcat

Una matinada de 1945 un noi és acompanyat pel seu pare a un indret misteriós amagat al cor de Ciutat Vella: El Cementiri dels Llibres Oblidats. Daniel Sempere hi troba un llibre maleït que canvia el rumb de la seva vida i l'arrossega a un laberint d'intrigues i secrets enterrats a l'ànima fosca de la ciutat. *L'Ombra del Vent* és un misteri literari ambientat a la Barcelona de la primera meitat del segle xx, des dels últims esplendors del Modernisme a les tenebres de la Postguerra.

Combinant les tècniques del relat d'intriga i suspens, la novel·la històrica i la comèdia de costums, *L'Ombra del Vent* és sobretot una tràgica història d'amor el ressò de la qual es projecta a través del temps. Amb gran força narrativa, l'autor entrellaça trames i enigmes a manera de nines russes en un inoblidable relat sobre els secrets del cor i l'embruix dels llibres, l'intriga dels quals es manté fins a l'última pàgina.

epubcat

Carlos Ruiz Zafón

L'Ombra del Vent

El Cementiri dels Llibres Oblidats - 1

ePUB v2.0

effour 01.09.14

*llegir ens fa
més lliures*

Títol original: *La Sombra de Viento*
Carlos Ruiz Zafón, 2001
Traducció: Josep Pelfort, 2001

Edició digital: efffour (v1.0)
Segona edició: EpubCat (v2.0)
Digitalització: efffour

ePUBCat base r1.3

*Per al Joan Ramon Planas,
que es mereixeria alguna cosa millor.*

EL CEMENTIRI DELS LLIBRES OBLIDATS

Aquest llibre forma part d'un cicle de novel·les que s'entrellacen en l'univers literari del Cementiri dels Llibres Oblidats. Les novel·les d'aquest cicle s'uneixen les unes amb les altres a través de personatges i de fils argumentals que fan de ponts narratius i temàtics, tot i que cadascun dels llibres ofereix una història tancada i independent.

És per això que els títols de la sèrie del Cementiri dels Llibres Oblidats es poden llegir en qualsevol ordre o bé separatament, de manera que el lector pot explorar i endinsar-se en aquest laberint d'històries a través dels diversos camins i portes que, entrelligats, el portaran al cor de la narració.

EL CEMENTIRI DELS LLIBRES OBLIDATS

Encara recordo aquella alba en què el pare em va dur per primera vegada a visitar el Cementiri dels Llibres Oblidats. S'esgranaven els primers dies de l'estiu del 1945 i tots dos passejàvem pels carrers d'una Barcelona atrapada sota cels de cendra i un sol vaporós que es vessava damunt la Rambla de Santa Mònica en una garlanda de coure líquid.

—Daniel, el que veuràs avui no ho pots explicar a ningú —em va advertir el meu pare—. Ni al teu amic Tomàs. A ningú.

—¿Ni tan sols a la mare? —vaig voler saber jo, amb un fil de veu.

El pare va sospirar, emparat per aquell somriure trist que el perseguia com una ombra per la vida.

—És clar que sí —va respondre capcot—. Amb ella no hi tenim secrets. A ella l'hi pots explicar tot.

Poc després de la guerra, un brot de còlera s'havia endut la mare. La vam enterrar a Montjuïc el dia que jo feia quatre anys. Només recordo que va ploure tot el dia i tota la nit, i que, quan li vaig preguntar al pare si el cel plorava, li va fallar la veu i no em va poder contestar. Al cap de sis anys, l'absència de la mare continuava sent per mi com una mena de miratge, com un silenci a crits que jo encara no sabia fer emmudir amb les paraules. El pare i jo vivíem en un petit pis del carrer de Santa Anna, a la vora de la plaça de l'església. El pis estava situat just al damunt de la llibreria especialitzada en edicions de col·leccionista i llibres de vell heretada del meu avi, una botiga encantada que el pare confiava que algun dia passaria a les meves mans. Em vaig criar entre llibres, fent amics invisibles en pàgines que s'esmicolaven amb la pols i l'olor de les quals encara conservo a les mans. De petit, vaig aprendre a agafar el son mentre li explicava a la mare, en la penombra de la meva habitació, les incidències de la jornada, les meves trifulgues a l'escola, el que havia après aquell dia... Ara ja no podia

sentir la seva veu o notar-ne el tacte, però la seva llum i la seva escalfor encenien cada racó d'aquella casa i jo, amb la fe d'aquells que encara no poden comptar els seus anys amb els dits de la mà, creia que, si tancava els ulls i li explicava coses, ella em podria sentir des d'on fos. A vegades, el pare m'escoltava des del menjador i plorava d'amagat.

Recordo que aquell matí de juny em vaig desvetllar cridant. El cor em batejava al pit com si l'ànima volgués fer-se camí i arrencar a córrer escales avall. El pare, trasbalsat, vingué de seguida a la meva habitació, em va sostenir als seus braços i mirà de calmar-me.

—No em puc recordar de la seva cara. No em puc recordar de la cara de la mare —vaig xiuxiuejar sense alè.

El pare em va abraçar amb força.

—No t'hi amoïnis, Daniel. Jo ja me'n recordaré per tots dos.

Ens vam mirar en la penombra, buscant paraules que no existien. Aquella va ser la primera vegada que em vaig adonar que el pare envellia i que els seus ulls, ulls de boira i de pèrdua, sempre miraven cap enrere. Es va posar dret i va fer córrer les cortines perquè entrés la tèbia llum de l'alba.

—Apa, Daniel, vesteix-te. Que et vull ensenyar una cosa —digué.

—¿Ara? ¿A les cinc de la matinada?

—Hi ha coses que només es poden veure entre tenebres —va insinuar brandant un somriure enigmàtic que segurament havia manllevat d'algun volum d'Alexandre Dumas.

Els carrers encara llanguien entre boirines i serenos quan vam sortir al portal. Els fanals de les Rambles dibuixaven una avinguda vaporosa, i parpellejaven al mateix temps que la ciutat es desvetllava i es desfeia de la seva disfressa d'aquarel·la. Quan vam arribar al carrer de l'Arc del Teatre, ens encaminàrem cap al Raval, sota les arcades que prometien una volta de boira blava. Vaig seguir el pare a través d'aquell camí estret, que era més una cicatriu que un carrer, fins que la tremolosa llum de la Rambla es va perdre darrere nostre. La claror de l'alba es filtrava des dels balcons i les cornises en alenades de llum esbiaixada que no arribaven a fregar el terra. Finalment, el pare es va aturar al llinar d'una porta gran de fusta llavorada, ennegrida pel temps i la humitat. Al nostre davant, s'hi alçava el que em va semblar el cadàver abandonat d'un palau, o un museu de ressons i d'ombres.

—Daniel, el que veuràs avui no ho pots explicar a ningú. Ni al teu amic Tomàs. A ningú.

Un homenet amb faccions d'ocell rapinyaire i cabellera platejada ens va obrir la porta. La seva mirada d'àguila es va aturar en els meus ulls, impenetrable.

—Bon dia, Isaac. Aquest és el meu fill Daniel —va anunciar el pare—. Aviat farà onze anys, i algun dia es farà càrrec de la botiga. Ja té edat de conèixer aquest lloc.

Aquest tal Isaac ens va convidar a passar amb un lleu assentiment. Una penombra blavosa ho cobria tot, insinuant només les formes d'una escalinata de marbre i d'una galeria de frescos poblats per figures d'àngels i criatures fabuloses. Vam seguir el guardià al llarg d'aquell corredor palatí i vam arribar a una gran sala circular on una autèntica basílica de tenebres reposava sota una cúpula ganivetejada per feixos de llum que penjaven de dalt. Un laberint de passadissos i prestatges farcits de llibres pujava des de la base fins a la cúspide, formant un rusc ordit de túnels, escales, plataformes i ponts que deixaven endevinar una gegantina biblioteca de geometria impossible. Vaig mirar el pare, bocabadat. Ell em va somriure i em va fer l'ullet.

—Daniel, benvingut al Cementiri dels Llibres Oblidats. D'ací i d'allà, serpejant pels passadissos i les plataformes de la biblioteca, es perfilaven una bona dotzena de figures. Algunes es van girar a saludar des de lluny, i vaig reconèixer els rostres de diversos col·legues del pare en el gremi de llibreters de vell. Als meus ulls de deu anys, aquells individus semblaven una confraria secreta d'alquimistes que conspiraven d'amagat del món. El pare es va agenollar davant meu i, mirant-me de fit a fit als ulls, em va parlar amb aquella veu lleu de les promeses i les confidències.

—Aquest lloc és un misteri, Daniel, un santuari. Cadascun dels llibres que veus, cadascun d'aquests volums, té ànima. L'ànima de qui el va escriure, i l'ànima dels qui el van llegir, i el van viure i el van somiar. Cada vegada que un llibre canvia de mans, cada vegada que algú deixa que la seva mirada llisqui per les seves pàgines, el seu esperit creix i s'enforteix. Ja fa molts anys, quan el meu pare em va dur aquí per primera vegada, aquell lloc ja era vell. Potser tan vell com la ciutat mateixa. Ningú no sap del cert des de quan existeix, o qui el va crear. Et diré el mateix que el meu pare em va dir a mi. Quan una biblioteca desapareix, quan una llibreria tanca les portes, quan un llibre es perd en l'oblit, els qui coneixem aquest lloc, els guardians, ens assegurem que arribi aquí. En aquest lloc, els llibres que ja no recorda ningú, els llibres que s'han perdut en el temps, hi viuen

per sempre, esperant arribar algun dia a les mans d'un nou lector, d'un nou esperit. A la botiga, nosaltres els venem i els comprem, però, de fet, els llibres no tenen amo. Cadascun dels llibres que veus aquí ha estat el millor amic d'algú. Però, ara, només ens tenen a nosaltres, Daniel. ¿I Creus que podràs guardar aquest secret?

Els meus ulls es van perdre en la immensitat d'aquell lloc, en la seva claror encantada. Vaig fer que sí amb el cap i el pare va somriure.

—¿I saps què és el millor de tot? —va preguntar.

Vaig negar en silenci.

—Hi ha el costum que el primer cop que algú visita aquest lloc triï un llibre, el que vulgui, i l'adopti, assegurant-se que no desapareixerà mai, que sempre es mantindrà viu. És una promesa molt seriosa. És per tota la vida —em va explicar el pare—. I avui et toca a tu.

Durant gairebé mitja hora, vaig vagarejar pels topants d'aquell laberint que feia olor de paper vell, de pols i de màgia. La meva mà fregava les avingudes de lloms exposats, que em temptaven, que sol·licitaven la meva elecció. Vaig albirar, entre els títols desdibuixats pel temps, mots en llengües que reconeixia i molts altres que era incapaç d'identificar. Vaig recórrer passadissos i galeries en espiral poblades per centenars, per milers de volums, que semblava que sabien més de mi que no pas jo d'ells. Al cap de poc, em va assaltar la idea que, darrere la coberta de cadascun d'aquells llibres, s'hi obria un univers infinit per explorar i que, més enllà d'aquells murs, el món deixava passar la vida en tardes de futbol i serials de ràdio, cofoi de veure's el melic i poca cosa més. Potser va ser aquell pensament, o tal vegada l'atzar (o el seu parent de gala, el destí), però el cert és que en aquell mateix instant vaig saber que ja havia triat el llibre que adoptaria. O potser hauria de dir més aviat el llibre que m'adoptarà a mi. Treia el cap tímidament per la vora d'un prestatge, estava enquadernat amb pell de color de vi, i xiuxiuejava el seu títol en lletres daurades que lluïen com el foc a la llum que destil·lava la cúpula. M'hi vaig acostar i vaig acaronar les paraules amb el tou dels dits, tot llegint en silenci.

L'Ombra del Vent

JULIÀ CARAX

No havia sentit anomenar mai ni aquell títol ni aquell autor, però tant em va fer. La decisió ja estava presa. Per les dues parts. Vaig agafar el llibre amb molta cura i el vaig fullejar, deixant que les seves pàgines esbateguessin com unes ales. Alliberat de la seva cel·la del prestatge, el llibre va deixar anar un núvol de pols daurada. Satisfet de la meva elecció, vaig refer el camí pel laberint portant el meu llibre sota el braç amb un somriure imprès als llavis. Potser l'atmosfera encisadora d'aquell lloc em dominava, però jo tenia l'estranya seguretat que aquell llibre havia estat allà esperant-me durant anys, probablement des d'abans del meu naixement.

Aquella tarda, de tornada al pis del carrer de Santa Anna, em vaig refugiar a la meua habitació i vaig decidir llegir les primeres ratlles del meu nou amic. Abans que pogués adonar-me'n, ja hi havia caigut a dins, sense remei. La novel·la relatava la història d'un home que buscava el seu veritable pare, que no havia arribat a conèixer mai, i l'existència del qual només descobria gràcies a les últimes paraules que pronunciava la seva mare al llit poc abans de morir. La història d'aquella recerca es transformava en una odissea fantasmagòrica en què el protagonista lluitava per recuperar una infantesa i una joventut perdudes, i en què, lentament, descobríem l'ombra d'un amor maleït el record del qual el perseguiria fins a la mort. A mesura que avançava, l'estructura del relat va començar a recordar-me una d'aquelles nines russes que contenen innumbrables còpies d'ella mateixa en el seu interior. De mica en mica, la narració s'esfilagarsava en mil històries, com si el relat hagués penetrat en una galeria de miralls i la seva identitat s'esquincés en dotzenes de reflexos diferents que eren, alhora, un de sol. Els minuts i les hores s'esmunyien com un miratge. Al cap d'unes hores, atrapat en el relat, ben just si vaig adonar-me que les campanades de mitjanit repicaven en la llunyania de la catedral. Soterrat per la llum de coure que projectava el flexo, em vaig submergir en un món d'imatges i sensacions que jo no havia conegut mai. Personatges que em van semblar tan reals com l'aire que respirava em van arrossegat per un túnel d'aventura i de misteri del qual no volia sortir. Pàgina rere pàgina, em vaig deixar envoltar pel sortilegi de la història i del seu món fins que l'alè de l'alba va acaronar la meua finestra i els meus ulls cansats van arribar a les últimes ratlles del llibre. Em vaig estirar al llit, sota la penombra blavosa del matí,

amb el llibre damunt el pit i vaig sentir la remor de la ciutat adormida que degotava sobre les teulades esquixades de púrpura. La son i la fatiga m'assaltaven, però jo em resistia a rendir-me. No volia perdre l'encís de la història ni dir encara adéu als seus personatges.

Una vegada, vaig sentir comentar a un client habitual de la llibreria del meu pare que hi ha poques coses que marquin tant un lector com el primer llibre que realment s'obre camí fins al seu cor. Aquelles primeres imatges, el ressò d'aquelles paraules que ens pensàvem que havíem deixat enrere, ens acompanyen tota la vida i esculpeixen un palau a la nostra memòria, al qual tard o d'hora —tant se val quants llibres llegim, quants mons descobrim, quantes coses aprenuem o oblidem— tornarem inevitablement. Per mi, aquestes pàgines embruixades seran sempre les que vaig trobar als passadissos del Cementiri dels Llibres Oblidats.

DIES DE CENDRA

1945-1949

1

Un secret val el que valen aquells a qui l'hem d'ocultar. Quan em vaig despertar, el meu primer impuls va ser compartir l'existència del Cementiri dels Llibres Oblidats amb el meu millor amic. El Tomàs Aguilar era un company d'estudis que dedicava el seu temps lliure i el seu talent a la invenció d'artefactes altament enginyosos però d'escassa o nul·la aplicació pràctica, com ara el dard aerostàtic o la baldufa dinamo. No hi havia ningú millor que el Tomàs per compartir aquell secret. Somiant despert m'imaginava a mi i al meu amic Tomàs proveïts tots dos de llanternes i brúixola i disposats a desvelar els obscurs misteris d'aquelles catacumbes bibliogràfiques. Però vet aquí que, recordant la meva promesa, vaig veure clar que les circumstàncies aconsellaven seguir el que en les novel·les d'intriga policíaca s'anomenava un altre *modus operandi*. Al migdia, vaig abordar el meu pare per preguntar-li sobre aquell llibre i el tal Julià Carax, que en el meu entusiasme havia imaginat cèlebres arreu del món. Em vaig quedar parat en descobrir que el meu pare, llibreter de soca-rel i bon coneixedor dels catàlegs editorials, no havia sentit a parlar mai ni de *L'Ombra del Vent* ni de Julià Carax. Intrigat, el pare va inspeccionar la pàgina amb les dades de l'edició.

—Segons el que diu aquí, aquest exemplar forma part d'una edició de dos mil cinc-cents exemplars impresa a Barcelona, per Cabestany Editors, el desembre del 1935.

—¿Que la coneixes, aquesta editorial?

—Va plegar fa anys. Però l'edició original no és pas aquesta, sinó una altra del novembre del mateix any, però impresa a París. L'editorial és Galliano & Neuval. No em sona.

—¿Llavors, el llibre és una traducció? —vaig preguntar, desconcertat.

—No ho diu pas, que ho sigui. Pel que sembla, el text és original.

—¿Un llibre en català, editat primer a França?

—No seria la primera vegada, amb els temps que corren —va argumentar el meu pare—. Potser en Barceló ens hi pot ajudar...

En Gustau Barceló era un vell col·lega del meu pare, amo d'una llibreria cavernosa al carrer de Ferran, que capitanejava la flor i nata del gremi de llibreters de vell. Vivia perpètuament enganxat a una pipa apagada que desprenia flaires de mercat persa, i es descrivia a ell mateix com l'últim romàntic. En Barceló sostenia que en el seu llinatge hi havia un llunyà parentiu amb Lord Byron, tot i que ell era natural de la localitat de Caldes de Montbui. Potser amb la voluntat de fer palesa aquesta connexió, en Barceló vestia invariablement a la manera d'un dandi vuitcentista, i lluïa fulard, sabates de xarol blanc i un monocle sense graduació que, segons les males llengües, no es treia ni en la intimitat de l'excusat. De fet, però, el parentesc més significatiu que posseïa era el del seu progenitor, un industrial que s'havia enriquit per mitjans més o menys tèrbols a finals del segle XIX. Segons que em va explicar el meu pare, en Gustau Barceló era un home adinerat o, dit literalment, farcit de calés, i allò de la botiga era més una passió que un negoci. Estimava els llibres sense reserves i, encara que ell ho negava rotundament, si algú entrava a la seva llibreria i s'enamorava d'un exemplar d'un preu que era fora del seu abast, el rebaixava fins on calgués, o fins i tot l'hi regalava, si veia clarament que el comprador era un lector de soca-rel i no un diletant tastaolletes. A banda d'aquestes peculiaritats, en Barceló tenia una memòria d'elefant i una pedanteria que no desdeia gens de les seves maneres; però, si algú en sabia, de llibres, era sens dubte ell. Aquella tarda, després de tancar la botiga, el meu pare va suggerir que ens deixéssim caure pel cafè d'Els Quatre Gats, al carrer de Montsió, on en Barceló i la seva colla mantenien una tertúlia bibliòfila sobre poetes maleïts, llengües mortes i obres mestres abandonades a l'acció de les arnes.

Els Quatre Gats quedava força a prop de casa i era un dels meus racons preferits de tot Barcelona. S'hi havien conegut els meus pares l'any 32, i jo atribuïa en part el meu bitllet d'anada per la vida a l'encant d'aquell vell cafè. Uns dracs de pedra en custodiaven la façana, situada en un encreuament d'ombres, i els seus fanals de gas congelaven el temps i els records. A dins, la gent es fonia amb els ressons d'altres èpoques.

Comptables, somiadors i aprenents de geni compartien taula amb el miratge de Pablo Picasso, Isaac Albéniz, Federico García Lorca o Salvador Dalí. Allà, qualsevol pelacanyes podia sentir-se, ni que fos per uns moments, una figura històrica pel preu d'un tallat.

—Home, Sempere —proclamà en Barceló en veure entrar el meu pare —, vet aquí el fill pròdig. ¿A què devem l'honor?

—L'honor el deu vostè al meu fill Daniel, senyor Gustau, que acaba de fer un descobriment.

—Doncs, vinguin a seure amb nosaltres, que cal celebrar aquesta efemèride —proclamà en Barceló.

—¿Efemèride? —vaig xiuxiuejar al meu pare.

—En Barceló s'expressa només amb esdrúixoles —va respondre el pare a mitja veu—. Tu no diguis res, que s'enfurisma.

Els contertulians ens van fer lloc en el seu cercle i en Barceló, a qui li agradava mostrar-se esplèndid en públic, va insistir a convidar-nos.

—¿I quina edat té el jovencell? —va demanar en Barceló, mirant-me de cua d'ull.

—Gairebé onze anys —vaig fer jo.

En Barceló em va somriure, sorneguer.

—O sigui, deu. No et posis més anys, salvatgina, que ja te'ls posarà la vida. Uns quants dels presents van assentir entre murmuris. En Barceló va fer senyals a un cambrer, que tenia l'aspecte imminent de ser proclamat monument històric, perquè s'acostés a prendre nota.

—Un conyac per al meu amic Sempere, del bo, i per al plançó una llet merengada, que bé ha de créixer. Ah, i porti també uns dauets de pernil salat, però que no siguin com els d'abans, ¿oi que m'entén?, que de cautxú ja en fa la casa Pirelli! —bramà el llibreter.

El cambrer va fer que sí amb el cap i se n'anà, arrossegant els peus i l'ànima.

—El que jo sempre dic —va comentar el llibreter—. ¿Com voleu que hi hagi feina? Si en aquest país la gent no es jubila ni després de morta. Mireu el Cid. Si és que no hi ha manera...

En Barceló va assaborir la seva pipa apagada, els seus ulls d'àguila examinant amb interès el llibre que jo sostenia a les mans. A pesar de la seva façana fatxendosa i de tanta xerrameca buida, en Barceló podia olorar una bona presa com un llop olora la sang.

—A veure —va dir en Barceló, fingint un cert desmenjament—. ¿Què em porten, vostès?

Vaig mirar el pare. Ell va assentir. Sense més preàmbuls, li vaig allargar el llibre. L'home el va agafar amb mà experta. Els seus dits de pianista n'exploraren ràpidament la textura, la consistència i l'estat. Exhibint el seu somriure florentí, en Barceló va localitzar la pàgina d'edició i la va inspeccionar amb una intensitat policial durant un minut. Els altres l'observaven en silenci, com si esperessin un miracle o permís per tornar a respirar.

—Carax. Interessant —va murmurar amb to impenetrable.

Vaig allargar altra vegada la mà per recuperar el llibre. En Barceló va arquejar les celles, però me'l va tornar amb un somriure glaçat.

—¿On l'has trobat, vailet?

—És un secret —vaig replicar, sabent que el meu pare devia estar rient per dins.

En Barceló va arrufar les celles i va desviar la mirada cap al meu pare.

—Amic Sempere, perquè és vostè i per tot l'afecte que li tinc i en honor de la llarga i ferma amistat que ens uneix com a germans, deixem-ho en quaranta duros. I que no se'n parli més.

—Això ho haurà de discutir amb el meu fill —va al·legar el meu pare—. El llibre és seu.

En Barceló em va oferir un somriure de llop.

—¿Què me'n dius, doncs, noiet? Quaranta duros no és pas poca cosa per una primera venda... Sempere, aquest xicot seu farà carrera en aquest negoci. Els contertulians li van riure la gràcia. En Barceló em va mirar complagut, traient ja la seva cartera de pell. Va comptar els quaranta duros, que en aquell temps eren una autèntica fortuna, i me'ls va allargar. Jo em vaig limitar a fer que no amb el cap en silenci. Ell va arrufar les celles.

—Vés amb compte, noi, que la cobdícia és pecat mortal, ¿oi? —va argumentar—. Vinga, seixanta duros i et fas obrir una llibreta d'estalvis, que a la teva edat ja s'ha d'anar pensant en el futur.

Vaig tornar a negar-m'hi. En Barceló va fer una llambregada plena d'ira al meu pare a través del monocle.

—A mi no em miri —va fer el pare—. Jo, aquí, només hi vinc d'acompanyant.

En Barceló va sospirar i em va observar detingudament.

—A veure, nen, ¿però tu què és el que vols?

—Jo el que vull saber és qui és Julià Carax, i on puc trobar altres llibres que hagi escrit ell.

En Barceló va riure per sota el nas i es va enfundar de nou la seva cartera, tot reconsiderant el seu adversari.

—Ves per on, un acadèmic. Sempere, ¿què li dóna per menjar a aquesta criatura? —va preguntar fent broma.

El llibreter es va inclinar cap a mi amb to confidencial i, per un instant, em va semblar veure en la seva mirada un cert respecte que fins llavors havia estat absent.

—Farem un tracte —em va dir—. Demà diumenge, a la tarda, véns a la biblioteca de l'Ateneu i demanes per mi. Tu has de dur el llibre perquè jo el pugui examinar prou bé, i jo t'explicaré el que sé de Julià Carax. *Quid pro quo*.

—¿*Quid pro què*?

—Llatí, xaval. No hi ha llengües mortes, sinó cervells letàrgics. Fent una paràfrasi, significa que no hi ha duros a quatre pessetes, però que m'has caigut bé i que et faré un favor.

Aquell home gastava una oratòria repulsiva, capaç de matar les mosques al vol, però vaig sospitar que, si volia esbrinar alguna cosa sobre el tal Julià Carax, em convindria més quedar-hi bé. El vaig obsequiar amb un somriure beatífic, mostrant la meva delectança per les seves llatinades i la seva vèrbola fàcil.

—Recorda-te'n, demà, a l'Ateneu —va sentenciar el llibreter—. Però porta el llibre, o no hi ha tracte.

—Entesos.

La conversa es va anar esvanint lentament dins el murmur dels altres contertulians, i va derivar cap a la discussió d'uns documents trobats als soterranis d'El Escorial que suggerien la possibilitat que Miguel de Cervantes no havia estat sinó el pseudònim literari d'una peluda donassa toledana. En Barceló, absent, no va participar en el debat bizantí i es va limitar a observar-me des del seu monocle amb un somriure velat. O potser només mirava el llibre que jo tenia a les mans.

2

Aquell diumenge, els núvols del cel havien relliscat i els carrers jeien submergits sota una llacuna de boirina ardent que feia suar els termòmetres de les parets. A mitja tarda, a prop ja dels trenta graus, em vaig encaminar cap al carrer de la Canuda per a la cita amb en Barceló a l'Ateneu, amb el meu llibre sota el braç i un llenç de suor al front. L'Ateneu era —i encara ho és— un dels molts indrets de Barcelona on sembla que el segle XIX no hagi rebut notícies de la seva jubilació. L'escalinata de pedra s'enfilava des d'un pati senyorial fins a una retícula fantasiosa de galeries i salons de lectura on invencions com ara el telèfon, la premsa o el rellotge de polsera resultaven anacronismes futuristes. El porter, o potser només era una estàtua d'uniforme, a penes va parpellejar quan vaig entrar-hi. Em vaig esmunyir fins al primer pis, beneint els braços d'un ventilador que xiuxiuejava entre lectors endormiscats que es desfeien com glaçons sobre els seus llibres i diaris.

La silueta del senyor Gustau Barceló es retallava al costat dels vitralls d'una galeria que donava al jardí interior de l'edifici. Tot i l'atmosfera gairebé tropical, el llibreter anava engalanat com sempre, amb el seu aspecte de figurí i el seu monocle lluent en la penombra, com una moneda al fons d'un pou. A la seva vora, hi vaig distingir una figura enfundada en un vestit d'alpaca blanca que em va fer l'efecte de ser un àngel esculpit en boires. En sentir el ressò de les meves passes, en Barceló va afinar la mirada i em va fer un gest perquè m'hi acostés.

—El Daniel, ¿oi? —va preguntar el llibreter—. ¿Has portat el llibre?

Vaig assentir dues vegades i vaig acceptar la cadira que en Barceló m'oferia al costat seu i de la seva misteriosa acompanyant. Durant uns quants minuts, el llibreter es va limitar a somriure plàcidament, indiferent a la meua presència. Al cap de poca estona, vaig descartar tota esperança que

em presentés aquella dama de blanc, la identitat de la qual jo ignorava. En Barceló es comportava com si ella no hi fos i cap dels dos no la pogués veure. La vaig observar de reüll, temorenc d'ensopegar amb els seus ulls perduts, que continuaven mirant cap enlloc. El seu rostre i els seus braços vestien una pell extremament pàl·lida, gairebé translúcida. Tenia les faccions esmolades, dibuixades amb traç ferm sota uns cabells negres que brillaven com la pedra humitejada. Li vaig calcular uns vint anys, a tot estirar, però hi havia alguna cosa en el seu capteniment i en la manera en què l'ànima semblava caure-li als peus, com les branques d'un desmai, que em va fer pensar que no tenia edat. Com si estigués atrapada en aquell estat de perpètua joventut reservat als maniquins dels aparadors luxosos. Estava intentant llegir-li el pols sota aquell coll de cigne quan em vaig adonar que en Barceló em mirava fixament.

—¿I doncs? ¿Em diràs on vas trobar aquest llibre? —em va preguntar.

—Ho faria de bon grat, però li vaig prometre al meu pare que guardaria el secret —vaig al·legar.

—Prou que ho veig. Sempere i els seus misteris —va fer en Barceló—. Ja m'imagino d'on l'has tret. Quina sort que has tingut, xaval! D'això jo en dic trobar una agulla en un camp de lliris blancs. Apa, ¿me'l deixes veure?

Li vaig allargar el llibre, i en Barceló el va agafar amb les seves mans amb una delicadesa infinita.

—El deus haver llegit, ¿oi?

—Sí, senyor.

—T'envejo. Sempre he pensat que el moment per llegir Carax és quan encara es té el cor tendre i la ment neta. ¿Sabies que aquesta va ser l'última novel·la que va escriure?

Vaig negar en silenci.

—¿Saps quants exemplars com aquest hi ha al mercat, Daniel?

—Milers, suposo.

—Cap ni un —va precisar en Barceló—. Excepte el teu, és clar. La resta van ser cremats.

—¿Cremats?

En Barceló es va limitar a oferir el seu somriure hermètic, mentre passava els fulls del llibre i n'acaronava el paper com si fos una seda única en tot l'univers. La dama de blanc es va tombar lentament. Els seus llavis van esbossar un somriure tímid i tremolós. Els seus ulls palpaven el buit, les pupil·les blanques com el marbre. Em vaig empassar la saliva. Era cega.

—Tu no coneixes la meva neboda Clara, ¿oi? —em va preguntar en Barceló.

Em vaig limitar a fer que no amb el cap, incapaç de treure els ulls d'aquella criatura amb pell de nina de porcellana i ulls blancs, els ulls més tristos que he vist mai.

—De fet, l'experta en Julià Carax és la Clara, per això l'he portada —va dir en Barceló—. Es més, rumiant-ho bé, crec que amb el vostre permís em retiraré a una altra sala a inspeccionar aquest volum mentre vosaltres parleu de les vostres coses. ¿Què us en sembla?

El vaig mirar, atònit. El llibreter, pirata fins a la sepultura i indiferent a les meves reserves, es va limitar a donar-me un copet a l'esquena i se'n va anar amb el llibre sota el braç.

—L'has impressionat, ¿ho sabies? —va dir la veu darrere meu.

Em vaig girar per descobrir el somriure lleu de la neboda del llibreter, que temptejava el buit. Tenia la veu de vidre, tan transparent i tan fràgil que em va semblar que les seves paraules es trencarien si la tallava a mitja frase.

—El meu oncle m'ha dit que et va oferir una bona quantitat de diners pel llibre de Carax, però que tu la vas refusar —hi afegí la Clara—. T'has guanyat el seu respecte.

—Qui ho diria —vaig murmurar.

Em vaig adonar que la Clara inclinava el cap per somriure i que els seus dits juguinejaven amb un anell que semblava una garlanda de safirs.

—¿Quants anys tens? —va preguntar.

—Gairebé onze —vaig contestar—. ¿I vostè?

La Clara va riure per la meva insolent innocència.

—Gairebé el doble, però tampoc no són tants com perquè em tractis de vostè.

—Doncs, vostè sembla més jove —vaig apuntar, intuïnt que allò podria ser una bona sortida a la meva indiscreció.

Em refiaré de tu, doncs, perquè jo no sé quin aspecte tinc —va replicar, sense abandonar el seu mig somriure—. Però, si et semblo més jove, raó de més perquè em tractis de tu.

—Com vostè vulgui, senyoreta Clara.

Vaig observar detingudament les seves mans obertes com ales sobre la falda, les seves formes fràgils insinuant-se sota els plecs d'alpaca, el dibuix de les seves espatlles, la pal·lidesa extrema del seu coll i la seva manera de cloure els llavis, que hauria volgut acaronar amb la punta dels dits. No

havia tingut mai abans l'oportunitat d'examinar una dona tan de prop i amb tanta precisió sense por d'ensopegar amb la seva mirada.

—¿Què mires, ara? —va preguntar la Clara, amb un punt de malícia.

—El seu oncle diu que vostè és una experta en Julià Carax —vaig improvisar, amb la gola seca.

—El meu oncle seria capaç de dir qualsevol beneiteria per passar una estona tot sol amb un llibre que el fascini —va replicar—. Però et deus preguntar com pot ser que algú que és cec pugui ser un expert en llibres si no els pot llegir.

—No hi havia pensat, francament.

—Per tenir gairebé onze anys, no menteixes malament. Vés amb compte, o acabaràs com el meu oncle.

Tenint por de tornar a ficar-me de peus a la galleda per enèsima vegada, em vaig limitar a estar-me assegut en silenci, contemplant-la embadalit.

—Apa, acosta't —va fer ella.

—¿Perdó?

—Acosta't sense por. Que no et mossegaré.

Em vaig alçar de la cadira i em vaig apropar fins al lloc on seia la Clara. La neboda del llibreter aixecà la mà dreta, buscant-me a les palpentes. Sense saber gaire bé com havia de procedir, vaig fer el mateix i li vaig oferir la meva mà. Se la va posar a la seva mà esquerra, i llavors em va oferir en silenci la seva mà dreta. Vaig entendre instintivament el que em demanava, i la vaig guiar fins al meu rostre. El seu tacte era ferm i delicat alhora. Els seus dits van resseguir les meves galtes i els meus pòmuls. Vaig quedar-me immòbil, gairebé sense atrevir-me a respirar, mentre la Clara llegia les meves faccions amb les seves mans. Mentre ho feia, jo m'adonava que ella reia per dins i que els seus llavis mig closos murmuraven en silenci. Vaig sentir el tacte de les seves mans al front, als cabells i a les parpelles. Es va aturar damunt els meus llavis, dibuixant-los en silenci amb l'índex i l'anular. Els dits li feien olor de canyella.

Vaig empassar-me la saliva, notant que el pols se m'embravia i agraint a la divina providència que no hi hagués testimonis oculars que poguessin presenciar el meu enrojolament, que hauria pogut encendre un havà a un pam de distància.

3

Aquella tarda de boires i plugim, la Clara Barceló em va robar el cor, la respiració i la son. Sota la llum embruixada de l'Ateneu, les seves mans van escriure en la meua pell una maledicció que em perseguiria durant anys. Mentre jo la contemplava embadalit, la neboda del llibreter em va explicar la seva història i la manera com ella havia ensopegat, també per casualitat, amb les pàgines de Julià Carax. L'accident havia tingut lloc en un poble de la Provença. El seu pare, advocat de prestigi vinculat al gabinet del president Companys, havia tingut la clarividència d'enviar la seva filla i la seva dona a viure amb la seva germana a l'altra banda de la frontera a l'inici de la guerra. No van faltar els qui opinaven que allò era fer-ne un gra massa, que a Barcelona no hi passaria res i que a Espanya, bressol i pinacle de la civilització cristiana, la barbàrie era cosa d'anarquistes, i que aquests, en bicicleta i amb mitjons apedaçats, no podrien arribar gaire lluny. Els pobles no es miren mai al mirall, deia sempre el pare de la Clara, i encara menys amb una guerra entre les celles. L'advocat era un bon lector de la història i sabia que el futur es llegia als carrers, a les fàbriques i a les casernes amb més claredat que a la premsa del matí. Durant mesos, els va escriure totes les setmanes. Al començament, ho feia des del bufet del carrer de la Diputació, després sense indicar el remitent i, finalment, d'amagat, des d'una cel·la al castell de Montjuïc, un lloc on, com a tants altres, ningú no el va veure entrar i d'on no va tornar a sortir mai.

La mare de la Clara llegia les cartes en veu alta, dissimulant malament el plor i saltant-se els paràgrafs que la seva filla ja intuïa sense necessitat de llegir-los. Més tard, a mitjanit, la Clara convencia la seva cosina Claudette perquè li llegís de nou les cartes del seu pare de dalt a baix. Així era com la

Clara llegia, amb ulls manllevats. Ningú no la va veure mai vessar una llàgrima, ni quan van deixar de rebre correspondència de l'advocat ni quan les notícies de la guerra van fer suposar el pitjor desenllaç.

—El meu pare sabia des de bon començament el que passaria —va explicar la Clara—. Es va quedar al costat dels seus amics perquè pensava que era el seu deure. El va matar la lleialtat a una gent que, quan va arribar l'hora, el van trair. No et refiïs mai de ningú, Daniel, i menys encara de les persones que admires. Aquests són els que et clavaran les punyalades més cruels.

La Clara pronunciava aquestes paraules amb una duresa que semblava forjada en anys de secret i d'ombra. Em vaig perdre en la seva mirada de porcellana, ulls sense llàgrimes ni enganys, sentint-la parlar de coses que llavors jo no entenia. La Clara descrivia persones, escenaris i objectes que no havia vist mai amb els seus propis ulls amb un detall i una precisió de mestre de l'escola flamenca. El seu idioma eren les textures i els ressons, el color de les veus, el ritme dels passos. Em va explicar que, durant els anys de l'exili a França, ella i la seva cosina Claudette havien compartit un tutor i mestre ben curiós, un home que tenia ja uns cinquanta anys, que bevia a desdir, que tenia ínfules de literat, i que gallejava dient que era capaç de recitar l'*Eneida* de Virgili en llatí sense accent. Li havien posat el malnom de Monsieur Roquefort, a causa de la peculiar aroma que la seva persona destil·lava a pesar dels banys romans de colònia i perfum amb què adobava la seva pantagruèlica persona. Monsieur Roquefort, tot i les seves notables peculiaritats (entre les quals destacava una ferma i militant convicció que l'embotit i en particular la *morcilla* que la Clara i la seva mare rebien dels parents d'Espanya eren oli en un llum per a la circulació i el mal de gota), era home de gustos refinats. Des de jove, viatjava a París almenys un cop al mes per enriquir el seu bagatge cultural amb les darreres novetats literàries, visitar museus i, segons es deia, passar una nit d'esbarjo en braços d'una bagassa que havia batejat amb el nom de Madame Bovary, tot i que tenia una certa propensió al borrisol facial. En les seves excursions culturals, Monsieur Roquefort sovintejava una parada de llibres de vell situada al davant de Notre-Dame i fou allà on, per casualitat, va trobar una tarda del 1929 una novel·la d'un autor desconegut, un tal Julià Carax. Sempre amatent a les novetats, Monsieur Roquefort va adquirir el llibre més que res perquè el títol li semblava suggeridor i perquè sempre acostumava a llegir alguna cosa passadora durant el trajecte de retorn. La novel·la duia el títol

de *La casa vermella*, i a la contraportada hi apareixia una imatge borrosa de l'autor, potser una fotografia o un esbós al carbó. Segons el text biogràfic, Julià Carax era un jove de vint-i-set anys que havia nascut amb el segle a la ciutat de Barcelona i que ara vivia a París, escrivia en francès i exercia professionalment com a pianista nocturn en una casa de tolerància. El text de la sobrecoberta, pompós i ranci d'acord amb el gust de l'època, proclamava en prosa prussiana que aquella era la primera novel·la d'un valor enlluernador, d'un talent proteic i insigne, promesa de futur de les lletres europees sense parió en el món dels vivents. Tot i això, la sinopsi que seguia donava a entendre que la història contenia elements vagament sinistres i de to fulletonesc, cosa que, als ulls de Monsieur Roquefort, sempre era un punt a favor, perquè, a ell, després dels clàssics, allò que més li agradava eren les intrigues de crims i alcoves.

La casa vermella relatava la torturada vida d'un misteriós individu que assaltava botigues de joguines i museus per robar ninots i titelles, als quals posteriorment arrencava els ulls i portava a casa seva, un fantasmal hivernacle abandonat a la vora del Sena. Quan irrompia una nit en una mansió sumptuosa de l'avenue Foix per delmar la col·lecció privada de nines d'un magnat enriquit gràcies a tèrbols tripijocs durant la revolució industrial, la seva filla, una senyoreta de la bona societat parisenca, molt lligada i molt posadeta, s'enamorava del lladregot. A mesura que avançava el tortuós enamoriscament, farcit d'incidències escabroses i d'episodis a mitja llum, l'heroïna treia l'entrellat del misteri que duia l'enigmàtic protagonista, que no revelava mai el seu nom, a deixar cecs nines i ninots, descobria un terrible secret sobre el seu propi pare i la seva col·lecció de figures de porcellana i s'enfonsava inevitablement en un final de tragèdia gòtica que Déu n'hi do.

Monsieur Roquefort, que era un corredor de fons bregat en les trifulgues literàries i que s'enorgullia de posseir una extensa col·lecció de cartes signades per tots els editors de París rebutjant els volums de vers i prosa que ell els enviava sense treva ni compassió, va identificar l'editorial que havia publicat la novel·la com una casa de mala mort, coneguda, si de cas, pels seus llibres de cuina, costura i altres oficis de la llar. L'amo de la parada de llibres usats li va explicar que la novel·la feia ben poc que havia sortit, però que ja havia aconseguit arrencar un parell de ressenyes de dos

diaris de províncies, al costat de les esqueles. En poques ratlles, els crítics s'havien desfogat a gust i havien recomanat al novell Carax que no deixés per res del món el seu ofici de pianista, perquè en el món de la literatura no hi donaria pas el to. Monsieur Roquefort, a qui se li estovava el cor i la butxaca davant les causes perdudes, va decidir invertir mig franc i es va endur la novel·la del tal Carax, juntament amb una edició exquisida del gran mestre Gustave Flaubert, de qui se sentia hereu encara no reconegut.

El tren a Lió anava atapeït de passatgers i Monsieur Roquefort no va tenir altre remei que compartir la seva cabina de segona classe amb un parell de religioses que, tan aviat com van deixar enrere l'estació d'Austerlitz, no van parar d'etzibar-li mirades de reprovació, murmurejant per sota el nas. Davant de tal escorcoll, el mestre va optar per rescatar aquella novel·la de la seva cartera i escudar-se darrere les seves pàgines. I, centenars de quilòmetres després, va tenir l'agradable sorpresa que havia oblidat del tot les germanes, els trontolls del tren i el paisatge que s'anava esfilagarsant com un malson dels germans Lumière rere les finestres del tren. Va llegir la nit sencera, indiferent als roncs de les religioses i a les estacions fugisseres entre la boira. Girant l'última pàgina a trenc d'alba, Monsieur Roquefort va descobrir que tenia llàgrimes als ulls i el cor enverinat d'enveja i de fascinació.

Aquell mateix dilluns, Monsieur Roquefort va trucar a l'editorial de París per sol·licitar informació sobre el tal Julià Carax. Després d'insistir-hi molt, una telefonista de to asmàtic i actituds virulentes, li va contestar que el senyor Carax no tenia cap adreça coneguda, que, de totes maneres, ja no tenia tractes amb l'editorial en qüestió i que de la novel·la *La casa vermella* se n'havien venut exactament setanta-set exemplars des del dia de la seva publicació, presumiblement adquirits en la seva major part per les senyoretes de virtut fàcil i altres habituals del local on l'autor esgranava nocturns i poloneses per quatre xavos. La resta d'exemplars s'havien retornat i ara eren pasta de paper per imprimir missals, multes i bitllets de loteria. La mala estrella del misteriós autor va acabar conquerint les simpaties de Monsieur Roquefort. Durant els següents deu anys, en cadascuna de les seves visites a París, va recórrer un munt de llibreries de

vell buscant-hi més obres de Julià Carax. Però no en va trobar mai cap. Gairebé ningú no n'havia sentit a parlar, de l'autor, i els pocs a qui els sonava el nom, en sabien ben poca cosa. Hi havia qui afirmava que havia publicat alguns llibres més, sempre en editorials de pa sucats amb oli i amb tiratges ridículs. Aquests llibres, si és que realment existien, eren impossibles de trobar. Un llibreter va dir una vegada que havia tingut a les seves mans un exemplar d'una novel·la de Julià Carax anomenada *El lladre de catedrals*, però d'això ja feia molt de temps i no n'estava del tot segur. A finals del 1935, li van arribar notícies que una nova novel·la de Julià Carax, *L'Ombra del Vent*, havia estat publicada per una petita editorial de París. Va escriure a l'editorial per adquirir-ne uns quants exemplars. No va rebre mai cap resposta. L'any següent, a la primavera del 36, el seu antic amic de la parada de llibres a la banda sud del Sena li va preguntar si encara continuava interessat en Carax. Monsieur Roquefort va afirmar que ell no es rendia mai. Que ell era del morro fort: si el món s'entossudia a enterrar Carax en l'oblit, a ell no li venia gens de gust passar per l'adreçador. El seu amic li va explicar que, des de feia unes setmanes, circulava un rumor sobre Carax. Semblava que, finalment, la seva sort havia canviat. Es casaria amb una dama de bona posició i havia publicat una nova novel·la després d'uns quants anys de silenci que, per primera vegada, havia rebut una ressenya favorable a *Le Monde*. Però, just quan semblava que bufaven vents més benignes, va explicar el llibreter, Carax s'havia vist embolicat en un duel al cementiri de Pere Lachaise. Les circumstàncies que envoltaren aquest succés no eren clares. Només se sabia del cert que el duel havia tingut lloc a l'alba del dia en què Carax havia de contraure matrimoni, i que el nuvi no es va presentar mai a l'església.

Hi havia opinions de tots colors: els uns el feien mort en aquell duel, i el seu cadàver abandonat en una tomba anònima; d'altres, més optimistes, preferien creure que Carax, complicat en algun afer tèrbol, s'havia vist obligat a abandonar la seva promesa a l'altar i fugir de París per tornar a Barcelona. La tomba sense nom no es va trobar mai, i poc després va circular encara una altra versió: Julià Carax, perseguit per la desgràcia, havia mort a la seva ciutat natal en la més absoluta de les misèries. Les noies del bordell on tocava el piano havien fet una col·lecta per pagar-li un enterrament decorós. Quan va arribar el gir postal, el cadàver ja havia estat

enterrat en una fossa comuna, al costat dels cossos dels pidolaires i de gent sense nom que apareixien flotant al port o que es morien de fred a les escales del metro.

Encara que només fos per dur la contrària, Monsieur Roquefort no es va oblidar pas de Carax. Al cap d'onze anys d'haver descobert *La casa vermella*, va decidir deixar la novel·la a les seves dues alumnes amb l'esperança que potser aquell estrany llibre les animaria a adquirir l'hàbit de la lectura. La Clara i la Claudette eren, llavors, dues noietes de quinze anys, amb les hormones que els bullien a la sang i el món que els feia l'ullet des dels finestrals de la sala d'estudi. Tot i els esforços del seu tutor, fins aleshores havien demostrat ser immunes a l'encant dels clàssics, les faules d'Isop o el vers immortal de Dante Alighieri. Monsieur Roquefort, com que temia que li rescindissin el contracte quan la mare de la Clara descobrís que les seves tasques docents estaven formant ducs analfabetes amb el cap ple de pardals, va optar per passar-los la novel·la de Carax amb el pretext que era una història d'amor d'aquelles que fan plorar a llàgrima viva, cosa que no deixava de ser una veritat a mitges.

4

—No m’havia sentit mai atrapada, seduïda i envoltada per una història com la que narrava aquell llibre —explicà la Clara—. Fins llavors, per mi les lectures eren una obligació, una mena de multa que calia pagar als mestres i als tutors sense saber gaire bé per què. No coneixia el plaer de llegir, d’explorar portes que se t’obren a l’ànima, d’abandonar-se a la imaginació, a la bellesa i al misteri de la ficció i del llenguatge. Tot això per mi va néixer amb aquella novel·la. ¿Has fet mai un petó a una noia, Daniel?

Se’m va ennuegar el cerebel i la saliva se’m convertí en serradures.

—No t’hi amoïnis, encara ets molt jove. Però és ben bé aquesta mateixa sensació, aquesta espurna de la primera vegada que no s’oblida mai. Aquest món és un món d’ombres, Daniel, i la màgia és un bé escàs. Aquell llibre em va ensenyar que llegir em podia fer viure més i més intensament, que em podia retornar la vista que havia perdut. Només per això, aquell llibre que a ningú no importava a mi em va canviar la vida.

Arribats a aquest punt, jo ja era només un espantall, a mercè d’aquella criatura que tenia uns encants i unes paraules als quals jo no em podia —ni volia— resistir. Vaig desitjar que no deixés mai d’enraonar, que la seva veu m’envoltés per sempre i que el seu oncle no tornés mai a esquinxar aquell instant que ja em pertanyia només a mi.

—Durant una colla d’anys, vaig buscar altres llibres de Julià Carax —prosseguí la Clara—. Preguntava a les biblioteques, a les llibreries, a les escoles... sempre debades. Ningú no n’havia sentit a parlar mai, d’ell o dels seus llibres. No ho podia entendre. Més endavant, Monsieur Roquefort va conèixer una estranya història sobre un individu que es dedicava a recórrer llibreries i biblioteques buscant obres de Julià Carax i que, si les trobava, les comprava, les robava o les aconseguia per qualsevol mitjà; en acabat, les cremava. Ningú no sabia qui era, ni per què actuava d’aquesta manera. Un

misteri més que calia afegir al de l'enigma de Carax. Amb el pas del temps, la meva mare va decidir que volia tornar a Espanya. Estava malalta, i la seva llar i el seu món sempre havien estat Barcelona. Secretament, jo covava l'esperança de poder esbrinar alguna cosa sobre Carax aquí, perquè, al capdavant, Barcelona havia estat la ciutat que l'havia vist néixer i d'on havia desaparegut per sempre al començament de la guerra. L'única cosa que vaig trobar-hi van ser vies mortes, i això tot i comptant amb l'ajuda del meu oncle. A la meva mare, en la seva pròpia recerca, li va passar el mateix. La Barcelona que la va rebre en el seu retorn ja no era pas la que havia deixat enrere. Es va trobar amb una ciutat de tenebres, en què el meu pare ja no hi vivia, però que continuava embruixada pel seu record i la seva memòria a cada racó. Com si no n'hi hagués prou amb aquella desolació, es va entossudir a contractar un individu perquè esbrinés què se n'havia fet, exactament, del meu pare. Després de mesos de recerca, l'investigador només va aconseguir recuperar un rellotge de polsera trencat i el nom de l'home que havia matat el meu pare als fossats del castell de Montjuïc. Es deia Fumero, Javier Fumero. Ens van dir que aquest paio, i no era pas l'únic, havia començat com a pistoler a sou de la FAI i que havia flirtejat amb anarquistes, comunistes i feixistes, ensarronant-los a tots plegats, venent els seus serveis a qui millor pagava, i que, després de la caiguda de Barcelona, s'havia passat al bàndol vencedor i havia ingressat al cos de policia. Avui és un inspector famós i condecorat. Del meu pare, no se'n recorda ningú. Com et pots imaginar, la meva mare es va anar consumint en uns pocs mesos. Els metges van dir que era cosa del cor, i jo crec que aquesta vegada ho van endevinar. Després de la mort de la meva mare, me'n vaig anar a viure amb el meu oncle Gustau, que era l'únic parent que li quedava a la meva mare a Barcelona. Jo l'adorava, perquè sempre em portava llibres de regal quan venia a visitar-nos. Ell ha estat la meva única família, i el meu millor amic, durant tots aquests anys. Encara que el vegis així, un xic arrogant i altiu, en realitat és un tros de pa beneït. Totes les nits, indefectiblement, encara que la son el venci, sempre em llegeix una estona.

—Si vostè vol, jo podria llegir per a vostè —vaig insinuar, sol·lícit, penedint-me tot seguit de la meva gosadia, i convençut que per a la Clara la meva companyia només podia suposar, en el millor dels casos, una nosa.

—Gràcies, Daniel —va contestar ella—. Em faria gràcia.

—Doncs, quan vostè vulgui.

Va assentir suaument, buscant-me amb el seu somriure.

—Malauradament, no conservo aquell exemplar de *La casa vermella* —va dir—. Monsieur Roquefort es va negar a desprendre-se'n. Podria mirar d'explicar-te'n l'argument, però seria com descriure una catedral dient que és un munt de pedres que acaben en punxa.

—Estic convençut que vostè ho faria molt més bé... —vaig murmurar.

Les dones tenen un instint infal·lible per saber quan un home se n'ha enamorat perdudament, especialment si l'home del cas és un tros de quòniam i menor d'edat. Jo, és clar, complia perfectament els requisits perquè la Clara m'engegués a passeig, però vaig preferir pensar que la seva condició d'invident em garantia un cert marge de seguretat i que el meu crim, la meua total i patètica devoció per una dona que em doblava en edat, intel·ligència i estatura, es quedaria a l'ombra. Em preguntava què hi podia veure ella, en mi, per oferir-me la seva amistat, que no fos altra cosa que un pàl·lid reflex d'ella mateixa, un ressò de solitud i de pèrdua. En els meus somiejos de col·legial, sempre seríem dos fugitius a cavall d'un llibre, disposats a escapar-se per mons de ficció i de somnis de segona mà.

Quan en Barceló va tornar, arrossegant aquell seu somriure de felí, ja havien passat ben bé dues hores, que a mi m'havien semblat un parell de minuts. El llibreter em va allargar el llibre i em va fer l'ullet.

—Mira-te'l bé, mocós, no fos cas que després em vinguessis dient que te l'he canviat...

—Me'n refio —vaig fer jo.

—Quina rucada! A l'últim interfecte que em va sortir amb això (un turista ianqui, convençut que la favada l'havia inventat Hemingway als sanfermines), li vaig vendre un *Fuenteovejuna* signat pel mateix Lope de Vega amb bolígraf, ves per on. De manera que ja cal que vagis amb compte, que en aquest negoci dels llibres no et pots fiar ni de l'índex.

Vesprejava quan vam tornar a sortir al carrer de la Canuda. Una brisa fresca pentinava la ciutat, i en Barceló es va treure el gavany per posar-lo sobre les espatlles de la Clara. Com que no veia cap més oportunitat a curt termini, vaig deixar caure, com qui no vol la cosa, que, si els semblava bé, podia passar l'endemà per casa seva a llegir en veu alta alguns capítols de *L'Ombra del Vent* a la Clara. En Barceló em va mirar de reüll i va deixar anar una riallada:

—Apa, nano, que t'embales... —va remugar, encara que el to delatava el seu vistiplau.

—Home, si no els va gaire bé, potser un altre dia o...

—És la Clara qui ho ha de dir —va fer el llibreter—. Al pis, ja hi tenim set gats i dues cacatues. No ens vindrà pas d'una bestiola...

—T'espero, doncs, demà cap a les set —va concloure la Clara—. ¿Saps l'adreça?

5

Hi va haver un temps, de nen, en què potser per haver crescut envoltat de llibres i de llibreters, vaig decidir que volia ser novel·lista i portar una vida de «melodrama». L'arrel del meu somieig literari, a més d'aquesta meravellosa simplicitat amb què tot es veu als cinc anys, era una prodigiosa peça d'artesanía i precisió que estava exposada en una botiga d'estilogràfiques al carrer d'Anselm Clavé, just al darrere del Govern Militar. L'objecte de la meva devoció, una sumptuosa ploma negra ribetejada amb vés a saber quantes exquisitats i rúbriques, presidia l'aparador com si es tractés d'una de les joies de la corona. El plomí, una meravella en ell mateix, era un deliri barroc d'argent, or i mil replecs que llambrejava com el far d'Alexandria. Quan el pare em duia a passejar, jo no callava fins que em portava a veure la ploma. El pare deia que aquella devia ser, com a mínim, la ploma d'un emperador. Jo, secretament, estava convençut que amb un prodigi com aquell es podia escriure qualsevol cosa, des de novel·les fins a enciclopèdies, i fins i tot caries amb un poder que de ben segur havia de superar qualsevol limitació postal. En la meva ingenuïtat, creia que el que jo pogués escriure arribaria a tot arreu, fins i tot en aquell lloc incomprensible al qual el meu pare deia que havia anat a parar la mare i del qual no tornaria mai. Un dia, vam tenir la pensada d'entrar a la botiga a preguntar pel fascinant giny. Va resultar que aquella era la reina de les estilogràfiques, una Montblanc Meisterstück de sèrie numerada, que havia pertangut, o almenys això és el que assegurava, solemne, l'encarregat, ni més ni menys que a Victor Hugo. D'acord amb el que ens van dir, d'aquell plomí d'or n'havia brollat *Els miserables*.

—Talment com el Vichy Català surt del brollador de Caldes —va reblar l'encarregat.

Segons ens va comentar, l'havia comprat personalment a un col·leccionista vingut de París i s'havia assegurat de l'autenticitat de la peça.

—¿I quin preu té aquest cabal de prodigis, si no és preguntar massa? —va voler saber el pare.

La simple menció de la xifra li va fer perdre els colors de la cara, però jo ja estava encegat sense remei. L'encarregat, que ens devia prendre potser per catedràtics de física, va procedir a encolomar-nos un reguitzell incomprensible de dades sobre els aliatges de metalls preciosos i esmalts de l'Orient Llunyà, i una revolucionària teoria sobre èmbols i vasos comunicants, tot plegat una part de la ignota ciència teutona que sostenia el traç gloriós d'aquell capdavanter exemplar de la tecnologia gràfica. Haig de dir, en descàrrec seu, que, tot i que fèiem pinta de pelacanyes, l'encarregat ens va permetre potinejar la ploma tant com vam voler, la va omplir de tinta per a nosaltres, i em va oferir un pergamí perquè hi pogués anotar el meu nom i iniciar, d'aquesta manera, la meva carrera literària a la saga de Víctor Hugo. Un acabat, després de fregar-la amb un drap de fina roba per treure-li el llustre, la va retornar al seu tron d'honor.

—Potser un altre dia —va mussitar el meu pare.

Quan ja érem al carrer, em va dir amb veu calmosa que no ens ho podíem permetre. La llibreria només donava per poder mantenir-nos i fer-me anar a un bon col·legi. La ploma Montblanc de l'august Victor Hugo hauria d'esperar. Jo no vaig dir res, però el meu pare devia llegir la decepció a la meva cara.

—Farem una cosa —va proposar—. Quan ja tinguis edat de començar a escriure, llavors tornarem i la comprarem.

—¿I si se l'emporten abans?

—Aquesta no se l'emportarà ningú, creu-me. I, si no, demanarem al senyor Frederic que ens en faci una, que aquell home té les mans de plata.

El senyor Frederic era el rellotger del barri, client ocasional de la llibreria i probablement l'home més ben educat i cortès de tot l'hemisferi occidental. La seva reputació d'home traçut arribava des del barri de la Ribera fins al mercat del Ninot. L'assetjava, però, una altra reputació menys decorosa, que es referia a la seva predilecció eròtica pels efebs musculats del lumpen més viril i a certa afecció per vestir-se d'Estrellita Castro.

—¿I si el senyor Frederic no se'n surt prou bé, amb això de la ploma? —vaig voler saber, amb divina innocència.

El meu pare va arquejar una cella, potser temorós que aquells rumors injuriosos no m'haguessin malejat la innocència.

—El senyor Frederic, de tot el que és alemany, hi entén molt i molt, i, si calgués, fins i tot podria fer un Volkswagen. A més, caldria saber si ja existien les estilogràfiques en temps de Victor Hugo. Que n'hi ha que la saben llarga.

A mi, l'escepticisme historicista del meu pare m'importava un rave. Jo em creia la llegenda a ulls clucs, encara que no veia pas amb mals ulls que el senyor Frederic me'n fabriqués un succedani. Ja hi hauria temps per posar-se a l'alçada de Victor Hugo. De tota manera, jo em consolava veient, tal com havia pronosticat el meu pare, que la ploma Montblanc continuava durant anys en aquell aparador, que visitàvem religiosament cada dissabte al matí.

—Encara hi és —deia jo, meravellat.

—És que t'espera —feia el meu pare—. Deu saber que algun dia serà teva i que hi escriuràs una obra mestra.

—Jo ara vull escriure una carta. A la mare. Perquè no es trobi sola.

El pare em va observar sense parpellejar.

—La teva mare no es troba sola, Daniel. Es amb Déu. I amb nosaltres, encara que no la puguem veure.

Aquesta mateixa teoria, me l'havia ja exposat al col·legi el pare Vicente, un jesuïta veterà que tenia la mà trencada a explicar tots els misteris de l'univers —des del gramòfon fins al mal de queixal— citant l'Evangeli segons sant Mateu; però, en llavis del meu pare, allò sonava a falsedat, com si no s'ho creguessin ni les pedres.

—¿I Déu per a què la vol, la mare?

—No ho sé. Si mai el veiem, ja l'hi preguntarem.

Amb el pas del temps, vaig rebutjar la idea de la carta i vaig pensar que, posats a fer, seria més pràctic començar amb l'obra mestra. Com que no tenia la ploma, el pare em va deixar un llapis Staedtler del número dos amb què feia gargots en un quadern. La meva història, casualment, girava al voltant d'una prodigiosa ploma estilogràfica que s'assemblava poderosament a la de la botiga i que, a més, estava embruixada. Més concretament, la ploma estava posseïda per l'ànima torturada d'un novel·lista que s'havia mort de fam i de fred, i que n'havia estat el propietari. Quan va anar a parar a mans d'un aprenent, la ploma s'entestava a plasmar en el paper l'última obra que l'autor no havia pogut acabar en

vida. No recordo d'on la vaig copiar o d'on em va venir, però el cert és que no vaig tornar a tenir mai una idea semblant. Però els meus intents de plasmar-la damunt les pàgines en blanc van resultar descoratjadors. Una anèmia d'invenció planava sobre la meva sintaxi, i els meus enlairaments metafòrics em recordaven els dels anuncis de banys efervescents per a peus que acostumava a llegir a les parades dels tramvies. Jo, és clar, en donava la culpa al llapis i delejava la ploma que havia de convertir-me en un mestre. El pare seguia els meus accidentats progressos amb una barreja d'orgull i de preocupació.

—¿Com va la història, Daniel?

—No ho sé. Suposo que si tingués la ploma tot seria diferent. Segons el pare, aquell era un raonament que només se li podia haver acudit a un literat en potència.

—Tu no paris, tu sigues tossut, que abans que acabis la teva *opera prima*, jo ja te la compraré.

—¿M'ho promets?

Sempre responia amb un somriure. El pare va estar de sort: les meves aspiracions literàries aviat es van fondre i van quedar relegades al camp de l'oratória. Hi va contribuir el descobriment de les joguines mecàniques i de tota mena d'artefactes de llautó que es podien trobar al mercat dels Encants a preus més adequats a la nostra economia familiar. La devoció infantil és una amant infidel i capriciosa, i ben aviat només vaig tenir ulls per als meccanos i els vaixells de corda. No vaig tornar a demanar al pare que em dugués a visitar la ploma de Victor Hugo, i ell no en va parlar més. Semblava que aquell món s'havia esfumat per mi, però durant molt de temps la imatge que vaig tenir del meu pare, i que encara avui conservo, va ser la d'aquell home prim enfundat en un vestit fosc i vell que li anava balder i amb un barret de segona mà que havia comprat al carrer Comtal per set pessetes, un home que no es podia permetre regalar al seu fill una maleïda ploma que no servia per res però que semblava significar-ho tot. Aquella nit, de tornada de l'Ateneu, el vaig trobar esperant-me al menjador, lluint aquella mateixa cara de derrota i d'anhel.

—Ja pensava que t'havies perdut —va dir—. Ha trucat el Tomàs Aguilar. M'ha dit que havíeu quedat. Que no hi has pensat?

—En Barceló, que xerra pels colzes —vaig fer jo—. Ja no sabia com treure-me'l del damunt.

—És bon home, però un pèl pesat. Deus tenir gana. La Merceditas ens ha baixat una mica de sopa que havia fet per a la seva mare. Aquesta noia val un imperi.

Vam seure a taula per assaborir l'almoina de la Merceditas, la filla de la veïna del tercer, que, segons tothom deia, anava per monja i santa, però jo l'havia vista més d'un parell de vegades asfixiant a petons un mariner de mans hàbils i esmunyedisses que de vegades l'acompanyava fins al portal.

—Aquesta nit tens un aire pensarós —va dir el meu pare, buscant conversa.

—Deu ser la humitat, que dilata el cervell. Això és el que diu en Barceló.

—Deu ser alguna cosa més. ¿Hi ha res que t'amoïni, Daniel?

—No. Només pensava.

—¿En què?

—En la guerra.

El pare va assentir amb gest ombrívol i va xarrupar la seva sopa en silenci. Era un home reservat i, tot i que vivia en el passat, gairebé mai no en parlava. Jo havia crescut amb el convenciment que aquella lenta processó de la postguerra, un món de quietud, misèria i rancúnies velades, era tan natural com l'aigua que brolla de l'aixeta, i que aquella tristor muda que sagnava per les parets de la ciutat ferida era el veritable rostre de la seva ànima. Un dels paranys de la infantesa és que no cal entendre les coses per sentir-les. Però, quan la raó és capaç de comprendre el que ha passat, les ferides del cor ja són massa fondes. Aquella nit primerenca d'estiu, caminant per aquell crepuscle fosc i traïdorenc de Barcelona, no aconseguia esborrar del meu pensament el relat de la Clara sobre la desaparició del seu pare. En el meu món, la mort era una mà anònima i incompreensible, un venedor a domicili que s'enduia mares, pidolaires o veïns de noranta anys com si es tractés d'una loteria de l'infern. La idea que la mort pogués caminar al meu costat, amb un rostre humà i el cor enverinat per l'odi, lluint uniforme o gavadina, que fes cua al cinema, que rigués als bars o portés els nens a passejar pel parc de la Ciutadella al matí, i a la tarda fes desaparèixer algú a les masmorres del castell de Montjuïc, o en un fossa comuna sense nom ni cerimònia, no m'entrava al cap. Després de rumiar-hi sovint, se'm va ocórrer que potser aquell univers de cartó pedra que jo donava per bo no era altra cosa que un decorat. En aquells anys robats, el final de la infantesa, com la Renfe, arribava quan arribava.

Vam compartir aquell brou fet de restes variades i pa, envoltats pel xiuxiueig enganxifós i persistent dels serials de la ràdio que s'escolava per les finestres obertes a la plaça de l'església.

—I, doncs, ¿com ha anat avui amb el senyor Gustau?

—He conegut la seva neboda, la Clara.

—¿La cega? Diuen que és una bellesa.

—No ho sé. No m'hi fixo.

—Més et val.

—Els he dit que potser demà aniria a casa seva, en sortir de l'escola, per llegir-li alguna cosa a la pobra noia, que es troba molt sola. Si em dones el teu permís.

El pare em va examinar de cua d'ull, com si es preguntés si era ell que envellia prematurament o jo que creixia massa de pressa. Vaig decidir canviar de tema, i l'única cosa que vaig trobar va ser el que se'm menjava les entranyes.

—Durant la guerra, ¿és veritat que s'emportaven la gent al castell de Montjuïc i ja no se'ls tornava a veure mai més?

El pare va escurar la cullerada de sopa sense immutar-se i em va mirar detingudament, el seu somriure lleu lliscant-li pels llavis.

—¿Qui t'ho ha dit, això? ¿En Barceló?

—No. El Tomàs Aguilar, que de vegades explica històries a l'escola. El pare va fer que sí lentament amb el cap.

—En temps de guerra, passen coses que són molt difícils d'explicar, Daniel. Sovint, ni jo mateix no sé què volen dir. A vegades, es millor deixar les coses com estan.

Va sospirar i va xarrupar la sopa sense ganes. Jo l'observava, callat.

—Abans de morir, la teva mare em va fer prometre que no et parlaria mai de la guerra, que no deixaria que recordessis res del que va passar. No vaig saber què dir. El pare alçà els ulls, com si busqués alguna cosa a l'aire. Mirades o silencis, o tal vegada la meva mare, perquè corroborés les seves paraules.

—A vegades penso que m'he equivocat fent-li cas. No ho sé.

—Es igual, pare...

—No, no és igual, Daniel. Res no és igual després d'una guerra. I sí, és cert que hi va haver molta gent que va entrar en aquell castell i no en va

sortir mai. Les nostres mirades es van trobar breument. Al cap de poc, el pare es va aixecar i se n'anà a refugiar-se a la seva habitació, ferit de silenci. Vaig recollir els plats i els vaig deixar a la petita pica de marbre de la cuina per fregar-los. Quan vaig tornar a la sala d'estar, vaig apagar el llum i vaig seure a la vella butaca del meu pare. L'alè dels carrers aletejava per les cortines. No tenia son, ni ganes que me'n vingués. Em vaig acostar al balcó i vaig treure el cap fins a veure la llum tènue i vaporosa que vessaven els fanals del Portal de l'Àngel. La figura es retallava damunt un tros d'ombra inerta que s'estenia sobre l'empedrat del carrer. El tremolós parpelleig d'ambre que desprenia la brasa d'un cigarret es reflectia en els seus ulls. Vestia de color fosc, una mà enfundada a la butxaca de la jaqueta, l'altra acompanyant el cigarret, que teixia una teranyina de fum blau al voltant del seu perfil. M'observava en silenci, el rostre velat pel contrallum de la il·luminació del carrer. Es va quedar allà durant gairebé un minut, fumant distesament, la seva mirada clavada en la meva. Després, quan es van sentir les campanades de mitjanit a la catedral, la figura va fer un lleu assentiment amb el cap, una salutació seguida per un somriure que només vaig intuir. Vaig voler correspondre-hi, però m'havia quedat paralitzat. La figura es va tombar i vaig veure com s'allunyava coixejant lleugerament. Qualsevol altra nit, no me n'hauria adonat, de la presència d'aquell estrany, però tan bon punt el vaig perdre de vista en la boirina vaig notar-me una suor freda al front i em va faltar l'alè. Havia llegit una descripció idèntica d'aquella escena a *L'Ombra del Vent*. En el relat, el protagonista sortia cada nit al balcó a mitjanit i descobria que un estrany l'observava des de les ombres, fumant amb deixament. El seu rostre sempre quedava velat en la foscor i només els seus ulls s'insinuaven en la nit, ardents com brases. L'estrany es quedava allà, amb la mà dreta enfundada a la butxaca d'una jaqueta negra, i després se n'anava, coixejant. En l'escena que jo acabava de presenciar, aquell estrany hauria pogut ser qualsevol noctàmbul, una figura sense rostre ni identitat. En la novel·la de Carax, aquell estrany era el diable.

6

Un somni espès d'oblit i la perspectiva que aquella tarda tornaria a veure la Clara em van persuadir que la visió només havia estat una casualitat. Potser aquell inesperat brot d'imaginació febril no era sinó un presagi de la tan promesa i volguda estirada que jo havia de fer, aquella que, segons totes les veïnes de l'escala, m'havia de convertir en un home, si no de profit, almenys de bona planta. A les set en punt, vestint les meves millors gales i destil·lant vapors de colònia Varón Dandy, que havia agafat del meu pare, em vaig plantar a la casa del senyor Gustau Barceló, disposat a estrenar-me com a lector a domicili i borinot de saló. El llibreter i la seva neboda compartien un pis d'aires palatins a la plaça Reial. Una criada d'uniforme, còfia i una vaga expressió de legionari em va obrir la porta amb una reverència teatral.

—Vostè deu ser el senyoret Daniel —va dir—. Jo sóc la Bernarda, a disposar.

La Bernarda afectava un to cerimoniós que navegava amb un accent de Càceres tancat i barrat. Amb pompa i ostentació, la Bernarda em va anar guiant a través de la residència dels Barceló. El pis, un principal, envoltava la finca i descrivia un cercle de galeries, salons i passadissos que a mi, acostumat al modest piset familiar del carrer de Santa Anna, em semblava una miniatura d'El Escorial. Era prou evident que el senyor Gustau, a banda de llibres, incunables i tota mena d'arcana bibliografia, col·leccionava estàtues, pintures i retaules, a més d'una abundosa fauna i flora. Vaig seguir la Bernarda a través d'una galeria plena a vessar de fullatge i espècimens del tròpic que constituïen un autèntic hivernacle. La vidriera de la galeria tamisava una llum daurada de pols i vapor. L'alè d'un piano surava a l'aire, que arrossegava les notes amb llangor i deixament. La Bernarda s'obria pas entre l'espessor brandant els seus braços d'estibador portuari com si fossin

matxets. Jo la seguia de prop, estudiant l'entorn i adonant-me de la presència de mitja dotzena de felins i un parell de cacatues de colors virolats i mida enciclopèdica que, segons em va explicar la criada, en Barceló havia batejat com a *Ortega i Gasset*, respectivament. La Clara m'esperava en un saló, a l'altra banda d'aquest bosc que treia el cap damunt la plaça. Enfundada en un vaporós vestit de cotó blau turquí, l'objecte dels meus tèrbols anhelts tocava el piano sota un feix de llum que es prismava des de la rosassa. La Clara tocava malament, a deshora i equivocant la meitat de les notes, però a mi la seva serenata em sonava a glòria i, quan la vaig veure amb l'esquena dreta davant el teclat, amb un mig somriure i el cap lleugerament inclinat, m'inspirava una visió celestial. Em disposava a escurar-me el coll per fer notar la meua presència, però els efluvís de Varón Dandy em van delatar. La Clara va deixar de tocar de seguida i un somriure avergonyit li va esquitxar el rostre.

—Per un moment, he pensat que eres el meu oncle —va dir—. Em té prohibit que toqui Mompou, perquè diu que faig un sacrilegi.

L'únic Mompou que jo coneixia era un capellà macilent i amb propensió a les ventositats que ens feia classes de física i química, i l'associació d'idees em va semblar grotesca, si no improbable.

—Doncs a mi em sembla que toques meravellosament —vaig afanyar-me a precisar.

—I ara! El meu oncle, que és un melòman de soca-rel, fins i tot m'ha posat un mestre de música perquè m'esmeni. Es un compositor jove i prometedor. Es diu Adrià Neri i ha estudiat a París i a Viena. Te l'haig de presentar. Està component una simfonia que li estrenarà l'Orquestra Ciutat de Barcelona, perquè el seu oncle és de la junta directiva. És un geni.

—¿L'oncle o el nebot?

—No siguis entremaliat, Daniel. Segur que l'Adrià et cau molt bé.

Com un piano de cua des d'un setè pis, vaig pensar.

—¿Et ve de gust berenar una mica? —em va oferir la Clara—. La Bernarda fa un pa de pessic amb canyella deliciós.

Vam berenar com la reialesa, devorant tot allò que la criada posava al nostre abast. Jo desconeixia el protocol d'aquestes ocasions i no sabia gaire bé com havia d'actuar. La Clara, que sempre semblava que llegia els meus pensaments, em va suggerir que quan volgués li podia llegir *L'Ombra del Vent* i que, posats a fer, podia començar pel començament. I d'aquesta manera, emulant les veus de Radio Nacional que recitaven vinyetes de tall

patriòtic poc després de l'hora de l'àngelus amb prosopopeia exemplar, em vaig aventurar a revisitar el text de la novel·la una vegada més. La meua veu, un xic encarcerada a l'inici, es va anar relaxant gradualment i ben aviat vaig oblidar-me que estava recitant per tornar a capbussar-me en la narració, descobrint cadències i girs en la prosa que fluïen majestuosos com motius musicals, endevinalles de timbre i pausa que m'havien passat per alt en la meua primera lectura. Nous detalls, espurnes d'imatges i miratges van despuntar entre línies, com el tramat d'un edifici que es contempla des d'angles diferents. Vaig llegir durant una hora, travessant cinc capítols fins que em vaig notar la gola seca i mitja dotzena de rellotges de paret van ressonar per tot el pis recordant-me que ja se m'estava fent tard. Vaig tancar el llibre i vaig observar la Clara, que em somreia amb serenor.

—Em fa pensar una mica en *La casa vermella* —va comentar—. Però aquesta història sembla menys ombrívola.

—No te'n refiïs —vaig fer jo—. Això és només el començament. Després, les coses s'emboliquen.

—Te n'has d'anar, ¿oi?

—Em sembla que sí. No és pas que ho vulgui, però...

—Si no tens res més a fer, pots tornar demà —va suggerir la Clara—. Però no vull abusar de...

—¿A les sis? —em vaig oferir—. Ho dic perquè així tindrem més temps.

Aquella trobada a la sala de música del pis de la plaça Reial va ser la primera de moltes altres al llarg d'aquell estiu del 1945 i dels anys que el seguiren. Ben aviat, les meves visites al pis dels Barceló es van fer gairebé diàries, menys els dimarts i els dijous, dies en què la Clara tenia classe de música amb el tal Adrià Neri. Hi passava hores, allà, i amb el temps em vaig aprendre de memòria cada sala, cada passadís i cada planta del bosc del senyor Gustau. *L'Ombra del Vent* ens va durar un parell de setmanes, però no ens va costar gaire trobar-li successors amb què omplir les nostres hores de lectura. En Barceló disposava d'una biblioteca fabulosa i, com que no teníem més llibres de Julià Carax, ens vam passejar per dotzenes de clàssics menors i de frivolitats majors. Algunes tardes, gairebé no llegíem, i ens dedicàvem només a conversar o fins i tot sortíem a fer una passejada per la plaça o caminàvem fins a la catedral. A la Clara, li encantava asseure's a escoltar els murmuris de la gent al claustre i endevinar el ressò dels passos en els carrerons de pedra. Em demanava que li descrivís les

façanes, la gent, els cotxes, les botigues, els fanals i els aparadors dels llocs per on passàvem. Sovint, m'agafava del braç i jo la guiava per la nostra Barcelona particular, aquella que només ella i jo podíem veure. Sempre acabàvem en una granja del carrer de Petritxol, compartint un plat de nata o un suís amb melindros. A vegades, la gent ens mirava de cua d'ull, i més d'un cambrer que es volia fer l'espavilat es referia a ella com «la teva germana gran», però jo no en feia cabal, d'aquelles burles i insinuacions. Altres vegades, no sé si per malícia o per morbositat, la Clara em feia confidències extravagants que jo no sabia gaire bé com encaixar. Un dels seus temes predilectes era el d'un desconegut, un individu que se li acostava de vegades quan ella es trobava sola al carrer, i que li parlava amb veu trencada. El misteriós individu, que no esmentava mai el seu nom, li feia preguntes sobre el senyor Gustau, i fins i tot sobre mi. En una ocasió, li havia acarolat el coll. A mi, aquestes històries em torturaven despietadament. En una altra ocasió, la Clara em va assegurar que havia suplicat al suposat desconegut que li deixés llegir la seva cara amb les mans. Ell es va mantenir en silenci, cosa que ella va interpretar com un sí. Quan va alçar les mans fins a la cara del desconegut, ell la va aturar en sec, però abans va donar a la Clara l'oportunitat de palpar una cosa que li va semblar cuir.

—Com si dugués una màscara de pell —deia ella.

—Això t'ho està inventant, Clara.

La Clara jurava i perjurava que era ben cert, i jo em retia, turmentat per la imatge d'aquell estrany de dubtosa existència que es complaïa a acariciar aquell coll de cigne, i vés a saber què més, mentre a mi només se'm permetia anhelar-ho. Si m'hagués aturat a rumiar-m'ho, hauria entès que la meva devoció per la Clara no era altra cosa que una font de patiment. Potser per això mateix l'adorava encara més, per aquesta estupidesa eterna de perseguir els qui ens fan mal. Al llarg d'aquell estiu, jo només temia el dia en què tornarien a començar les classes i ja no disposaria de tot el dia per passar-lo amb la Clara.

La Bernarda, que amagava una natura de marassa a sota del seu aspecte ferreny i sever, va acabar agafant-me afecte a força de tant veure'm i, a la seva manera, va decidir adoptar-me.

—Es coneix que aquest noi no té mare, i tant que es veu! —acostumava a dir a en Barceló—. Ves, i a mi em fa tanta llàstima, pobrissó.

La Bernarda havia arribat a Barcelona poc després de la guerra, rugint de la pobresa i d'un pare que, a les madures, l'apallissava i la tractava de ruca, lletja i porca, i, a les verdes, l'acorrallava a l'estable, begut, i la grapejava de mala manera fins que ella plorava, esfereïda i, llavors, ell la deixava anar, per beata i estúpida, com la seva mare. En Barceló se l'havia trobat, casualment, quan la Bernarda treballava en una parada de verdures del mercat del Born i, seguint una intuïció, li havia ofert feina a casa seva.

—Això nostre serà com a *Pigmalió* —sentencià—. Vostè serà la meva Elisa, i jo el seu professor Higgins.

La Bernarda, l'interès literari de la qual quedava a bastament sadollat amb el *Full Dominical*, el va mirar de reüll.

—Escolti, que puc ser pobra i ignorant, però molt decent! En Barceló no era precisament George Bernard Shaw, però, tot i que no havia aconseguit encara dotar la seva pupil·la de la dicció i l'encís de don Manuel Azana, els seus esforços havien acabat per refinar la Bernarda i ensenyar-li maneres i parlars de donzella de províncies. Tenia vint-i-vuit anys, però a mi sempre em va semblar que n'arrossegava ben bé deu més, encara que només fos a la mirada. Era molt missaire i devota de la Mare de Déu de Lurdes fins al deliri. Anava cada dia a la basílica de Santa Maria del Mar a oir la missa de les vuit i es confessava tres cops a la setmana com a mínim. El senyor Gustau, que es declarava agnòstic (cosa que la Bernarda sospitava que devia ser una afecció respiratòria, com ara l'asma, però de senyorets), opinava que era matemàticament impossible que la criada pequés tant com per mantenir un ritme de confessió com aquell.

—Si ets un tros de pa, Bernarda —li deia, indignat—. Aquesta gent que a tot arreu hi veu pecats té l'ànima malalta i, si m'ho fas dir, també els intestins. La condició bàsica del beat ibèric és el restrenyiment crònic.

Quan sentia blasfèmies de tanta gravetat, la Bernarda se senyava per quintuplicat. Més tard, a la nit, deia una oració extra per l'ànima maculada del senyor Barceló, que tenia bon cor, sens dubte, però a qui de tant llegir se li havia podrit l'enteniment, com a Sancho Panza. Molt de tant en tant, a la Bernarda li sortien promesos que l'estovaven, se li quedaven els pocs duros que tenia en una migrada llibreta d'estalvis i, tard o d'hora, però de manera inevitable, l'abandonaven. Cada vegada que tenia lloc una d'aquestes crisis, la Bernarda es tancava a l'habitació que tenia a la part del darrere del pis

per plorar durant dies i jurava que es mataria amb el verí per a les rates o que s'empassaria tota una ampolla de lleixiu. En Barceló, després d'esgotar tots els seus recursos de persuasió, s'espantava de debò i havia de trucar al manyà de guàrdia perquè obrís la porta de l'habitació i al seu metge de capçalera perquè administrés a la Bernarda un sedant de cavall. Quan la pobra dona es despertava al cap de dos dies, el llibreter li comprava roses, bombons, un vestit nou i la portava al cine a veure'n una del Cary Grant, que segons ella, després de José Antonio, era l'home més guapo de la història.

—Escolti'm, diuen que el Cary Grant és del ram de l'aigua —murmurava ella, afartant-se de xocolatines—. ¿Que pot ser veritat?

—Bajanades —sentenciava en Barceló—. El talòs i el beneit viuen en un estat d'enveja perpètua.

—Caram! Sí que parla bé, vostè! Es coneix que ha anat a la universitat aquella de la *comadrona*.

—Sorbona —corregia en Barceló, sense acritud.

Era cosa ben difícil no estimar-se la Bernarda. Sense que ningú l'hi hagués demanat, cuinava i cosia per a mi. M'arranjava la roba, les sabates, em pentinava, em tallava els cabells, em comprava vitamines i pasta de dents, i fins i tot va arribar a regalar-me una medalleta amb un flascó de vidre que contenia aigua beneita, tot portat des de Lurdes en autobús per una germana seva que vivia a Sant Adrià de Besòs. A vegades, mentre s'entestava a examinar-me els cabells buscant-hi llémenes o altres paràsits, em parlava en veu baixa.

—La senyoreta Clara és una noia que val el seu pes en or, i Déu me'n guard de dir-ne res dolent, però, senyoret, no està bé que vostè s'hi obsessioni gaire... ¿oi que veu per on vaig?

—No t'hi amoïnis, Bernarda, que només som amics.

—Doncs aquí ha de quedar la cosa.

Per il·lustrar els seus arguments, la Bernarda procedia llavors a relatar-me alguna història que havia sentit a la ràdio sobre un noi que s'havia enamorat indegudament de la seva mestra i el qual, per obra d'algun encanteri justicier, havia perdut els cabells i les dents al mateix temps que la cara i les mans se li recobrien de fongs recriminatoris, una mena de lepra del libidinós.

—La luxúria és molt mala cosa —deia finalment la Bernarda—. Que sé de què parlo, senyoret.

El senyor Gustau, tot i els esmolats acudits sobre la qüestió que sovint m'etzibava, veia amb bons ulls la meva devoció per la Clara i la meva entusiasta dedicació com a acompanyant. Jo atribuïa la seva tolerància al fet que probablement em considerava inofensiu. De tant en tant, continuava deixant-me caure sucoses ofertes per adquirir la novel·la de Carax. Em deia que n'havia parlat amb alguns col·legues del gremi del llibre d'antiquari i que tots coincidien a dir que un Carax podia valer ara una autèntica fortuna, especialment a França. Jo sempre li deia que no i ell es limitava a somriure, el murri. M'havia donat una còpia de les claus del pis perquè hi entrés i en sortís sense haver d'estar pendent de si ell o de la Bernarda eren a casa per obrir-me. Amb el meu pare, eren figures d'un altre paner. Amb el pas dels anys, havia superat la seva dificultat innata a l'hora de tractar qualsevol tema que l'amoïnés de debò. Una de les primeres conseqüències d'aquest progrés va ser que començà a mostrar de manera manifesta la seva desaprovació de la meva relació amb la Clara.

—Hauries d'anar amb amics de la teva edat, com el Tomàs Aguilar, que el tens oblidat i que és un bon noi, i no pas amb una dona que ja té prou anys per casar-se.

—¿I quina importància té la nostra edat, si som bons amics?

El que més em va doldre fou l'al·lusió al Tomàs, justament perquè era ben certa. Feia mesos que no sortia amb ell, ni tan sols a fer un tomb, i abans havíem sigut amics inseparables. El meu pare em va observar amb reprovació.

—Daniel, tu no en saps res, de les dones, i aquesta juga amb tu com ho fa un gat amb un canari.

—Ets tu qui no en sap res, de les dones —replicava jo, ofès—. I de la Clara, encara menys.

Les nostres converses sobre el tema rarament anaven més enllà d'un intercanvi de retrets i mirades. Quan no era a l'escola o amb la Clara, tot el meu temps el dedicava a ajudar el meu pare a la llibreria. Endreçava el magatzem de la rebotiga, duia comandes, feia encàrrecs o atenia els clients habituals. El meu pare es queixava del fet que, a la feina, no hi posava ni el cap ni el cor. Jo li replicava dient-li que em passava mitja vida allà i que no entenia pas de què s'havia de queixar. Moltes nits, sense poder agafar el son, recordava aquella intimitat, aquell petit món que tots dos havíem compartit en els anys que van venir després de la mort de la mare, els anys de la ploma de Victor Hugo i de les locomotores de llautó. Els recordava

com anys de pau i tristor, un món que s'esvania, que s'havia anat evaporant des d'aquell matí en què el meu pare em va dur a visitar el Cementiri dels Llibres Oblidats. Un dia, el meu pare va descobrir que jo havia regalat el llibre de Carax a la Clara i es va enfurismar.

—M'has decebut, Daniel —em va dir—. Quan et vaig portar en aquell lloc secret, et vaig dir que el llibre que triessis era una cosa especial, que tu l'adoptaries i que te n'havies de responsabilitzar.

—Llavors jo tenia deu anys, pare, i allò era un joc de nens.

El meu pare em va mirar com si l'hagués apunyalat.

—I ara en tens catorze, i no solament continues sent una criatura, sinó que ets un nen que es creu un home. Em portaràs molts disgustos a la vida, Daniel. I això tot just comença.

En aquells dies, jo volia creure que al pare li sabia greu que passés tant de temps amb els Barceló. El llibreter i la seva neboda vivien en un món de luxes que el meu pare ben just si només podia ensumar. Jo pensava que el molestava que la criada del senyor Gustau es comportés amb mi com si fos la meva mare i que l'ofenia que jo acceptés que algú pogués exercir aquell paper. A vegades, mentre jo feinejava per la rebotiga fent paquets o preparant alguna tramesa, sentia algun client que bromejava amb el meu pare.

—Sempere, vostè el que ha de fer és buscar-se una bona noia, que ara hi ha un munt de viudes de bon veure i a la flor de la vida, vostè ja m'entén. Que una dona jove és mitja vida, amic meu, i a un li treu ben bé vint anys del damunt. Ah, el que no puguin fer un parell de mamelles...

El pare no responia mai a aquestes insinuacions, però a mi em semblaven cada vegada més assenyades. En una ocasió, en un dels nostres sopars, que s'havien convertit en combats de silenci i mirades robades, vaig fer sortir el tema. Em pensava que si era jo qui ho suggeria, les coses serien més fàcils. El pare era un home ben plantat, d'aspecte pulcre i curós, i em constava que més d'una dona al barri el veia amb bons ulls.

—A tu t'ha resultat molt fàcil trobar-li una substituta a la teva mare —va replicar amb amargor—. Però per mi no n'hi ha cap i no tinc cap interès a buscar-la.

A mesura que passava el temps, les insinuacions del pare i de la Bernarda, i fins i tot d'en Barceló, van començar a fer-me efecte. Hi havia alguna cosa en el meu interior que em deia que m'estava ficant en un carreró sense sortida, que no podia esperar que la Clara veiés en mi cap

altra cosa que un noi al qual portava deu anys. I sentia que cada dia se'm feia més difícil ser al seu costat, notar el frec de les seves mans o dur-la agafada del braç quan passejàvem. Va arribar un punt en què la simple proximitat es traduïa en un dolor gairebé físic. A ningú no se li escapava aquest fet, i encara menys a la Clara.

—Daniel, em sembla que hem de parlar —em deia—. Jo crec que no m'he portat bé amb tu...

No li deixava acabar mai les seves frases. Sortia de l'habitació amb qualsevol excusa i fugia. Eren dies en què em semblava que m'enfrontava al calendari en una cursa impossible. Tenia por que el món de miratges que havia construït al voltant de la Clara arribés a la seva fi. Poc m'imaginava jo que els meus problemes tot just acabaven de començar.

MISÈRIA I COMPANYYA

1950-1952

7

El dia que vaig fer els setze anys vaig concebre la pitjor de totes les pensades funestes que havia tingut al llarg de la meva curta existència. Pel meu compte, vaig prendre l'arriscada decisió de fer un sopar d'aniversari i convidar-hi en Barceló, la Bernarda i la Clara. El pare opinava que allò era un error.

—Es el meu aniversari —vaig replicar amb crueltat—. Treballo per a tu tots els altres dies de l'any. Encara que només sigui una vegada, dóna'm aquesta satisfacció.

—Fes el que vulguis.

Els mesos anteriors havien estat els més confusos de la meva estranya amistat amb la Clara. Ja no llegia per a ella gairebé mai. La Clara defugia sistemàticament qualsevol ocasió que impliqués quedar-se sola amb mi. Sempre que la visitava, el seu oncle hi era present fingint que llegia el diari, o la Bernarda es materialitzava de cop i volta traginant coses sense parar i etzibant-me mirades de reüll. Altres vegades, la companyia venia d'una o diverses amigues de la Clara. Jo les anomenava les Germanes Aniset, sempre tan posades i tocades d'una mena d'aparença virginal, patrullant al voltant de la Clara amb un missal a la mà i una mirada policial que delatava sense embuts que jo hi era de més, allà, que la meva sola presència avergonyia la Clara i el món. El pitjor de tots era, però, el mestre Neri, la infausta simfonia del qual continuava inconclusa. Era un tipus que anava sempre massa empolainat, un nen malcriat de Sant Gervasi que, tot i voler anar de Mozart, a mi, traspuant brillantina, em recordava més aviat el Carlos Gardel. Dels genis, per mi només en tenia la mala bava. Feia la gara-gara al senyor Gustau, i flirtejava amb la Bernarda a la cuina, fent-la riure amb els seus ridículs regals de bosses de confits i pessigades al cul. Jo, en poques paraules, el detestava a mort. L'antipatia era mútua. Neri sempre

apareixia per allà amb les seves partitures i els seus posats arrogants, mirant-me com si fos un polissó indesitjable i posant sempre tota mena d'inconvenients a la meva presència.

—Nen, ¿que no has d'anar a fer els deures?

—I vostè, *mestre*, ¿que no havia d'acabar una simfonia?

Al final, entre tots podien amb la meva paciència, i jo me n'anava capmoix i derrotat, desitjant tenir la vèrbola del senyor Gustau per posar a ratlla aquell presumtuós.

El dia del meu aniversari, el meu pare va anar al forn de la cantonada i va comprar-hi el millor pastís que hi va trobar. Va parar la taula en silenci, col·locant-hi els coberts de plata i la vaixel·la bona. Va encendre espelmes i va preparar un sopar amb els plats que suposava que eren els meus preferits. No ens vam dir res en tota la tarda. Quan es feia fosc, el meu pare es va retirar a la seva habitació, es va enfundar en el seu millor vestit i va tornar amb un paquet embolicat amb paper de cel·lofana que va dipositar a la tauleta del menjador. El meu regal. Va seure a taula, es va servir una copa de vi blanc i es va esperar. La invitació deia que el sopar era a dos quarts de nou. I a dos de deu, encara estàvem esperant. El meu pare m'observava amb tristor sense dir res. A mi, l'ànima em cremava de ràbia.

—Deus estar content —vaig dir—. Es això el que volies, ¿oi?

—No.

La Bernarda va comparèixer mitja hora més tard. Portava cara d'enterrament i un encàrrec de part de la senyoreta Clara. Em desitjava moltes felicitats, però li sabia greu no poder assistir al meu sopar d'aniversari. El senyor Barceló havia hagut d'absentar-se de la ciutat durant uns dies a causa d'uns negocis i la Clara s'havia vist obligada a canviar l'hora de la seva classe de música amb el mestre Neri. Ella havia vingut perquè era la seva tarda lliure.

—¿Que la Clara no pot venir perquè té una classe de música? —vaig preguntar, atònit.

La Bernarda va abaixar els ulls. Estava gairebé plorant quan em va allargar un petit paquet que contenia el seu regal i em va fer un petó a cada galta.

—Si no li agrada, es pot canviar —digué.

Em vaig quedar sol amb el meu pare, contemplant la vaixella bona, els coberts de plata i les espelmes consumint-se en silenci.

—Ho sento, Daniel —digué el meu pare.

Vaig assentir, arronsant-me d'espatlles.

—¿Que no vols obrir el teu regal? —em va preguntar.

La meva única resposta fou el cop de porta que vaig donar en sortir. Baixava les escales amb fúria, sentint que dels ulls em vessaven llàgrimes d'ira, i vaig sortir al carrer desert, banyat per la llum blava i pel fred. Duia el cor enverinat i la mirada em tremolava. Vaig començar a vagarejar, ignorant el desconegut que m'observava immòbil des del Portal de l'Àngel. Vestia el mateix tern negre de sempre, la mà dreta enfundada en la butxaca de la jaqueta. Els seus ulls gusporejaren sota la llum d'un cigarret. Coixejant lleument, em va començar a seguir.

Vaig caminar pels carrers sense rumb durant més d'una hora fins a arribar als peus del monument a Colom. Vaig creuar fins als molls i vaig seure als graons que s'enfonsaven en les aigües tenebroses a la vora del moll de les golondrines. Algú havia noliejat una embarcació i havia organitzat una excursió nocturna, i es podien sentir les riallades i la música flotant des de la processó de llums i reflexos a la dàrsena del port. Vaig recordar els dies que el meu pare i jo fèiem la travessia en les golondrines fins a la punta de l'espigó. Des d'allà, es podia veure el turó del cementiri a la muntanya de Montjuïc i la ciutat dels morts, infinita. A vegades, jo saludava amb la mà, creient que la mare encara hi era i ens veia quan hi passàvem. El pare repetia la meva salutació. Ara ja feia una colla d'anys que no pujàvem a cap golondrina, encara que jo sabia que ell a vegades hi anava sol.

—Una bona nit per al remordiment, ¿oi Daniel? —va dir la veu des de les ombres—. ¿Un cigarret?

Em vaig incorporar d'un salt, i una fredor sobtada em va amaranar tot el cos. Una mà m'oferia un cigarret des de la foscor.

—¿Qui és vostè?

El desconegut es va avançar fins als límits de la foscor, deixant velat el seu rostre. Un hàlit de fum blau brollava del seu cigarret. Vaig reconèixer de seguida el vestit negre i aquella mà oculta a la butxaca de la jaqueta. Els ulls li lluien com grans d'un collar de vidre.

—Un amic —va dir—. O això és el que voldria ser. ¿Un cigarret?

—No fumo.

—Ben fet, noi. Ho sento, però no tinc res més per oferir-te, Daniel.

La seva veu era sorrenca, ferida. Arrossegava les paraules, que sonaven apagades i remotes, com els discos de setanta-vuit revolucions per minut que col·leccionava en Barceló.

—¿Com sap el meu nom?

—Sé moltes coses de tu. El nom és el que menys importa. —¿Què en sap més, de mi?

—Et podria avergonyir, però no tinc ni temps ni ganes. N’hi haurà prou si et dic que tens una cosa que m’interessa. I que estic disposat a pagar-te’n molts calés.

—Em sembla que s’equivoca de persona.

—No, jo no m’equivoco mai de persona. Amb altres coses, potser sí, que m’erro, però de persona jo no m’equivoco mai. ¿Quant en vols?

—¿Quant en vull per quina cosa?

—Per *L’Ombra del Vent*.

—¿Què li fa pensar que el tinc jo, aquest llibre?

—Això és indubtable, Daniel. És només una qüestió de preu. Fa molt temps que sé que el tens. La gent parla. Jo escolto.

—Doncs, ho deu haver sentit malament. Jo no el tinc, aquest llibre. I si el tinguéss, no me’l vendria pas.

—La teva integritat és admirable, sobretot en aquesta època d’acòlits i llepaculs. Però amb mi no cal que facis comèdia. Diguem quant. ¿Mil duros? A mi els diners no m’importen. El preu el poses tu.

—Ja l’hi he dit: no és en venda, i jo no el tinc —vaig replicar—. S’ha equivocat, ja ho veu.

El desconegut es va quedar en silenci, immòbil, envoltat pel fum blavós d’aquell cigarret que semblava que no s’havia d’acabar mai. Vaig notar que no feia olor de tabac, sinó de paper cremat. De paper del bo, de llibre.

—Potser ets tu qui s’està equivocant ara —va suggerir.

—¿M’està amenaçant?

—Probablement.

Em vaig empassar la saliva. Tot i la meva bravata, aquell home m’aterria.

—¿Puc saber per què hi està vostè tan interessat?

—Això és cosa meva.

—I meva, si m’amenaça perquè li vengui un llibre que no tinc.

—Em caus bé, Daniel. Tens pebrots i sembles llest. ¿Mil duros? Amb això pots comprar moltíssims llibres. Llibres dels bons, no com aquesta porqueria que guardes amb tant de zel. Vinga, mil duros, i quedem com a bons amics.

—Vostè i jo no som pas amics.

—Sí que ho som, però tu encara no te n'has adonat. No te'n culpo, amb tantes coses al cap. Com la teva amiga, la Clara. Per una dona com aquesta, qualsevol perdria l'oremus.

L'esment de la Clara em va deixar la sang glaçada.

—¿Què en sap, vostè, de la Clara?

—Jo gosaria dir que en sé més que tu, i que et convindria oblidar-te'n, encara que ja sé que no ho faràs. Jo també he tingut setze anys...

Una certesa esfereïdora em va colpejar de sobte. Aquell home era el desconegut que abordava la Clara pel carrer, d'amagat. Era real. La Clara no havia mentit. L'estrany va fer una passa endavant. Vaig recular. No havia passat mai tanta por en la meua vida.

—La Clara no té pas el llibre, més val que ho sàpiga. No s'atreveixi a tocar-la mai més.

—La teva amiga m'importa un rave, Daniel, i algun dia tu pensaràs el mateix. El que jo vull és el llibre. I prefereixo obtenir-lo de bones maneres i que ningú en surti perjudicat, ¿oi que m'entens?

Com que no tenia idees millors, em vaig posar a dir mentides a cabassos.

—El té un tal Adrià Neri. Es músic. Potser li sona.

—No em sona gens, i això és el pitjor que es pot dir d'un músic. ¿Segur que no te l'has inventat, aquest tal Neri?

—Ja m'agradaria.

—Llavors, com que sembla que sou bons amics, potser tu el podràs convèncer que te'l torni. Aquestes coses, entre amics, se solucionen. ¿O t'estimes més que l'hi demani a la Clara?

Vaig fer que no amb el cap.

—Parlaré amb el Neri, però no crec pas que me'l torni, ni que encara el tingui —vaig improvisar—. ¿I vostè per a què el vol, el llibre? No em dirà pas que se'l vol llegir.

—No. Me'l sé de memòria.

—¿Que és col·leccionista?

—Més o menys.

—¿Té més llibres de Carax?

—Els he tingut en algun moment. Julià Carax és la meva especialitat, Daniel. Volto el món buscant els seus llibres.

—¿I què en fa, si no se'ls llegeix?

L'estrany va deixar anar un so sord, agònic. Vaig trigar uns segons a comprendre que estava rient.

—L'única cosa que s'ha de fer amb ells, Daniel —va replicar.

Llavors es va treure una capseta de llumins de la butxaca. En va agafar un i el va encendre. La flama va il·luminar per primera vegada el seu rostre. Se'm va glaçar l'ànima. Aquell personatge no tenia nas, ni llavis, ni parpelles. La seva cara era només una màscara de pell negra i cicatritzada, devorada pel foc. Aquell era el rostre mort que havia fregat la Clara.

—Cremar-los —va xiuxiuejar, la veu i la mirada enverinades per l'odi.

Una alenada de brisa va apagar el llumí que aguantava amb els dits, i la seva cara va tornar a quedar oculta per la foscor.

—Ens tornarem a veure, Daniel. A mi no se m'oblida mai una cara, i em sembla que a tu, des d'avui, tampoc —va dir pausadament—. Pel teu bé, i pel de la teva amiga Clara, confio que prendràs la decisió encertada i aclariràs aquest tema amb el tal Adrià Neri, que, dit sigui de passada, té nom de nen malcriat. Jo no me'n fiaria gens ni mica.

Sense dir res més, l'estrany es va girar i s'encaminà cap als molls, una silueta evaporant-se en la foscor on encara ressonava la seva rialla trencada.

8

Un llençol de núvols que guspirejaven electricitat venia cavalcant des del mar. Hauria arrencat a córrer per resguardar-me de l'aiguat que s'acostava, però les paraules d'aquell individu començaven a fer el seu efecte. Em tremolaven les mans i les idees. Vaig alçar els ulls i vaig veure el temporal que s'escampava com taques de sang negra entre els núvols, cegant la lluna i estenent un mantell de tenebres sobre les teulades i les façanes de la ciutat. Vaig intentar anar més de pressa, però l'angoixa se'm menjava per dins i caminava perseguit per l'aiguat amb peus i cames de plom. Em vaig arrecerar sota la marquesina d'un quiosc de premsa, mirant d'ordenar els meus pensaments i de decidir com havia d'obrar. El retruny d'un tro va sonar a prop, bramant com un drac que enfilava la bocana del port, i vaig sentir el terra que tremolava sota els meus peus. La mà trencadissa de l'enllumenat elèctric que dibuixava façanes i cases es va anar esmoreint. A les voreres plenes de tolls, els fanals parpellejaven, i s'extingien com espelmes al vent. No hi havia ni una ànima vivent als carrers i la foscor de l'apagada es va escampar amb un alè fètid que pujava de les canonades que anaven a parar al clavegueram. La nit es va fer opaca i impenetrable, la pluja una mortalla de vapor. «Per una dona com aquesta, qualsevol perdria l'oremus...». Vaig arrencar a córrer Rambles amunt amb un sol pensament al cap: la Clara.

La Bernarda havia dit que en Barceló era fora de la ciutat per negocis. Aquell era el seu dia lliure i tenia el costum d'anar a passar aquella nit a casa de la seva tieta Reme i de les seves cosines a Sant Adrià de Besòs. Això volia dir que la Clara estaria sola al pis cavernós de la plaça Reial, i aquell individu sense rostre i les seves amenaces tindrien via lliure per fer i desfer enmig de la tempesta. Mentre m'apressava en direcció a la plaça Reial, sota l'aiguat, no em podia treure del cap la idea que havia posat la

Clara en perill en regalar-li el llibre de Carax. Quan vaig arribar a l'entrada de la plaça, anava xop fins al moll de l'os. Vaig anar de seguida a arrecerarme sota les arcades del carrer Ferran. Em va semblar que veia contorns d'ombra al meu darrere. Captaires. El portal estava tancat. Vaig buscar en el meu manyoc de claus el joc que en Barceló m'havia donat. Hi portava les claus de la botiga, del pis de Santa Anna i de la casa dels Barceló. Un dels pidolaires se'm va acostar, murmurant si podia deixar-li passar la nit al vestíbul. Vaig tancar la porta abans que pogués acabar la frase.

Les escales eren un pou d'ombra. L'alè dels llampecs es filtrava per les escletxes de la porta gran i esquixava els contorns de l'escala. Avançava a les palpentres i vaig trobar el primer esglaó d'una ensopegada. Em vaig aferrar a la barana i vaig pujar lentament les escales. Al cap de poc, els esglaons es van desfer en una planura i vaig entendre que havia arribat al replà del principal. Llavors, vaig palpar els murs de marbre fred i hostil, i vaig trobar-hi els relleus de la porta de roure i els picaportes d'alumini. Vaig buscar el forat del pany i hi vaig introduir la clau a cegues. Quan es va obrir la porta del pis, un feix de claror blava em va encegar momentàniament i una alenada d'aire càlid em va acariciar la pell. L'habitació de la Bernarda estava situada a la part posterior del pis, al costat de la cuina. Em vaig dirigir primer cap allà, encara que tenia la seguretat que la criada no hi era. Vaig tustar a la seva porta i, com que no n'obtenia cap resposta, la vaig obrir. Es tractava d'una habitació senzilla, amb un llit gran, un armari fosc amb miralls ennegrits i una calaixera al damunt de la qual la Bernarda hi havia col·locat prou sants, verges i estampes per obrir un santuari. Vaig tancar la porta i, en girar-me, gairebé se m'aturà el cor quan vaig veure una dotzena d'ulls blaus i escarlates avançant des del fons del passadís. Els gats d'en Barceló ja em coneixien prou bé i toleraven la meva presència. Em van envoltar, miolant suaument, i, quan van comprovar que la meva roba, xopa de pluja, no desprenia l'escalfor desitjada, em van abandonar indiferents.

L'habitació de la Clara estava situada a l'altre extrem del pis, al costat de la biblioteca i la sala de música. Els passos invisibles dels gats em seguien a través del corredor, expectants. En la penombra intermitent de la tempesta, el pis d'en Barceló em semblava cavernós i sinistre, ben diferent del que havia après a considerar la meva segona casa. Vaig arribar a la part davantera del pis, que donava a la plaça. L'hivernacle d'en Barceló s'obrí

davant meu, atapeït i impenetrable. Em vaig endinsar en l'espessor de fulles i branques. Durant un moment, m'assaltà la idea que, si el desconegut sense rostre s'havia esmunyit dins el pis, probablement aquell seria el lloc que hauria triat per amagar-se. Per esperar-me. Gairebé em va semblar que ensumava aquella olor de paper cremat que deixava anar, però vaig entendre que allò que el meu olfacte havia detectat no era sinó tabac. Em va venir un rampell de pànic: en aquella casa, no hi fumava ningú, i la pipa d'en Barceló, sempre apagada, era simple *attrezzo*.

Vaig arribar a la sala de música i la llum esbiaixada d'un llamp va encendre les volutes de fum que s'enfilaven per l'aire com garlandes de vapor. El teclat del piano era una mena de somriure inacabable a la vora de la galeria. Vaig creuar la sala de música, fins a arribar a la porta de la biblioteca. Estava tancada. La vaig obrir i la claror de la pèrgola que envoltava la biblioteca personal del llibreter em va oferir una càlida benvinguda. Les parets plenes de prestatges atapeïts de llibres formaven una figura ovalada al centre de la qual hi descansaven una taula de lectura i dues butaques de mariscal de camp. Sabia que la Clara guardava el llibre de Carax en una vitrina al costat de l'arc de la pèrgola. M'hi vaig apropar silenciosament. El meu pla, o l'absència de qualsevol pla, era fer-me amb el llibre, treure'l d'allà, donar-lo a aquell llunàtic i perdre'l de vista per sempre. Ningú no s'adonaria de l'absència del llibre, excepte jo mateix.

El llibre de Julià Carax m'esperava com sempre, traient el llom al fons d'un prestatge. El vaig agafar amb les mans i el vaig estrènyer contra el meu pit, com si abracés un vell amic a qui fos a punt de trair. Judes, vaig pensar. Em disposava a sortir d'aquell lloc sense que la Clara sabés que jo hi havia estat. M'enduria el llibre i desapareixeria de la vida de la Clara Barceló per sempre. Vaig sortir de la biblioteca amb pas lleuger. La porta de l'habitació de la Clara s'endevinava al fons del corredor. La vaig imaginar estirada al llit, adormida. Vaig imaginar que els meus dits li acariciaven el coll, que li exploraven un cos que jo havia memoritzat per pura ignorància. Em vaig girar, disposat a abandonar sis anys de quimeres, però alguna cosa va aturar els meus passos abans d'arribar a la sala de música. Una veu xiulava a la meva esquena, darrere la porta. Una veu fonda, que xiuxiuejava i reia. A l'habitació de la Clara. Vaig avançar cap a la porta lentament. Vaig posar els dits ingràvids damunt el pom de la porta. Els dits em tremolaven. Havia arribat tard. Em vaig empassar la saliva i vaig obrir la porta.

9

El cos nu de la Clara s'estenia damunt uns llençols blancs que lluien com la seda acabada de rentar. Les mans del mestre Neri lliscaven suaument sobre els seus llavis, el seu coll, el seus pits. Els seus ulls blancs s'enlairaven cap al sostre, i tota ella s'estremia a causa de les escomeses amb què el professor de música la penetrava entre les seves cuixes pàl·lides i tremoloses. Les mateixes mans que havien llegit el meu rostre feia sis anys en les tenebres de l'Ateneu s'aferraven ara a les natges del mestre, que brillaven de suor, clavant-li les ungles i guiant-lo cap a les seves entranyes amb un desfici animal, desesperat. Vaig notar que em faltava l'aire. Vaig quedar-me allà, paralitzat, observant-los durant gairebé mig minut, fins que la mirada de Neri, incrèdula al començament, i encesa d'ira després, es va adonar de la meva presència furtiva. Encara panteixant, atònit, es va aturar. La Clara s'hi va aferrar sense entendre què passava, refregant el seu cos contra el d'ell, llepant-li el coll.

—¿Què passa? Per què pares? —va gemegar.

Els ulls d'Adrià Neri cremaven de fúria.

—No passa res —va murmurar—. Ara torno.

Neri es va incorporar i es va abraonar sobre meu com un obús, tancant els punys amb força. Ni el vaig veure venir. No podia treure els ulls de la Clara, amarada de suor, sense alè, les costelles dibuixant-se-li sota la pell i el pits tremolosos de desig. El professor de música em va agafar pel coll i em va arrossegat fora de l'habitació. Vaig sentir que els meus peus a penes fregaven el terra i, per molt que ho vaig intentar, no vaig poder escapolir-me d'aquell home, que em duia com un fardell a través de l'hivernacle.

—A tu et trencaré l'ànima, malparit —remugava entre dents.

Em va portar arrossegant fins a la porta del pis i, un cop allà, la va obrir i em va llançar amb força contra el replà. El llibre de Carax m'havia caigut

de les mans. El va recollir i me'l va tirar a la cara amb ràbia.

—Si et torno a veure per aquí, o descobreixo que t'has acostat a la Clara pel carrer, et juro que et deixaré tan estomacat que hauràs d'anar a l'hospital, i se me'n fot l'edat que tinguis —va dir fredament—. ¿Oï que m'entens?

Em vaig incorporar amb dificultat, i vaig adonar-me que, en la batussa, Neri m'havia esquinçat la jaqueta i l'orgull.

—¿Com has entrat?

No vaig contestar. Neri va sospirar, sacsejant el cap.

—Apa, dóna'm les claus —em digué el músic, contenint la seva fúria.

—¿Quines claus?

De la trompada que em va clavar, vaig caure a terra. Em vaig alçar amb sang a la boca i un soroll agut a l'orella esquerra que em perforava el cap com el xiulet d'un guàrdia urbà. Em vaig palpar la cara i vaig notar-hi el tall que m'havia partit els llavis, que em cremaven sota els dits. Un anell amb segell brillava en el dit anular del professor de música, ensangonat.

—Les claus, t'he dit.

—Vagi-se'n a la merda —vaig escopir.

No vaig veure venir el cop de puny. Només vaig notar com si un martell piló m'hagués arrencat l'estómac d'arrel. Em vaig plegar pel mig, com un titella trencat, sense respiració, tentativejant i recolzant-me a la paret. Neri em va fer anar cap a ell agafant-me pels cabells i després va furgar en les meves butxaques fins que va trobar-hi les claus. Vaig anar lliscant fins a terra, subjectant-me l'estómac, ploriquejant d'agonia, o de ràbia.

—Digui a la Clara que...

Em va tancar la porta als nassos, i vaig quedar sumit en la foscor més absoluta. Vaig buscar el llibre a les palpentes, immers en aquella negror. Finalment, el vaig trobar i vaig anar baixant les escales, recolzant-me contra els murs i panteixant. Vaig sortir a fora escopint sang i respirant per la boca a borbolls. El fred i el vent em van fer notar la roba xopa, lacerant. El tall de la cara em cremava.

—¿Es troba bé? —va fer una veu des de l'ombra.

Era el captaire a qui havia negat l'aixopluc una estona abans. Vaig fer que sí amb el cap, evitant, avergonyit, la seva mirada. Em vaig posar a caminar.

—Esperis una mica, home, almenys fins que no plogui tant —em va suggerir el captaire.

Em va agafar pel braç i em va guiar fins a un racó que hi havia sota les arcades on hi guardava un fardell i una bossa amb roba vella i bruta.

—Tinc una mica de vi. No és dolent. Faci'n un glop. Li anirà bé per escalfar-se. I per desinfectar això...

Vaig fer un glop de l'ampolla que m'oferia. Tenia gust de gasoil aclarit amb vinagre, però la seva escalfor em va calmar l'estómac i els nervis. Unes gotes van anar a parar a la ferida i vaig veure les estrelles en la nit més negra de la meua vida.

—¿Què? És bo, ¿oi? —va somriure el captaire—. Vinga, home, faci'n un altre glop, que això fa aixecar els morts.

—No, gràcies. És per a vostè —vaig mussitar.

El captaire va fer un glop llarg. El vaig observar detingudament. Semblava un comptable gris de ministeri que no s'hagués canviat el vestit en quinze anys. Em va allargar la mà i vam encaixar.

—Fermín Romero de Torres, funcionari cessant. Molt de gust de conèixe'l.

—Daniel Sempere, més burro que fet d'encàrrec. El gust és meu.

—No n'hi ha per tant, home, que en nits com aquesta tot es veu més negre del que és. Miri, és que jo sóc un optimista consumat. No tinc cap dubte que el règim té els dies comptats. Segons tots els indicis, els americans ens envairan el dia que menys ens ho esperem, i a Franco li posaran un parada de xufles a Melilla. Ves que li dic. I jo recuperaré el lloc de treball, la reputació i l'honra perduda.

—¿A què es dedicava, vostè?

—Servei d'Intel·ligència. Alt espionatge —digué Fermín Romero de Torres—. Només li diré que jo era l'home de Macià a l'Havana.

Vaig fer que sí amb el cap. Un altre que no hi tocava. La nit de Barcelona els col·leccionava a munts. I d'idiotes com jo, també.

—Escolti, aquest tall fa mala espina, l'han ben estovat, ¿oi?

Em vaig portar els dits a la boca. Encara sagnava.

—¿Coses de dones? —va voler saber—. S'ho podia haver estalviat. Les dones d'aquest país, l'hi dic jo que he voltat món, són unes rates de sagristia i unes frígides. Així, tal com sona. Ah, no em puc oblidar d'una mulata que vaig deixar a Cuba. Escolti'm, un altre món, ¿eh? Sí, sí, un altre món. I és que la femella caribenya se t'arramba al cos amb aquell ritme de les illes i et diu a cau d'orella «ay, papito, dame plaser, dame plaser», i, escolti, un home de debò, amb sang a les venes, què li he de dir...

Em va semblar que el tal Fermín Romero de Torres, o com es digués, desitjava la conversa anodina gairebé tant com un bany calent, un plat de lleties amb xoriço i una muda neta. Li vaig donar corda una estona, esperant que se'm calqués el dolor. No em va costar gaire, perquè aquell home només necessitava un assentiment de tant en tant i algú que fes veure que se l'escoltava. Ja anava a relatar-me amb tots els ets i uts un pla secret per segrestar Doña Carmen Polo de Franco, quan em vaig adonar que plovia amb menys força i que la tempesta semblava allunyar-se lentament cap al nord.

—Se'm fa tard —vaig murmurar, incorporant-me.

Fermín Romero de Torres va assentir amb certa tristesa i em va ajudar a alçar-me, fent el gest que em treia la pols de la roba mullada.

—Haurà de ser un altre dia, doncs —va dir, resignat—. És que jo xerro massa... Començo a parlar i... escolti'm, això del segrest, que quedi entre nosaltres, ¿oi que m'entén?

—No pateixi. Sóc com una tomba. I gràcies pel vi.

Me'n vaig anar cap a les Rambles. Em vaig aturar al llinard de la plaça i vaig girar els ulls cap al pis dels Barceló. Les finestres continuaven fosques, plorant de pluja. Vaig voler odiar la Clara, però no vaig poder. Per odiar de debò, cal tenir un talent que només s'agafa amb els anys.

Em vaig jurar que no la tornaria a veure mai més, que no tornaria a esmentar el seu nom, o a recordar el temps que havia perdut al seu costat. Per alguna estranya raó, em vaig sentir en pau. La ira que m'havia tret de casa s'havia evaporat. Tenia por que tornés, amb més crueltat, l'endemà. Tenia por que la gelosia i la vergonya m'anessin devorant lentament, un cop les peces de tot allò que havia viscut aquella nit haguessin caigut pel seu propi pes. Faltaven unes quantes hores per l'alba i encara tenia una cosa a fer abans de poder tornar a casa amb la consciència neta.

El carrer de l'Arc del Teatre seguia allà, només una escletxa de penombra. Un rierol d'aigua negra s'havia format al centre del carreró i s'endinsava en processó funerària cap al cor del Raval. Vaig reconèixer la porta gran i la façana barroca on m'havia portat el pare un matí de feia sis anys. Vaig pujar els esglaons i em vaig arrecerar de la pluja sota l'arcada del portal, que podia a pixum i a fusta podrida. El Cementiri dels Llibres Oblidats feia més pudor de mort que mai. No recordava que el picaporta era la cara d'un dimoniet. El vaig aferrar per les banyes i vaig picar amb força tres vegades. El ressò cavernós es va escampar per l'interior. Al cap d'una

estona, vaig tornar a trucar, sis cops aquesta vegada, i més forts, fins que em va fer mal el puny. Va passar més temps i vaig començar a pensar que no hi devia haver ningú, en aquell lloc. Em vaig arraulir contra la porta i vaig treure el llibre de Carax de dins de la jaqueta. El vaig obrir i vaig tornar a llegir-ne aquella primera frase que m'havia capturat feia anys.

Aquell estiu va ploure cada dia i, encara que n'hi havia molts que deien que era un càstig de Déu perquè havien obert al poble un casino al costat de l'església, jo sabia del cert que la culpa era meva i només meva, perquè havia après a mentir i guardava encara als llavis les últimes paraules de la meva mare al seu llit de mort: «No vaig estimar mai l'home amb qui em vaig casar, sinó un altre que em van dir que havia mort a la guerra; busca'l i digue-li que he mort pensant en ell, perquè ell és el teu veritable pare».

Vaig somriure recordant aquella primera nit de lectura febril de feia sis anys. Vaig tancar el llibre i em vaig disposar a trucar per tercera i última vegada. Abans que pogués fregar amb els dits l'argolla, aquella porta gran es va obrir per insinuar el perfil del guardià, que duia un llum d'oli.

—Bona nit —vaig mussitar—. Isaac, ¿oi?

El guardià em va observar sense parpellejar. La claror de la llàntia li esculpia les faccions anguloses amb tons ambrats i purpuris, i li conferia una inequívoca semblança amb el dimoniet del picaporta.

—Vostè és el fill d'en Sempere —va murmurar amb veu cansada.

—Té una memòria excel·lent.

—I vostè un sentit de l'oportunitat que fa fàstic. ¿Que no sap quina hora és?

La seva mirada esmolada ja havia detectat el llibre sota la meva jaqueta. L'Isaac va fer un gest inquisitiu amb el cap. Vaig treure el llibre i l'hi vaig mostrar.

—Carax —va fer—. A tot estirar, hi deu haver deu persones en aquesta ciutat que sàpiguen qui és o que hagin llegit aquest llibre.

—Doncs, una d'aquestes està entossudida a fer-lo cremar. I no se m'acut cap altre amagatall millor que aquest lloc.

—Això és un cementiri, no pas una caixa forta.

—Per això mateix. El que aquest llibre necessita és que l’enterrin on ningú no pugui trobar-lo.

L’Isaac va fer una llambregada de desconfiança cap al carreró. Va obrir una mica la porta i em va fer senyals perquè m’esmunyís cap endins. El vestíbul fosc i insondable feia olor de cera cremada i d’humitat. Es podia sentir un degoteig intermitent en la foscor. L’Isaac em va allargar el llum d’oli perquè li sostingués mentre ell extreia del seu abric un manyoc de claus que haurien estat l’enveja de qualsevol carceller. Conjurant alguna ciència ignota, va encertar quina era la clau que buscava i la va ficar dins el pany protegit per una carcassa de vidre farcida de relés i rodes dentades que semblaven una mena de caixa de música a escala industrial. Quan va fer girar completament la clau, el mecanisme va grinyolar com les entranyes d’un autòmat i vaig veure les palanques i els fulcres lliscar en un ballet mecànic sorprenent fins a travar aquella portassa amb una aranya de barres de ferro que es va enfonsar en una estrella de forats que hi havia als murs de la pedra.

—Caram! Ni el Banc d’Espanya —vaig comentar, enlluernat—. Això sembla tret d’una novel·la de Jules Verne.

—Kafka —va matisar l’Isaac, recuperant la llàntia i encaminant-se cap a les profunditats de l’edifici—. El dia que vostè entengui que el negoci dels llibres és misèria i companyia i decideixi aprendre a robar un banc, o a crear-ne un, que és si fa no fa el mateix, vingui’m a veure i li explicaré quatre coses sobre panys. El vaig seguir a través dels corredors, que recordava amb frescos d’àngels i quimeres. L’Isaac aguantava la llàntia enlaire, projectant una bombolla intermitent de llum vermella i evanescent. Anava una mica coix, i l’abric de franel·la esfilagarsat que vestia semblava un mantell fúnebre. Vaig pensar que aquell individu, a mig camí entre Caront i el bibliotecari d’Alexandria, es trobaria a gust a les pàgines de Julià Carax.

—¿En sap res, de Carax? —vaig preguntar.

L’Isaac es va aturar al final de la galeria i em va mirar, indiferent.

—No gaire cosa. El que em van explicar.

—¿Qui?

—Algú que el va conèixer bé, o això es pensava.

El cor em va fer un salt.

—¿Quan va ser, això?

—Quan encara em pentinava. Vostè devia gastar bolquers, llavors i, la veritat, no sembla pas que hagi evolucionat gaire. Miri's: està tremolant — va dir.

—És per la roba xopa, i el fred que fa aquí a dins.

—Un altre dia, m'ho diu i encendré la calefacció central i el rebré amb una copa de vi i li diré un rodolí... Au, vinga, segueixi'm. Aquí hi ha la meva oficina, que té una estufa, i segur que li trobarem alguna cosa per abrigar-se mentre se li asseca la roba. I una mica de mercromina i d'aigua oxigenada no li anirien pas malament, que té una pinta que sembla que surti de la comissaria de Via Laietana.

—No pateixi, de debò.

—No pateixo. Ho faig per mi, no per vostè. Passada aquesta porta, sóc jo qui posa les regles i aquí els únics morts són els llibres. A veure si m'agafa una pneumònia i haig de trucar als del dipòsit. Ja enllestirem això del llibre més endavant. En trenta-vuit anys, encara no n'he vist cap que arrenqués a córrer...

—No sé pas com agrair-li tot el que està fent...

—No em vingui amb romanços. Si l'he deixat passar, és pel respecte que li dec a son pare; si no fos així, li ben asseguro que s'hauria quedat al carrer. Apa, faci'm el favor de seguir-me. I si es porta com cal, fins i tot li explicaré el que sé del seu amic Carax.

De reüll, quan ell es pensava que jo no el podia veure, vaig adonar-me que se li escapava un somriure de murri consumat. L'Isaac gaudia molt fent el seu paper de carceller sinistre i malcarat. Jo també vaig riure per sota el nas. Ara tenia prou clar a qui pertanyia el rostre del dimoniet del picaporta.

10

L'Isaac em va posar un parell de flassades fines a les espatlles i em va oferir una tassa amb una potinga fumejant que feia olor de xocolata calenta amb ratafia.

—Em deia de Carax que...

—No hi ha gaire cosa a dir. El primer que vaig sentir que esmentava el seu nom fou l'editor Toni Cabestany. Li parlo de vint anys enrere, quan encara existia l'editorial. Quan tornava del seus viatges a Londres, París o Viena, sempre es deixava veure per aquí i xerràvem una estoneta. Tots dos ens havíem quedat viudos i ell es lamentava del fet que ara estàvem casats amb els llibres, jo amb els vells, i ell amb els de la comptabilitat. Érem bons amics. En una de les seves visites, em va explicar que acabava d'adquirir per quatre rals els drets en català de les novel·les d'un tal Julià Carax, un barceloní que vivia a París. Això degué passar cap a l'any 28 o 29. Sembla que Carax treballava de pianista en un bordell de pa sucats amb oli a Pigalle a les nits, i que escrivia de dia en un àtic miserable a la barriada de Saint Germain. París és l'única ciutat del món on morir-se de gana encara es considera un art. Carax havia publicat un parell de novel·les a França que havien estat un absolut fracàs de vendes. Ningú no en donava res, per ell, a París, i a Cabestany sempre li va agradar comprar barat.

—Llavors, ¿Carax escrivia en català o en francès?

—Vés a saber. Probablement, en les dues llengües. La seva mare era francesa, professora de música, si no vaig errat, i ell havia viscut a París des que tenia dinou o vint anys. Cabestany deia que rebien de Carax els manuscrits en català. Si eren una traducció, o l'original, tant li feia. L'idioma preferit de Cabestany era el de la pesseta, la resta li importava un rave. Cabestany havia pensat que potser, amb un cop de sort, aconseguiria col·locar uns milers d'exemplars de Carax en el mercat català.

—¿I se'n va sortir?

L'Isaac va arrufar les celles, i em va abocar una mica més del seu beuratge reparador.

—Em sembla que, de la novel·la que més en va vendre, *La casa vermella*, en vengué uns noranta exemplars.

—Però va continuar publicant Carax, encara que hi perdés calés —vaig apuntar.

—Doncs, sí. I no sé per què, la veritat. Cabestany no era precisament un romàntic. Però potser tothom té els seus secrets... Entre el 28 i el 36, li va publicar vuit novel·les. Ara bé: Cabestany feia els calés publicant catecismes i una sèrie de fulletons roses protagonitzats per una heroïna de províncies, Violeta LaFleur, que es venien molt bé als quioscos. Les novel·les de Carax, suposo, les editava per gust i per dur-li la contrària a Darwin.

—¿Què se'n va fer, del senyor Cabestany?

L'Isaac va sospirar, alçant els ulls.

—Ves, l'edat, que a tots ens passa factura. Es va posar malalt i va tenir alguns problemes econòmics. El 1936, el fill gran es va fer càrrec de l'editorial, però era d'aquells que no saben ni llegir-se la talla dels calçotets. L'empresa se'n va anar en orris en menys d'un any. Sortosament, Cabestany no va arribar a veure el que els seus hereus feien amb el fruit de tota una vida de treball ni el que la guerra feia amb el país. Se'l va endur una embòlia la nit de Tots Sants, amb un Cohíba a la boca i una noia de vint-i-cinc anys a la falda. El fill estava fet d'una altra pasta. Era arrogant com només els imbècils ho poden ser. La seva primera gran idea va ser intentar vendre l'estoc de llibres del catàleg de l'editorial, el llegat del seu pare, per transformar-los en pasta de paper o una cosa semblant. Un amic, un altre malcriat amb casa a Caldetes i un Bugatti, l'havia convençut que les fotonovel·les d'amor i el *Mein Kampf* es vendrien a dojo i que faria falta molta cel·lulosa per satisfer la demanda.

—¿I va arribar a fer-ho?

—No va tenir temps. Quan feia poc que dirigia l'editorial, un individu es va presentar a casa seva i li va fer una oferta molt generosa. Volia comprar tot l'estoc de novel·les de Julià Carax que encara quedés en existència, i li proposava pagar-les pel triple del seu preu de mercat.

—No cal que em digui res més. Les volia cremar —vaig fer jo.

L'Isaac va somriure, sorprès.

—Doncs, sí. I mira que semblava ximple, vostè, tant preguntar i no saber res.

—¿Qui era aquest paio? —vaig voler saber.

—Un tal Aubet o Coubert, no ho recordo bé.

—¿Laín Coubert?

—¿Li sona?

—És el nom d'un personatge de *L'Ombra del Vent*, l'última novel·la de Carax.

L'Isaac va arrufar les celles.

—¿Un personatge de ficció?

—A la novel·la, Laín Coubert és el nom que fa servir el diable.

—Una mica teatral, si m'ho permet. Però, sigui qui sigui, almenys tenia sentit de l'humor —va matisar l'Isaac.

Jo, que encara tenia fresca a la memòria la meva trobada amb aquell personatge, no li trobava gens ni mica de gràcia, però em vaig reservar el meu parer per a una ocasió més avinent.

—¿Aquest individu, Coubert, o com es digui, tenia la cara cremada, desfigurada?

L'Isaac em va observar amb un somriure a mig camí entre la facècia i la preocupació.

—No ho sé pas. La persona que em va explicar tot això no el va arribar a veure, i ho va saber perquè el fill de Cabestany ho va explicar a la seva secretària l'endemà. De cares cremades, no en va dir res. ¿Vol dir que tot plegat no ho ha tret d'un fulletó?

Vaig sacsejar el cap, per treure importància a l'assumpte. I vaig continuar:

—¿Com va acabar l'afer? ¿Li va vendre els llibres el fill de l'editor a Coubert?

—Aquell poca-solta es va voler passar de llest. Li va demanar més diners dels que Coubert li oferia, i aquest va retirar la seva proposta. Al cap d'uns dies, el magatzem de l'editorial Cabestany al Poble Nou va cremar fins als fonaments passada la mitjanit. I de franc.

Vaig sospirar.

—¿Què va passar amb els llibres de Carax? ¿Es van perdre tots?

—Gairebé. Per sort, la secretària de Cabestany, quan va sentir això de l'oferta, va tenir un pressentiment i, pel seu compte, va anar al magatzem i es va endur un exemplar de cada títol de Carax a casa seva. Ella era qui

mantenia tota la correspondència amb Carax i, al llarg dels anys, havien fet una certa amistat. Es deia Núria, i em fa l'efecte que era l'única persona de l'editorial, i probablement de tot Barcelona, que es llegia les novel·les de Carax. La Núria té una debilitat per les causes perdudes. De petita, recollia animalons del carrer i se'ls enduia a casa. Amb el temps, va passar a adoptar novel·listes maleïts, potser perquè el seu pare en va voler ser un i no ho va aconseguir mai.

—Sembla que la coneix molt bé, aquesta noia.

L'Isaac va brandar el seu somriure de dimoniet coix.

—Més del que ella mateixa es pensa. És la meva filla.

El silenci i el dubte se'm van menjar. Com més avançava aquella història, més perdut em sentia.

—Tinc entès que Carax va tornar a Barcelona el 1936. Hi ha qui diu que va morir aquí. ¿Li quedava família a la ciutat? ¿Algú que en pogués saber alguna cosa?

L'Isaac va sospirar.

—Vés a saber. Els pares de Carax s'havien separat feia temps, em penso. La mare se n'havia anat a l'Amèrica del Sud, on es va tornar a casar. Amb el seu pare, que jo sàpiga, no s'hi parlava des que va marxar a París.

—¿Per què?

—I jo què sé. La gent es complica la vida, com si ja no fos prou complicada.

—¿Sap si encara és viu?

—Això espero. Era més jove que jo, però un servidor ja surt ben poc i fa anys que no lleigeixo les esqueles perquè els coneguts cauen com mosques i un es queda acollonit, la veritat. Per cert, Carax era el cognom de la mare. El pare es deia Fortuny. Tenia una barreteria a la ronda de Sant Antoni, i pel que jo sé, no es feia gaire amb el seu fill.

—¿Podria ser, llavors, que, en tornar a Barcelona, Carax hagués volgut anar a veure la seva filla Núria, ja que tenien una certa amistat, encara que ell no tingués bones relacions amb el seu pare?

L'Isaac va riure amargament.

—Probablement jo sóc el menys indicat per saber-ho. Al capdavant, sóc el seu pare. El que sé del cert és que una vegada, l'any 32 o 33, la Núria va viatjar a París per uns assumptes d'en Cabestany, i que es va allotjar a casa de Julià Carax un parell de setmanes. Això m'ho va explicar en Cabestany, perquè ella assegura que va estar-se en un hotel. Llavors, la meva filla era

soltera i jo m'ensumava que Carax li anava al darrere. La meva Núria és de les que trenquen cors només d'entrar en una botiga.

—¿Vol dir que eren amants?

—Escolti, això del fulletó li agrada, ¿eh? Miri, jo, en la vida privada de la Núria, no m'hi he ficat mai, perquè la meva tampoc no és per fer-li un marc, ¿m'entén? Si vostè té mai una filla, una benedicció que jo no desitjo a ningú, perquè és llei de vida que tard o d'hora et trencarà el cor..., bé, el que dèiem, que si mai té vostè una filla començarà, sense adonar-se'n, a dividir els homes en dues classes: els que sospita que se'n van al llit amb ella, i els que no. I qui ho negui, diu mentida! Jo m'ensumava que Carax era dels primers. I, per tant, tant me feia si era un geni o un pobre desgraciat, jo sempre el vaig considerar un pocavergonya.

—Potser s'equivocava.

—No se m'ofengui, senyoret, però vostè encara és molt jove i de les dones en sap el mateix que jo de fer panellets.

—Té raó —vaig convenir—. ¿Què va passar, doncs, amb els llibres que la seva filla es va emportar del magatzem?

—Són aquí.

—¿Aquí?

—¿D'on es pensava, doncs, que havia sortit aquest llibre que vostè va trobar el dia que el va portar son pare?

—No ho entenc.

—Doncs, és ben senzill. Una nit, al cap d'uns dies de l'incendi del magatzem d'en Cabestany, la meva filla Núria es va presentar aquí. Estava neguitosa. Deia que algú l'havia estat seguint i que tenia por que el tal Coubert volgués fer-se amb els llibres per destruir-los. La Núria em va dir que venia aquí a amagar els llibres de Carax. Es va endinsar a la sala gran i els va ocultar al laberint de prestatges, com qui enterra tresors. No li vaig preguntar on els havia posat, ni ella tampoc no m'ho va dir. Abans d'anar-se'n, em digué que, tan aviat com aconseguís de trobar Carax, tornaria a buscar-los. Em va semblar que encara continuava enamorada de Carax, però no vaig dir res. Li vaig preguntar si l'havia vist recentment, si en sabia res. Em digué que feia mesos que no tenia notícies seves, pràcticament des que ell havia enviat les seves últimes correccions del manuscrit del seu últim llibre des de París. Si em va enganyar o no, no l'hi sabia dir pas. El que sí que sé del cert és que, després d'aquell dia, la Núria no va tornar a saber

mai més res de Carax, i que aquells llibres es van quedar entaforats aquí, omplint-se de pols.

—¿Vostè creu que la seva filla estaria d'acord a parlar amb mi de tot plegat?

—Home, a la meua filla tot el que sigui xerrar li encanta, però no sé si podrà dir-li res que jo ja no li hagi explicat. Pensi que, de tot això, fa molts anys. I la veritat és que no ens fem gaire. Només ens veiem un cop al mes. Anem a dinar per aquí a prop, i després ella se'n va tal com ha vingut. Sé que fa anys es va casar amb un bon noi; periodista i una mica esverat, les coses com siguin, d'aquells que sempre fiquen el nas en afers de política, però de bon cor. Es van casar pel civil, sense convidats. Jo ho vaig saber al cap d'un mes. No m'ha presentat mai el seu marit. Miquel, es diu. O una cosa semblant. Suposo que no deu estar gaire orgullosa del seu pare, i no n'hi dono la culpa. Ara és una altra dona. Fixi's que fins i tot va aprendre a fer mitja i m'han dit que ja no es vesteix de Simone de Beauvoir. Un d'aquests dies em diran que sóc avi. Fa anys que treballa a casa com a traductora de francès i d'italià. I no sé pas d'on va treure el talent, la veritat. Del seu pare, és evident que no. Deixi'm que li apunti la seva adreça, encara que no estic gaire convençut que sigui una bona idea que li digui que hi va de part meua.

L'Isaac va fer uns gargots en un extrem d'un diari vell i em va allargar el retall.

—L'hi agraeixo. No se sap mai, potser ella recorda alguna cosa...

L'Isaac va somriure amb certa tristesa.

—De menuda, se'n recordava de tot. De tot. Després, els fills es fan grans i ja no saps ni el que pensen ni el que senten. I suposo que ha de ser així. No li digui a la Núria el que li he explicat, ¿eh? El que hem dit aquí ha de quedar entre nosaltres.

—No s'hi amoïni. ¿Creu que ella encara pensa en Carax?

L'Isaac va fer un sospir allargassat, i va abaixar els ulls.

—No ho sé pas. No sé si mai el va estimar de veritat. Aquestes coses es queden dins el cor d'un, i ella ara és una dona casada. Jo, quan tenia l'edat de vostè, vaig festejar amb una noia, la Tereseta Boadas, es deia, i cosia davantals a l'empresa tèxtil Santamaría del carrer del Comerç. Ella tenia setze anys, dos menys que jo, i era la primera dona de la qual m'enamorava. No faci aquesta cara, que ja sé que vostès els joves es pensen que els vells no ens hem enamorat mai. El pare de la Tereseta tenia un carro de gel al

mercat del Born i era mut de naixement. No sap pas la por que vaig passar el dia que li vaig demanar permís per casar-me amb la seva filla i es va passar cinc minuts mirant-me fixament, sense dir ni piu i amb el pic del gel a la mà. Jo feia dos anys que anava estalviant per comprar una aliança quan la Tereseta es va posar malalta. Alguna cosa que havia agafat al taller, em va explicar. En sis mesos, se'm va morir de tuberculosi. Encara em recordo dels gemecs del mut el dia que la vam enterrar al cementiri del Poble Nou.

L'Isaac es va quedar submergit en un profund silenci. Jo no gosava ni respirar. Al cap d'una mica, va alçar els ulls i em va somriure.

—Li parlo de coses de fa cinquanta-cinc anys, Déu n'hi do, ¿oi? Però, si li he de ser franc, no passa dia que no me'n recordi, d'ella, i de les passejades que fèiem fins a les runes de l'Exposició Universal del 1888, i de com es reia de mi quan li llegia els poemes que escrivia a la rebotiga del comerç d'embotits i ultramarins del meu oncle Leopoldo. Recordo fins i tot la cara d'una gitana que ens va llegir les mans a la platja del Bogatell i ens va dir que estaríem junts tota la vida. I, a la seva manera, no deia cap mentida. ¿Què vol que li digui? Doncs, sí, jo crec que la Núria encara se'n recorda, d'aquell home, encara que no ho digui. I, la veritat, jo això no l'hi perdonaré mai a Carax. Vostè encara és massa jove, però jo sé el mal que fan aquestes coses. Si vol saber què en penso, per mi Carax era un lladre de cors, i el de la meva filla se'l va endur a la tomba o a l'infern. Només li demano una cosa, si és que la veu i hi parla: que em digui com està. Que esbrini si és feliç. I si ha perdonat el seu pare.

Poc abans de l'alba, portant només un llum d'oli, em vaig endinsar un cop més en el Cementiri dels Llibres Oblidats. Quan ho feia, m'imaginava la filla de l'Isaac passant per aquells mateixos passadissos foscos i inacabables amb la mateixa determinació que la que em guiava a mi: salvar el llibre. Al començament, vaig pensar que encara recordaria la ruta que havia seguit en la meva primera visita a aquell lloc, de la mà del pare, però ben aviat em vaig adonar que els replecs del laberint guexaven els passadissos en volutes que era impossible recordar. Per tres vegades, vaig intentar seguir un camí que em pensava que havia memoritzat, i per tres vegades, el laberint em va retornar al lloc de partida. L'Isaac m'hi esperava, amb un somriure als llavis.

—¿Pensa tornar algun dia a buscar-lo? —em va preguntar.

—Per descomptat.

—En aquest cas, potser li aniria bé fer una petita trampa.

—¿Una trampa?

—Noi, vostè és una mica curt de gambals, ¿oi? Recordi el Minotaure.

Vaig trigar uns segons a entendre el suggeriment. L'Isaac es va treure un vell tallaplomes de la butxaca i me'l va donar.

—Faci una petita marca a cada cantonada on giri, una osca que només vostè conegui. És fusta vella i té tantes rascades i estries que ningú no se n'adonà, si no és que sap allò que busca...

Vaig seguir el seu consell i em vaig endinsar de nou en el cor de l'estructura. Cada vegada que canviava el rumb, m'aturava a marcar els prestatges amb una C i una X, que gravava al costat del corredor pel qual passava. Vint minuts més tard, m'havia perdut completament en les entranyes de la torre i el lloc on anava a enterrar la novel·la se'm va revelar per casualitat. A la meva dreta, vaig entreveure una filera de volums sobre la desamortització escrits per l'il·lustre Jovellanos. Als meus ulls adolescents, aquell camuflament hauria dissuadit fins i tot les ments més recargolades. En vaig extreure uns quants, i vaig inspeccionar la segona filera, amagada rere aquells murs de prosa granítica. Entre els nuvolets del polsim, hi havia diverses comèdies de Moratín i un flamant *Curial e Güelfa*, que alternaven amb el *Tractatus Logico Politicus* de Spinoza. Per acabar de rematar la feina, vaig optar per confinar el Carax entre un anuari de sentències judicials dels tribunals civils de Girona del 1901 i una col·lecció de novel·les de Juan Valera. Per guanyar espai, vaig decidir endur-me el llibre de poesia del Segle d'Or que els separava i, al seu lloc, hi vaig dipositar *L'Ombra del Vent*. Em vaig acomiadar de la novel·la fent-li l'ullet, i vaig tornar a col·locar al seu lloc l'antologia de Jovellanos, emmurallant així la primera filera.

Sense més cerimònies, em vaig allunyar d'aquell lloc seguint les osques que havia anat deixant al llarg del camí d'anada. Mentre recorria túnels i túnels de llibres en la penombra, no vaig poder evitar que s'emparés de la meva ànima una sensació de tristesa i desànim. No podia evitar de pensar que si jo, per pura casualitat, havia descobert tot un univers en un sol llibre desconegut entre la infinitat de volums d'aquella necròpolis, desenes de milers més quedarien inexplorats, oblidats per sempre. Llavors, em vaig sentir envoltat per milions de pàgines abandonades, d'universos i ànimes sense amo, que s'enfonsaven en un oceà de foscor mentre el món que

bategava fora d'aquells murs anava perdent la memòria sense adonar-se'n, un dia rere l'altre, sentint-se més savi com més oblidava.

A trenc d'alba, quan despuntaven les primeres lluïssors del matí, vaig arribar al pis del carrer de Santa Anna. Vaig obrir la porta amb cura i em vaig esmunyir pel llindar sense encendre el llum. Des del rebedor, es podia veure el menjador, al final del passadís, la taula encara abillada de festa. El pastís continuava allà, intacte, i la vaixella seguia esperant el sopar. La silueta del pare es retallava immòbil a la poltrona, amb els ulls abocats a la finestra. Encara anava vestit de gala. Volutes de fum s'alçaven mandroses d'un cigarret que sostenia entre l'índex i l'anular, com si fos una ploma. Feia anys que no veia fumar el meu pare.

—Bon dia —va murmurar, apagant el cigarret en un cendrer atapeït de burilles a mig fumar.

El vaig mirar sense saber què dir. La seva mirada quedava velada per la penombra.

—La Clara ha trucat unes quantes vegades, aquesta nit, un parell d'hores després que te n'anessis —va fer—. La seva veu era neguitosa. Ha deixat l'encàrrec que li truquessis, fos l'hora que fos.

—No vull tornar-la a veure, ni parlar-hi.

El pare es va limitar a assentir en silenci. Em vaig deixar caure en una de les cadires del menjador. La mirada, clavada al terra.

—¿Em penses dir on has estat?

—He fet un tomb.

—M'has espantat molt.

No hi havia ira en la seva veu, ni tan sols un to de retret, només cansament.

—Ho sé. I em sap greu —vaig contestar.

—¿Què t'has fet a la cara?

—He ensopegat i he caigut a terra, per la pluja.

—Doncs aquesta pluja devia tenir una bona dreta. Posa-t'hi alguna cosa.

—No és res. Ni m'ho noto —vaig mentir—. El que necessito és anar-me'n a dormir. No m'aguanto dret.

—Almenys obre el teu regal abans d'anar-te'n al llit —va dir el pare.

Va assenyalar el paquet embolicat en paper de cel·lofana que havia deixat damunt la taula del menjador la nit passada. Vaig dubtar un moment.

El pare va fer que sí amb el cap. Vaig agafar el paquet i el vaig sospesar. El vaig oferir al pare sense obrir-lo.

—És millor que el tornis. No em mereixo cap regal.

—Els regals es fan pel gust de qui els regala, no pel mèrit de qui els rep —va dir el meu pare—. A més, ja no es pot tornar. Apa, obre'l.

Vaig desfer el delicat embolcall en la penombra de l'alba. El paquet contenia una capsa de fusta llavorada, lluent, ribetejada amb claus daurats. Se'm va il·luminar el somriure abans d'obrir-la. El so de la tanca en obrir-se era precís i exquisit, com d'un mecanisme de rellotgeria. L'interior de l'estoig venia folrat de vellut de color blau fosc. La fabulosa Montblanc Meisterstück de Víctor Hugo hi reposava, al centre, enlluernadora. La vaig agafar amb les mans i la vaig contemplar sota la dolça llum del balcó. Damunt la pinça d'or de la caputxa, hi havia gravada una inscripció:

Daniel Sempere, 1953

Bocabadat, vaig mirar el pare. Crec que no l'he vist mai tan feliç com em va semblar que ho era en aquell instant. Sense dir res, es va alçar de la butaca i em va abraçar amb força. Vaig sentir que la gola se'm feia petita, i, incapaç d'articular cap mot, em vaig mossegar la veu.

GENI I FIGURA

1953

11

Aquell any, la tardor va cobrir Barcelona amb un mantell de fullaraca que voletejava pels carrers com una pell de serp. El record d'aquella llunyana nit d'aniversari m'havia desencoratjat, o potser era només que la vida havia decidit concedir-me un any sabàtic en les meves penes de sainet perquè comencés a madurar. Em sorprenia a mi mateix quan no pensava gairebé gens en la Clara, o en Julià Carax, o en aquell espantall sense rostre que feia olor de paper cremat i es declarava un personatge escapat de les pàgines d'un llibre. Al novembre, ja feia un mes de la meva sobrietat, sense que m'hagués acostat ni una sola vegada a la plaça Reial a pidolar un indici de la Clara a la finestra. El mèrit, tot sigui dit, no va ser del tot meu. Les coses a la llibreria agafaven empenta, i el pare i jo teníem més feina de la que podíem enllestir.

—Si seguim així, haurem de llogar una altra persona perquè ens ajudi en la recerca de les comandes —comentava el pare—. Ens aniria bé algú molt especial, mig detectiu, mig poeta, que cobri poc i a qui no l'espantin les missions impossibles.

—Em fa l'efecte que tinc el candidat idoni —vaig fer jo.

Vaig trobar el Fermín Romero de Torres al seu lloc de sempre, sota les arcades del carrer de Ferran. El captaire estava reconstruint la primera pàgina de la *Hoja del Lunes* a partir dels trossos esparsos rescatats d'una paperera. L'exemplar d'aquell dia tractava d'obres públiques i desenvolupament.

—Redéu! ¿Un altre pantà? —s'exclamava—. Aquests feixistes acabaran convertint-nos a tots en una raça de beates i batracis.

—Bon dia —vaig dir suaument—. ¿Se'n recorda, de mi?

El captaire va alçar els ulls i el seu rostre es va il·luminar de seguida amb un somriure esbatanat.

—Caram! Feliços els ulls! ¿Què s'explica, amic meu? M'acceptarà un glopet de vi, ¿oi?

—Avui convido jo —vaig dir—. ¿Té gana?

—Home, no em faria pas el llepafils si es tractés d'una bona mariscada, però jo també m'apunto a un dinar de batalla.

Tot caminant cap a la llibreria, Fermín Romero de Torres em va relatar tota mena de peripècies que havia viscut aquelles setmanes per tal d'esquivar les forces de seguretat de l'Estat, i més concretament la seva Nèmesi, un tal inspector Fumero amb qui tenia un llarg historial de conflictes.

—¿Fumero? —vaig preguntar, recordant que aquell era el nom del soldat que havia assassinat el pare de la Clara Barceló al castell de Montjuïc al començament de la Guerra.

L'home va assentir, pàl·lid i aterrit. Se'l veia fet un nyicris i brut, i podia a mesos de vida al carrer. El pobre no tenia ni la més remota idea del lloc on el portava, i vaig endevinar en la seva mirada un cert espant i una creixent angoixa que s'esforçava a disfressar amb vèrbola inacabable. Quan vam arribar a la botiga, el pidolaire va fer una llambregada de preocupació.

—Apa, home, passi, que aquesta és la llibreria del meu pare, a qui vull presentar-lo ara mateix.

L'home es va empetitir fins a convertir-se en un manyoc de ronya i de nervis.

—No, no, de cap de les maneres, que jo no estic presentable i aquest és un establiment de categoria; no el vull pas avergonyir...

El pare va treure el cap per la porta, va fer una repassada ràpida al captaire i després em va mirar de reüll.

—Pare, aquest és el Fermín Romero de Torres.

—A disposar —va fer el captaire gairebé tremolant.

El pare va somriure serenament i li va allargar la mà. El captaire no gosava estrènyer-la, avergonyit pel seu aspecte i per la brutícia que li cobria la pell.

—Escolti, serà millor que me'n vagi i els deixi... —va quequejar. El pare el va agafar suaument pel braç.

—Ni parlar-ne, que el meu fill m'ha dit que vostè ve a dinar amb nosaltres.

El captaire ens va mirar, atònit, espantat.

—¿Per què no puja a casa i es banya amb aigua calenta? —va dir el pare —. Després, si li ve de gust, anem caminant fins a Can Solé.

Fermín Romero de Torres va balbucejar de manera inintel·ligible. El meu pare, sense deixar de somriure, el va guiar cap al portal i gairebé el va haver d'arrossegar escales amunt fins al pis mentre jo tancava la botiga. Amb molta oratòria i tàctiques subreptícies, vam aconseguir ficar-lo dins la banyera i arrabassar-li els seus parracs. Despullat, semblava una foto de guerra i tremolava com un pollastre acabat de desplomar. Tenia marques fondes als canells i al turmells, i el seu tors i la seva esquena estaven coberts de cicatrius esgarrifoses, que feien mal només de veure. El pare i jo vam intercanviar una mirada d'esfereïment, però no vam dir res.

El captaire es va deixar rentar com un nadó, espantat i tremolós. Mentre jo li buscava roba neta al bagul per vestir-lo, escoltava la veu del meu pare que li anava dient coses sense pausa. Vaig trobar un tern que el pare ja no es posava mai, una camisa vella i roba interior. Del que duia posat el pidolaire, no se'n podien aprofitar ni les sabates. N'hi vaig triar unes que el pare gairebé no es calçava mai perquè li anaven petites. Vaig embolicar aquells parracs amb un paper de diari, inclosos uns pantalons que tenien el color i la consistència del pernil serrà, i els vaig entaforar al cubell de les escombraries. Quan vaig tornar al bany, el meu pare estava afaitant el Fermín Romero de Torres a la banyera. Amb la cara pàl·lida i desprenent una suau olor de sabó, semblava un home vint anys més jove. Pel que vaig poder comprovar, ja s'havien fet amics. Fermín Romero de Torres, potser per causa i efecte de les sals de bany, ja no tenia aturador i no parava de xerrar.

—Escolti'm el que li dic, senyor Sempere, si la vida no hagués volgut que jo fes una brillant carrera en el món de la intriga internacional, m'hauria dedicat a les humanitats, que és el que em deia el cor. Ja de petit, vaig sentir la crida del vers i vaig voler ser un Sòfocles o un Virgili, perquè a mi la tragèdia i les llengües mortes em posen la pell de gallina, però el meu pare, que al cel sia, era un pagès amb poca amplitud de mires i sempre va voler que un dels seus fills ingressés a la Guàrdia Civil, i, és clar, a cap de les meves germanes no l'haurien admès a la Benemèrita, tot i el borrisol facial que sempre va caracteritzar les dones de la meva família per part de mare. I, quan ja era al seu llit de mort, el meu progenitor em va fer jurar que, si no arribava a calar-me el tricorni, almenys em faria funcionari i

abandonaria tota pretensió de seguir la meva vocació lírica. I jo sóc dels d'abans, i al pare, encara que sigui ruc, se l'ha d'obeir, vostè ja m'entén. Tot i això, no es pensi pas vostè que he bandejat el conreu de la cosa intel·lectual en els meus anys d'aventures i trifulgues. Déu n'hi do el que he llegit, i li podria recitar de memòria fragments selectes de *La vida es sueño*.

—Apa, mestre, posi's aquesta roba, si us plau, que aquí, de la seva erudició, no en dubta ningú —vaig dir jo, apressant-me a rescatar el meu pare.

Al Fermín Romero de Torres, se li desfeien els ulls de gratitud. Va sortir de la banyera, llampant. El pare el va cobrir amb una tovallola. El captaire deixava anar unes riallades sonores i encomanadisses; era pel pur plaer de sentir la roba neta sobre la pell. El vaig ajudar a posar-se els pantalons, que li anaven balders, com si fossin d'unes deu talles més grans. El pare es va treure el seu cinturó i me'l va donar perquè el cenyís a la cintura del captaire.

—Caram! Si està sec com una canya! —feia el meu pare.

—Sí, qualsevol diria que és un artista de cine.

—Apa, apa, que els anys passen... Jo vaig perdre la meva hercúlia musculatura a la presó, i des de llavors...

—Doncs a mi em sembla un Charles Boyer, té vostè la mateixa planta —va replicar el meu pare—. I això em recorda que jo li havia de proposar una cosa.

—Escolti, jo, per vostè, senyor Sempere, si convé mato. Només m'ha de dir el nom i jo elimino el paio sense dolor.

—No caldrà tant. Jo el que li volia oferir és una feina a la llibreria. Es tracta de buscar llibres estranys per als nostres clients. Es com si diguéssim una feina d'arqueologia literària. I cal conèixer tan bé els clàssics com les tècniques bàsiques de l'estraperlo. No li puc pagar gaire, de moment, però vostè menjarà a la nostra taula i, fins que no li trobem una bona pensió, s'hostatjarà a casa nostra, si li sembla bé.

El captaire ens va mirar a tots dos, mut.

—¿Què me'n diu? —va preguntar el meu pare—. ¿S'uneix a l'equip?

Em va semblar que anava a dir alguna cosa, però just llavors el Fermín Romero de Torres se'ns va posar a plorar.

Amb el seu primer sou, Fermín Romero de Torres es va comprar un barret de pel·lícula i unes sabates de goma per a la pluja i es va entossudir a convidar-nos, al meu pare i a mi, a un plat de cua de toro, que preparaven els dilluns en un restaurant que es trobava a un parell de carrers de la Monumental. El meu pare li havia trobat una habitació en una pensió del carrer de Joaquim Costa, on, gràcies a l'amistat de la nostra veïna la Merceditas amb la patrona, es va poder passar per alt el tràmit d'omplir el full d'informació sobre l'hoste destinat a la policia, de manera que Fermín Romero de Torres quedaria lluny de l'olfacte de l'inspector Fumero i dels seus sequaços. A vegades, em venia a la memòria la imatge de les esgarrifores cicatrius que li cobrien el cos. I llavors sentia la temptació de demanar-n'hi l'origen, i jo em temia que l'inspector Fumero hi podia tenir alguna relació, però hi havia alguna cosa en la mirada d'aquell pobre home que suggeria que era millor no esmentar l'assumpte. Ja ens ho explicaria ell mateix algun dia, quan li semblés oportú. Cada matí, a les set en punt, el Fermín ens esperava a la porta de la llibreria, amb presència impecable i un somriure etern als llavis, disposat a treballar una jornada de dotze o més hores sense pausa. Havia descobert una passió per la xocolata i els braços de gitano que no desdeïa pas del seu entusiasme pels grans de la tragèdia grega, de manera que s'havia engreixat una mica. Lluïa un afaitat de senyoret, es pentinava cap enrere amb brillantina i s'estava deixant un bigoti de llapis per estar a la moda. Al cap de trenta dies d'emergir d'aquella banyera, l'excaptaire resultava irrecognoscible. Però, tot i l'espectacularitat de la seva transformació, el que realment ens havia deixat bocabadats era la seva agilitat en el camp de batalla. Els seus instints detectivescos, que jo havia atribuït a fabulacions febrils, eren d'una precisió quirúrgica. Quan arribaven a les seves mans, les comandes més estranyes s'enllestien en tres dies, i fins i tot en hores comptades. No hi havia títol que no conegués, ni argúcia per aconseguir-lo que no se li acudís per adquirir-lo a bon preu. S'esmunyia en les biblioteques particulars de duquesses de l'avinguda de Pearson i diletants del Cercle Eqüestre a base de vèrbola, sempre assumint identitats fictícies, i aconseguia que li regalessin els llibres o que els hi venguessin per quatre rals.

Aquella transformació de captaire en ciutadà exemplar semblava miraculosa, una d'aquelles històries que els agradava d'explicar als

capellans de parròquia pobra per il·lustrar la misericòrdia infinita de Nostre Senyor, però que sempre sonaven massa perfectes per resultar certes, com els anuncis per fer créixer els cabells clavats als costats dels tramvies. Tres mesos i mig després que el Fermín hagués començat a treballar a la llibreria, el telèfon del pis del carrer de Santa Anna ens va desvetllar a les dues de la matinada d'un diumenge. Era la propietària de la pensió on s'hostatjava Fermín Romero de Torres. Amb veu entretallada, ens va explicar que el senyor Romero de Torres s'havia tancat a la seva habitació per dins, i cridava com un boig, colpejant les parets i jurant que si algú hi entrava, es mataria allà mateix tallant-se el coll amb una ampolla trencada.

—No truqui a la policia, si us plau. Ara venim.

Vam sortir rabent cap al carrer de Joaquim Costa. Era una nit freda, de vent que tallava i cels de quitrà. Vam passar corrents per davant de la Casa de la Misericòrdia i la Casa de la Pietat, sense fer cas de mirades i xiuxiuejos que sortien des de portals foscos que feien pudor de fem i de carbó. Arribàrem a la cantonada del carrer de Ferlandina. Joaquim Costa apareixia com una excavació oberta de ruscós ennegrits que es fonien en les tenebres del Raval. El fill gran de la propietària de la pensió ens esperava al carrer.

—¿Han trucat a la policia? —va preguntar el pare.

—Encara no —va contestar el fill.

Vam pujar de pressa les escales. La pensió es trobava al segon pis, i les escales eren un remolí de brutícia que ben just si s'endevinava sota la llum terrosa de les bombetes nues i cansades que penjaven d'un fil pelat. La senyora Encarna, viuda d'un caporal de la Guàrdia Civil i propietària de la pensió, ens va rebre davant la porta del pis, enfundada en una bata de color blau cel i lluint un cap de rul·los del mateix color.

—Miri, senyor Sempere, aquesta casa és una casa decent i de categoria. Em sobren les ofertes i aquests números no tinc per què tolerar-los —va dir mentre ens guiava a través d'un passadís fosc que feia olor d'humitat i d'amoníac.

—Ho entenc, ho entenc —feia el meu pare.

Els crits de Fermín Romero de Torres esquinçaven les parets del fons del corredor. Per les portes entreobertes, treien el cap diverses cares xuclades i espantades, cares de pensió i de sopes aigualides.

—Vinga, i els altres a dormir, cony, que això no és la revista del Molino —va exclamar enfurismada la senyora Encarna.

Ens vam aturar just davant de l'habitació del Fermín. El meu pare va tustar suaument a la porta.

—¿Fermín? ¿Que hi és? Sóc el Sempere.

L'udol que va travessar la paret em va glaçar el cor. Fins i tot la senyora Encarna va perdre el seu posat de governanta i es va dur les mans al cor, amagat sota els plecs abundosos de la seva frondosa pitrera.

El meu pare va tornar a trucar.

—¿Fermín? Apa, obre'm.

El Fermín va tornar a udolar, llançant-se contra les parets i cridant obscenitats fins a esgargamellar-se. El meu pare va deixar anar un sospir.

—¿Que té clau d'aquesta habitació?

—És clar.

—Doncs, doni-me-la.

La senyora Encarna va dubtar. La resta de llogaters havien tornat a treure el cap al passadís, blancs del pànic. Aquells crits es devien sentir des de Capitanía.

—I tu, Daniel, vés corrents a buscar el doctor Baró, que és aquí al costat, al número 12 de la Riera Alta.

—Escolti'm, ¿no seria millor trucar a un capellà? Perquè a mi això em sona a endimoniat —va comentar la senyora Encarna.

—No. Amb un metge n'hi haurà prou. Vinga, Daniel. Corre. I vostè doni'm la clau, faci el favor.

El doctor Baró era un conco insomne que es passava les nits llegint Zola i mirant estereogrames de senyoretes mig despullades per combatre el tedi. Era client habitual de la botiga del meu pare i ell mateix es qualificava de metjastre de segona fila, però el cert és que tenia més bon ull a l'hora de diagnosticar que la meitat dels metges d'anomenada amb consulta privada al carrer de Muntaner. Bona part de la seva clientela estava formada per meuques velles del barri i pelacanyes que ben just si li podien pagar els honoraris, però als quals atenia amb la mateixa dedicació. Jo li havia sentit a dir en més d'una ocasió que el món era un orinal i que estava esperant que el Barca guanyés la lliga d'una punyetera vegada per morir-se en pau. Em va obrir la porta vestit amb una bata. Feia pudor de vi i duia un cigarret apagat als llavis.

—¿Daniel?

—Em fa venir el meu pare. És una emergència.

Quan vam arribar a la pensió, ens trobàrem la senyora Encarna sanglotant esfereïda, la resta dels llogaters amb color de ciri gastat i el meu pare sostenint amb els braços el Fermín Romero de Torres en un racó de l'habitació. El Fermín anava despullat, i plorava i tremolava de por. L'habitació estava destrossada, les parets tacades amb una cosa que jo no sabia dir si era sang o excrements. El doctor Baró hi va fer una ullada ràpida, i amb un gest, va indicar al meu pare que havien d'estirar el Fermín al llit. Els va ajudar el fill de la senyora Encarna, que volia ser boxejador. El Fermín gemegava i es convulsava com si una feristela li estigués devorant les entranyes.

—¿Però, què té aquest pobre home, per l'amor de Déu? ¿Què té? —gemegava la senyora Encarna des de la porta, sacsejant el cap.

El doctor li va prendre el pols, li va inspeccionar les pupil·les amb una llanterna i, sense dir ni piu, va procedir a preparar una injecció amb un flascó que duia al maletí.

—Agafin-lo amb força. Això farà que s'adormi. Daniel, ajuda'ns.

Entre tots quatre, vam immobilitzar el Fermín, que es va agitar violentament quan va notar la punxada de l'agulla a la cuixa. Se li tensaren els músculs com cables d'acer, però en pocs segons els ulls se li van enterbolir i el seu cos va caure, inert.

—Escolti, vigili, que aquest home és ben poca cosa i segons què li doni me'l pot matar —va dir la senyora Encarna.

—No pateixi. Només està adormit —va dir el doctor, examinant les cicatrius que cobrien el cos escardalenc del Fermín.

El vaig veure que feia que no amb el cap, en silenci.

—Fills de puta —va murmurar.

—¿De què són aquestes cicatrius? —vaig preguntar—. ¿Són talls?

El doctor Baró ho va negar, alçant la vista. Va buscar una manta entre el garbuix d'objectes escampats per l'habitació i va cobrir el seu pacient.

—Són cremades. A aquest home l'han torturat —va explicar—. Aquestes marques les fa un soldador.

El Fermín va dormir durant dos dies. Quan es va desvetllar, no recordava res, excepte que li havia semblat que es despertava en una cel·la fosca, i després res més. Es va sentir tan avergonyit per la seva conducta que es va posar de genolls per demanar perdó a la senyora Encarna. Li va

jurar que li pintaria la pensió de dalt a baix i, com que sabia que ella era molt devota, que faria dir deu misses per ella a l'església de Betlem.

—Vostè el que ha de fer és posar-se bé, i no fer-me espantar més d'aquesta manera, que jo ja sóc massa vella per suportar coses així.

El meu pare va pagar els desperfectes i va pregar a la senyora Encarna que donés una altra oportunitat al Fermín. Ella hi va estar d'acord de bon grat. La majoria dels seus llogaters eren desheretats i gent que es trobava sola al món, com ella mateixa. Després d'aquell episodi espantós, encara va agafar més afecte al Fermín i li va fer prometre que es prendria les pastilles que el doctor Baró li havia receptat.

—Jo, per vostè, senyora Encarna, m'empasso un totxo si cal.

Amb el temps, tots vam fer com si haguéssim oblidat el que havia ocorregut, però jo no vaig tornar mai més a prendre'm de broma les històries de l'inspector Fumero. Després d'aquell fet, per no deixar-lo tot sol, ens l'emportàvem gairebé cada diumenge a berenar al cafè Novedades. Després, pujàvem caminant fins al cine Fémina, a la cantonada de Diputació amb passeig de Gràcia. Un dels acomodadors era amic del meu pare i ens deixava colar per la sortida d'incendis de la platea a mig NoDo, sempre en el moment que el Generalísimo tallava la cinta inaugural d'algun nou pantà, cosa que al Fermín Romero de Torres li atacava els nervis de mala manera.

—Quina vergonya —deia, indignat.

—¿Que no li agrada el cine, Fermín?

—Si li he de ser franc, a mi això del setè art em sembla una collonada. Per mi, no és sinó pàbul per adormir els cervells del populatxo, pitjor que el futbol o que els toros. El cinematògraf va néixer com un invent per entretenir les masses analfabetes, i, al cap de cinquanta anys, no ha canviat pas gaire la cosa.

Tota aquella reticència va canviar de soca-rel el dia que Fermín Romero de Torres va descobrir la Carole Lombard.

—Però quin mamellam, Jesús, Maria i Josep, quin mamellam! —va exclamar en plena projecció, posseït—. Això no són pits, això són dues caravel·les!

—Apa, calli, porc, o crido ara mateix l'encarregat —va remugar una veu de confessorari situada un parell de files darrere nostre—. Quina poca vergonya! Quin país de porcs!

—Més val que parli baixet, Fermín —li vaig aconsellar.

Fermín Romero de Torres no m'escoltava. Anava perdut en el suau vaivé d'aquell escot miraculós, amb el somriure robat i els ulls enverinats de tecnicolor. Més tard, quan tornàvem pel passeig de Gràcia, vaig observar que al nostre detectiu bibliogràfic encara li durava l'èxtasi.

—Em sembla que li haurem de buscar una dona —vaig dir—. Una dona li alegrarà la vida, ja ho veurà.

Fermín Romero de Torres va sospirar, la seva ment rebobinant encara les delícies de la llei de la gravetat.

—¿Ho diu vostè per experiència, Daniel? —va preguntar innocentment.

Em vaig limitar a somriure, sabent que el meu pare m'observava de reüll.

Després d'aquell dia, Fermín Romero de Torres es va afeccionar a anar cada diumenge al cine. El meu pare preferia quedar-se a casa llegint, però Fermín Romero de Torres no se'n perdia ni una sessió. Comprava un munt de xocolatines i s'asseia a la fila disset per cruspir-se-les, mentre esperava l'aparició estel·lar de la diva del dia. L'argument li importava un rave, i no parava de xerrar fins que una dama de considerables atributs omplia la pantalla.

—He estat rumiant en el que em va dir vostè fa uns dies, en allò de buscar-me una dona —va dir Fermín Romero de Torres—. Potser té raó. A la pensió, hi ha un nou llogater, un exseminarista sevillà molt salat que de tant en tant hi porta unes xavales imponents. Escolti, sí que ha millorat la raça! No sé com s'ho manega, perquè el noi és ben poca cosa, però potser les encisa amb parenostres. El fet és que, com que jo tinc l'habitació al costat, ho sento tot, i si haig de fer cas del que es pot escoltar, aquest frare deu ser un artista. El que pot arribar a fer un uniforme. ¿I a vostè com li agraden les dones, Daniel?

—No en sé gaire, jo, de dones.

—Saber-ne, el que és saber-ne, ni Freud, ni elles mateixes, no en saben gaire... Però això és com l'electricitat, no cal saber com funciona per picar-se els dits. Apa, apa, expliqui's. ¿Com li agraden les dones? A mi que em perdonin, però una dona com Déu mana ha de tenir forma de femella i ha d'haver-hi d'on agafar-se, però vostè té pinta d'agradar-li les seques, que és un punt de vista que jo respecto moltíssim, ¿eh?, no em mal interpreti pas.

—Si li he de ser franc, no tinc gaire experiència amb les dones. Més aviat, cap ni una.

Fermín Romero de Torres em va mirar detingudament, intrigat per aquesta manifestació d'ascetisme.

—Caram, jo em pensava que el que va passar aquella nit, ja sap què vull dir, el dia que el van estomacar...

—Si tot fes el mal que fa un cop de puny...

Em va semblar que el Fermín em llegia el pensament, i va somriure solidàriament.

—Doncs, miri, no li ha de saber greu, perquè el millor de les dones és descobrir-les. Com la primera vegada, res de res. Un no sap el que és la vida fins que despulla per primera vegada una dona. A poc a poc, un botó rere l'altre, com si pelés un moniato ben calent una nit d'hivern. Ahhhh...

En pocs segons, la Verònica Lake feia la seva entrada a escena, i el Fermín ja havia saltat a una altra dimensió. Aprofitant una seqüència en què la Verònica Lake descansava, el Fermín va anunciar que se n'anava a fer una visita a la parada de les lllaminadures del vestíbul per proveir-se d'existències. Després de passar mesos de fam, el meu amic havia perdut el sentit de la mesura, però gràcies al seu metabolisme de bombeta no arribava a perdre mai aquell aire famolenc i escanyolit de postguerra. Em vaig quedar sol, sense seguir gairebé res del que passava a la pantalla. Seria un mentider si digués que recordava la Clara. Només pensava en el seu cos, tremolant sota els embats del professor de música, lluent de suor i de plaer. Vaig deixar de mirar la pantalla i els ulls em van anar a parar a un espectador que acabava d'entrar. Vaig veure la seva silueta que avançava fins al centre del pati de butaques, sis fileres més endavant, i que seia. Els cinemes són plens de gent que està sola, vaig pensar. Com jo mateix.

Vaig intentar concentrar-me i reprendre el fil de l'acció. El galant, un detectiu cínic però de bon cor, li explicava a un personatge secundari per què les dones com la Verònica Lake eren la perdició de tot home com cal i, que, tot i això, no hi havia altra possibilitat que estimar-les amb desesperació i morir traït per la seva perfídia. Fermín Romero de Torres, que s'estava convertint en un crític expert, anomenava aquest gènere d'històries «el conte de la *mantis religiosa*». Segons ell, no eren sinó fantasies misògines per a oficinistes amb problemes de restrenyiment i beates pansides d'avorriment que somiaven de donar-se al vici i portar una vida de meuca depravada i compulsiva. Vaig somriure quan em vaig imaginar els comentaris a peu de pàgina que hauria fet el meu amic el crític si no hagués acudit a la seva cita amb la parada de lllaminadures. El

somriure se'm va glaçar en menys d'un segon. L'espectador assegut sis fileres més endavant s'havia girat i m'estava mirant fixament. El feix nebulós del projector perforava les tenebres de la sala, una alenada de llum parpellejant que a penes dibuixava línies i taques de color. Vaig reconèixer de seguida l'home sense rostre, Coubert. La seva mirada sense parpelles lluïa esmolada. El seu somriure sense llavis s'eixamplava en la foscor. Vaig sentir dits freds que es tancaven com un puny sobre el meu cor. Dos-cents violins esclataren a la pantalla, hi hagué trets, cridòria i l'escena es va fondre en negre. Durant un moment, la platea era sols foscor i només vaig poder sentir els batecs que em martellejaven a les temples. Lentament, una nova escena es va il·luminar a la pantalla, desfent la foscor de la sala en bafarades de penombra blavosa i púrpura. L'home sense rostre havia desaparegut. Em vaig tombar i vaig poder veure una silueta que s'allunyava pel passadís de la platea, creuant-se amb Fermín Romero de Torres, que tornava del seu safari gastronòmic. Es va endinsar en la filera i va tornar a seure a la seva butaca. Em va oferir una xocolatina de praliné i em mirà amb reserva.

—Daniel, està més blanc que una natja de monja. ¿Que es troba bé?

Un alè invisible escombrava el pati de butaques.

—Fa una olor estranya —va comentar el Fermín—. Com de pet ranci, de notari o de procurador.

—No, no és això. Fa olor de paper cremat.

—Apa, tingui, mengi's aquest Sugus de llimona, que ho cura tot.

—No em ve de gust.

—Doncs, guardi'l, que un no sap mai quan un Sugus el traurà d'una situació compromesa.

Em vaig guardar la lllaminadura a la butxaca de la jaqueta i vaig navegar sense rumb per la resta de la pel·lícula, sense fer cas ni de la Verònica Lake ni de les víctimes dels seus encants fatals. Fermín Romero de Torres s'havia perdut en l'espectacle i en les seves xocolatines. Quan, en acabar la sessió, es van encendre els llums, em va semblar com si m'hagués desvetllat d'un malson i vaig tenir la temptació d'interpretar la presència d'aquell individu al pati de butaques com una il·lusió, un parany de la memòria, però la seva mirada breu en la foscor havia estat suficient per fer-me arribar el missatge. No s'havia oblidat de mi, ni del nostre pacte.

12

El primer efecte de l'arribada del Fermín es va fer notar ben aviat: vaig descobrir que tenia molt més temps lliure. El Fermín no parava: quan no anava a la caça d'algun volum exòtic per satisfer les comandes dels clients, s'ocupava d'organitzar les existències de la botiga, pensava en noves estratègies de promoció comercial al barri, treia llustre al rètol i a les vidrieres o deixava els lloms dels llibres llunts fregant-los amb un drap i esperit de vi. Ateses les circumstàncies, vaig optar per invertir el meu temps de lleure en dos aspectes que havia descuidat últimament: continuar rumiant sobre l'enigma de Carax i, sobretot, mirar de passar més temps amb el meu amic Tomàs Aguilar, a qui trobava a faltar.

El Tomàs era un noi pensarós i reservat a qui la gent temia pel seu aspecte d'homenot esquerp i amenaçador. Poca broma. Tenia un cos de lluitador, espatlles de gladiador i una mirada dura i penetrant. Ens havíem conegut feia molts anys, en una baralla que va tenir lloc durant la meua primera setmana als jesuïtes de Casp. El seu pare havia vingut a buscar-lo quan sortíem de classe, acompanyat d'una nena presumida que va resultar que era la germana del Tomàs. Se'm va acudir fer una gracieta estúpida sobre la nena del cas i, en un obrir i tancar d'ulls, el Tomàs Aguilar va caure damunt meu com un diluvi de cops de punys i garrotades que em va deixar unes quantes setmanes adolorit. El Tomàs era dues vegades més alt que jo, i també em doblava en força i ferocitat. En aquell duel de pati, envoltat d'un cor de canalla delerosa de sang i fetge, vaig perdre una dent i vaig guanyar un nou sentit de les proporcions. No vaig voler dir ni al pare ni als capellans qui m'havia estovat d'aquella manera, ni tampoc no vaig explicar-los que el pare del meu adversari contemplava amb satisfacció l'estomacada, cridant i corejant amb els altres col·legials.

—Ha estat culpa meua —vaig fer jo, donant la qüestió per enllestida.

Al cap de tres setmanes, el Tomàs se'm va acostar durant l'hora del pati. Jo, mort de por, em vaig quedar paralitzat. Aquest ve per acabar la feina, vaig pensar. Va començar a quequejar, i ben aviat vaig entendre que no volia sinó disculpar-se per la batussa, perquè sabia que havia estat un combat desigual i injust.

—Sóc jo qui t'ha de demanar perdó per haver-me burlat de la teva germana —vaig dir jo—. L'altre dia t'ho volia dir, però em vas fer una cara nova abans que pogués parlar.

El Tomàs va abaixar els ulls, avergonyit. Vaig observar, llavors, aquell gegant tímid i silenciós que vagava per les aules i passadissos del col·legi com una ànima sense amo. Tots els altres nois —i jo, el primer—, li teníem por, i ningú no li deia mai res ni gosava creuar-hi la mirada. Amb els ulls mig aclucats, gairebé tremolant, em va preguntar si jo volia ser el seu amic. Li vaig dir que sí. Em va oferir la mà i vam encaixar. Em va estrènyer la mà amb força, però jo vaig aguantar. Aquella mateixa tarda, el Tomàs em va convidar a berenar a casa seva i em va ensenyar la seva col·lecció d'estranyes ginyes fets a partir de peces i de ferralla que guardava a la seva habitació.

—Els he fet jo —em va explicar, orgullós.

Jo no entenia pas què eren o què volien ser aquella colla d'artefactes, però vaig callar i vaig assentir amb admiració. Em semblava que aquell homenàs solitari s'havia construït els seus propis amics de llautó i que jo era el primer a qui els havia presentat. Era el seu secret. Jo li vaig parlar de la meva mare i de com la trobava a faltar. Quan se'm va apagar la veu, el Tomàs em va abraçar en silenci. Teníem deu anys. Des d'aquell dia, el Tomàs es va convertir en el meu millor amic —i jo, en el seu únic amic.

Tot i la seva aparença bel·ligerant, el Tomàs era una ànima pacífica i bondadosa, i gràcies al seu aspecte s'estalviava qualsevol enfrontament. Quequejava força, especialment quan parlava amb qualsevol que no fos la seva mare, la seva germana o jo, cosa que gairebé no passava mai. El fascinaven els invents extravagants i els ginyes mecànics, i aviat vaig descobrir que feia l'autòpsia a tota mena d'objectes, des de gramòfons fins a màquines de sumar, per tal d'esbrinar-ne els secrets. Quan no estava amb mi o treballant per al seu pare, el Tomàs passava la major part del temps tancat a la seva habitació, construint artefactes incomprensibles. Tot el que li sobrava d'intel·ligència li faltava de sentit pràctic. El seu interès per les coses del món real es reduïa a aspectes com ara la sincronia dels semàfors

de la Gran Via, els misteris de les fonts lluminoses de Montjuïc o els autòmats del parc d'atraccions del Tibidabo.

El Tomàs treballava cada tarda al despatx del seu pare i, a vegades, quan en sortia, treia el cap per la llibreria. El meu pare sempre s'interessava pels seus invents i l'obsequiava amb manuals de mecànica o biografies d'enginyers com Eiffel o Edison, a qui el Tomàs idolatrava. Amb els anys, el Tomàs havia agafat molt d'afecte al meu pare i feia una eternitat que intentava inventar-li un sistema automàtic per arxivar fitxes bibliogràfiques a partir de les peces d'un ventilador vell. Ja feia més de quatre anys que treballava en el projecte, però el pare continuava mostrant entusiasme pel progrés d'aquell invent impossible perquè el Tomàs no es desanimés. Al començament, m'amoïnava pensar com reaccionaria el Fermín en trobar-se amb el meu amic.

—Vostè deu ser l'amic inventor del Daniel. Em complau molt tenir el gust de saludar-lo. Sóc Fermín Romero de Torres, assessor bibliogràfic de la llibreria Sempere, per servir-lo en tot el que disposi.

—Tomàs Aguilar —va quequejar el meu amic, somrient i estrenyent la mà del Fermín.

—Vagi amb compte, que això que té vostè aquí no és una mà, sinó una premsa hidràulica, i jo necessito tenir dits de violinista per a les meves tasques a l'empresa.

El Tomàs el va deixar anar, tot disculpant-se.

—Ah, per cert, ¿quina és la seva opinió pel que fa al teorema de Fermat? —va preguntar, fregant-se les mans.

Tot seguit, van començar a embrancar-se en una incomprendible discussió sobre matemàtiques arcanes de la qual jo no n'entenia ni un borrall. El Fermín el tractava sempre de vostè, o de doctor, i feia com si no s'adonés de la quequesa del noi. El Tomàs, per correspondre a la infinita paciència que el Fermín li mostrava, li duia capses de xocolatines suïsses embolicades amb fotografies de llacs d'un blau impossible, amb vaques en pastures de verd tecnicolor i rellotges de cucut.

—El seu amic Tomàs té talent, però li falta orientació per anar per aquest món, i una mica de barra, que és el que fa que un tingui èxit i prosperi —opinava Fermín Romero de Torres—. I és que la ment científica té aquestes coses. Miri, si no, el cas del senyor Albert Einstein. Tant inventar prodigis, i al primer que li troben una aplicació pràctica és la bomba atòmica, i, per acabar-ho d'adobar, sense el seu permís. A més, amb

aquesta pinta de boxejador que té el Tomàs, li posaran les coses molt difícils en els cercles acadèmics, perquè en aquesta vida l'única cosa que té autoritat són els prejudicis.

Amb la intenció, doncs, de salvar el Tomàs d'una vida de penúries i incomprensió, el Fermín havia decidit que el que calia era fer que exercités la seva oratòria latent i la seva sociabilitat.

—L'home, com a bon simi, és un animal social, i en ell hi dominen l'amiguisme, el nepotisme, els tripijocs i les xafarderies com a pauta intrínseca de la conducta ètica —argumentava—. És pura biologia.

—No n'hi haurà per tant.

—Ah, Daniel, de vegades vostè és massa ingenu!

El Tomàs havia heretat la pinta de paio dur del seu pare, un administrador de finques que havia prosperat i que tenia despatx propi al carrer de Pelai, al costat dels magatzems El Siglo. El senyor Aguilar era d'aquella raça de ments privilegiades que sempre té la raó. Home de conviccions profundes, estava segur, entre d'altres coses, que el seu fill era un esperit pusil·lànim i un deficient mental. Per compensar aquestes tares vergonyants, l'home contractava tota mena de professors particulars amb la finalitat de normalitzar el seu primogènit. «Al meu fill, vostè l'ha de tractar com si fos imbècil, ¿oi que m'entén?», li havia sentit dir, jo, moltes vegades. Els mestres ho provaven tot, fins i tot la súplica, però el Tomàs tenia el costum d'adreçar-se a ells només en llatí, una llengua que dominava amb fluïdesa papal i en la qual no quequejava ni poc ni gaire. Tard o d'hora, els tutors que venien a casa seva dimitien per desesperació i per por que el noi no estigués posseït i els estigués etzibant consignes demoníaqes en arameu. L'única esperança del senyor Aguilar era que el servei militar fes del seu fill un home de profit.

El Tomàs tenia una germana un any més gran que nosaltres, la Beatriu. A ella devia jo la nostra amistat, perquè si no l'hagués vist aquella llunyana tarda de la mà de son pare, esperant l'acabament de les classes, i no m'hagués decidit a fer un acudit de pèssim gust sobre ella, el meu amic mai no se m'hauria abraonat per estomacar-me de valent i jo no hauria tingut mai el valor de parlar-hi. La Bea Aguilar era el viu retrat de sa mare, i la nineta dels ulls de son pare. Pèl-roja i pàl·lida fins al punt que semblava que s'havia de morir, anava sempre enfundada en caríssims vestits de seda o de llana fresca. Tenia la figura d'un maniquí i caminava enravenada com un pal, molt pagada d'ella mateixa i princesa absoluta del seu propi conte.

Tenia els ulls d'un blau verdós, però ella insistia a dir que eren del color «de la maragda i el safir». Tot i haver passat un munt d'anys a les teresianes, o potser per això mateix, quan el seu pare no ho veia, la Bea bevia anís en copes altes de cristall, gastava mitges de seda de La Perla Gris i es maquillava com les vampiresses cinematogràfiques que torbaven el son del meu amic Fermín. Jo no la podia veure ni pintada, i ella corresponia a la meua franca hostilitat amb llargoroses mirades de desdeny i d'indiferència. La Bea tenia un xicot que estava fent el servei militar com a alferes a Múrcia, un falangista engominat que es deia Pablo Cascos Buendía i que pertanyia a una família rànica i propietària d'un munt de drassanes a les ries. L'alferes Cascos Buendía, que es passava mitja vida de permís gràcies al fet que tenia un oncle al Govern Militar, sempre ens encolomava discursos insuportables sobre la superioritat genètica i espiritual de la raça espanyola i la imminent ensulsiada de l'Imperi bolxevic.

—Marx ha mort —deia amb solemnitat.

—Sí, el 1883, concretament —feia jo.

—Tu calla, desgraciat, a veure si et foto un mastegot que te'n vas de pet a la Rioja.

Més d'una vegada, havia sorprès la Bea rient per sota el nas en sentir les bajanades que deixava anar el seu xicot alferes. Llavors, ella alçava la mirada i m'observava, impenetrable. Jo li somreia amb aquella cordialitat dèbil dels enemics en treva indefinida, però n'apartava els ulls ràpidament. Abans d'admetre-ho m'hauria mort, però en el fons del meu ésser li tenia por.

13

Al començament d'aquell any, el Tomàs i el Fermín Romero de Torres decidiren unir els seus respectius talents en un nou projecte que, segons ells, havia de deslliurar-nos de fer el servei militar al meu amic i a mi. El Fermín, de manera particular, no compartia l'entusiasme del senyor Aguilar per l'experiència castrense.

—El servei militar només serveix per descobrir el percentatge de cafres que cotitza al cens —opinava ell—. I això es descobreix en les dues primeres setmanes, no calen pas dos anys. Exèrcit, matrimoni, Església i banca: vet aquí els quatre genets de l'Apocalipsi. Sí, sí, ja se'n pot riure, vostè.

El pensament anarcolibertari de Fermín Romero de Torres començà a perillar una tarda d'octubre en què, per casualitats del destí, vam rebre a la botiga la visita d'una vella amiga. El meu pare havia anat a fer una valoració d'una col·lecció de llibres a Argentona i no havia de tornar fins al vespre. Jo em vaig quedar atenent al taulell de la botiga, mentre el Fermín, amb les seves acostumades maniobres d'equilibrista, es va entossudir a enfilar-se per l'escala i ordenar l'últim prestatge de llibres, que quedava a un pam del sostre. Poc abans de tancar, quan ja s'havia fet fosc, la silueta de la Bernarda es va retallar rere el mostrador. Anava vestida de dijous, el seu dia lliure, i em va saludar amb la mà. Se'm va il·luminar l'ànima només de veure-la i li vaig fer senyal que passés.

—Caram, sí que s'ha fet gran, vostè! —va dir des del llindar—. Gairebé no el coneixia... ja s'ha fet un home!

I em va abraçar, mentre li venien les llàgrimes als ulls, i em palpava el cap, les espatlles i la cara, per veure si m'havia fet malbé durant la seva absència.

—Se'l troba a faltar a la casa, senyoret —va dir, abaixant els ulls.

—I jo t’he trobat a faltar a tu, Bernarda. Au, vinga, fes-me un petó.

Me’n va fer un tímidament, i jo la vaig petonejar sonorament a cada galta. Es va posar a riure. Vaig veure en els seus ulls que estava esperant que li preguntés per la Clara, però jo no tenia cap intenció de fer-ho.

—Fas molt goig, avui, i vas molt elegant. ¿Com és que t’has decidit a venir-nos a veure?

—En realitat, feia molt de temps que el volia venir a veure, però ja sap el que passa, i és que una va molt enfeïnada, que el senyor Barceló, encara que és molt savi, és com un nen, i, ves, una, de vegades, s’ha de sacrificar. Però avui venia perquè demà és l’aniversari de la meva neboda, la de Sant Adrià, i m’agradaria fer-li un regal. Jo havia pensat regalar-li un llibre dels bons, amb molta lletra i poc cromó, però com que jo sóc ignorant i no hi entenc...

Abans que jo pogués dir res, tota la botiga va trontollar amb un retronys balístic quan, des de les altures, es van desplomar unes obres completes de Blasco Ibàñez amb tapa dura. La Bernarda i jo vam alçar els ulls, sobresaltats. El Fermín lliscava escales avall com un trapezista, el somriure florentí estampat a la cara i els ulls impregnats de luxúria i embadaliment.

—Bernarda, aquest és el...

—Fermín Romero de Torres, assessor bibliogràfic de Sempere i fill; als seus peus, senyora —va proclamar el Fermín, tot prenent la mà de la Bernarda i besant-la cerimoniosament.

En qüestió de segons, la Bernarda es va posar vermella com un pebrot.

—Ah, vostè es deu confondre, que jo, de senyora,...

—Com a mínim, marquesa —el Fermín anava per feina—. Si ho sabré jo, que em conec la flor i nata de l’avinguda de Pearson. Permeti’m que tingui l’honor d’acompanyar-la fins a la nostra secció de clàssics juvenils i infantils, on providencialment observo que hi tenim un compendi amb el millor d’Emili Salgari i l’èpica narració de Sandokan.

—Ah, no sé, és que les vides de sants... em fa cosa, perquè el pare de la nena era molt de la CNT, ¿m’entén?

—No s’hi amoïni pas, que aquí mateix hi tinc *L’illa misteriosa*, de Jules Verne, relat d’alta aventura i gran contingut educatiu, per la cosa dels avenços tecnològics.

—Si a vostè li sembla bé...

Jo els anava seguint en silenci, observant de quina manera al Fermín li queia la bava i com la Bernarda es torbava per les atencions d’aquell

homenet amb planta de caliquenyo i vèrbola de firaire, que la mirava amb l'avidesa que reservava a les xocolatines Nestlé.

—I vostè, senyoret Daniel, ¿què hi diu?

—Aquí el senyor Romero de Torres és l'expert; hi pots confiar plenament.

—Doncs, llavors m'emporto aquest de l'illa, si me l'emboliquen. ¿Què els dec?

—Convida la casa —vaig dir jo.

—Ah, no, de cap de les maneres...

—Senyora, si vostè m'ho permet i em fa l'home més venturós de Barcelona, convida Fermín Romero de Torres.

La Bernarda ens va mirar a tots dos, sense dir res.

—Escolti, que jo pago el que compro i això és un regal que vull fer a la meva neboda...

—Llavors, em permetrà, a tall de permuta, que la convidi a berenar —va deixar anar el Fermín, tot allisant-se els cabells.

—Apa, dona —vaig fer jo—. Ja veuràs com us ho passareu bé. Vinga, que t'embolico això mentre el Fermín agafa la seva jaqueta.

El Fermín s'escapolí ràpidament cap a la rebotiga per pentinar-se, perfumar-se i posar-se l'americana. Li vaig amollar uns quants duros de la caixa perquè pogués convidar la Bernarda.

—¿I on la porto? —em va xiuxiuejar, neguitós com un nen.

—Jo la portaria a Els Quatre Gats —li vaig dir—. Que em consta que és lloc de bona fortuna per a les coses del cor.

Vaig donar el paquet amb el llibre a la Bernarda i li vaig fer l'ullet.

—¿Què li dec, doncs, pel llibre, senyoret Daniel?

—No ho sé. Ja t'ho diré. El llibre no porta el preu i ho haig de preguntar al meu pare —vaig mentir.

Els vaig veure marxar agafats del braç, perdent-se pel carrer de Santa Anna, i vaig pensar que potser algú al cel estava aquell dia de guàrdia i, per una vegada, els concedia a aquell parell unes gotes de felicitat. Vaig penjar el rètol de TANCAT a l'aparador. Vaig anar un moment a la rebotiga a repassar el llibre on el meu pare apuntava les comandes i vaig sentir la campaneta de la porta que s'obria. Vaig pensar que devia ser el Fermín, que s'havia deixat alguna cosa, o potser el meu pare que ja havia tornat d'Argentona.

—¿Hola?

Van passar uns quants segons sense que m'arribés cap resposta. Jo vaig continuar fullejant el llibre de comandes.

Vaig sentir passes a la botiga, lentes.

—¿Fermín? ¿Pare?

No hi hagué resposta. Em va semblar que sentia un riure sufocat, i vaig tancar el llibre. Potser a algun client li havia passat per alt el rètol de TANCAT. Ja me n'hi anava, quan vaig sentir el soroll d'uns quants llibres que queien des dels prestatges de la botiga. Em vaig empassar la saliva. Vaig aferrar un obrecartes i em vaig acostar lentament a la porta de la rebotiga. No em vaig atrevir a tornar a preguntar res. Al cap d'un moment, vaig sentir de nou els passos que s'allunyaven. Va tornar a dringar la campaneta de la porta, i vaig notar una bafarada d'aire del carrer. Vaig treure el cap a la botiga. No hi havia ningú. Vaig córrer fins a la porta del carrer i la vaig tancar amb pany i forrellat. Vaig respirar fondo, sentint-me ridícul i covard. Ja me'n tornava a anar a la rebotiga, quan vaig veure aquell tros de paper damunt del mostrador. Quan m'hi vaig acostar, vaig veure que es tractava d'una fotografia, una vella estampa d'estudi de les que s'acostumaven a imprimir en una làmina de cartró gruixut. Les vores estaven cremades i la imatge, tota fumada, semblava solcada pel rastre de dits bruts de pols de carbó. La vaig examinar sota un llum. A la fotografia, s'hi podia veure una parella de joves, que somreien mirant a la càmera. Ell no semblava que tingués més de disset o divuit anys, amb els cabells clars i unes faccions aristocràtiques, fràgils. Ella semblava potser una mica més petita que ell, un o dos anys a tot estirar. Tenia la pell de la cara pàl·lida i un rostre bellament cisellat, cenyit per uns cabells negres i curts, que accentuaven una mirada embadalida, enverinada d'alegria. Ell li passava un braç per la cintura, i ella, burleta, semblava que li xiuxiuejava alguna cosa. La imatge transmetia una calidesa que em va robar un somriure, com si en aquells dos desconeguts hi hagués reconegut dos vells amics. Al seu darrere, s'hi podia veure l'aparador d'una botiga, atapeït de barrets passats de moda. Em vaig concentrar en la parella. Les robes que duïen semblaven indicar que la imatge tenia, pel cap baix, vint-i-cinc o trenta anys. Era una imatge de llum i d'esperança que prometia coses que només existeixen en les mirades de pocs anys. La flames havien devorat gairebé tot el contorn de la fotografia, però encara s'hi podia endevinar un rostre sever al darrere d'aquell mostrador vetust, una silueta espectral insinuant-se rere les lletres gravades al vidre.

FILLS D'ANTONI FORTUNY

Casa fundada el 1888

La nit que vaig tornar al Cementiri dels Llibres Oblidats, l'Isaac m'havia explicat que Carax feia servir el cognom de la seva mare, no el del seu pare: Fortuny. El pare de Carax tenia una barreteria a la ronda de Sant Antoni. Vaig tornar a observar el retrat d'aquella parella i vaig tenir la certesa que aquell noi era Julià Carax, que em somreia des del passat, incapaç de veure les flames que es tancaven damunt seu.

CIUTAT D'OMBRES

1954

14

L'endemà al matí, el Fermín va acudir a treballar en ales de Cupido, somrient i taral·lejant boleros. En unes altres circumstàncies, li hauria preguntat sobre el seu berenar amb la Bernarda, però aquell dia jo no tenia pas ànims per a la cosa lírica. El meu pare s'havia compromès a lliurar una comanda a les onze del matí al professor Javier Velàzquez al seu despatx de la facultat, a la plaça de la Universitat. Al Fermín, només de sentir el nom de l'acadèmic, li venien tots els mals i, amb aquesta excusa, jo em vaig oferir a dur-li els llibres.

—Aquest paio és un pedant, un cràpula i un llepaculs feixista —va proclamar el Fermín, alçant el puny d'aquella seva manera inequívoca que gastava quan li venia un rampell justicier—. Amb el poder de la càtedra i l'examen final, aquest fins i tot es repassaria la Passionària, si es presentés l'ocasió.

—No es passi, Fermín. El Velàzquez paga molt bé, sempre per endavant, i ens recomana als quatre vents —li va recordar el pare.

—Són diners tacats amb la sang de verges innocents —va replicar el Fermín—. Com hi ha Déu que jo no me'n vaig anar mai al llit amb una dona menor d'edat, i no pas per falta de ganes o d'oportunitats; que ara em veuen vostès en temporada baixa, però hi hagué dia en què vaig tenir bona presència i encara millor planta, i eren ben pocs els que m'igualaven, i, tot i això, si m'ensumava que les noies eren una mica bandarres, els exigia la cèdula d'identitat o, si no la tenien, una autorització paterna per escrit, per no faltar a l'ètica.

El pare va girar els ulls en blanc.

—Amb vostè, és impossible discutir, Fermín.

—És que si tinc la raó, tinc la raó.

Vaig agafar el paquet que jo mateix havia preparat la nit anterior, un parell de Rilkes i un assaig apòcrif atribuït a Ortega, que tractava sobre les tapes i la profunditat del sentiment nacional, i vaig deixar el Fermín i el meu pare lliurats al seu debat d'usos i costums.

Feia un dia esplèndid, amb un cel blau espaterrant i una brisa neta i fresca que feia olor de tardor i de mar. La meva Barcelona predilecta sempre fou la d'octubre, quan li surt l'ànima a passejar i un es fa més savi només de beure a la font de Canaletes, que durant aquests dies, per pur miracle, no té ni gust de clor. Avançava amb pas lleuger, esquivant els enllustradors de sabates, els pixatinters que tornaven de fer el cafetó de mig matí, els venedors de loteria i un ballet d'escombriaires, que semblava que estaven polint la ciutat amb pinzell, sense pressa i a la manera puntillista. En aquell temps, Barcelona ja començava a omplir-se de cotxes, i, a l'alçada del semàfor del carrer de Balmes, vaig veure, situades a cadascuna de les voreres, quadrigues d'oficinistes, amb gavardina grisa i mirada famolenca, que es cruspien amb els ulls un Studebaker com si es tractés d'una exuberant cupletista amb roba interior. Vaig pujar per Balmes fins a la Gran Via, sortejant semàfors, tramvies, automòbils. I fins i tot motocicletes amb sidecar. En un aparador, hi vaig veure un rètol de la casa Philips que anunciava l'arribada d'un nou messies, la televisió, que es deia que ens havia de canviar la vida i que ens havia de convertir a tots en éssers del futur, com els americans. Fermín Romero de Torres, que sempre estava a l'aguait de tots els invents, ja havia profetitzat el que havia de passar.

—La televisió, benvolgut Daniel, és l'Anticrist, i pot estar ben segur que n'hi haurà prou amb tres o quatre generacions perquè la gent ja no sàpiga ni fer pets pel seu compte, i l'ésser humà torni a la caverna, a la barbàrie medieval, i a estats d'imbecilitat que ja va superar el llimac en temps del plistocè. Aquest món no es morirà d'una bomba atòmica, com diuen els diaris, sinó que es morirà del riure fàcil, de la banalitat, fent un acudit de tot i de tothom, i, a més, un acudit dels dolents.

El professor Velàzquez tenia el despatx al segon pis de la Facultat de Lletres, al fons d'una galeria amb enrajolat d'escacs i llum en pols que donava al claustre sud. Vaig trobar-me'l a la porta d'una aula, fent com si escoltés una alumna de figura espectacular que anava enfundada en un vestit granatós que li cenyia la cintura com un ganivet i deixava veure unes cames hel·lèniques i lluent cobertes per mitges de seda fina. El professor Velàzquez tenia fama de Casanova, i no faltava qui assegurés que

l'educació sentimental de tota senyoreta de bona casa no es podia considerar completa sense un proverbial cap de setmana en un hotelet al passeig de Sitges recitant alexandrins *tête-à-tête* amb el distingit catedràtic. Jo, amb instint comercial, em vaig guardar prou d'interrompre la seva conversa, i vaig decidir matar el temps fent una radiografia a l'aprenenta precoç. Potser va ser a causa de la caminada a pas lleuger que m'havia aixecat l'ànim, potser van ser els meus divuit anys i el fet que passava més estones entre muses atrapades en volums vells que en companyia de noies de carn i ossos, que sempre em semblaven a anys llum del fantasma de la Clara Barceló, però el fet és que, en aquell moment, llegint cada plec de l'anatomia d'aquella estudiant a la qual només podia veure d'esquena, però que m'imaginava en tres dimensions i perspectiva alexandrina, se'm feien les dents llargues.

—Caram, però si és el Daniel —va exclamar el professor Velàzquez—. Doncs, mira, més val que vinguis tu que no pas el poca-solta de l'última vegada, aquell que té nom de torero, que em va semblar que o bé anava begut o bé estava boig com una cabra. Fixa't que se li va acudir preguntar-me l'etimologia de la paraula *capullo*, amb un to sorneguer que no venia gens a tomb.

—Es que un metge li està aplicant una medicació de cavall. Es per alguna cosa del fetge.

—Sí, sí, deu anar ben torrat tot el dia —va remugar Velàzquez—. Jo, si fos de vosaltres, trucaria a la policia. Aquest paio segur que té fitxa. I quina pudor que li foten els peus, cagundena! Que hi ha molts rojos de merda escampats pel món que no es renten els peus des que va caure la República.

Jo ja em disposava a inventar alguna excusa decorosa per disculpar el Fermín quan l'estudiant que havia estat conversant amb el professor Velàzquez es va girar i a mi em va caure la llengua als peus.

Em va mirar i em va somriure, i a mi se'm van encendre les orelles.

—Hola, Daniel —va dir la Beatriu Aguilar.

La vaig saludar amb el cap, mut per haver-me descobert a mi mateix bavejant sense saber-ho per la germana del meu millor amic, la Bea dels meus temors.

—Ah, ¿que ja us coneixeu, doncs? —va preguntar, intrigat, el professor.

—El Daniel és un vell amic de la família —va explicar la Bea—. I l'únic que ha tingut prou valor per dir-me alguna vegada que sóc una cursi i una creguda.

El Velàzquez em va mirar, atònit.

—D'això fa deu anys —vaig matisar jo—. I no ho vaig dir pas seriosament.

—Doncs jo encara estic esperant que em demani disculpes. El professor va riure de bona gana i em va agafar el paquet de les mans.

—Em fa l'efecte que jo aquí hi estic de més —va dir, obrint el paquet—. Ah, fantàstic. Escolta, Daniel, digues a ton pare que estic buscant un llibre titulat *Matamoros: cartas de juventud desde Ceuta*, de Francisco Franco Bahamonde, amb pròleg i anotacions de Pemán.

—Doni-ho per fet. Li direm alguna cosa d'aquí a un parell de setmanes.

—T'agafo la paraula, i jo me'n vaig corrents que m'esperen trenta-dues ments en blanc.

El professor Velàzquez em va fer l'ullet i es va esmunyir cap a l'interior de l'aula, deixant-me sol amb la Bea. Jo no sabia on mirar.

—Escolta, Bea, allò de l'insult, la veritat és que...

—Et prenia el pèl, Dani. Ja sé que allò era cosa de canalla, i el Tomàs ja et va clavar prou clatellots.

—Sí, encara em fan mal.

La Bea em somreia en el que semblava una actitud pacífica, o, si més no, de treva.

—A més, tenies raó. Sóc una mica cursi i a vegades tinc fums —va fer ella—. Jo no et caic gaire bé, ¿oi Daniel?

La pregunta em va enxampar totalment desprevingut. Estava desarmat, i espantat perquè veia que fàcil que era perdre l'antipatia a qui es considera un enemic quan deixa de comportar-se com a tal.

—No, això no és veritat.

—El Tomàs diu que, en realitat, no és que jo et caigui malament, és que no pots suportar el meu pare i m'ho fas pagar a mi, perquè a ell no t'atreveixes a plantar-li cara. I no te'n culpo. Amb el meu pare, no hi ha qui s'hi atreveixi.

Em vaig quedar en blanc, però al cap d'uns segons em vaig descobrir a mi mateix rient i assentint.

—Ara resultarà que el Tomàs em coneix més bé que jo mateix.

—Doncs, que no t'estranyi. El meu germà ens té a tots ben apamats, el que passa és que no diu mai res. Però, si algun dia decideix buidar el pap, s'ensorraran les parets. T'aprecia molt, Daniel.

Em vaig arronsar d'espatlles, abaixant la mirada.

—Sempre parla de tu, i del teu pare i de la llibreria i d'aquell amic que hi teniu treballant amb vosaltres, que el Tomàs diu que és un geni que el món encara no ha descobert. A vegades, sembla que pensi que vosaltres sou la seva veritable família, i no pas la que té a casa.

La seva mirada era dura, oberta, sense gens de por. No vaig saber què dir-li i em vaig limitar a somriure. Vaig sentir que m'acorralava amb la seva sinceritat, tan inesperada, i vaig desviar els ulls cap al pati.

—No ho sabia, que estudiessis aquí.

—Aquest és el meu primer any.

—¿Lletres?

—El meu pare opina que les ciències no són per al sexe dèbil.

—Entesos. Massa números.

—A mi tant me fa, perquè a mi el que m'agrada és llegir. I, a més, aquí es coneix gent interessant.

—¿Com el professor Velàzquez?

La Bea va fer un mig somriure.

—Ja sé que estic al primer any, però sóc prou espavilada per veure'ls venir de lluny, Daniel. Especialment, els de la seva classe.

Em vaig preguntar en quina classe em devia classificar a mi.

—A més, el professor Velàzquez és amic del meu pare. Tots dos formen part del Consejo de la Asociación para la Protección y Fomento de la Zarzuela y la Lírica Española.

Vaig fer cara d'estar molt impressionat.

—¿I què tal el teu xicot, l'alferes Cascos Buendía?

Li va desaparèixer el somriure.

—El Pablo ve de permís d'aquí a tres setmanes.

—Deus estar contenta.

—Molt. Es un bon noi, encara que ja m'imagino el que en deus pensar.

Ho dubto, vaig pensar. La Bea m'observava, vagament tensa. Anava a canviar de tema, però la llengua se'm va escapar.

—El Tomàs diu que us casareu i que anireu a viure a El Ferrol. Va assentir sense moure les parpelles.

—Tan aviat com el Pablo acabi el servei militar.

—Deus estar impacient —vaig fer jo, notant el gust de mala bava en la meua pròpia veu, una veu que em sortia insolent, i que ni jo mateix no sabia ben bé d'on venia.

—Tant me fa, la veritat. La seva família hi té propietats, allà, un parell de drassanes, i el Pablo serà el cap d'una. Té molt talent per al lideratge.

—Ja se li veu.

La Bea va forçar el somriure.

—A més, Barcelona ja la tinc molt vista, després de tants anys...

Li vaig veure la mirada cansada, trista.

—Tinc entès que El Ferrol és una ciutat fascinant. Plena de vida. I el marisc, diuen és una pura delícia, especialment la cranca.

La Bea va sospirar, sacsejant el cap. Em va semblar que volia plorar de ràbia, però era massa orgullosa. Va riure tranquil·lament.

—Deu anys i encara t'agrada això de ferir-me, ¿oi, Daniel? Doncs, apa, buida el pap, home. La culpa és meva, per pensar-me que potser podríem ser amics, o almenys fer veure que n'érem, però suposo que jo no dec valer el que val el meu germà. Perdona'm, no et volia fer perdre el temps.

Es va girar i se n'anà caminant pel corredor que portava a la biblioteca. Vaig veure com s'allunyava a través de les rajoles blanques i negres, la seva ombra tallant les cortines de llum que queien des dels vitralls.

—Bea, espera't.

Em vaig maleir els ossos i vaig arrencar a córrer darrere seu. La vaig aturar a mig corredor, aferrant-la pel braç. Em va clavar una mirada que cremava.

—Perdona'm. Però t'equivoques: la culpa no és pas teva, sinó meva. Sóc jo qui no val el que val ton germà o el que vals tu. I si t'he insultat és per l'enveja que em fa aquell imbècil que tens per xicot, i per la ràbia de pensar que algú com tu se n'anirà a El Ferrol o al Congo per seguir-lo.

—Daniel...

—T'equivoques també, perquè sí que podem ser amics, si tu em deixes intentar-ho ara que saps que jo valc tan poca cosa. I també t'equivoques quan parles d'aquesta manera de Barcelona, perquè encara que tu et pensis que ja la tens vista, jo et garanteixo que no és així, i si em deixes t'ho demostraré.

Vaig veure que se li il·luminava el somriure, i que una llàgrima lenta, de silenci, li queia galta avall.

—Més val que diguis la veritat, perquè, si no, ho diré al meu germà i et traurà el cap com si fos un tap.

Li vaig allargar la mà.

—Em sembla just. ¿Amics, doncs?

Ella em va oferir la seva.

—¿A quina hora surts de classe, divendres? —vaig preguntar.

Va dubtar un instant.

—A les cinc.

—T'esperaré al claustre a les cinc en punt, i, abans que es faci fosc, et demostraré que hi ha una cosa a Barcelona que encara no has vist, i que no te'n pots anar a El Ferrol amb aquell idiota que no em puc creure que estimis, perquè si ho fas la ciutat et perseguirà i et moriràs de pena.

—Sembles molt segur de tu mateix, Daniel.

Jo, que no estava mai segur ni de l'hora que era, vaig assentir amb la convicció de l'ignorant. Em vaig quedar palplantat, mirant com s'allunyava per aquella galeria infinita fins que la seva silueta es va esvanir en la penombra; llavors, em vaig adonar que no era gaire conscient del que acabava de fer.

15

La barreteria Fortuny o el que en quedava, llanguia al peu d'un edifici estiri i ennegrit de sutge, que oferia un aspecte miserable, a la ronda de Sant Antoni, al costat de la plaça de Goya. Encara es podien llegir les lletres gravades als vidres, entelats de tanta brutícia, i un rètol amb forma de barret continuava onejant a la façana, prometent dissenys a mida i les últimes novetats de París. La porta estava fermada amb un cadenat que semblava que era allà des de feia ben bé deu anys. Vaig clavar el front contra el vidre, intentant penetrar amb la mirada aquell interior tenebrós.

—Si ve pel lloguer, fa tard —va xiuxiuejar una veu a la meva esquena —. L'administrador de la finca ja se n'ha anat.

La dona que em parlava devia tenir uns seixanta anys i vestia l'uniforme nacional de viuda devota. Un parell de rul·los treien el cap per sota d'un mocador rosa que li cobria els cabells, i les sabatilles embuatades li feien joc amb unes mitges de color de carn de mitja canya. Vaig donar per segur que era la portera de la casa.

—¿Que es lloga, la botiga? —vaig preguntar.

—¿Que no venia per això, vostè?

—En principi, no, però no se sap mai, potser m'interessa.

La portera va arrufar les celles, com si estigués decidint si em catalogava de poca-solta o em concedia el benefici del dubte. Vaig mostrar el més angelical dels meus somriures.

—¿Fa molt que van tancar la botiga?

—Pel cap baix, dotze anys, quan el vell es va morir.

—¿El senyor Fortuny? ¿Que el coneixia?

—Fa quaranta anys que sóc en aquesta escala, noi.

—Llavors potser també va conèixer el fill del senyor Fortuny.

—¿El Julià? És clar.

Em vaig treure de la butxaca la fotografia cremada i la hi vaig ensenyar.

—¿Creu que em podria dir si el jove que surt a la fotografia és el Julià Carax?

La portera em va mirar amb certa desconfiança. Va agafar la fotografia i hi va clavar la mirada.

—¿El reconeix?

—Carax era el cognom de soltera de la mare —va matisar la portera, amb certa reprovació—. Aquest és el Julià, sí. El recordo ben rosset, encara que aquí a la foto sembla que tingui els cabells més foscos.

—¿Em podria dir qui és la noia que és al seu costat?

—¿I qui ho pregunta?

—Disculpi'm, el meu nom és Daniel Sempere. Estic provant d'esbrinar alguna cosa sobre el senyor Carax, sobre el Julià.

—El Julià se'n va anar a París, cap a l'any 18 o 19. El seu pare volia que entrés a l'exèrcit, ¿sap? Jo crec que la mare se'l va endur per evitar-ho, pobret. Així que el senyor Fortuny es va quedar sol, a l'àtic.

—¿Sap si el Julià va tornar mai a Barcelona?

La portera em va mirar en silenci.

—¿Que no ho sap? El Julià va morir aquell mateix any, a París.

—¿Què diu?

—Que el Julià es va morir. A París. Al cap de poc d'arribar-hi. Més li hauria valgut entrar a l'exèrcit.

—¿Li puc preguntar com és que ho sap, això?

—Caram! Perquè m'ho va dir el seu pare mateix.

Vaig assentir lentament.

—Entesos. ¿Li va dir de què havia mort?

—El vell no donava gaires detalls, la veritat. Un dia, al cap de poc d'haver marxat el Julià, va arribar una carta per a ell, i, quan li vaig preguntar al seu pare pel fill, em va dir que havia mort, i que si arribava alguna cosa més per a ell, que ja ho podia llençar. ¿Per què fa aquesta cara?

—El senyor Fortuny la va enganyar. El Julià no va morir pas el 1919.

—¿Què em diu, ara?

—El Julià va viure a París, com a mínim fins a l'any 35, i després va tornar a Barcelona.

La cara de la portera es va il·luminar.

—Llavors, ¿el Julià és aquí, a Barcelona? ¿On?

Vaig fer que sí amb el cap, confiant que, d'aquesta manera, la portera s'animaria a explicar-me més coses.

—Mare de Déu Santíssima! Doncs, m'ha donat una bona alegria, si és que viu, és clar, perquè era un noi molt afectuós, una mica estrany i molt fantasiós, això sí, però tenia un no sé què que et robava el cor. No hauria servit pas per a soldat, això es veia d'una hora lluny. A la meva Isabeleta li agradava moltíssim. Miri, durant una temporada, vaig pensar que s'acabarien casant i tot, ves, coses de canalla... ¿Em deixa veure la foto una altra vegada?

Li vaig tornar a donar la foto. La portera la contemplava com si fos un talismà, un bitllet de tornada a la seva joventut.

—Sembla mentida, és com si l'estigués veient ara mateix... i el malànima aquell em va dir que s'havia mort. És ben bé que hi ha gent al món que hi és perquè ha d'haver-hi de tot. ¿I què se'n va fer, del Julià, a París? Segur que es va fer ric. A mi sempre em va semblar que el Julià acabaria sent ric.

—No exactament. Es va fer escriptor.

—¿De contes?

—Si fa no fa. De novel·les.

—¿Per a la ràdio? Oi, que maco! Doncs, no m'estranya gens ni mica. Quan era xic, es passava el dia explicant històries a la canalla d'aquí al barri. A l'estiu, a vegades, la meva Isabeleta i les seves cosines pujaven al terrat a la nit per escoltar-lo. Deien que no explicava mai la mateixa història dues vegades. Això sí, totes anaven sempre de morts i d'ànimes. Ja li he dit que era un noi una mica estrany. Encara que, amb el pare que tenia, és més estrany que no hagués sortit tocat de l'ala. No m'estranya gens que al final la seva dona el deixés, perquè era un malànima. I miri que jo no em fico on no em demanen, ¿eh? A mi tot em sembla molt bé, però aquell home no era bo. En una escala, al final se sap tot. Ell l'estovava, ¿ho sabia? Sempre se sentien crits a l'escala, i més d'una vegada va haver de venir la policia i tot. Jo ja entenc que de vegades el marit ha de picar la dona perquè el respecti, no dic pas que no, que hi ha molta bandarra i les noies ja no pugen com abans, però és que a aquest paio li agradava estovar-la perquè sí, ¿m'entén? L'única amiga que tenia aquella pobra dona era una noia jove, la Vicenteta, que vivia al quart segona. A vegades, la pobra es refugiava a casa de la Vicenteta perquè el marit no l'estovés més. I li explicava coses...

—¿Com ara què?

La portera va adoptar un aire confidencial, arquejant les celles i mirant als costats de reüll.

—Ves, que el nano no era del barretaire.

—¿El Julià? ¿Vol dir que el Julià no era fill del senyor Fortuny?

—Això és el que li va dir la francesa a la Vicenteta, no sé si per despit o vés a saber per què. A mi m'ho va explicar la noia al cap d'uns anys, quan ja no vivien aquí.

—¿I qui era, doncs, l'autèntic pare del Julià?

—La francesa no ho va voler dir mai. Potser ni ho sabia. Ja sap com són els estrangers.

—¿I vol dir que per això el seu marit la picava?

—Vés a saber. Tres vegades, la van haver de portar a l'hospital, tres, escolti'm. I aquell malparit tenia la barra d'explicar a tothom que la culpa era d'ella, que era una borratxa i que es clavava trompades per la casa de tant mamar. A mi que no em vinguin amb romanços. Sempre tenia plets amb els veïns. Al meu marit, al cel sia, el va denunciar una vegada acusant-lo d'haver-li robat a la botiga, perquè segons ell tots els murcians són una colla de ganduls i de lladregots, i miri que nosaltres som d'Úbeda...

—Em deia que reconeixia la noia que surt a la foto amb el Julià, ¿oi?

La portera es va tornar a concentrar en la imatge.

—No l'havia vist mai. Molt bufona.

—Per la foto, sembla que eren promesos —vaig deixar anar, a veure si li burxava la memòria.

Me la va tornar, movent el cap.

—Jo, de fotos, no hi entenc. I que jo sàpiga, el Julià no en tenia, de promesa, però m'imagino que si n'hagués tingut, no me n'hauria dit res. Ben just si vaig saber que la meva Isabeleta s'havia embolicat amb aquest..., vostès els joves no expliquen mai res. Som els vells els que no parem de xerrar.

—¿Se'n recorda, dels seus amics? ¿D'algú que vingués sovint per aquí?

La portera es va arronsar d'espatlles.

—Ai, Senyor, fa tant de temps! A més, els últims anys, el Julià ja no hi venia gaire, per aquí, ¿sap? Havia fet un amic a l'escola, un nen de molt bona família, els Aldaya, moltes peles... Ara ja no se'n parla, d'ells, però llavors era com dir la família reial. Sí, sí, molts calés. Ho sé perquè de vegades feien venir un cotxe a buscar el Julià. Hauria d'haver vist quin

cotxe! Ni el Franco, escolti. Amb xofer, i tot llúia. El meu Paco em va dir que era un *rosloir* o una cosa semblant. Poca broma...

—¿Se'n recorda, del nom d'aquest amic del Julià?

—Miri, amb un cognom com Aldaya, no fan falta els noms, a veure si m'entén... També recordo un altre noi, una mica esverat, un tal Miquel. Em sembla que també era company seu de classe. No em preguntí ni el cognom ni la cara que feia.

Semblava que havíem arribat a un punt mort i vaig tenir por de començar a fer-li perdre l'interès, a la portera. Llavors, vaig decidir seguir un pressentiment.

—¿I ara hi viu algú, al pis dels Fortuny?

—No, el vell es va morir sense fer testament, i la dona, que jo sàpiga, encara és a Buenos Aires, i no va venir ni a l'enterrament.

—¿Per què Buenos Aires?

—Perquè no devia trobar un lloc que fos més lluny d'ell, diria jo. No n'hi dono la culpa. Ho va deixar tot en mans d'un advocat, un paio molt estrany. Jo no l'he vist mai, però la meva filla Isabeleta, que viu al cinquè primera, just a sota, diu que a vegades, com que té clau, ve a la nit i es passa hores i hores caminant pel pis i després se'n va. Una vegada, fins i tot em va dir que se sentien uns talons de dona. Ja em dirà.

—Potser eren xanques —vaig suggerir jo.

Em va mirar sense entendre. Era evident que per a la portera el tema era molt seriós.

—¿I no ha visitat el pis ningú més en tots aquests anys?

—Una vegada es va presentar aquí un paio molt sinistre, un d'aquells que sempre riuen, però que se'ls veu a venir d'una hora lluny. Va dir que era de la Brigada Criminal. I que volia veure el pis.

—¿Va dir per què?

La portera va fer que no amb el cap.

—¿En recorda el nom?

—Inspector nosequè. Ni em vaig creure que fos policia. La cosa feia tuf, vostè ja m'entén. Alguna cosa personal, suposo. El vaig despatxar. Bon vent i barca nova. Li vaig dir que no tenia les claus del pis i que si volia res, que truqués a l'advocat. Em va dir que tornaria, però no li he tornat a veure el pèl. Ni ganes.

—No deu tenir per casualitat el nom i l'adreça d'aquest advocat, ¿oi?

—Això ho hauria de preguntar a l'administrador de la finca, el senyor Molins. Té l'oficina aquí a prop, al 28 de Floridablanca, a l'entresòl. Digui-li que ve de part de la senyora Aurora, a disposar.

—L'hi agraeixo molt. I digui'm, senyora Aurora, el pis dels Fortuny està buit, ¿doncs?

—Buit, no, perquè ningú n'ha pres res, d'allà, en tots aquests anys, des que va morir el vell. Si a vegades se sent una ferum... Jo diria que hi ha rates i tot...

—¿Que podríem fer-hi una ullada? Potser hi trobarem alguna cosa que ens indiqui què se'n va fer realment, del Julià...

—Ah, això no ho puc pas fer. Vostè hauria de parlar amb el senyor Molins, que és qui se n'encarrega.

Vaig somriure amb malícia.

—Però vostè deu tenir una clau mestra, suposo. Encara que li digués a aquell paio que no... Va, no em digui que no té ganes de saber què hi ha allà dins.

La senyora Aurora em va mirar de reüll.

—Vostè és un dimoni.

La porta va cedir com la llosa d'un sepulcre, amb un gemec brusc, exhalant l'alè fètid i viciat de l'interior. Vaig empènyer la porta cap endins, i va aparèixer un passadís que s'esvania en la foscor. L'aire feia pudor de resclosit i d'humitat. Volutes d'engrut i de pols coronaven els angles de la sostrada, penjant com cabells blancs. Les rajoles esquerdades del terra estaven recobertes del que semblava un mantell de cendres. Vaig adonar-me que hi havia com unes marques de petjades que s'endinsaven en el pis.

—Mare de Déu Santíssima! —va murmurar la portera—. Aquí hi ha més merda que al pal d'un galliner.

—Si vol, només hi entro jo —vaig suggerir.

—Ja li agradaria. Apa, endavant, que jo el segueixo.

Vam tancar la porta. Durant un moment, fins que la mirada sens va acostumar a la penombra, ens vam quedar immòbils al llindar del pis. Vaig escoltar la respiració neguitosa de la portera i vaig percebre la bafarada agra de suor que deixava anar. Em vaig sentir com un lladregot de tombes, amb l'ànima enverinada de cobdícia i avidesa.

—Escolti, ¿què deu ser aquest soroll? —va preguntar, inquieta, la portera.

Hi havia alguna cosa que alertava en les tenebres, alertada per la nostra presència. Em va semblar entreveure una forma pàl·lida voletejant a l'extrem del corredor.

—Coloms —vaig fer jo—. Es deuen haver esmunyit per alguna finestra trencada i deuen haver fet niu aquí.

—Doncs, miri que em fan fàstic a mi, aquests ocellots —va dir la portera—. No paren de cagar.

—Vostè tranquil·la, senyora Aurora, que només ataquen quan tenen gana.

Vam avançar lentament fins al final del passadís. Hi havia un menjador que donava a la balconada. S'hi podia veure el contorn d'una taula atrotinada coberta per unes tovalles esfilagarsades que semblaven una mortalla. Li feien vetlla quatre cadires i un parell de vitrines entelades de brutícia que custodiaven la vaixel·la, una col·lecció de gots i un joc de te. En un racó, hi havia el vell piano vertical de la mare de Carax. Les tecles eren gairebé negres i ben just si se'n veien les juntures sota el vel de pols. Davant del balcó, hi llanguia una butaca de faldons esmolats. A la vora, hi havia una tauleta de cafè damunt la qual hi reposaven unes ulleres per llegir i una Bíblia enquadrada amb pell pàl·lida i ribetejada amb filets daurats, d'aquelles que es regalaven llavors per la primera comunió. Encara conservava el punt, un fil escarlata.

—Miri, en aquesta butaca, hi van trobar mort el vell. El metge va dir que feia dos dies que hi era. Que n'és de trist morir així, sol com un gos. I miri que s'ho va buscar, però, ves, em fa llàstima i tot.

Em vaig acostar a la butaca mortuòria del senyor Fortuny. Al costat de la Bíblia, hi havia una caixa petita amb fotografies en blanc i negre, retrats vells d'estudi. Em vaig agenollar per examinar-les, gairebé dubtant de si les havia de tocar amb els dits. Vaig pensar que estava profanant els records d'un pobre home, però la curiositat va poder més. La primera estampa mostrava una parella jove amb un nen que no devia tenir més de quatre anys. Els vaig reconèixer pels ulls.

—Aquí els té. El senyor Fortuny de jove, i ella...

—¿El Julià no tenia cap germà o germana?

La portera es va arronsar d'espatlles, sospirant.

—Corria la brama que ella havia perdut una criatura a causa d'una de les pallisses del marit, però jo no ho sé del cert, això. A la gent li agraden molt les xafarderies. Una vegada, el Julià va explicar a la canalla de l'escala que tenia una germana que només ell podia veure, que sortia dels miralls com si fos de vapor i que vivia amb el mateix Satanàs en un palau a sota d'un llac. La meva Isabeleta va tenir malsons durant un mes sencer. Miri si podia arribar a ser morbós, el nano aquell.

Vaig fer una ullada a la cuina. El vidre d'una petita finestra que donava a un pati interior estava trencat, i es podia sentir l'aleteig neguitós i hostil dels coloms a l'altre costat.

—¿Tots els pisos tenen la mateixa distribució? —vaig preguntar.

—Els que donen al carrer, o sigui els de la segona porta, sí, però aquest, com que és un àtic, és una mica diferent —va explicar la portera—. Allà hi ha la cuina i un safareig que dóna a la claraboia. A banda i banda del passadís, hi ha tres habitacions, i al fons, un bany. Ben posats i nets, fan molt de goig, no es pensi. Aquest és similar al de la meva Isabeleta, encara que ara sembli una tomba.

—¿Sap quina era l'habitació del Julià?

—La primera porta és la del dormitori principal. La segona dóna a una habitació més petita. Potser era aquesta.

Em vaig endinsar pel passadís. La pintura de les parets es desfeia en esquinçalls. Al fons del corredor, la porta del bany estava entreoberta. Un rostre m'observava des del mirall. Hauria pogut ser el meu o el de la germana que vivia en els miralls d'aquell pis. Vaig intentar obrir la segona porta.

—Està tancada amb clau —vaig dir.

La portera em va mirar, atònita.

—Aquestes portes no tenen pany —va murmurar.

—Doncs aquesta, sí.

—Doncs el deuria fer posar el vell, perquè als altres pisos...

Vaig abaixar els ulls i vaig observar que el rastre de les petjades damunt la pols arribava fins a la porta tancada.

—Algú ha entrat a l'habitació —vaig dir—. I no fa pas gaire.

—No m'espanti —va dir la portera.

Em vaig acostar a l'altra porta. No tenia pany. Va cedir a un lleu impuls, lliscant cap endins amb un gemec ronyós. Al centre, hi descansava un llit vell de palanquí, desfet. Els llençols groguejaven com sudaris. Una creu,

situada damunt el capçal del llit, presidia l'estança. Hi havia un mirall petit sobre una calaixera, un atuell, una gerra i una cadira. L'armari entreobert recolzava a la paret. Vaig fer la volta al llit fins a arribar a una tauleta de nit coberta amb un vidre que esclafava estampes d'avantpassats, esqueles de funerals i bitllets de loteria. Damunt la tauleta, hi havia una capsa de música de fusta llavorada i un rellotge de butxaca congelat per sempre a un quart i cinc de sis. Vaig provar de donar corda a la capsa de música, però la melodia es va quedar travada a la setena nota. Vaig obrir el calaix de la tauleta de nit. Hi vaig trobar un estoig d'ulleres buit, un tallaungles, una ampolleta de petaca i una medalla de la verge de Lurdes. Res més.

—Ha d'haver-hi una clau d'aquesta habitació en algun lloc —vaig dir.

—Home, la deu tenir l'administrador. Miri, el que hauríem de fer és guillar i...

Els ulls se me'n van anar a la capsa de música. Vaig aixecar-ne la tapa i allà, bloquejant el mecanisme, hi vaig trobar una clau daurada. La vaig agafar, i la capsa de música va tornar a sonar, a escampar per la cambra la seva dringadissa. Era una melodia de Ravel.

—Aquesta deu ser la clau —vaig dir a la portera amb un somriure.

—Escolti'm, si l'habitació estava tancada, deu ser per algun motiu. Encara que només sigui per respecte a la memòria de...

—Si vol, esperi'm a la porteria, senyora Aurora.

—Vostè és un dimoni. Apa, obri-la d'una vegada.

16

Una bafarada d'aire fred va xiular pel forat del pany, llepant-me els dits mentre hi ficava la clau. El senyor Fortuny havia fet posar un pany a la porta de l'habitació desocupada del seu fill que en feia com tres del que tenia a la porta del pis. La senyora Aurora em mirava amb recel, com si estiguéssim a punt d'obrir la capsa de Pandora.

—¿Aquesta habitació dóna a la façana del carrer? —vaig preguntar.

La portera va negar amb el cap.

—Té una finestreta, un respirador que dóna a la claraboia.

Vaig empènyer la porta cap a l'interior. Un pou de foscó es va obrir davant nostre, impenetrable. La claror tènue que teníem a la nostra esquena ens va precedir com un alè que ben just si podia esgarrapar aquelles ombres. La petita finestra que donava al pati estava coberta amb les pàgines groguenques d'un diari. Vaig arrencar-les i una agulla de llum vaporosa va foradar la tenebra.

—Jesús, Maria i Josep —va murmurar la portera, que se m'havia arrambat.

L'habitació estava infestada de creus. Penjaven de la sostrada, onejaven als extrems d'un munt de cordills, i, clavades amb claus, atapeïen també les parets. N'hi havia desenes. Es podien endevinar també als racons, gravades amb ganivet als mobles de fusta, esgarrapades a les rajoles, guixades en vermell damunt els miralls. Les petjades que arribaven fins al llindar de la porta dibuixaven un rastre en la pols al voltant d'un llit despulat fins al somier, que ja no era sinó un esquelet de filferros i fusta corcada. En una punta de l'alcova, sota la finestra de la claraboia, hi havia un escriptori de consola tancat i coronat per un trio de crucifixos de metall. El vaig obrir cautelosament. No hi havia pols a les junctures del mecanisme d'obertura, de manera que vaig suposar que no devia fer gaire temps que l'escriptori havia

estat obert. Tenia sis calaixos. Les tanques havien estat forçades. Els vaig inspeccionar un per un. Tots buits.

Em vaig agenollar davant de l'escriptori. Vaig resseguir amb els dits les esgarrapades fetes en la fusta. Vaig imaginar les mans del Julià Carax traçant aquells gargots, aquells jeroglífics el sentit dels quals ja s'havia endut el temps. Al fons de l'escriptori, s'hi endevinava un pila de quaderns i un gerro amb llapis i plomes. Vaig agafar un dels quaderns i li vaig fer una ullada. Dibuixos i paraules soltes. Exercicis de càlcul. Frases esparses, citacions de llibres. Versos inacabats. Tots els quaderns semblaven iguals. Alguns dibuixos es repetien a cada pàgina, amb diferents matisos. Em va cridar l'atenció la figura d'un home que semblava fet de flames. Un alt iv descrivia cl que podria ser un àngel o un rèptil enroscat en una creu. S'endevinaven esbossos d'un casalot d'aspecte extravagant, tramat de torrasses i arcs catedralicis. El traç mostrava seguretat i un cert instint. El jove Carax tenia les maneres d'un dibuixant de cert talent, però totes les imatges es quedaven en esbossos.

Ja anava a tornar l'últim quadern al seu lloc sense inspeccionar-lo, quan alguna cosa va lliscar entre les pàgines del volum i va caure als meus peus. Era una fotografia en què vaig reconèixer la mateixa noia que apareixia a la imatge cremada que havia estat presa al peu d'aquell edifici. La noia posava en un jardí sumptuós i, entre les capçades dels arbres, s'hi endevinava la forma del casalot que acabava de veure esbossat en els dibuixos d'adolescent de Carax. La vaig reconèixer de seguida. La torre d'«El Frare Blanc», a l'avinguda del Tibidabo. Al dors de la fotografia, hi havia una inscripció que només deia:

T'estima, Penèlope

La vaig guardar a la butxaca, vaig tancar l'escriptori i vaig mirar la portera amb un somriure als llavis.

—¿Ja està tot vist? —va preguntar, delerosa de sortir d'aquell lloc.

—Gairebé —vaig fer jo—. Abans m'ha dit que, poc després que el Julià se n'anés a París, va arribar una carta per a ell, però que el seu pare li va dir que la llencés...

La portera va dubtar un instant, i després va assentir.

—La carta la vaig posar jo mateixa a la calaixera del rebedor, per si mai tornava la francesa. Encara deu ser allà...

Ens vam acostar fins a la calaixera i vam obrir-ne el calaix superior. Un sobre grogós llanguia enmig d'una col·lecció de rellotges aturats, botons i monedes que havien deixat de ser de curs legal des de feia vint anys.

Vaig agafar la carta i la vaig examinar.

—¿Que la va llegir?

—Escolti, ¿qui es pensa que sóc, jo?

—No s'ofengui. Seria el més normal, en aquestes circumstàncies, si vostè es pensava que el pobre Julià era mort...

La portera es va arronsar d'espatlles, abaixant la mirada i enretirant-se cap a la porta. Vaig aprofitar el moment per ficar-me la carta a la butxaca interior de la jaqueta i tancar el calaix.

—Miri, no vull que es pensi el que no és —va dir la portera.

—És clar que no. Apa, ¿què deia la carta?

—Era d'amor. Com les de la ràdio, però més trista, això sí, perquè aquella semblava de veritat. Miri que, quan la vaig llegir, em van venir ganes de plorar i tot.

—És tot cor, vostè, senyora Aurora.

—I vostè és un dimoni.

Aquella mateixa tarda, després d'acomiar-me de la senyora Aurora i prometre-li que la mantindria informada de les meves indagacions sobre el Julià Carax, me'n vaig anar al despatx de l'administrador de la finca. El senyor Molins havia anat a menys i ara es marfonia en un despatx llardós soterrat en un entresòl del carrer de Floridablanca. El Molins era un tipus rialler i grassonet eternament enganxat a un puro a mig fumar que semblava que li creixia del bigoti. Era cosa difícil determinar si estava adormit o despert, perquè respirava com qui ronca. Tenia els cabells greixosos i esclafats damunt el front, i una mirada porcina i múrria. Duia un vestit pel qual no n'hi haurien donat ni deu pessetes al mercat dels Encants, però ho compensava amb una corbata cridanera de llampants colors tropicals. Si hem de jutjar per l'aspecte de l'oficina, en aquell lloc, a tot estirar, s'hi administraven musaranyes i catacumbes d'una Barcelona d'abans de la Restauració.

—Estem fent reformes —em va dir el Molins, per disculpar-se.

Per encetar la conversa, vaig deixar caure el nom de la senyora Aurora com si es tractés d'una vella amiga de la família.

—Miri que feia goig de jove, tan tendra, tan a punt de... —va comentar el Molins—. Estava que no te l'acabaries! Però els anys passen per tothom i ara s'ha tornat culgrossa. És clar que jo tampoc no sóc el que era. Ara, jo, a la seva edat, jovenet, era un adonis. Ja em pot ben creure. De genolls, se'm posaven les xavales perquè els fes un favor, si no un fill! El segle xx és una merda. Però, digui'm, ¿què vol, senyoret?

Li vaig encolomar una història més o menys creïble sobre un suposat parentiu llunyà amb els Fortuny. Després de cinc minuts de xerrameca, el Molins es va arrossegar fins al seu arxiu i em va donar l'adreça de l'advocat que portava els assumptes de la Sophie Carax, la mare del Julià.

—A veure... Josep Maria Requejo. Carrer de Lleó XIII, número 59. Encara que la correspondència l'enviem cada semestre a un apartat de correus a la central de Via Laietana.

—¿Vostè el coneix, el senyor Requejo?

—Alguna vegada dec haver parlat amb la seva secretària per telèfon. La veritat és que tots els tràmits que hi fem els enllestim per correu i se n'encarrega la meva secretària, que avui és a la perruqueria. Els advocats d'avui ja no tenen temps per al tracte formal d'abans. Ja no queden senyors en aquesta professió.

I, pel que semblava, tampoc no quedaven adreces fiables. Una ullada a la guia de carrers que hi havia damunt l'escriptori de l'administrador em va confirmar el que sospitava: l'adreça del suposat advocat Requejo no existia. I així ho vaig fer saber al senyor Molins, que es va agafar la notícia com un acudit.

—No em foti —va dir, rient—. ¿Què li deia, jo? Xoriços.

L'administrador es va escarxofar a la seva butaca i va deixar anar un altre dels seus roncs.

—¿No tindria pas el número d'aquest apartat de correus?

—Segons la fitxa, és el 2837, encara que jo els números que em fa la meva secretària no els entenc gaire, perquè ja se sap que les dones per a les matemàtiques no serveixen; pel que sí que serveixen és per...

—¿Em deixa veure la fitxa?

—És clar. Vostè mateix.

Em va allargar la fitxa i la vaig examinar. Els números s'entenien perfectament. L'apartat de correus era el 2321. Em vaig esfereir només de

pensar quina mena de comptabilitat es devia portar en aquella oficina.

—¿Que hi va tenir molt tracte en vida, amb el senyor Fortuny? —vaig preguntar.

—D'aquella manera. Era un home molt auster. Me'n recordo que, quan vaig saber que la francesa l'havia deixat, el vaig convidar a anar de putes amb uns amics, aquí mateix, a un local fabulós que conec de fa temps, al costat de La Paloma. Perquè s'animés, ¿eh? Res més que això. I ves per on que va deixar de parlar-me i de saludar-me pel carrer, com si jo m'hagués tornat invisible. ¿Què li'n sembla?

—Em deixa de pedra. ¿Què més em pot explicar de la família Fortuny? ¿Els recorda bé?

—Eren altres temps —va remugar amb nostàlgia—. La veritat és que jo ja coneixia l'avi Fortuny, que va ser qui va fundar la barreteria. Del fill, què vol que li digui... Ella, això sí, estava boníssima. Quin tros de dona! I honrada, ¿eh?, a pesar de tots els rumors i les xafarderies que corrien pel barri...

—¿Com la que deia que el Julià no era fill legítim del senyor Fortuny?

—¿I vostè d'on ho ha tret, això?

—Ja l'hi he dit, sóc de la família. Tot s'acaba sabent.

—De tot això, no n'hi va haver mai cap prova concloent.

—Però bé se'n va parlar —vaig incitar-lo jo.

—La gent fa anar el bec sense parar. L'home no ve pas del mico, sinó de la gallina.

—¿I què deia la gent?

—¿Li ve de gust una copeta de rom? És d'Igualada, però té un toquet caribeny... Es boníssim.

—No, gràcies, però faci. Mentrestant, em pot anar explicant...

L'Antoni Fortuny, a qui tothom anomenava el barretaire, havia conegut la Sophie Carax el 1899 davant dels esglaons de la catedral de Barcelona. Venia de fer una promesa a sant Eustaqui, que, de tots els sants amb capella particular, tenia fama de ser el més diligent i el menys melindros a l'hora de concedir miracles d'amor. L'Antoni Fortuny, que ja havia fet els trenta i que ja n'estava tip i cuit, de la seva solteria, volia una esposa i la volia com més aviat millor. La Sophie era una noia francesa que vivia en una residència per a senyoretes del carrer de la Riera Alta i que impartia

classes particulars de solfeig i de piano als plançons de les famílies més privilegiades de Barcelona. No tenia família ni patrimoni, però comptava amb la seva joventut i la formació musical que el seu pare, pianista d'un teatre de Nimes, li havia pogut donar abans de morir de tuberculosi el 1886. L'Antoni Fortuny, per contra, era un home que feia camí cap a la prosperitat. Recentment, havia heretat el negoci del seu pare, una prestigiosa barreteria a la ronda de Sant Antoni, on havia après l'ofici que algun dia somiava ensenyar al seu propi fill. La Sophie Carax li va semblar una dona fràgil, bonica, jove, dòcil i fèrtil. Sant Eustaqui havia fet, doncs, honor a la seva reputació. Després de quatre mesos de festejar-la de manera insistent, la Sophie va acceptar la seva oferta de matrimoni. El senyor Molins, que havia estat amic de l'avi Fortuny, va advertir a l'Antoni que es casava amb una desconeguda, que la Sophie semblava bona noia, però que potser aquell enllaç era massa convenient per a ella, que s'esperés com a mínim un any... L'Antoni Fortuny va replicar que ja sabia el que calia de la seva futura esposa. I que la resta no li interessava. Es van casar a la basílica del Pi i van passar la seva lluna de mel de tres dies en un balneari de Montgat. El matí en què havien de marxar, el barretaire va preguntar confidencialment al senyor Molins com havia de procedir en els misteris d'alcova. Molins, sarcàstic, li va replicar que ho preguntés a la seva dona. El matrimoni Fortuny va tornar a Barcelona al cap de dos dies comptats. Els veïns deien que la Sophie plorava quan entraven a l'escala. La Vicenteta jurà al cap d'uns anys que la Sophie li havia explicat que el barretaire no l'havia ni tocat amb els dits i que, quan ella l'havia volgut seduir, l'havia tractat de meuca i que havia sentit repugnància per l'obscenitat del que ella li proposava. Sis mesos després, la Sophie va fer saber al seu marit que duia un fill a les entranyes. El fill d'un altre home.

L'Antoni Fortuny havia vist el seu propi pare apallissat la seva mare un munt de vegades i va fer el que entenia que calia fer. Només es va aturar quan va creure que un cop més la mataria. Tot i això, la Sophie es va negar a descobrir la identitat del pare de la criatura que duia al ventre. L'Antoni Fortuny, aplicant la seva particular lògica, va decidir que es tractava del dimoni, ja que no era sinó fill del pecat, i el pecat només tenia un pare: el maligne. Convençut, doncs, que el pecat s'havia ficat dins de casa seva i entre les cuixes de la seva dona, el barretaire es va afeccionar a penjar creus pertot arreu: a les parets, a les portes de totes i cadascuna de les habitacions i al sostre. Quan la Sophie el va trobar atapeït de creus

l'alcova a la qual l'havia confinat, es va espantar i amb llàgrimes als ulls li va preguntar si s'havia tornat boig. Ell, encegat per la ira, es va girar i la va bufetejar. «Una puta, com totes les altres», escopia quan la feia anar a puntades de peu contra el replà de l'escala, després d'escorxar-la a cops de corretja. L'endemà, quan l'Antoni Fortuny va obrir la porta de casa per baixar a obrir la barreteria, la Sophie continuava allà, coberta de sang assecada i tremolant de fred. Els metges no van poder guarir-li mai del tot les fractures de la mà dreta. La Sophie Carax no tornà a tocar mai més el piano, però va donar a llum un nen al qual posà el nom de Julià en record del pare que havia perdut massa aviat, com tot en la vida. El Fortuny va pensar a fer-la fora de casa seva, però va creure que l'escàndol no seria bo per al negoci. Ningú no compraria barrets a un home amb fama de cornut. Era un contrasentit. La Sophie va passar a ocupar una alcova fosca i freda a la part del darrere del pis. Allà pari el seu fill amb l'ajuda de dues veïnes de l'escala. L'Antoni no va tornar a casa fins al cap de tres dies. «Aquest és el fill que Déu t'ha donat —li va dir la Sophie—. Si vols castigar algú, castiga'm a mi, però no facis mal a una criatura innocent. El nen necessita una llar i un pare. Els meus pecats no són els seus. Et prego que t'apiadis de nosaltres».

Els primers mesos van ser difícils per a tots dos. L'Antoni Fortuny havia decidit rebaixar la seva esposa a la categoria de criada. Ja no compartien ni la taula ni el llit, i rarament es parlaven si no era per discutir alguna qüestió de caire domèstic. Un cop al mes, normalment coincidint amb la lluna plena, l'Antoni Fortuny es presentava a l'alcova de la Sophie de matinada i, sense dir res, envestia la seva antiga esposa amb força ímpetu i gens d'ofici. Aprofitant aquests estranys i bel·licosos moments d'intimitat, la Sophie intentava congraciar-s'hi dient-li a cau d'orella paraules d'amor, dedicant-li carícies expertes. Però el barretaire no estava per romanços i l'ànsia del desig se li evaporava en qüestió de minuts, si no de segons. De totes aquestes escomeses a camisa de dormir arromangada, no en va resultar cap fill. Després d'uns anys, l'Antoni Fortuny va deixar de visitar l'alcova de la Sophie definitivament, i va adquirir l'hàbit de llegir les Sagrades Escriptures fins ben entrada la matinada, buscant-hi consol al seu turment.

Amb l'ajuda dels Evangelis, el barretaire feia un esforç per suscitar en el seu cor una mica d'amor per aquell nen de mirada profunda que gaudia fent broma de tot i inventant-se ombres on no n'hi havia. Tot i el seu afany,

no sentia pas el petit Julià com a fill de la seva sang, ni s'hi reconeixia. El nen, per la seva banda, no mostrava gaire interès pels barrets ni pels ensenyaments del catecisme. Quan arribava Nadal, el Julià s'entretenia a canviar de lloc les figures del pessebre i a ordir intrigues en que el nen Jesús havia estat raptat pel tres mags d'Orient amb finalitats escabroses. Ben aviat, li va agafar la dèria de dibuixar àngels amb dents de llop i inventar-se històries d'esperits encaputxats que sortien de les parets i es menjaven les idees de la gent mentre dormia. Amb el temps, el barretaire va perdre tota esperança de fer passar aquell noi per l'adreçador i encaminar-lo vers una vida de profit. Aquell noi no era un Fortuny i no ho seria mai. Al·legava que s'avorria a l'escola i en tornava amb tots els quaderns atapeïts amb gargots d'éssers monstruosos, de serps alades i d'edificis vius que caminaven i devoraven els incauts. En aquell moment ja resultava prou clar que la fantasia i la invenció li interessaven infinitament més que la realitat quotidiana que l'envoltava. A l'Antoni Fortuny, de totes les decepcions que va arreplegar al llarg de la vida, no n'hi havia cap que li dolgués tant com aquell fill que el dimoni li havia enviat per burlar-se'n.

Als deu anys, el Julià va anunciar que volia ser pintor, com Velázquez; concretament, somiava de fer les teles que el gran mestre no havia pogut arribar a pintar en vida, argumentava el noi, per culpa d'haver de retratar tan sovint els dèbils mentals de la família reial. Per acabar-ho d'adobar, la Sophie, potser per matar la solitud i recordar el seu pare, va tenir la pensada de fer-li classes de piano. El Julià, que adorava la música, la pintura i totes les matèries desproveïdes de profit i benefici en la societat dels homes, va aprendre ben aviat les beceroles de l'harmonia i va decidir que preferia inventar-se ell mateix les seves pròpies composicions abans que seguir les partitures del llibre de solfeig, cosa que anava contra natura. En aquell temps, l'Antoni Fortuny encara creia que bona part de les deficiències mentals del noi es devien a la seva dieta, massa influenciada pels hàbits de la cuina francesa de la seva mare. Era ben sabut que l'exuberància de mantegues produïa la ruïna moral i enterbolia l'enteniment. Va prohibir, doncs, a la Sophie cuinar per sempre més amb mantega. Els resultats no van ser exactament els que s'esperaven.

Als dotze anys, el Julià va començar a perdre el seu interès febril per la pintura i per Velázquez, però les esperances inicials del barretaire van durar poc. El Julià abandonava els somnis d'El Prado per un altre vici molt més pernicios. Havia descobert la biblioteca del carrer del Carme i

dedicava cada treva que el seu pare li concedia a la barreteria a acudir al santuari dels llibres i devorar volums de novel·la, de poesia i d'història. Un dia abans de fer els tretze anys, va anunciar que volia ser algú anomenat Robert Louis Stevenson, amb tota evidència un estranger. El barretaire li va anunciar que amb prou feines arribaria a picapedrer. Va tenir llavors la certesa que el seu fill no era sinó un neci.

Sovint, l'Antoni Fortuny no podia adormir-se i es retorçava al llit ple de ràbia i de frustració. En el fons del seu cor, es deia, s'estimava aquell noi. I, encara que ella no el mereixés, també s'estimava aquella donota que l'havia traït des del primer dia. Se'ls estimava amb tota l'ànima, però a la seva manera, que era la correcta. Només demanava a Déu que li mostrés la manera com tots tres podien ser feliços, preferiblement també a la seva manera. Suplicava a Déu Nostre Senyor que li enviés un senyal, un xiuxiueig, una engruna de la seva presència. Déu, en la seva infinita saviesa, i potser una mica aclaparat per l'allau de peticions de tantes ànimes turmentades, no responia. Mentre l'Antoni Fortuny es desfeia en remordiments i rancors, la Sophie, a l'altra banda del mur, s'apagava lentament, i veia que la seva vida naufragava en una alenada d'engany, d'abandó, de culpa. No s'estimava l'home al qual servia, però se sentia seva, i la possibilitat d'abandonar-lo i d'endur-se el seu fill a un altre lloc li resultava inimaginable. Recordava amargament el veritable pare del Julià, i amb el temps va aprendre a odiar-lo i a detestar tot allò que representava, que no era sinó el que ella anhelava. Com que no hi havia converses, van néixer els crits. Els insults i els retrets esmolats volaven pel pis com coltells, cosint a ganivetades qui gosés posar-se al mig, que era habitualment el Julià. Després, el barretaire no recordava mai exactament per què havia apallissat la seva dona. Només recordava el foc i la vergonya. Llavors es jurava que allò no tornaria a passar mai més, que si calia es lliuraria a les autoritats perquè el confinessin en un penal.

Amb l'ajuda de Déu, l'Antoni Fortuny tenia la certesa que podia arribar a ser un home millor del que havia estat el seu pare. Però, tard o d'hora, els punys trobaven de nou la carn tendra de la Sophie, i, amb el temps, l'Antoni Fortuny va sentir que, si no podia posseir-la com a esposa, ho faria com a botxí. D'aquesta manera, d'amagat, la família Fortuny va deixar passar els anys, fent que emmudissin els seus cors i les seves ànimes, fins al punt que, de tant callar, van oblidar les paraules per expressar els

seus veritables sentiments i es van convertir en estranys que conviviaen sota el mateix sostre, un més dels molts que omplien la ciutat infinita.

Ja passaven de dos quarts de tres quan vaig tornar a la llibreria. Quan hi vaig entrar, el Fermín em va clavar una mirada sarcàstica des de dalt de l'escala, on treia llustre a una col·lecció dels *Episodios nacionales* de l'il·lustre senyor Benito.

—Feliços els ulls. Ja ens pensàvem que se n'havia anat a fer les Amèriques, Daniel.

—M'he entretingut pel camí. ¿I el meu pare?

—Com que vostè no venia, se n'ha anat a fer la resta dels lliuraments. M'ha donat l'encàrrec que li digués que aquesta tarda se n'anava a Tiana a valorar la biblioteca privada d'una viuda. El seu pare és una gata maula. M'ha dit que no l'esperés per tancar.

—¿Que estava empipat?

El Fermín va fer que no amb el cap, tot baixant de l'escala amb habilitat felina.

—No, home, no. Si el seu pare és un sant. A més, estava molt content de veure que vostè ja té xicota.

—¿Què?

El Fermín em va fer l'ullet.

—Au, vinga, que n'és, de murri, vostè! S'ho tenia ben callat, ¿eh?! I quina noia, escolti, per fer parar el trànsit! I tan fineta ella... Es coneix que ha anat a bons col·legis, encara que tenia un punt de vici a la mirada... Escolti'm, que si a mi no m'hagués robat el cor la Bernarda, perquè no li he explicat com va anar el berenar aquell... que la cosa treia foc, que semblava ben bé la nit de Sant Joan, allò...

—Fermín —el vaig tallar—. ¿De què dimonis està parlant?

—De la seva xicota.

—Jo no en tinc pas, de xicota.

—Bé, ara vostès els joves ho diuen de qualsevol manera, «güirlifrend» o...

—Prou, prou: rebobini. ¿De què em parla, Fermín?

Fermín Romero de Torres em va mirar desconcertat, ajuntant els dits d'una mà i gesticulant a la manera siciliana.

—A veure. Aquesta tarda, deu fer cosa d'una hora o d' hora i mitja, una senyoreta espaterrant ha passat per aquí i ha preguntat per vostè. El seu pare i un servidor hi érem de cos present i li puc ben assegurar sense cap mena de dubte que la noia no feia pas la pinta de ser una aparició. Li podria descriure fins i tot l'olor que feia. D'espígol, però més dolça. Com un brioix acabat de fer.

—¿I el brioix del cas ha dit potser que era la meva xicota?

—Home, així, amb totes les paraules, no, però ha somrigut com de costat, vostè ja m'entén, i ha dit que l'esperava divendres a la tarda. Nosaltres només hem pensat que dos i dos fan quatre.

—La Bea... —vaig murmurar jo.

—Ergo, existeix —va afanyar-se a dir el Fermín, alleugerit.

—Sí, això sí, però no és pas la meva xicota —vaig fer jo.

—Doncs no sé què espera.

—És la germana del Tomàs Aguilar.

—¿El seu amic inventor?

Vaig assentir.

—Caram, encara ho té més fàcil! I, escolti'm, ni que fos la germana del Gil Robles, perquè està boníssima. Jo, si fos de vostè, no perdria pistonada.

—La Bea ja té xicot. Un alferes que està fent el servei. El Fermín va sospirar, irritat.

—Ja hi som! L'exèrcit, xacra i reducte tribal del gremialisme simiesc. Millor, perquè així vostè li pot posar les banyes sense remordiments.

—Vostè delira, Fermín. La Bea es casarà quan l'alferes acabi el servei. El Fermín em va somriure, maliciós.

—Doncs ves per on, a mi el cor em diu que aquesta no s'hi casa, amb l'alferes.

—Vostè què ha de saber!

—De dones, i d'altres assumptes mundans, força més que vostè, senyoret. Com ens ensenya Freud, la dona desitja el contrari del que pensa o diu, cosa que, ben mirat, no és pas tan terrible, perquè l'home, com ens ensenya el sentit comú, obeeix, per contra, el dictat del seu aparell genital o digestiu.

—No m'engegui discursos, ara, Fermín, que ja el veig a venir. Si m'ha de dir alguna cosa, vagi per feina.

—Doncs, miri, l'hi diré de manera succinta i essencial: aquesta, ras i curt, no feia cara de casar-se amb el Cascos aquell.

—¿Ah, no? ¿Doncs de què feia cara, espavilat?

El Fermín se'm va acostar amb aire confidencial.

—De *morbo* —va apuntar, arquejant les celles amb aire de misteri—.

Ep!

Que consti que jo això ho dic com un elogi!

Com sempre, el Fermín tenia raó. Vençut, vaig optar per jugar la pilota al camp contrari.

—Parlant de *morbo*, expliqui'm com li va anar amb la Bernarda. ¿Hi va haver petó a la boca o no?

—Home, no m'ofengui, Daniel! Li recordo que vostè està parlant amb un professional de la seducció, i això del petó a la boca és per als amateurs i diletants de pa sucats amb oli. A la dona que val la pena, un se la guanya de mica en mica. Tot és qüestió de psicologia, com una bona *faena* a la plaça.

—O sigui, que li va donar carbassa.

—Al Fermín Romero de Torres, no li dóna carbassa ni sant Roc. El que passa és que l'home, tornant a Freud i fent valer la metàfora, s'escalfa com una bombeta: crema en un tres i no res, i es refreda altre cop d'una bufada. La femella, en canvi, i això és ciència pura, s'escalfa com una planxa, ¿que m'entén? De mica en mica, a foc lent, com la bona escudella. Però, això sí, quan ha agafat calor, allò no hi ha qui ho pari. Com els alts forns de Biscaia.

Vaig sospesar les teories termodinàmiques del Fermín.

—¿I això és el que vostè està fent amb la Bernarda? —vaig preguntar—. ¿Posar la planxa al foc?

El Fermín em va fer l'ullet.

—Justa la fusta. Aquesta dona és un volcà en erupció, amb una libido de magma igni i un cor de santa —va dir, amb els ulls encesos—. Si volgués establir un paral·lelisme força aproximat, diria que em recorda la meva mulateta de l'Havana, que era una sagristana molt devota. Però, com que en el fons jo sóc un senyor com els d'abans, no me n'aprofito, i amb un petó cast a la galta en vaig tenir prou. Perquè jo no tinc pressa, ¿sap? Les coses bones fan de bon esperar. Hi ha curts de gambals que es creuen que si engrapen el cul a una dona i ella no se'n queixa, ja la tenen al pot. Aprenents. El cor de la femella és un laberint de subtileses que desafia la ment obtusa del mascle potiner. Si vostè mai vol posseir de veritat una dona, ha de pensar com ella, i la primera cosa és guanyar-se la seva ànima. La resta, el dolç i tou embolcall que ens fa perdre els sentits i la virtut, ens ve donat per afegiment.

Vaig aplaudir el seu discurs amb solemnitat.

—Fermín, vostè és un poeta.

—No, jo estic de la banda d'Ortega i sóc un pragmàtic, perquè la poesia menteix, encara que ho faci bufó, i el que jo dic és més veritat que el pa amb tomàquet. Ja ho deia el mestre, ensenyi'm vostè un Casanova i jo li ensenyaré un marit emmascarat. Jo busco la permanència, les coses perennes. A vostè poso per testimoni que jo, de la Bernarda, en faré una dona, si no honrada, que això ja ho és, almenys feliç.

El vaig mirar, vaig somriure i vaig assentir. El seu entusiasme era encomanadís, i la seva mètrica invencible.

—Cuidi-me-la bé, Fermín. Que la Bernarda té massa cor i ja s'ha endut prou desenganys.

—¿Es pensa que no me n'adono? Vaja, si ho porta escrit al front com una pòlissa del patronat de viudes de guerra. Ja em pot ben creure, que en això d'encaixar putades, hi tinc la mà trencada: jo, a aquesta dona, li donaré la màxima felicitat, encara que sigui l'última cosa que faci en aquest món.

—¿Tinc la seva paraula?

Em va allargar la mà amb l'aplom d'un templer. La hi vaig estrènyer.

—Paraula de Fermín Romero de Torres.

La tarda passava lentament a la botiga, i ben just si ens van visitar un parell de tafaners. Veient com anaven les coses, vaig suggerir al Fermín que fes festa el que quedava de la tarda.

—Apa, vagi a buscar la Bernarda i porti-la al cine o a mirar aparadors al carrer de la Portaferrixa, agafada del braç, que això a ella li agrada molt.

El Fermín es va apressar a agafar-me la paraula i va córrer a posar-se ben polit i elegant a la rebotiga, on guardava tota mena de colònies i ungüents en un necesser que hauria estat l'enveja de la mateixa Concha Piquer. Quan en va sortir, semblava un galant de pel·lícula, però amb trenta quilos menys als ossos. Vestia un tern que havia estat del meu pare i un barret de feltre que li anava dues talles gran, problema que solucionava col·locant boles de paper de diari sota la copa.

—Per cert, Fermín. Abans no se'n vagi... Li volia demanar un favor.

—Això està fet. Vostè mani, que jo estic aquí per obeir-lo.

—M'agradaria que això que li demanaré quedés entre nosaltres, ¿oi que m'entén? Al meu pare, ni una paraula.

Va somriure d'orella a orella.

—Ah, murri, deu ser alguna cosa sobre aquella xavala imponent, ¿oi?

—Doncs, no. Això és un afer d'investigació i intriga. De la seva especialitat, vaja.

—Entesos. Però, escolti, jo, de xavales, en sé un pou. Ho dic per si mai m'ha de fer el que en podríem dir una consulta tècnica, vostè ja m'entén. Amb tota confiança, que per a aquesta mena de coses jo sóc com un metge. Sense pèls a la llengua.

—Ho tindrè present. Ara, el que em caldria saber és a qui pertany un apartat de correus a l'oficina central de la Via Laietana. Es el número 2321. I, si és possible, qui en recull el correu que hi arriba. ¿Li sembla que em podria donar un cop de mà?

El Fermín es va anotar el número a l'empenya, a sota del mitjó, amb bolígraf.

—Això és bufar i fer ampolles. A mi no hi ha cap organisme oficial que em planti cara. Doni'm uns dies i li tindrè enllestit un informe complet.

—Hem quedat que no n'hi diria res, al meu pare, ¿eh?

—No pateixi. Imagini's que sóc l'esfinx de Khèops.

—L'hi agraeixo. I ara, vinga, vagi-se'n i que s'ho passi bé.

El vaig acomiadar amb una salutació militar i el vaig veure marxar gallard com un gall que se'n va al galliner. No devia fer ni cinc minuts que el Fermín se n'havia anat que vaig sentir les campanetes de la porta i vaig treure els ulls de les columnes de xifres i guixades. Un individu emparat per una gavardina grisa i un barret de feltre acabava d'entrar. Lluïa un bigoti de pinzell i tenia els ulls blaus i vidriosos. Mostrava un somriure de venedor, fals i forçat. Em va saber greu que el Fermín no hi fos, perquè tenia la mà trencada a deslliurar-se dels viatjants que et volien encolomar càmfors i faramalla i que ocasionalment es colaven a la botiga. El visitant em va oferir la seva rialla llardosa i falsa, agafant a l'atzar un volum d'una pila pendent d'ordenar i valorar, que era al costat de l'entrada. Tot en ell transmetia menyspreu per les coses que veia i tocava. No em vendràs ni la bona tarda, vaig pensar jo.

—¿Cuánta letra, eh? —va preguntar.

—Es un llibre; acostumen a tenir força lletres. ¿En què el puc ajudar, senyor?

L'individu va tornar el llibre a la pila, assentint amb displicència i ignorant la meva pregunta.

—Es lo que yo digo. Leer es para la gente que tiene mucho tiempo y nada que hacer. Como las mujeres. El que tiene que trabajar no tiene tiempo para cuentos. En la vida hay que pensar. ¿No le parece a usted?

—És una opinió. ¿Buscava res en particular?

—No es una opinión; es un hecho. Eso es lo que pasa en este país, que la gente no quiere trabajar. Mucho vago es lo que hay, ¿no le parece a usted?

—No ho sé, senyor. Potser sí. Aquí, com pot veure, només venem llibres.

L'individu es va acostar al taulell, els seus ulls sempre voletejant per la botiga i només venint a parar ocasionalment en els meus. El seu aspecte i les seves maneres em resultaven vagament familiars, encara que no hauria sabut dir ben bé per què. Hi havia alguna cosa en ell que feia pensar en una d'aquelles figures que surten a les cartes d'antiquari o d'endeví, com un personatge que s'hagués escapat dels gravats d'un incunable. Tenia una presència fúnebre i incandescent, com una maledicció amb el vestit dels diumenges.

—Si em digués en què el puc servir...

—Soy yo más bien quien venia a hacerle a usted un servicio. ¿Es usted el dueño de este establecimiento?

—No. L'amo és el meu pare.

—¿Y su nombre es?

—¿El meu o el del meu pare?

L'individu em va dedicar un somriure burleta. Un d'aquells que sempre riuen, vaig pensar.

—Me haré cuenta de que el cartel de Sempere e hijos va por ambos, entonces.

—Es molt perspicaç, vostè. ¿Li puc preguntar quin és el motiu de la seva visita, si no està interessat en cap llibre?

—El motivo de mi visita, que es de cortesía, es advertirle que ha llegado a mi atención que tienen ustedes tratos con gentes de mal vivir, en particular invertidos y maleantes.

El vaig observar, astorat.

—¿Què diu?

L'individu em va clavar la seva mirada.

—Hablo de maricones y ladrones. No me diga que no sabe de lo que hablo.

—Em fa l'efecte que no en tinc ni la més remota idea, ni tampoc cap interès a continuar escoltant-lo.

L'individu va assentir, adoptant un posat hostil i irat.

—*Pues va a tener que joderse. Supongo que està usted al corriente de las actividades del ciudadano Federico Flaviá.*

—El senyor Frederic és el rellotger del barri, una excel·lent persona i no tinc per què sospitar que sigui un *maleante*, com diu vostè.

—*Hablaba de maricones. Me consta que la moñarra esa frecuenta su establecimiento, supongo que para compraries novelillas románticas y pornografía.*

—¿Em permet preguntar-li què n'ha de fer, vostè?

Com a resposta, es va treure la cartera i la va deixar oberta damunt el taulell. Hi vaig reconèixer una targeta d'identificació policial llardosa amb la cara d'aquell paio, una mica més jove. Vaig llegir fins on deia «Inspector Jefe Francisco Javier Fumero Almuñiz».

—*Joven, a mí hábleme con respeto o les meto a usted y a su padre un paquete que se les va a caer el pelo por vender basura bolchevique. ¿Estamos?*

Vaig voler replicar, però les paraules se m'havien glaçat als llavis.

—*Pero bueno, el maricón ese no es lo que me trae hasta aquí hoy. Tarde o temprano acabará en jefatura, como todos los de su catadura, y ya lo espabilaré yo. Lo que me preocupa es que tengo informes de que están ustedes empleando a un chorizo vulgar, un indeseable de la peor calaña.*

—No sé pas de qui em parla, inspector.

Fumero va riure amb la seva rialla servil i enganxifosa, de camarilla i xafardeig.

—*Dios sabe qué nombre utilizará ahora. Hace años se hacía llamar Wilfredo Camagüey, as del mambo, y decía ser experto en vudú, profesor de danza de don Juan de Borbón y amante de Mata Hari. Otras veces adopta nombres de embajadores, artistas de variedades o toreros. Ya hemos perdido la cuenta.*

—Em sap greu no poder-lo ajudar, però no conec ningú anomenat Wilfredo Camagüey.

—*Seguro que no, pero sé a quién me refiero, ¿verdad?*

—No.

Fumero va tornar a riure. Aquell riure forçat i amanerat el definia i resumia com un índex.

—A usted le gustar poner las cosas difíciles, ¿verdad? Mire, yo he venido aquí en plan de amigo para advertirles y prevenirles de que quien mete a un indeseable en casa acaba con los dedos escaldados y usted me trata de embustero.

—De cap manera. Jo li agraeixo la seva visita i el seu advertiment, però li asseguro que no ha...

—A mí no me venga con estas mierdas, porque si me sale de los cojones le pego un par de hostias y le cierro el chiringuito, ¿estamos? Pero hoy estoy de buenas, así que le voy a dejar solo con la advertencia. Usted sabrá qué compañías elige. Si le gustan los maricones y los ladrones, es que tendrá usted algo de ambos. Conmigo, las cosas claras. O està usted de mi lado o contra mí. Así es la vida. ¿En qué quedamos?

No vaig dir res. Fumero va tornar a assentir, deixant anar una altra rialleta.

—Muy bien, Sempere. Usted mismo. Mal empezamos usted y yo. Si quiere problemas, los tendrá. La vida no es como las novelas, ¿sabe usted? En la vida hay que tomar un bando. Y está claro cuál ha elegido usted. El de los que pierden por burros.

—Li prego que se'n vagi, sisplau.

I se'n va anar arrossegant la seva rialla sibil·lina.

—Volveremos a vernos. Y dígame a su amigo que el inspector Fumero le tiene echado el ojo y que le envía muchos recuerdos.

La visita de l'infaust inspector i el ressò de les seves paraules em van encendre la tarda. Després d'un quart d'hora d'anar amunt i avall del taulell amb els budells que se m'estrenyien en un nus, vaig decidir tancar la llibreria abans de l'hora i sortir al carrer a vagarejar. No em podia treure del cap les insinuacions i amenaces que havia fet aquell aprenent d'escorxador. Em preguntava si ho havia de dir al meu pare i al Fermín, però vaig suposar que allò era precisament el que volia que fes el Fumero, és a dir, escampar el dubte, l'angoixa, la por i la incertesa entre nosaltres. D'altra banda, les insinuacions sobre el passat del Fermín m'amoïnaven. Em vaig avergonyir de mi mateix per haver donat crèdit durant un instant a les acusacions del policia. Després de rumiar-hi molt, vaig concloure que el millor seria segellar aquell episodi en algun racó de la meva memòria i ignorar-ne les implicacions. Quan tornava cap a casa, vaig passar per davant de la rellotgeria del barri. El senyor Frederic em va saludar des del mostrador, fent-me senyals perquè entrés al seu establiment. El rellotger era una

persona afable i riallera que no s'oblidava mai de felicitar els aniversaris o sants, i al qual sempre es podia acudir per resoldre alguna situació complicada, amb la tranquil·litat que ell sempre hi trobaria la solució. No vaig poder evitar de sentir una esgarripança quan vaig saber que era a la llista negra de l'inspector Fumero, i em vaig preguntar si l'havia d'avisar, encara que no m'imaginava com ho podria fer sense ficar el nas en coses que no eren de la meua incumbència. Més confús que mai, vaig entrar a la rellotgeria i vaig intentar somriure.

—¿Com prova, Daniel? Renoi, quina cara que fas!

—Ves, un mal dia —vaig fer jo—. ¿Com li van les coses, senyor Frederic?

—Oli en un llum. Cada dia fan els rellotges pitjor, i jo tinc un munt de feina. Si la cosa continua així, m'hauré de buscar un ajudant. El teu amic, l'inventor, ¿no hi estaria pas interessat? Segur que té bona mà per a aquestes coses.

No em va costar gaire imaginar què pensaria el pare del Tomàs Aguilar sobre la perspectiva que el seu fill acceptés una feina a l'establiment del senyor Frederic, el marieta oficial del barri.

—Ja l'hi comentaré.

—Per cert, Daniel, tinc per aquí el despertador que em va portar ton pare fa unes dues setmanes. No sé pas què li va fer, però seria millor comprar-ne un de nou que mirar d'arranjar-lo.

Vaig recordar que les nits de calor xafogosa d'estiu al meu pare li agafava el rampell d'anar a dormir a la balconada.

—Li devia caure al carrer.

—Ja m'ho pensava. Digue-li que em digui el què. Jo li podria aconseguir un Radiant a molt bon preu. Si vols, mira, te l'emportes i que el provi. Si li fa el pes, ja me'l pagarà. I, si no, me'l tornes.

—Moltes gràcies, senyor Frederic.

El rellotger va procedir a embolicar-me aquella baluerna.

—Alta tecnologia —deia, satisfet—. Per cert, em va agradar molt el llibre que em va vendre l'altre dia el Fermín. Un de Graham Greene. Aquest Fermín és un fitxatge de primera.

Vaig fer que sí amb el cap.

—Sí, val un imperi.

—M'he adonat que no porta mai rellotge. Digues-li que passi per aquí, que ja ho arreglarem.

—Entesos, senyor Frederic. Gràcies.

Quan em donava el despertador, el rellotger em va observar amb deteniment i va arquejar les celles.

—¿Segur que no passa res, Daniel? ¿Només un mal dia?

Vaig tornar a assentir, tot somrient-li.

—No passa res, senyor Frederic. Cuidi's.

—Tu també, Daniel.

Quan vaig arribar a casa, vaig trobar el pare adormit al sofà amb el diari sobre el pit. Vaig deixar el despertador damunt la taula amb una nota que deia:

«De part del senyor Frederic: que llencis el vell», i em vaig esmunyir silenciosament fins a la meva habitació. Em vaig estirar al llit en la penombra i em vaig quedar adormit pensant en l'inspector, el Fermín i el rellotger. Quan em vaig desvetllar, ja eren les dues de la matinada. Vaig treure el cap al passadís i vaig veure que el pare ja era a la seva habitació amb el nou despertador. El pis estava dominat per les tenebres i vaig veure el món com un lloc més fosc i sinistre del que m'havia semblat la nit anterior. Llavors, vaig comprendre que, en el fons, no m'havia arribat a creure mai que l'inspector Fumero fos real. I ara el veia com un més entre milers d'altres com ell. Vaig anar a la cuina i em vaig servir un got de llet freda. Em vaig preguntar si el Fermín estaria bé, sa i estalvi a la seva pensió.

De tornada a la meva habitació, vaig intentar bandejar del pensament la imatge del policia. Vaig intentar tornar a agafar el son, però vaig comprendre que havia fet tard. Vaig encendre el llum i vaig decidir examinar la carta adreçada al Julià Carax que havia furtat a la senyora Aurora aquell matí i que encara duia a la butxaca de la jaqueta. Vaig posar el sobre damunt de l'escriptori, sota el feix de llum del flexo. Era un sobre apergaminat, de vores serrades que groguejaven i de tacte argilós. El mata-segells, poc més que una ombra, deia «18 d'octubre del 1919». El segell de lacre se n'havia desprès, probablement a causa dels bons oficis de la senyora Aurora. En el seu lloc, només hi quedava una taca vermellosa com un frec de carmí que besava el lloc per on es tancava el sobre, i on s'hi podia llegir el remitent:

Penèlope Aldaya

Avinguda del Tibidabo, 32. Barcelona

Vaig obrir el sobre i en vaig treure la carta, una làmina de color ocre polidament plegada per la meitat. Un traç de tinta blavosa s'hi desplaçava amb alè neguitós, esvanint-se gradualment i tornant a agafar intensitat al cap d'unes poques paraules. Tot en aquell full parlava d'un altre temps; el traç esclau del tinter, les paraules esgarrapades amb el tall del plomí damunt el paper gruixut, el tacte rugós del paper. Vaig aplanar la carta damunt el taulell i la vaig llegir, gairebé sense alè:

Estimat Julià,

Aquest matí, he sabut pel Jordi que realment te'n vas anar de Barcelona a la recerca dels teus somnis. Sempre vaig témer que aquests somnis no et deixarien mai ser meu, ni de ningú. M'hauria agradat veure't una última vegada, poder-te mirar als ulls i dir-te coses que no sé explicar en una carta. Res no va sortir tal com ho havíem planejat. Et conec massa i sé que no m'escriràs, que ni tan sols m'enviaràs la teva adreça, que voldràs ser un altre. Sé que m'odiaràs per no haver estat allà tal com et vaig prometre. Que et pensaràs que et vaig fallar. Que no vaig tenir prou coratge.

T'he imaginat tantes vegades, sol en aquell tren, convençut que t'havia traït. Molts cops vaig provar de trobar-te a través del Miquel, però ell em va dir que ja no en volies saber res, de mi. ¿Quines mentides et van explicar, Julià? ¿Que et van dir de mi? ¿Per què te'ls vas creure?

Ara ja sé que t'he perdut, que ho he perdut tot. I tot i això, no puc permetre que te'n vagis per sempre i que m'oblidis sense que sàpigues que no et guardo pas rancúnia, que jo ja ho sabia des del començament, que sabia que et perdria i que tu mai no tornaries a veure en mi el que jo veig en tu. Vull que sàpigues que et vaig estimar des del primer dia i que et segueixo estimant, ara més que mai, encara que et sàpiga greu.

T'escric d'amagat, no ho sap ningú. El Jordi ha jurat que si et torna a veure et matarà. Ja no em deixen sortir de casa, ni tan sols treure el cap per la finestra. No crec que em perdonin mai. Algú de confiança m'ha promès que t'enviarà aquesta carta. No esmento el seu nom per no comprometre'l. I no sé si t'arribaran les meves paraules. Però, en cas que fos així i tu volguessis tornar a buscar-me, aquí hi trobaràs la manera de fer-ho. Mentre escric aquestes ratlles, t'imagino en aquell tren, carregat de somnis i amb l'ànima trencada de traïció, fugint de tots nosaltres i de tu mateix. Hi ha tantes coses que no et puc explicar, Julià. Coses que no vam saber mai i que és millor que no sàpigues mai.

No desitjo altra cosa al món que siguis feliç, Julià, que tot allò a què aspirem es faci realitat i que, encara que m'oblidis amb el temps, algun dia arribis a adonar-te de com et vaig arribar a estimar.

Sempre teva,

PENÈLOPE

17

Les paraules de la Penèlope Aldaya, que vaig llegir i rellegir aquella nit fins a aprendre-me-les de memòria, van esborrar com una ventada el mal regust que m'havia deixat la visita de l'inspector Fumero. Després de passar la nit desvetllat, submergit en aquella carta i en la veu que hi intuïa, vaig sortir de casa a la matinada. Em vaig vestir en silenci i vaig deixar al pare una nota damunt la calaixera del rebedor, en què li deia que havia de fer alguns encàrrecs i que tornaria a la llibreria cap a dos quarts de deu. Quan sortia pel portal, els carrers endormiscats jeien encara ocults sota un mantell blavós que llepava les ombres i els tolls que el plugim hi havia escampat durant la nit. Em vaig cordar la jaqueta fins al coll i em vaig encaminar a pas lleuger cap a la plaça de Catalunya. Les escales del metro exhalaven un llenç de vapor tebi que s'encenia en tons de coure. A les taquilles dels Ferrocarrils Catalans, hi vaig comprar un bitllet de tercera classe fins a l'estació del Tibidabo. Vaig fer el trajecte en un vagó que anava atapeït d'ordenances, criades i jornalers que duïen entrepans de la mida d'un totxo embolicats en fulls de diari. Em vaig refugiar en la negror dels túnels i vaig recolzar el cap a la finestra, mig aclucant els ulls mentre el tren recorria les entranyes de la ciutat fins als peus del Tibidabo. En sortir de nou al carrer, em va semblar descobrir una altra Barcelona. S'estava fent de dia i un fil de púrpura esquinçava els núvols i esquixava les façanes dels palauets i les cases senyoriales que flanquejaven l'avinguda del Tibidabo. El tramvia blau serpentejava mandrosament entre la boirina. Vaig empaitar-lo i vaig poder enfilar-me a la plataforma del darrere, sota la mirada severa del revisor. La cabina de fusta era gairebé buida. Un parell de frares i una dama endolada de pell cendrosa es gronxaven endormiscats al vaivé del carruatge de cavalls invisibles.

—Només vaig fins al número trenta-dos —vaig dir al revisor, oferint-li el meu millor somriure.

—Per mi com si se'n va fins a Finisterre —em va replicar, indiferent—. Aquí han pagat bitllet fins i tot els soldats de Crist. Ja pot pagar, si no vol caminar. I el rodolí no li cobro.

El duo de frares, que calçaven sandàlies i vestien un mantell de sac marronós d'austeritat franciscana, va assentir, mostrant tots dos els seus bitllets rosa com a prova.

—Doncs, llavors ja baixo —vaig fer jo—. Perquè no porto monedes petites.

—Com vostè vulgui. Però esperi fins a la propera parada, que jo no vull accidents.

El tramvia pujava lentament, gairebé com si fes una passejada, acaronava sinuós l'ombra de l'arbreda i treia el cap, encuriolit, per damunt dels murs i jardins d'aquelles mansions amb ànima de castell que jo imaginava poblades d'estàtues, fonts, cavallerisses i capelles secretes. Em vaig abocar per un cantó de la plataforma i vaig distingir la silueta de la torre d'«El Frare Blanc», que es retallava entre els arbres. Quan ja ens acostàvem a la cantonada de Romà Macaya, el tramvia va alentir la marxa fins gairebé aturar-se. El conductor va fer sonar la seva campaneta i el revisor em va llançar una mirada de censura.

—Apa, murri, ja pot espavilar-se, que el número trenta-dos el té aquí davant.

Vaig baixar i encara vaig sentir durant uns minuts el sotragueig del tramvia blau, que s'anava endinsant en la boirina fins a perdre-s'hi. La residència de la família Aldaya quedava just al davant, un cop travessat el carrer. Una porta gran de ferro forjat que s'entremesclava amb les heures i la fullaraca la custodiava. Retallada entre els barrots, s'hi endevinava una porteta tancada i barrada. Damunt les reixes, s'hi llegia el número 32, que seguia les formes nuades d'unes serps de ferro negre. Vaig provar d'entreveure l'interior de la propietat des d'allà, però ben just si s'endevinaven les arestes i els arcs d'una torrassa fosca. Un rastre de rovell sagnava des del forat del pany de la porta petita. Em vaig agenollar i vaig intentar veure el pati des d'aquell punt. A penes si s'albirava una tofa d'herbes salvatges i el contorn del que em va semblar una font o un estany del qual en sortia una mà estesa que assenyalava el cel. Vaig trigar uns segons a adonar-me que es tractava d'una mà de pedra, i que a la font hi

havia també altres membres i siluetes que no podia distingir. Més enllà, entre els vels de les bardisses, s'hi endevinava una escalinata de marbre amb esquerdes, coberta de runes i fulles mortes. La fortuna i la glòria dels Aldaya havien canviat de rumb feia molt de temps. Aquell lloc era una tomba.

Vaig recular una mica, envoltant la cantonada per fer un cop d'ull a l'ala sud de l'edifici. Des d'allà, es podia veure més clarament una de les torres del palauet. En aquell instant, em vaig adonar, de cua d'ull, de la presència d'un individu amb aire famèlic, vestit amb una bata blava, que movia neguitós l'escombra per netejar la fullaraca de la vorera. M'observà amb recel i vaig suposar que devia ser el porter d'una de les propietats adjacents. Vaig somriure com només ho sap fer qui ha passat un munt d'hores darrere un taulell.

—Bon dia tingui —vaig entonar, cordial—. ¿Sap vostè si la casa dels Aldaya fa gaire temps que és tancada?

Em va mirar com si li preguntés sobre la quadratura del cercle. Aquell home escanyolit es va dur a la barbeta uns dits que groguejaven i que permetien suposar-li una debilitat accentuada pels Celtas sense filtre. Em va saber greu no portar al damunt un paquetet de tabac per congraciar-m'hi. Vaig furgar a les butxaques de la jaqueta, a veure si hi trobava alguna cosa per oferir-li.

—Com a mínim, vint o vint-i-cinc anys, i que la cosa continuï així —va dir el porter amb aquell to aixafat i dòcil de la gent condemnada a servir a força de bastonades.

—¿Fa gaire temps que és aquí, vostè?

L'homenet va fer que sí amb el cap.

—Un servidor treballa aquí per als senyors Miravell des de l'any 20.

—¿No deu pas saber què se'n va fer, de la família Aldaya, oi?

—Home, vostè ja deu saber que van perdre molt en temps de la República —va dir—. Qui la fa... Jo en sé ben poca cosa, només el que he sentit a casa dels senyors Miravell, que abans eren amics de la família. Em sembla que el fill gran, el Jordi, se'n va anar a l'estranger, a l'Argentina. Es veu que hi tenien fàbriques, allà. Gent de molts calés. Dels que sempre cauen drets. ¿No tindrà pas un cigarret, vostè?

—Em sap greu, però només li puc oferir un caramel Sugus, que està demostrat que porta la mateixa nicotina que un Montecristo i, a més, un munt de vitamines.

El porter va arrufar les celles, incrèdul, però va acceptar. Li vaig oferir el Sugus de llimona que m'havia donat el Fermín feia una eternitat i que havia trobat en el plec del folre de la meva butxaca. Vaig confiar que no s'hauria tornat ranci.

—Es bo —va dictaminar el porter, xuclant i llepant aquell caramel gomós.

—Està mastegant l'orgull de la indústria de laminadures nacional. El Generalísimo se'ls empassa com confits. Però, digui'm, ¿va sentir mai que parlessin de la filla dels Aldaya, la Penèlope?

El porter es va recolzar en aquella escombreta a la manera del pensador erecte de Rodin.

—Em fa l'efecte que s'equivoca. Els Aldaya no tenien filles. Eren tots nois.

—¿N'està segur? Em consta que cap a l'any 19 vivia en aquesta casa una noia anomenada Penèlope Aldaya, que probablement era germana del Jordi.

—Potser sí, però ja li he dit que jo sóc aquí des del 20.

—¿I la finca, a qui pertany, ara?

—Que jo sàpiga encara és en venda, tot i que parlaven d'enderrocar-la i construir-hi un col·legi. Es el millor que poden fer, la veritat. Enderrocar-la fins als fonaments.

—¿Per què ho diu?

El porter em va mirar amb aire confidencial. Quan va somriure, em vaig adonar que li faltaven almenys quatre dents de la geniva superior.

—Aquesta gent, els Aldaya, no eren pas aigua clara, vostè ja sap el que es diu.

—Em sembla que no.

—Sí, home. Els sorolls i altres coses. Jo no hi crec pas, en aquests romanços, que consti, però es diu que més d'un i de dos s'ha pixat a sobre allà dins.

—Au, no em deu voler dir que la casa està encantada —vaig fer jo, reprimint una rialla.

—Ja pot riure, si li ve de gust. Però si els gossos borden...

—¿Vostè ha vist res?

—Home, el que és veure, no. Però sí que he sentit.

—¿I què ha sentit?

—Miri, una vegada, ja fa uns quants anys, una nit vaig acompanyar el Joanet, perquè ell hi va insistir, ¿eh?, que a mi no se m’hi havia perdut res, allà..., doncs, el que li deia, vaig sentir una cosa estranya allà dins. Com un plor.

El porter em va oferir una imitació de viva veu del so a què es referia. A mi em va semblar la lletania d’un tísic que taral·lejava còpies.

—Devia ser el vent —vaig suggerir.

—No ho sé, però jo em vaig acollonir, la veritat. Escolti, ¿no tindrà pas un altre caramellet d’aquests?

—Accepti’m una pastilla Juanola. Tonifiquen molt després de menjar una cosa dolça.

—Vinga, doncs —s’hi va avenir el porter, parant la mà.

Li vaig donar tota la capsa. Aquella tibada de la regalèssia li devia lubricar una mica la llengua perquè tot seguit va començar a xerrar sobre la rocambolesca història del palauet dels Aldaya.

—Miri, que quedi entre nosaltres, però aquí hi ha marro. Un cop, el Joanet, el fill del senyor Miravell, que és un homenot que en fa dos com vostè, només li diré que juga a la selecció nacional d’handbol..., doncs, això, que uns ganàpies amics del senyoret Joanet havien sentit a parlar de la casa dels Aldaya i el van enredar. I ell em va enredar a mi perquè l’hi acompanyés, perquè xerrava molt però no s’atrevia a entrar-hi sol. Ja se sap, canalla. Doncs, es va entossudir a entrar de nit allà dins per fer-se el gallet davant de la xicota i de poc que no es pixa a sobre. Perquè ara vostè la veu de dia, la casa, però de nit aquest casalot és una altra cosa, ¿eh? El cas és que el Joanet diu que va pujar al segon pis (perquè jo em vaig negar a entrar-hi, escolti’m, que això no deu ser legal, encara que llavors la casa ja feia deu anys que estava abandonada, pel cap baix) i va dir que allà hi havia alguna cosa. Li va semblar que sentia com una veu en una habitació, però, quan hi va voler entrar, la porta se li va tancar davant dels nassos. ¿Què li sembla?

—Em sembla un corrent d’aire —vaig dir.

—O potser d’una altra cosa —va apuntar el porter, abaixant la veu—. L’altre dia ho deien a la ràdio: l’univers és ple de misteris. Fixi’s vostè que sembla que han trobat l’autèntic Sant Sudari en ple centre de Cerdanyola. Es veu que l’havien cosit a la pantalla d’un cine, per amagar-lo dels musulmans, que el volen fer servir per dir que Jesucrist era negre. ¿Què me’n diu?

—No tinc paraules.

—El que li deia. Molts misteris. Aquesta finca, l’haurien d’enderrocar i tirar calç al terreny.

Vaig agrair al senyor Remigi la informació i em vaig disposar a baixar per l’avinguda i tornar a Sant Gervasi. Vaig alçar la vista i vaig veure com s’anava fent de dia, la muntanya del Tibidabo entre núvols de gasa. De cop i volta, em va venir de gust acostar-me fins al funicular i enfil·lar-me pel turó fins a l’antic parc d’atraccions per perdre’m entre els seus cavallets i els seus salons d’autòmats, però havia promès que arribaria a temps a la llibreria. De tornada cap a l’estació dels Ferrocarrils, vaig imaginar el Julià Carax baixant per aquella mateixa vorera i contemplant aquelles mateixes façanes solemnes que gairebé no havien canviat des de llavors, amb les seves escalinates i els seus jardins d’estàtues, potser esperant aquell tramvia blau que s’enfilava de puntetes fins al cel. Quan vaig ser al peu de l’avinguda, vaig treure la fotografia de la Penèlope Aldaya somrient des del pati del palauet familiar. Els seus ulls prometien l’ànima neta i un futur per escriure. «T’estima, Penèlope».

Vaig imaginar un Julià Carax de la meua edat sostenint aquella imatge en les seves mans, potser a l’ombra del mateix arbre que ara m’emparava a mi. Gairebé em semblava que el podia veure, somrient, segur d’ell mateix, esguardant un futur tan ample i lluminós com aquella magnífica avinguda i, durant un instant, vaig pensar que allà no hi havia cap més fantasma que els de l’absència i la pèrdua, i que aquella llum que em somreia era deixada i que només valia mentre la pogués sostenir amb la mirada, un segon rere l’altre.

18

En tornar a casa, vaig comprovar que el Fermín o el meu pare ja havien obert la llibreria. Vaig pujar un moment al pis a fer un mos ràpid. El pare m'havia deixat torrades, melmelada i un termos de cafè a la taula del menjador. Vaig fer net i vaig tornar a baixar en menys de deu minuts. Vaig entrar a la llibreria per la porta de la rebotiga que donava al vestíbul de l'edifici i vaig anar cap al meu armari. Em vaig posar el davantal que acostumava a fer servir a la botiga per protegir la roba de la pols de caixes i prestatges. Al fons de l'armari, hi conservava una capsa de llautó que encara feia olor de galetes de Camprodon. Allà hi guardava tota mena d'andròmines inútils, de les quals era incapaç de desprendre'm: rellotges i estilogràfiques fets malbé i que no es podien arreglar, monedes velles, peces de miniatures, bales de jugar, casquets de bala que havia trobat al parc del Laberint i postals velles de la Barcelona de començaments de segle. Entre tota aquella faramalla, hi surava encara el vell tros de diari on l'Isaac Monfort m'havia anotat l'adreça de la seva filla Núria la nit que vaig anar al Cementiri dels Llibres Oblidats per amagar *L'Ombra del Vent*. El vaig examinar a la llum polsegosa que arribava esbiaixada entre prestatges i caixes amuntegades. Vaig tancar la capsa i em vaig guardar l'adreça al moneder. I vaig entrar a la botiga, decidit a ocupar la ment i les mans en la feina més banal que se'm presentés.

—Bon dia —vaig anunciar.

El Fermín classificava el contingut de diverses caixes que havien arribat d'un col·leccionista de Salamanca, i el pare s'escarrassava inútilment per desxifrar un catàleg alemany d'apòcrifa luterana que tenia nom d'embotit fi.

—I que tinguem millor tarda —va fer el Fermín, en una al·lusió velada a la meva cita amb la Bea.

No li vaig donar el gust de contestar-li, i vaig decidir encarar l'inevitable mal trago de posar al dia el llibre de la comptabilitat, acarant rebuts i fulls de tramesa, cobraments i pagaments. Bressolava la nostra serena monotonia la ràdio, que ens obsequiava amb una selecció de moments escollits en la carrera d'Antonio Machín, molt en voga en aquells temps. Al pare, els ritmes caribenys l'exasperaven una mica, però els tolerava perquè al Fermín li recordaven la seva enyorada Cuba. L'escena es repetia cada setmana: el pare es feia el sord i el Fermín es lliurava a un suau bellugueig al compàs de les havaneres, puntuant els interludis comercials amb anècdotes de les seves aventures a l'Havana. La porta de la botiga era oberta i hi entrava una aroma dolça de pa acabat de fer i de cafè que convidava a l'optimisme. Al cap d'una estona, la nostra veïna Merceditas, que venia de comprar al mercat de la Boqueria, es va aturar davant de l'aparador i va treure el cap per la porta.

—Bon dia, senyor Sempere —va cantussejar.

El pare va somriure, enrojolat. A mi em feia l'efecte que la Merceditas li agradava, però la seva ètica de monjo de la Cartoixa li conferia un silenci inalterable. El Fermín se la mirava de reüll, llepant-se els llavis i resseguint el suau balanceig de malucs com si acabés d'entrar un braç de gitano per la porta. La Merceditas va obrir una bossa de paper i ens va obsequiar amb tres llustroses pomes. Em vaig imaginar que encara li ballava pel cap la idea de treballar a la llibreria i feia pocs esforços per ocultar l'antipatia que li inspirava el Fermín, l'usurpador.

—Es veuen maques, ¿oi? Les he vist i he pensat: aquestes seran pels senyors Sempere —va dir en to melindros—. Jo sé que a vostès els intel·lectuals les pomes els agraden, com a l'Isaac Peral.

—Isaac Newton, bufona —va precisar ràpidament el Fermín.

La Merceditas li va etzibar una mirada assassina.

—Ja ha parlat l'espavilat. Doncs ja pot estar content que n'hi hagi portat una, i no un pomelo, que és el que es mereix.

—Però, dona, si per a mi l'ofrena que les seves mans núbils em fan d'aquesta fruita, la fruita del pecat original, fa que s'encengui el canemàs de...

—Pari el carro, Fermín —el va tallar el meu pare.

—Sí, senyor Sempere —va acatar el Fermín, començant la retirada.

La Merceditas ja es disposava a replicar el Fermín quan es va sentir enrenou. Ens vam quedar tots en silenci, expectants. Al carrer s'alçaven

veus d'indignació i s'hi escampava un guirigall de murmuracions. La Merceditas va treure el cap per la porta, amb prudència. Vam veure passar un reguitzell de comerciants esverats, que remugaven per sota el nas. No va trigar gaire a presentar-se el senyor Anaclet Casamajor i Roviralta, veí de l'immoble i portaveu oficiós a l'escala de l'Institut d'Estudis Catalans en la clandestinitat. El senyor Anaclet era catedràtic d'institut, llicenciat en Literatures Romàniques i diverses Humanitats, i compartia el segon primera amb set gats. En les estones que la docència li deixava lliures, feia doblat com a redactor de textos de contraportada per a una editorial de prestigi i, segons es deia, escrivia versos d'eròtica crepuscular que publicava amb el pseudònim de Rodolf Vergàs. En el tracte personal, el senyor Anaclet era un home afable i encantador, però en públic se sentia obligat a representar el paper de rapsode i gastava un parlar afectat i artificiosos que feia que l'anomenessin amb el sobrenom del *Foixià*.

Aquell matí, el catedràtic duia la cara enrogida d'angoixa i de por, i gairebé li tremolaven les mans amb què sostenia el seu bastó de vori. Tots quatre ens el vam mirar, intrigats.

—Senyor Anaclet, ¿què li passa? —va preguntar el pare.

—Que el Franco ha mort, ¿oi que sí? —va apuntar el Fermín, esperançat.

—Vostè calli, animal —el va tallar la Merceditas—. I deixi parlar el senyor catedràtic.

El senyor Anaclet va respirar fondo i, recuperant la compostura, es va disposar a referir-nos el comunicat dels esdeveniments amb la seva majestuositat habitual.

—Benvolguts amics, la vida és drama i fins les més nobles criatures del Senyor tasten la fel d'un destí capriciós i contumaç. Ahir a la nit, de matinada, mentre la ciutat dormia aquell son que és regal merescut dels pobles laboriosos, el senyor Frederic Flavià i Pujades, estimat veí que tan abundantment ha contribuït al gaudi i progrés d'aquest barri nostre en la seva funció de rellotger des del seu establiment ubicat tres portes més enllà d'aquest altre comerç, la seva llibreria, fou arrestat per les forces de seguretat de l'Estat.

L'ànima em va caure als peus.

—Jesús, Maria i Josep! —va fer la Merceditas.

El Fermín va esbufegar, decebut, ja que era evident que el *jefe del Estado* continuava tenint una salut excel·lent. El senyor Anaclet, que ja duia

embranzida, va agafar aire i va continuar.

—Segons sembla, i prenent com a base el relat fidedigne que m’ha estat revelat per fonts properes a la Direcció General de Policia, dos condecorats membres de la Brigada Criminal d’incògnit van sorprendre el senyor Frederic poc després de mitjanit abillat amb robes de donota i entonant cuplets de lletra picant a l’escenari d’un tuguri del carrer dels Escudellers, per satisfer una audiència presumptament formada per dèbils mentals. Aquestes criatures oblidades de la mà de Déu, que s’havien fugat aquella mateixa tarda del Cotelengo d’un orde religiós, s’havien abaixat els pantalons en el frenesí de l’espectacle i ballotejaven sense cap pudor picant de mans amb la verga dreta i els morros bavejants.

La Merceditas es va senyar, espantada pel camí escabrós que agafaven els fets.

—Les mares d’alguns dels pobres innocents, quan foren informades dels actes denigrants, van presentar denúncia per escàndol públic i atemptat contra la moral més elemental. La premsa, ocell rapinyaire que prospera en la desgràcia i l’oprobí, no va trigar gaire a ensumar la carnassa i, gràcies als tripijocs d’un delator professional, encara no havien passat ni quaranta minuts de l’arribada dels dos membres de l’autoritat que es va presentar al local esmentat el Kiko Calabuig, reporter estrella del diari El Cas, més conegut com el *Remenamerda*, disposat a cobrir els fets que calgués perquè la seva crònica negra arribés abans del tancament de l’edició d’avui, en la qual, no caldria ni dir-ho, es titlla l’espectacle, amb la barroeria grogosa pròpia d’aquestes publicacions, de dantesc i esgarrafador en titulars del cos vint-i-quatre.

—Sembla mentida —va dir el meu pare—. Jo em pensava que el senyor Frederic ja havia escarmentat.

El senyor Anaclet va assentir amb vehemència pastoral.

—Sí, però cal tenir presents les dites i refranys, que són riquesa i veu de la nostra saviesa més profunda. I n’hi ha un que diu: la cabra avesada a saltar salta i saltarà, i no només de bromur viu l’home. I encara no han sentit vostès la cosa més gruixuda.

—Doncs faci’n via, senyoria, que amb tanta volada metafòrica m’estan venint ganes d’anar de ventre —va protestar el Fermín.

—No en faci cas, d’aquest animal, que a mi m’agrada molt com xerra vostè. Sembla una enciclopèdia per fascicles, senyor catedràtic.

—Gràcies, filla, però no sóc sinó un humil professor. Però anem al gra, ja sense més dilacions, preàmbuls o floritures. Segons sembla, el rellotger, que en el moment de la seva detenció responia al nom artístic de *La Niña er Peine*, ha estat ja detingut en semblants circumstàncies en un parell d'ocasions que consten als annals de l'esdevenir criminal del guardians de la pau.

—Més val que digui dels malfactors amb placa —li va etzibar el Fermín.

—Jo no m'hi fico, en política. Però sí que els puc dir que, després de fer caure el pobre senyor Frederic de l'escenari d'un precís cop d'ampolla, els dos agents el van conduir a la comissaria de Via Laietana. En una altra conjuntura, amb sort, la cosa no hauria passat de facècia i, a tot estirar, s'hauria enllestit amb un parell de plantofades i/o vexacions menors, però es va donar la malastruga circumstància que ahir a la nit rondava per allà el cèlebre inspector Fumero.

—Fumero —va murmurar el Fermín, qui només de sentir esmentar el nom de la seva Nèmesei va notar un estremiment.

—El mateix. Com anava dient, el cabdill de la seguretat ciutadana, acabat d'arribar d'una batuda triomfal en un lloc il·legal d'apostes i curses d'escarabats ubicat al carrer dels Vigatans, fou informat del que havia succeït per l'angoixada mare d'un dels nois extraviats del Cotolengo i presumpte cervell de la fugida, el Pepet Guardiola. El notable inspector, que segons sembla ja s'havia empassat una bona dotzena de cigalons de Soberano des del sopar, va decidir intervenir en l'assumpte. Després d'estudiar els agreujants, Fumero es va apressar a indicar al sergent de guàrdia que tanta (i cito el mot en la seva més descarnada literalitat, tot i la presència d'una senyoreta, pel seu valor documental en relació amb el succés) *mariconada* es mereixia un bon escarment i que allò que el rellotger, o sigui el senyor Frederic Flavià i Pujades, solter i natural de la localitat de Ripollet, necessitava, pel seu propi bé i pel de l'ànima immortal dels bordegassos afectats de mongolisme, la presència dels quals era accessòria però determinant en el cas, era passar la nit al calabós comú del soterrani de la institució en companyia d'una selecta plèiade de pinxos i malànimes. Com vostès ja deuen saber, aquesta cel·la és cèlebre entre els criminals pel seu caràcter especialment inhòspit i per la precarietat de les seves condicions sanitàries, i la incorporació d'un ciutadà del carrer a la

l·lista d'hostes és sempre motiu de gatzara i alegria per als seus inquilins, ja que suposa divertiment i novetat en la monòtona vida carcerària.

Arribats a aquest punt, el senyor Anaclet va procedir a esbossar una breu però entranyable semblança del caràcter de la víctima, que d'altra banda ja era prou conegut de tothom.

—No cal que els recordi que el senyor Flavià i Pujades ha estat beneït amb una personalitat fràgil i delicada, i que és tot bondat i pietat cristiana. Si resulta que una mosca s'esmuny dins la rellotgeria, en comptes de matar-la a cops d'espardenya, obre la porta i les finestres de bat a bat per tal que a l'insecte, criatura de Déu Nostre Senyor, se l'endugui el corrent de tornada a l'ecosistema. El senyor Frederic, em consta, és un home de fe, molt devot i involucrat en les activitats de la parròquia, el qual, tanmateix, ha hagut de conviure tota la seva vida amb una tenebrosa tirada pel vici que, en molt comptades ocasions, l'ha vençut i l'ha fet sortir al carrer disfressat de donota. La seva habilitat per arranjar des de rellotges de polsera fins a màquines de cosir sempre fou proverbial, i la seva persona apreciada per tots els qui el vam conèixer i vam freqüentar el seu establiment, fins i tot per aquells que no veien amb bons ulls les seves puntuals escapades nocturnes, en què lluia perrucot, *peineta* i vestit de llunes.

—Vostè parla com si fos mort —va aventurar el Fermín, consternat.

—Mort, no, gràcies a Déu.

Vaig sospirar, alleujat. El senyor Frederic vivia amb una mare que passava dels vuitanta i que era totalment sorda, coneguda al barri com la *Pepita*, i famosa perquè deixava anar unes ventositats huracanades que feien caure atordits els pardals del seu balcó.

—Poc s'ho devia imaginar, la Pepita, que el seu Frederic —va continuar el catedràtic— havia passat la nit en un cel·la llardosa, en què una colla de macarrons i delinqüents de tota mena se l'havien rifat com una puta de revetlla, fins a quedar farts i tips de les seves carns magres, i que, després, l'havien estovat de valent, mentre la resta dels presos corejava amb alegria: «*maricón, maricón, come mierda mariposón*».

Ens vam quedar muts, com si ens hagués esclafat una llosa de silenci. La Merceditas va començar a plorar. El Fermín la va voler consolar amb una abraçada afectuosa, però ella el va esquivar instintivament.

19

—Ja es poden imaginar quin quadro —va concloure el senyor Anaclet, que ens havia deixat a tots esfereïts.

L'epíleg de la història no millorava gaire les expectatives. A mig matí, un furgó gris de *Jefatura* havia deixat tirat el senyor Frederic a la porta de casa seva. Anava ensangonat, amb el vestit esparracat, sense la seva perruca ni la seva col·lecció de bijuteria fina. Se li havien pixat al damunt i tenia la cara plena de blaus i talls. El fill de la fornera l'havia trobat arraulit al portal, tremolós i plorant com un nen.

No hi ha dret, no senyor —va comentar la Merceditas, repenjada a la porta de la llibreria, lluny de les mans del Fermín—. Pobrissó, si és un tros de pa beneït i no empipa mai ningú. ¿Que li agrada vestir-se de faraona i sortir a cantar? ¿I quina importància té, això? Es que la gent és dolenta.

El senyor Anaclet callava, amb la mirada clavada a terra.

—No, dolenta, no —va objectar el Fermín—. Es imbècil, que no és pas el mateix. El mal pressuposa una determinació moral, una intenció i un cert grau de pensament. L'imbècil o el curt de gambals no s'atura ni a pensar. Actua per instint, com el bestiar, convençut que ell fa el bé, que sempre té la raó i orgullós d'anar fotent, amb perdó, a tot aquell que li sembla diferent d'ell mateix, ja sigui pel color, per les creences, per la llengua, per la nacionalitat o, com en el cas del senyor Frederic, pels seus hàbits de lleure. El que li cal al món és més gent dolenta de debò i menys dèbils mentals.

—No digui bajanades. El que cal és una mica més de caritat cristiana i menys mala bava, que això sembla un país de salvatgines —el tallà la Merceditas—. Molt anar a missa, però a Nostre Senyor Jesucrist aquí no li fa cas ni Déu.

—Merceditas, no esmentem la indústria del missal, que és part del problema i no de la solució.

—Ja ha sortit l'ateu. ¿I a vostè què li han fet els capellans, si es pot saber?

—Vinga, vinga, no se'm barallin —va intervenir el meu pare—. I vostè, Fermín, vagi a veure el senyor Frederic a veure si necessita res, que es vagi a la farmàcia o que se li compri alguna cosa al mercat.

—Sí, senyor Sempere, ara mateix. És que a mi això de l'oratòria em perd, prou que ho sap, vostè.

—A vostè el que el perd és la poca vergonya i la irreverència que porta a dins —va rematar la Merceditas—. Blasfem. Que li haurien de netejar l'ànima amb sulfurant.

—Escolti, Merceditas, perquè em consta que vostè és una bona persona (si bé una mica curta d'enteniment i més ignorant que un lluç), i en aquests moments es presenta una emergència social al barri i ens cal prioritzar els esforços, perquè, si no, ja li aclariria jo a vostè un parell de punts cardinals.

—Fermín! —va clamar el meu pare.

El Fermín va tallar la xerrera i va sortir rabent per la porta. La Merceditas l'observava amb reprovació.

—Aquest home els ficarà en un embolic el dia que menys s'ho pensin, ja em pot ben creure. Com a mínim, és anarquista, maçó, i fins i tot jueu. Amb el nas que fa...

—No n'hi ha de fer gens de cas, només ho fa per dur la contrària. La Merceditas va negar en silenci, irada.

—Els haig de deixar, que una servidora ha de treballar en més d'una cosa i de dues i li falta temps. Bon dia tinguin.

Vam assentir amb respecte i la vam veure marxar, dreta com un pal i fuetejant el carrer a cops de taló. El pare va respirar fondo, com si volgués inspirar la pau recuperada. El senyor Anaclet es marfonia al seu costat, la cara pàl·lida i blanquinosa i els ulls tristos i tardorencs.

—Aquest país se n'ha anat a la merda —va dir, baixant ja de la seva oratòria colossal.

—Vinga, no es desanimi, senyor Anaclet. Que les coses sempre han estat així, aquí i a tot arreu, el que passa és que hi ha moments baixos i quan ens toquen de prop tot es veu més negre. Ja veurà com el senyor Frederic remunta, que és més fort del que ens pensem.

El catedràtic feia que no amb el cap.

—Es com la marea, ¿ho sabia? —deia, trasbalsat—. La barbàrie, vull dir. Se'n va i un es creu que es troba segur, sa i estalvi, però torna, sempre

torna... i ens ofega. Jo ho veig cada dia a l'institut. Que Déu m'empari. Micos són el que arriben a les aules. Darwin era un somiador, ja em pot ben creure. Ni evolució ni conyes. Per un que raona, me les haig de veure amb nou orangutans.

Ens vam limitar a assentir dòcilment. El catedràtic es va acomiadar amb una salutació i va marxar, capbaix i cinc anys més vell que quan havia entrat. El pare va sospirar. Ens vam mirar breument, sense saber què dir. Em vaig preguntar si li havia d'explicar que havia vingut l'inspector Fumero a la botiga. Això havia estat un avís, pensava jo. Un advertiment. Fumero havia fet servir el pobre senyor Frederic de telegrama.

—¿Que et passa res, Daniel? Estàs blanc com la cera.

Vaig deixar anar un sospir i vaig abaixar la mirada. Li vaig relatar l'incident de l'altra nit amb l'inspector Fumero, les seves insinuacions. El pare m'escoltava, empassant-se la fúria que li cremava als ulls.

—Es culpa meva —vaig dir—. Hauria d'haver dit alguna cosa...

El pare ho va negar.

—No, no ho podies saber, Daniel.

—Però...

—No hi has ni de pensar. I al Fermín, ni una paraula. Vés a saber com reaccionaria si sabés que aquest paio el torna a perseguir.

—Però alguna cosa haurem de fer.

—Procurar que no es fiqui en embolics.

Vaig assentir, no gaire convençut, i em vaig disposar a continuar la feina que havia començat el Fermín mentre el pare tornava a concentrar-se en la seva correspondència. Després de llegir unes quantes ratlles, el pare em mirava de cua d'ull. Vaig fingir que no me n'adonava.

—¿Com va anar amb el professor Velàzquez, ahir? —va preguntar, amb ganes de girar full.

—Força bé. Va quedar content dels llibres. Em va comentar que buscava un llibre de cartes del Franco.

—El *Matamoros*. Però si és apòcrif... un acudit de Madariaga. ¿Què li vas dir?

—Que ja el buscaríem i que li diríem alguna cosa en menys de dues setmanes.

—Ben fet. Ho encarregarem al Fermín i l'hi cobrarem a preu d'or.

Vaig fer que sí amb el cap. Vam continuar amb l'aparent rutina. El meu pare continuava mirant-me. Ara vindrà la pregunteta, vaig pensar jo.

—Ahir va passar per aquí una noia molt simpàtica. ¿És la germana del Tomàs Aguilar, com diu el Fermín?

—Doncs, sí.

El meu pare va ponderar la casualitat amb un gest de ves-per-on. Em va concedir un minut de treva, abans de tornar a l'atac, ara fingint que es recordava sobtadament d'alguna cosa.

—Ah, per cert, Daniel: avui tindrem un dia molt lleuger de feina, t'ho dic perquè potser vols agafar-te'l de festa i dedicar-te a les teves coses. A més, últimament treballes massa.

—Estic bé, gràcies.

—Jo pensava deixar aquí el Fermín i anar-me'n al Liceu amb en Barceló. Aquesta tarda hi fan *Tannhauser*, i m'hi ha convidat, perquè ell té unes quantes butaques a platea.

El pare feia com si llegís la correspondència. Era un pèssim actor.

—¿I, a tu, des de quan t'agrada Wagner?

Es va arronsar d'espatlles.

—A cavall regalat... A més, anant amb en Barceló, tant és l'òpera que facin, perquè ell es passa tota la representació comentant la jugada i criticant el vestuari i el *tempo*. Em pregunta molt per tu. A veure si el vas a veure algun dia a la botiga.

—Un dia d'aquests.

—Llavors, si et sembla bé, avui deixarem el Fermín d'encarregat de la botiga, i nosaltres anirem a divertir-nos una estona, que ja toca. I si necessites una mica de diners...

—Pare, la Bea no és la meva xicota.

—¿I qui parlava de xicotes? Entesos. Tu mateix. Si et calen calés, els agafes de la caixa, però deixa-hi una nota perquè després el Fermín no s'esveri a l'hora de tancar.

Després d'haver dit això, es va fer el despistat i es va perdre per la rebotiga amb un somriure que li anava d'orella a orella. Vaig mirar el rellotge. Eren dos quarts d'onze del matí. Havia quedat amb la Bea al claustre de la universitat a les cinc, i, per molt greu que em sabés, el dia amenaçava d'allargar-se més que *Els germans Karamàzov*.

Al cap de poca estona, va tornar el Fermín del domicili del rellotger i ens va informar que un grup de veïnes feia guàrdia permanentment per atendre el pobre senyor Frederic, a qui el metge li havia trobat tres costelles trencades, contusions múltiples i un esquinç rectal de llibre de text.

—¿Ha calgut comprar res? —va preguntar el pare.

—De medecines i ungüents, ja en tenien per obrir una farmàcia, i per això m’he permès dur-li unes flors, una ampolla de colònia Nenuco i tres potets de Fruco de préssec, que és el predilecte del senyor Frederic.

—Ha fet molt bé. Ja em dirà el que li dec —va fer el pare—. ¿I a ell, com l’ha vist?

—Fet una merdeta, per què ens hem d’enganyar. Només de veure’l encongit al llit com un cabdell, gemegant i dient que es volia morir, m’ha vingut una fúria assassina, ja em pot ben creure. Ara mateix em plantaria armat fins a les dents a la Brigada Criminal i em repassaria a trabucades mitja dotzena d’aquells cabrons, començant per aquella pústula supurant que es diu Fumero.

—Fermín, tranquil·litat i bons aliments. Li prohibeixo taxativament que faci res de res.

—Com vostè mani, senyor Sempere.

—¿I la Pepita, com ho porta?

—Amb una presència d’ànim exemplar. Les veïnes la tenen dopada a base de glops de brandi, i quan jo l’he vista, estava escarxofada al sofà, on roncava com una truja i expel·lia unes llufes que foradaven la tapisseria.

—Geni i figura. Fermín, li haig de demanar que es quedi avui a la botiga, que jo aniré una estona a veure el senyor Frederic. Després he quedat amb en Barceló. I el Daniel té coses a fer.

Vaig alçar la vista just a temps per sorprendre el Fermín i el pare intercanviant una mirada de complicitat.

—Quin parell de celestines —vaig dir.

Encara se’n reien que jo ja sortia per la porta traient foc pels queixals.

Una brisa freda i esmolada escombrava els carrers, i feia créixer al seu pas pinzellades de vapor. El sol, vigorós, arrencava guspises de coure a l’horitzó de teulades i campanars del barri gòtic. Encara quedaven unes quantes hores per a la meva cita amb la Bea al claustre de la universitat i vaig decidir arriscar-me a visitar la Núria Monfort, tot confiant que encara viuria a l’adreça que el seu pare m’havia donat feia temps.

La plaça de Sant Felip Neri és només un respirall en el laberint de carrers que tramen el barri gòtic, oculta rere les antigues muralles romanes. Els impactes del foc de metralladora dels dies de la guerra esquitxen els

murs de l'església. Aquell matí, uns quants nens jugaven a soldats, absorts en el seu joc i estranys a la memòria de les pedres. Una dona jove, amb els cabells marcats amb metxes de plata, els contemplava asseguda en un banc, amb un llibre entreobert a les mans i el somriure perdut. Segons les indicacions, la Núria Monfort vivia en un edifici situat al llindar de la plaça. La data de construcció encara es podia llegir en l'arc de pedra ennegrida que coronava el portal, el 1801. El vestíbul ben just si deixava endevinar una estança d'ombres per la qual s'enfilava una escala torta que dibuixava una mena d'espiral. Vaig consultar el rusc de bústies de llautó. El nom dels inquilins es podia llegir en uns trossets de cartolina grogosa entaforats en les seves ranures.

Miquel Moliner / Núria Monfort

3r 2a

Vaig pujar lentament i com de puntetes per l'escala, gairebé tement que la casa s'esfondrés si gosava trepitjar massa fort aquells esglaons diminuts, de casa de nines. A cada replà, hi havia dues portes, sense número ni cap senyal distintiu. Quan vaig arribar al tercer, vaig triar una de les portes a l'atzar i vaig tustar-hi. L'escala feia olor d'humitat, de pedra envellida i d'argila. Vaig picar-hi unes quantes vegades sense obtenir cap resposta. Vaig decidir provar sort amb l'altra porta. La vaig colpejar amb el puny tres vegades. A dins del pis, s'hi sentia una ràdio a tot volum transmetent el programa «Momentos para la Reflexión con el padre Martín Calzado».

Em va obrir la porta una senyora que vestia una bata encoixinada de quadres de color turquesa, duia sabatilles i un casc de rul·los. Amb la poca llum que hi havia, em va semblar un bus. Darrere seu, la veu envellutada del pare Martín Calzado dedicava unes paraules al patrocinador del programa, els productes de bellesa Aurorín, predilectes dels pelegrins al santuari de Lurdes i autèntica mà de sant amb les pústules i les berrugues irreverents.

—Bona tarda. Estic buscant la senyora Monfort.

—¿La Nurieta? S'equivoca de porta, jove. És la del davant.

—Vostè perdoni. És que hi he trucat i no hi havia ningú.

—¿No deu ser un creditor, oi? —em va preguntar de sobte la veïna amb el recel de l'experiència.

—No. Vinc de part del pare de la senyora Monfort.

—La Nurieta deu ser a baix, llegint. ¿No l'ha vista quan pujava?

Quan vaig ser al carrer, vaig comprovar que la dona dels cabells platejats i el llibre a les mans continuava clavada al seu banc de la plaça. La vaig observar detingudament. La Núria Monfort era una dona més que atractiva, i lluí unes faccions delicades i perfectes, com les dels figurins de moda i els retrats d'estudi; semblava com si la joventut se li estigués esmunyint per la mirada. Tenia una retirada al seu pare en aquella figura fràgil i de pinzell. Vaig suposar que devia tenir uns quaranta i pocs anys, pensant potser en els rastres de cabell argentat i les línies que li clivellaven un rostre que, a mitja llum, qualsevol hauria considerat ben bé deu anys més jove.

—¿Senyora Monfort?

Em va mirar com qui es desvetlla d'un estat de trànsit, sense veure-hi ni veure'm.

—Em dic Daniel Sempere. El seu pare em va donar la seva adreça fa un temps i em va dir que vostè potser em podria parlar del Julià Carax.

Quan va sentir aquestes paraules, tota aquella expressió de somieig va desaparèixer del seu rostre. Vaig intuir que esmentar el seu pare no havia estat precisament un encert.

—¿Què vol, vostè? —va demanar-me, recelosa.

Vaig entendre que, si no em guanyava la seva confiança en aquell mateix moment, hauria perdut per sempre la meua oportunitat. Només podia jugar la carta de dir la veritat.

—Deixi'm que m'expliqui. Fa vuit anys, gairebé per casualitat, vaig trobar al Cementiri dels Llibres Oblidats una novel·la del Julià Carax que vostè hi havia amagat per evitar que un home que es fa dir Laín Coubert la destruís —vaig dir.

Em va mirar fixament, immòbil, com si tingués por que el món s'hagués d'ensorrar al seu voltant.

—Només la destorbaré uns minuts —hi vaig afegir—. L'hi prometo. Va assentir, abatuda.

—¿Com està el meu pare? —em va preguntar, defugint la meua mirada.

—Bé. Una mica gran. La troba molt a faltar.

La Núria Monfort va deixar anar un sospir que no vaig saber desxifrar.

—Més val que pugi a casa. No vull parlar d'això al carrer.

20

La Núria Monfort vivia en ombres. Un passadís estret conduïa a un menjador que feia també de cuina, biblioteca i oficina. Durant el trajecte, vaig poder entreveure un dormitori modest, sense finestres. I poca cosa més. La resta de l'habitatge es reduïa a un bany minúscul, sense dutxa ni pica, pel qual penetraven tota mena d'olors, des de les aromes de la cuina del bar de baix fins a l'alè de les canonades i desguassos que ja devien fer el segle. Aquella casa descansava en una penombra perpètua, un balcó de foscors sostingut entre murs despintats. Feia olor de tabac negre, de fred i d'absències. La Núria m'observava mentre jo feia veure que no m'adonava de la precarietat de casa seva.

—Baixo al carrer a llegir perquè al pis gairebé no hi ha llum —va dir—. El meu marit m'ha promès que em regalaria un flexo quan torni a casa.

—¿És de viatge, el seu marit?

—El Miquel és a la presó.

—Em sap greu, no sabia...

—No tenia per què saber-ho. I no m'avergonyeixo de dir-l'hi, perquè el meu marit no és pas un criminal. Aquest últim cop se'l van endur perquè imprimia fulls volants de propaganda per al sindicat de la metal·lúrgia. D'això ja fa dos anys. Els veïns es pensen que és a Amèrica, de viatge. El meu pare tampoc no ho sap, i no m'agradaria que se n'assabentés.

—Pot estar tranquil·la. Per mi no ho sabrà pas —vaig fer jo. Es va fer un silenci espès i tens i jo vaig suposar que ella em veia com un espia de l'Isaac.

—Deu ser dur això de tirar endavant la casa tota sola —vaig dir estúpidament per omplir aquell buit.

—No és pas fàcil. Faig alguns calés amb les traduccions, però amb un marit a la presó no n'hi ha per gaire. Els advocats m'estan escorxant i tinc

l'aigua al coll. Traduir dóna gairebé tan poc com escriure.

Em va observar com si esperés alguna resposta. Em vaig limitar a somriure dòcilment.

—¿Vostè tradueix llibres?

—Ja no. Ara he començat a traduir impresos, contractes i documents de duanes, perquè es paga molt millor. Per traduir literatura et paguen una misèria, encara que guanyes una mica més que escrivint, la veritat. La comunitat de veïns ja ha intentat fer-me fora un parell de vegades. I no pas perquè m'endarrereixi en els pagaments de les despeses de la comunitat, no. La cosa va per una altra banda: una dona que parla idiomes i porta pantalons... N'hi ha més d'un que m'acusa de tenir en aquest pis una casa de barrets. Em lluiria més el pèl...

Em van pujar els colors a la cara, però vaig confiar que la penombra amagaria el meu rubor.

—Perdoni'm, no sé per què li explico tot això. L'estic avergonyint.

—La culpa és meva. Jo he preguntat.

Va riure, neguitosa. La solitud que desprenia aquella dona cremava.

—Vostè s'assembla una mica al Julià —va dir ella, de sobte—. En la manera de mirar i en els gestos. Ell feia com vostè. Es quedava callat, mirant-te sense que poguessis saber què pensava, i una, com si fos ruca, li explicava coses que més valdria no haver dit mai... ¿Vol prendre res? ¿Un cafè amb llet?

—No, gràcies. No es molesti.

—No és cap molèstia. Anava a fer-me'n un per mi.

Alguna cosa em va fer sospitar que aquell cafè amb llet era tot el seu àpat del migdia. Vaig tornar a declinar la invitació i vaig veure com es retirava fins a un racó del menjador on hi havia un petit forn elèctric.

—Posi's còmode —em va dir, girant-se d'esquena.

Vaig mirar al meu voltant i em vaig preguntar com. La Núria Monfort tenia el seu despatx en un escriptori que ocupava el racó que hi havia al costat del balcó. Una màquina d'escriure Underwood descansava a la vora d'un quinqué i d'un prestatge atapeït de diccionaris i manuals. No hi havia fotos de família, però la paret de davant de l'escriptori estava recoberta de postals, totes estampes d'un pont que jo recordava haver vist en algun lloc, però que no vaig poder identificar, potser París o Roma. Al peu d'aquest mural, l'escriptori desprenia una pulcritud i una meticulositat gairebé obsessives. Els llapis estaven afilats i arreglats de manera perfecta. Els

papers i les carpetes estaven ordenats i disposats en tres fileres simètriques. Quan em vaig girar, vaig adonar-me que la Núria Monfort m'observava des del llindar del passadís. Em contemplava en silenci, com es mira els estranys al carrer o al metro. Va encendre un cigarret i es va quedar on era, el seu rostre velat per les volutes de fum blau. Vaig pensar que la Núria Monfort destil·lava, encara que ella mateixa no ho volgués, l'aparença i les maneres d'una *femme fatale*, d'una d'aquelles dones que fascinaven el Fermín quan emergien misterioses entre la boirina d'una estació de Berlín embolcallades en halos de llum impossible, i que potser el seu propi aspecte l'avorria.

—No hi ha gaire cosa a explicar —va dir per encetar el seu relat—. Vaig conèixer el Julià fa més de vint anys, a París. En aquell temps, jo treballava per a l'editorial Cabestany. El senyor Cabestany havia adquirit els drets de les novel·les del Julià per quatre rals. Jo havia començat treballant al departament d'administració, però quan el senyor Cabestany va saber que jo parlava francès, italià i una mica d'alemany, em va posar al càrrec de les adquisicions i em va fer la seva secretària personal. Entre les meves funcions, hi havia la de mantenir la correspondència amb els autors i editors estrangers amb què l'editorial feia tractes, i així és com vaig entrar en contacte amb el Julià Carax.

—El seu pare em va dir que vostès es van fer molt amics.

—El meu pare li devia dir que vam tenir una aventura o alguna cosa semblant. ¿Oï que sí? Segons ell, jo empaito tots els pantalons que es mouen com si fos una gossa en zel.

Aquella dona parlava sense embuts. La seva sinceritat i la seva franquesa em robaven les paraules. Vaig trigar massa a imaginar una resposta acceptable, i, mentrestant, la Núria Monfort ja somreia i feia que no amb el cap.

—No li faci ni cas. El meu pare es va fer aquesta idea arran d'un viatge que jo vaig haver de fer a París l'any 33 per resoldre uns assumptes del senyor Cabestany amb Gallimard. Vaig passar una setmana a la ciutat i em vaig hostatjar a l'apartament del Julià per la senzilla raó que el senyor Cabestany preferia estalviar-se l'hotel. Ja veu si n'és, de romàntica, la cosa. Fins llavors, jo havia mantingut la meva relació amb el Julià Carax estrictament per carta, normalment per tractar assumptes de drets d'autor, galerades i temes d'edició. El que sabia d'ell, o m'imaginava, ho havia tret de la lectura dels manuscrits que ens enviava.

—¿Ell li explicava alguna cosa sobre la seva vida a París?

—No. Al Julià no li agradava parlar dels seus llibres ni d'ell mateix. Em va semblar que no era feliç a París, tot i que em feia l'efecte que era una d'aquelles persones que no poden ser felices enlloc. La veritat és que no vaig arribar mai a conèixe'l a fons. No es deixava. Era un home molt reservat i a vegades em semblava que el món i la gent ja no li interessaven. El senyor Cabestany el tenia per una persona molt tímida i una mica llunàtica, però jo sempre vaig creure que el Julià vivia en el passat, reclòs en els seus records. El Julià vivia dins del seu món, vivia pels seus llibres i dins d'ells, com un presoner de luxe.

—Ho diu com si l'envegés.

—Hi ha presons pitjors que les paraules, Daniel.

Em vaig limitar a assentir, sense saber gaire bé a què es referia.

—¿Parlava mai el Julià dels seus records, dels seus anys a Barcelona?

—Molt poc. La setmana que vaig ser a casa seva, a París, em va explicar algunes coses de la seva família. La seva mare era francesa, professora de música. El seu pare tenia una botiga de barrets o una cosa semblant. Sé que era un home molt religiós, molt estricte.

—¿El Julià li va revelar quina mena de relació hi tenia?

—No se suportaven. La cosa venia de lluny. De fet, la raó per la qual el Julià se'n va anar a París va ser per evitar que el seu pare el fiqués a l'exèrcit. La seva mare li havia promès que ella no ho permetria, això, que se l'enduria lluny d'aquell home.

—Però aquell home era el seu pare.

La Núria Monfort va somriure. Ho feia amb una lleu insinuació a la comissura dels llavis i una lluïssor trista i feixuga als ulls.

—Encara que ho fos, no es va comportar mai com a tal i el Julià no el va considerar mai el seu pare. Una vegada, em va confessar que, abans de casar-se, la seva mare havia tingut una aventura amb un desconegut el nom del qual no va voler revelar mai. Aquest home era el veritable pare del Julià.

—Això sembla el començament de *L'Ombra del Vent*. ¿Creu que li va dir la veritat?

La Núria va fer que sí amb el cap.

—El Julià em va explicar que havia crescut veient com el barretaire, perquè així era com ell l'anomenava sempre, insultava i picava la seva mare. Després, entrava al dormitori del Julià per dir-li que ell era fill del

pecat, que havia heretat el caràcter dèbil i miserable de la seva mare i que seria un desgraciat tota la seva vida, un fracassat en tot el que es proposés...

—¿El Julià li tenia rancúnia?

—El temps refreda aquestes coses. No em va semblar mai que el Julià l'odiés. Encara que potser hauria estat millor. La meva impressió és que li havia perdut completament el respecte, al barretaire, després de tants numerets. El Julià en parlava com si allò no anés amb ell, com si fos part d'un passat que ja havia deixat enrere, però aquestes coses no s'obliden mai. Les paraules amb què s'enverina el cor d'un fill, per mesquinesa o per ignorància, es queden enquistades a la memòria i tard o d'hora li cremen l'ànima.

Em vaig preguntar si parlava per experiència pròpia i em va tornar a venir al cap la imatge del meu amic Tomàs Aguilar escoltant estoicament les arengues del seu august progenitor.

—¿Quina edat tenia, llavors, el Julià?

—Vuit o deu anys, suposo.

Vaig sospirar.

—Quan va tenir l'edat per ingressar a l'exèrcit, la seva mare se'l va emportar a París. Em sembla que no es van dir ni adéu. El barretaire no va entendre mai que la seva família l'abandonés.

—¿El Julià va esmentar mai el nom d'una tal Penèlope?

—¿Penèlope? Em sembla que no. Me'n recordaria.

—Era una nòvia seva, de quan encara vivia a Barcelona.

Vaig treure la fotografia de Carax i Penèlope Aldaya i la hi vaig donar. Vaig veure que se li il·luminava la mirada en veure un Julià Carax adolescent. La devorava la nostàlgia, la pèrdua.

—Que jovenet que se'l veu, aquí... ¿Aquesta és la Penèlope? Vaig fer que sí amb el cap.

—Es molt guapa. El Julià sempre s'espavilava per estar envoltat de dones boniques.

Com vostè, vaig pensar.

—¿Vostè sap si tenia moltes...?

I altre cop aquell somriure que era tristor.

—¿Xicotes? ¿Amigues? No ho sé. Si li he de ser franca, no el vaig sentir parlar mai de cap dona que hagués tingut un paper important a la seva vida. Una vegada, per burxar-lo, l'hi vaig preguntar. Vostè ja deu saber que es guanyava la vida tocant el piano en una casa de barrets. Li vaig preguntar

si no se sentia temptat, tot el dia envoltat d'aquelles belleses de virtut fàcil. No li va fer gràcia, la broma. Em va contestar que ell no tenia dret a estimar ningú, que mereixia estar sol.

—¿Va dir per què?

—El Julià no deia mai el perquè.

—Tot i això, al final, poc abans de tornar a Barcelona el 1936, el Julià Carax anava a casar-se.

—Això van dir.

—¿En dubta?

Es va arronsar d'espatlles, escèptica.

—Ja li he dit que, en tots els anys que ens vam conèixer, el Julià no em va parlar mai de cap dona de manera especial, i encara menys d'una amb qui es pensés casar. Això del suposat casament em va arribar per boca d'un altre força més tard. Neuval, l'últim editor del Carax, va explicar a Cabestany que la núvia era una dona vint anys més gran que el Julià, una viuda adinerada i malalta. Segons Neuval, aquesta dona l'havia estat mantenint durant anys. Els metges li donaven sis mesos de vida, un any a tot estirar. Segons Neuval, ella s'hi volia casar perquè ell fos el seu hereu.

—Però la cerimònia no es va arribar a celebrar mai.

—Si és que realment va existir aquesta viuda i aquest pla.

—Segons tinc entès, el Carax es va veure embolicat en un duel, el matí del mateix dia en què anava a contraure matrimoni. ¿Sap amb qui o per què?

—Neuval va suposar que es tractava d'algú relacionat amb la viuda. Un parent llunyà i cobdiciós que tenia por que l'herència anés a parar a mans d'un nouvingut. Neuval publicava sobretot fulletons, i em sembla que el gènere li havia pujat al cap.

—Veig que vostè no dóna gaire crèdit a la història del casament i del duel.

—No. No me la vaig creure mai.

—¿I, doncs, què pensa que va passar? ¿Per què va tornar el Carax a Barcelona?

Va somriure amb tristor.

—Fa disset anys que em faig aquesta pregunta.

La Núria Monfort va encendre un altre cigarret. I me'n va oferir un. Em vaig sentir temptat d'acceptar-lo, però vaig fer que no amb el cap.

—Però vostè deu tenir alguna sospita —vaig suggerir jo.

—Jo només sé que l'estiu del 1936, al cap de poc d'esclatar la guerra, un empleat del dipòsit de cadàvers municipal va trucar a l'editorial per dir que feia tres dies que havien rebut el cadàver del Julià Carax. L'havien trobat mort en un carreró del Raval, vestit amb parracs i amb una bala al cor. Portava un llibre, un exemplar de *L'Ombra del Vent*, i el seu passaport. El segell indicava que havia creuat la frontera amb França un mes abans. On havia estat durant aquest temps, no ho sap ningú. La policia es va posar en contacte amb el seu pare, però ell es va negar a fer-se càrrec del cos al·legant que no tenia cap fill. Després de dos dies sense que ningú reclamés el cadàver, va ser enterrat en una fossa comuna al cementiri de Montjuïc. No li vaig poder portar ni unes flors, perquè ningú no em va saber dir on l'havien enterrat. A l'empleat del dipòsit de cadàvers, que s'havia quedat el llibre que va trobar a la jaqueta del Julià, se li va acudir trucar a l'editorial Cabestany al cap d'uns dies. Així és com vaig saber el que havia passat. I no ho vaig poder entendre. Si al Julià li quedava algú a qui poder recórrer a Barcelona, aquesta persona era jo, o a tot estirar el senyor Cabestany. Érem els seus únics amics, però no ens va dir mai que havia tornat a Barcelona. Només ho vam saber quan ja era mort...

—¿I va poder esbrinar res després de rebre la notícia de la seva mort?

—No. Eren els primers mesos de la guerra i el Julià no era l'únic que havia desaparegut sense deixar rastre. Ara ningú no en parla, d'això, però n'hi ha molles, de tombes sense nom, com la del Julià. Preguntar era com fer caritat al diable. Amb l'ajuda del senyor Cabestany, que en aquella època ja es trobava greument malalt, vaig presentar queixes a la policia i vaig estirar tots els fils que tenia a l'abast. L'única cosa que vaig aconseguir fou rebre la visita d'un inspector jove, un paio sinistre i arrogant, que em va dir que em convenia més deixar de fer preguntes i concentrar els meus esforços en una actitud més positiva, perquè el país es trobava en plena croada. Aquestes foren les seves paraules. Es deia Fumera, és tot el que recordo. Ara sembla que és tot un personatge. Surt força als diaris. Potser n'ha sentit a parlar.

Em vaig empassar la saliva.

—Vagament.

—No vaig tornar a sentir a parlar del Julià fins que un individu es va posar en contacte amb l'editorial i es va interessar per adquirir els exemplars que quedessin al magatzem de les novel·les del Carax.

—Lain Coubert.

La Núria va assentir.

—¿Té cap idea de qui era aquest home?

—Tinc una sospita, però no n'estic segura. Al març del 1936, me'n recordo perquè llavors estàvem preparant l'edició de *L'Ombra del Vent*, una persona va trucar a l'editorial demanant la seva adreça. Va dir que era un amic seu de feia molts anys i que volia anar a veure el Julià a París. I donar-li una sorpresa. Me'l van passar i jo li vaig dir que no estava autoritzada a donar-li aquesta informació.

—¿Li va dir qui era?

—Un tal Jordi.

—¿Jordi Aldaya?

—És possible. El Julià l'havia esmentat més d'una vegada. Em sembla que havien estudiat junts al col·legi de Sant Gabriel i que de vegades s'hi referia com si hagués estat el seu millor amic.

—¿Vostè sabia que el Jordi Aldaya era el germà de la Penèlope?

La Núria va arrufar les celles, desconcertada.

—¿Li va donar vostè a l'Aldaya l'adreça del Julià a París? —vaig preguntar.

—No. Em va fer mala espina.

—¿I què va dir ell?

—Se'n va riure, em va dir que ja el trobaria per una altra banda i em va penjar el telèfon.

Semblava que alguna cosa la rosegava per dins. Vaig començar a sospitar cap on ens conduiria la conversa.

—Però vostè en va tornar a sentir a parlar, ¿oi?

Va fer que sí amb el cap, neguitosament.

—Com li anava dient, poc després de la desaparició del Julià, aquell home es va presentar a l'editorial Cabestany. Llavors, el senyor Cabestany ja no podia treballar i el seu fill gran s'havia fet càrrec de l'empresa. El visitant, Laín Coubert, es va oferir a comprar tot el que quedés de les existències de les novel·les del Julià. Jo vaig pensar que devia ser una broma de mal gust. Laín Coubert era un personatge de *L'Ombra del Vent*.

—El dimoni.

La Núria Monfort va assentir.

—¿Va arribar a veure el Laín Coubert?

Ho va negar i va encendre el seu tercer cigarret.

—No. Però vaig sentir part de la conversa amb el fill al despatx del senyor Cabestany.

Es va aturar aquí, com si tingués por de continuar parlant o com si no sabés com fer-ho. El cigarret li tremolava als dits.

—La seva veu —va fer—. Era la mateixa veu de l'home que va trucar per telèfon dient que era el Jordi Aldaya. El fill de Cabestany, un imbècil cregut, va voler treure'n més calés. El tal Coubert li va dir que havia de rumiar-se l'oferta. Aquella mateixa nit, el magatzem de l'editorial al Poble Nou va cremar, i també tots els llibres del Julià que hi havia.

—Menys els que vostè va rescatar i va amagar al Cementiri dels Llibres Oblidats.

—Exactament.

—¿Té cap idea de per què algú hauria de voler cremar tots els llibres del Julià Carax?

—¿Per què es cremen els llibres? Per estupidesa, per ignorància, per odi... vés a saber.

—Sí, però, ¿vostè què en pensa? —vaig insistir jo.

—El Julià vivia en els seus llibres. Aquell cos que va acabar al dipòsit cadàvers era només una part d'ell. La seva ànima és a les seves històries. Una vegada, li vaig preguntar en qui s'inspirava per crear els seus personatges i em va contestar que en ningú. Que tots els seus personatges eren ell mateix.

—Llavors, si algú el volgués destruir, hauria de destruir aquells personatges i aquelles històries, ¿oi?

Va aflorar de nou aquell somriure abatut, fet de derrota i de cansament.

—Vostè em recorda el Julià —va dir ella—. Abans que perdés la fe.

—¿La fe en què?

—En tot.

Es va acostar a la penombra i em va agafar la mà. Em va acaronar el palmell en silenci, com si em volgués llegir les línies de la pell. La mà em tremolava sota el seu tacte. Em vaig sorprendre a mi mateix dibuixant mentalment el contorn del seu cos sota aquella roba envellida. Desitjava tocar-la i sentir el pols cremant-li sota la pell. Les nostres mirades es van trobar i vaig tenir la certesa que ella sabia el que jo estava pensant. Llavors la vaig sentir més sola que mai. Vaig alçar els ulls i vaig ensopegar amb la seva mirada serena, d'abandonament.

—El Julià va morir sol, convençut que ningú no se'n recordaria, ni d'ell ni dels seus llibres, i que la seva vida no havia significat res —va dir—. A ell li hauria agradat saber que algú el volia mantenir viu, que el recordava. Ell solia dir que existim mentre algú ens recorda.

Em va dominar un desig gairebé dolorós de besar aquella dona, un neguit com no l'havia experimentat mai, ni tan sols quan rememorava el fantasma de la Clara Barceló. Em va llegir la mirada.

—Se li fa tard, Daniel —va murmurar.

Una part de mi volia quedar-se, perdre's en aquella estranya intimitat de penombres amb aquella desconeguda i escoltar com tornava a dir que els meus gestos i els meus silencis li recordaven el Julià Carax.

—Sí —vaig balbucejar.

Ella va assentir sense dir res i em va acompanyar fins a la porta. El passadís se'm va fer etern. Em va obrir la porta i vaig sortir al replà.

—Si veu el meu pare, digui-li que estic bé. Enganyi'l.

Me'n vaig acomiadar a mitja veu, agraint-li el seu temps i oferint-li la mà cordialment. La Núria Monfort va ignorar el meu gest formal. Em va posar les mans sobre els braços, es va inclinar i em va fer un petó a la galta. Ens vam mirar en silenci i aquesta vegada em vaig aventurar a buscar els seus llavis, gairebé tremolant. Em va semblar que s'entreobrien i que els seus dits buscaven el meu rostre. En l'últim instant, la Núria Monfort es va enretirar i va abaixar els ulls.

—Em sembla que serà millor que se'n vagi, Daniel —va xiuxiuejar.

Em va semblar que començava a plorar, i abans que jo pogués dir res, em va tancar la porta. Em vaig quedar plantat al replà i vaig notar la seva presència a l'altre costat de la porta; jo em preguntava què havia passat allà dins. A l'altra banda del replà, l'espiera de la veïna parpellejava tafanera. Li vaig dedicar una salutació i vaig córrer escales avall. Quan vaig arribar al carrer, encara duia el seu rostre, la seva veu i la seva olor clavats a l'ànima. Vaig arrossegar el frec dels seus llavis i del seu alè damunt la pell per carrers atapeïts de gent sense rostre que s'esmunyia bulliciosa de les oficines i de les botigues. Quan vaig enfilem el carrer de la Canuda, em va envestir una brisa glaçada que tallava aquella agitació. Vaig agrair l'aire fred a la cara i em vaig encaminar cap a la universitat. Després de creuar les Rambles, em vaig endinsar pel carrer dels Tallers i em vaig perdre pel seu estret congost de penombres, mentre pensava que encara em trobava atrapat en aquell menjador fosc, en el qual ara imaginava la Núria Monfort

assegada tota sola enmig de l'ombra, arreglerant els seus llapis, les seves carpetes i els seus records en silenci, amb els ulls enverinats de llàgrimes.

21

El vespre es va desplomar gairebé a traïció, amb un alè fred i un mantell porpra que lliscava entre les escletxes dels carrers. Vaig apressar-me i al cap de vint minuts la façana de la universitat va emergir com un vaixell ocre encallat en la nit. El porter de la Facultat de Lletres llegia en la seva garita les plomes més influents de l'Espanya del moment en l'edició de la tarda d'*El Mundo Deportivo*. Devien quedar ben pocs estudiants al recinte. El ressò de les meves passes em va acompanyar a través dels passadissos i les galeries que conduïen al claustre, on la claror tímida de dos llums grogosos ben just si inquietava la penombra. Em va venir al cap la sospita que la Bea m'havia pres el pèl i que m'havia citat a aquella hora de ningú per venjar-se de la meva presumpció. Les fulles dels tarongers del claustre parpellejaven com llàgrimes de plata i la remor de la font serpentejava entre les arcades. Vaig escodrinyar el pati amb la mirada, en una barreja de decepció i un cert alleujament covard. Era allà. La seva silueta es retallava davant la font, asseguda en un dels bancs amb la mirada enfilant-se per les voltes del claustre. Em vaig aturar al llindar per contemplar-la i, durant un instant, em va semblar veure en ella el reflex de la Núria Monfort somiant desperta en el seu banc de la plaça. Em vaig adonar que no duia ni la seva carpeta ni els seus llibres i vaig sospitar que potser ni havia tingut classes aquella tarda. Potser, doncs, només hi havia anat per trobar-se amb mi. Em vaig empassar la saliva i em vaig endinsar en el claustre. Les meves passes damunt l'empedrat em van delatar i la Bea va alçar els ulls, i em va somriure, sorpresa, com si la meva presència en aquell lloc fos una casualitat.

—Em pensava que ja no vindries —va fer la Bea.

—Jo també pensava el mateix —vaig replicar.

Es va mantenir asseguda, amb l'esquena ben dreta, amb les cames tan juntes que els genolls es tocaven i les mans descansant-li damunt la falda.

Em vaig preguntar com era possible sentir algú tan lluny i, alhora, poder llegir cada plec dels seus llavis.

—He vingut perquè et vull demostrar que anaves errat en allò que em vas dir l'altre dia, Daniel. Em casaré amb el Pablo i m'és ben igual el que em puguis ensenyar aquesta nit. Me n'aniré a El Ferrol amb ell tan aviat com acabi el servei.

La vaig mirar com es mira un tren que se'n va. Em vaig adonar que m'havia passat dos dies passejant pels núvols i el món em va relliscar de les mans i es va esclafar contra el terra.

—I jo que em pensava que havies vingut perquè em volies veure —vaig somriure, abatut.

Vaig notar que se li encenia la cara de penediment.

—Feia broma, dona —vaig mentir—. El que sí que anava de veres era la meva promesa d'ensenyar-te una cara de la ciutat que encara no has vist mai. Com a mínim, així tindràs un motiu per recordar-te de mi, o de Barcelona, on sigui que vagis.

La Bea va somriure amb una certa tristor i va evitar la meva mirada.

—He estat a punt de ficar-me en un cine, ¿saps? Per no veure't avui —va dir.

—¿Per què?

La Bea m'observava en silenci. Es va arronsar d'espatlles i va alçar els ulls com si volgués capturar al vol paraules que se li escapaven.

—Perquè tenia por que poguessis tenir la raó —va dir finalment.

Vaig sospirar. Ens emparava el capvespre i aquell silenci d'abandó que uneix els estranys, i em vaig sentir amb prou coratge per dir qualsevol cosa, encara que fos l'última.

—¿L'estimes o no?

Em va oferir un somriure que es desfeia per les costures.

—No és cosa teva.

—Això és veritat —vaig dir—. És només cosa teva.

Se li va refredar la mirada.

—¿I tu què n'has de fer?

—Això no és cosa teva —vaig fer jo.

No va somriure. Els llavis li tremolaven.

—La gent que em coneix sap que li tinc afecte, al Pablo. La meva família i...

—Però jo sóc gairebé com un estrany —la vaig tallar—. I m'agradaria sentir com ho dius tu mateixa.

—¿Què és el que haig de dir?

—Que l'estimes de debò. Que no t'hi cases per sortir de casa teva, o per fugir de Barcelona i de la teva família, per anar ben lluny, a algun lloc on no et puguin fer mal. Que te'n vas i no que fuges.

Els ulls li lluïen amb llàgrimes de ràbia.

—No tens dret a dir-me això, Daniel. Tu no em coneixes.

—Diguem que estic equivocat i me n'aniré. ¿L'estimes?

Ens vam mirar durant una llarga estona en silenci.

—No ho sé —va murmurar finalment—. No ho sé.

—Algú va dir una vegada que, en el moment que et pares a pensar si estimes algú, ja has deixat d'estimar-lo per sempre —vaig dir.

La Bea va buscar la ironia en el meu rostre.

—¿Qui ho va dir, això?

—Un tal Julià Carax.

—¿Un amic teu?

Em vaig sorprendre a mi mateix fent que sí amb el cap.

—Més o menys.

—Me l'has de presentar.

—Aquesta mateixa nit, si vols.

Vam sortir per la portalada de la universitat sota un cel encès de sangtraïts. Vagarejàvem sense cap rumb, més per acostumar-nos l'un al pas de l'altre que per arribar a algun lloc. Ens vam refugiar en l'únic tema que teníem en comú, el seu germà Tomàs. La Bea en parlava com d'un estrany a qui s'estima però a qui gairebé no es coneix. Defugia la meua mirada i somreia neguitosament. Vaig sentir que li sabia greu el que m'havia dit a la universitat, que encara li feien mal les paraules que se la menjaven per dins.

—Escolta, allò que t'he dit abans —va fer, de sobte, sense que vingués a tomb—, no n'hi diràs res al Tomàs, ¿oi?

—Es clar que no. A ningú.

Va riure nerviosa.

—No sé què m'ha passat. No t'ofenguis, però de vegades un se sent més lliure quan parla amb un estrany que quan ho fa amb la gent que coneix. ¿Per què deu ser?

Em vaig arronsar d'espatlles.

—Probablement perquè un estrany ens veu com som, no com vol creure que som.

—¿Això també és del teu amic Carax?

—No, això m'ho acabo d'inventar per impressionar-te.

—¿I tu com em veus a mi?

—Com un misteri.

—Aquest és el compliment més estrany que m'han fet: mai.

—No és pas un compliment. És una amenaça.

—¿Què vols dir?

—Els misteris s'han de resoldre, esbrinar què amaguen.

—Potser t'emportes una decepció quan vegis què hi ha a dins.

—O potser m'enduc una sorpresa. I tu també.

—El Tomàs no m'havia dit que tinguessis tanta barra.

—En tinc més aviat poca, però la reservo tota per a tu.

—¿Per què?

Perquè em fas por, vaig pensar.

Ens vam refugiar en un vell cafè, a la vora del teatre Poliorama. Vam seure en una taula apartada que quedava al costat de la finestra, i vam demanar uns entrepans de pernil salat i un parell de cafès amb llet per escalfar-nos. Al cap d'una mica, l'encarregat, un paio escanyolit amb ganyota de dimoniet coix, es va acostar a la taula amb aires cerimoniosos.

—¿*Vosotros utede soy lo que habéi pedío lo entrepane dejamong?*

Vam fer que sí amb el cap.

—*Siento comunicarsus, en nombre de la direción, que no queda ni veta de jamong. Pueo ofresele butifarra negra, blanca, mixta, arbóndiga o chitorra. Genero de primera, frequísimo. Tamién tengo sardina en ecabexe, si no podéi utede ingeríproducto carnico por motivo de consiensa religiosa. Como e viene...*

—Jo amb el cafè amb llet ja en tinc prou, de debò —va contestar la Bea.

—¿*Qué sus desis?*

—*Que con el cafè con leche ya estoy bien, de verdad.*

Jo em moria de gana.

—¿*Y si nos pone dos de bravas?* —vaig dir jo—. *Y algo de pan también, por favor.*

—*Ora mimo, Caballero. Y utede perdonen la caretía de genero. Normalmente tengo de to, hasta caviar borxevique. Pero esta tarde ha sío*

la semifinal de la Copa Europa y hemo tenío muchísimo personal. Qué partidaso.

L'encarregat va marxar amb gest solemne. La Bea se'l mirava, divertida.

—¿D'on és aquest accent? ¿De Jaén?

—Santa Coloma de Gramenet —vaig precisar—. Tu agafes poc el metro, ¿oi?

—El meu pare diu que el metro va ple de gentussa i que, si vas sola, els gitanos et foten mà.

Anava a dir alguna cosa, però vaig callar. La Bea va riure. Tan aviat com van arribar els cafès i el menjar em vaig abraonar damunt els plats i vaig fer net, sense cap pretensió de delicadesa. La Bea no va tastar res. Amb les dues mans envoltant la tassa fumejant, m'observava amb una mitja rialla, entre la curiositat i la sorpresa.

—¿I, doncs, què és el que m'has d'ensenyar avui que encara no he vist mai?

—Unes quantes coses. De fet, el que et vull ensenyar forma part d'una història. ¿No em vas dir l'altre dia que allò que més t'agradava era llegir?

La Bea va fer que sí, arquejant les celles.

—Doncs, aquesta és una història de llibres.

—¿De llibres?

—De llibres maleïts, de l'home que els va escriure, d'un personatge que es va escapar de les pàgines d'una novel·la per cremar-la, d'una traïció i d'una amistat perduda. Es una història d'amor, d'odi i dels somnis que viuen a l'ombra del vent.

—Parles com la solapa d'una novel·la de duro, Daniel.

—Deu ser perquè treballo en una llibreria i n'he vist massa. Però aquesta és una història real. Tan certa com que aquest pa que ens han servit té pel cap baix tres dies. I, com totes les històries reals, comença i acaba en un cementiri, encara que no en la mena de cementiri que et deus imaginar.

Va somriure com ho fan els nens als quals se'ls promet una endevinalla o un truc de màgia.

—Només tinc orelles per escoltar-te.

Vaig empassar-me l'últim glop de cafè i la vaig contemplar en silenci durant uns instants. Vaig adonar-me de com desitjava refugiar-me en aquella mirada fugissera i encisadora, que recelava d'ella mateixa i es considerava transparent i buida. Vaig pensar en la solitud que m'assaltaria

aquella nit, quan li hagués de dir adéu, sense més tripijocs ni històries amb què enganyar la seva companyia. Vaig pensar en les poques i migrades coses que jo podia oferir-li i en les moltes meravelles que n'esperava rebre.

—Et surt fum del cap, Daniel —va dir ella—. ¿Què barrines?

Vaig encetar el meu relat amb aquella alba llunyana en què em vaig desvetllar sense poder recordar la cara de la meva mare i no em vaig aturar fins a recordar el món de penombres que havia intuït aquell mateix matí a casa de la Núria Monfort. La Bea m'escoltava en silenci, amb una atenció que no revelava ni judici ni presumpció. Li vaig parlar de la meva primera visita al Cementiri dels Llibres Oblidats i de la nit que vaig passar llegint *L'Ombra del Vent*. Li vaig parlar de la meva trobada amb l'home sense rostre i d'aquella carta signada per la Penèlope Aldaya que jo sempre portava al damunt sense saber ben bé per què. Li vaig parlar del fet que no havia arribat mai a besar la Clara Barceló, ni ningú, i de quina manera m'havien tremolat les mans quan vaig notar el frec dels llavis de la Núria Monfort a la pell feia només unes hores. Li vaig parlar del fet que fins aquell moment no havia entès que aquella història era una història de gent sola, d'absències i de pèrdua, i que per aquesta mateixa raó m'hi havia refugiat fins a confondre-la amb la meva pròpia vida, com qui s'escapa a través de les pàgines d'una novel·la perquè aquells a qui necessita estimar són només ombres que viuen en l'ànima d'un estrany.

—No diguis res més —va murmurar la Bea—. Només cal que em portis a aquell lloc.

Ja era negra nit quan ens vam aturar davant la porta gran del Cementiri dels Llibres Oblidats, sota les ombres del carrer de l'Arc del Teatre. Vaig aferrar el picaporta del dimoniet i vaig colpejar tres vegades seguides. Bufava un vent fred amarat d'olor de carbó. Ens vam arrecerar sota l'arc de l'entrada mentre esperàvem. Vaig topar amb la mirada de la Bea, a pocs centímetres de la meva. Somreia. Al cap d'una mica, es van sentir unes passes curtes que s'acostaven a la portalada i ens va arribar la veu feixuga del guardià.

—¿Qui hi ha? —va preguntar l'Isaac.

—Sóc el Daniel Sempere, Isaac.

Em va semblar que deixava anar uns quants renecs per sota el nas. A continuació, se sentiren els mil i un cruixits i gemecs del pany kafià. Finalment, la porta va cedir uns centímetres, deixant veure el rostre

aguilenc de l'Isaac Monfort sota la claror d'un llum d'oli. Quan em va veure, el guardià va deixar anar un sospir i va girar els ulls en blanc.

—No sé pas per què pregunto —va fer—. ¿Qui més podia ser a aquestes hores?

L'Isaac anava enfundat en una estranya vestimenta que em va semblar una curiosa barreja de bata, barnús i abric de l'exèrcit rus. Les sabatilles encoixinades combinaven d'allò més bé amb una gorra de llana de quadres, amb borla i birret.

—Em sabia greu haver-lo fet sortir del llit —vaig dir.

—No pateixis. Tot just havia començat a dir l'Àngel de la Guarda, dolça companyia.

Va dedicar una mirada ferotge a la Bea, ben bé com si acabés de veure un feix de cartutxos de dinamita encesos sota els seus peus.

—Espero pel seu bé que això no sigui el que sembla —va amenaçar.

—Isaac, aquesta noia és la meva amiga Beatriu i, si vostè m'ho permet, m'agradaria ensenyar-li aquest lloc. No pateixi, és de fiar.

—Sempere, he conegut nens de pit amb més sentit comú que vostè.

—Només serà una estoneta.

L'Isaac va deixar anar un esbufec de derrota i va examinar la Bea amb deteniment i recel policial.

—¿Ja ho sap, que qui l'acompanya és un dèbil mental? —va preguntar. La Bea va somriure educadament.

—Me'n començo a fer càrrec.

—Divina innocència. ¿Coneix les regles?

La Bea va assentir. L'Isaac va remugar i ens va fer passar, escodrintyant com sempre les ombres del carrer.

—Vaig anar a veure la seva filla, la Núria —vaig deixar caure, casualment—. Està bé. Treballa molt, però està bé. Li envia salutacions cordials.

—Sí, i fletxes enverinades. Quina poca traça que té vostè per ensarronar la gent, Sempere! Però se li agraeix l'esforç. Apa, passin.

Un cop a dins, em va allargar el llum d'oli i va procedir a tornar a tancar el pany sense fer-nos més cas.

—Quan hagin enllestit, ja saben on em trobaran.

El laberint dels llibres s'endevinava en els angles espectrals que despuntaven sota el mantell de tenebra. La llàntia projectava una bombolla de claror vaporosa davant els nostres peus. La Bea es va aturar davant el

llindar del laberint, atònita. Vaig somriure en reconèixer en el seu rostre la mateixa expressió que el meu pare devia haver vist en el meu feia uns quants anys. Ens vam endinsar pels túnels i les galeries del laberint, que cruixia al nostre pas. Les marques que hi havia deixat en la meva darrera visita encara es podien veure.

—Vine, et vull ensenyar una cosa —vaig fer jo.

Més d'una vegada, vaig perdre el meu propi rastre i vam haver de desfer un tros del camí buscant l'últim senyal. La Bea m'observava amb una mirada que barrejava l'espant i la fascinació. La meva brúixola mental em suggeria que la nostra ruta s'havia perdut en una llaçada d'espivals que pujava lentament cap a les entranyes del laberint.

Finalment, vaig aconseguir refer el trajecte en aquell embull de passadissos i túnels fins a enfilear un corredor estret que semblava una passarel·la que s'endinsava en la foscor. Em vaig agenollar al costat del darrer prestatge i vaig buscar el meu vell amic ocult darrere la filera de volums soterrats per una capa de pols que lluia com la rosada a la llum de la llàntia. Vaig agafar el llibre i el vaig donar a la Bea.

—Et presento el Julià Carax.

—*L'Ombra del Vent* —va llegir la Bea, acarontant les lletres esvaïdes de la coberta—. ¿Me'l puc emportar? —va preguntar.

—Tria el que vulguis, sigui quin sigui, menys aquest.

—Això no és just. Després de tot el que m'has explicat, aquest és precisament el que vull.

—Potser algun dia. Però no pas avui.

L'hi vaig agafar de les mans i el vaig tornar a amagar al seu lloc.

—Tornaré tota sola i me l'emportaré sense que te n'adonis —em va dir, burleta.

—No el trobaries ni en mil anys.

—Això ho dius tu. Ja he vist les teves marques i també em sé el conte del Minotaure.

—L'Isaac no et deixaria pas entrar.

—T'equivoques. Li caic més bé que tu.

—¿I tu què saps?

—Sé llegir les mirades.

Encara que em sabia greu, la vaig haver de creure i vaig desviar la mirada.

—Tria'n qualsevol altre. Mira, aquest d'aquí té bona pinta. *El cerdo mesetario, ese desconocido: En busca de las raíces del tocino ibérico*, d'Anselmo Torquemada. Segur que se'n van vendre més exemplars que de qualsevol del Julià Carax. Del porc, se n'aprofita tot.

—Aquest altre em fa més gràcia.

—*Tess d'Ubervilles*. Es la versió original. ¿T'atreveixes amb un Thomas Hardy en anglès?

Em va mirar de reüll.

—Doncs, ja està adjudicat.

—¿Que ho veus? Sembla com si m'estigués esperant a mi. Com si hagués estat aquí amagat només per a mi des d'abans que jo nasqués.

La vaig mirar, atònit. La Bea va encongir el seu somriure.

—¿Què he dit?

Llavors, sense pensar-m'ho, només d'un frec suau als llavis, la vaig besar.

Ja era quasi mitjanit quan vam arribar al portal de la casa de la Bea. Havíem fet gairebé tot el camí en silenci, sense gosar dir el que pensàvem. Caminàvem separats, com si ens amaguéssim l'un de l'altre. La Bea caminava enravenada amb el seu *Tess* sota el braç i jo la seguia a un pam, amb el seu gust als llavis. Jo encara arrossegava la mirada de reüll que m'havia etzibat l'Isaac quan marxàvem del Cementiri dels Llibres Oblidats. Era una mirada que coneixia prou bé i que havia vist mil vegades en el meu pare, una mirada que em preguntava si tenia la més remota idea del que estava fent. Les últimes hores havien transcorregut en un altre món, en un univers desconegut de contactes fugissers, de mirades que no entenia i que se'm menjaven la raó i la vergonya. Ara, quan tornàvem a aquella realitat que sempre sotjava des de les ombres de l'Eixample, l'encís es desfeia i no me'n restava altra cosa que el desig dolorós i una angouxa sense nom. Només de mirar un instant la Bea, en vaig tenir prou per entendre que les meves reserves ben just si eren una bufada dins la ventada que a ella la devorava per dins. Ens vam aturar davant el portal i ens vam mirar sense fer ni el més petit intent de fingir. Un sereno cançonaire s'acostava sense pressa, cantussejant boleros i acompanyant la veu amb el dringar festiu dels seus manyocs de claus.

—Potser prefereixes que no ens tornem a veure —vaig dir jo, en una ofrena mancada de convicció.

—No ho sé, Daniel. No sé res. ¿És això el que tu vols?

—No. Es clar que no. ¿I tu?

Es va arronsar d'espatlles, esbossant un somriure sense força.

—¿A tu què et sembla? —va preguntar—. Abans t'he mentit, ¿saps? Al claustre.

—¿Per què?

—Perquè t'he dit que avui no et volia veure.

El sereno ens envoltava lluint un somriure de biaix, burleta, indiferent a aquella meva primera escena de portal i xiuxiuejos que a ell, home veterà i experimentat, li devia semblar banal i suada.

—Per mi no pateixin, que no tinc pressa —va dir—. Me'n vaig a fer un cigarret a la cantonada i ja m'avisaran.

Vaig esperar que el sereno s'hagués allunyat.

—¿Quan et tornaré a veure?

—No ho sé, Daniel.

—¿Demà?

—Sisplau, Daniel. No ho sé.

Vaig acceptar-ho. Em va acariciar la cara.

—Ara és millor que te'n vagis.

—Almenys saps on em pots trobar, ¿oi?

Va fer que sí amb el cap.

—T'esperaré.

—Jo també.

Me'n vaig allunyar amb la mirada plena dels seus ulls. El sereno, expert en afers d'aquesta mena, ja venia per obrir-li el portal.

—Pocavergonya —em va xiuxiuejar de passada, no sense una certa admiració—. Te la saps llarga, tu. Quin tros de dona.

Em vaig esperar fins que la Bea va ser dins l'edifici i llavors vaig marxar a pas lleuger, girant-me a cada passa. Lentament, es va anar apoderant de mi la certesa absurda que tot era possible i em va semblar que fins i tot els carrers deserts i aquell vent hostil tenien l'olor de l'esperança. Quan vaig arribar a la plaça de Catalunya, vaig veure un estol de coloms que s'havia congregat al centre de la plaça. Ho cobrien tot, com un mantell d'ales blanques que es bressolava en silenci. Vaig pensar que hauria de fer la volta, però just aleshores vaig adonar-me que la bandada em permetia

passar sense alçar el vol. Avançava a les palpentos, observant com els coloms s'apartaven al meu pas i tornaven després a fer pinya darrere meu. Quan vaig ser al centre de la plaça, vaig sentir la remor de les campanes de la catedral que repicaven la mitjanit. Em vaig aturar un moment, plantat enmig d'aquell oceà d'ocells platejats, i vaig pensar que aquell havia estat el dia més estrany i més meravellós de la meua vida.

22

Encara hi havia llum a la llibreria quan vaig passar per davant de l'aparador. Vaig pensar que potser el pare s'havia quedat fins tard posant-se al dia de la correspondència o buscant qualsevol excusa per esperar-me despert i estirar-me la llengua sobre la meva trobada amb la Bea. Vaig observar una silueta afilerant una pila de llibres i vaig reconèixer de seguida el perfil eixut i neguitós del Fermín que feinejava. Vaig tustar el vidre. El Fermín va treure el cap, gratament sorprès, i em va fer senyals perquè m'acostés a l'entrada de la rebotiga.

—¿Encara treballes, Fermín? Però si és tardíssim.

—En realitat, feia temps per apropar-me després a casa del pobre senyor Frederic i vetllar-lo. Fem torns amb l'Eloi, el de l'òptica. Total, que jo tampoc no dormo gaire. Dues, tres hores, a tot estirar. És clar que vostè tampoc no es queda curt, Daniel. Ja passa de la mitjanit, la qual cosa em permet deduir que la seva trobada amb la xavala ha estat un èxit clamorós.

Em vaig arronsar d'espatlles.

—Doncs, la veritat és que no ho sé —vaig admetre.

—¿Li ha fotut mà?

—No.

—Bon senyal. No es fiï mai de les que es deixen grapejar el primer dia. Però encara menys de les que necessiten que un capellà els doni el vistiplau. El millor tall, el filet, si se'm permet el símil carni, es troba al mig. Ara, si la cosa es posa bé, no sigui aturat i vagi per feina. Però si el que busca és una relació seriosa, com la meva amb la Bernarda, recordi sempre aquesta regla d'or.

—¿Es seriosa la seva relació?

—Més que seriosa. Espiritual. ¿I això d'aquesta noia, la Beatriu, què? La seva suculència és enciclopèdica, però el quid de la qüestió és aquest:

¿és de les que enamoren o de les que fan anar de bòlit les vísceres menors?

—No en tinc ni idea —vaig apuntar—. Totes dues coses, diria jo.

—Miri, Daniel, això és com un empatx. ¿Vostè nota alguna cosa aquí, a la boca de l'estómac? Com si s'hagués empassat un totxo. ¿O només és que té fogots?

—És més aviat això del totxo —vaig dir jo, encara que no vaig descartar del tot allò dels fogots.

—Llavors és que la cosa va de debò. Que Déu l'agafi confessat. Apa, seguí, que li faré una til·la.

Vam seure a la taula que hi havia a la rebotiga, envoltats de llibres i de silenci. La ciutat dormia i la llibreria semblava un vaixell a la deriva en un oceà de pau i ombra. El Fermín em va allargar una tassa fumejant i em va somriure amb un cert embaràs. Alguna cosa li devia ballar pel cap.

—¿Puc fer-li una pregunta de caire personal, Daniel?

—Per descomptat.

—Li prego que em respongui amb tota franquesa —va dir, i es va escurar el coll—. ¿Vostè creu que jo podria arribar a ser pare?

Devia llegir la perplexitat en la meua cara, perquè es va afanyar a afegir-hi:

—No vull dir pas pare biològic, perquè puc fer pinta de ser una mica escanyolit, però gràcies a Déu la providència ha volgut dotar-me de la potència i la fúria viril d'un toro de Miura. Em refereixo a un altre tipus de pare. Un bon pare, vostè ja m'entén.

—¿Un bon pare?

—Sí, home. Com el seu. Un home amb cap, cor i ànima. Un home que sigui capaç d'escoltar, guiar i respectar una criatura, i de no ofegar-la amb els seus propis defectes. Algú a qui un fill l'estimi no només perquè és son pare, sinó que també l'admiri per la persona que és. Algú a qui vulgui assemblejar-se.

—¿Per què em surt amb tot això, Fermín? Jo em pensava que vostè no creia ni en el matrimoni ni en la família. ¿El jou i tot plegat, se'n recorda?

El Fermín va fer que sí.

—Sí, sí, però tot això és diletància. Miri, el matrimoni i la família no són sinó el que nosaltres en fem. Sense això, no són altra cosa que un pessebre d'hipocresies. Faramalla i xerrameca. Però si hi ha amor de debò, d'aquell que no se'n parla ni es declara als quatre vents, del que es nota i es demostra...

—Caram, Fermín! Sembla un home nou.

—És que ho sóc. La Bernarda m'ha fet desitjar ser un home millor del que sóc.

—¿Per què?

—Per merèixer-la. Vostè ara això no ho entén, perquè és massa jove. Però amb el temps veurà que el que compta de vegades no és el que es dóna, sinó el que se cedeix. La Bernarda i jo hem estat parlant. Ella és una marassa, vostè ja ho sap. No ho diu, però em sembla que la felicitat més gran que podria tenir en aquesta vida és ser mare. I a mi aquesta dona m'agrada més que el préssec en almívar. Només li diré que sóc capaç de passar per una església després de trenta-dos anys d'abstinència clerical i recitar els salms de Sant Serafí o el que calgui per ella.

—El veig molt embalat, Fermín. Si tot just l'acaba de conèixer...

—Miri, Daniel, a la meua edat o un comença a veure la jugada amb claredat o està ben fumut. Aquesta vida, val la pena viure-la per tres o quatre coses, i la resta és fem per al camp. Jo ja n'he fet moltes, de bestieses, i ara sé que l'únic que vull és fer feliç la Bernarda i morir-me algun dia als seus braços. Vull tornar a ser un home respectable, ¿sap? No per mi, que a mi el respecte d'aquest orfeó de micos que anomenen humanitat me la porta fluixa, sinó per ella. Perquè la Bernarda creu en aquestes coses, en les radionovel·les, en els capellans, en la respectabilitat i en la Verge de Lourdes. Ella és així i jo me l'estimo tal com és, sense que me'n canviïn ni un pèl d'aquells que li surten a la barbeta. I per això vull ser algú de qui ella pugui estar orgullosa. Vull que pensi: el meu Fermín és tot un home, com el Cary Grant, el Hemingway o el Manolete.

Em vaig posar de braços plegats, mirant d'escatir l'assumpte.

—¿Ha parlat de tot això amb ella? ¿De tenir un fill junts?

—No, per l'amor de Déu. ¿Qui s'ha pensat que sóc? ¿Es pensa que vaig per aquests mons de Déu dient a les dones que tinc ganes de deixar-les prenyades? I no pas per falta de ganes, ¿eh?, perquè a aquell cap d'estornell de la Merceditas li faria ara mateix una besonada i em quedaria com Déu, però...

—¿Li ha dit la Bernarda que vol formar una família?

—Aquestes coses no cal dir-les, Daniel. Es veuen a la cara. Vaig estar-hi d'acord.

—Doncs, llavors, si vol saber la meua opinió, li diré que estic ben segur que vostè serà un pare i un marit formidable. Encara que no hi cregui, en

totes aquestes coses, perquè precisament per això no les donarà mai ni per suposades ni per fetes.

Se li va desfer la cara d'alegria.

—¿Ho diu de debò?

—Es clar que sí.

—Doncs em treu un pes del damunt, ja em pot ben creure. Perquè només de recordar el meu progenitor i pensar que jo podria arribar a ser per algú allò que ell va ser per mi, ja em vénen ganes d'esterilitzar-me.

—No s'hi amoïni pas, Fermín. A més, és probable que no hi hagi cap tractament que pugui esmorteir el seu vigor inseminador.

—També és ben cert, això —va reflexionar—. Apa, vagi-se'n a descansar que no el vull destorbar més.

—No em destorba pas, Fermín. I em fa l'efecte que no aclucaré els ulls en tota la nit.

—Amb la rosa, hi van les espines... Per cert, allò que em va comentar d'aquell apartat de correus, ¿se'n recorda?

—¿N'ha esbrinat res?

—Ja li vaig dir que me'n faria càrrec. Aquest migdia, a l'hora de dinar, he anat a Correus i he xerrat una mica amb un vell conegut que hi treballa. L'apartat de correus 2321 figura a nom d'un tal Josep Maria Requejo, advocat amb oficines al carrer de Lleó XIII. He volgut comprovar l'adreça de l'interfecte i m'ha sorprès esbrinar que no existeix, encara que m'imagino que vostè això ja ho deu saber. La correspondència adreçada a aquest apartat la recull una persona des de fa anys. Ho sé perquè alguns dels enviaments que es reben d'una corredoria de finques vénen certificats, i, a l'hora de recollir-los, cal signar un petit rebut i presentar la documentació.

—¿I qui és, doncs? ¿Un treballador de l'advocat Requejo? —vaig preguntar.

—Fins aquí no hi he pogut arribar, però ho dubto. O vaig molt errat o el tal Requejo existeix en el mateix pla que la Verge de Fàtima. Només li puc dir el nom de la persona que recull la correspondència: Núria Monfort.

Em vaig quedar de pedra.

—¿Núria Monfort? ¿N'està ben segur, Fermín?

—Jo mateix he vist alguns d'aquests rebuts. En tots, hi figurava el nom i el número de la cèdula d'identitat. Dedueixo, per la cara de pòquer que se li ha posat, que aquesta revelació el sorprèn.

—Força.

—¿Li puc preguntar qui és aquesta Núria Monfort? El treballador amb qui he parlat m'ha dit que se'n recordava perfectament, d'ella, perquè hi va anar fa un parell de setmanes a retirar la correspondència i, en la seva opinió imparcial, estava més bona que la Venus de Milo i amb la pitrera més ferma. I jo em fio de la seva avaluació, perquè abans de la guerra era catedràtic d'estètica, però com que era un cosí llunyà del Largo Caballero, és clar, ara llepa pòlisses d'una pesseta...

—Avui mateix he estat amb aquesta dona, a casa seva —vaig murmurar. El Fermín em va observar, atònit.

—¿Amb la Núria Monfort? Començo a pensar que m'he equivocat amb vostè, Daniel. Vostè és un autèntic calavera.

—No és pas el que es pensa, Fermín.

—Doncs, vostè s'ho perd. Jo, a la seva edat, feia com El Molino, sessió de matí, tarda i nit.

Em vaig mirar aquell homenet escanyolit i ossut, tot nas i pell grogosa, i em vaig adonar que s'estava convertint en el meu millor amic.

—¿Li puc explicar un cosa, Fermín? És que em balla pel cap des de fa temps.

—Es clar que sí. El que sigui. Especialment si és escabrós i té a veure amb la femella de què parlem.

Per segona vegada aquella mateixa nit, vaig procedir a relatar, aquest cop al Fermín, la història del Julià Carax i l'enigma de la seva mort. El Fermín m'escoltava amb la màxima atenció, prenent notes en un quadern i tallant-me ocasionalment per preguntar-me algun detall la rellevància del qual se m'escapava. Escoltant-me a mi mateix, se'm feien cada cop més evidents les llacunes que hi havia en aquella història. Més d'una vegada, em vaig quedar en blanc, els meus pensaments extraviats en mirar de discernir per quin motiu m'hauria enganyat la Núria Monfort. ¿Quin significat tenia el fet que ella hagués estat recollint durant anys la correspondència adreçada a un despatx d'advocats inexistent que, suposadament, es feia càrrec del pis de la família Fortuny Carax a la ronda de Sant Antoni? No em vaig adonar que estava formulant en veu alta els meus dubtes.

—Encara no podem saber per què li va mentir aquesta dona —digué el Fermín—. Però ens podem aventurar a suposar que si ho va fer en aquest aspecte, també ho va poder fer, i probablement així fou, en molts altres punts.

Vaig deixar anar un sospir. Em trobava perdut.

—¿Què proposa, Fermín?

Fermín Romero de Torres va sospirar amb el gest i les maneres d'un gran filòsof.

—Li diré el que podem fer. Aquest diumenge, si a vostè li sembla avinent, ens deixem caure com qui no vol la cosa pel col·legi de Sant Gabriel i mirem d'esbrinar algun detall sobre els orígens de l'amistat entre aquest Carax i l'altre xaval, el que tenia tants calés...

—L'Aldaya.

—Jo, amb els capellans, hi tinc la mà trencada, ja ho veurà; potser és per aquesta pinta que tinc de monjo de la Cartoixa una mica perdulari. Quatre llagoterries i ja els tinc al pot.

—¿Vol dir?

—I tant, home! Li garanteixo que aquests cantaran com l'Escolania de Montserrat.

23

Vaig passar el dissabte en trànsit, ancorat rere el taulell de la llibreria amb l'esperança de veure aparèixer la Bea a la porta com per art d'encantament. Cada cop que sonava el telèfon, arrencava a córrer i m'abraonava damunt l'aparell, i arrabassava l'auricular al pare o al Fermín. A mitja tarda, després d'una vintena de trucades de clients i sense cap notícia de la Bea, vaig començar a acceptar que el món i la meva miserable existència arribaven a la fi. El pare havia anat a valorar una col·lecció a Sant Gervasi, i el Fermín va aprofitar l'avinentesa per encolomar-me una altra de les seves magistrals lliçons sobre els trencacolls de les intrigues amatòries.

—Cal que s'assereni o se li farà una pedra al fetsge —em va aconsellar—. Això del festeig és com el tango: absurd i pura floritura. Però vostè és l'home i li toca portar la iniciativa.

Allò començava a agafar un caire funest.

—¿La iniciativa? ¿Jo?

—¿Què es pensava? Algun preu havíem de pagar per tenir el poder de pixar drets.

—Però la Bea em va donar entenent que seria ella qui em diria alguna cosa.

—Que poc que hi entén, vostè, de dones! M'hi jugo la paga de Nadal que a hores d'ara aquesta joveneta és a casa seva mirant lànguidament per la finestra feta tota una Dama de les Camèlies, esperant que vostè hi arribi per rescatar-la del pòtol del seu senyor pare i arrossegar-la en una espiral incontenible de luxúria i pecat.

—¿N'està segur?

—Això és ciència pura.

—¿I si ha decidit que ja no em vol veure més?

—Miri, Daniel. Les dones, amb notables excepcions com la seva veïna la Merceditas, són més intel·ligents que nosaltres, o, si més no, més sinceres amb elles mateixes sobre el que volen o no. Una altra cosa és que ho diguin a un o al món. S'enfronta vostè a l'enigma de la natura, Daniel. La fèmina, babel i laberint. Si la deixa pensar, cagada pastoreta. Recordi-ho bé: cor calent, ment freda. Es el codi del seductor.

I el Fermín ja es disposava a detallar-me les particularitats i tecnicismes de l'art de la seducció quan va sonar la campaneta de la porta i vam veure entrar el meu amic Tomàs Aguilar. El cor em va fer un salt. La providència em negava la Bea, però m'enviava el seu germà. Funest missatger, vaig pensar. El Tomàs venia capbaix i amb aire d'un cert desànim.

—Caram! Quina pinta més funerària que té avui, senyor Tomàs —va comentar el Fermín—. Però ens acceptarà un cafetó, ¿oi?

—No li diré que no —va fer el Tomàs, amb la seva reserva habitual. El Fermín va procedir a servir-li una tassa d'una potinga que guardava al seu termos i que deixava anar una sospitosa aroma de xerès.

—¿Cap problema? —vaig preguntar jo.

El Tomàs es va arronsar d'espatlles.

—Res de nou. El meu pare avui té el dia i he preferit sortir una estona a escampar la boira.

Em vaig empassar la saliva.

—¿I doncs?

—Vés a saber. Ahir a la nit, la meva germana Bea va arribar tardíssim. El meu pare l'estava esperant despert i una mica tocat, com sempre. Ella no li va voler dir d'on venia ni amb qui havia estat i el meu pare es va posar fet una fera. Es va estar fins a les quatre de la matinada escridassant-la, tractant-la de mala puta i jurant-li que la fotria entrar en un convent i que, si tornava prenyada, la trauria de casa a coces i la deixaria morir-se de gana al carrer.

El Fermín em va mirar amb cara esverada. Jo vaig notar que les gotes de suor que em regalimaven per l'esquena disminuïen uns quants graus de temperatura.

—I aquest matí —va continuar el Tomàs—, la Bea s'ha tancat a la seva habitació i no n'ha sortit en tot el dia. El meu pare s'ha plantat al menjador, s'ha escarxofat en un sofà i s'ha posat a llegir l'*ABC* i a escoltar sarsueles per la ràdio a tot volum. A l'entreacte de *Luisa Fernanda*, he hagut de marxar perquè ja m'estava tornant boig.

—Home, segurament la teva germana devia estar amb el xicot, ¿oi? —va burxar el Fermín—. És el més natural.

Li vaig etzibar una puntada de peu per darrere el taulell, que el Fermín va esquivar amb una agilitat felina.

—El seu xicot és al servei —va precisar el Tomàs—. No ve de permís fins d'aquí a un parell de setmanes. I, a més, quan surt amb ell arriba a casa a les vuit, com a màxim.

—¿I vostè no tenia ni la més petita sospita d'on va estar ni amb qui?

—Ja li ha dit que no, Fermín —vaig intervenir-hi jo, delerós per canviar de tema.

—¿I el seu pare tampoc? —va insistir el Fermín, que s'ho estava passant pipa.

—No. Però ha jurat que descobrirà qui és i que li trencarà les cames i la cara tan aviat com ho sàpiga.

Em vaig quedar lívid. El Fermín em va servir una tassa del seu beuratge sense preguntar-m'ho. Me la vaig empassar d'un glop. Tenia gust de gasoil tebi. El Tomàs m'observava en silenci, la mirada impenetrable i fosca.

—¿Que no ho han sentit? —va preguntar de sobte el Fermín—. Una mena de repicada de salt mortal.

—No.

—Doncs, és la panxa d'un servidor. Mirin, de cop i volta m'ha vingut una gana terrible... ¿Els fa res si els deixo sols una estona i me'n vaig al forn a veure si arplego alguna pasta? Això sense dir res d'aquella dependenta acabada d'arribar de Reus que està per sucra-hi pa o el que sigui. Es diu Maria de les Virtuts, però té una cara de vici, la xavala... Així que els deixaré que parlin de les seves coses, ¿eh?

En menys de deu segons, el Fermín ja havia desaparegut com per art d'encantament a la recerca del seu berenar i de la seva nimfa. El Tomàs i jo ens vam quedar tots sols envoltats d'un silenci que prometia més solidesa que el franc suís.

—Tomàs —vaig començar, amb la gola seca—. Ahir a la nit la teva germana va estar amb mi.

Em va mirar als ulls de fit a fit. Jo em vaig empassar la saliva.

—Digues alguna cosa —vaig fer jo.

—Tu estàs tocat del bolet.

Va passar un minut en què només se sentien els murmuris del carrer. El Tomàs sostenia el seu cafè, que encara no havia ni tastat.

—¿Vas de debò? —em va preguntar.

—Només l’he vist una vegada.

—Això no és cap resposta.

—¿T’importaria?

Es va arronsar d’espatlles.

—Tu sabràs el que et fas. ¿Deixaries de veure-la si jo t’ho demanés?

—Sí —vaig mentir—. Però no m’ho demanis.

El Tomàs va abaixar el cap.

—Tu no coneixes la Bea —va murmurar.

Vaig callar. Vam deixar que passessin uns quants minuts sense dir-nos res, mirant les figures grises que xafardejaven des de l’aparador, pregant que alguna ànima s’animés a entrar i a rescatar-nos d’aquell silenci enverinat. Al cap d’una estona, el Tomàs va deixar la tassa damunt del taulell i es va encaminar cap a la porta.

—¿Ja te’n vas?

Va fer que sí amb el cap.

—¿Ens veiem demà una estona? —vaig dir—. Podríem anar al cine, amb el Fermín, com abans.

Es va aturar al costat de la porta.

—Només t’ho diré una vegada, Daniel. No facis mal a la meva germana.

Quan sortia, es va creuar amb el Fermín, que venia carregat amb una bossa plena de pastes fumejants. El Fermín el va veure perdre’s en la nit, tot sacsejant el cap. Va deixar les pastes sobre el taulell i em va oferir una ensaïmada acabada de fer. Vaig refusar l’oferiment. No hauria estat capaç d’empassar-me ni una aspirina.

—Ja li passarà, Daniel. Pot estar-ne segur. Aquestes coses, entre amics, són normals.

—No ho sé —vaig murmurar jo.

24

Ens vam trobar a dos quarts de vuit del matí del diumenge al Cafè Canaletas, on el Fermín em va convidar a un cafè amb llet i a uns brioixos que tenien una textura, fins i tot sucats amb mantega, que feia pensar en la de la pedra tosca. Ens va atendre un cambrer que lluïa un emblema de la Falange a la solapa i un bigoti retallat amb tiralínies. L'home no parava d'entonar cançonetes i, quan li vam preguntar per la causa del seu excel·lent humor, ens va explicar que havia estat pare el dia anterior. Quan el vam felicitar, va insistir a regalar-nos una Faria a cada un perquè ens la fuméssim durant el dia a la salut del seu primogènit. Li vam dir que no ens en descuidaríem pas. El Fermín se'l mirava de reüll, amb les celles arrufades, i vaig sospitar que n'hi ballava alguna pel cap.

Durant l'esmorzar, el Fermín va donar per inaugurada la jornada detectivesca amb un esbós general de l'enigma.

—Tot comença amb l'amistat sincera entre dos nois, el Julià Carax i el Jordi Aldaya, companys de classe des de petits, com el senyor Tomàs i vostè. Passen els anys i tot va bé. Amics inseparables amb tota una vida per endavant. Però resulta que, en algun moment determinat, es produeix un conflicte que trenca aquesta amistat. Si parafrasegéssim els dramaturgs de saló, diríem que el conflicte té nom de dona i es diu Penèlope. Molt homèric, tot plegat. ¿Em segueix?

L'única cosa que em va venir al cap van ser les últimes paraules del Tomàs Aguilar la nit anterior, a la llibreria: «No facis mal a la meva germana». Vaig tenir basques.

—El 1919, el Julià Carax marxa cap a París com un vulgar Ulisses —va continuar el Fermín—. La carta signada per la Penèlope, que ell no arriba a rebre mai, estableix que, a partir d'aquell moment, la noia es quedarà reclosa a casa seva, presonera de la seva pròpia família per motius poc

clars, i que l'amistat entre l'Aldaya i el Carax ha mort per sempre. És més, pel que ens explica la Penèlope, el seu germà Jordi ha jurat que, si torna a veure el seu vell amic Julià, el matarà. Paraules gruixudes per posar fi a una amistat. No cal ser el Pasteur per deduir que el conflicte és conseqüència directa de la relació entre la Penèlope i el Carax.

Una suor freda m'amarava el front. Vaig notar que el cafè amb llet i les quatre queixalades que havia fet em pujaven per la gola.

—Tot i això, hem de suposar que el Carax no va arribar a saber el que li havia passat a la Penèlope, perquè la carta no arriba a les seves mans. La seva vida es perd en la boirina de París, on tindrà una existència fantasmal que oscil·larà entre el seu treball de pianista en una casa de tolerància i una desastrosa carrera com a novel·lista sense cap èxit. Però aquests anys a París són un misteri. Tot el que en queda és una obra literària oblidada i virtualment desapareguda. Sabem que, en algun moment determinat, decideix de contraure matrimoni amb una enigmàtica i adinerada dama que li dobla els anys. Aquest matrimoni, si ens atenem als testimonis, semblava més aviat un acte de caritat o d'amistat per part d'una dama malalta que no pas un episodi romàntic. És evident que la mecenes, tement pel futur econòmic del seu protegit, opta per deixar-li la seva fortuna i acomiadar-se d'aquest món cardant per la causa gloriosa del protectorat de les arts. Els parisencs són així.

—Potser va ser un amor genuí —vaig apuntar jo, amb un fil de veu.

—Escolti, Daniel, ¿que es troba bé? S'ha posat blanquíssim i sua a raig fet.

—Estic perfectament —vaig mentir.

—Anem al gra, doncs. L'amor és com l'embotit: hi ha bull de Borredà i mortadel·la. I tot té el seu lloc i la seva funció. El Carax havia declarat que no se sentia digne de cap amor i, de fet, no tenim notícia de cap aventura registrada durant els seus anys a París. És clar que treballava en una casa de barrets, i potser els fogots més primaris de l'instint quedaven coberts de manera regular a través de la confraternització entre els treballadors de l'empresa, com una mena de bons que podies anar gastant o una bona panera (o paner, vostè ja m'entén) per Nadal. Però això és fer volar coloms. Tornem al moment en què s'anuncia el matrimoni entre el Carax i la seva protectora. És llavors quan torna a aparèixer el Jordi Aldaya en el mapa d'aquest tèrbol afer. Sabem que es posa en contacte amb l'editor del Carax a Barcelona a fi i efecte d'esbrinar el parador del novel·lista. Poc temps

després, el matí del dia del seu casament, el Julià Carax es bat en duel amb un desconegut al cementiri de Pere Lachaise i desapareix. L'enllaç no s'arriba a celebrar mai. A partir d'aquest punt, tot s'embolica.

El Fermín va fer una pausa dramàtica, i em va dirigir la seva mirada d'alta intriga.

—Suposadament, el Carax creua la frontera i, demostrant un cop més el seu proverbial sentit de l'oportunitat, torna a Barcelona el 1936, just quan acaba d'esclatar la guerra Civil. Les seves activitats i el lloc on s'està a Barcelona durant aquestes setmanes no són gens clars. Suposem que es queda durant un mes a la ciutat i que durant aquest temps no es posa en contacte amb cap dels seus coneguts. Ni amb el seu pare ni amb la seva amiga Núria Monfort. Se'l troba mort poc després en un carrer, assassinat d'un tret. No triga gaire a fer la seva aparició un personatge funest que es fa dir Laín Coubert, nom que manlleua d'un personatge de l'última novel·la del mateix Carax, que per acabar-ho d'adobar no és sinó el príncep dels inferns. Aquest suposat dimoniet es declara disposat a esborrar qualsevol rastre del Carax i destruir els seus llibres per sempre. Per acabar d'arrodonir el melodrama, apareix com un home sense rostre, desfigurat pel foc. Un brivall escapat d'una opereta gòtica en qui, per acabar d'embolicar les coses, la Núria Monfort sembla reconèixer-hi la veu del Jordi Aldaya.

—Li recordo que la Núria Monfort em va mentir —vaig fer jo.

—Certament, però si la Núria li va mentir és possible que ho fes més per omissió i potser per desvincular-se dels fets. Hi ha poques raons per dir la veritat, però per mentir el nombre és infinit. Escolti, ¿segur que es troba bé? Té un color de cara com de *tetilla* gallega.

Vaig fer que no amb el cap i vaig arrencar a córrer cap al lavabo.

Vaig vomitar l'esmorzar, el sopar i bona part de la ira que portava a dins. Em vaig netejar la cara amb l'aigua glaçada de la pica i vaig contemplar el meu rostre reflectit en el mirall boirós damunt el qual algú hi havia gargotejat amb un llapis de cera la llegenda «Cabró qui ho miri». Quan vaig tornar a taula, vaig adonar-me que el Fermín ja era al taulell, pagant el compte i discutint de futbol amb el cambrer que ens havia atès.

—¿Què, va millor la cosa?

—Sí —vaig fer jo.

—Això és que li deu haver baixat la pressió —va dir el Fermín—. Tingui, un Sugus, que això ho cura tot.

Quan sortíem del cafè, el Fermín va insistir que agaféssim un taxi fins al col·legi de Sant Gabriel i deixéssim el metro per un altre dia, argumentant que feia un matí de mural commemoratiu i que els túnels s'havien fet per a les rates.

—Un taxi fins a Sarrià ens costarà un ull de la cara —vaig objectar.

—Convida la germandat dels cretins —em va tallar el Fermín—, que aquí el patriota m'ha donat malament el canvi i hem fet negoci. I vostè no està pas en condicions de viatjar sota terra.

Fornits, doncs, amb fons il·lícits, i recolzats a la paret d'una cantonada de la Rambla de Catalunya, vam esperar l'arribada d'un taxi. En vam haver de deixar passar uns quants, perquè el Fermín va declarar que, per una vegada que pujava en un automòbil, volia com a mínim que fos un Studebaker. Ens va costar un quart d'hora trobar el vehicle del seu gust, que el Fermín va procedir a parar fent grans escarafalls. El Fermín va insistir a viatjar al seient del davant, la qual cosa li va donar l'oportunitat d'embrancar-se en una discussió amb el conductor sobre l'or de Moscou i Iossif Stalin, que era el seu ídol i guia espiritual en la distància.

—Hi ha hagut tres grans figures en aquest segle: Dolores Ibàrruri, Manolete i Jossif Stalin —va proclamar el taxista, disposat a obsequiar-nos amb una detallada hagiografia de l'il·lustre camarada.

Jo viatjava còmodament instal·lat al seient del darrere, sense escoltar aquella llauna de discurs, amb la finestra oberta i gaudint de l'aire fresc. El Fermín, encantat de passejar-se en un Studebaker, donava corda al conductor, puntuant de tant en tant l'estranyable semblança del líder soviètic que glossava el taxista amb qüestions de dubtós interès historiogràfic.

—Doncs jo tinc entès que pateix moltíssim de la pròstata des que es va empassar un pinyol de nespra i que ara només pot orinar si li taral·legen *La Internacional* —va deixar caure el Fermín.

—Va, propaganda feixista —va aclarir el taxista, més devot que mai—. El camarada pixa com un toro. Ja voldria el Volga tenir un cabal com aquest.

El debat d'alta política ens va acompanyar al llarg de tota la travessia per la Via Augusta en direcció a la part alta de la ciutat. Clarejava i un ventijol fresc vestia el cel d'un blau ardent. Quan vam arribar al carrer de Ganduxer, el conductor va girar cap a la dreta i vam iniciar el lent ascens cap al passeig de la Bonanova.

El col·legi de Sant Gabriel s'alçava al centre d'una arbreda al cim d'un carrer estret i serpentejant que s'enfilava des de la Bonanova. La façana, esquitxada de finestrals en forma de punyal, retallava els perfils d'un palau gòtic de totxo vermell, suspès en arcades i torrasses que despuntaven per damunt de les capçades d'un platanar en forma d'arestes catedralícies. Vam acomiadar el taxi i ens vam endinsar en un ufanós jardí, sembrat de fonts de les quals emergien querubins plens de verdet, i trenat de caminois de pedra que reptaven entre els arbres. Anant cap a l'entrada principal, el Fermín em va fer saber els antecedents relatius a la institució amb una de les seves habituals lliçons magistrals d'història social.

—Encara que ara li sembli el mausoleu de Rasputin, el col·legi de Sant Gabriel fou en el seu dia una de les més prestigioses i exclusives institucions de Barcelona. En temps de la República, va anar a menys perquè els nou-rics de llavors, els nous industrials i banquers als fills dels quals els havien negat plaça durant anys perquè els seus cognoms no tenien l'olor de l'antiga noblesa, van decidir crear les seves pròpies escoles on se'ls tractés amb reverència i on ells poguessin negar la plaça als fills d'altres. Els diners són com qualsevol altre virus: quan ja han podrit l'ànima de qui els hostatja, surten a buscar sang fresca. En aquest món, un cognom dura menys que un confit. En els seus bons temps, diguem entre el 1880 i el 1930, si fa no fa, el col·legi de Sant Gabriel acollia la flor i nata dels malcriats de rància i antiga soca i la bossa ben plena. Els Aldaya i companyia venien a aquest sinistre indret en règim d'internat a confraternitzar amb els seus semblants, a sentir missa i a aprendre història per poder, així, repetir-la *ad nauseam*.

—Però el Julià Carax no era precisament un d'ells —vaig puntualitzar jo.

—Es que de vegades aquestes egrègies institucions ofereixen una o dues beques als fills del jardiners o d'un enllustrador de sabates i mostren així la seva grandesa d'esperit i generositat cristiana —va aclarir el Fermín—. La manera més eficaç de fer inofensius els pobres és ensenyar-los a voler imitar els rics. Aquest és el verí amb què el capitalisme cega...

—Ara no m'encolomi un discurs de doctrina social, Fermín, que si el sent algun d'aquells capellans, ens fotran fora —el vaig tallar, adonant-me que un parell de sacerdots ens observaven amb una barreja de curiositat i reserva des de dalt de l'escalinata que pujava fins a la porta gran del col·legi i preguntant-me si no haurien sentit res de la nostra conversa.

Un d'ells es va avançar exhibint un somriure cortès i les mans creuades damunt el pit amb gest de bisbe. Devia tenir uns cinquanta anys i el seu cos esprimatxat i els cabells esclarissats li conferien un aspecte d'ocell rapinyaire. Tenia una mirada penetrant i desprenia una aroma de colònia fresca i de naftalina.

—Bon dia. Sóc el pare Fernando Ramos —va anunciar—. ¿En què els puc ajudar?

El Fermín li va oferir la mà, que el sacerdot va estudiar breument abans d'estrènyer-la, sempre escudat rere el seu somriure de glaç.

—Fermín Romero de Torres, assessor bibliogràfic de Sempere i fills, que amb molt de gust saluda la seva devotíssima excel·lència. Aquí, al meu costat, el meu col·laborador i amic, Daniel, jove de futur i de reconeguda i inqüestionable qualitat cristiana.

El pare Fernando ens va observar sense parpellejar. Vaig desitjar fer-me fonedís.

—El gust és meu, senyor Romero de Torres —va replicar cordialment—. ¿Li puc preguntar què fa venir un duo tan formidable a aquesta nostra humil institució?

Vaig decidir intervenir abans que el Fermín deixés anar alguna altra bajanada i haguéssim de sortir corrents.

—Pare Fernando, estem mirant de localitzar dos antics alumnes del col·legi de Sant Gabriel: el Jordi Aldaya i el Julià Carax.

El pare Fernando va senar els llavis i va arquejar una cella.

—El Julià va morir fa més de quinze anys i l'Aldaya se'n va anar a l'Argentina —va dir secament.

—¿Vostè els coneixia? —va preguntar el Fermín.

La mirada esmolada del sacerdot es va aturar en cadascun de nosaltres abans de contestar.

—Vam ser companys de classe. ¿Els puc preguntar quin és el seu interès en tot plegat?

Mentre jo anava pensant com respondre aquella pregunta, el Fermín se'm va avançar.

—Resulta que ha arribat al nostre poder una sèrie d'articles que pertanyen o van pertànyer, ja que la jurisprudència sobre aquest tema és confusa, a les dues persones esmentades.

—¿I de quina naturalesa són, aquests articles, si no és preguntar massa?

—Li prego a vostra mercè que accepti el nostre silenci, perquè, prou que Déu mateix ho sap, abunden en la matèria espinoses qüestions de consciència i secretisme que no tenen res a veure amb la sublim confiança que la seva excel·lentíssima persona i l'orde mateix al qual amb tanta gallardia i pietat representa ens mereixen —va deixar anar el Fermín amb una velocitat rampelluda.

El pare Fernando se'l mirava esglaiat. Vaig optar per reprendre de nou la conversa abans que el Fermín recuperés l'alè.

—Els articles a què fa referència el senyor Romero de Torres són de caire familiar, records i objectes de valor purament sentimental. El que voldríem demanar-li, pare, si no és molèstia, és que ens parli del que recorda del Julià i de l'Aldaya en els seus temps d'estudiants.

El pare Fernando ens observava encara amb un recel gens dissimulat. Se'm va fer evident que no en tenia prou amb les explicacions que li havíem donat per justificar el nostre interès i aconseguir la seva col·laboració. Vaig mirar de reüll el Fermín, amb uns ulls que imploraven auxili, preguntant perquè tingués a la màniga algun stratagema que ens permetés guanyar-nos el capellà.

—¿Sap que vostè s'assembla una mica al Julià, de jovenet? —va preguntar, de sobte, el pare Fernando.

Al Fermín, se li va encendre la mirada. Apa, som-hi. Ens ho juguem tot a una carta.

—Vostè és molt viu, reverència —va proclamar el Fermín, fingint sorpresa—. La seva perspicàcia ens ha desemmascarat sense misericòrdia. Vostè com a mínim arribarà a cardenal o a papa.

—¿De què em parla, ara?

—¿No és obvi i evident, il·lustríssima?

—Doncs, no.

—¿Podem comptar amb el seu secret de confessió?

—Això és un jardí, no un confessionari.

—En tenim prou amb la seva discreció eclesiàstica.

—Doncs, ja la tenen.

El Fermín va sospirar profundament i em va mirar amb aire melangiós.

—Daniel, no podem continuar mentint a aquest sant soldat de Crist.

—És clar que no... —vaig corroborar, totalment perdut.

El Fermín es va acostar al sacerdot i li va xiuxiuejar en to confidencial:

—Pater, tenim motius d'una solidesa pètria per sospitar que els nostre amic Daniel no és sinó un fill secret del difunt Julià Carax. D'aquí ve el nostre interès a reconstruir el seu passat i recobrar la memòria d'un pròcer absent que la parca va voler arrabassar del costat d'un pobre noiet.

El pare Fernando em va clavar la mirada, atònit.

—¿És veritat, això?

Vaig fer que sí amb el cap. El Fermín em va donar un copet a l'esquena, afligit.

—Miri-se'l, pobrissó, buscant un progenitor perdut en la boira de la memòria. ¿Que hi ha res que sigui més trist? Expliqui'ns coses, santíssima mercè.

—¿Tenen vostès proves que donin suport a les seves afirmacions?

El Fermín em va aferrar per la barbeta i va oferir el meu rostre com a prova irrefutable.

—¿Quina altra prova deleja el mossèn que aquesta carona, testimoni mut i fefaent del fet paternal en qüestió?

El sacerdot semblava que tenia dubtes.

—Pare, vostè m'ajudarà, ¿oi? —vaig implorar jo, murri—. Sisplau...

El pare Fernando va deixar anar un sospir, incòmode.

—No hi veig cap mal, a ajudar-los, suposo —va dir, finalment—. ¿Què volen saber?

—Tot —va dir el Fermín.

El pare Fernando recapitulava els seus records amb un cert to d'homilia. Construïa les frases amb una pulcritud i una sobrietat magistrals, i les dotava d'una cadència que semblava contenir una sentència moral de propina que, però, no arribava mai a materialitzar-se. Tants anys de fer de professor li havien deixat aquell to ferm i didàctic de qui està avesat a ser escoltat, però que es pregunta alhora si l'escolten.

—Si la memòria no em falla, el Julià Carax va ingressar com a alumne del col·legi de Sant Gabriel l'any 1914. De seguida hi vaig simpatitzar, perquè tots dos formàvem part del reduït grup d'alumnes que no proveníem de famílies acabalades. Ens deien *els Mortsdegana*. Cadascun de nosaltres tenia la seva història particular. Jo havia aconseguit una plaça amb beca gràcies al meu pare, que durant vint-i-cinc anys va treballar a les cuines d'aquesta casa. El Julià havia estat acceptat gràcies a la intercessió del senyor Aldaya, que era client de la barreteria Fortuny, propietat del pare del Julià. Corrien altres temps, és clar, i aleshores el poder encara es concentrava en famílies i dinasties. Aquell era un món avui desaparegut, els últims vestigis del qual se'ls endugué la República, suposo que per bé, i tot el que en resta són aquests noms a les capçaleres dels documents d'empreses, bancs i consorcis sense rostres. Com totes les ciutats velles, Barcelona és un amuntegament de ruïnes. Les grans glòries de què tant es vanten alguns, els palaus, les factories i els monuments, no són altra cosa que cadàvers, relíquies d'una civilització extingida.

Quan va arribar a aquest punt, el pare Fernando va fer una pausa solemne, com si esperés la resposta de la congregació amb alguna llatinada o una rèplica del missal.

—Ja pot dir amén, reverendíssima. Ha dit una veritat com una casa de pagès —va comentar el Fermín per salvar aquell incòmode silenci.

—Ens parlava vostè del primer any del meu pare al col·legi —vaig apuntar jo, amb suavitat.

El pare Fernando va assentir.

—En aquell temps, ja es feia dir Carax, tot i que el seu primer cognom era Fortuny. Al començament, alguns dels nois es burlaven d'ell per això, i perquè era un dels Mortsdegana, per descomptat. També es reien de mi perquè era el fill del cuiner. Ja se sap com és la canalla. En el fons del cor, Déu els ha omplert de bondat, però repeteixen el que senten a casa seva.

—Són uns angelets —va puntuar el Fermín.

—¿Què en recorda, vostè, del meu pare?

—Bé, fa tant de temps... El millor amic del seu pare, aleshores, no era el Jordi Aldaya sinó un noi anomenat Miquel Moliner. El Miquel provenia d'una família gairebé tan adinerada com els Aldaya i gosaria dir que era l'alumne més extravagant que ha passat mai per aquesta escola. El rector el tenia per endimoniat perquè recitava Marx en alemany durant les misses.

—Senyal inequívoc de possessió —va corroborar el Fermín.

—El Miquel i el Julià s'avenien molt. A vegades, ens reuníem tots tres durant l'hora del pati del migdia i el Julià ens explicava històries. Altres vegades, ens parlava de la seva família i dels Aldaya...

Va semblar que el sacerdot dubtava.

—Fins i tot després de deixar l'escola, el Miquel i jo vam mantenir el contacte durant un temps. El Julià ja se n'havia anat a París, llavors. Sé que el Miquel el trobava a faltar i sovint en parlava i recordava confidències que li havia fet abans de marxar. Després, quan jo vaig entrar al seminari, el Miquel em va dir que m'havia passat a l'enemic, fent broma, però la veritat és que ens vam distanciar.

—¿Li sona que el Miquel es casés amb una tal Núria Monfort?

—¿El Miquel, casat?

—¿Se li fa estrany?

—Suposo que no me n'hauria d'estranyar, però... No ho sé. El cert és que fa molts anys que no en sé res, del Miquel. Des d'abans de la guerra.

—¿Li va sentir a dir alguna vegada el nom de Núria Monfort?

—No, mai. Tampoc no em va dir mai que pensés casar-se o que tingués una promesa... Escoltin, no estic pas gaire segur que els hagi d'explicar tot això, a vostès. Són coses que em van explicar el Julià i el Miquel de manera confidencial, en el benentès que quedaven només entre nosaltres...

—¿Però ara negarà a un fill l'única possibilitat de recuperar la memòria del seu pare? —va preguntar el Fermín.

El pare Fernando es debatia entre el dubte i, segons em va semblar, el desig de recordar, de recuperar aquells dies perduts.

—Suposo que han passat tants anys que ja és igual. Me'n recordo, encara, del dia que el Julià ens va explicar com havia conegut els Aldaya i com, sense adonar-se'n, li havia canviat la vida...

... L'octubre del 1914, un artefacte que molts es van pensar que era una mena de panteó amb rodes es va aturar una tarda davant de la barreteria Fortuny, a la ronda de Sant Antoni. En va emergir la figura altiva, majestuosa i arrogant del senyor Ricard Aldaya, que en aquell temps ja era un dels homes més rics no només de Barcelona; sinó de tot l'Estat, i que posseïa un imperi d'indústries tèxtils que s'estenia en ciutadelles i colònies al llarg dels rius de tot Catalunya. La seva mà destra subjectava les regnes de la banca i de les propietats territorials de mitja província. I la mà sinistra, sempre activa, estirava els fils de la diputació, de l'ajuntament, de diversos ministeris, del bisbat i del servei portuari de duanes.

Aquella tarda, el rostre de bigotis exuberants, patilles reials i testa descoberta que a tothom intimidava, necessitava un barret. Va entrar a la botiga del senyor Antoni Fortuny i, després de fer una ullada fugaç a les instal·lacions, va mirar de reüll el barretaire i el seu ajudant, el jove Julià, i eh va dir el següent: «M'han dit que d'aquí, tot i les aparences, en surten els millors barrets de Barcelona. La tardor ve amb cara ferrenya i em caldran sis copaltes, una dotzena de barrets forts, gorres de cacera i algun capell per dur a les Corts de Madrid. ¿Està apuntant o espera que l'hi repeteixi?». Aquell va ser el començament d'un laboriós, i lucratiu, procés en què pare i fill van unir els seus esforços per completar l'encàrrec del senyor Ricard Aldaya. El Julià, que llegia els diaris, coneixia prou bé la posició dels Aldaya, i es va dir que ara no podia fallar al seu pare, en el moment més crucial i decisiu del seu negoci. Des que el plutòcrata havia entrat a la seva botiga, el barretaire levitava de pura alegria. El senyor Aldaya li havia promès que, si en quedava complagut, recomanaria el seu establiment a totes les seves amistats. Allò, ras i curt, volia dir que la barreteria Fortuny passaria de ser un comerç digne però més aviat modest a saltar a les més altes esferes, vestint caps grossos i caps d'estornell de

diputats, alcaldes, cardenals i ministres. Els dies d'aquella setmana van passar com per art d'encantament. El Julià no va anar a classe i va fer jornades de divuit i vint hores treballant al taller de la rebotiga. Son pare, vençut per l'entusiasme, l'abraçava de tant en tant i fins i tot li feia petons sense adonar-se'n. Va arribar a l'extrem de regalar a la seva esposa, la Sophie, un vestit i un parell de sabates noves per primera vegada des de feia catorze anys. El barretaire semblava ben bé un altre home. Un diumenge, es va descuidar d'anar a missa i aquella mateixa tarda, pletòric d'orgull, va abraçar el seu fill amb força i li va dir, amb llàgrimes als ulls: «L'avi estaria orgullós de nosaltres».

Un dels processos més complexos i delicats en la ja desapareguda ciència de la barreteria, tant pel que feia a la tècnica com a la política del negoci, era el de prendre mides. El senyor Ricard Aldaya tenia un crani que, segons el Julià, s'acostava força a la figura d'un meló més aviat matusser. El barretaire va ser conscient de les dificultats tan aviat com va veure la testa del prohom, i aquella mateixa nit, quan el Julià va dir que li recordava determinats penyals de la muntanya de Montserrat, al seu pare no li va quedar altre remei que estar-hi completament d'acord. «Pare, amb tot el respecte, vostè sap que, a l'hora de prendre mides, jo hi tinc més traça que vostè, que es posa nerviós. Deixi'm fer a mi». El barretaire ho va acceptar de bon grat, i l'endemà, quan el senyor Aldaya va venir amb el seu Mercedes Benz, el Julià el va rebre i el va portar al taller. Aldaya, quan s'adonà que li prendria les mides un noieta de catorze anys, es va enfurismar: «Però, ¿què és, això? ¿Una criatura? ¿Que em prenen el pèl o què?». El Julià, que era conscient de la importància pública del personatge, però que no se sentia intimidat per ell ni poc ni gaire, va replicar: «Senyor Aldaya, de pèl per prendre-li no és pas que n'hi hagi gaire, que aquesta coroneta ja sembla una plaça de toros, i més valdrà que li fem ben de pressa un joc de barrets, si no vol que confonguin la seva closca amb el pla Cerdà». Quan va sentir aquestes paraules, l'Antoni Fortuny es pensava que es moria. El senyor Aldaya, immutable, va clavar els ulls en el Julià. I, llavors, va passar el que ningú no s'esperava: l'home va esclatar a riure com feia anys que no reia.

«Aquest xaval seu arribarà lluny, Fortunat», va sentenciar Aldaya, que no acabava d'aprendre's el cognom del barretaire.

Va ser d'aquesta manera que van descobrir que el senyor Ricard Aldaya n'estava fins al capdamunt (fins, doncs, la pròpia i creixent coroneta) del fet que tothom li tingués por, el llagotegés i s'estirés a terra al seu pas amb vocació d'estora. De fet, menyspreava els llepaculs, els porucs i qualsevol que mostrés alguna mena de debilitat, física, mental o moral. Quan va ensopegar amb aquell humil noiet, a penes un aprenent, que tenia la barra i la gràcia de riure's d'ell, Aldaya va decidir que, definitivament, havia trobat la barreteria ideal i va duplicar el seu encàrrec. Durant aquella setmana, va acudir cada dia de bona gana a la seva cita per tal que el Julià li prengués les mides i li emprovés models. L'Antoni Fortuny es meravellava en veure de quina manera aquell capitost de la societat catalana es moria de riure amb les bromes i facècies que li explicava aquell fill que li era desconegut, amb qui no parlava mai i que feia anys que no mostrava cap senyal de tenir sentit de l'humor. Al final d'aquella setmana, Aldaya va voler parlar en privat amb el barretaire i se'l va endur a un racó.

—A veure, Fortunat, aquest fill seu és un paio amb talent i vostè me'l té aquí mort de fàstic traient la pols a les musaranyes en una botiga de pa sucat amb oli.

—Home, el negoci va força bé, senyor Ricard, i el noi hi mostra certa traça, tot i que li falta actitud.

—Bajanades. ¿A quin col·legi el porta?

—Bé, va a l'escola de...

—Això són fàbriques de peons. A la joventut, el talent, el geni, si no se'n té cura, es torça i es menja el qui el posseeix. S'ha de guiar. S'ha d'enfortir. ¿Que m'entén, Fortunat?

—Va errat amb el meu fill. Ell, de geni, no en té res. Si amb prou feines aprova la geografia... Els mestres ja m'han dit que té el cap ple de pardals, i molt mala actitud, igual que sa mare, però aquí almenys sempre hi tindrà un ofici honrat i...

—Fortunat, vostè m'avorreix. Miri, avui mateix aniré a la Junta Directiva del col·legi de Sant Gabriel i els indicaré que acceptin el seu fill a la mateixa classe que el meu primogènit, el Jordi. Si fes menys, seria un miserable.

Al barretaire, se li van posar uns ulls com unes taronges. El col·legi de Sant Gabriel era el planter de la flor i nata de l'alta societat.

—Però, senyor, jo no podria pas pagar ni...

—Ningú no li ha dit que hagi de pagar ni un ral. De l'educació del noi, me'n faré càrrec jo. Vostè, com a pare, només ha de dir que sí.

—Per descomptat, si per a mi és un honor, però...

—Que no se'n parli més, doncs. Sempre que el Julià hi estigui d'acord, és clar.

—Ell farà el que jo li mani.

En aquest punt de la conversa, el Julià va treure el cap des de la porta de la rebotiga, amb un motlle a les mans.

—Senyor Ricard, quan vostè vulgui...

—Diguem, Julià, ¿què has de fer, aquesta tarda? —li va preguntar Aldaya.

El Julià va mirar alternativament el seu pare i l'industrial.

—Home, doncs, ajudar el meu pare, aquí, a la botiga.

—A part d'això, vull dir.

—Pensava anar a la biblioteca de...

—T'agraden els llibres, oi?

—Sí, senyor.

—¿Has llegit Conrad? ¿El cor de les tenebres?

—Tres vegades.

El barretaire va arrufar les celles, totalment perdut.

—¿I aquest tal Conrad, qui carai és, si es pot saber?

Aldaya el va fer emmudir amb un gest que semblava forjat per fer callar juntes d'accionistes.

—A casa meva, hi tinc una biblioteca amb catorze mil volums, Julià. Jo, de jove, vaig llegir molt, però ara no tinc temps. Ara que hi penso, tinc tres exemplars autografiats pel mateix Conrad. El meu fill Jordi no entra a la biblioteca ni que l'hi arrossequin. I, a casa, Túnica que pensa i que llegeix és la meva filla Penèlope, de manera que la majoria dels llibres s'estan malaguanyant. ¿T'agradaria veure'ls?

El Julià va fer que sí amb el cap, sense poder parlar. El barretaire es mirava l'escena amb una inquietud que ni ell mateix podria definir. Tots aquells noms li resultaven desconeguts. Les novel·les, com tothom deia i sabia, eren per a les dones i la gent que no tenia res afer. El cor de les tenebres li sonava, com a mínim, a pecat mortal.

—Miri, Fortunat, ara m'enduré el seu fill, que el vull presentar al Jordi. No pateixi, que després l'hi tornarem. Diguem, nano, ¿has pujat mai a un

Mercedes Benz?

El Julià va deduir que aquell nom devia correspondre al voluminós vehicle imperial que l'industrial utilitzava per desplaçar-se. Va negar amb el cap.

—Doncs, ja et toca, xaval. Es com anar al cel, però no cal morir-se.

L'Antoni Fortuny els va veure marxar en aquell carruatge de luxe desmesurat i, quan va buscar dins el seu cor, només hi trobà tristor. Aquella nit, mentre sopava amb la Sophie (que duia el seu vestit nou i les seves sabates acabades d'estrenar, i que no mostrava ni marques ni cicatrius), es va preguntar en que s'havia equivocat aquesta vegada. Just quan Déu li retornava un fill, el senyor Aldaya l'hi prenia.

—Dona, treu-te aquest vestit, que sembles una meuca. I que no torni a veure aquest vi a taula. Amb aquell que està rebaixat amb aigua, en tenim prou i de sobres. L'avarícia ens acabarà podrint.

El Julià no havia estat mai a l'altra banda de l'avinguda Diagonal. Aquella línia d'arbredes, solars i palaus separats els uns dels altres, com si esperessin la vinguda d'una ciutat, era una frontera prohibida. Per damunt de la Diagonal, s'hi estenien poblets, turons i paratges de misteri, de riquesa i de llegenda. Tot fent camí, Aldaya li explicava coses del col·legi de Sant Gabriel, dels nous amics que hi trobaria, d'un futur que no havia ni somiat.

—¿I tu, a que aspire, Julià? En la vida, vull dir.

—No ho sé. A vegades, penso que m'agradaria ser escriptor. Novel·lista.

—Com Conrad, ¿oi? Encara ets molt jove, és clar. I, diguem, ¿el món de la banca no t'atreu?

—No ho sé, tampoc. La veritat és que ni m'havia passat pel cap. No he vist mai més de tres pessetes juntes. Per a mi, les altes finances són un misteri.

Aldaya va riure.

—No n'hi ha cap, de misteri, Julià. La cosa només consisteix a no ajuntar les pessetes de tres en tres, sinó de tres milions en tres milions. Llavors, ja no hi ha cap enigma. Ni la santíssima trinitat.

Aquella tarda, mentre pujaven per l'avinguda del Tibidabo, al Julià li va fer l'efecte que creuava les portes del paradís. Les mansions li semblaven catedrals que flanquejaven el camí. A mig trajecte, el xofer va girar cap a la dreta i van creuar el reixat d'un d'aquells edificis

majestuosos. Només entrar-hi, un exèrcit de servents es va posar en marxa per rebre el senyor. Davant del noi, s'hi alçava un casalot immens de tres pisos. No se li havia acudit mai que persones de carn i ossos visquessin en un lloc com aquell. Es va deixar arrossegar pel vestíbul, va creuar una sala amb sostre de volta, en què una escalinata de marbre s'enfilava perfilada per cortinatges de vellut, i es va endinsar en una gran sala les parets de la qual estaven com teixides de llibres, des de terra fins a l'infinit.

—¿Què et sembla? —va fer Aldaya.

El Julià ben just si l'escoltava.

—Damià, digui al Jordi que baixi a la biblioteca ara mateix.

Els servents, sense rostre ni presència audible, es desplaçaven —era com si llisquessin— al més petit senyal del senyor, amb l'eficàcia i la docilitat d'un cos d'insectes ben entrenats.

—Et caldrà un vestuari nou de dalt a baix, Julià. Hi ha molts curts de gambals que no veuen sinó l'aparença... Diré a la Jacinta que se n'encarregui, tu no te n'has de preocupar gens ni mica. I potser serà millor que ho diguis a ton pare, no fos cas que s'empipés. Mira, ara ve el Jordi. Jordi, vull que coneguis un noi fantàstic que serà el teu nou company de classe. Es el Julià Fortu...

—Julià Carax —va precisar ell.

—Doncs, Julià Carax —va repetir Aldaya, satisfet—. M'agrada com sona. Aquest és el meu fill Jordi.

El Julià li va oferir la mà i el Jordi Aldaya la hi va estrènyer. Tenia el tacte tebi, sense nervi. El seu rostre perfectament cisellat era pur i pàl·lid, i tenia aquella aparença que li conferia el fet d'haver crescut en un món de nines. Vestia una roba i unes sabates que al Julià li van semblar novel·lesques. La seva mirada traspuava un aire de suficiència i arrogància, de menyspreu i cortesia ensucrada. El Julià li va somriure obertament, i va saber llegir la inseguretat, la por i el buit que s'amagaven sota aquella closca de pompa i circumstància.

—¿És veritat que no has llegit cap d'aquests llibres?

—Els llibres són avorrits.

—No. Els llibres són com miralls: només s'hi veu el que un ja porta a dins —va replicar el Julià.

El senyor Ricard Aldaya va tornar a riure.

—Bé, us deixo sols perquè us conegueu. Julià, ja veuràs que el Jordi, tot i aquesta careta de nen aviciat i presumit, no és tan ruc com sembla.

Alguna cosa de son pare havia de tenir.

Les paraules d'Aldaya devien caure com punyals damunt el noi, però el seu somriure de cartó pedra no va cedir ni un mil·límetre. El Julià es va penedir de la seva rèplica anterior i va notar que aquell noi li feia llàstima.

—Tu deus ser el fill del barretaire —va dir el Jordi, sense malícia—. El meu pare me'n parla molt, de tu, últimament.

—És la novetat. Espero que no m'ho tinguis en compte. A sota d'aquesta careta meva de xafarder setciències, no hi ha una persona tan imbècil com sembla.

El Jordi va somriure. El Julià va pensar que somreia com la gent que no té amics, amb agraïment.

—Vine, que t'ensenyaré la resta de la casa.

Van sortir de la biblioteca i s'encaminaren cap a la porta principal, en direcció als jardins. El Julià va alçar els ulls i va entreveure la figura d'una silueta que pujava amb la mà damunt la barana. Va notar que es perdia en una visió. La noia devia tenir dotze o tretze anys i anava escortada per una dona madura, menuda i de carns rosades, amb les maneres i l'aspecte d'una institutriu. La noia lluïa un vestit d'un blau setinat. Els seus cabells eren del color de l'ametlla i la pell de les espatlles i del coll, esvelt, semblava transparenta la llum. Es va aturar al capdamunt de l'escala i es va girar un moment. Durant un segon, les seves mirades es van trobar i ella li va concedir a penes un esbós de somriure. Després, la institutriu va envoltar amb els braços les espatlles de la noia i la va guiar fins al llindar d'un corredor pel qual totes dues van desaparèixer. El Julià va abaixar els ulls i es va tornar a trobar amb el Jordi.

—Aquesta és la Penèlope, la meva germana. Ja la coneixeràs. Està una mica tocada del bolet. Es passa el dia llegint. Apa, vine, que et vull ensenyar la capella del soterrani. Les cuineres diuen que està embruixada.

El Julià va seguir dòcilment el noi, però el món només lliscava sota els seus peus. Per primera vegada des que havia pujat al Mercedes Benz del senyor Ricard Aldaya, va entendre h intenció de tot plegat. Aquella noia, l'havia somiada un munt de vegades, i aquella mateixa escala, aquell vestit blau i aquell gest a la mirada cendrosa, sense saber ni qui era ni per què li somreia. Quan va sortir al jardí, es va deixar guiar pel Jordi fins a les cotxeres i les pistes de tennis que s'estenien força més enllà. Només llavors, des de la llunyania, es va girar i la va tornar a veure, a la seva finestra del

segon pis. Ben just si en distingia la silueta, però va saber que l'estava mirant i somreia i que, d'alguna manera, també ella l'havia reconegut.

Aquella visió fugissera de la Penèlope Aldaya a dalt de l'escala el va acompanyar durant les seves primeres setmanes al col·legi de Sant Gabriel. El seu nou món tenia molts replecs, i no eren pas tots del seu gust. El alumnes del Sant Gabriel es comportaven com prínceps altius i arrogants i els seus mestres semblaven servents dòcils i il·lustrats. El primer amic que el Julià hi va fer, allà, a part del Jordi Aldaya, fou un noi que es deia Fernando Ramos, fill d'un dels cuiners del col·legi, que no s'hauria imaginat mai que acabaria vestint una sotana i fent classes a les mateixes aules en què havia crescut. El Fernando, que eh altres anomenaven sempre amb el sobrenom d'El Cuinetes i que tractaven com un criat, posseïa una ment viva però a penes tenia amics entre els alumnes. El seu únic company era un xicot extravagant que es deia Miquel Moliner, que amb el pas del temps es convertí en el millor amic que el Julià va fer en aquella escola. El Miquel Moliner, a qui li sobrava cervell i li faltava paciència, es complaïa afer enrabiar de mala manera els seus mestres posant en dubte totes les seves afirmacions a través de l'aplicació sistemàtica de jocs dialèctics que delataven tant d'enginy com de crueltat viperina. Els altres tenien por de la seva llengua esmolada i el consideraven com un membre d'una altra espècie, la qual cosa, en certa manera, no anava pas desencaminada. Tot i les seves maneres bohèmies i el to ben poc aristocràtic que gastava, el Miquel era fill d'un industrial enriquit fins a l'absurd gràcies a la fabricació d'armes.

—Carax, ¿oi? M'han dit que ton pare fa barrets —li digué quan el Fernando Ramos els va presentar.

—Julià, per als amics. A mi m'han dit que ton pare fa canons.

—Només els ven. Ell, el que és saber fer, només sap fer calés. Els meus amics, entre els quals només hi compto Nietzsche i, aquí, el teu company Fernando, em diuen Miquel.

El Miquel Moliner era un noi trist. Patia una obsessió malaltissa per la mort i tots els temes d'àmbit fúnebre i, a aquesta matèria, hi dedicava bona part del seu temps i del seu talent. La seva mare s'havia mort feia tres anys en un estrany accident domèstic que algun metge insensat es va atrevir a qualificar de suïcidi. El Miquel havia estat el qui havia trobat el cadàver lluent sota les aigües del pou del palauet d'estiu que la família tenia a Argentona. Quan la van hissar amb cordes, les butxaques de l'abric que

duia la morta eren plenes de pedres. Hi havia, també, una carta escrita en alemany, la llengua materna de la seva mare, però el senyor Moliner, que no s'havia pres mai la molèstia d'aprendre l'idioma, la va cremar aquella mateixa tarda sense permetre que ningú la llegís. El Miquel Moliner veia la mort a tot arreu, en la fullaraca, en els ocells caiguts dels nius, en els vells i en la pluja, que s'ho enduia tot. Tenia un talent excepcional per al dibuix, i sovint es passava hores senceres fent dibuixos en làmines al carbó on sempre hi apareixia una dama entre boirines i platges desertes que el Julià va imaginar que devia ser la seva mare.

—¿Què vols ser quan siguis gran, Miquel?

—Jo no seré mai gran —sentenciava de manera misteriosa.

La seva principal afecció, a part del dibuix i de contradir tothom, eren les obres d'un enigmàtic metge austríac que amb els anys va esdevenir cèlebre: Sigmund Freud. El Miquel Moliner, que gràcies a la seva difunta mare llegia i escrivia l'alemany perfectament, posseïa uns quants volums amb escrits del doctor vienès. El seu camp predilecte era el de la interpretació dels somnis. Acostumava a preguntar a L· gent què havia somiat, i, en acabat, procedia a elaborar un diagnòstic del pacient. Sempre deia que es moriria jove, i que tant li feia. De tant pensar en la mort, creia el Julià, havia acabat trobant-li més sentit que a la vida.

—El dia que em mori, tot el que és meu, serà teu, Julià —acostumava a dir—. Tot, menys els somnis.

A més del Fernando Ramos, el Miquel Moliner i el Jordi Aldaya, el Julià aviat va fer coneixença amb un noi tímid i una mica esquerp que es deia Javier, fill únic dels conserges del Sant Gabriel, que vivien en una modesta caseta situada a l'entrada dels jardins del col·legi. El Javier, a qui, igual que el Fernando, la resta dels nois considerava un lacai indesitjable, vagarejava sol pels jardins i patis del recinte, sense entrar en contacte amb ningú. De tant tafanejar per l'escola, havia arribat a aprendre's tots els racons de l'edifici, dels túnels dels soterranis, els passatges que s'enfilaven fins a les torres i tota mena d'amagatalls laberíntics dels quals ningú ja no es recordava. Era el seu món secret, i el seu refugi. Sempre duia un tallaplomes que havia furtat dels calaixos de son pare i li agradava de tallar-hi figures de fusta que guardava al colomar del col·legi. El seu pare, el Ramon, que era el conserge, era un veterà de la guerra de Cuba, on hi havia perdut una mà i (es deia amb certa malícia) el testicle dret d'una perdigonada disparada per Theodore Roosevelt en persona durant l'atac de

Cochinos. Convençut que l'ociositat era la mare de tots els mals, el Ramon —que tenia el sobrenom de L'Unicollorni— havia encarregat al seu fill la tasca de recollir les fulles seques de la pineda i del pati de les fonts i posar-les en un sac. El Ramon era un bon home, encara que una mica barroer i fatalment condemnat a triar males companyies. La pitjor de totes era, sens dubte, la seva dona. L'Unicollorni s'havia casat amb una donassa de poques llums i deliris de princesa amb l'aspecte i les maneres d'una dona de fer feines, a qui agradava insinuar-se amb poca roba davant el seu fill i els alumnes del col·legi, cosa que era motiu de gatzara i escarni setmanal. El seu nom de fonts era Maria Crapòncia, però ella es feia dir Yvonne, perquè li semblava de més volada. La Yvonne tenia el costum d'interrogar el seu fill sobre les possibilitats de pujar en l'escala social que li havien de procurar les amistats que, segons ella creia, el fill estava fent amb la flor i nata de la societat barcelonina. Li demanava sobre la fortuna del tal i del qual, i s'imaginava engalanada amb sedes de mona, mentre era rebuda per prendre el te amb pastissos de pasta de full als grans salons de la bona societat.

El Javier intentava passar com menys temps millor a casa seva i agraïa les feines que el seu pare li imposava, per feixugues que fossin. Qualsevol excusa era bona per estar sol, per esmunyir-se al seu món secret i tallar les seves figures de fusta. Quan els alumnes del col·legi el veien de lluny, alguns se'n reien o li tiraven pedres. Un dia, el Julià va sentir tanta llàstima en veure com una pedrada li obria el front i el jeia caure damunt les escombraries, que va decidir anar a auxiliar-lo i oferir-li la seva amistat. Al començament, el Javier es va pensar que el Julià venia per rematar la feina mentre els ahirs es pixaven de riure.

—Em dic Julià —va dir, allargant-li la mà—. Eh meus amics i jo anàvem a fer unes partides d'escacs a la pineda i jo pensava que potser et faria gràcia venir amb nosaltres.

—No en sé, de jugar als escacs.

—Jo, fins fa dues setmanes, tampoc no en sabia. Però el Miquel és un bon professor...

El noi se'l mirava amb recel, esperant la burla, l'atac amagat en qualsevol moment.

—No sé si els teus amics voldran que vingui amb vosaltres...

—Ha estat idea seva. Apa, ¿què me'n dius?

A partir d'aquell dia, el Javier s'unia a la colla de vegades, quan ja havia acabat les feines que li encomanava son pare. Acostumava a quedar-se callat, escoltant i observant els altres. L'Aldaya li tenia una mica de por. El Fernando, que havia viscut en la seva pròpia pell el menyspreu dels altres a causa del seu origen humil, s'escarrassava a ser molt amable i afectuós amb l'enigmàtic noi. El Miquel Moliner, que li ensenyava les beceroles dels escacs i l'observava amb ull clínic, era, de tots, el qui n'estava menys convençut.

—Està ben sonat. Caça gats i coloms i els martiritza durant hores amb el seu ganivet. Després, els enterra a la pineda. ¡Quina delícia!

—¿Qui ho diu, això?

—Ell mateix m'ho explicava l'altre dia mentre jo li ensenyava com es feia el salt del cavall. També em deia que de vegades sa mare se li fica al llit a la nit i el grapeja.

—Et deuria prendre el pel.

—Ho dubto. Aquest noi no hi toca, Julià, i, probablement, no és culpa seva.

El Julià s'esforçava a ignorar els advertiments i profecies del Miquel, però el cert és que li estava resultant difícil establir una relació amistosa amb el fill del conserge. La Yvonne, de manera especial, no veia amb bons ulls ni el Julià ni el Fernando Ramos. De tota aquella colla de senyorets, ells eren els únics que no tenien ni un ral. Es deia que el pare del Julià era un modest botiguer i que la seva mare només havia arribat a mestra de música. «Aquesta gent no tenen calés, ni classe, ni elegància, amor meu —l'alliçonava sa mare—, a tu qui et convé és l'Aldaya, que és de boníssima família». «Sí, mare —responia ell—, el que vostè maní». Amb el temps, el Javier va semblar que començava a confiar en els seus nous amics. Obria ocasionalment els llavis, i estava tallant un joc de peces d'escacs per al Miquel Moliner, en agraïment a les seves lliçons. Un bon dia, quan ningú no s'ho esperava ni ho creia possible, van descobrir que el Javier sabia somriure i que tenia una rialla bonica i blanca, una rialla de nen.

—¿Ho veus? Es un noi ben normal i corrent —argumentava el Julià.

El Miquel Moliner, però, no se n'acabava de fiar i observava aquell estrany xicot amb zel (i recel) gairebé científic.

—El Javier està obsessionat amb tu, Julià —li va dir un dia—. Tot ho fa per guanyar-se la teva aprovació.

—Quina ximpleria! Que ja té un pare i una mare per aquestes coses! Jo només sóc un amic.

—Tu ets un inconscient, això és el que ets. Son pare és un pobre home que ja té prou feina a trobar-se el cul quan caga, i la senyora Yvonne és una harpia amb cervellet de puça que es passa el dia anant mig despullada i simulant encontres fortuïts, convençuda que és la Maria Guerrero, o una cosa pitjor que no vull ni esmentar. El xaval, com és natural, busca un substitut i tu, com un àngel salvador, caus del cel i li dones la mà. Sant Julià de la Font, patró dels desheretats.

—Aquest tal Freud t'està corcant l'enteniment, Miquel. Tothom necessita tenir amics. Fins i tot tu.

—Aquest noi ni en té ni en tindrà mai, d'amics. Té ànima d'aranya. I si no, ja ho veuràs. Em pregunto què deu somiar...

Poc podia sospitar el Miquel Moliner que els somnis del Francisco Javier eren més semblants als del seu amic Julià del que ell mateix hauria cregut possible. Una vegada, uns quants mesos abans que el Julià entrés al col·legi, el fill del conserge estava recollint la fullaraca al pati de les fonts quan va arribar el fastuós automòbil del senyor Ricard Aldaya. Aquella tarda, l'industrial portava companyia. L'escortava una aparició, un àngel de llum enfundat de seda que semblava que levités damunt el terra. L'àngel, que no era sinó la seva filla Penèlope, va baixar del Mercedes i va caminar fins a la font, mentre el seu para-sol aletejava, i es va aturar a batre suaument les aigües de l'estany amb la mà. Com sempre, la seva institutriu, la Jacinta, la seguia sol·lícita, atenta al més lleu gest de la noia. Poc hauria importat que l'escortés un exèrcit de servents: el Javier només tenia ulls per a la noia. Fins i tot tenia por de parpellejar, no fos cas que la visió s'esvanís. Es va quedar allà, paralitzat, espiant aquell miratge sense alè. Al cap d'un moment, com si ella hagués intuït la seva presència i la seva mirada furtiva, la Penèlope va alçar els ulls cap a ell. La bellesa d'aquell rostre li va resultar dolorosa, insostenible. Li va semblar que hi havia un esbós de somriure en els seus llavis. Traspalsat, el Javier va arrencar a córrer i es va amagar al capdamunt de la torre de les cisternes, al costat del colomar de l'àtic del col·legi, el seu amagatall predilecte. Les mans encara li tremolaven quan va agafar els seus estris de tallar i va començar a treballar en una nova peça que volia assemblar-se al rostre que acabava d'albirar. Quan va tornar a casa del conserge aquella nit, força hores més tard del normal, la seva mare l'esperava, mig despullada i furiosa. El noi

va abaixar els ulls, perquè tenia por que, si la mare li llegia la mirada, hi veuria la noia de l'estany i sabia el que havia estat pensant.

—¿On t'has fotut, mocós de merda?

—Perdoni'm, mare. Es que m'he perdut.

—Tu estàs perdut des del dia que vas néixer.

Al cap dels anys, cada cop que entaforava el seu revòlver a la boca d'un presoner i en premia el gallet, l'inspector en cap Francisco Javier Fumero evocava el dia en què va veure que el crani de la seva mare s'esberlava com una síndria madura a la rodalia d'un berenador de les Planes i no va sentir res, només el tedi de les coses mortes. La Guàrdia Civil, alertada per l'encarregat de l'establiment, que havia sentit el tret, va trobar el noi assegut en una roca sostenint l'escopeta, encara tèbia, a la falda. Contemplava impàvid el cos decapitat de Maria Crapòncia, àlies «Yvonne», cobert d'insectes. Quan va veure que s'apropaven els guàrdies, es va limitar a arronsar-se d'espatlles, amb el rostre esquitxat de gotes de sang com si se l'estigués menjant la verola. Seguint el rastre dels plors, els guàrdies van trobar Ramon L'Unicollorni arraulit a la vora d'un arbre, a trenta metres d'allà, enmig de les bardisses. Tremolava com un nen i fou incapaç de fer-se entendre. El tinent de la Guàrdia Civil, després de rumiar-s'ho molt, va dictaminar que Testat havia sigut un tràgic accident, i així ho va fer constar a l'atestat, encara que no li deia pas això la seva consciència. Quan van demanar al noi si podien fer res per ell, Francisco Javier Fumero va preguntar si podia conservar aquella escopeta, perquè de gran volia ser soldat...

—¿Es troba bé, senyor Fermín Romero de Torres?

La sobtada aparició de Fumero en el relat del pare Fernando Ramos m'havia deixat glaçat, però l'efecte sobre el Fermín havia estat fulminant. Tenia tota la cara grogosa i li tremolaven les mans.

—Deu ser una baixada de la pressió —va improvisar el Fermín, amb un fil de veu—. Aquest clima català, a la gent del sud a vegades ens mortifica.

—¿Li puc oferir un got d'aigua? —va preguntar el sacerdot, consternat.

—Si sa il·lustríssima no hi té inconvenient... I potser també una xocolatina, per allò de la glucosa...

El sacerdot li va abocar aigua en un vas, i el Fermín se la va empassar amb avidesa.

—No tinc res més que caramels d'eucaliptus. ¿Li van bé?

—Que Déu l'hi pagui.

El Fermín es va cruspí un bon grapat de caramels, i, al cap d'una estona, semblava que la seva cara recuperava una certa pal·lidesa.

—¿Aquest noi, el fill del conserge que va perdre heroicament l'escrot defensant les colònies, vostè està ben segur que es deia Fumero, Francisco Javier Fumero?

—Sí, n'estic completament segur. ¿Que potser el coneixen, vostès?

—No —vam entonar tots dos de manera polifònica.

El pare Fernando va arrufar les celles.

—Doncs, no seria pas estrany. Francisco Javier ha acabat sent un personatge tristament cèlebre.

—Em sembla que no l'entendem gaire bé...

—M'entenen perfectament. Francisco Javier Fumero és l'inspector en cap de la Brigada Criminal de Barcelona i la seva reputació és prou coneguda fins i tot pels que no sortim d'aquest recinte. I, vostè, quan n'ha sentit el nom, s'ha encongí ben bé uns quants centímetres, diria jo.

—Ara que ho diu vostra excel·lència, el nom té una mena de cantarella familiar...

El pare Fernando ens va mirar de reüll.

—Aquest noi no és fill del Julià Carax, ¿oi?

—Fill espiritual, eminència, que és cosa que moralment té més pes.

—¿En quin embolic s'han ficat, vostès? ¿Qui els ha fet venir?

Llavors, vaig tenir la certesa que érem a punt de sortir projectats a cops de coces del despatx del sacerdot i vaig optar per fer callar el Fermín i, encara que només fos per una vegada, jugar la carta de l'honestedat.

—Té raó, pare Fernando. El Julià Carax no és el meu pare. Però no ens ha fet venir ningú. Fa anys, vaig trobar, de manera casual, un llibre de Carax, un llibre que es donava per desaparegut, i des d'aquell moment he intentat esbrinar més coses sobre ell i aclarir les circumstàncies de la seva mort. El senyor Romero de Torres m'hi ha ajudat...

—¿Quin llibre?

—*L'Ombra del Vent*. ¿L'ha llegit, vostè?

—He llegit totes les novel·les del Julià.

—¿I encara les té?

El sacerdot va fer que no amb el cap.

—¿Li puc preguntar què n'ha fet?

—Fa uns anys, algú va entrar a la meva habitació i les va cremar.

—¿Sospita d'algú?

—Per descomptat. De Fumero. Que no és per això que vostès són aquí?

El Fermín i jo vam intercanviar una mirada de perplexitat.

—¿L'inspector Fumero? ¿I per què els hauria de voler cremar, ell, aquests llibres?

—¿Qui, si no? Durant l'últim any que vam passar junts al col·legi, el Francisco Javier va intentar matar el Julià amb l'escopeta del seu pare. Si el Miquel no l'arriba a aturar...

—¿Per què va intentar matar-lo? El Julià havia estat el seu únic amic.

—El Francisco Javier estava obsessionat amb la Penèlope Aldaya. Ningú no ho sabia. Em penso que ni la mateixa Penèlope s'havia adonat de la presència d'aquell noi. Va mantenir el secret al llarg dels anys. Resulta que seguia el Julià sense que ell ho sabés. Em sembla que un dia va veure com li feia un petó. No ho sé del cert. El que sí que sé és que va intentar matar-lo a plena llum del dia. El Miquel Moliner, que no s'havia fiat mai del Fumero, s'hi va llançar al damunt i el va aturar a l'últim moment. El forat de la bala encara es pot veure al costat de l'entrada. Cada vegada que hi passo, me'n recordo, d'aquell dia.

—¿Què va passar amb el Fumero?

—Ell i la seva família van ser expulsats del recinte. Em sembla que van fer entrar el Javier en un internat durant una temporada. No en vam saber res fins al cap d'un parell d'anys, quan la seva mare va morir en un accident de caça. No va ser pas un accident. El Miquel tenia la raó des del començament. Francisco Javier Fumero és un assassí.

—Si jo li expliqués... —va xiuxiuejar el Fermín.

—Doncs, no estaria pas malament que m'expliquessin alguna cosa verídica, encara que només sigui per variar.

—Li podem dir que no fou pas el Fumero qui va cremar els seus llibres.

—¿I qui va ser, doncs?

—Amb tota seguretat, fou un home amb el rostre desfigurat pel foc que es fa dir Laín Coubert.

—¿Que no és aquest el...?

Vaig assentir.

—Sí, senyor. El nom d'un personatge de Carax. El diable.

El pare Fernando va reclinar l'esquena en la seva butaca, gairebé tan perdut com nosaltres.

—El que sembla cada cop més clar és que la Penèlope Aldaya és el centre de tot aquest assumpte, i és precisament d'ella de qui en sabem menys coses —va apuntar el Fermín.

—No crec que els pugui ajudar per aquesta banda. Ben just si la vaig veure, de lluny, dues o tres vegades. Tot el que en sé, m'ho va explicar el Julià, i no és pas gaire. L'única persona que vaig sentir que esmentava el nom de la Penèlope alguna vegada va ser la Jacinta Coronado.

—¿La Jacinta Coronado?

—Sí, la institutriu de la Penèlope. Havia criat el Jordi i la Penèlope. Els estimava amb bogeria, especialment la Penèlope. A vegades, venia a l'escola a recollir el Jordi, perquè al senyor Ricard no li feia cap gràcia que els seus fills no estiguessin, encara que fos durant poca estona, sota la vigilància d'algú de la casa. La Jacinta era un àngel. Havia sentit a dir que jo, com el Julià, érem nois de recursos migrats i sempre ens portava alguna cosa per berenar perquè creia que passàvem gana. Jo li deia que el meu pare era el cuiner, que no s'hi amoïnés, que, de menjar, no ens en faltava. Però ella hi insistia. Jo, de vegades, l'esperava i hi xerrava. Era la dona més bona que he conegut mai. No tenia fills, ni cap xicot conegut. Estava sola al món i havia donat la vida per criar els fills dels Aldaya. Adorava la Penèlope. Se l'estimava amb tota l'ànima. Encara en parla...

—¿Vostè encara està en contacte amb la Jacinta?

—La vaig a veure a l'asil de Santa Llúcia. Ella no té ningú. Nostre Senyor, per raons que el nostre enteniment no pot capir, no ens premia sempre en aquesta nostra vida terrenal. La Jacinta ja és una dona molt gran, i continua estant tan sola com sempre.

El Fermín i jo ens vam mirar.

—¿I la Penèlope? ¿No ha anat mai a visitar-la?

La mirada del pare Fernando era un pou de foscor.

—Ningú no sap què se'n va fer, de la Penèlope. Aquesta noia era la vida de la Jacinta. Quan els Aldaya se'n van anar a Amèrica i ella la va perdre, ho va perdre tot.

—¿I per què no se la van endur? ¿Que no hi va anar, també, la Penèlope, a l'Argentina, amb la resta dels Aldaya? —vaig preguntar.

El sacerdot es va arronsar d'espatlles.

—No ho sé. Ningú no va tornar a veure la Penèlope ni a sentir-ne a parlar després del 1919.

—L'any que el Carax se'n va anar a París —observà el Fermín.

—Vostès m’han de prometre que no molestaran aquesta pobra anciana per desenterrar records dolorosos.

—¿Per qui ens ha pres, mossèn? —va preguntar el Fermín, empipat.

Sospitant que no aconseguiria de nosaltres cap compromís gaire ferm, el pare Fernando ens va fer jurar que el mantindríem informat de tot allò que descobríssim. El Fermín, per tranquil·litzar-lo, es va entossudir a jurar sobre el Nou Testament que era damunt l’escriptori del capellà.

—Deixi els Evangelis tranquils. En tinc prou amb la seva paraula.

—¿Vostè no en deixa passar ni una, eh, mossèn? És més llest que una mostela.

—Apa, vinguin, que els acompanyaré fins a la sortida.

Ens va guiar a través del jardí fins al reixat de llances i es va aturar a una distància prudencial de la sortida, tot contemplant el carrer que serpentejava fins a arribar al món real, com si tingués por d’evaporar-se si anava unes passes més enllà. Em vaig preguntar quant de temps devia fer que el pare Fernando no sortia del recinte del col·legi de Sant Gabriel.

—Em va saber molt greu, quan em vaig assabentar de la mort del Julià —va fer, amb un fil de veu—. Tot i el que va passar després i encara que ens distanciàrem amb el pas del temps, vam ser bons amics, el Miquel, l’Aldaya, el Julià i jo. Fins i tot el Fumero. Sempre vaig pensar que seríem inseparables, però la vida deu saber coses que nosaltres ignorem. No he tornat a tenir mai amics com aquells, i no crec pas que els torni a tenir. Espero que vostè trobi allò que busca, Daniel.

26

Era gairebé mig matí quan vam arribar al passeig de la Bonanova, cadascú capficat en els seus pensaments. Jo no tenia cap dubte que els del Fermín se centraven en la sinistra aparició de l'inspector Fumero en tot aquell afer. El vaig mirar de reüll i em vaig adonar que feia una cara apesurada, que se'l menjava la inquietud. Un vel de núvols foscos s'estenia com sang vessada i deixava anar estelles de llum del color de les fulles mortes.

—Si no ens hi afanyem, ens enxamparà un bon xàfec —vaig fer jo.

—Encara no plourà. Aquests núvols fan cara de nit, de macadura. Són dels que s'esperen.

—Vaja, ara resulta que vostè també hi entén, de núvols.

—Viure al carrer t'ensenyà molies coses, sovint més de les que un voldria saber. Només de pensar en el Fumero m'agafa una gana terrible. ¿Què li sembla si ens acostem al bar de la plaça de Sarrià i endrapem un parell d'entrepans de truita amb molta ceba?

Ens vam encaminar cap a la plaça, on una colla de vellets s'entretenia amb els coloms del barri, la vida convertida en un joc d'engrunes i d'espera. Vam aconseguir una taula a la vora de la porta del bar, i el Fermín es va aplicar a cruspí-se els dos entrepans, el seu i el meu, una canya de cervesa, dues xocolatines i un trifàsic de rom. Les postres, un Sugus. A la taula del costat, un home es mirava el Fermín de cua d'ull, per damunt del diari, i probablement pensava el mateix que jo.

—¿On carai s'ho fica, tot això, Fermín?

—A la meva família sempre hem estat de metabolisme accelerat. La meva germana Jesusa, al cel sia, era capaç de cruspí-se una truita de botifarra negra i alls tendres de sis ous a mitja tarda i després encara feia un bon paper a l'hora de sopar. L'anomenaven *La dona fetge*, perquè patia halitosi. Pobrissona. Era ben bé com jo, ¿eh? Amb aquesta mateixa cara i

aquest cos privilegiat, més aviat magre, això sí. Un metge de Càceres va dir una vegada a la meva mare que els Romero de Torres érem la baula perduda entre l'home i el peix martell, perquè el noranta per cent del nostre organisme és cartílag, tendrum, especialment concentrat al nas i al pavelló auditiu. A la Jesusa, sovint, al poble la confonien amb mi, perquè a la pobra no li van acabar mai de sortir els pits i va començar a afaitar-se abans que jo. Es va morir de tisi als vint-i-dos anys, verge terminal i enamorada en secret d'un capellà babau que, quan se la trobava pel carrer, sempre li deia: «Hola, Fermín, ja estàs fet tot un homenet». Ironies de la vida.

—¿La troba a faltar?

—¿La família?

El Fermín es va arronsar d'espatlles, encallat en un somriure nostàlgic.

—I jo què sé... Hi ha poques coses que ens enganyin més que els records. Miri, si no, el capellà... ¿I vostè? ¿Troba a faltar la seva mare?

Vaig abaixar els ulls.

—Molt.

—¿Sap què és el que més recordo de la meva? —va fer el Fermín—. La seva olor. Sempre feia olor de net, de pa dolç. Era igual si s'havia passat el dia feinejant al camp o duia els mateixos parracs de tota la setmana. Ella sempre feia l'olor de les coses bones d'aquest món. I miri que era bèstia. Deia més renecs que un carreter, però feia la mateixa olor que les princeses dels contes. O, almenys, això és el que em semblava a mi. ¿I vostè? ¿Què és el que més recorda de sa mare, Daniel?

Vaig dubtar un moment, mirant d'esgarrapar les paraules que em fugien de la veu.

—Res. No puc recordar la meva mare des de fa anys. Ni com era la seva cara, o la seva veu, o la seva olor. Se'm van perdre el dia que vaig descobrir el Julià Carax i encara no han tornat.

El Fermín m'observava cautelós, mesurant les seves paraules.

—¿No en té cap retrat?

—No he volgut mirar-los mai —vaig dir.

—¿Per què no?

Això no ho havia explicat mai a ningú, ni tan sols al meu pare o al Tomàs.

—Perquè em fa por. Em fa por buscar un retrat de la meva mare i descobrir-hi una estranya. Li deu semblar una ximpleria. El Fermín va fer que no amb el cap.

—¿I per això pensa que, si aconseguix desentrellar el misteri del Julià Carax i rescatar-lo de l'oblit, el rostre de la seva mare li tornarà a la ment?

El vaig mirar en silenci. No hi havia ni ironia ni judici en la seva mirada. Durant un instant, Fermín Romero de Torres em va semblar l'home més lúcid i savi de l'univers.

—Potser sí —vaig dir jo, sense pensar.

Al migdia, vam pujar en un autobús per tornar al centre. Vam seure al davant, just darrere del conductor, circumstància que el Fermín va aprofitar per iniciar-hi un debat sobre els nombrosos avenços, tècnics i cosmètics, que es podien observar en el transport públic en relació amb l'última vegada que l'havia utilitzat, cap allà l'any 1940, especialment pel que feia a la senyalització, com ho demostrava un rètol on s'hi podia llegir: «*Se prohíbe escupir y la palabra soez*». El Fermín va examinar el rètol de reüll i va optar per fer-li els honors escurant-se el coll i preparant sonora-incni un gargall poderós. Amb això n'hi hagué prou perquè rebéssim les mirades sulfúriques d'un trio de beates que viatjaven en forma d'escamot al nostre darrere, protegides per les seves respectives còpies de missal.

—Salvatge —va mussitar la beata del costat dret, que s'assemblava molt al retrat oficial del general Yagüe.

—Mira-te-les —va dir el Fermín—. Tres santes té la meua Espanya. Santa Sufocació, santa Puritana i santa Melindros. Entre tots, hem convertit aquest país en un acudit.

—Ja ho pot ben dir —va avenir-s'hi el conductor—. Amb Azana, estàvem millor. I del trànsit, no cal ni parlar-ne. Fa fàstic.

Un home assegut a la part del darrere va riure, divertit amb l'intercanvi d'opinions. Vaig adonar-me que era la mateixa persona que estava asseguda al nostre costat al bar. La seva expressió semblava que insinués que estava de la banda del Fermín i que tenia ganes de veure com s'acarnissava amb les beates. Vaig creuar-hi breument la mirada. Em va somriure cordialment i va tornar a fullejar el seu diari amb desinterès. Quan vam ser al carrer de Ganduxer, vaig adonar-me que el Fermín s'havia arraulit sota la seva gavardina, i estava fent una capcinadeta, amb la boca oberta i cara celestial. L'autobús lliscava suaument pel terra senyorívol i emmidonat del passeig de Sant Gervasi, quan de sobte el Fermín es va desvetllar.

—He estat somiant amb el pare Fernando —em va dir—. Només que en el meu somni anava vestit de davanter centre del Reial Madrid i tenia la copa de la lliga al seu costat, lluent com l'or.

—¿I què? —vaig preguntar.

—Que, si Freud no va errat, això vol dir que potser el capellà ens ha fotut un gol.

—A mi m'ha semblat un home honest.

—La veritat és que sí, que ho semblava. Potser massa i tot, pel seu propi bé. Als capellans amb fusta de sant, els acaben enviant tots a les missions, a veure si se'ls cruspeixen els mosquits o les piranyes.

—No es passi.

—Que n'és, d'innocent, Daniel. Vostè encara es deu creure allò dels regalets dels angelets quan et cauen les dents. Vegi, si no, un botó de mostra: l'embolic aquell sobre el Miquel Moliner que li va encolomar la Núria Monfort. Em fa l'efecte que aquella dona li va fer empassar més mentides que la pàgina editorial de *L'Osservatore Romano*. Ara resulta que està casada amb un amic de la infantesa de l'Aldaya i el Carax, ves per on. I encara tenim la història de la Jacinta, la institutriu bona, que potser és verídica però sona massa a últim acte d'Alejandro Casona. Per no esmentar l'aparició estel·lar de Fumero en el paper d'escorxador.

—¿Vol dir, doncs, que el pare Fernando ens ha enganyat?

—No. Estic d'acord amb vostè que sembla honrat, però l'uniforme pesa molt i potser s'ha guardat una novena a la mitja, per dir-ho així. Vaja, que jo crec que si ens ha mentit ha estat per omissió i decòrum, no per mala bava o malícia. A més a més, no el veig capaç d'inventar-se un embolic d'aquesta magnitud. Si sabés mentir més bé, no estaria fent classes d'àlgebra i llatí: ja remenaria les cireres al bisbat, amb un despatx de cardenal i melindros tendres per sucar al cafè.

—¿Què proposa que fem, doncs?

—Tard o d'hora, haurem de desenterrar la mòmia de la velleta angelical i sacsejar-la agafada pels turmells, a veure què en cau. De moment, estiraré alguns fils, a veure què esbrino sobre aquest tal Miquel Moliner. I no aniria pas malament vigilar de prop la Núria Monfort, que em sembla que resultarà ser el que la meva difunta mare anomenava una mala pècora.

—S'equivoca, Fermín —vaig replicar jo.

—Vostè veu un parell de pits ben posats i es pensa que ha vist santa Teresa de Jesús, cosa que a la seva edat té disculpa però no remei. Ja me n'encarregaré jo, Daniel, que la fragància de l'etern femení ja no em trasbalsa com a vostè. A la meva edat, el i eg sanguini cerebral té preferència davant del destinat a les parts lo ves.

—Que m’ho cregui.

El Fermín va treure el seu moneder i va procedir a comptar-ne el contingut.

—Aquí hi porta una fortuna —vaig dir jo—. ¿Tot això ha sobrat del canvi d’aquest matí?

—Una part. La resta són calés legítims. És que avui porto la meva Bernarda a fer un tomb. Jo, a aquesta dona, no li puc negar res. Si cal, assalto el Banc d’Espanya per satisfer tots els seus capricis. ¿I, vostè, què pensa fer la resta del dia?

—Res d’especial.

—¿I aquella nena, què?

—¿Quina nena?

—La Pepeta. ¿Qui ha de ser, home? La germana de l’Aguilar.

—No ho sé.

—Ja sap el que ha de saber. El que passa, parlant ras i curt, és que li falten collons per agafar el toro per les banyes.

Llavors, se’ns va acostar el revisor amb gest cansat, fent malabars amb un escuradents que feia passejar i capgirar entre les dents amb destresa circense.

—Perdonin, però aquelles senyores d’allà diuen si podrien fer servir un llenguatge més decorós.

—I una merda —va replicar el Fermín, en veu alta.

El revisor es va girar cap a les tres dames i es va arronsar d’espatlles, donant-los a entenent que havia fet el que havia pogut i que no estava pas disposat a barallar-se per una qüestió de pudor semàntic.

—Les persones que no tenen vida pròpia sempre s’han de ficar en la dels altres —va remugar el Fermín—. ¿De què parlàvem?

—De la meva falta de coratge, per dir-ho així.

—Efectivament. Un cas crònic. Faci’m cas. Vagi a buscar la seva noia, que la vida passa volant, especialment la part que val la pena viure. Ja ha sentit el que deia el capellà. Vist i no vist.

—Però si no és la *meva* noia.

—Doncs guanyi-se-la abans que se l’endugui un altre, especialment el soldadet de plom.

—Vostè parla com si la Bea fos un trofeu.

—No, com si fos una benedicció —va matisar el Fermín—. Miri, Daniel. El destí acostuma a ser al trencall més proper, a la cantonada. Com

si fos un xoriço, una meuca o un venedor de loteria: les seves tres encarnacions més freqüents. Però el que no fa és visites a domicili. Se l'ha d'anar a buscar.

Vaig dedicar la resta del trajecte a rumiar sobre aquesta perla filosòfica mentre el Fermín feia una altra capcinadeta, activitat per a la qual tenia un talent napoleònic. Vam baixar de l'autobús a la cantonada de la Gran Via amb el passeig de Gràcia, sota un cel de cendra que es menjava la llum. Cordant-se la gavadina fins al coll, el Fermín va anunciar que marxava a corre-cuita cap a la seva pensió per tal d'empolainar-se i acudir com Déu mana a la seva cita amb la Bernarda.

—Faci's càrrec que amb una presència més aviat modesta, com la meva, la cosa de la *toilette* no baixa dels noranta minuts. No hi ha geni sense figura; aquesta és la trista realitat d'aquests temps de faràndula. *Vanitas pecata mundi*.

Vaig veure com s'allunyava per la Gran Via, ben just un esbós d'homenet emparat per la seva gavadina grisa que aletejava com una bandera esparracada al vent. Em vaig encaminar cap a casa, on tenia la intenció d'arreglar un bon llibre i amagar-me del món. Quan vaig arribar a la cantonada entre el Portal de l'Àngel i el carrer de Santa Anna, el cor em va fer un salt. El Fermín, com sempre, tenia la raó. El destí m'esperava davant la llibreria lluint un vestit de llana gris, sabates noves i mitges de seda, i estudiant el seu reflex a l'aparador.

—El meu pare es pensa que sóc a missa de dotze —va dir la Bea, sense deixar de mirar la seva pròpia imatge.

—Com si hi fossis. Aquí, a menys de vint metres, a l'església de Santa Anna fan sessió contínua des de les nou del matí.

Parlàvem com dos desconeguts aturats casualment davant d'un aparador, buscant-nos la mirada en el vidre.

—No és per fer-ne broma. He hagut d'agafar el *Full Dominical* per veure de què anava el sermó. Després, em demanarà que n'hi faci una sinopsi detallada.

—El teu pare pensa en tot.

—Ha jurat que et trencaria les cames.

—Abans li caldrà saber qui sóc. I, mentre les tingui senceres, corro més que ell.

La Bea m'observava tensa, mirant per damunt de l'espatlla els vianants que lliscaven per darrere nostre com alenades grises i ventoses.

—No li veig la gràcia —va dir ella—. Ho diu de debò.

—A mi no em fa cap gràcia. Estic mort de por. Però m'agrada veure't.

Un somriure a mitges, nerviós, fugisser.

A mi rambé va concedir la Bea.

—Ho dius com si fos una malaltia.

—És pitjor que això. Jo pensava que si et tornava a veure a la llum del dia, potser posaria seny.

Em vaig preguntar si allò era un compliment o una condemna.

—No ens poden veure junts, Daniel. No així, al mig del carrer.

—Si vols, podem anar a la llibreria. A la rebotiga, hi ha una cafetera i...

—No. No vull que ningú em vegi entrar o sortir d'aquí. Si algú em veu xerrar amb tu ara, sempre puc dir que m'he trobat el millor amic del meu germà per casualitat. Però si ens veuen dues vegades junts, provocarem sospites.

Vaig sospirar.

—¿I qui ens ha de veure? ¿A qui li importa el que fem?

—La gent sempre té ulls per a allò que no li importa, i el meu pare coneix mig Barcelona.

—Llavors, per què has vingut fins aquí a esperar-me?

—No he vingut pas a esperar-te. He anat a missa, ¿te'n recordes? Tu mateix ho has dit. A vint metres...

—Em fas por, Bea. Fins i tot menteixes més bé que jo.

—Tu no em coneixes, Daniel.

—Això és el que diu ton germà.

Les nostres mirades es van trobar en el reflex.

—L'altra nit, tu em vas ensenyar una cosa que jo no havia vist mai —va xiuxiuejar la Bea—. Ara em toca a mi.

Vaig arrufar les celles, intrigat. La Bea va obrir la seva bossa, en va treure una targeta de cartolina doblegada i me la va donar.

—No ets pas l'únic que coneix misteris a Barcelona, Daniel. Et tinc preparada una sorpresa. T'espero en aquesta adreça. Avui, a les quatre. Ningú no ha de saber que hi hem quedat.

—¿Com sabré que he anat al lloc correcte?

—Ho sabràs.

La vaig mirar de reüll, preguntant que tot allò fos una broma.

—Si no hi véns, ho entendre —va fer la Bea—. Entendre que ja no em vols tornar a veure més.

Sense concedir-me ni un instant per contestar, la Bea es va girar i s'allunyà a pas lleuger cap a les Rambles. Em vaig quedar pal plantat, amb la targeta a la mà i la paraula als llavis, seguint-la amb la mirada fins que la seva silueta es va esvanir en la penombra grisa que precedia la tempesta. Vaig obrir la targeta. A l'interior, en tinta blava, s'hi llegia una adreça que jo coneixia prou bé.

Avinguda del Tibidabo, 32

La tempesta no va esperar que es fes fosc per ensenyar les dents. Els primers llampecs em van sorprendre al cap de poc d'agafar l'autobús de la línia 22. Quan envoltàvem la plaça Molina i enfilàvem el carrer de Balmes, la ciutat ja es desdibuixava sota telons de vellut líquid, i llavors vaig adonar-me que no havia pensat ni a emportar-me un miserable paraigua.

—S'ha de tenir valor —va murmurar el conductor quan vaig demanar la parada.

Ja passaven deu minuts de les quatre quan l'autobús em va deixar en un lloc desemparat al final del carrer de Balmes, sota la tempesta inclement. Al davant, l'avinguda del Tibidabo s'esvaïa en un miratge aquós sota cels de plom. Vaig comptar fins a tres i vaig arrencar a córrer sota la pluja. Al cap d'uns minuts, xop fins al moll dels ossos i tremolant de fred, em vaig aturar per arrecerar-me en un portal i poder recuperar l'alè. Vaig inspeccionar la resta del trajecte. L'alenada de glaç de la tempesta arrossegava un vel gris que emmascarava el contorn espectral dels palauets i casalots soterrats per la boira. Entre ells, s'hi alçava la torrassa fosca i solitària del palauet dels Aldaya, com un vaixell encallat entre l'arbreda ondulant. Em vaig enretirar els cabells xops que em queien sobre els ulls i vaig arrencar a córrer cap allà, creuant l'avinguda deserta.

El vent feia balancejar la porta petita del reixat. Més enllà, s'hi obria un caminet serpentejant que pujava fins al casalot. Em vaig esmunyir per la portera i em vaig endinsar per la finca. Entre les bardisses, s'hi endevinaven pedestals d'estàtues enderrocades sense pietat. Quan m'apropava al casalot, vaig veure que una de les estàtues, l'efígie d'un àngel purificador, havia estat abandonada a l'interior d'una font que coronava el jardí. La silueta de marbre ennegrit lluïa com un espectre sota la làmina d'aigua que vessava per les vores de l'estany. La mà de l'àngel de foc emergia de les aigües; un

dit acusador, esmolat com una baioneta, assenyalava la porta principal de la casa. La porta gran de roure llavorat semblava entreoberta. La vaig empènyer i vaig fer unes passes per un rebedor cavernós, els murs onejant sota la carícia d'una espelma.

—Em pensava que no vindries —va dir la Bea.

La seva figura es retallava en un corredor ple de penombra gràcies a la claror esmorteïda d'una galeria que s'obria al fons. Seia en una cadira, de cara a la paret, amb una espelma als peus.

—Tanca la porta —va indicar-me, sense alçar-se—. La clau és al pany.

Li vaig fer cas. El pany va grinyolar amb un ressò sepulcral. Vaig sentir les passes de la Bea, que se m'acostava per l'esquena i vaig notar el contacte del seu cos en la meva roba mullada.

—Estàs tremolant. ¿És de por o de fred?

—Encara no ho he decidit. ¿Per què som aquí?

Va somriure en la penombra i em va agafar una mà.

—¿No ho saps? Em pensava que ja ho hauries endevinat...

—Aquesta era la casa dels Aldaya, això és tot el que sé. ¿Com has aconseguit entrar-hi i com sabies...?

—Vine, que encendrem la llar de foc perquè t'escalfis.

Em va guiar a través del corredor fins a la galeria que presidia el pati interior de la casa. El saló s'elevava en columnes de marbre i murs nus que reptaven fins al teginat d'una sostrada que s'esmicolava. S'hi endevinaven les marques dels quadres i miralls que devien haver cobert les parets feia temps, i encara es podien veure els rastres dels mobles damunt el terra de marbre. En un extrem del saló, hi havia una llar de foc amb uns quants troncs. Un munt de diaris vells reposava a la vora de l'atiador. L'alè de la llar de foc desprenia una olor de foc recent i de pols de carbó. La Bea es va agenollar davant la llar de foc i va començar a col·locar uns quants fulls de diari entre els troncs. Va treure un llumí i els va encendre, i ràpidament va aparèixer una corona de flames. Les mans destres de la Bea sacsejaven els troncs amb habilitat i experiència. Vaig imaginar que ella em suposaria mort de curiositat i d'impaciència, però vaig decidir adoptar una aire flegmàtic que deixés prou clar que si la Bea volia jugar amb mi als misteris hi sortiria perdent. Ella s'ho passava d'allò més bé i exhibia un somriure triomfant. S'ha de dir que les meves mans tremoloses potser no m'ajudaven gaire a representar el meu paper.

—¿Hi véns sovint, per aquí? —vaig preguntar.

—Avui és la primera vegada. ¿Estàs intrigat?

—Vagament.

Es va agenollar davant el foc i hi va estendre una manta neta que va treure d'una bossa de lona. Feia olor d'espígol.

—Apa, seu aquí, vora el foc, que, si no, enxamparàs una pulmonia per culpa meva.

L'escalfor de la foguera em va tornar a la vida. La Bea es mirava les flames en silenci, encisada.

—¿M'explicaràs el secret? —vaig preguntar, finalment.

La Bea va sospirar i va seure en una de les cadires. Jo em vaig quedar ben a la vora del foc, observant com el vapor sortia de la meva roba com si fos una ànima que s'escapés.

—El que tu anomenes el palauet dels Aldaya, en realitat té nom propi. La casa es diu «L'àngel de boira», però no ho sap gairebé ningú. El despatx del meu pare fa quinze anys que mira de vendre aquesta propietat sense sortir-se'n. L'altre dia, mentre m'explicaves la història del Julià Carax i de la Penèlope Aldaya, no hi vaig caure. Després, a la nit, quan ja era a casa, vaig lligar caps i vaig recordar que havia sentit a parlar el meu pare de la família Aldaya alguna vegada, i d'aquesta casa, concretament. Ahir, vaig anar al despatx del meu pare i el seu secretari, el senyor Casasús, em va explicar la història de la casa. ¿Sabies que en realitat aquesta no era la seva residència oficial, sinó una de les seves cases d'estiueig?

Vaig fer que no amb el cap.

—La casa principal dels Aldaya era un palau que fou enderrocat el 1925 per aixecar al seu lloc un bloc de pisos, allà on ara hi ha la cruïlla dels carrers del Bruc i de Mallorca. El palau va ser dissenyat per Puig i Cadafalch per encàrrec de l'avi de la Penèlope i del Jordi, Simó Aldaya, el 1896, quan tot allò no eren més que camps i sèquies. El fill gran del patriarca Simó, el senyor Ricard Aldaya, l'havia comprat cap a les acaballes del segle XIX a un personatge molt pintoresc per un preu ridícul, perquè la casa tenia mala fama. Casasús em va dir que la casa estava maleïda i que ni els venedors no s'atrevien a venir a ensenyar-la i se n'excusaven amb qualsevol pretext...

Aquella mateixa tarda, mentre jo em revifava a la vora del foc, la Bea em va referir la història de com «L'àngel de boira» havia arribat a les mans de la família Aldaya. El relat era poc menys que un melodrama escabrós que bé podia haver nascut de la ploma del mateix Julià Carax. La casa havia estat construïda el 1899 per la firma d'arquitectes Naulí, Martorell i Bergadà i l'havia finançat un pròsper i extravagant home de negocis català anomenat Salvador Jausà, que només hi va viure un any. El potentat, orfe des dels sis anys i d'origen humil, havia amassat la major part de la seva gran fortuna a Cuba i Puerto Rico. Es deia que era una de les moltes mans negres que havien fet l'agost després de la caiguda de Cuba i de la guerra amb els Estats Units, en què s'havien perdut les últimes colònies. Del Nou Món, en va portar algunes coses més que un bon dineral: l'acompanyaven una esposa nord-americana, una damisel·la pàl·lida i fràgil de la bona societat de Filadèlfia que no sabia ni un mot en català, i una criada mulata que havia estat al seu servei des dels primers anys d'estada a Cuba, i que viatjava acompanyada d'un macaco engabiat vestit d'arlequí i set baguls d'equipatge. Al començament, es van instal·lar en diverses habitacions de l'hotel Colón a la plaça de Catalunya, tot esperant d'adquirir l'habitatge adequat als gustos i apetències del senyor Jausà.

Ningú no tenia ni el més petit dubte que la criada —una bellesa de banús dotada d'una mirada i d'una figura que, segons les cròniques de societat, provocaven taquicàrdies— era, de fet, la seva amant i guia en els plaers il·lícits i innominables. La seva qualitat de bruixa i fetillera era un al·legimnt que es donava per suposat. Es deia Marisela, o així l'anomenava en Jausà, i la seva presència i les seves maneres enigmàtiques no van trigar pas gaire a convertir-se en l'escàndol predilecte de les reunions que les dames de bona família organitzaven per assaborir melindros i matar el

temps i els fogots de la tardor. En aquestes tertúlies, hi circulaven rumors sense confirmar que suggerien que la femella africana, per inspiració directa dels inferns, fornicava damunt el mascle, és a dir, com si el cavalqués com una euga en zel, la qual cosa violava pel cap baix cinc o sis pecats mortals de necessitat. No va faltar, doncs, qui va escriure al bisbat, sol·licitant-ne una benedicció especial i protecció per a l'ànima impol·luta i nívvia de les famílies de bon nom de Barcelona, tan greument amenaçades per aquesta influència perniciosa. Per acabar-ho d'adobar, en Jausà tenia la barra de sortir a passejar amb la seva dona i amb la Marisela en el seu carruatge els diumenges a mig matí, oferint així l'espectacle babilònic de la depravació als ulls innocents de qualsevol bordegàs incorrupte que pogués vagarejar pel passeig de Gràcia tot fent camí cap a la missa d'onze. Fins i tot els diaris es feien ressò de la mirada altiva i orgullosa d'aquella negrassa, que contemplava el públic barceloní «com una reina de les selves es miraria una confraria de pigmeus».

En aquell temps, la febre modernista ja consumia Barcelona, però en Jausà va indicar clarament als arquitectes que havia contractat perquè li fessin la seva nova estança que volia una cosa diferent. En el seu diccionari, «diferent» era el millor dels adjectius. En Jausà s'havia passat anys passejant davant la filera de mansions neogòtiques que els grans magnats de l'era industrial americana s'havien fet construir en el tram de la Cinquena Avinguda situat entre els carrers 58 i 72, davant de la cara est del Central Park. Dominat pels seus somiejos americans, el financer es va negar a escoltar qualsevol argument a favor de construir segons la moda i l'ús del moment, de la mateixa manera que s'havia negat a adquirir una llotja al Liceu, com era obligat, que ell qualificava de babel de sords i rusc d'indesitjables. Volia que casa seva fos lluny de la ciutat, en un lloc que llavors era un paratge relativament desolat, l'avinguda del Tibidabo. Volia contemplar Barcelona des de la distància, deia. En tenia prou com a companyia amb un jardí d'estàtues d'àngels que segons les instruccions (fornides per la Marisela) havien d'estar situades en els vèrtexs del traçat d'una estrella de set puntes, ni una més ni una menys. Ben decidit a dur a terme els seus plans, i amb les arquees plenes a vessar per satisfer els seus capricis, en Salvador Jausà va enviar els seus arquitectes tres mesos a Nova York perquè estudiessin fil per randa les delirants estructures erigides per allotjar el comodor Vandervilt, la família de John Jacob Astor, Andrew Carnegie i la resta de les cinquanta famílies d'or. Va donar les instruccions

pertinents per tal que assimilessin l'estil i les tècniques del taller d'arquitectura de Stanford, White & McKim i els va advertir que no es molestessin a trucar a la seva porta per ensenyar-li un projecte al gust dels qui ell anomenava «amos de xarcuteries i fabricants de botons».

Al cap d'un any, els tres arquitectes es van presentar a les sumptuoses cambres de l'hotel Colón per ensenyar-li el projecte. En Jausà, en companyia de la mulata Marisela, els va escoltar en silenci i, en acabar la presentació, els va preguntar quin seria el cost si duien a terme el projecte en sis mesos. El senyor Frederic Martorell, soci i líder del taller d'arquitectes, va escurar-se el coll i, per decòrum, va anotar la xifra en un paperet i el va allargar al potentat. Aquest, sense moure les parpelles, va estendre tot seguit un xec amb l'import del cas i va acomiadar la comitiva amb una salutació absent. Al cap de set mesos, el juliol de l'any 1900, en Jausà, la seva dona i la criada Marisela s'instal·laven a la nova casa. L'agost d'aquell mateix any, totes dues dones ja eren mortes i la policia trobava en Jausà agonitzant, despulat i emmanillat a la butaca del seu estudi. L'informe del sergent que va instruir el cas esmentava que les parets de tota la casa estaven ensangonades, que les estàtues dels àngels que envoltaven el jardí havien estat mutilades —les seves cares pintades a la manera de les màscares tribals—, i que s'havien trobat rastres de ciris negres als pedestals. La investigació va durar vuit mesos. Passat aquest temps, en Jausà ja havia emmudit.

Les investigacions de la policia van arribar a la conclusió següent: tot semblava indicar que en Jausà i la seva dona havien estat enverinats amb un extracte vegetal que els havia administrat la Marisela, en les estances de la qual s'hi trobaren diversos flascons de la mateixa substància. Per alguna raó, en Jausà havia sobreviscut al verí, encara que les seqüeles que li deixà foren terribles: li va fer perdre la parla i l'oïda, li va paraitzar part del cos amb dolors terribles i el condemnà a viure la resta de la seva vida en una agonia perpètua. La senyora d'en Jausà va ser trobada a la seva cambra, estesa damunt el llit sense cap altra peça de roba que les seves joies i un braçalet de diamants. Les suposicions de la policia apuntaven que, un cop comès el crim, la Marisela s'havia obert les venes amb un ganivet i havia recorregut la casa escampant la seva sang pels murs dels passadissos i cambres fins a caure morta a la seva habitació de l'àtic. El mòbil, segons la policia, havia estat la gelosia. Segons sembla, la dona del potentat esperava un fill quan va morir. Es deia que la Marisela havia dibuixat una calavera

damunt el ventre nu de la senyora amb cera vermella i calenta. El cas, com els llavis mateixos d'en Salvador Jausà, va quedar segellat per sempre al cap d'uns mesos. La bona societat barcelonina comentava que una cosa així no havia passat mai en tota la història de la ciutat, i que la xusma d'indians i gentussa que venia d'Amèrica estava arruïnant la sòlida fibra moral del país. A porta tancada, n'hi hagué molts que es van alegrar que les excentricitats d'en Salvador Jausà haguessin arribat a la seva fi. Com sempre, s'equivocaven: ben just si havien començat.

La policia i els advocats d'en Jausà es van encarregar de tancar el cas, però l'indià Jausà estava disposat a continuar. Fou llavors que va conèixer el senyor Ricard Aldaya, que en aquell temps ja era un pròsper industrial amb fama de Casanova i temperament de lleó, el qual es va oferir a comprar-li la propietat amb la intenció d'enderrocar-la i tornar-la a vendre a preu d'or, perquè el valor del terreny a la zona s'estava enlairant. En Jausà no va voler vendre, però va convidar el senyor Ricard Aldaya a visitar la casa amb la intenció de mostrar-li el que va denominar un experiment científic i espiritual. Ningú no havia tornat a entrar a la propietat des de l'acabament de la investigació. El que el senyor Aldaya hi va veure el va deixar glaçat. En Jausà havia perdut totalment el seny. L'ombra fosca de la sang de la Marisela continuava cobrint les parets. En Jausà havia convidat un inventor i capdavanter en la curiositat tecnològica del moment, el cinematògraf. Es deia Fructuós Gelabert i havia accedit a les demandes d'en Jausà a canvi de fons econòmics per construir uns estudis cinematogràfics al Vallès, convençut que durant el segle xx les imatges animades havien de substituir la religió organitzada. Segons sembla, en Jausà creia fermament que l'esperit de la negra Marisela continuava vivint a la casa. Ell afirmava que sentia la seva presència, la seva veu i la seva olor, i fins i tot que en notava el tacte en la foscor. El servei, en sentir aquestes històries, fugia a tota brida a buscar feines de menys tensió nerviosa a la localitat veïna de Sarrià, on no hi faltaven palaus i famílies incapaces d'omplir un poal d'aigua o cosir-se els mitjons.

D'aquesta manera, en Jausà es va quedar ben sol, amb les seves obsessions i els seus espectres invisibles. Però ben aviat va decidir que el desllorigador es trobava en el fet de superar aquesta condició d'invisibilitat. L'indià ja havia tingut l'ocasió de veure alguns resultats de la invenció del cinematògraf a Nova York, i compartia l'opinió amb la finada Marisela que la camera succionava ànimes, la del subjecte filmat i la de l'espectador.

Seguint el fil d'aquest raonament, havia encarregat a Fructuós Gelabert que rodés metres i metres de pel·lícula als corredors de «L'àngel de boira» per buscar-hi senyals i visions de l'altre món. Els intents, fins llavors i a pesar del nom de fonts del tècnic encarregat de l'operació, havien resultat infructuosos.

Tot plegat va canviar quan Gelabert anuncià que havia rebut un nou tipus de material sensible de la fàbrica de Thomas Edison a Menlo Park, Nova Jersey, que permetia de filmar escenes en condicions precàries de llum, cosa fins llavors inaudita. A través d'un tecnicisme que no es va aclarir mai del tot, un dels ajudants de laboratori de Gelabert havia vessat un vi escumós del gènere xarel·lo, provinent del Penedès, a la cubeta del revelatge i, fruit d'aquesta reacció química, van començar a aparèixer estranyes formes a la pel·lícula exposada. Aquesta era la pel·lícula que en Jausà volia mostrar al senyor Ricard Aldaya la nit que el va convidar al seu casalot espectral del número 32 de l'avinguda del Tibidabo.

Aldaya, quan va sentir tot això, va suposar que Gelabert devia tenir por de veure com desapareixien els fons econòmics que li proporcionava en Jausà i que havia recorregut a un tripijoc tan bizantí com aquell per mantenir viu l'interès del seu patró. En Jausà, però, no tenia cap mena de dubte sobre la fiabilitat dels resultats. Encara més: on els altres només hi veien formes i ombres, ell hi veia ànimes amb tota claredat. Jurava distingir perfectament la silueta de la Marisela, que es materialitzava en un sudari, una ombra mutant que es convertia en un llop i que caminava erecta. El senyor Ricard Aldaya no va veure en la projecció sinó taques estrafetes, i sostenia, a més, que tant la pel·lícula projectada com el tècnic que feia anar el projector feien pudor de vi i d'altres begudes espirituoses. Tot i això, com a bon home de negocis, l'industrial també va ensumar que tot plegat li podia reportar algun benefici. Un milionari sonat, sol i obsedit per la captura d'ectoplasmes constituïa una víctima ideal. Així, doncs, li va donar la raó i el va animar a continuar en la seva comesa. Durant setmanes, Gelabert i els seus homes van rodar quilòmetres de pel·lícula que revelaven en diferents tancs amb solucions químiques de líquids de revelatge diluïts amb Aromes de Montserrat, vi negre beneït a la parròquia del Ninot i tota mena de caves de collita tarragonina. Entre projecció i projecció, en Jausà transferia poders, signava autoritzacions i conferia el control de les seves reserves financeres al senyor Ricard Aldaya.

En Jausà va desaparèixer una nit de novembre d'aquell any durant una tempesta. Ningú no va saber mai què se n'havia fet. Sembla que estava exposant un dels rotlles de pel·lícula especial de Gelabert quan li va sobrevenir un accident. El senyor Ricard Aldaya va encarregar a Gelabert que recuperés aquest rotlle i, després de visionar-lo en privat, el va fer cremar personalment i va suggerir al tècnic que s'oblidés de tot l'assumpte amb l'ajuda d'un xec de generositat indiscutible. En aquell moment, Aldaya ja era titular de la majoria de propietats del desaparegut Jausà. Hi hagué qui va dir que la difunta Marisela havia tornat per endur-se'l a l'infern. D'altres sostenien que un pidolaire molt semblant al difunt milionari fou vist durant uns mesos pels voltants de la ciutadella fins que un carruatge negre, de cortinatges velats, el va atropellar, sense aturar-se, a plena llum del dia. Però llavors ja era massa tard: la llegenda negra del casalot, i la invasió dels suculents sons caribenys als salons de ball de la ciutat, eren fets inamovibles.

Al cap d'uns mesos, el senyor Ricard Aldaya es va traslladar amb la seva família a la casa de l'avinguda del Tibidabo, on hi nasqué, dues setmanes més tard, la filla petita del matrimoni, la Penèlope. Per celebrar-ho, Aldaya va tornar a batejar la casa i l'anomenà «Vil·la Penèlope». Però aquest nou nom no va tenir mai gaire èxit. La casa tenia el seu propi caràcter i es mostrava immune a la influència dels seus nous amos. Els habitants d'ara sentien sorolls i cops a les parets, a les nits, i notaven l'aparició sobtada d'olors de putrefacció i de corrents d'aire glaçats que semblava que rondessin per la casa com sentinelles errants. El casalot era un compendi de misteris. Tenia un doble soterrani, amb una mena de cripta per estrenar al nivell inferior, i una capella al superior presidida per un gran Crist en una creu policromada, a qui els criats trobaven una inquietant semblança amb Rasputin, personatge molt popular a l'època. Els llibres de la biblioteca apareixien constantment reordenats, o girats cap per avall. Hi havia una cambra al tercer pis, un dormitori que no es feia servir a causa de les inexplicables taques d'humitat que brollaven de les parets, i que semblava que formessin rostres desfigurats; en aquesta habitació, les flors fresques es marcien en pocs minuts i sempre s'hi sentia un voleiar de mosques, tot i que resultava impossible veure-les.

Les cuineres asseguraven que alguns articles, com ara el sucre, desapareixien com per art d'encantament del rebost i que la llet es tenyia de vermell amb la primera lluna de cada mes. De tant en tant, es trobaven

ocells morts davant la porta d'algunes habitacions, o petits rosegadors sense vida. D'altres vegades, es trobaven a faltar objectes, de manera especial joies i botons de la roba guardada als armaris i calaixos. Molt de tant en tant, els objectes desapareguts tornaven a aparèixer, com si fos cosa màgica, al cap d'uns mesos, en algun racó remot de la casa, o enterrats al jardí. Encara que, normalment, ja no es trobaven mai més. Al senyor Ricard, tots aquests esdeveniments li semblaven superxeries i falòrnies pròpies de la gent que té la vida solucionada. Ell creia que una setmana de dejuni hauria guarit tota la família d'aquells espants. El que ja no veia amb tanta clarividència filosòfica era el cas del robatori de les joies de la seva dona. De fet, més de cinc criades van ser despatxades quan van desaparèixer diverses peces del joier de la senyora, encara que totes juressin a llàgrima viva que eren totalment innocents. Els més perspicaços tendien a pensar que la cosa no era pas tan misteriosa, i que més aviat estava relacionada amb l'infaust costum del senyor Ricard d'esmunyir-se dins les alcoves de les criades joves a mitjanit amb propòsits lúdics i extramaritals. Pel que fa a aquest punt, la seva reputació era gairebé tan celebrada com la seva fortuna, i hi havia qui deia que, si les seves proeses continuaven a tan bon pas, els bastards que anava deixant pel camí acabarien constituint el seu propi sindicat. El cert és que no tan sols les joies anaven desapareixent. Amb el temps, la família va perdre també el gust de viure.

La família Aldaya no fou mai feliç en aquella casa obtinguda gràcies a les tèrboles arts de negociant del senyor Ricard. La senyora Aldaya pregava contínuament al seu marit que vengués la propietat i que es mudessin a una residència a la ciutat, o fins i tot que tornessin al palau que Puig i Cadafalch havia construït per a l'avi Simó, el patriarca del clan. Ricard Aldaya s'hi negava de totes totes. Com que es passava la major part del temps de viatge o a les factories de la família, no li semblava pas que la casa tingués cap problema. Una vegada, el petit Jordi va desaparèixer durant vuit hores a l'interior de la casa. La seva mare i el servei el van buscar desesperadament, sense cap èxit. Quan el noi va reaparèixer, pàl·lid i torbat, va dir que havia passat tot aquell temps a la biblioteca en companyia de la misteriosa dama negra, que li havia estat mostrant fotografies antigues i que li havia dit que totes les femelles de la família morien en aquella casa per expiar els pecats dels seus barons. La misteriosa dama fins i tot va arribar a desvelar al petit Jordi la data en què sa mare moriria, el 12 d'abril del 1921. No cal dir que no es va trobar mai la suposada dama negra, encara que no és menys cert

que, anys a venir, la senyora Aldaya va aparèixer morta al llit del seu dormitori l'alba del 12 d'abril del 1921. Totes les seves joies havien desaparegut. Quan van drenar el pou del pati, un dels mossos les va trobar entre el llot del fons, al costat d'una nina que havia pertangut a la seva filla Penèlope.

Al cap d'una setmana, el senyor Ricard Aldaya va decidir desfer-se de la casa. En aquell moment, el seu imperi financer ja estava ferit de mort, i no faltava qui insinués que tot plegat es devia a aquella casa maleïda, que portava la desgràcia a qui l'ocupés. D'altres, més prudents, es limitaven a adduir que Aldaya no havia entès mai les transformacions del mercat i que en tota la vida no havia fet altra cosa que enderrocar el negoci que havia aixecat el patriarca Simó. Ricard Aldaya va anunciar que deixava Barcelona i que se n'anava a l'Argentina, on les seves indústries tèxtils anaven d'allò més bé. N'hi hagué molts que asseguraven que fugia del fracàs i de la vergonya.

El 1922, «L'àngel de boira» es va posar a la venda a un preu irrisori. Hi va haver un gran interès inicial a adquirir-la, tant per la cosa morbosa com pel prestigi creixent del barri on era, però cap dels potencials compradors no va voler fer una oferta després de visitar la casa. El 1923, el palauet va ser tancat. El títol de propietat es va transferir a una societat de béns seents a la qual Aldaya devia diners, perquè en tramités la venda, l'enderrocament o el que fos del cas. La casa va estar en venda durant anys, sense que l'empresa aconseguís trobar-li un comprador. La societat esmentada, Botell i Llofré, S. L., va fer fallida el 1939 quan dos dels seus socis titulars van ingressar a la presó per càrrecs que no es van aclarir mai del tot; després de la mort de tots dos en un tràgic accident al penal de Sant Vicenç el 1940, la societat va ser absorbida per un consorci financer de Madrid. Entre els socis titulars d'aquesta entitat, s'hi comptaven tres generals, un banquer suís i el membre executor i directiu de la firma, el senyor Aguilar, pare del meu amic Tomàs i de la Bea. Tot i els esforços de promoció, cap dels venedors dirigits pel senyor Aguilar no va aconseguir vendre la casa, ni tan sols oferint-la a un preu que era molt per sota del seu valor de mercat. I ningú no va tornar a entrar a la propietat en més de deu anys.

—Fins avui —va dir la Bea, i es va tornar a submergir en un dels seus silencis.

Amb el temps, m'hi hauria d'acostumar, a aquests llargs parèntesis, quan la veia que es tancava en ella mateixa, com si fos molt lluny, amb la

mirada extraviada i la veu morta.

—Et volia ensenyar aquest lloc, em feia gràcia. Volia donar-te una sorpresa. Quan vaig sentir el senyor Casasús, vaig pensar que t'havia de dur aquí, perquè això era part de la teva història, del Carax i de la Penèlope. Vaig agafar la clau del despatx del meu pare. Ningú no sap que som aquí. És el nostre secret. El volia compartir amb tu. I em preguntava si vindries.

—Ja sabies que ho faria.

Ella va somriure, fent que sí amb el cap.

—Jo crec que no hi ha res que passi per casualitat, ¿saps? En el fons, les coses fenen el seu pla secret, encara que nosaltres no l'entenguem. Com el fet que trobessis aquella novel·la del Julià Carax al Cementiri dels Llibres Oblidats, o que siguem ara tots dos aquí, en aquesta casa que va pertànyer als Aldaya. Tot forma part d'alguna cosa que no podem entendre, però que ens posseeix.

Mentre parlava, la meva mà havia lliscat matusserament fins al turmell de la Bea i havia pujat fins al seu genoll. Ella se la va mirar com si observés un insecte que s'havia enfilat fins allà. Em vaig preguntar què hauria fet el Fermín en aquell moment. ¿On era tota la seva ciència quan més la necessitava?

—El Tomàs diu que no has tingut mai xicota —va dir la Bea, com si allò ho expliqués tot.

Vaig enretirar la mà i vaig abaixar els ulls, derrotat. Em va semblar que ella somreia, però vaig preferir no assegurar-me'n.

—Doncs, per ser tan callat, ton germà acabarà sent un bocamoll. ¿Què més diu, de mi, el No-Do?

—Diu que vas estar enamorat d'una dona més gran que tu durant anys i que l'experiència et va trencar el cor.

—L'única cosa que se'm va trencar, de tot allò, va ser un llavi i la vergonya.

—El Tomàs diu que no has tornat a sortir amb cap més noia perquè totes les compares amb aquella dona.

El bon jan del Tomàs i els seus cops amagats.

—El seu nom és Clara —la vaig informar.

—Ja ho sabia. Clara Barceló.

—¿Que la coneixes?

—Tothom coneix alguna Clara Barceló. El nom és el que menys importa.

Ens vam quedar callats durant una estona, mirant les guspies del foc.

—Ahir a la nit, quan ens vam separar, vaig escriure una carta al Pablo —va dir la Bea.

Jo em vaig empassar la saliva.

—¿Al teu xicot alferes? ¿Per què?

La Bea es va treure un sobre de la butxaca de la seva brusa i me'l va ensenyar. Estava tancat i segellat.

—A la carta, li dic que vull que ens casem com més aviat millor, abans d'un mes si és possible, i que me'n vull anar de Barcelona per sempre.

Vaig enfrontar-me a la seva mirada impenetrable, gairebé tremolant.

—¿I per què m'ho expliques, això?

—Perquè vull que em diguis si l'haig d'enviar o no. Per això t'he fet venir avui aquí, Daniel.

Vaig estudiar el sobre que ella feia girar a les seves mans, com en una juguesca de daus.

—Mira'm —em va dir.

Vaig alçar els ulls i li vaig aguantar la mirada. No vaig saber què contestar. La Bea va abaixar els ulls i s'allunyà cap a l'extrem de la galeria. Hi havia una porta que portava a la balustrada de marbre que s'obria al pati interior de la casa. Vaig observar la seva silueta que es fonia en la pluja. La vaig anar a buscar i la vaig aturar, arrabassant-li el sobre de les mans. La pluja li fetejava el rostre i n'hi escombrava les llàgrimes i la ràbia. La vaig tornar a portar cap a l'interior del casalot i la vaig arrossegar fins a la calidesa de la llar de foc. Defugia la meua mirada. Vaig agafar el sobre i el vaig lliurar a les flames. Vam contemplar com la carta s'esquerdava i es partia entre les brases i com les pàgines s'evaporaven en remolins de fum blau, una rere l'altra. La Bea es va agenollar davant meu, amb els ulls entelats de llàgrimes. La vaig abraçar i vaig notar el seu alè al coll.

—No em deixis caure, Daniel —va xiuxiuejar.

L'home més savi que he conegut mai, Fermín Romero de Torres, m'havia explicat en una ocasió que no hi havia en la vida cap experiència comparable a la primera vegada que un despulla una dona. Savi com era, no m'havia enganyat pas, però tampoc no m'havia dit tota la veritat. No m'havia dit res d'aquell estrany estremiment de mans que feia que cada botó, cada cremallera, es convertís en una feina de titans. Res no m'havia dit, tampoc, d'aquell encís de pell pàl·lida i tremolosa, d'aquell primer frec de llavis ni d'aquell miratge que semblava que cremava a cada porus de la

pell. No me'n va explicar res, perquè sabia que el miracle només passava un cop i que, quan s'esdevenia, parlava un llenguatge de secrets que, a penes es desvelaven, fugien per sempre. Mil vegades he volgut recuperar aquella primera tarda al casalot de l'avinguda Tibidabo amb la Bea, en què la remor de la pluja s'endugué el món. Mil vegades he volgut tornar-hi i perdre'm en un record del qual ben just si en puc rescatar una imatge robada al foc de les flames. La Bea, despullada i lluent encara de la pluja, estesa a la vora del foc, oberta en una mirada que m'ha perseguit des de llavors. Em vaig inclinar damunt seu i vaig recórrer la pell del seu ventre amb el tou dels dits. La Bea va deixar caure les parpelles i els ulls i em va somriure, segura i forta.

—Fes-me el que vulguis —va xiuxiuejar.

Tenia disset anys i la vida als llavis.

29

Ja era fosc quan vam sortir del casalot embolcallats per ombres blaves. La tempesta ja només era una alenada de plugim fred. Vaig voler tornar-li la clau, però la Bea em va indicar amb la mirada que la guardés jo. Vam baixar fins al passeig de Sant Gervasi amb l'esperança de trobar un taxi o un autobús. Caminàvem en silenci, agafats de la mà i sense mirar-nos.

—No et podré tornar a veure fins dimarts —va dir la Bea amb veu tremolosa, com si de sobte dubtés del meu desig de tornar-la a veure.

—Seré aquí —vaig fer jo.

Vaig donar per fet que totes les meves trobades amb la Bea tindrien lloc entre els murs d'aquell vell casalot, que la resta de la ciutat no ens pertanyia. Fins i tot em va fer l'efecte que la fermesa del seu tacte llanguia a mesura que ens allunyàvem d'allà, que la seva força i la seva escalfor minvaven a cada pas. Quan vam arribar al passeig, vam comprovar que els carrers eren gairebé deserts.

—Aquí no hi trobarem res —va dir la Bea—. Serà millor que baixem per Balmes.

Vam enfilem el carrer de Balmes amb pas lleuger, caminant sota les capçades dels arbres per evitar el plugim i també, potser, per no trobar-nos la mirada. Em va semblar que la Bea accelerava el ritme en alguns moments, que gairebé m'arrossegava. Durant un instant, vaig pensar que si deixava anar la seva mà, ella arrencaria a córrer. La meva imaginació, tota ella enverinada encara del tacte i del gust del seu cos, em cremava per dins, i jo desitjava arraconar-la en un banc, i petonejar-la, i deixar-li anar tot l'enfilall de bajaranades que jo duia a dins i que, a qualsevol altra persona que les sentís, li farien venir unes incontrolables ganes de riure. Però la Bea ja no era allà. Hi havia alguna cosa que se la menjava per dins, en silenci i a crits.

—¿Què passa? —vaig murmurar.

Em va respondre amb una rialla trencada, feta de por i de solitud. Llavors, em vaig veure a mi mateix a través dels seus ulls: a penes un noi transparent que es pensava que havia guanyat el món en una hora i que encara no sabia que el podia perdre en un minut. Vaig continuar caminant, sense esperar cap resposta. Desvetllant-me, doncs, del meu somni. Al cap d'un moment, es va sentir la remor del trànsit i va ser com si tot l'aire s'encengués com una bombolla de gas amb l'escalfor i els colors dels fanals i dels semàfors, que em van fer pensar en una muralla invisible.

—Serà millor que ens separem aquí —va dir la Bea, deixant anar la meua mà.

Les llums d'una parada de taxis s'albiraven a la cantonada, una desfilada de cuques de llum.

—Com vulguis.

La Bea es va inclinar i em va fregar la galta amb els llavis. Els cabells li feien olor de cera.

—Bea —vaig començar, amb un fil de veu—, jo t'estimo...

Ella va fer que no amb el cap, en silenci, i em va segellar els llavis amb la mà com si les meves paraules li fessin mal.

—Dimarts a les sis, ¿entesos? —va preguntar.

Vaig fer que sí. La vaig veure marxar i perdre's en un taxi, gairebé com una desconeguda. Un dels conductors, que havia seguit l'intercanvi amb ulls de jutge de línia, m'observava amb curiositat.

—¿Què? ¿Anem a casa, mestre?

Em vaig ficar dins el taxi sense pensar. Els ulls del taxista m'escorcollaven des del mirall. Els meus acompanyaven el cotxe que s'enduia la Bea fins que es va perdre de vista, dos punts de llum que s'enfonsaven en un pou de foscor.

No vaig aconseguir agafar el son fins que l'alba va vessar cent tonalitats de gris damunt la finestra de la meua habitació, i no sabia dir quin d'aquells grisos m'inspirava més pessimisme. Em va desvetllar el Fermín, que llançava pedretes a la meua finestra des de la plaça de l'església. Em vaig posar el primer que vaig trobar i vaig baixar a obrir-lo. El Fermín gastava el seu entusiasme insuportable de dilluns matiner. Vam apujar la reixa i penjàrem el rètol d'OBERT.

—Quines ulleres que fa, Daniel. Semblen terreny edificable. Es coneix que ahir se la devia ficar a la butxaca.

Després d'anar a la rebotiga, em vaig enfundar el meu davantal blau i vaig donar al Fermín el seu, o més ben dit, l'hi vaig llançar amb força mala bava. El Fermín el va caçar al vol, sempre amb un somriure burleta als llavis.

—No m'hi vaig poder ficar res, a la butxaca, perquè ja era plena de pluja i de solitud.

—Caram, quin pessimisme. No em faci poesia existencialista, que ja va just de forces i se'm quedarà anèmic. Apa, expliqui's, home, expliqui's.

—¿I què vol que li expliqui?

—Vostè tria: el número d'estocades o les voltes al *ruedo*.

—No tinc ganes de xerrar, Fermín.

—¡Ah, la joventut, l'edat dels babaus! En fi, amb mi no s'emprenyi, que li porto notícies fresques de la nostra investigació sobre el seu amic Julià Carax.

—L'escolto.

Em va dedicar una de les seves mirades d'intriga internacional; una cella arquejada, l'altra a l'aguait.

—Doncs, vet aquí que ahir, després de deixar la Bernarda a casa seva amb la virtut intacta però un bon parell de blaus a les natges, em va escometre un rampell d'insomni per la cosa aquella de la trempera vespertina, circumstància que vaig aprofitar per acostar-me a un dels centres informatius del submón barceloní, és a dir, la taverna de l'Eliodor Salfumàn, àlies *Titafreda*, situada en un local malsà però de colors molt vius que hi ha al carrer de Sant Jeroni, orgull i ànima del Raval.

—Vagi al gra, per l'amor de Déu.

—Es el que feia. El cas és que, un cop allà, congraciant-me amb alguns dels habituals, vells companys de fatigues, vaig procedir a esbrinar tot el que pogués sobre el tal Miquel Moliner, marit de la seva Mata Hari Núria Monfort i suposat intern als hostals penitenciaris del municipi.

—¿Suposat?

—Justa la fusta. Perquè, en aquest cas, del participi al fet no hi ha pas cap tret. M'explico. Em consta per experiència que, pel que fa al cens i recompte de la població presidiària, els meus informadors del tabernacle del *Titafreda* són més fiables que les sangoneres del Palau de Justícia, i li puc ben certificar, amic Daniel, que ningú no ha sentit a parlar mai d'un tal

Miquel Moliner com a pres, visitant o ésser vivent a les presons de Barcelona, des de fa, com a mínim, deu anys.

—Potser aquest pres es troba en un altre penal.

—Sí, Alcatraz, Sing-Sing o la Bastilla. Daniel, aquesta dona l'ha ensarronat.

—Suposo que sí.

—No ho suposi, accepti-ho.

—¿I ara què? El Miquel Moliner és una pista morta.

—O aquesta Núria és molt viva.

—¿Què proposa, vostè?

—De moment, explorar altres vies. No ens aniria pas malament fer una visita a la velleta aquella, la institutriu bona del conte que ens va encolomar el mossèn ahir al matí.

—No em voldrà dir que ara sospita que també la institutriu es deu haver esfumat.

—No, però em sembla que és hora que ens deixem de romanços i de trucar a la porta com si demanéssim almoïna. En tot aquest afer, hem d'entrar per la porta del darrere. ¿Compto amb vostè?

—El que vostè digui va a missa.

—Doncs ja es pot anar posant la disfressa d'escolanet, que aquesta tarda, tan aviat com tanquem la botiga, anirem a fer una visiteta de misericòrdia a la vella a l'asil de Santa Llúcia. Apa, i ara, xerri: ¿com li va anar ahir amb aquella euga tan tendra? No sigui hermètic, que el que no m'expliqui ara li sortirà després en forma de grans de pus.

Vaig sospirar, vençut, i vaig buidar el pap de dalt a baix, amb pèls i senyals. Quan vaig haver acabat la meva història i vaig haver fet el recompte de les meves angoixes existencials de col·legial curt de gambals, el Fermín em va sorprendre amb una abraçada sobtada i emotiva.

—Vostè està ben enamorat —va murmurar, ple d'emoció, tot donant-me copets a l'esquena—. Pobriíssó.

Aquella tarda vam sortir de la llibreria a l'hora en punt, amb la qual cosa n'hi hagué prou per guanyar-nos una mirada esmolada del meu pare, que començava a sospitar que, amb tant anar i venir, en dúiem alguna de cap. El Fermín va deixar anar algunes incongruències sobre uns encàrrecs pendants, i ens vam fer fonedissos en un obrir i tancar d'ulls. Vaig suposar que, tard o d'hora, hauria de desvelar part de tot aquell embolic al meu pare; quina part exactament, eren figures d'un altre paner.

Quan anàvem fent camí, el Fermín, amb la seva traça habitual per a la cosa folklòrica i fulletonesca, em va fer saber els antecedents de l'escenari al qual ens adreçàvem. L'asil de Santa Llúcia era una institució de reputació fantasmal que es consumia a les entranyes d'un antic palau en ruïnes situat al carrer de Montcada. La llegenda que l'envoltava dibuixava un perfil a mig camí entre un purgatori i un dipòsit de cadàvers en condicions sanitàries esfereïdores. La seva història era, si més no, peculiar. Des del segle XI, havia allotjat, entre d'altres coses, diverses residències de famílies hisendades, una presó, una casa de cortesanes, una biblioteca de còdexs prohibits, una caserna, un taller d'escultura, un sanatori d'empestats i un convent. Cap a la meitat del segle XIX, quan ja pràcticament s'ensorrava pertot arreu, el palau havia estat convertit en un museu de deformitats i atrocitats circenses per un empresari extravagant que es feia dir Laszlo de Vicherny, duc de Parma i alquimista privat de la casa dels Borbons, el nom autèntic del qual era Baltasar Deulofeu i Carallot, natural d'Esparreguera, gigoló i estafador professional.

Aquest personatge s'enorgullia de posseir la més extensa col·lecció de fetus humans en diferents fases de deformació preservats en flascons de formol, a part de l'encara més completa col·lecció d'ordres de captura expedides per les policies de mig Europa i Amèrica. Knrre d'ah res atraccions, el *Tenebrarium* (així havia tornat a batejar Deulofeu la seva creació) oferia sessions d'espiritisme, nigromància, lluites de galls, rates, gossos, donotes, disminuïts, o bé un poti-poti de tot plegat, sense descartar tota mena de juguesques, un prostíbul especialitzat en impeditos i fenòmens, un casino, una assessoria legal i financera, un taller de filtres d'amor, un escenari per a espectacles de folklore regional, funcions de titelles i desfilades de ballarines exòtiques. Per Nadal, escenificaven una funció d'*Els Pastorets* amb tot l'elenc del museu i el putiferi, la fama de la qual havia arribat fins als confins de la província.

El *Tenebrarium* va ser un èxit rotund durant quinze anys fins que, quan es va descobrir que Deulofeu havia seduït la dona, la filla i la mare política del governador militar de la província en només una setmana, la més negra ignomínia va caure damunt el centre recreatiu i el seu creador. Abans que Deulofeu pogués fugir de la ciutat i assumir una altra de les seves múltiples identitats, una colla d'escorxadors emmascarats el va enxampar pels carrerons del barri de Santa Maria i va procedir a penjar-lo i cremar-lo a la Ciutadella, i, en acabat, va abandonar el seu cos perquè fos devorat pels

gossos salvatges que rondaven per la zona. Després de dues dècades d'abandonament, i sense que ningú no es prengués la molèstia de retirar el catàleg d'atrocitats del malaguanyat Laszlo, el *Tenebrarium* va ser transformat en una institució de caritat pública encomanada a un orde de religioses.

—Les Dames de l'Últim Suplici, o alguna morbositat d'aquesta mena —va dir el Fermín—. La cosa es complica perquè resulta que guarden zelosament el secretisme del lloc (mala consciència, diria jo), de manera que haurem de trobar algun tripijoc per entrar-hi.

En temps més recents, els habitants de l'asil de Santa Llúcia s'anaven reclutant entre la munió de moribunds, vells abandonats, dementes, morts de gana i algun il·luminat ocasional que formaven el nombrós submón barceloní. La majoria d'ells, per sort, acostumaven a durar ben poc una vegada hi ingressaven; les condicions del local i la companyia no convidaven pas a desitjar una vida gaire llarga. Segons el Fermín, els difunts eren retirats poc abans de l'alba i feien el seu últim viatge a la fossa comuna en un carro amb envelopat que havia estat donat per una empresa de l'Hospitalet de Llobregat especialitzada en productes carnis i de xarcuteria de dubtosa reputació que, anys després, es veié embolicada en un tèrbol escàndol.

—Tot això s'ho està inventant, Fermín —vaig protestar, trasbalsat per aquell retrat dantesc.

—La meva inventiva no dóna per a tant, Daniel. Quedarà ben parat. Jo vaig visitar l'edifici en una dissortada ocasió, deu fer cosa de deu anys, i li puc ben assegurar que semblava que haguessin contractat el seu amic Julià Carax com a decorador. És una llàstima que no portem unes fulles de llorer per esmorteir les fortors que el caracteritzen. Ja tindrem prou feina perquè ens hi deixin entrar.

Amb unes expectatives com aquestes, ens vam endinsar pel carrer de Montcada, que a aquelles hores ja era un passatge de tenebres flanquejat per dos vells palaus convertits en magatzems i tallers. La lletania de les campanades de la basílica de Santa Maria del Mar puntuava el ressò de les nostres passes. Al cap de poc, un alè amarg i penetrant va traspasar la brisa freda de l'hivern.

—¿Què és aquesta ferum?

—Ja hi som —va anunciar el Fermín.

Una porta gran de fusta podrida ens va conduir fins a l'interior d'un pati vagament il·luminat per llums de gas repartits, com taques de llum, entre àngels i gàrgoles amb unes faccions que es desfeien en la pedra envellida. Una escalinata pujava al primer pis, on un rectangle de llum vaporosa dibuixava l'entrada principal de l'asil. La llum de gas que sortia d'aquesta obertura tenyia d'un color ocre la boirina de miasmes que venia de l'interior. Una silueta cantelluda i rapinyaire ens observava des de l'arc de la porta. En la penombra, es podia distingir la seva mirada esmolada i el seu hàbit de color cendrós. Duia a les mans una galleda de fusta que fumejava i deixava anar una pudor indescriptible.

—AveMariaPuríssimaSensPecatFouConcebuda —va dir el Fermín, de manera ràpida i entusiasta.

—¿I la caixa? —va replicar la veu, des de dalt, greu i reticent.

—¿Quina caixa? —vam preguntar el Fermín i jo a la vegada.

—¿Que no vénen de la funerària? —va preguntar la monja amb veu cansada.

Em vaig demanar si allò era un comentari sobre el nostre aspecte o una pregunta de debò. Al Fermín, se li va il·luminar la cara davant d'una oportunitat tan providencial.

—La caixa és a la furgoneta. Primer, voldríem reconèixer el client. Un tecnicisme com un altre.

Vaig notar que em venien basques.

—Jo em pensava que havia de venir el senyor Collbató en persona —va dir la monja.

—El senyor Collbató li prega que se'n faci càrrec, que li ha sortit un embalsamament d'última hora molt complicat. Un forçut de circ.

—¿Així, vostès treballen amb el senyor Collbató a la funerària?

—Som la seva mà dreta i l'esquerra, respectivament. Jo sóc Wilfred Pilós, per servir-la, i aquí, al meu costat, el meu aprenent, l'estudiant Samsó Carrasco.

—Molt de gust —vaig completar.

La monja ens va fer un repàs ràpid i va assentir, indiferent al parell d'espantalls que es reflectien en la seva mirada.

—Benvinguts, doncs, a Santa Llúcia. Jo sóc sor Hortènsia, la que els va trucar. Segueixin-me.

Vam seguir sor Hortènsia sense obrir els llavis a través d'un corredor cavernós l'olor del qual em va fer pensar en els túnels del metro. El corredor estava flanquejat per marcs sense portes darrere dels quals s'hi endevinaven sales il·luminades amb espelmes, ocupades per fileres de llits amuntegats contra la paret i coberts per mosquiteres que onejaven com sudaris. Se sentien laments i s'endevinaven siluetes per la reixeta dels cortinatges.

—Es per aquí —va indicar sor Hortènsia, que anava uns metres davant nostre.

Vam entrar dins una sala amb una gran volta, i no em va costar gaire suposar que devia ser l'escenari del *Tenebrarium* que m'havia descrit el Fermín. Un vel de penombra cobria el que, a primer cop d'ull, em va semblar una col·lecció de figures de cera, assegudes o arraconades, amb ulls morts i vidriosos que lluien com monedes de llautó a la llum de les espelmes. Vaig pensar que devien ser ninots o restes del vell museu. Després, vaig comprovar que es movien, encara que de manera molt lenta i silenciosa. No se'n podia distingir ni l'edat ni el sexe. Els parracs que els cobrien tenien el color de la cendra.

—El senyor Collbató ens va dir que no toquéssim ni netegéssim res —va dir sor Hortènsia, amb un cert to de disculpa—. Ens hem limitat a posar el pobre dins una de les caixes que hi havia per aquí, perquè començava a regalimar, però ara ja està.

—Han fet bé. S'han de prendre totes les precaucions —va comentar el Fermín.

El vaig mirar amb desesperació. Ell va negar serenament, donant-me a entendre que ell ja es faria càrrec de la situació. Sor Hortènsia ens va guiar fins un lloc que semblava una cel·la sense ventilació ni llum, al final d'un passadís estret. Va agafar un dels llums de gas que penjaven de la paret i ens el va donar.

—¿Que trigaran gaire? Tinc coses a fer.

—Per nosaltres no pateixi. Vostè faci la seva, que nosaltres ja ens l'endurem. No s'hi amoïni.

—Entesos. Si els cal res, seré al soterrani, a la galeria on hi ha els enllitats. Si no els fa res, tinguin l'amabilitat de treure'l per la part del darrere. Que no el vegin els altres. Es dolent per a la moral dels interns.

—Ens en fem el càrrec —vaig dir jo, amb la veu esquerdada. Sor Hortènsia se'm va mirar amb una certa curiositat durant un moment. En veure-la de prop, em vaig adonar que era una dona gran, gairebé una vella. Ben pocs anys la separaven de la resta d'estadants.

—Escolti, ¿aquest aprenent no és una mica jove per a aquest ofici?

—Les veritats de la vida no tenen edat, germana —va sentenciar el Fermín.

La monja em va somriure dolçament, assentint. No hi havia desconfiança en aquella mirada, només tristor.

—Tot i això, no sé si és el més convenient... —va murmurar. Es va allunyar envoltada per la tenebra, portant el seu cubell i arrossegant la seva ombra com un vel nupcial. El Fermín em va empènyer cap a l'interior de la cel·la. Era una cofurna miserable, enclavada entre murs que traspuaven humitat; del sostre, en penjaven cadenes acabades en garfis, i el terra, esquerdat, estava mig-partit per una reixeta de desguàs. Al centre, sobre una taula de marbre grisos, hi descansava una caixa de fusta d'embalatge industrial. El Fermín va alçar la mirada i vam entreveure la silueta del difunt traient el cap entre el farcit de palla. Només faccions de pergamí, impossibles, retallades, sense vida. La pell embotornada era de color púrpura. Els ulls, blancs com closques d'ou trencades, estaven ben oberts.

Se'm va regirar l'estómac i vaig apartar-ne els ulls.

—Vinga, anem per feina —va dir el Fermín.

—¿Que s'ha tornat boig?

—Vull dir que hem de trobar la tal Jacinta abans que es descobreixi el nostre ardit.

—¿I com ho farem?

—¿Com vol que ho fem? Preguntant, home, preguntant.

Vam treure el cap al corredor per assegurar-nos que sor Hortènsia ja no hi era. Després, cautelosament, ens vam esmunyir fins al saló per on havíem passat abans. Les figures miserables ens continuaven observant, amb mirades que anaven de la curiositat a la por, i, en algun cas, la cobdícia.

—Vagi amb compte, que alguns d'aquests, si li poguessin xuclar la sang per tornar a ser joves, se li llançarien al coll —va dir el Fermín—. L'edat fa que tots semblin innocents com xais, però aquí dins hi ha tant fill de puta com allà fora, o més i tot. Perquè aquests són dels que han durat i enterrat els altres. Que no li facin llàstima. Apa, comenci pels d'aquell racó, que sembla que no tenen dents.

Si aquestes paraules tenien la intenció d'encoratjar-me, van fracassar miserablement. Vaig observar aquella munió de despulles humanes que llanguia al racó i els vaig somriure. La seva sola presència em va semblar un estratagema propagandístic a favor del buit moral de l'univers i la brutalitat mecànica amb què el món destrueix les peces que ja no li són útils. Em va semblar que el Fermín em llegia aquests pensaments tan profunds, perquè va assentir solemnement.

—La mare natura és una grandíssima meuca, aquesta és la trista realitat —va dir—. Apa, posem-hi pebrots i anem per feina.

La meva primera tanda d'interrogatoris no em va reportar més que mirades buides, gemecs, rots i poca-soltades per part de tots els individus a qui vaig demanar sobre el parador de la Jacinta Coronado. Al cap de quinze minuts, vaig deixar-ho córrer i em vaig reunir amb el Fermín per veure si ell havia tingut més sort. Estava totalment descoratjat.

—¿Com trobarem la Jacinta Coronado en aquest forat?

—No ho sé pas. Això és una olla de sonats. He provat el truc dels Sugus, però es pensen que són supositoris.

—¿I si ho preguntem a sor Hortènsia? Li diem la veritat i ja està.

—La veritat només es diu com a últim recurs, Daniel, i encara més a una monja. Abans cremarem tots els altres cartutxos. Miri aquella colla d'allà, se'ls veu molt animats. Aquests deuen saber llatí. Apa, vagi a interrogar-los.

—¿I vostè què pensa fer?

—Jo vigilaré la rereguarda, no fos cas que tornés el pingüí. Apa, faci el que ha de fer.

No tenia ni mica d'esperances que la cosa sortís bé, però em vaig acostar a un grup d'interns que ocupava un racó de la sala.

—Bona nit —vaig fer jo, comprenent tot seguit com era d'absurda aquella salutació en un lloc on sempre era de nit—. Busco la senyora Jacinta Coronado. Co-ro-na-do. ¿Algú de vostès la coneix o em pot dir on para?

Davant meu, quatre mirades envilides d'avidesa. Aquests fan un pols, vaig pensar. Potser no està tot perdut.

—¿Jacinta Coronado? —vaig insistir.

Els quatre interns van intercanviar mirades i van fer que sí amb el cap. Un d'ells, grassonet i sense un pèl visible en tot el cos, semblava el cap de la colla. El seu aspecte i les seves maneres, en aquell terrari d'escatologies, em van fer pensar en un Neró feliç, tocant la seva arpa mentre Roma es podria als seus peus. Amb un gest majestuós, el cèsar Neró em va somriure, jugarer. I jo li vaig tornar la salutació, esperançat.

L'individu em va indicar que m'hi acostés, com si em volgués dir alguna cosa a cau d'orella. Vaig dubtar un moment, però em vaig avenir a les seves condicions.

—¿Em podria dir on puc trobar la senyora Jacinta Coronado? —vaig preguntar per última vegada.

Vaig acostar tant l'orella als llavis de l'intern que en vaig poder sentir l'alè fetid i tebi a la meva pell. Vaig témer que em mossegués, però inesperadament va procedir a deixar lliure una ventositat de formidable contundència. Els seus companys van esclatar a riure i a picar de mans. Em vaig fer enrere unes passes, però aquell efluvi flatulent ja se m'havia enganxat sense remei. Va ser llavors que em vaig adonar de la presència d'un avi que era al meu costat, encongit sobre ell mateix, armat amb barbes de profeta, amb els cabells esclarissats i els ulls de foc, que tenia a les mans un bastó i els contemplava amb menyspreu.

—Vostè perd el temps, jove. El Joanet només sap fer pets i els altres només saben riure-li les flatulències i aspirar-les. Com pot comprovar, aquí l'estructura social no és gaire diferent de la del món exterior.

L'ancià filòsof parlava amb veu greu i dicció perfecta. Em va mirar de dalt a baix, com si m'escorcollés.

—¿Vostè buscava la Jacinta, m'ha semblat sentir?

Vaig fer que sí amb el cap, atònit davant l'aparició de vida intel·ligent en aquell cau d'horror.

—¿I per què?

—Sóc el seu nét.

—I jo el marquès de Matiomel. Vostè és un mentider, home. Digui'm per què la busca i no em farà el boig. Aquí és fàcil. I si té la intenció d'anar interrogant aquests desgraciats, no trigarà gaire a entendre el perquè.

El Joanet i la seva colla d'inhaladors encara reien de valent. El solista va emetre, llavors, un bis, més esmorteït i perllongat que el primer, en forma de xiuxiueig, que emulava una punxada de pneumàtic i deixava prou clar que el Joanet tenia un control de l'esfínter que s'acostava al virtuosisme. Em vaig rendir davant l'evidència.

—Té raó. No sóc cap familiar de la senyora Coronado, però hi he de parlar. És un afer de la més gran importància.

L'ancià es va acostar. Tenia un somriure murri i felí, de nen gastat, i li cremava la mirada d'astúcia.

—¿M'hi pot ajudar? —vaig suplicar.

—Això depèn de si vostè em pot ajudar a mi.

—Si és al meu abast, m'encantarà ajudar-lo. ¿Vol que faci arribar un missatge a la seva família?

El vell es va posar a riure amargament.

—La meva família és la que m'ha confinat en aquest pou. Quina colla de sangoneres, capaços de robar-te els calçotets quan encara són tebis. Ja se'ls pot quedar l'infern o l'ajuntament. Ja els he mantingut i aguantat prou anys. El que jo vull és una dona.

—¿Perdó?

L'ancià em va mirar amb impaciència.

—Que tingui pocs anys no vol dir que hagi de ser tan curtet, noi. Li dic que vull una dona, caram. Una bona femella, tendra o madura, però de bona raça. I jove, és a dir, de menys de cinquanta-cinc anys, i sana, sense nafres ni fractures.

—No sé si l'acabo d'entendre...

—M'entén perfectament, jovenet. Em vull repassar una dona que tingui dents i que no es pixi al damunt abans d'anar-me'n a l'altre món. Tant se val si és molt guapa o no; jo ja estic mig cec, i a la meva edat qualsevol xavala de carns generoses és una venus. ¿Que m'explico?

—Com un llibre obert. Però no veig pas la manera de trobar-li una dona...

—Quan jo tenia la seva edat, hi havia un apartat en el sector de serveis que es deia dames de virtut fàcil. Ja sé que el món canvia, però no pas en les coses essencials. Apa, aconsegueixi'n una, pleneta i sucosa, i farem negoci. I si vostè s'està preguntant sobre la meva capacitat de gaudir d'una dama, pensi que ja en tinc prou de pessigar-li el cul i sospesar-li els atributs. Avantatges de l'experiència.

—Els tecnicismes són cosa seva, però jo ara no li puc portar una dona aquí.

—Potser sóc un vell verd, però no sóc pas ruc. Això ja ho sé. Només vull que m'ho prometi.

—¿I com sap que no li diré que sí només perquè em digui on és la Jacinta Coronado?

El vellet em va somriure, murri.

—Vostè doni'm la seva paraula, i deixi els problemes de consciència per a mi.

Vaig mirar al meu voltant. El Joanet ja encetava la segona part del seu recital. La vida s'anava apagant.

La petició d'aquell vellet, una bona peça, era l'única cosa que em va semblar que tenia algun sentit en aquell purgatori.

—N'hi dono la meva paraula. Faré el que pugui.

L'ancià va riure d'orella a orella. Vaig comptar tres dents.

—Rossa, encara que sigui oxigenada. Amb un bon parell de melons i amb veu de porca, si és possible, que de tots els sentits el que conservo més bé és el de l'oïda.

—A veure què hi puc fer. Ara, digui'm on puc trobar la Jacinta Coronado.

31

—¿Què diu que li ha promès, al matusalem aquell?

—Ja ho ha sentit.

—Ho deu haver dit de broma, suposo.

—Jo no l'enganyo, a un vellet a punt de dinyar-la, per molta barra que tingui.

—I això l'ennobleix, Daniel, ¿però com pensa vostè fer entrar una bagassa en aquesta santa casa?

—Pagant sant Pere canta, suposo. Els detalls específics els deixo a les seves mans.

El Fermín es va arronsar d'espatlles, resignat.

—En fi, un tracte és un tracte. Ja pensarem alguna cosa. Ara, la pròxima vegada que es plantegi una negociació d'aquesta mena, deixi'm parlar a mi.

—Fet.

Tal com m'havia indicat l'ancià de la bona vida, vam trobar la Jacinta Coronado en unes golfes a les quals només es podia accedir des d'una escalinata que hi havia al tercer pis. Segons el vellet luxuriós, l'àtic era el refugi dels pocs interns que la parca encara no havia tingut la decència de privar d'enteniment, un estat, d'altra banda, que no s'allargava gaire. Semblava que aquella ala oculta havia allotjat en el seu temps les habitacions de Baltasar Deulofeu, àlies Laszlo de Vicherny; des d'aquestes estances, presidia les activitats del *Tenebrarium* i cultivava les arts amatòries que acabaven d'arribar d'Orient entre vapors i olis perfumats. Tot el que quedava d'aquella dubtosa esplendor eren els vapors i els perfums, si bé d'una altra mena. La Jacinta Coronado jeia vençuda en una cadira de vímet, embolicada amb una manta.

—¿Senyora Coronado? —vaig preguntar, alçant la veu. Tenia por que l'àvia fos sorda o estigués tarada, o totes dues coses alhora.

L'anciana ens va examinar detingudament i amb una certa reserva. Tenia la mirada sorrenca, i només unes metxes de cabells blanquinosos li cobrien el cap. Em vaig adonar que m'observava amb estranyesa, com si m'hagués vist abans i no recordés on. Vaig tenir por que el Fermín s'afanyés a presentar-me com el fill del Carax o algun ardit d'aquest estil, però es va limitar a agenollar-se a la vora de l'anciana i a agafar-li la seva mà tremolosa i pansida.

—Jacinta, jo sóc el Fermín, i aquest xitxarel·lo és el meu amic Daniel. Ens fa venir el seu amic el pare Fernando Ramos, que avui no ha pogut venir perquè havia de dir dotze misses, ja sap com va això del santoral, però li fa arribar moltíssims records. ¿Com es troba, vostè?

L'anciana va somriure dolçament al Fermín. El meu amic li va acariciar la cara i el front. L'anciana agraïa el tacte d'una altra pell com un gatet falder. Vaig notar que se'm feia un nus a la gola.

—¿Quina pregunta més ximple, oi? —va continuar el Fermín—. A vostè, el que li agradaria és sortir a voltar i ballar un xotis de tant en tant. Perquè vostè té planta de ballarina, l'hi deu dir tothom.

No l'havia vist mai tractar ningú amb tanta delicadesa, ni tan sols la Bernarda. Les paraules eren pura llagoteria, però el to i l'expressió de la seva cara eren ben sincers.

—Quines coses més boniques que em diu, vostè —va murmurar, amb una veu trencada, de no tenir amb qui parlar o res a dit.

—Ni de bon tros tan boniques com vostè, Jacinta. ¿Que li sembla si li fem unes preguntetes? Com als concursos de la ràdio, ¿sap?

L'àvia només va parpellejar.

—Jo diria que això és un sí. ¿Se'n recorda de la Penèlope, Jacinta? ¿La Penèlope Aldaya? És d'ella que voldríem parlar.

La Jacinta va fer que sí amb el cap, la mirada encesa de sobte.

—La meva nena —va murmurar, i semblava que esclataria a plorar allà mateix.

—Sí, aquesta mateixa. ¿Se'n recorda, oi? Nosaltres som uns amics del Julià. Del Julià Carax. El de les històries de por, ¿oi que se'n recorda, també?

Els ulls de la velleta llüien, com si les paraules i el tacte de la pell la retornessin a la vida per un moment.

—El pare Fernando, del col·legi de Sant Gabriel, ens va dir que vostè se l'estimava molt, la Penèlope. Ell també se l'estima, a vostè, i cada dia se'n

recorda, ¿ho sabia? Si no ve més sovint és perquè el nou bisbe, que és un home que només vol pujar més amunt dins l'organització, l'atabala amb una quota de misses que el deixen ben afònic.

—¿Ja menja prou, vostè? —va preguntar, de cop i volta, l'anciana.

—Menjo com una llima, Jacinta, però passa que tinc un metabolisme molt masculí i tot ho cremo de seguida. Ara bé, sota aquesta roba que veu aquí, només hi ha músculs. Toqui, toqui. Com Charles Atlas, però amb més pèl.

La Jacinta va assentir, més tranquil·la. Només tenia ulls per al Fermín. De mi, se n'havia oblidat completament.

—¿Què ens pot dir de la Penèlope i del Julià?

—Entre tots, me la van prendre —va dir—. La meva nena.

Em vaig avançar per dir alguna cosa, però el Fermín em va etzibar una mirada que deia: «Calla, gamarús».

—¿Qui li va prendre la Penèlope, Jacinta? ¿Que se'n recorda?

—El senyor —va dir, alçant els ulls amb por, com si temés que algú ens pogués sentir.

Em va semblar que el Fermín avaluava l'èmfasi del gest de l'anciana, perquè va seguir la seva mirada cap a les altures, analitzant les diverses possibilitats.

—¿Es refereix vostè a Déu totpoderós, emperador dels cels, o més aviat al senyor pare de la senyoreta Penèlope, el senyor Ricard?

—¿Com es troba el Fernando? —va preguntar la velleta.

—¿El capellà? Més bé que mai. El dia menys esperat el faran Papa de Roma, i a vostè la col·locaran a la Capella Sixtina. Li envia molts records.

—Ell és l'únic que em ve a veure, ¿ho sabia? Ve perquè sap que no tinc ningú més.

El Fermín em va mirar de reüll, com si estigués pensant el mateix que jo. La Jacinta Coronado hi tocava molt més del que la seva aparença podia fer pensar. El cos se li apagava, però la ment i l'ànima continuaven consumint-se en aquell pou de misèria. Em vaig preguntar quants més com ella, i com el vellet libidinós que ens havia indicat on trobar-la, serien allà, atrapats per aquells murs.

—Si ve, és perquè se l'estima molt, Jacinta. Perquè se'n recorda que el va cuidar i alimentar molt i molt bé, quan era un xaval, que ja ens ho ha explicat tot. ¿Oi que se'n recorda, Jacinta? ¿Se'n recorda de quan anava a recollir el Jordi al col·legi, i del Fernando i del Julià?

—Julià...

La seva veu era només un murmuri que s'arrossegava, però el somriure la delatava.

—¿Se'n recorda del Julià Carax, Jacinta?

—Me'n recordo del dia que la Penèlope em va dir que s'hi casaria...

El Fermín i jo ens vam mirar, bocabadats.

—¿Que s'hi casaria? ¿Quan va ser això, Jacinta?

—El dia que el va veure per primera vegada. Tenia tretze anys i no sabia ni qui era ni com es deia.

—¿I com sabia, llavors, que s'hi casaria?

—Perquè ho havia vist. En somnis.

De petita, la Maria Jacinta Coronado estava convençuda que el món s'acabava als afores de Toledo, i que més enllà dels confins de la ciutat no hi havia sinó tenebres i oceans de foc. La Jacinta havia tret aquella idea d'un somni que tingué durant una febrada terrible que va estar a punt de causar-li la mort ah quatre anys. Els somnis van començar amb aquella febre misteriosa; alguns l'atribuïen a la picada d'un escorpí vermell enorme que un dia va aparèixer a la casa i que ningú no va tornar a veure mai més, i altres deien que es devia a les males arts d'un monja fol·la que s'esmunyia de nit a les cases per enverinar els nens i que, al cap d'uns anys, va morir executada al garrot, mentre declamava un parenostre al revés, i els ulls li sortien de les òrbites, alhora que un núvol vermell s'estenia per damunt de la ciutat i deixava anar una tempesta d'escarabats morts. En els seus somnis, la Jacinta veia el passat, el futur i, de vegades, albirava secrets i misteris dels vells carrers de Toledo. Un dels personatges habituals que veia en els seus somnis era Zacaries, un àngel vestit sempre de negre i que anava acompanyat d'un gat de color fosc i ulls grocs, l'alè del qual podia a sofre. Zacaries ho sabia tot: li havia vaticinat el dia i l'hora en què moriria el seu oncle Benanci, un marxanta d'ungüents i aigües beneïtes. Li havia desvelat, també, el lloc en què sa mare, una beata consumada, hi amagava un feix de cartes d'un ardorós estudiant de medicina de pocs recursos econòmics però extensos coneixements d'anatomia, en l'alcova del qual, al carreró de Santa Maria, havia descobert, abans d'hora, les portes del paradís. Li havia anunciat que hi havia alguna cosa dolenta clavada al seu ventre, un esperit mort que li

volia mal, i que només coneixeria l'amor d'un home, un amor buit i egoista que li esberlaria l'ànima. Li havia augurat que veuria morir en vida tot allò que estimava i que, abans d'arribar al cel, visitaria l'infern. El dia de la seva primera menstruació, Zacaries i el seu gat sulfúric van desaparèixer dels seus somnis, però, anys a venir, la Jacinta recordaria les visites de l'àngel negre amb llàgrimes als ulls, perquè totes les seves profecies s'havien complert.

Així, quan els metges li van diagnosticar que no podria tenir mai fills, la Jacinta no se'n va sorprendre. Tampoc no se li va fer estrany saber, tot i que gairebé es va morir del dolor, que el seu marit l'abandonava, només al cap de tres anys de casats, perquè ella era com un camp erm i eixorc que no donava fruit, perquè no era dona. Com que Zacaries no hi era (i ella el prenia com un missatger dels cels, ja que, tot i que anés de negre, era un àngel lluminós —i l'home més guapo que havia vist o somiat mai—), la Jacinta parlava amb Déu tota sola, als racons, sense veure'l i sense esperar-ne cap resposta, perquè hi havia molt dolor i molta pena al món, i les seves coses, al capdavant eren foteses. Tots i cadascun dels seus monòlegs amb Déu tractaven sempre del mateix tema: només desitjava una cosa a la vida, ser mare, ser dona.

Un dia com qualsevol altre, mentre pregava a la catedral, se li va acostar un home en qui va reconèixer Zacaries. Vestia com sempre i sostenia el seu gat maliciós a la falda. No havia envellit gens ni mica i continuava lluint aquelles ungles magnífiques, de duquessa, llargues i esmolades. L'àngel li va confessar que venia ell perquè Déu no pensava contestar a les seves pregàries. Zacaries li va dir que no patís perquè, d'una manera o altra, ell li enviaria una criatura. Es va inclinar damunt d'ella, li va xiuxiuejar la paraula «Tibidabo», i li va fer un petó molt tendre als llavis. En sentir el contacte d'aquells llavis fins, com de caramel, la Jacinta va tenir una visió: tindria una nena sense necessitat de conèixer cap baró (la qual cosa, si la comparava amb l'experiència de tres anys de llit amb el seu marit que insistia a fer les seves coses damunt d'ella mentre li tapava el cap amb un coixí i li murmurava «no miris, porca», li va suposar un alleujament). Aquesta nena li vindria en una ciutat molt llunyana, atrapada entre una lluna de muntanyes i un mar de llum, una ciutat feta d'edificis que només podien existir en somnis. Després, la Jacinta no sabia del cert si la visita de Zacaries havia estat un altre dels seus somnis, o si realment l'àngel l'havia vingut a veure a la catedral de

Toledo, acompanyat del seu gat i amb les seves ungles de color escarlata amb la manicura acabada de fer. Però no va dubtar mai de la veracitat d'aquelles prediccions. Aquella mateixa tarda, en va parlar amb el diaca de la parròquia, que era un home llegit i que havia vist món (es deia que havia arribat fins a Andorra i que parlava una mica el basc). El diaca, que li va dir que no coneixia pas l'àngel Zacaries entre la multitud de legions alades del cel, va escoltar atentament la visió de la Jacinta, i després de rumiar-hi molt, i tenint en compte la descripció, d'una mena de catedral que, en paraules de la vident, semblava una gran peineta feta de xocolata fosa, el savi li va dir: «Jacinta, això que tu has vist és Barcelona, la gran fetillera, i el temple expiatori de la Sagrada Família...». Al cap de dues setmanes, equipada amb un far, delí, un missal i el seu primer somriure des de feia cinc anys, la Jacinta se n'anava cap a Barcelona, convençuda que tot allò que li havia descrit l'àngel es faria realitat.

Van passar mesos d'àrdues vicissituds abans que la Jacinta trobés una feina fixa cu un dels magatzems d'Aldaya i fills, al costat dels pavellons de la vella Exposició Universal de la Ciutadella. La Barcelona dels seus somnis s'havia convertit en una ciutat hostil i tenebrosa, de palaus tancats i fàbriques que deixaven anar un alè de boira que enverinava la pell de carbó i de sofre. La Jacinta va saber des del primer dia que aquella ciutat era dona, vanitosa i cruel, i va aprendre a tenir-li por i a no mirar-la mai als ulls. Vivia tota sola en una pensió del barri de la Ribera, on el sou ben just si li arribava per pagar-se una habitació miserable, sense cap finestra ni altra llum que les espelmes que robava a la catedral i que deixava enceses tota la nit per espantar les rates que s'havien menjat les orelles i els dits del nadó de sis mesos de la Ramoneta, una prostituta que llogava l'habitació del costat, i l'única amiga que havia aconseguit fer en onze mesos a Barcelona. Aquell hivern va ploure gairebé cada dia, pluja negra, de sutge i arsènic. Ben aviat, la Jacinta va començar a témer que Zacaries l'hagués enganyat, que l'hagués fet venir a aquella ciutat terrible a morir-hi de fred, de misèria i d'oblit.

Disposada a sobreviure, la Jacinta anava cada dia abans que es fes de dia al magatzem i no en sortia fins ben entrada la nit. Allà, la va trobar per casualitat el senyor Ricard Aldaya atenent la filla d'un dels capatassos, que havia emmalaltit d'esgotament, i quan va veure la cura i la tendresa que desprenia aquella noia, va decidir endur-se-la a casa seva perquè atengués la seva dona, que llavors estava embarassada de qui havia de ser el seu

primogènit. Les seves pregàries havien estat ateses. Aquella mateixa nit, la Jacinta va tornar a veure Zacaries en somnis. L'àngel ja no vestia de negre. Anava tot despullat, i la seva pell era coberta d'escates. Ja no l'acompanyava el seu gat, sinó una serp blanca enroscada al tors. Els cabells li havien crescut fins a la cintura i el seu somriure, el somriure de caramel que l'havia besat ala catedral de Toledo, apareixia solcat de dents triangulars i serrades com les que havia vist en alguns peixos d'alta mar agitant la cua a la llotja de pescadors. Al cap d'uns anys, la noia va descriure aquesta visió a un Julià Carax de divuit anys, recordant que, el dia que la Jacinta deixava la pensió de la Ribera per mudar-se al palauet Aldaya, va saber que la seva amiga Ramoneta havia estat assassinada a ganivetades al portal de casa seva aquella mateixa nit i que el seu nadó havia mort de fred en braços del cadàver. Quan es va saber la notícia, els llogaters de la pensió es van embrancar en una baralla de crits, cops de puny i esgarrapades per disputar-se les migrades pertinences de la morta. L'única cosa que van deixar fou el que havia estat el seu tresor més preuat: un llibre. La Jacinta el va reconèixer, perquè moltes nits la Ramoneta li havia demanat si n'hi podia llegir una o dues pàgines. Ella no havia après mai a llegir.

Al cap de quatre mesos, va néixer el Jordi Aldaya, i encara que la Jacinta li va oferir tot l'afecte que la mare, una dama etèria que sempre li va semblar atrapada en la seva pròpia imatge al mirall, no va saber o no va voler donar-li, la institutriu va entendre que aquella no era la criatura que Zacaries li havia promès. En aquells anys, la Jacinta es va desprendre de la seva joventut i es va convertir en una altra dona que només conservava el mateix nom i el mateix rostre. L'altra Jacinta s'havia quedat en aquella pensió del barri de la Ribera, tan morta com la Ramoneta. Ara vivia a l'ombra dels luxes dels Aldaya, lluny d'aquella ciutat tenebrosa que tant havia arribat a odiar i que no trepitjava ni el dia que tenia lliure un cop al mes. Va aprendre a viure a través dels altres, d'aquella família que vivia enmig d'una fortuna i una riquesa que ella ben just si podia arribar a entendre. Vivía esperant aquella criatura, que seria una nena, com la ciutat, i a la qual lliuraria tot l'amor amb què Déu li havia enverinat l'ànima. A vegades, la Jacinta es demanava si aquella pau somnolenta que devorava els seus dies, aquella nit de la consciència, era el que alguns anomenaven felicitat, i volia creure que Déu, en el seu infinit silenci, a la seva manera, havia respost a les seves pregàries.

La Penèlope Aldaya va néixer a la primavera del 1903. En aquell temps, el senyor Ricard Aldaya ja havia adquirit la casa de l'avinguda del Tibidabo, aquell casalot que els seus companys del servei estaven convençuts que era dominat per l'influx d'algun encanteri poderós. Però a la Jacinta no li feia pas por, perquè sabia que allò que els altres consideraven un embruixament no era sinó una presència que només ella podia veure en somnis: l'ombra de Zacaries, que ara ben just si s'assemblava ja a l'home que ella recordava i només es manifestava com un llop que caminava damunt les dues potes del darrere.

La Penèlope fou una nena fràgil, pàl·lida i delicada. La Jacinta la veia créixer com una flor envoltada d'hivern. Ja des dels primers anys, ella la va vetllar cada nit, va preparar personalment tots i cadascun dels seus àpats, li va cosir la roba, va ser al seu costat quan va passar mil i una malalties, quan va balbucejar les seves primeres paraules, quan es va fer dona. La senyora Aldaya era com una figura més en el decorat, una peça que entrava i sortia de l'escena seguint els dictats del decòrum. Abans d'anar-se'n a dormir, anava a acomiadar-se de la seva filla, i li deia que se l'estimava més que cap altra cosa en el món, que ella era el més important de l'univers per a ella. La Jacinta no va dir mai a la Penèlope que l'estimava. La institutriu sabia prou bé que qui estima de debò estima en silenci, amb fets i mai amb paraules. Secretament, la Jacinta menyspreava la senyora Aldaya, aquella criatura vanitosa i buida per dins que envellia pels salons del casalot sota el pes de les joies amb què el seu marit, que atracava en altres ports des de feia anys, la feia callar. L'odiava perquè, entre totes les dones, Déu l'havia escollit a ella per donar a llum la Penèlope mentre que el seu ventre, el ventre de la mare vertadera, continuava erm i eixorc. Amb el temps, com si les paraules del seu marit haguessin estat profètiques, la Jacinta fins i tot va perdre les formes d'una dona. Havia perdut pes i la seva figura recordava l'aparença eixuta que donen al cos la pell cansada i els ossos. Els seus pits s'havien empetitit fins a convertir-se en bufades de pell, els seus malucs semblaven els d'un noi i les seves carns, dures i cantelludes, fins i tot passaven desapercebudes davant els ulls esmolats del senyor Ricard Aldaya, que normalment en tenia prou de veure un lleu brot d'exuberància per envestir amb fúria, com sabien prou bé totes les criades de la casa i de les cases de les amistats. És millor que sigui així, pensava la Jacinta. No tenia temps per a bajanades.

Tot el seu temps era per a la Penèlope. Llegia per a ella, l'acompanyava a tot arreu, la banyava, la vestia, la despullava, la pentinava, la treia a passejar, l'acotxava quan s'adormia i la desvetllava al matí. Però, sobretot, hi parlava. Tothom la considerava una institutriu llunàtica, una conca sense altra vida que la seva feina a la casa, però ningú no sabia la veritat: la Jacinta no tan sols era la mare de la Penèlope, sinó que era també la seva millor amiga. Des que la nena va començar a parlar i a articular els seus pensaments, cosa que va passar molt més aviat del que la Jacinta recordava en cap altra criatura, totes dues compartien els seus secrets, els seus somnis i les seves vides.

El pas del temps només va fer augmentar aquesta unió. Quan la Penèlope va arribar a l'adolescència, totes dues ja eren companyes inseparables. La Jacinta va veure com la Penèlope floria i esdevenia una dona d'una bellesa i una lluminositat que no eren evidents ah seus ulls enamorats. La Penèlope era llum. Quan aquell enigmàtic noi anomenat Julià va arribar a la casa, la Jacinta va advertir des de l'inici que hi havia un corrent que circulava entre ell i la Penèlope. Els unia un vincle, semblant al que la unia a ella amb la Penèlope i, alhora, diferent. Més intens. Perillós. Al començament, es va pensar que arribaria a odiar el noi, però ben aviat va comprovar que no odiava el Julià Carax, ni el podria odiar mai. A mesura que la Penèlope anava creient en l'encís del Julià, ella també s'hi va deixar arrossegar i, amb el temps, ja només desitjava allò que la Penèlope desitgés. Ningú no se n'havia adonat, ningú no n'havia fet cas, però com sempre allò essencial de la qüestió havia estat decidit abans que comencés la història i, llavors, ja era massa tard.

Van haver de passar molts mesos de mirades i anhels vans fins que el Julià Carax i la Penèlope poguessin estar tots sols. Vivien de la casualitat. Es trobaven als passadissos, s'observaven des dels extrems oposats de la taula, sentien els frecs lleugers dels seus cossos en silenci, es notaven en l'absència. Van intercanviar les seves primeres paraules a la biblioteca de la casa de l'avinguda del Tibidabo una tarda de tempesta en què «Vil·la Penèlope» es va inundar dels reflexos dels ciris, a penes uns segons robats a la penombra en què el Julià va creure que veia en eh ulls de la noia la certesa que tots dos sentien el mateix, que els devorava el mateix secret. No semblava que ningú se n'adonés. Ningú, tret de la Jacinta, que veia amb una inquietud creixent el joc de mirades que la Penèlope i el Julià teixien a l'ombra dels Aldaya. Tenia por per ells.

Ja en aquella època, el Julià havia començat a passar les nits en blanc, escrivint relats des de la mitjanit fins que es feia de dia, històries en què buidava la seva ànima per la Penèlope. Després, visitant la casa de l'avinguda del Tibidabo amb una excusa qualsevol, buscava el moment d'esmunyir-se d'amagat a l'habitació de la Jacinta i li lliurava les quartilles perquè ella les donés a la noia. A vegades, la Jacinta li donava una nota que la Penèlope havia escrit per a ell i es passava dies llegint-la i rellegint-la. Aquell joc durà mesos. Mentre el temps els robava la sort, el Julià feia el que fos necessari per ser a prop de la Penèlope. La Jacinta l'hi ajudava, perquè volia veure feliç la Penèlope, per mantenir viva aquella llum. El Julià, per la seva banda, sentia que la innocència casual de l'inici s'esvania i que calia començar a guanyar terreny. Així va ser com començà a mentir al senyor Ricard sobre els seus plans de futur, a exhibir un entusiasme de cartó per un avenir prometedor dins el món de la banca i de les finances, a fingir un afecte i una estima pel Jordi Aldaya que no sentia pas per justificar la seva presència gairebé constant a la casa de l'avinguda del Tibidabo} a dir tan sols allò que sabia que els altres volien sentir, a llegir les seves mirades i els seus anhels, a engabiar la honestedat i la sinceritat al calabós de les imprudències, a sentir que es venia l'ànima a miques, i a témer que si mai arribava a merèixer la Penèlope, ja no en quedaria res, del Julià que ella havia vist la primera vegada. A vegades, el Julià s'alçava a trenc d'alba, cremant de ràbia, delerós de declarar al món els seus veritables sentiments, d'encarar-se amb el senyor Ricard Aldaya i dir-li que no sentia cap mena d'interès per la seva fortuna, les seves cartes de futur i la seva companyia, i que només desitjava la seva filla Penèlope i que pensava en-dur-se-la ben lluny d'aquell món buit i amortallat en què son pare la tenia capturada. La llum del dia esvania el seu coratge.

De vegades, el Julià se sincerava amb la Jacinta, que començava a estimar-se el noi més que no hauria desitjat. Sovint, la Jacinta se separava momentàniament de la Penèlope i, amb l'excusa d'anar a recollir el Jordi al col·legi de Sant Gabriel, visitava el Julià i li donava missatges de la Penèlope. Va ser així com va conèixer el Fernando, que molts anys després seria l'únic amic que li quedaria mentre esperava la mort a l'infern de Santa Llúcia, com també li havia profetitzat l'àngel Zacaries. A vegades, amb malícia, la institutriu s'enduia la Penèlope i facilitava una trobada breu entre els dos joves, veient com creixia entre ells un amor que ella no havia conegut mai, que sempre li havia estat negat. Fou també llavors que

la Jacinta es va adonar de la presència ombrívola i torbadora d'aquell noi silenciós a qui tothom anomenava Francisco Javier, el fill del conserge del Sant Gabriel. El sorprenia espiant-los, llegint els seus gestos des de lluny i devorant la Penèlope amb els ulls. La Jacinta conservava una fotografia que el retratista oficial dels Aldaya, el senyor Recasens, havia pres del Julià i de la Penèlope a la porta de la barreteria de la ronda de Sant Antoni. Era una imatge innocent, presa al migdia en presència del senyor Ricard i de la Sophie Carax. La Jacinta sempre la portava a sobre.

Un dia, mentre esperava que el Jordi sortís del col·legi de Sant Gabriel, la institutriu es va oblidar la seva bossa a la vora de ta font i, quan hi va tornar, va veure que el jove Fumero rondava per allà i la mirava amb neguit. Aquella nit, quan va buscar el retrat, no el vatrebar i va tenir la certesa que el noi l'hi havia robat. En una altra ocasió, al cap d'unes setmanes, Francisco Javier Fumero es va acostar a la institutriu i li va preguntar si li podia fer arribar una cosa a la Penelope de part seva. Quan la Jacinta li va demanar quina mena de cosa era, el noi va treure un drap amb el qual havia embolicat el que semblava una figura tallada en fusta de pi. La Jacinta hi va reconèixer de seguida la Penélope i va notar una esgarripança. Abans que pogués dir res, el noi ja se n'havia allunyat. De tornada cap a la casa de l'avinguda del Tibidabo, la Jacinta va llençar la figura per la finestra del cotxe, com si fos carronya prudent. Més d'una vegada, la Jacinta es desvetllaria a la matinada, amarada de suor, perseguida per malsons en què aquell noi de mirada tèrbola s'abraonava sobre la Penèlope amb la brutalitat freda i indiferent d'un insecte.

Alguna tarda, quan la Jacinta anava a buscar el Jordi, si aquest feia tard, xerrava amb el Julià. També ell es començava a estimar aquella dona d'aspecte esquerp i a confiar-hi més del que confiava en ell mateix. Ben aviat, quan algun problema o alguna ombra li venia al damunt, ella i el Miquel Moliner eren els primers, i a vegades també els últims, a saber-ho. En una ocasió, el Julià va explicar a la Jacinta que havia trobat la seva mare i el senyor Ricard Aldaya al pati de les fonts conversant mentre esperaven que els nens sortissin d'escola. El senyor Ricard semblava que es delectava amb la companyia de la Sophie i el Julià va notar una mena de ressentiment, perquè estava al cas de la reputació de Casanova de l'industrial i del seu apetit voraç per les delícies del gènere femení sense distinció de casta o condició, al qual només semblava immune la seva santa dona.

—Deia a la teva mare com t'agrada el teu nou col·legi.

En acomiadar-se'n, el senyor Ricard els va fer l'ullet i se'n'allunyà amb una riallada. La mare va fer tot el trajecte de tornada en silenci, clarament ofesa pels comentaris que li havia estat fent el senyor Ricard Aldaya.

No tan sols la Sophie veia amb recel la seva creixent vinculació amb els Aldaya i el fet que el Julià hagués abandonat els seus antics amics del barri i la seva família. Si la seva mare mostrava tristor i silenci, el barretaire demostrava rancúnia i despit. L'entusiasme inicial eixamplar la seva clientela amb la flor i nata de la societat barcelonina s'havia evaporat ràpidament. Ara, gairebé ja no veia el seu fill i aviat va haver de contractar en Quimet, un noi del barri, antic amic del Julià, com a ajudant i aprenent a la botiga. L'Antoni Fortuny era un home que només se sentia capaç de parlar obertament de barrets. Soterrava els seus sentiments al calabós de la seva ànima durant mesos fins que s'emmetzinaven i es corrompien sense remei. Cada dia passava, sel veia més malhumorat i irritable. Tot li semblava mala ment, des dels esforços del pobre Quimet, que es deixava la pell i l'ànima a aprendre l'ofici, fins als intents de la dona per suavitzar l'aparent oblit al qual els havia condemnat el Julià.

—Ton fill es pensa que és algú perquè aquells rics ostentosos el tenen com una mona de circ —deia amb posat ombrívol, enverinat per la rancúnia.

Un bon dia, quan ja anava a fer tres anys de la primera visita del senyor Ricard Aldaya a la barreteria de Fortuny i fills, el barretaire va deixar en Quimet com a responsable del negoci i li va dir que tornaria al migdia. Sense pensar-s'ho dues vegades, se'n va anar de dret a les oficines que el consorci Aldaya tenia al passeig de Gràcia i va demanar de veure el senyor Ricard.

—¿I a qui tinc l'honor d'anunciar? —va preguntar un lacai amb to altiu.

—Al seu barretaire personal.

El senyor Aldaya el va rebre, una mica sorprès, però amb bona disposició, pensant-se que potser el Fortuny li duia una factura. Els petits comerciants no acaben d'entendre mai el protocol dels diners.

—I, doncs, ¿què puc fer per vostè, amic Fortunat?

Sense més dilacions, l'Antoni Fortuny va començar a explicar-li que anava molt errat pel que feia al seu fill Julià.

—Miri, el meu fill Julià no és pas qui vostè es pensa. Ben al contrari, és un noi ignorant, gandul i sense cap altra particularitat que tenir el cap ple dels pardals que li ha entaforat sa mare. No arribarà mai a ser ningú, ja em pot ben creure. Li falta ambició, caràcter. Vostè no el coneix, i ell pot ser molt hàbil a l'hora d'ensarronar els desconeguts, per fer-los creure que és llest, que tot ho sap, però no sap res de res. És una persona mediocre. Però jo el conec millor que ningú i em semblava necessari advertir-lo d'aquest fet.

El senyor Ricard Aldaya havia escoltat aquest discurs en silenci, gairebé sense pestanyejar.

—¿Això és tot el que m'havia de dir, Fortunat?

L'industrial va prémer un botó del seu escriptori i al cap d'un moment va aparèixer a la porta del despatx el secretan que l'havia rebut.

—L'amic Fortunat ja se n'anava, Balcells —va anunciar—. Faci el favor d'acompanyar-lo fins a la sortida.

El to gèlid de l'industrial no li va agradar gens, al barretaire.

—Amb el seu permís, senyor Ricard: és Fortuny, no Fortunat.

—Tant se val. Vostè és un home molt trist, Fortuny. Li agrairé que no torni més per aquí.

Quan el Fortuny va ser altre cop al carrer, es va sentir més sol que mai, convençut que tothom anava contra ell. Al cap de pocs dies, els clients d'upa que li havia proporcionat la seva relació amb els Aldaya van començar a enviar missatges cancel·lant els seus encàrrecs i saldant els seus comptes. En unes setmanes, va haver d'acomiar el Quimet, perquè no hi havia prou feina per a tots dos a la botiga. Al cap i a la fi, el noi tampoc no servia per a res. Era mediocre i gandul, com tots.

Va ser en aquella època que la gent del barri va començar a comentar que al senyor Fortuny se'l veia més vell, més sol, més agrejat. Ben just si parlava amb ningú i es passava moltes hores tancat a la botiga, sense res a fer, veient com passava la gent a l'altra banda del taulell amb un sentiment de menyspreu i, alhora, d'anhel. Després, es va dir que les modes canviaven, que la gent jove ja no duia barret i que els que en volien portar preferien anar a altres establiments en què els venien ja fets i per talles, amb dissenys actuals i a uns preus més econòmics. La barreteria de

Fortuny i fills es va anar enfonsant lentament en un ensopiment d'ombres i de silenci.

—Esteu esperant que em mori —es deia—. Doncs potser us faré feliços.

Ell no ho sabia, però ja havia començat a morir-se des de feia molt de temps.

Després d'aquell incident, el Julià es va lliurar completament al món dels Aldaya, a la Penèlope i a l'únic futur que podia imaginar. Així van passar gairebé dos anys a la corda fluixa, vivint en el secret. Zacaries, a la seva manera, els n'havia advertit temps enrere. Les ombres ja s'escampaven al seu voltant i aviat s'havia d'estrènyer el setge. El primer senyal va arribar un dia d'abril del 1918. El Jordi Aldaya feia els divuit anys i el senyor Ricard, oficial de gran patriarca, havia decidit organitzar (més ben dit, donar les ordres oportunes perquè s'organitzés) una monumental festa d'aniversari que al seu fill no li feia cap gràcia i de la qual ell, argumentant raons d'alta empresa n'estaria absent perquè s'havia de trobar a la suite blava de l'hotel Colón amb una deliciosa dama d'oci que acabava d'arribar de Sant Petersburg. La casa de l'avinguda del Tibidabo va quedar convertida en un pavelló de circ per a la celebració: centenars de fanals, banderoles i paradetes atapeïen els jardins per atendre els convidats.

Gairebé tots els companys del Jordi Aldaya del col·legi de Sant Gabriel hi havien estat convidats. Per suggeriment del Julià, el Jordi hi havia inclòs també el Francisco Javier Fumero. El Miquel Moliner els havia advertit que el fill del conserge se sentiria fora de lloc en aquell ambient fatu i pompós de senyorets de volada. El Francisco Javier va rebre la seva invitació, però, intuïnt el mateix que el Moliner vaticinava, va declinar l'oferiment. Quan la senyora Yvonne, la seva mare, va saber que el seu fill pretenia refusar una invitació a la fastuosa mansió dels Aldaya, va estar a punt d'arrencar-li la pell. ¿Què era allò, sinó el senyal que ben aviat ella entraria en societat? El proper pas podia ser una invitació a prendre el te i les pastes amb la senyora Aldaya i altres dames de distinció infatigable. Així, doncs, la senyora Yvonne es va afanyar a apoderar-se dels estalvis que anava escatimant del sou del seu marit i va comprar un vestit de mariner per al seu fill.

El Francisco Javier ja tenia llavors disset anys i aquell vestit, blau, de pantalonets curts i decididament ajustat a la refinada sensibilitat de la senyora Yvonne, li quedava simplement grotesc i humiliant. Però,

pressionat per sa mare, el Francisco Javier va estar d'acord a anar-hi i es va passar una setmana tallant un obrecartes amb què pensava obsequiar el Jordi. El dia de la festa, la senyora Yvonne es va entossudir a escortar son fill fins a les portes de la casa dels Aldaya. Volia sentir l'olor de la reialesa i aspirar la glòria de veure el seu fill franquejar unes portes que ben aviat també se li obririen a ella. A l'hora d'enfundar-se l'esperpèntica vestimenta de marineret, el Francisco Javier va descobrir que li anava petita. La Yvonne va decidir arranjar-ho llavors mateix. I van fer tard. Mentrestant, i aprofitant l'enrenou de la festa i l'absència del senyor Ricard, que de ben segur que en aquell moment estava assaborint el bo i millor de la raça es va i celebrant l'aniversari a la seva manera, el Julià s'havia escapolit de la festa. La Penèlope i ells havien citat a la biblioteca, on no hi havia cap perill d'ensopegar amb cap membre de la il·lustrada i exquisida alta societat. Massa ocupats devorant-se els llavis, ni el Julià ni la Penèlope no van veure la delirant parella que s'apropava a les portes de la casa. El Francisco Javier, abillat de primera comunió amb el seu vestidet de mariner i púrpura d'humiliació, era gairebé arrossegat per la senyora Yvonne, que per a l'ocasió havia decidit desenterrar una pamela que feia joc amb un vestit atapeït de plecs i garlandes que la feia semblar una parada de l·laminadures o, en paraules del Miquel Moliner, que ja la va veure venir de lluny, un bisó disfressat de Madame Recamier. Dos membres del servei s'estaven a la porta. No va semblar que quedessin gaire impressionats en veure els dos visitants. La senyora Yvonne va anunciar que el seu fill, el senyor Francisco Javier de Sotoceballos, feia la seva entrada. Els dos criats van replicar, amb to burleta, que el nom no els sonava. Irada, però mantenint les seves maneres de gran senyora, la Yvonne va comminar el seu fill a mostrar-los la targeta de la invitació. Malauradament, quan feien l'arranjament del vestit, la targeta s'havia quedat a la taula de costura de la senyora Yvonne.

El Francisco Javier va mirar d'explicar el contratemps, però quequejava i les riallades dels dos criats no ajudaven pas gaire a aclarir el malentès. A la fi, se'ls va convidar a marxar. Bon vent i barca nova. La senyora Yvonne, encesa de ràbia, els va anunciar que no sabien amb qui se les havien. Els criats li van contestar que, de dones per fregar el terra, ja en tenien. Des de la finestra de la seva habitació, la Jacinta va veure que el Francisco Javier ja s'allunyava, quan, de cop i volta, es va aturar. El noi es va girar i, més enllà de l'espectacle de sa mare esgargamellant-se dels crits

que etzibava als criats arrogants, els va veure. El Julià besava la Penèlope al finestral de la biblioteca. Es petonejaven amb la intensitat dels qui es pertanyen, indiferents al món.

L'endemà, durant el pati del migdia, el Francisco Javier va aparèixer de sobte. La notícia de l'escàndol del dia anterior ja circulava entre els alumnes i les riallades no es van fer esperar, com tampoc les preguntes sobre què n'havia fet, del seu vestit de marineret. Les rialles es van aturar de cop i volta quan els alumnes s'adonaren que el noi duia l'escopeta del seu pare a la mà. Hi hagué un silenci absolut, i gairebé tothom se n'anà. Només el cercle de l'Aldaya, el Moliner, el Femando i el Julià es va quedar mirant el noi, sense entendre què passava. Sense dir res, el Francisco Javier va alçar el rifle i va apuntar. Després, els testimonis van dir que no hi havia ni ràbia ni ha a la seva cara. El Francisco Javier mostrava la mateixa fredor automàtica amb què duia a terme les tasques de neteja al jardí. La primera bala va fregar el cap del Julià. La segona li hauria travessat el coll si el Miquel Moliner no s'hagués abraonat damunt el fill del conserge i li hagués arrabassat l'escopeta a cops de puny. El Julià Carax havia contemplat l'escena, atònit i paralitzat. Tothom va creure que els trets anaven dirigits contra el Jordi Aldaya com a venjança de la humiliació soferta la tarda del dia abans. Només més tard, quan la Guàrdia Civil ja s'enduia el noi i la parella de conserges era desallotjada de la caseta gairebé a puntades de peu, el Miquel Moliner es va acostar al Julià i li va dir, sense orgull, que li havia salvat la vida. Poc s'imaginava el Julià que aquella vida, o la part que ell en volia viure, s'estava apropant a la seva fi.

Aquell era l'últim any del Julià i dels seus companys al col·legi de Sant Gabriel. Gairebé tothom ja comentava els seus plans de futur, o els plans que les respectives famílies havien fet per a ells de cara a l'any vinent. El Jordi Aldaya ja sabia que el seu pare l'enviava a estudiar a Anglaterra i el Miquel Moliner donava per fet el seu ingrés a la Universitat de Barcelona. El Fernando Ramos havia esmentat més d'una vegada la seva intenció d'ingressar al seminari de la Companyia, perspectiva que els seus mestres consideraven especialment sàvia en la seva particular situació. Pel que fa al Francisco Javier Fumero, tot el que se'n sabia era que, per intercessió del senyor Ricard Aldaya, el noi havia ingressat en un reformatori perdut a la Vall d'Aran, on l'esperava un llarg hivern. Veient que els seus amics s'encaminaven en alguna direcció, el Julià es demanava què se'n faria,

d'ell. Els seus somnis i les seves ambicions literàries li semblaven més llunyans i impossibles que mai. Només desitjava estar al costat de la Penèlope.

Mentre ell es demanava sobre el seu futur, d'altres el planejaven per ell. El senyor Ricard Aldaya ja li estava preparant un lloc de treball a la seva empresa per iniciar-lo en el negoci. El barretaire, per seva banda, havia decidit que si el seu fill no volia continuar el negoci familiar, ja es podia oblidar de prosperar a costa seva. Amb aquesta finalitat, havia iniciat en secret els tràmits per fer anar el Julià a l'exèrcit, on uns quants anys de vida castrense el guaririen dels seus deliris de grandesa. El Julià desconeixia tots aquests plans, i, quan esbrinés el que uns i altres li havien preparat, ja seria massa tard. Només la Penèlope li omplia el pensament, i la distància fingida i les trobades furtives d'abans ja no el satisfien prou. Insistia a veure-la més sovint, arriscant-se cada cop més que es descobrís la seva relació amb la noia. La Jacinta feia tot el que era al seu abast per amagar-los de la resta del món: mentia pels descosits, tramava reunions secretes i s'enginyava mil i un plans per concedir-los uns instants en què poguessin estar tots dos sols. Però fins i tot ella s'adonava que no n'hi havia prou, amb tot allò, que cada minut que la Penèlope i el Julià estaven junts els unia més intensament. Feia temps que la institutriu havia après a reconèixer en les seves mirades el desafiament i l'arrogància del desig: una voluntat cega que fossin descoberts, que el seu secret fos un escàndol a crits i queja no s'haguessin d'amagar als racons i a les golfes per estimar-se a les palpentes. De vegades, quan la Jacinta anava a consolar la Penèlope, la noia esclatava a plorar i li confessava el seu desig defugir amb el Julià, d'agafar el primer tren i escapar-se a un lloc on ningú no els conegués. La Jacinta, que sabia prou bé quina mena de món s'estenia més enllà de les reixes del palauet Aldaya, s'estremia i s'esforçava a dissuadir-la. La Penèlope era un esperit dòcil, i la por que veia en el rostre de la Jacinta era suficient per assossegat-la. El Julià era tota una altra cosa.

Durant aquella última primavera al Sant Gabriel, el Julià va descobrir amb inquietud que el senyor Ricard Aldaya i la seva mare Sophie es trobaven de vegades en secret. Al començament, va tenir por que l'industrial hagués decidit que la Sophie era una conquesta saborosa que afegiria a la seva col·lecció d'amants, però ben aviat va entendre que les trobades, que sempre tenien lloc en cafès del centre i es movien sempre dins dels límits del més estricte decòrum, es limitaven a la conversa. La Sophie

feia que aquests encontres es mantinguessin en secret. Quan, finalment, el Julià va decidir abordar el senyor Ricard i demanar-li què estava passant entre ell i sa mare, l'industrial es va posar a riure.

—¿No en deixes passar ni una, eh, Julià? Mira, la veritat és que ten volia parlar. La teva mare i jo estem discutint sobre el teu futur. Ella em va venir a veure fa unes setmanes, amoïnada perquè el teu pare està planejant enviar-te a l'exèrcit l'any vinent. La teva mare, com és natural, vol el millor per a tu i va acudir a mi per veure si entre tots dos hi podíem fer res. No t'hi amoïnis, paraula de Ricard Aldaya que tu no seràs carn de canó. Ta mare i jo tenim plans fantàstics per a tu. Confia en nosaltres.

El Julià bé que hi volia confiar, però el senyor Ricard inspirava qualsevol cosa menys confiança. Parlant-ne amb el Miquel Moliner el noi va estar d'acord amb el Julià.

—Si el que vols és fugir amb la Penèlope, que Déu t'agafi confessat, el que necessites són calés.

I diners era precisament allò que el Julià no tenia.

—Això es pot arreglar —el va informar el Miquel—. Per a això serveixen els amics rics.

I d'aquesta manera va ser com el Miquel i el Julià van començar a planejar la fugida dels amants. La destinació, per suggeriment del Moliner, seria París. El Moliner opinava que, posats a ser un artista bohemí i mort de gana, almenys el decorat de París era el millor. La Penèlope parlava una mica el francès i en el cas del Julià, gràcies als ensenyaments de sa mare, era la seva segona llengua.

—A més, París és prou gran per perdre-s'hi, però, a la vegada, prou petit per trobar-hi oportunitats —raonava el Miquel.

El seu amic va aconseguir una petita fortuna, reunint els seus estalvis d'anys amb tots els diners que va poder treure del seu pare amb les excuses més inversemblants. Només el Miquel sabia on anaven a parar els calés.

—I jo em quedaré mut tan aviat com pugeu al tren.

Aquella mateixa tarda, després d'acabar de concretar els detalls amb el Moliner, el Julià va anar a la casa de l'avinguda del Tibidabo per explicar el pla a la Penèlope.

—El que ara t'explicaré no ho pots dir a ningú. A ningú. Ni tan sols a la Jacinta —va començar el Julià.

La noia se l'escoltà atònita i encisada. El pla del Moliner era impecable. El Miquel compraria els bitllets fent servir un nom fals i

contractant un desconegut perquè els recollís a la finestreta de l'estació. Si es donava el cas que la policia el trobava, tot el que els podria oferir seria la descripció d'un personatge que no s'assemblava Julià. El Julià i la Penèlope es trobarien al tren. No s'esperarien a l'andana perquè ningú no els pogués veure junts. La fuga tindria lloc diumenge, al migdia. El Julià aniria pel seu compte a l'estació de França. Allà l'esperaria el Miquel amb els bitllets i els diners.

La part més delicada era la que afectava la Penèlope. Havia d'enganyar la Jacinta i demanar-li que s'inventés una excusa qualsevol per fer-la sortir de la missa d'onze i portar-la a casa. Durant el camí, la Penèlope li demanaria que la deixés anar a trobar-se amb el Julià, i li prometria que tornaria a ser a casa abans que la família tornés al casalot. Seria llavors que la Penèlope fugiria cap a l'estació. Tots dos sabien prou bé que si deien la veritat la Jacinta no els deixaria marxar. Se'ls estimava massa.

—Es un pla perfecte, Miquel —havia dit el Julià en escoltar l'estratagema ideat pel seu amic.

El Miquel va assentir amb tristesa.

—Excepte per un detall. El mal que fareu a molta gent quan marxeu per sempre.

El Julià va fer que sí amb el cap, pensant en la seva mare i en la Jacinta. No es va adonar que el Miquel Moliner estava parlant d'ell mateix.

La cosa més difícil fou convèncer la Penèlope de la necessitat que la Jacinta no sabés absolutament res de tot el pla. Només el Miquel sabia la veritat. El tren sortia a la una del migdia. Quan s'adonessin de l'absència de la Penèlope, el tren hauria travessat la frontera. Un cop a París, s'instal·larien en un alberg com a marit i muller, fent servir un nom fals. Enviarien llavors una carta al Miquel Moliner, dirigida a les seves famílies, en què confessarien el seu amor, dient-los que estaven bé, que se'ls estimaven, anunciant el seu matrimoni per l'església i demanant perdó i comprensió. El Miquel Moliner ficaria la carta en un segon sobre per eliminar el matasegells de París i ell mateix s'encarregaria d'enviar-la des d'una localitat de la rodalia.

—¿Quan? —va preguntar la Penèlope.

—D'aquí a sis dies —li va dir el Julià—. Aquest diumenge.

El Miquel considerava que, per tal de no aixecar sospites, el millor seria que, durant els dies que faltaven per a la fugida, el Julià no visités la

Penèlope. Havien de quedar entesos i no tornar-se a veure fins que es trobessin en aquell tren rumb a París. Sis dies sense veure-la, sense tocar-la, se li feien infinits. Van segellar el pacte, un matrimoni secret, als llavis.

Fou llavors quan el Julià va conduir la Penèlope fins a l'alcova de Jacinta, al tercer pis de la casa. En aquella planta, només hi havia les habitacions dels servents i el Julià va voler creure que ningú no els hi trobaria. Es van despullar, amb els cossos de foc, amb ràbia i desig, esgarrapant-se la pell i desfent-se en silencis. Es van aprendre els cossos de memòria i van enterrar aquells sis dies de separació en suor i saliva. El Julià la va penetrar amb fúria, clavant-la contra les fustes del terra. La Penèlope el rebia amb els ulls oberts, les cames abraçades al seu tors i els llavis entreoberts de l'ànsia. No hi havia cap espuma de fragilitat ni d'infantesa en la seva mirada, en el seu cos tebi que en volia més. Després, amb el rostre encara en el seu ventre i les mans damunt els pits blancs que encara tremolaven, el Julià va saber que s'havien d'acomiar. Ben just s'incorporava quan la porta de l'habitació es va obrir lentament i la silueta d'una dona es va retallar al llindar. Durant un segon, el Julià es va pensar que era la Jacinta, però de seguida va entendre que es tractava de la senyora Aldaya, que els observava encisada en un rapte de fascinació i repugnància. Tot el que va poder balbucejar fou: «¿On és la Jacinta?». I, sense dir res més, es va girar i se n'anà en silenci mentre la Penèlope s'arraulia al terra en una agonia muda i el Julià sentia que el món s'esfondrava al seu voltant.

—Vés-te'n ara, Julià. Vés-te'n abans no vingui el meu pare.

—Però...

—Vés-te'n.

El Julià va assentir.

—Passi el que passi, diumenge t'espero en aquell tren.

La Penèlope només va poder fer una mitja rialla.

—Hi seré. Però ara vés-te'n. Sisplau...

Ella encara anava despullada quan la va deixar i es va esmunyir per l'escala d'emergència fins a les cotxeres, i d'allà, a la nit més freda que recordava.

Els dies que seguiren van ser els pitjors. El Julià s'havia passat tota la nit desvetllat, esperant que, en qualsevol moment, el vinguessin a buscar els sicaris del senyor Ricard. Però no el va visitar ni la son. L'endemà, al col·legi de Sant Gabriel, no va notar cap mena de canvi en l'actitud del

Jordi Aldaya. El Julià, devorat per l'angoixa, va confessar al Miquel Moliner el que havia passat. El Miquel, amb la seva sang freda habitual, va negar en silenci.

—Estàs ben boig, Julià, però això no és cap novetat. Sembla estrany que no hi hagi hagut cap enrenou a casa dels Aldaya. Però, ben mirat, no és pas tan sorprenent. Si, com dius, us va descobrir la senyora Aldaya, hi ha la possibilitat que ni ella mateixa no sàpiga encara què ha de fer. Mira, hi he tingut tres converses en tota la meua vida, i en vaig treure dues conclusions: la primera, que la senyora Aldaya té una edat mental de dotze anys; la segona, que pateix un narcisisme irònic que li impedeix de veure o entendre qualsevol cosa que no sigui el que vol veure o creure, especialment pel que fa a ella mateixa.

—Estalvia'm el diagnòstic, Miquel.

—El que vull dir és que probablement encara deu estar pensant què dir, com, quan i a qui dir-ho. Primer ha de pensar en les conseqüències per a ella mateixa: el probable escàndol, la fúria del seu marit... La resta, m'atreveixo a sospitar que li importa un rave.

—¿Creus, doncs, que no dirà res?

—Potser trigarà un dia o dos. Però no crec que sigui capaç de guardar un secret així a l'esquena del seu marit. ¿Què fem, doncs, amb el pla de fuga? ¿Continua en peu?

—Més que mai.

—M'alegro de sentir-ho. Perquè ara sí que veig que això és un camí sense retorn.

Els dies d'aquella setmana passaren en una lenta agonia. El Julià anava cada dia al col·legi de Sant Gabriel amb la incertesa que l'estalonava. Passava les hores fingint que era allà, a penes incapaç d'intercanviar mirades amb el Miquel Moliner, que ja començava a estar tant o més amoïnat que ell mateix. El Jordi Aldaya no deia res. Es mostrava tan cortès com sempre. La Jacinta no havia tornat a venir per recollir el Jordi. El xofer del senyor Ricard hi acudia cada tarda. Al Julià li semblava que es moria, i gairebé desitjava que passés el que hagués de passar, per tal de posar fi a aquella espera. El dijous a la tarda, en acabar les classes, el Julià va començar a pensar que la sort l'acompanyava. La senyora Aldaya no havia dit res, potser per vergonya, per estupidesa o per qualsevol de les raons que intuïa el Miquel. Tant era. L'únic que comptava era que guardés

el secret fins diumenge. Aquella nit, per primera vegada en uns quants dies, va aconseguir adormir-se.

El divendres al matí, quan anava cap a classe, el pare Romanones l'esperava al reixat.

—Julià, he de parlar amb tu.

—Vostè dirà.

—Sempre he sabut que arribaria aquest dia i t'he de confessar que m'alegra que sigui jo qui et doni la notícia.

—¿Quina notícia, pare?

El Julià Carax ja no era alumne del col·legi de Sant Gabriel. La seva presència al recinte, les aules o fins i tot els jardins quedava terminantment prohibida. Els seus estris, els llibres de text i totes les pertinences passaven a ser propietat del col·legi.

—El terme tècnic és expulsió fulminant —va resumir el pare Romanones.

—¿Puc preguntar-ne la causa?

—Me'n vénen al cap mitja dotzena, però estic segur que tu mateix sabràs triar-ne la més adient. Bon dia, Carax. Que tinguis sort a la vida. La necessitaràs.

A uns trenta metres, al pati de les fonts, un grup d'alumnes l'observava. Alguns reien, fent un gest de comiat amb la mà. D'altres, l'observaven amb estranyesa i compassió. Només n'hi havia un que somreia amb tristor: el seu amic Miquel Moliner, que es va limitar a assentir i a xiuxiuejar en silenci unes paraules que el Julià va pensar que llegia en l'aire. «Fins diumenge».

Quan va tornar al pis de la ronda de Sant Antoni, el Julià va veure que el Mercedes Benz del senyor Ricard Aldaya estava parat davant la barreteria. Es va aturar a la cantonada i va esperar. Al cap d'un moment, el senyor Ricard va sortir de la botiga del seu pare i es va ficar dins del cotxe. El Julià es va amagar en un portal fins que el cotxe va desaparèixer en direcció a la plaça Universitat. Només llavors es va atrevir a pujar per l'escala fins a casa seva. La seva mare l'esperava allà, amb els ulls plens de llàgrimes.

—¿Que has fet, Julià? —va murmurar, sense ira.

—Perdoni'm, mare...

La Sophie va abraçar amb força el seu fill. Havia perdut pes i s'havia envellit, com si entre tots li haguessin robat la vida i la joventut. «Jo més

que cap altre», va pensar el Julià.

—Escoltam bé, Julià. El teu pare i el senyor Ricard Aldaya o han arreglat tot per enviar-te a l'exèrcit d'aquí a pocs dies. Aldaya te influències... Te n'has d'anar, Julià. Te n'has d'anar a un lloc on cap dels dos no t'hi pugui trobar...

Al Julià li va semblar que veia una ombra en la mirada de la seva mare que se la menjava per dins.

—¿Hi ha res més, mare? ¿Alguna cosa que no m'hagi explicat?

La Sophie se'l va mirar amb els llavis tremolosos.

—Te n'has d'anar. Tots dos hem de marxar d'aquí per sempre.

El Julià la va abraçar amb força i li va dir a cau d'orella:

—No pateixi per mi, mare. No s'hi amoïni.

El Julià es va passar el dissabte tancat a la seva habitació, entre els seus llibres i els seus quaderns de dibuix. El barretaire havia baixat a la botiga gairebé a trenc d'alba i no va tornar fins ben entrada la matinada. «No té ni el valor de dir-m'ho a la cara», va pensar el Julià. Aquella nit, amb els ulls entelats per les llàgrimes, va dir adéu als anys passats en aquella habitació fosca i freda, perdut en somnis que ara sabia que no es complirien mai. L'alba del diumenge, només provat d'una bossa amb poca roba i uns llibres, va besar el front de la Sophie, que dormia arraulida entre mantes al menjador, i se'n va anar. Els carrers anaven vestits d'una boirina blavosa, i espumes de coure despuntaven per damunt de les teulades de la ciutat vella. Va caminar lentament, dient adéu a cada portal, a cada cantonada, demanant-se si el parany del temps seria cert i algun dia només seria capaç de recordar les coses bones, d'oblidar la solitud que tantes vegades l'havia perseguit per aquells carrers.

L'estació de França era deserta, les andanes corbades com sabres lluents que cremaven amb la llum de l'alba i s'enfonsaven en la boira. El Julià va seure en un banc, a sota de la volta, i va treure el seu llibre. Va deixar que les hores passessin perdut en la màgia de les paraules, canviant la pell i el nom, sentint-se un altre. Es va deixar arrossegar pels somnis de personatges en l'ombra, creient que ja no li quedava cap altre santuari ni refugi on arrecerar-se. Ja sabia que la Penèlope no vindria. Sabia que pujaria a aquell tren sense cap altra companyia que el seu record. Quan ja era gairebé migdia, el Miquel Moliner va venir a l'estació i li va donar el seu passatge i tots els diners que havia pogut aplegar. Els dos amics es van

abraçar en silenci. El Julià no havia vist mai plorar el Miquel. El rellotge els assetjava, comptant els minuts que fugien.

—Encara hi ha temps —murmurava el Miquel, amb els ulls clavats a l'entrada de l'estació.

A la una i cinc, el cap d'estació va donar l'últim avís per als passatgers amb destinació a París. El tren ja havia començat a lliscar per l'andana quan el Julià es va girar per acomiadar-se del seu amic. El Miquel Moliner sel mirava des de l'andana, amb les mans entaforades a les butxaques.

—Escriu —va dir.

—Tan aviat com arribi t'escriuré —va replicar el Julià.

—No. A mi, no. Escriu llibres. No cartes. Escriu-los per mi. Per la Penèlope.

El Julià va fer que sí amb el cap, i només llavors es va adonar de com trobaria a faltar el seu amic.

—I conserva els teus somnis —va dir el Miquel—. No saps mai quan et faran falta.

—Sempre —va murmurar el Julià, però el brogit del tren ja els havia robat les paraules.

—La Penèlope em va explicar el que havia passat la mateixa nit que la senyora els va sorprendre a la meua alcova. L'endemà, la senyora em va fer cridar i em va demanar què en sabia, jo, del Julià. Li vaig dir que ben poca cosa, que era un bon noi, un amic del Jordi... Em va donar ordres de mantenir la Penèlope a la seva habitació fins que ella donés el seu permís perquè en pogués sortir. El senyor Ricard era de viatge a Madrid i no va tornar fins divendres. Tan aviat com va arribar, la senyora li va explicar el que havia passat. Jo hi era. El senyor Ricard va fer un salt de la butaca i li va clavar una bufetada que la va fer anar per terra. Després, cridant com un boig, li va dir que repetís el que havia dit. La senyora estava esfereïda. Mai no havíem vist el senyor així. Mai. Era com si el posseïssin tots els diables. Tot vermell per la ira, va pujar al dormitori de la Penèlope i la va treure del llit arrossegant-la pels cabells. Jo el vaig voler aturar i me'n va apartar a puntades de peu. Aquella mateixa nit va fer cridar el metge de la família perquè reconegués la Penèlope. Quan el metge va haver acabat, va parlar amb el senyor. Van tancar la Penèlope amb clau a la seva cambra i la senyora em va dir que ja podia anar recollint les meves coses.

No em van deixar veure la Penèlope, ni dir-li adéu. El senyor Ricard em va amenaçar de denunciar-me a la policia si revelava a algú el que havia passat. Em van fer fora aquella mateixa nit sense que jo tingués un lloc on anar a dormir, després de divuit anys de servei ininterromput a la casa. Al cap de dos dies, en una pensió del carrer de Muntaner, vaig rebre la visita del Miquel Moliner, que em va explicar que el Julià se n'havia anat a París. Volia que li expliqués què havia passat amb la Penèlope i esbrinar per què no havia acudit a la seva cita a l'estació. Al llarg d'unes quantes setmanes, jo anava tornant a la casa i els pregava que em deixessin visitar la noia, però no em van deixar ni travessar les portes del reixat. A vegades, em quedava a l'altra cantonada durant dies sencers, tot esperant que sortissin. No la vaig veure mai. No sortia de la casa. Al cap d'un temps, el senyor Aldaya va trucar a la policia, i gràcies a les seves amistats influents, va aconseguir que m'ingressessin al sanatori d'Horta, al·legant que ningú no em coneixia i que jo era una dement que assetjava la seva família i els seus fills. Hi vaig passar dos anys, allà, tancada com una bèstia. La primera cosa que vaig fer en sortir-ne fou anar a la casa de l'avinguda del Tibidabo per veure la Penèlope.

—¿I va aconseguir veure-la? —va preguntar el Fermín.

—La casa era tancada. I en venda. No hi vivia ningú, allà. Em van dir que els Aldaya se n'havien anat a l'Argentina. Vaig escriure a l'adreça que em van donar. Van retornar les cartes sense obrir-les...

—¿I què se'n va fer, de la Penèlope? ¿Ho sap?

La Jacinta va fer que no amb el cap, totalment abatuda.

—Mai més no l'he tornada a veure.

L'anciana gemegava, i plorava a llàgrima viva. El Fermín la va sostenir amb els braços i la bressolava. El cos de la Jacinta Coronado havia minvat enormement, semblava el d'una nena, i, al seu costat, el Fermín apareixia com un gegant. Em bullien mil preguntes al cap, però el Fermín em va fer un senyal inequívoc per indicar-me que l'entrevista s'havia acabat. El vaig veure com es mirava aquell forat brut i fred on la Jacinta Coronado consumia les seves últimes hores.

—Apa, Daniel, marxem. Vostè vagi anant, que jo ja vindré.

Vaig fer el que em deia. Quan me n'allunyava, em vaig girar un moment i vaig veure que el Fermín s'agenollava davant de l'anciana i li feia un petó al front. Ella va mostrar la seva rialla esdentegada.

—Digui'm, Jacinta —vaig sentir el Fermín que deia—. A vostè li agraden els Sugus, ¿oi?

En el nostre periple cap a la sortida, vam creuar-nos amb el funerari legítim i dos ajudants d'aspecte simiesc que anaven proveïts d'un taüt de pi, corda i un feix de llençols vells d'aplicació incerta. La comitiva deixava anar una sinistra aroma de formol i de colònia barata, i lluien una pell translúcida que emmarcava somriures macilents i canins. El Fermín es va limitar a assenyalar cap a la cel·la on hi havia el difunt i va procedir a beneir el trio que va correspondre al gest assentint i senyant-se respectuosament.

—Aneu-vos-en en pau —va murmurar el Fermín, arrossegant-me cap a la sortida, on una monja que duia una llàntia d'oli ens va acomiadar amb una mirada fúnebre i condemnatòria.

Un cop a fora del recinte, el tètric congost de pedra i l'ombra del carrer de Montcada em van semblar una vall de glòria i d'esperança. Al meu costat, el Fermín respirava fondo, alleujat, i vaig saber que no era pas l'únic que s'alegrava d'haver deixat enrere aquell basar de tenebres. La història que ens havia relatat la Jacinta ens pesava a la consciència més que no ens hauria agradat d'admetre.

—Escolti, Daniel, ¿i si fem unes croquetetes de pernil i uns escumosos aquí al Xampanyet per treure'ns el mal gust de boca?

—No li diré pas que no, la veritat.

—¿Que ha quedat amb la xavala, avui?

—Demà.

—Ah, murri. Es fa pregar, ¿oi? Com n'anem aprenent...

No havíem fet ni deu passes cap al sorollós celler, uns pocs números més avall, quan tres siluetes espectrals es van desprendre de les ombres i ens van sortir al pas. Els dos escorxadors se'ns van posar a l'esquena, de manera que podíem notar el seu alè al clatell. El tercer, més menut però infinitament més sinistre, ens va barrar el pas. Vestia la mateixa gavardina i el seu somriure oliós semblava que vessava de goig per les commissures dels llavis.

—*Vaya, hombre, pero, ¿a quién tenemos aquí? Si es mi viejo amigo, el hombre de las mil caras* —va fer l'inspector Fumero.

Em va semblar que sentia tots els ossos del Fermín que s'estremien de pànic davant d'aquella aparició. La seva vèrbola va que dar reduïda a un

gemec ofegat. En aquell moment, els dos brivalls, que vaig suposar que devien ser dos agents de la Brigada Criminal, ja ens tenien agafats per la nuca i el canell dret, a punt per torçar-nos el braç al més petit intent de moure'ns.

—*Veo por la cara de sorpresa que pones que pensabas que te había perdido el rastro hace tiempo, ¿eh? Supongo que no te habrías creído que una mierda seca como tú iba a poder salir del arroyo y hacerse pasar por un ciudadano decente, ¿verdad? Tú estás tarado, pero no tanto. Además me cuentan que estás metiendo las narices, que en tu caso son muchas, en un montón de asuntos que no te interesan. Mala señal... ¿Qué marrullo te traes con las monjitas? ¿Te estás beneficiando a alguna? ¿A cómo lo cobran ahora?*

—Jo respecto els culs dels altres, senyor inspector, especialment si estan sota clausura. Potser vostè, si s'aficionés a fer el mateix, s'estalviaria un bon grapat de calés en penicil·lina i aniria millor de ventre.

El Fumero va deixar anar una riallada envilida d'ira.

—*Así me gusta. Cojones de toro. Lo que yo digo. Si todos los chorizos fuesen como tú, mi trabajo sería una verbena. Dime, ¿cómo te haces llamar ahora, cabroncete? ¿Gary Cooper? Venga, cuéntame qué haces metiendo ese narizón tuyo aquí en el asilo de Santa Lucía y a lo mejor te dejo ir con sólo un par de pellizcos. Hala, largando. ¿Qué os trae por aquí?*

—Un assumpte particular. Hem vingut a visitar un familiar.

—*Sí, a tu puta madre. Mira, porque hoy me coges de buen humor, porque si no te llevaba ahora a jefatura y te daba otra pasada con el soplete. Anda, sé buen chaval y cuéntale de verdad a tu amigo el inspector Fumero qué coño hacéis tú y tu amigo aquí. Colabora un poco, joder, y así me ahorras hacerle una cara nueva al niñato este que te has echado de mecenas.*

—Toqui'l i li juro que...

—*Pavor me das, fíjate lo que te digo. Me he cagado en los pantalones.*

El Fermín es va empassar la saliva i va semblar que feia un esforç per conjurar el coratge que li sortia per tots els porus de la pell.

—¿Que potser són aquests els mateixos pantalonets de marineret que li va posar la seva honorable mare, *la ilustre fregona*? Seria una llàstima, perquè m'han explicat que el modellet li quedava d'allò més bé.

La cara de l'inspector Fumero va empal·lidir i va fugir tota expressió de la seva mirada.

—¿Qué has dicho, desgraciado?

—Li deia que em sembla que ha heretat vostè el gust i la gràcia de la senyora Yvonne Sotoceballos, dama de l'alta societat.

El Fermín no era pas un home corpulent, i del primer cop de puny ja va anar a parar de nassos per terra. Encara estava arraulit a terra sobre el bassal on havia caigut, que el Fumero li va clavar una colla de coces a l'estómac, als ronyons i a la cara. Jo vaig perdre el compte a la cinquena puntada de peu. Poc després, el Fermín ja havia perdut l'alè i la capacitat de moure ni un dit o de protegir-se de les trompades. Els dos policies que em subjectaven reien per cortesia o obligació, aferrant-me amb força.

—Tu no t'hi fiquis —em va dir un d'ells—. No tinc pas ganes de trencar-te el braç.

Vaig intentar escapolar-me'n debades i, en forcejar, vaig veure un moment el rostre de l'agent que m'havia parlat. El vaig reconèixer de seguida. Era l'home de la gavardina i el diari al bar de la plaça de Sarrià que havia vist uns dies abans, el mateix home que ens havia seguit a l'autobús, i que reia dels acudits del Fermín.

—Mira, a mí lo que más me jode en el mundo es la gente que hurga en la mierda y en el pasado —clamava el Fumero, encerclant el Fermín—. *Las cosas pasadas hay que dejarlas estar, ¿me entiendes? Y eso va por ti y por el lelo de tu amigo. Tú mira bien y aprende, chaval, que luego vas tú.*

Vaig contemplar com l'inspector Fumero destrossava el Fermín a puntades de peu sota la llum esbiaixada d'un fanal. Durant tot aquell episodi, vaig ser incapaç d'obrir la boca. Recordo l'impacte sord, brutal, dels cops caient damunt el meu amic sense pietat. Encara ara em fan mal. Em vaig limitar a refugiar-me enmig d'aquells dos policies, tremolant i vessant llàgrimes de covardia en silenci.

Quan el Fumero ja es va haver avorrit de colpejar un pes mort, es va obrir la gavardina, es va abaixar la cremallera i va pro cedir a pixar-se damunt del Fermín. El meu amic no es movia, inomé s tenia la forma d'un fardell de roba vella damunt un bassal. Mentre el Fumero deixava anar el seu broll generós i vaporós damunt el Fermín, vaig continuar sent incapaç de dir ni piu. Quan ja estigué, l'inspector es va cordar la bragueta i se'm va acostar panteixant, amb el rostre amarat de suor. Un dels agents li va allargar un mocador amb ei qual es va assecar la cara i el coll. El Fumero se'm va apropar fins gairebé tocar-me la cara, i em va clavar la seva mirada.

—*Tú no valías esa paliza, chaval. Ése es el problema de tu amigo: siempre apuesta por el bando equivocado. La próxima vez le voy a joder a fondo, como nunca, y estoy seguro de que la culpa va a ser tuya.*

Vaig pensar que llavors començaria a estovar-me, que ara em tocava a mi. I, per algun motiu, vaig celebrar que fos així. Vaig pensar que els cops em curarien de la vergonya d'haver estat incapaç de moure un dit per ajudar el Fermín quan l'única cosa que ell estava fent, com sempre, era intentar protegir-me.

Però no vaig rebre cap trompada. Només la fuetada d'aquells ulls plens de menyspreu. El Fumero es va limitar a donar-me copets a la galta.

—*Tranquilo, niño. Yo no me ensucio la mano con cobardes.*

El dos policies li van riure la gràcia, més relaxats en comprovar que l'espectacle s'havia acabat. Les seves ganes de marxar d'allà eren evidents. S'allunyaren rient en l'ombra. Quan vaig anar a ajudar-lo, el Fermín lluitava inútilment per incorporar-se i trobar les dents que havia perdut dins l'aigua bruta del bassal. Li sagnaven la boca, el nas, les orelles i les parpelles. Quan em va veure sa i estalvi, va fer un esbós de somriure i vaig pensar que es moriria allà mateix. Em vaig agenollar al seu costat i el vaig sostenir amb els meus braços. El primer pensament que em va passar pel cap va ser que pesava menys que la Bea.

—Fermín, per l'amor de Déu, se l'ha de portar a un hospital ara mateix.

El Fermín va fer que no amb el cap, enèrgicament.

—Porti'm amb ella.

¿Amb qui, Fermín?

Amb la Bernarda. Si l'haig de dinyar, que sigui als seus braços.

Aquella nit, vaig tornar al pis de la plaça Reial que, anys enrere, havia jurat que no tornaria a trepitjar mai més. Un parell de parroquians que havien presenciat la pallissa des de la porta del Xampanyet es van oferir a ajudar-me a portar el Fermín fins a una parada de taxis al carrer de la Princesa, mentre un cambrer del local trucava al número que jo li havia donat per avisar de la nostra arribada. El trajecte en el taxi se'm va fer infinit. El Fermín ja havia perdut els sentits abans d'engegar el motor. Jo l'aguantava als braços, estrenyent-lo contra el pit i mirant de fer-li escalfor. Podia notar com la seva sang tèbia m'amarava la roba. Jo li deia a cau d'orella que ja hi arribàvem, que no passaria res. El conductor m'etzibava mirades furtives des del mirall.

—Escolti, jo no vull problemes, ¿eh? Si es mor, vostès baixen.

—Vostè acceleri i calli.

Quan vam arribar al carrer de Ferran, en Gustau Barceló i la Bernarda ja s'esperaven a la porta de l'edifici en companyia del doctor Soldevila. Quan ens va veure coberts de sang i brutícia, la Bernarda va començar a cridar en un rampell de pànic. El doctor va prendre el pols immediatament al Fermín i va assegurar que el pacient era viu. Entre tots quatre, vam aconseguir pujar el Fermín escales amunt i dur-lo fins a l'habitació de la Bernarda, on una infermera que havia dut el metge ja ho estava preparant tot. Un cop el pacient va estar estirat damunt el llit, la infermera va començar a despullar-lo. El doctor Soldevila va insistir que sortíssim tots de l'habitació i els deixéssim fer. Ens va tancar la porta davant dels nassos amb un breu «se'n sortirà».

Al passadís, la Bernarda plorava desconsoladament, gemegant i dient que, per una vegada que trobava un home bo, venia Deu i li arrabassava a cops de puny. El senyor Gustau Barceló la va abraçar i la va dur a la cuina,

on va procedir a emborratxar-la de brandi fins que la pobra gairebé no es mantenia dempeus. Quan les paraules de la criada ja no s'entenien, el llibreter se'n va servir una copa i se la va beure d'un sol glop.

—Em sap greu. No sabia on anar... —vaig començar.

—Tranquil. Has fet el que havies de fer. En Soldevila és el millor traumatòleg de Barcelona —va dir, sense adreçar-se a ningú de manera particular.

—Gràcies —vaig murmurar jo.

En Barceló va sospirar i em va servir un got ple a vessar de brandi. Vaig declinar el seu oferiment, que va passar a mans de la Bernarda, els llavis de la qual van buidar el vas com per art d'encantament.

—Fes el favor de dutxar-te i posar-te roba neta —em va indicar en Barceló—. Si arribes a casa amb aquesta fila, ton pare es morirà només de veure't.

—No cal... ja estic bé —vaig dir.

—Doncs llavors deixa de tremolar. Apa, va, pots fer servir el meu bany, que ja té escalfador. Ja saps com s'hi va. Jo, mentrestant, aniré a trucar al teu pare i li diré que... bé, no sé pas què li he de dir. Ja em vindrà alguna cosa al cap.

Vaig fer que sí amb el cap.

—Aquesta casa continua sent casa teva, Daniel —em va dir en Barceló, mentre s'allunyava pel passadís—. Se t'ha trobat a faltar.

Vaig ser capaç de trobar el bany d'en Gustau Barceló, però no pas l'interruptor del llum. Ben mirat, vaig pensar, prefereixo dutxar-me en la penombra. Em vaig treure la meva roba tacada de sang i brutícia i em vaig enfilar a la banyera imperial del senyor Gustau Barceló. Una tenebra perlada es filtrava pel finestral que donava al pati interior de la finca, insinuant els contorns de l'estança i el joc de rajoles esmaltades del terra i les parets. L'aigua sortia bullint i amb una pressió que, comparada amb la modèstia del nostre bany del carrer de Santa Anna, em va semblar digna d'hotels de luxe que jo no havia trepitjat mai. Em vaig estar uns quants minuts sota els feixos de vapor de la dutxa, immòbil.

El ressò dels cops caient damunt el Fermín continuava martellejant-me l'oïda. No em podia treure del cap les paraules del Fumero, ni la cara d'aquell policia que m'havia subjectat, probablement per protegir-me. Al cap d'una estona, em vaig adonar que l'aigua començava a refredar-se i vaig suposar que s'estava esgotant la reserva del dipòsit de la caldera del

meu amfitrió Va* aprofitar fins a l'última gota d'aigua tèbia i vaig tancar l'aixeta A través de la cortina de la dutxa, vaig entreveure una silueta immòbil davant de la porta. La seva mirada buida lluïa com la d'un gat.

—Ja pots sortir sense por, Daniel. Tot i les meves maldats, encara continuo sense veure-hi.

—Hola, Clara.

Em va acostar una tovallola neta. Vaig estirar el braç i la vaig agafar. M'hi vaig embolicar amb un pudor de col·legiala i, fins i tot en la penombra plena de vapor, vaig poder adonar-me que la Clara somreïa, endevinant els meus moviments maldestres.

—No t'he sentit entrar.

—No he trucat. ¿Per què et dutxes a les fosques?

—¿I com saps que el llum no està encès?

—El brunzit de la bombeta —va dir—. No vas tornar mai per dir adéu.

I tant que vaig tornar, vaig pensar jo, però estaves molt enfeïnada. Però les paraules se'm van morir als llavis, la seva rancúnia i la seva amargor llunyanes, de cop i volta ridícules.

—Ho sé. Perdona.

Vaig sortir de la dutxa i em vaig plantar a l'estoreta de pelfa. L'halo de vapor s'encenia en brins de plata, la claror de la claraboia un vel blanc damunt el rostre de la Clara. No havia canviat gens, era ben bé com jo encara la recordava. Quatre anys d'absència no m'havien servit gairebé de res.

—T'ha canviat la veu —va dir—. ¿Tu també has canviat, Daniel?

—No, continuo sent tan babau com abans, si és això el que et preocupa.

I més covard, vaig pensar. Ella conservava aquell mateix somriure trencat que feia mal fins i tot en la penombra. Va allargar la mà i, com aquella tarda de vuit anys enrere a la biblioteca de l'Ateneu, ho vaig entendre de seguida. Vaig guiar la seva mà fins al meu rostre humit i vaig notar com els seus dits em tornaven a des cobrir, els seus llavis dibuixant paraules en el silenci.

—Mai no vaig voler fer-te mal, Daniel. Perdona'm.

Li vaig agafar la mà i la vaig besar en la foscor.

—Ets tu qui m'has de perdonar.

Tota aparença de melodrama es va esmicolar quan va treure el cap per la porta la Bernarda i, tot i que anava ben beguda, em va descobrir despullat, amarat d'aigua, sostenint la mà de la Clara als llavis i amb el llum apagat.

—Per l'amor de Déu, senyoret Daniel, quina poca vergonya. Jesús, Maria i Josep. És que n'hi ha que no escarmenten...

La Bernarda es va fer enrere, torbada, i vaig confiar que, quan els efectes del brandi disminuïssin, el record del que havia vist s'esvaniria de la seva ment com un retall de somni. La Clara es va enretirar una mica i em va donar la roba que tenia sota el braç esquerre.

—El meu oncle m'ha donat aquest vestit seu perquè te'l posis. És de quan ell era jove. Diu que ja has crescut molt i que t'anirà bé. Et deixo que et vesteixis. No havia d'haver entrat sense trucar.

Vaig agafar la muda que m'oferia i vaig procedir a enfundar-me la roba interior, tèbia i perfumada, la camisa de cotó rosada, els mitjons, l'armilla i l'americana. El mirall mostrava la imatge d'un venedor a domicili, però sense cap somriure. Quan vaig tornar a la cuina, el doctor Soldevila havia sortit un moment de l'habitació on estava atenent el Fermín per informar la concurrència del seu estat.

—De moment, el pitjor ja ha passat —va anunciar—. No ens hem d'amoïnar. Aquestes coses sempre semblen més greus del que són. El seu amic ha patit una fractura al braç esquerre i li han trencat dues costelles, ha perdut tres dents i presenta contusions múltiples, així com talls i blaus, però, afortunadament, no hi ha cap hemorràgia interna ni símptomes de lesió cerebral. Els diaris doblegats que el pacient duia sota la roba com a abric i per remarcar la seva corpulència, tal com ell mateix diu, li han servit d'armadura per esmorteir els cops. Fa uns instants, quan ha recuperat la consciència durant uns minuts, el pacient m'ha dit que els faci saber que es troba com un xavalot de vint anys, que vol un entrepà de botifarra negra i alls tendres, una xocolatina i caramels Sugus de llimona. En principi, no hi veig cap pega, encara que crec que de moment serà millor començar amb alguns sucs, un iogurt i potser una mica d'arròs bullit. A més a més, i com a mostra de la seva gallardia i presència, el pacient m'ha indicat que els digui que, quan la infermera Amparito li ha posat uns punts a la cuixa, ha experimentat una erecció monumental.

—És que és tot un home —va murmurar la Bernarda, amb to de disculpa.

—¿I quan el podrem veure? —vaig preguntar jo.

—Ara potser no seria adient. Potser demà, ben de matí Li anirà bé fer una mica de repòs, i demà mateix m'agradaria portar-lo a l'hospital del Mar perquè li facin un encefalograma, per quedar-nos tranquils només, perquè

em sembla que la cosa va bé i que el senyor Romero de Torres estarà com nou d'aquí a uns dies Si ens fixem en les marques i les cicatrius que porta escampades pel cos, és evident que aquest home ha sortit ben parat de situacions pitjors i és tot un supervivent. Si vostès necessiten una còpia del dictamen per presentar una denúncia a Comissaria...

—No caldrà —el vaig interrompre.

—Jove, li he de dir que això podria haver estat molt greu. Se n'ha d'informar la policia immediatament.

En Barceló m'observava atentament. Li vaig tornar la mirada i ell va assentir.

—Ja tindrem temps per enllestir aquests tràmits, doctor, no s'hi amoïni —va dir en Barceló—. Ara el que compta és assegurar-se que el pacient estigui en bon estat. Jo mateix presentaré la denúncia pertinent demà a primera hora. Fins i tot les autoritats tenen dret a una mica de pau i descans nocturn.

Era evident que el doctor no veia amb bons ulls la meva intenció d'ocultar l'incident a la policia, però, quan va comprovar que en Barceló se'n feia responsable, va arronsar les espatlles i va tornar a l'habitació per prosseguir amb les cures. Tan bon punt va haver marxat, en Barceló em va indicar que el seguís al seu estudi. La Bernarda sospirava en el seu tamboret, sota els efectes del brandi i de l'espant.

—Bernarda, entretingui's. Faci una mica de cafè. Ben fort.

—Sí, senyor, ara mateix.

Vaig seguir en Barceló fins al seu despatx, una cova submergí da en boires de tabac de pipa que es perfilava entre columnes e llibres i de papers. Els ressons del piano de la Clara ens arribaven en efluvis descompassats. Era evident que les lliçons del mestre Neri no havien servit de gaire, si més no pel que fa al terreny musical. El llibreter em va indicar que m'assegués i va procedir a preparar-se una pipa.

—He trucat ai teu pare i li he dit que el Fermín ha tingut un petit accident i que tu l'has portat aquí.

—¿I s'ho ha empassat?

—Jo diria que no.

—Ja.

El llibreter va encendre la pipa i es va reclinar en la poltrona de l'escriptori, delectant-se en el seu aspecte mefistotèlic. A l'altre extrem del pis, la Clara humiliava Debussy. En Barceló va girar els ulls en blanc.

—¿Què se'n va fer, del mestre de música? —vaig preguntar.

—El vaig despatxar. Abús de càtedra.

—Ja.

—¿Vols dir que a tu no t'han estovat, també? Només parles en monosíl·labs. De petit eres més xerraire.

La porta de l'estudi es va obrir i la Bernarda va entrar portant una safata amb dues tasses fumejants i una sucrera. En veure com anava, d'embalada, vaig tenir por d'interposar-me en la trajectòria d'una pluja de cafè bullint.

—Amb permís. ¿El senyor el voldrà amb un rajolí de brandi?

—Em sembla que l'ampolla de Lepanto ja s'ha guanyat un descans aquesta nit, Bernarda. I vostè també. Apa, vagi-se'n a dormir. El Daniel i jo ens quedarem desperts per si de cas. Com que el Fermín és al seu dormitori, vostè pot fer servir la meva habitació.

—Ah, no, senyor, de cap de les maneres.

—Es una ordre. I no me la discuteixi. La vull ben adormida d'aquí a cinc minuts.

—Però, senyor...

—Bernarda, que s'hi juga la panera de Nadal.

—Com vostè mani, senyor Barceló. Encara que jo dormiré sobre el cobrellit. On s'és vist...

En Barceló va esperar cerimoniosament que la Bernarda hagués marxat. Es va servir set terrossos de sucre i va procedir a remenar el cafè amb la cullereta, dibuixant un somriure feliç entre a nuvolada de tabac holandès.

—Ja ho veus. He de dur la casa amb mà de ferro.

—Sí, és ben bé com un ogre, senyor Gustau.

—I tu un especialista a embolicar la troca. Apa, Daniel que ningú no ens sent, ¿per què no és una bona idea informar la policia de tot el que ha passat?

—Perquè ho saben prou bé.

—¿Vols dir...?

Vaig assentir.

—¿En quin embolic us heu ficat, si no és massa preguntar?

Vaig sospirar.

—¿Res en què jo us pugui ajudar?

Vaig alçar els ulls. En Barceló em somreia sense malícia, la façada d'ironia en una estranya treva.

—¿No tindrà, tot plegat, res a veure, per una d'aquelles casualitats de la vida, amb el llibre del Carax que no em vas voler vendre quan ho hauries d'haver fet?

Va caçar al vol la meva estupefacció.

—Jo us hi podria ajudar —es va oferir—. Em sobren un parell de coses que a vosaltres us falten: diners i sentit comú.

—Miri, senyor Gustau, és que ja he embolicat massa gent en tot aquest afer.

—No vindrà d'un, doncs. Vinga, en confiança. Com si fos el teu confessor.

—Fa anys que no em confesso.

—Se't veu a la cara.

En Gustau Barceló tenia una manera d'escoltar contemplativa i salomònica, de metge o de nunci apostòlic. M'observava amb les mans juntes sota la barbeta, com si pregués, i amb els colzes damunt l'escriptori, i ben just si parpellejava, fent que sí ara i adés, com si descobrís símptomes i pecats lleus en el flux del meu relat i s'anés formant el seu propi veredict sobre els fets a mesura que jo els hi anava explicant. Cada cop que m'aturava, el llibreter arquejava les celles inquisitivament i feia un gest amb la mà dreta per indicar-me que continués estirant els fils d'aquell descomunal galimaties que era la meva història, que semblava que el divertia de manera extraordinària. Ocasionalment, prenia notes tot alçant la mà o aixecava la mirada, mirant cap a l'infinit, com si volgués considerar totes les implicacions de tot el que li relatava. La majoria de les vegades, però, em dispensava un somriure sardònic que jo no podia sinó atribuir a la meva ingenuïtat o la poca traça de les meves conjectures.

—Ecolti'm, si li sembla una bajanada ja callo.

—Ben al contrari. Parlar és de necis; callar és de covards; escoltar és de savis.

—¿Qui ho va dir, això? ¿Sèneca?

—No. El senyor Brauli Recolons, que regenta una cansaladeria al carrer d'Avinyó i que posseeix un do proverbial tant per a l'embotit com per a l'aforisme escaient. Prossegueix, sisplau. Em parlaves d'aquella noia tan eixerida...

—La Bea. I això és cosa meva i no té res a veure amb tota la resta.

En Barceló reia per sota el nas. Jo ja em disposava a reprendre la història de les meves peripècies quan el doctor Soldevila va treure el cap per la porta del despatx amb aspecte cansat i tot esbufegant.

—Disculpin. Jo ja me'n vaig. El pacient es troba molt bé i, permeti'm la metàfora, ple d'energia. Aquest senyor ens enterrarà a tots. De fet, afirma que els sedants li han pujat al cap i va embadalíssim. Es nega de totes totes a reposar i insisteix que ha de tractar amb el senyor Daniel d'un afer la naturalesa del qual no ha volgut aclarir-me perquè em diu que no s'ho empassa, això del jurament hipocràtic, o hipòcrita, com l'anomena ell.

—Ara mateix l'anirem a veure. I disculpi el pobre Fermín. No hi ha dubte que les seves paraules són conseqüència del trauma.

—Potser sí, però tampoc no descartaria la poca vergonya, que no hi ha manera que deixi de pessigar-li el cul a la infermera i de recitar rodolins glossant com són de fermes i ben formades les seves cuixes.

Vam escortar el doctor i la seva infermera fins a la porta i els vam agrair efusivament el seu bon ofici. Quan vam entrar a l'habitació, vam adonar-nos que, finalment, la Bernarda havia desobeït les ordres d'en Barceló i s'havia estirat al llit al costat del Fermín, i allà, l'ensurt, el brandi i el cansament ja devien haver fet el seu efecte, perquè estava ben adormida. El Fermín la sostenia dolçament, i li acariciava els cabells. Ell anava ple de benes, apòsits i cabestrells. El seu rostre era tot ell una macadura enorme que feia mal només de mirar, i de la qual en sortien el nas immens i intacte, dues orelles com dues antenes repetidores i uns ulls de ratolí abatut. El somriure esdentegat i atapeït de talls era de triomf i ens va rebre alçant la mà dreta amb el senyal de la victòria.

—¿Com es troba, Fermín? —vaig preguntar.

—Vint anys més jove —va dir en veu baixa per no desvetllar la Bernarda.

—No faci comèdia, que se'l veu fet una merda, Fermín. M'he espantat molt. ¿Està ben segur que es troba bé? ¿No li roda el cap? ¿No sent veus?

—Ara que ho diu, a estones m'ha semblat sentir un murmurí dissonant i arítmic, com si un macaco intentés tocar el piano.

En Barceló va arrufar les celles. La Clara seguia teclejant en la distància.

—No s'hi amoïni, Daniel. He aguantat pallisses pitjors. Aquest Fumero es pensa que és qui sap què, però no passa de potiner.

—O sigui, que qui li ha fet una cara nova és l'inspector Fumero en persona —va dir en Barceló—. Caram, ja es veu que es mouen vostès en les altes esferes.

—A aquesta part de la història, encara no hi havia arribat —vaig fer jo.

El Fermín em va llançar una mirada d'esfereïment.

—Tranquil, Fermín. El Daniel m'està posant al corrent de tot aquest sainenet que es porten vostès entre mans. He de reconèixer que la cosa s'ha posat d'allò més interessant. I, vostè, Fermín, ¿com ho porta, això de les confessions? Li adverteixo que vaig ser seminarista durant un parell d'anys.

—Doncs jo n'hi posava tres, senyor Gustau.

—Tot es perd, començant per la vergonya. La primera vegada que ve a casa meva i acaba al llit amb la criada.

—Miri-se-la, pobrissona, el meu àngel. Ha de saber que les meves intencions són honestes, senyor Gustau.

—Les seves intencions són cosa seva i de la Bernarda, que ja és grandeta. I ara, a veure, ¿en quin embolic s'han ficat vostès?

—¿Vostè què li ha explicat, Daniel?

—Hem arribat fins al segon acte: entrada de la femme fatale —va precisar en Barceló.

—¿La Núria Monfort? —va preguntar el Fermín.

En Barceló no hi cabia, de tant que hi fruïa.

—Ah, ¿però és que n'hi ha més d'una? Això ja sembla un harem.

—Li prego que parli més baix, que aquí hi ha la meva promesa.

—No passi ànsia, que la seva promesa porta a les venes mitja ampolla de brandi Lepanto. No la despertàriem ni a trabucades. Apa, digui al Daniel que me n'expliqui la resta. Que tres caps pensen millor que dos, especialment si el tercer és el meu.

El Fermín va fer un intent d'arronsar-se d'espatlles, enmig de tota aquella munió d'embenats i cabestrells.

—Jo no m'hi oposo pas, Daniel. Vostè mateix.

Resignat, doncs, a tenir el senyor Gustau Barceló a bord de la nau, vaig continuar el meu relat fins a arribar al punt en què el Fumero i els seus homes ens havien sorprès al carrer de Montcada, feia només unes hores. Acabada la narració, en Barceló es va alçar i va començar a caminar amunt i avall per l'habitació, tot pensarós. El Fermín i jo l'observàvem amb cautela. La Bernarda roncava com un xaïet.

—Quina criatura —xiuxiuejava el Fermín, tot embadalit.

—Hi ha diverses coses que em criden l'atenció —va dir, finalment, el llibreter—. Evidentment, l'inspector Fumero està ficat en això fins al coll, encara que com i per què és cosa que ara se m'escapa. D'una banda, hi ha aquella dona...

—La Núria Monfort.

—Després, tenim el tema del retorn del Julià Carax a Barcelona i el seu assassinat als carrers de la ciutat després d'un mes en què ningú no en sap res. És evident que la dona menteix pels descosits i fins i tot sobre el temps.

—Això és el que jo dic des de bon començament —va dir el Fermín—. Passa que aquí hi ha molts fogots juvenils i poca visió de conjunt.

—Mira qui parla: sant Joan de la Creu.

—Alto. Que hi hagi pau. Limitem-nos als fets. Hi ha una cosa de les que el Daniel m'ha explicat que m'ha semblat força estranya, encara més que la resta, i no peí caire fulletonesc de l'embolic, sinó per un detall essencial i aparentment banal —hi va afegir en Barceló.

—Deixi'ns enlluernats, senyor Gustau.

—Ve-t'ho aquí, doncs: això que el pare del Carax es negués a reconèixer el cadàver del Carax al·legant que ell no tenia cap fill. Cosa molt estranya. Gairebé contra natura. No hi ha cap pare al món que faci una cosa així. Tant se val la mala sang que hi pogués haver entre tots dos. La mort té aquestes coses: a tothom li desvetlla la part més sensible. Davant d'un taüt, tots hi veiem només les coses bones, o el que hi volem veure.

—Quina gran cita, senyor Gustau —va adduir el Fermín—. ¿Li fa res si l'afegeixo al meu repertori?

—Sempre hi ha excepcions —vaig objectar jo—. Pel que sabem, el senyor Fortuny era una mica especial.

—Tot el que en sabem són xafarderies de tercera mà —va replicar en Barceló—. Quan tothom s'entossudeix a deixar algú com un monstre, una de dues: o era un sant, o és que senten campanes i no saben d'on vénen.

—Caram, sí que li ha pujat al cap l'home dels barrets... —va dir el Fermín.

—Amb tot el respecte que li dec a la professió, quan la semblança d'un brivall té només com a base el testimoniatge de la portera de l'immoble, el meu primer instint és desconfiar.

—Per aquesta regla de tres, no podem estar segurs de res. Tot allò que sabem és, com vostè diu, de tercera mà, o de quarta. Amb porteres o sense.

—No et fiïs de qui es fia de tothom —va reblar en Barceló.

—Vostè sí que té volada, senyor Gustau —el va lloar el Fermín—. Perles cultivades a l'engròs. Qui tingués la seva visió...

—Aquí l'única cosa realment clara de tot plegat és que vostès necessiten la meva ajuda, des del punt de vista logístic i segurament també

pecuniari, si pretenen resoldre aquest embolic abans que l'inspector Fumero els reservi una suite al presidi de Sant Sebas. Fermín, ¿entenc, doncs, que vostè compta amb mi?

—Jo estic a les ordres del Daniel. Si ell m'ho ordena, jo faig fins i tot de Nen Jesús.

—Daniel, ¿qué hi dius?

—Vostès s'ho tan i desfan. ¿Qué proposa, senyor Gustau?

—Aquest és el meu pla: tan aviat com el Fermín es trobi bé, tu, Daniel, casualment, fas una visita a la senyora Núria Monfort i li poses les cartes damunt la taula. Li dónes a entendre que saps que t'ha mentit i que amaga alguna cosa, poc o molt, ja ho veurem.

—¿Per què? —vaig preguntar jo.

—Per veure com reacciona. No et dirà res, per descomptat. O et tornarà a enganyar. El que compta és clavar la banderilla, si se'm permet el símil taurí, i a veure cap a on va el toro, en aquest cas la vedelleta. I aquí és quan vostè, Fermín, entra en acció. Mentre el Daniel posa el cascavell al gat, vostè es col·loca discretament en un lloc proper vigilant la sospitosa i espera que ella mossegui l'ham. Un cop ho hagi fet, la segueix.

—Vostè dóna per fet que anirà a algun lloc —vaig protestar jo.

—Home de poca fe. Es clar que ho farà. Tard o d'hora. I el cor em diu que, en aquest cas, serà més aviat d'hora que tard. És la base de la psicologia femenina.

—I, mentrestant, ¿vostè què pensa fer, doctor Freud? —vaig preguntar.

—Això és cosa meva i, quan sigui l'hora, ja ho sabràs. I m'ho agrairàs.

Vaig buscar suport en la mirada del Fermín, però el pobre s'havia quedat adormit abraçant la Bernarda a mesura que en Barceló formulava el seu discurs triomfal. El Fermín havia inclinat el cap i li queia la bava damunt el pit, alhora que exhibia un somriure angelical. La Bernarda ja deixava anar roncs fondos i cavernosos.

—Tant de bo que aquest li surti bé —va murmurar en Barceló.

—El Fermín és un gran paio —vaig assegurar jo.

—Ho deu ser, perquè no crec pas que per la pinta l'hagi conquistada. Apa, som-hi.

Vam apagar el llum i vam sortir de l'estança amb compte, tancant la porta i deixant els dos colomets endormiscats. Em va semblar que el primer alè de l'alba despuntava per les finestres de la galeria del fons del corredor.

—Suposem que dic que no —vaig dir en veu baixa—. Que se n'oblidi.

En Barceló va somriure.

—Fas tard, Daniel. M'hauries d'haver venut aquell llibre fa anys, quan en vas tenir l'oportunitat.

Vaig arribar a casa quan es feia de dia, arrossegant aquell absurd vestit deixat i el naufragi d'una nit inacabable per carrers humits i lluent d'escarlata. Vaig trobar el pare adormit a la seva butaca del menjador amb una flassada sobre les cames i el seu llibre predilecte obert a les mans, un exemplar del *Càndid* de Voltaire, que rellegia un parell de vegades cada any, ocasions en què jo el sentia riure de cor. El vaig observar en silenci. Tenia els cabells canuts, i esclarissats, i la pell de la cara ja havia començat a perdre la fermesa tot al voltant dels pòmuls. Vaig contemplar aquell home a qui jo havia imaginat fort i gairebé invencible, i el vaig veure fràgil, vençut sense que ell ho sabés. Potser érem tots dos que estàvem vençuts. Em vaig inclinar per acotxar-lo amb aquell flassada que feia anys que deia que donaria a la beneficència i li vaig fer un petó al front, com si el volgués protegir, així, dels fils invisibles que l'allunyaven de mi, d'aquell pis estret i dels meus records, com si cregués que amb aquell petó podria enganyar el temps i convèncer-lo que passés de llarg, que tornés un altre dia, una altra vida.

Vaig passar gairebé tot el matí somiant despert a la rebotiga, conjurant imatges de la Bea. Dibuijava la seva pell nua sota les meves mans i creia que tornava a assaborir el seu alè de pa dolç. Em sorprenia recordant amb precisió cartogràfica tots i cadascun dels replecs del seu cos, la lluïssor de la meva saliva en els seus llavis i aquella ratlla de borrissol ros, gairebé transparent, que li baixava pel ventre i a la qual el meu amic Fermín, en les seves improvisades conferències sobre logística carnal, solia anomenar «el caminito de Jerez».

Vaig consultar el rellotge per enèsima vegada i vaig comprovar que desgraciadament encara faltaven unes quantes hores perquè pogués tornar a veure —i a tocar— la Bea. Vaig mirar d'ordenar els rebuts del mes, però el so dels feixos de paper em recordava el frec de la roba interior lliscant pels malucs i les cuixes pàl·lides de la senyoreta Beatriu Aguilar, germana del meu íntim amic de la infantesa.

—Daniel, estàs als núvols. ¿Que et preocupa res? ¿Es el Fermín? —em va preguntar el pare.

Vaig assentir, avergonyit. El meu millor amic s'havia deixat unes quantes costelles per salvar-me la pell feia només unes hores i el meu primer pensament era per a la tanca d'un sostenidor.

—Parlant del rei de Roma...

Vaig alçar els ulls i era allà. Fermín Romero de Torres, el de sempre, lluint el seu millor vestit i amb aquella planta de cali-quenyo retorçut, entrava per la porta amb un somriure triomfal i un clavell fresc a la solapa.

—Però, ¿què hi fa aquí, desgraciat? ¿No havia de fer repòs?

—El repòs ja es fa tot solet. Jo sóc home d'acció. I, si jo no sóc aquí, vostès no venen ni un catecisme.

Sense fer cas dels consells del doctor, el Fermín venia ben decidit a reintegrar-se al seu lloc de treball. Duia la pell grogosa i atapeïda de blaus, coixejava de mala manera i es movia com un ninot trencat.

—Vostè se'n va ara mateix al llit, Fermín, per l'amor de Déu —va dir el meu pare, horroritzat.

—Ni parlar-ne. Les estadístiques ho demostren: hi ha més gent que es mor al llit que a la trinxera.

Totes les nostres protestes no van servir de res. Al cap de poc, el pare va cedir, perquè hi havia alguna cosa en la mirada del pobre Fermín que suggeria que, encara que li fessin mal els ossos fins a l'ànima, més mal li feia la perspectiva de quedar-se sol a la seva habitació de la pensió.

—Entesos, però si el veig aixecar res que no sigui un llapis, em sentirà.

—A les seves ordres. Té la meua paraula que jo no aixecaré ni una sospita.

En un tres i no res, el Fermín va procedir a enfundar-se la seva bata blava, va agafar un drap i una ampolla d'esperit de vi, i es va col·locar darrere el taulell amb la intenció de deixar ben netes, com si fossin noves, les tapes i el llom dels quinze exemplars ja usats que ens havien arribat aquell matí d'un títol molt buscat, *El Sombrero de Tres Picos: Historia de la Benemérita en versos alejandrinos*, obra del batxiller Fulgencio Capón, un autor joveníssim consagrat per la crítica de tot el país. Mentre s'abocava a la seva feina, el Fermín anava mirant-me de manera furtiva, fent-me l'ullet com el proverbial dimoniet coix.

—Té les orelles vermelles com pebrots, Daniel.

—Deu ser de sentir-li dir tantes bajanades.

—O dels fogots que porta a sobre. ¿Quan es troba amb la fè-mina?

—No és pas cosa seva.

—Uf, que malament que està. ¿Ja evita les coses picants? Miri que és un vasodilatador mortífer.

—Vagi-se'n a la merda.

Com ja era costum, la tarda fou més aviat lenta i miserable. Un comprador gris, des de la gavardina fins a la veu, va entrar per demanar si teníem cap llibre de Zorrilla, convençut que n'hi havia un que era una crònica a l'entorn de les aventures d'una meuca joveneta al Madrid dels Àustries. El pare no va saber què dir-li, però el Fermín va acudir a rescatar-lo, aquesta vegada amb força discreció.

—Va errat, senyor. Zorrilla és un dramaturg. A vostè potser li interessa el *Don Juan*. Hi ha molts embolics de faldilles i a més el protagonista s'entén amb una monja.

—Me l'emporto.

Ja es feia fosc quan el ferrocarril em va deixar al començament de l'avinguda del Tibidabo. La silueta del tramvia blau, que s'anava allunyant, s'endevinava entre els plecs de la boirina violàcia. Vaig decidir no esperar que tornés i vaig fer el camí a peu mentre s'anava fent fosc. Al cap d'una estona, vaig albirar la silueta de «L'àngel de boira». Vaig treure la clau que m'havia donat la Bea i vaig procedir a obrir la porteta que es retallava damunt el reixat. Em vaig endinsar per la finca i vaig deixar la porta gairebé ajustada, aparentment tancada però preparada perquè la Bea la pogués obrir. Havia arribat abans d'hora deliberadament. Sabia que la Bea trigaria com a mínim mitja hora o quaranta-cinc minuts a arribar. Volia sentir tot sol la presència de la casa, explorar-la abans que vingués la Bea i la fes seva. Em vaig aturar un moment a contemplar la font i la mà de l'àngel que s'enfilava des de les aigües tenyides de color escarlata. El dit índex, acusador, semblava esmolat com un punyal. Em vaig acostar a l'estany. El rostre tallat, sense mirada ni ànima, tremolava sota les aigües.

Vaig pujar per l'escalinata que conduïa a l'entrada. La porta principal estava ajustada. Vaig notar una punxada de neguit, perquè jo creia que l'havia tancada quan en vaig sortir l'altra nit. Vaig examinar el pany, que no semblava forçat, i vaig deduir que no devia haver pensat a tancar-la. La vaig empènyer suaument i vaig sentir l'alè de la casa que m'acariciava la cara, una basca de fusta cremada, d'humitat i de flors mortes. Vaig treure la capseta dels llumins que havia agafat abans de sortir de la llibreria i em vaig agenollar per encendre la primera de les espelmes que la Bea hi havia deixat. Una bombolla del color del coure se'm va encendre a les mans i em va desvelar els contorns dansaires de murs tramats de llàgrimes d'humitat, de sostrades caigudes i de portes esgavellades.

Vaig avançar fins a la següent espelma i la vaig encendre. Lentament, gairebé com si seguíssim un ritual, vaig recórrer el rastre de les espelmes que hi havia deixat la Bea, i les anava encenent una per una, conjurant un halo de llum d'ambre que surava a l'aire com una teranyina atrapada entre mantells de negror impenetrable. El meu recorregut es va acabar a la vora de la llar

de foc de la biblioteca, al costat de les mantes que seguien a terra, tacades de cendra. Vaig seure allà, acarat a la resta de la sala. N'esperava silenci, però la casa respirava mil sorolls. Cruixits de la fusta, el frec del vent a les teules del sostre, mil i una dringadisses entre els murs, a sota del terra, lliscant per les parets.

Ja devia haver passat gairebé mitja hora quan em vaig adonar que el fred i la penombra m'endormiscaven. Em vaig posar dret i vaig començar a recórrer la sala per escalfar-me. Ben just si queda-ven les restes d'un tronc a la llar de foc, i vaig suposar que, quan arribés la Bea, la temperatura a l'interior del casalot hauria baixat prou per inspirar-me moments de puresa i castedat i esborrar tots els miratges febrils que m'havien posseït durant aquells dies. Havent trobat un propòsit pràctic i de menys volada poètica que la contemplació de les ruïnes del temps, vaig agafar una de les espelmes i em vaig disposar a explorar el casalot per buscar-hi material combustible per tal de fer habitable la sala i aquell parell de mantes que ara tremolaven davant la llar de foc, indiferents a les càlides memòries que jo en conservava.

Les meves nocions de literatura victoriana em suggerien que el més assenyat seria començar la recerca pel soterrani, on de segur que s'hi devien haver ubicat les cuïnes i una formidable carbonera. Amb aquesta idea al cap, vaig trigar gairebé cinc minuts a localitzar una porta o escalinata que em portés al soterrani. Vaig triar una porta gran de fusta llavorada que era a l'extrem del corredor. Semblava una peça d'ebenisteria exquisida, amb relleus en forma d'àngels i llenços i una gran creu al centre. La tanca estava situada al centre de la porta, sota la creu. Vaig provar d'obrir-la sense èxit. El mecanisme devia estar travat o senzillament massa rovellat. L'única manera de vèncer aquell obstacle seria forçar la pona amb una palanca o enderrocar-la a cops de destrat, alternatives que vaig descartar ràpidament. Vaig examinar aquella gran pona a la llum de les espelmes, pensant que inspirava més aviat la imatge d'un sarcòfag que d'una porta. Em vaig demanar què s'hi amagaria, a l'altra banda.

Un cop d'ull més detingut als àngels esculpits damunt la porta em va treure les ganes d'esbrinar-ho i em vaig allunyar d'aquell lloc. Ja era a punt de deixar córrer la meva recerca d'un camí d'accés al soterrani quan, gairebé per casualitat, vaig ensopegar amb una petita porta a l'altre extrem

del corredor, que primer vaig pensar que devia ser un armari per a les escombres i les galledes. Vaig fer girar el mànec, i va cedir. A l'altra banda, s'hi endevinaven unes escales que baixaven en picat fins a una bassa de foscor. Em va fetejar la cara una forta ferum de terra mullada. En la presència d'aquella pudor, tan estranyament familiar, i amb la mirada dipositada en el pou de foscor que tenia al davant, em va as-saltar una imatge que conservava des de la infantesa, enterrada entre cortines de por.

Una tarda de pluja al turó est del cementiri de Montjuïc, mirant el mar des d'un bosc de mausoleus impossibles, un bosc de creus i làpides tallades amb rostres de calaveres i nens sense llavis ni mirada, quepu-dia a mort, les siluetes d'una vintena d'adults que només aconseguia recordar com vestits negres xops de pluja i la mà del meu pare sostenint la meva i fent massa força, com si així volgués fer callar les seves llàgrimes, mentre les paraules buides d'un sacerdot queien en aquella fossa de marbre, en la qual tres enterramorts sense rostre entaforaven un sarcòfag gris pel qual lliscava l'aigüat com cera fosa i en el qual a mi em semblava sentir-hi la veu de la meva mare, cridant-me, suplicant-me que l'alliberés d'aquella presó de pedra i de foscor, mentre jo només podia tremolar i murmurar sense veu al meu pare que no m'estrenyés tant la mà, que m'estava fent mal, i aquella olor de terra fresca, terra de cendra i de pluja, que ho devorava tot, olor de mort i de buit.

Vaig obrir els ulls i vaig baixar els esglaons gairebé a les palpentes, ja que la claror de l'espelma ben just si aconseguia robar uns centímetres a la foscor. Quan vaig ser a baix, vaig enlairar l'espelma i vaig mirar al voltant. No vaig descobrir-hi cap cuina ni cap armari de paret atapeït de troncs. Davant meu, s'hi obria un passadís estret que anava a morir a una sala en forma de semicercle en la qual s'hi alçava una silueta amb el rostre solcat de llàgrimes de sang i dos ulls negres i sense fons, amb els braços oberts com ales i una serp de pues brollant-li de les temples. Vaig notar una onada de fred que m'apunyalava la nuca. En algun moment, vaig recobrar la serenitat i vaig entendre que estava contemplant l'efígie d'un Crist tallada en fusta sobre el mur d'una capella. Vaig avançar uns metres i vaig entreveure una estampa espectral. Una dotzena de torsos femenins

despullats s'amuntegaven en un racó de l'antiga capella. Em vaig adonar que els faltaven els braços i el cap i que s'aguantaven sobre un trípode. Cadascun d'ells tenia una forma clarament diferenciada, i no em va costar endevinar el contorn de dones de diverses edats i constitucions. Sobre el ventre, s'hi llegien unes paraules escrites amb carbó. «Isabel. Eugènia. Penèlope». Aquella vegada, les meves lectures victorianes m'hi van ajudar i vaig comprendre que aquella visió era la ruïna d'una pràctica ja en desús, un ressò dels temps en què les famílies adinerades disposaven de maniquins fets a mida dels membres de la família per a la confecció de vestits i penjolls. Tot i la mirada severa i amenaçadora del Crist, no vaig poder resistir la temptació d'allargar la mà i fregar la figura del tors que duia el nom de Penèlope Aldaya.

Llavors, em va semblar que sentia passes al pis superior. Vaig pensar que devia ser la Bea, que ja havia arribat, i que estaria recurrent el casaltot, tot buscant-me. Vaig deixar la capella, alleujat, i vaig tornar cap a les escales. Ja em disposava a pujar, quan vaig adonar-me que, a l'extrem oposat del corredor, s'hi distingien una caldera i una instal·lació de calefacció en aparent bon estat, cosa que resultava incongruent amb la resta del soterrani. Vaig recordar, llavors, que la Bea m'havia comentat que la companyia immobiliària que havia intentat vendre el palauet Aldaya durant anys hi havia fet algunes obres de millora amb la intenció d'atreure compradors potencials, sense èxit. Em vaig acostar per observar aquell invent amb més deteniment i vaig comprovar que es tractava d'un sistema de radiadors alimentat per una petita caldera. Als meus peus, hi vaig trobar uns quants cubells amb carbó, trossos de fusta premsada i unes llaunes que vaig suposar que devien ser de querosè. Vaig obrir la porta de la caldera i en vaig escorcollar l'interior. Tot semblava en ordre. La perspectiva d'aconseguir que aquella baluerna funcionés després de tants anys em va semblar més aviat impossible, però això no em va impedir procedir a omplir la caldera amb trossos de carbó i de fusta i ruixar-los amb un bon raig de querosè. Mentre ho feia, em va semblar que sentia un cruiximent de fusta vella i, durant un moment, em vaig girar. Em va envair la visió de pues ensangonades desclavant-se de les fustes i, enfrontat a la penombra, vaig tenir por de veure emergir només a unes passes de mi la figura d'aquell Sant Crist que em venia a trobar brandant un somriure de llop.

Gràcies al foc de l'espelma, la caldera es va encendre amb una flamarada que va provocar un soroll metàl·lic. Vaig tancar la porta i em vaig

enretirar unes passes, cada cop menys segur de la solidesa dels meus propòsits. La caldera tirava amb una certa dificultat i vaig decidir tornar a la planta baixa per comprovar si facció tenia alguna conseqüència pràctica. Vaig pujar per les escales i vaig tornar al gran saló, tot esperant-hi trobar la Bea, però no hi havia ningú. Vaig suposar que ja havia passat gairebé una hora des que jo havia arribat, i els meus temors que l'objecte dels meus tèrbols desitjos no es presentaria mai es van omplir d'una dolorosa versemblança. Per matar l'angoixa, vaig decidir continuar amb les meves proeses de lampista i vaig anar a buscar algun radiador que confirmés que la meva resurrecció de la caldera havia estat un èxit. Tots els que vaig trobar es van resistir als meus anhels, aleshores ja ben glaçats. Tots menys un. En una petita habitació de no més de quatre o cinc metres quadrats, hi havia un bany, que vaig suposar situat just al damunt de la caldera, d'on venia una certa calidesa. Em vaig agenollar i vaig comprovar amb alegria que les rajoles del terra eren tèbies. Fou així que la Bea em va trobar, a la gatzoneta, palpant les rajoles del bany com un imbècil, amb el somriure de babau de l'ase flautista estampat a la cara.

Quan miro enrere i provo de reconstruir els fets d'aquella nit al palauet Aldaya, l'única excusa que em ve al cap per justificar el meu comportament és al·legar que, als divuit anys, i a causa de la falta de subtileza i d'experiència, un lavabo vell pot funcionar com un paradís. En vaig tenir prou amb dos minuts per persuadir la Bea que agaféssim les mantes del saló i ens tanquéssim en aquella diminuta habitació amb l'única companyia de dues espelmes i uns aplics de bany de museu. El meu argument principal, climatològic, va convèncer ràpidament la Bea, a qui l'escalforeta que sortia d'aquelles rajoles va dissuadir dels primers temors que la meva desassenyada idea pogués calar foc al casalot. Després, en la penombra vermellosa de les espelmes, mentre la despullava amb dits tremolosos, ella reia, buscant-me la mirada i demostrant-me que llavors i sempre qualsevol cosa que se'm pogués acudir, ella ja f havia pensada abans.

La recordo asseguda, l'esquena contra la porta tancada d'aquell bany, els braços deixats anar a cada costat, els palmells de les mans oberts cap a mi. Recordo com mantenia el cap dret, desafiador, mentre jo li acariciava el coll amb el tou dels dits. Recordo com em va agafar les mans i les va posar sobre els seus pits, i com li tremolaven la mirada i els llavis quan vaig

agafar-li els mugrons amb els dits i els hi vaig pessigar, embadalit, i com va lliscar fins a terra mentre jo li buscava el ventre amb els llavis i les seves cuixes blanques em rebien.

—¿Ho havies fet mai això, Daniel?

—En somnis.

—De debò.

—No. ¿I tu?

—No. ¿Ni tan sols amb la Clara Barceló?

Vaig riure, probablement de mi mateix.

—¿Què en saps, tu, de la Clara Barceló?

—Res.

—Doncs jo encara menys —vaig dir.

—No m'ho crec.

Em vaig inclinar sobre ella i la vaig mirar als ulls.

—Això, no ho havia fet mai amb ningú.

La Bea va riure. La mà em va tornar a anar al seu entrecreix i vaig tornar a buscar-li els llavis, ja ben convençut que el canibalisme era l'encarnació suprema de la saviesa.

—¿Daniel? —va dir la Bea, amb un fil de veu.

—¿Què? —vaig preguntar.

La resposta no va arribar mai als seus llavis. De sobte, una llengua d'aire fred va xiular per sota de la porta i en aquell segon inacabable abans que el vent apagués les espelmes, les nostres mirades es van trobar i vam sentir que la il·lusió d'aquell moment s'esmicolava. En vam tenir prou amb un instant per saber que hi havia algú a l'altra banda de la porta. Vaig veure la por dibuixar-se a la cara de la Bea, i al cap d'un segon, ens va cobrir la foscor. El cop sobre la porta va venir després. Brutal, com si un puny d'acer hagués martellejat la porta, gairebé arrencant-la per les frontisses.

Vaig sentir el cos de la Bea saltant en la foscor i la vaig envoltar amb els meus braços. Ens vam enretirar cap a l'interior del bany, just abans que el segon cop caigués damunt la porta i la fes anar violentament contra la paret. La Bea va cridar i es va arraulir contra el meu cos. Durant un instant, només vaig poder veure la te nebra biavosa que reptava des del corredor i les serps de fum de les espelmes apagades, que pujaven fent una espiral. El marc de la porta dibuixava goles d'ombra i em va semblar que veia una silueta cantelluda que es perfilava al llindar de la foscor.

Vaig treure el cap al corredor tement, o potser desitjant, trobar-hi només un estrany, un rodamón que hagués entrat en un casalot en ruïnes tot buscant-hi refugi en una nit rúfola. Però allà no hi havia ningú, només les llengües de color blau que exhalaven les finestres. Arraulida en un racó del bany, tremolant, la Bea va xiuxiuejar el meu nom.

—No hi ha ningú —vaig dir—. Deu haver estat un cop de vent.

—El vent no clava cops de puny a les portes, Daniel. Marxem.

Vaig tornar al bany i vaig agafar la nostra roba.

—Té, vesteix-te. Anem a fer una ullada.

—Serà millor que marxem ara mateix.

—Entesos. Només vull assegurar-me d'una cosa.

Ens vam vestir de pressa i a cegues. En qüestió de segons, vam poder veure el nostre alè que es dibuixava en l'aire. Vaig recollir una de les espelmes de terra i la vaig tornar a encendre. Un corrent d'aire fred lliscava per la casa, com si algú n'hagués obert les portes i les finestres.

—¿Ho veus? És el vent.

La Bea es va limitar a negar-ho en silenci. Vam tornar a la sala, tot protegint la flama amb les mans. La Bea em seguia de prop, gairebé sense respirar.

—¿Què estem buscant, Daniel?

—Només serà un minut.

—No, marxem ara mateix.

—Entesos.

Ens vam girar per encaminar-nos cap a la sortida i fou llavors que me'n vaig adonar. La porta gran de fusta llavorada situada a l'extrem del corredor, que havia intentat obrir una o dues hores abans sense sortir-me'n, estava ajustada.

—¿Què passa? —va fer la Bea.

—No res. Espera'm aquí.

—Daniel, sisplau...

Em vaig endinsar pel corredor, sostenint l'espelma que tremolava en l'alè fred del vent. La Bea va sospirar i em va seguir a contracor. Em vaig aturar davant d'aquella porta gran. S'endevinaven esglaons que baixaven cap a la foscor. Em vaig endinsar per l'escalinata. La Bea, petrificada, aguantava l'espelma al llindar.

—Sisplau, Daniel, marxem d'una vegada...

Vaig baixar, esglaó rere esglaó, fins al fons de l'escalinata. L'halo espectral de l'espelma al capdamunt esgarrapava el contorn de la sala rectangular, de parets de pedra nua, cobertes de crucifixos. El fred que regnava en aquella estança tallava la respiració. Al davant, s'hi endevinava una llosa de marbre i, a sobre, alineats l'un al costat de l'altre, em va semblar que hi veia dos objectes similars, de mida diferent, blancs. Reflectien el tremolor de l'espelma amb més intensitat que la resta de la sala i vaig imaginar que devien ser de fusta esmaltada. Vaig fer una passa endavant i llavors ho vaig entendre. Els dos objectes eren dos taüts blancs. Un d'ells ben just si feia tres pams. Vaig notar una bafarada freda a la nuca. Era el sarcòfag d'un nen. Allò era una cripta.

Sense adonar-me del que estava fent, em vaig acostar a la llosa de marbre fins que vaig ser prou a prop per poder allargar la mà i tocar-la. Vaig veure, llavors, que al damunt dels dos taüts hi havia escrits un nom i una creu. La pols, un mantell de cendres, els emmascarava. Vaig posar la mà al damunt d'un d'ells, el que era més gran. Lentament, gairebé en trànsit, sense parar-me a pensar què estava fent, vaig fer caure les cendres que cobrien la tapa del taüt. Ben just si es podia llegir en la tenebra vermellova de les espelmes.

†

PENÈLOPE ALDAYA
1902-1919

Em vaig quedar paralitzat. Alguna cosa o algú s'estava desplaçant des de la foscor. Vaig notar que l'aire fred lliscava damunt la meua pell i només llavors vaig fer-me enrere unes passes.

—Fora d'aquí —va murmurar la veu des de les ombres.

La vaig reconèixer a l'instant. Laín Coubert. La veu del diable.

Vaig començar a córrer escales amunt i, un cop vaig ser a la planta baixa, vaig aferrar la Bea pel braç i la vaig arrossegar corrents fins a la sortida. Havíem perdut l'espelma i corríem a cegues. La Bea, espantada, no entenia que jo estigués tan esfereït. No havia vist res. No havia sentit res. No em vaig aturar a donar-li explicacions. Esperava que, en qualsevol

moment, alguna cosa saltés de les ombres i ens barrés el pas, però la porta principal ens esperava al final del corredor, les escletxes projectant un rectangle de llum.

—Està tancada —va mussitar la Bea.

Vaig palpar-me les butxaques, buscant-hi la clau. Vaig girarme una fracció de segon i vaig tenir la certesa que dos punts brillants avançaven lentament cap a nosaltres des del fons del corredor. Ulls. Els meus dits van trobar la clau. La vaig ficar desesperadament al pany, vaig obrir i vaig empènyer la Bea cap a fora bruscament. La Bea degué llegir la por en la meua veu, perquè va córrer cap al reixat a través del jardí i no es va aturar fins que ens vam trobar tots dos sense alè i amarats de suor freda a la vorera de l'avinguda del Tibidabo.

—¿Què ha passat allà a sota, Daniel? ¿Hi havia algú?

—No.

—Estàs pàl·lid.

—Sóc pàl·lid. Apa, som-hi.

—¿I la clau?

L'havia deixat entaforada al pany. No vaig sentir pas cap desig de tornar a buscar-la.

—Em sembla que l'hem perdut quan sortíem. Ja la buscarem un altre dia.

Vam anar baixant per l'avinguda a pas lleuger. Vam travessar a l'altra vorera i no vam disminuir el ritme fins que vam ser a un centenar de metres del casalot i la seva silueta ben just si s'endevinava en la nit. Vaig descobrir llavors que encara tenia la mà empastifada de cendres i vaig donar gràcies pel mantell d'ombra de la nit, que amagava a la Bea les llàgrimes de terror que em lliscaven per les galtes.

Vam baixar pel carrer de Balmes fins a la plaça de Núñez de Arce, on vam trobar-hi un taxi solitari. Baixant per Balmes, vam arribar fins a Consell de Cent, gairebé sense dir ni piu. La Bea em va agafar la mà i un parell de vegades la vaig descobrir observant-me amb mirada vidriosa, impenetrable. Em vaig inclinar per fer-li un petó, però no va separar els llavis.

—¿Quan et tornaré a veure?

—Et trucaré demà o demà passat —va dir.

—¿M'ho promets?

Va fer que sí.

—Pots trucar a casa o a la llibreria. És el mateix número. El tens, ¿oi?

Va tornar a assentir. Vaig demanar al conductor que s'aturés un moment a la cantonada de Muntaner i Diputació. Em vaig oferir a acompanyar la Bea fins al portal de casa seva, però s'hi va negar i es va allunyar sense permetre'm besar-la de nou, ni tan sols agafar-li la mà. Va arrencar a córrer i la vaig veure marxar des del taxi. Els llums del pis dels Aguilar estaven encesos i vaig poder veure clarament el meu amic Tomàs que m'observava des de la finestra de la seva habitació, en què havíem passat tantes tardes junts xerrant o jugant als escacs. El vaig saludar amb la mà, forçant un somriure que probablement no podia veure. No em va tornar la salutació. La seva silueta continuava immòbil, enganxada al vidre, contemplant-me fredament. Al cap d'uns segons, es va enretirar i les finestres es van enfosquir. Ens estava esperant, vaig pensar.

Quan vaig tornar a casa, vaig trobar damunt la taula les restes d'un sopar per a dos. El meu pare ja s'havia retirat i em vaig preguntar si havia tingut la pensada de convidar la Merceditas a sopar a casa. Em vaig esmunyir fins a la meua habitació i hi vaig entrar sense encendre el llum. Tan bon punt vaig seure a l'extrem del matalàs, vaig adonar-me que hi havia algú més a l'habitació, estirat en la penombra damunt el llit com un difunt amb les mans creuades sobre el pit. Vaig notar una fuetada de fred a l'estómac, però ràpidament vaig reconèixer els roncs i el perfil d'aquell nas sense parió. Vaig encendre el llum de la tauleta de nit i hi vaig trobar el Fermín Romero de Torres perdut en un somriure embadalit i emetent petits gemecs de plaer damunt el cobrellit. Vaig sospirar i el dorment va obrir els ulls. En veure'm, va fer cara d'estranyat. Era evident que esperava una altra companyia. Es va fregar els ulls i va mirar al voltant, fent-se una composició de lloc més ajustada.

—Espero no haver-lo espantat. La Bernarda diu que adormit semblo el Boris Karloff català.

—¿Què hi fa al meu llit, Fermín?

Va mig aclucar els ulls amb certa nostàlgia.

—Somiava amb la Carole Lombard. Érem a Tànger, en uns banys turcs, i jo la untava de dalt a baix amb un d'aquells olis que venen per als culets dels nadons. ¿Ha untat mai una dona d'oli, tota ella, a consciència?

—Fermín, són dos quarts d'una de la nit i no m'aguanto de la son.

—Vostè disculpi, Daniel. És que el seu senyor pare va insistir que pugés a sopar i després em va venir un endormiscament, perquè a mi la carn de bou em produeix un efecte narcòtic. El seu pare em va suggerir que m'estirés una estona aquí, al·legant que a vostè tant li faria...

—I tant me fa, Fermín. És que m’ha enxampat desprevingut. Quedi’s al llit i torni amb la Carole Lombard, que el deu estar esperant. I fiqui’s a dins, que fa una nit molt freda i encara enxamparà una calipàndria. Jo me n’aniré al menjador.

El Fermín va assentir mansament. Les macadures de la cara se li estaven inflamant i el seu cap, tramat amb una barba de dos dies i aquells cabells esclarissats, semblava una fruita madura caiguda d’un arbre. Vaig agafar una manta de la calaixera i en vaig donar una altra al Fermín. Vaig apagar el llum i vaig anar al menjador, on m’esperava la poltrona predilecta del pare. Em vaig embolicar amb la manta i em vaig arraulir com vaig poder, convençut que no aclucaria els ulls en tota la nit. La imatge dels dos taüts blancs en la tenebra em sagnava per la ment. Vaig tancar els ulls i em vaig escarrassar a fer marxar aquella visió. En el seu lloc, vaig conjurar la visió de la Bea despullada damunt les mantes en aquell bany a la llum de les espelmes. Abandonat a aquests feliços pensaments, em va semblar que sentia el murmuri llunyà del mar i em vaig preguntar si m’hauria vençut la son sense que jo me n’adonés. Potser navegava rumb a Tànger. Al cap de poc, em vaig adonar que eren els roïnes del Fermín i, un instant després, es va apagar el món. En tota la meva vida, no he dormit més bé i més profundament que aquella nit.

Quan es va fer de dia, plovia a bots i barrals. Els carrers anaven inundats i la pluja fuetejava rabiosa les finestres. El telèfon va sonar a dos quarts de vuit. Vaig saltar de la poltrona a contestar amb el cor a la gola. El Fermín, en barnús i amb sabatilles, i el meu pare, sostenint la cafetera, van intercanviar aquella mirada que començava a fer-se habitual.

—¿Bea? —vaig xiuxiuejar a l’auricular, girant-me d’esquena.

Em va semblar que sentia un sospir a l’altra banda del fil.

—Bea, ¿que ets tu?

No vaig obtenir cap resposta i, al cap d’uns segons, la comunicació es va tallar. Em vaig quedar observant el telèfon durant un minut, esperant que tornés a sonar.

—Ja tornaran a trucar, Daniel. Ara vine a esmorzar —va dir el pare.

Trucarà més tard, vaig pensar. Algú la deu haver sorprès. No deu ser pas fàcil esquivar el toc de queda del senyor Aguilar. No hi havia cap motiu per almar-se. Amb aquestes i altres excuses, em vaig arrossegar fins a la taula

per fingir que acompanyava el pare i el Fermín en el seu esmorzar. Potser era culpa de la pluja, però el menjar havia perdut tot el seu gust.

Va ploure tot el matí, i al cap de poc d'haver obert la llibreria, hi hagué una apagada general a tot el barri, que va durar fins al migdia.

—El que ens faltava —va sospirar el meu pare.

A les tres, van començar les primeres goteres. El Fermín es va oferir a pujar a casa de la Merceditas per demanar-li que ens deixés unes galledes, plats o qualsevol receptacle còncav que ens fos útil. El meu pare l'hi va prohibir terminantment. El diluvi persistia. Per matar l'angoixa, vaig explicar al Fermín el que ens havia passat la nit anterior, sense revelar-li, però, el que havia vist en aquella cripta. El Fermín em va escoltar fascinat, però tot i la seva titànica insistència, em vaig negar a descriure-li la consistència, textura i disposició dels pits de la Bea. El dia es va esmunyir amb l'aiguat.

Després de sopar, amb el pretext de fer una passejada per estirar les cames, vaig deixar el meu pare llegint i vaig anar fins a casa de la Bea. Quan vaig arribar a la cantonada a contemplar els finestrals del pis, em vaig demanar què hi feia jo, allà. Espiar, tafanejar i, sobretot, fer el ridícul, van ser alguns dels termes que em van passar pel cap. Tot i això, tan desproveït de dignitat com d'un abric adient a la gèlida temperatura que feia, em vaig arrecerar en un portal a l'altra banda del carrer, i m'hi vaig quedar durant gairebé mitja hora, vigilant les finestres i veient passar les siluetes del senyor Aguilar i la seva dona. No hi havia cap senyal de la Bea.

Era gairebé mitjanit quan vaig tornar a casa, tremolant de fred i amb el món carregat a l'esquena. Demà trucarà, em repetia mil vegades mentre intentava agafar el son. La Bea no va trucar l'endemà. Ni l'altre. Ni en tota aquella setmana, la més llarga i l'última de la meva vida.

En set dies, jo ja seria mort.

36

Només algú a qui ben just li queda una setmana de vida és capaç de malbaratar el seu temps de la manera que jo ho vaig fer durant aquells dies. Em dedicava a vetllar el telèfon i rosegar-me l'ànima, tan presoner de la meva pròpia ceguesa que a penes era capaç d'endevinar allò que el destí ja donava per descomptat. El dilluns al migdia me'n vaig anar a la Facultat de Lletres de la plaça Universitat amb la intenció de veure la Bea. Sabia que no li faria cap gràcia que m'hi presentés i que ens veiessin junts en públic, però preferia enfrontar-me a la seva ira que continuar amb aquella incertesa devastadora.

Vaig demanar a la secretaria per l'aula del professor Velázquez i em vaig disposar a esperar la sortida dels estudiants. Vaig esperar uns vint minuts fins que es van obrir les portes i vaig veure passar la figura arrogant i de pinzell del professor Velázquez, sempre envoltat del seu seguici d'admiradores. Al cap de cinc minuts, no hi havia cap rastre de la Bea. Vaig decidir acostar-me fins a les portes de l'aula per fer-hi un cop d'ull. Un trio de noies amb aires d'escola parroquial conversaven i intercanviaven apunts o confidències. La que semblava cap de colla de la congregació es va adonar de la meva presència i va interrompre el seu monòleg per ganivetejar-me amb una mirada inquisitiva.

—Perdó, buscava la Beatriu Aguilar. ¿Sabeu si ve a aquesta classe?

Les noies van intercanviar una mirada enverinada i van procedir a fer-me una radiografia.

—¿Que ets el seu xicot? —va preguntar una d'elles—. ¿L'alferes?

Em vaig limitar a oferir-los un somriure buit, que van prendre com un assentiment. Només me'l va tornar la tercera noia, amb tímida i desviant la mirada. Les altres dues van fer unes passes endavant, desafidores.

—T'imaginava diferent —va dir la que semblava la cap de l'escamot.

—¿I l'uniforme? —va preguntar l'oficial segona, observant-me amb desconfiança.

—Estic de permís. ¿Sabeu si ja ha marxat?

—La Beatriu avui no ha vingut a classe —va informar la cap, amb aire desafiant.

—Ah, ¿no?

—No —va confirmar la tinent, amb dubtes i recels—. Si és veritat que ets el seu xicot, ho hauries de saber.

—Sóc el seu xicot, no un guàrdia civil.

—Apa, som-hi, que aquest és un mamarratxo —va concloure la cap de la colla.

Totes dues van passar pel meu costat i em van dedicar una mirada de reüll i un mig somriure de fàstic. La tercera, que s'havia quedat enrere, es va aturar un moment abans de sortir i, assegurant-se que les altres no la sentien, em va dir a cau d'orella:

—La Beatriu tampoc no va venir divendres.

—¿Saps per què?

—Tu no ets el seu xicot, ¿oi?

—No. Només un amic.

—Em sembla que esta malalta.

—¿Malalta?

—Això és el que va dir una de les noies que va trucar a casa seva. Ara me n'he d'anar.

Abans que pogués agrair-li el seu ajut, la noia va anar a trabarse amb les altres dues, que l'esperaven amb ulls fulminants a l'altre extrem del claustre.

—Daniel, deu haver passat alguna cosa. Una tia àvia que s'ha mort, un lloro amb galteres, un refredat de tant anar amb el cul enlaire... vés a saber. En contra d'allò que vostè creu fermament, resulta que l'univers no gira al voltant de les apetències del seu entrecuix. Hi ha altres factors que influeixen l'esdevenir de la humanitat.

—¿Es pensa que no ho sé? Sembla que no em conegui, Fermín.

—Estimat amic, si Déu hagués volgut donar-me uns malucs més amples, fins i tot el podria haver parit: fixi's si el conec. Tregui el cap a passejar i prengui la fresca. L'espera fa rovellar l'ànima.

—Així que a vostè li semblo ridícul.

—No. Em fa amoïnar. Ja sé que a la seva edat aquestes coses semblen la fi del món, però tot té un límit. Aquesta nit, vostè i jo anirem a fer mal a una casa de barrets del carrer Platería que està molt en voga. Es veu que hi ha unes femelles nòrdiques acabades d'arribar de Ciudad Real que a un li treuen fins i tot la caspa. Jo convido.

—¿I la Bernarda què hi dirà?

—Les nenes són per a vostè. Jo m'esperaré a la saleta, llegint una revista i contemplant la jugada de lluny, perquè ara m'he passat a la monogàmia, si no *in mentis* almenys *de facto*.

—L'hi agraeixo, Fermín, però...

—Un xaval de divuit anys que rebutja una oferta així és que no hi és tot. S'ha de fer alguna cosa ara mateix. Tingui.

Va furgar a les butxaques i em va donar unes monedes. Em vaig preguntar si era amb aquelles quatre unces que pensava finançar la nostra visita al sumptuós harem de les nimfes mesetàries.

—Amb això, no ens donaran ni la bona nit, Fermín.

—Vostè és dels que cauen de l'arbre i no arriben mai a tocar a terra. ¿Es pensava de debò que jo el portaria de putes i el tornaria cobert de gonorrea al seu senyor pare, que és l'home més sant que he conegut mai? Això de les xavales ho deia per veure si reaccionava, home, apel·lant a l'única part de la seva persona que sembla que funcioni. Això és perquè se'n vagi al telèfon de la cantonada i truqui a la seva estimada amb una mica d'intimitat.

—La Bea em va dir expressament que no li truqués.

—També li va dir que trucaria el divendres. I som dilluns. Vostè mateix. Una cosa és creure en les dones i una altra creure el que diuen.

Convençut pels seus arguments, em vaig escapolir de la llibreria fins al telèfon públic de la cantonada i vaig marcar el número dels Aguilar. Quan el telèfon ja havia sonat cinc vegades, algú va despenjar l'auricular a l'altra banda i va escoltar en silenci, sense contestar. Van passar cinc segons eterns.

—¿Bea? —vaig murmurar—. ¿Ets tu?

La veu que va contestar em va caure com un cop de martell a l'estómac.

—Fill de puta, et juro que t'arrençaré l'ànima a hòsties.

El to era esmolat, de pura ràbia continguda. Freda i serena. Això és el que em va fer més por. Podia imaginar-me el senyor Aguilar sostenint el telèfon al rebedor de casa seva, el mateix que jo havia fet servir moltes

vegades per trucar al meu pare i dir-li que arribaria tard després de passar la tarda amb el Tomàs. Em vaig quedar escoltant la respiració del pare de la Bea, mut, preguntant-me si hauria reconegut la meua veu.

—Veig que no tens collons ni per parlar, desgraciat. Qualsevol tros de merda és capaç de fer el que has fet tu, però almenys un home tindria el valor de donar la cara. A mi em cauria la cara de vergonya si sabés que una noia de disset anys té més pebrots que jo, perquè ella no ha volgut dir qui ets i no ho dirà. La conec. I ja que tu no tens prou valor per donar la cara per la Beatriu, serà ella qui pagarà pel que tu has fet.

Quan vaig penjar el telèfon, les mans em tremolaven. No vaig ser conscient del que acabava de fer fins que vaig sortir de la cabina i vaig arrossegat-me fins a la llibreria. No havia pensat que la meua trucada només serviria per empitjorar la situació en què ja es trobés la Bea. La meua única preocupació havia estat mantenir l'anonimat i amagar la cara, renegant d'aquells a qui deia que estimava i als quals, de fet, només em limitava a utilitzar. Ja ho havia fet quan l'inspector Fumero va estomacar el Fermín. I ara ho havia tornat a fer, abandonant la Bea a la seva sort. I ho tornaria a fer quan les circumstàncies m'hi obliguessin. Em vaig quedar al carrer, mirant de calmar-me, abans de tornar a entrar a la botiga. Potser el que havia de fer era tornar a trucar i dir-li al senyor Aguilar que sí, que era jo, que estava encaterinat per la seva filla i que aquí s'acabava la història. Si després li venia de gust venir amb el seu uniforme de comandant a trencar-me la cara, hi tenia tot el dret.

Quan ja tornava a la llibreria, em vaig adonar que algú m'observava des d'un portal a l'altra banda del carrer. Al començament, em vaig pensar que es tractava del senyor Frederic, el rellotger, però en vaig tenir prou amb una ullada per comprovar que era un individu més alt i més fornit. Em vaig aturar per tornar-li la mirada i vaig descobrir, sorprès, que assentia, com si em volgués saludar i indicar-me que no li havia importat gens ni mica que m'hagués adonat de la seva presència. La llum d'un fanal li queia damunt la cara de perfil. Les seves faccions em van resultar familiars. Va fer una passa endavant i, cordant-se la gavardina fins al coll, em va somriure i es va allunyar entre els vianants en direcció a les Rambles. El vaig reconèixer, llavors, com l'agent de policia que m'havia subjectat mentre l'inspector Fumero atacava el Fermín. Quan vaig entrar a la llibreria, el Fermín va alçar els ulls i em va mirar de manera inquisitiva.

—Quina cara que fa.

—Fermín, em sembla que tenim un problema.

Aquella mateixa nit, vam posar en marxa el pla d'alta intriga i baixa consistència que havíem concebut feia uns dies amb el senyor Gustau Barceló.

—El primer que hem de fer és assegurar-nos que vostè té la raó i que som objecte de la vigilància policial. Ara, com qui no vol la cosa, ens acostem, tot fent una passejada, fins a Els Quatre Gats per veure si aquest paio encara és allà, a l'aguait. Però, al seu pare, no n'hi digui ni una paraula, de tot això, que encara se li farà una pedra al ronyó.

—¿I què vol que li digui? Ja fa temps que s'ensuma que passa alguna cosa.

—Digui-li que va a buscar pipes o un sobre per fer un flam.

—¿I per què hem d'anar a Els Quatre Gats, precisament?

—Perquè allà hi fan els millors entrepans de fuet en un radi de cinc quilòmetres i en algun lloc hem de xerrar. No ens porti mala sort i faci el que li dic, Daniel.

Donant per benvinguda qualsevol activitat que em mantingués allunyat dels meus pensaments, vaig obeir-lo dòcilment, i al cap d'un parell de minuts ja sortia al carrer, després d'haver assegurat al meu pare que tornaria a l'hora de sopar. El Fermín m'esperava a la cantonada del Portal de l'Àngel. Tan aviat com m'hi vaig reunir, ell va fer un gest amb les celles i em va indicar que em posés a caminar.

—Portem el cascavell a uns vint metres. No es giri.

—¿Es el mateix d'abans?

—Em sembla que no, si no és que s'ha encongit amb la humitat. Aquest sembla més aviat ruc. Porta un diari esportiu de fa sis dies. El Fumero deu estar reclutant aprenents al Cotelengo.

Quan vam arribar a Els Quatre Gats, el nostre home d'incògnit va seure en una taula, a pocs metres de la nostra, i va fingir que rellegia per enèsima vegada les incidències de la jornada de lliga de la setmana anterior. Cada vint segons, ens mirava de reüll.

—Pobriíssó, miri com sua —va dir el Fermín, movent el cap—. El veig una mica dispers, Daniel. ¿Que ha pogut parlar amb la xavala?

—S'hi ha posat son pare.

—¿I hi ha tingut una conversa amical i cordial?

—Més aviat un monòleg.

—Ja ho veig. ¿Haig de deduir, doncs, que encara no li parla com a pare?

—M'ha dit textualment que m'arrencaria l'ànima a hòsties.

—Deu ser un recurs estilístic.

En aquell moment, va aparèixer la silueta del cambrer. El Fermín va demanar menjar per a un regiment, fregant-se les mans de desig.

—¿I vostè no vol res, Daniel?

Vaig fer que no amb el cap. Quan el cambrer va tornar amb dues safates atapeïdes de tapes, entrepans i cerveses, el Fermín li va amollar una unça i li va dir que es podia quedar amb la propina.

—Mestre, ¿veu aquest paio de la taula, al costat de la finestra, el que va vestit de Pepito Grillo i té el cap ficat dins del diari, com si fos un cucurutxo?

El cambrer va assentir amb aire de complicitat.

—¿Em faria el favor d'anar a dir-li que l'inspector Fumero li envia el missatge urgent que vagi de seguida al mercat de la Bo-queria a comprar vint duros de cigrons bullits i portar-los a Comissaria sense dilació (en taxi, si cal) o que es prepari per presentar-li l'escrot en safata? ¿L'hi repeteixo?

—No cal, senyor. Vint duros de cigrons bullits o l'escrot.

El Fermín li va deixar anar una altra moneda.

—Que Déu el beneeixi.

El cambrer va assentir respectuosament i va marxar cap a la taula del nostre espia a lliurar el missatge. Quan va sentir les ordres, la seva cara de sentinella es va desfigurar. Es va quedar quinze segons a la seva taula, debatent-se entre forces insondables, i després va sortir a tota brida cap al carrer. El Fermín no va ni pestanyejar. En altres circumstàncies, jo m'ho hagués passat bé amb l'episodi, però aquella nit era incapaç de treure'm del cap la Beatriu.

—Apa, Daniel, ja pot aterrar, que tenim feina per enllestir. Demà mateix se n'anirà a veure la Núria Monfort, tal com havíem dit.

—¿I, un cop allà, què li he de dir?

—De tema, no n'hi faltarà pas. El pla és fer el que va dir el senyor Barceló amb molt d'encert. Li deixa anar que sap que el va enganyar amb perfídia pel que fa a Carax, que el seu suposat marit Miquel Moliner no és pas a la presó com ella pretén, que vostè ha esbrinat que ella és la mà negra que ha estat recollint la correspondència de l'antic pis de la família Fortuny-Carax, fent servir un apartat de correus a nom d'un bufet d'advocats que no existeix... Li diu el que calgui i que porti a encendre-li el foc sota els peus.

Tot plegat, amb melodrama i aparença bíblica. Després, amb cop d'efecte, se'n va i la deixa macerar una estona amb els sucs del remordiment.

—I mentrestant...

—Mentrestant, jo estaré a l'aguait per seguir-la, propòsit que penso dur a terme fent ús de les més avançades tècniques de ca-muflament.

—No funcionarà, Fermín.

—Home de poca fe. Però, a veure, ¿què li ha dit el pare d'aquella noia perquè estigui així? ¿Es per l'amenaça? No n'hi faci cas. A veure, ¿què li ha dit aquest paio?

Vaig contestar sense pensar-m'ho.

—La veritat.

—¿La veritat segons sant Daniel Màrtir?

—Ja se'n pot riure. M'ho mereixia.

—No me'n ric, Daniel. És que em sap greu veure'l en aquest estat autoflagel·latori. Qualsevol diria que és a la vora del cilici. Vostè no ha fet res dolent. La vida ja té prou botxins perquè vostè vagi fent el doblet i exercint de Torquemada amb un mateix.

—¿Que parla per experiència?

El Fermín es va arronsar d'espallles.

—Vostè no m'ha explicat mai com va conèixer el Fumero.

—¿Vol sentir una història amb rodolí?

—Només si vostè me la vol explicar.

El Fermín es va abocar un vas de vi i se'l va empassar d'un sol glop.

—Amén —va dir en veu baixa—. El que li puc explicar del Fumero és *vox populi*. La primera vegada que en vaig sentir a parlar, el futur inspector era un pistoler al servei de la FAI. S'havia fet tota una reputació perquè no tenia ni por ni escrúpols. Li deien un nom i ho enllestia amb un tret a la cara enmig del carrer, a plena llum del dia. Talents d'aquesta mena es valoren molt en els temps d'agitació. Tampoc no tenia ni fidelitat ni cap credo. Li importava un rave la causa a la qual servia, mentre la causa li servís per escalar. N'hi ha a munts, de gentussa com aquesta, però pocs tenen el talent del Fumero. Dels anarquistes, va passar a servir els comunistes, i d'aquí als feixistes, només hi havia un pas. Espiava i venia informació d'un bàndol a l'altre, i s'endua els calés de tots dos. Jo ja feia temps que el tenia clissat. Llavors, jo treballava al govern de la Generalitat. A vegades, em confonien amb el germà lleig de Companys, cosa que a mi m'omplia d'orgull.

—¿Què feia, vostè?

—Una mica de tot. En els serials d'ara, del que jo feia se'n diria espionatge, però en temps de guerra tots som espies. Part del meu treball consistia a estar a l'aguait de gent com el Fumero. Aquests són els més perillosos. Són com escurçons, sense color ni consciència. En les guerres, neixen de tot arreu. En temps de pau, es posen la careta. Però continuen sent allà. I n'hi ha a milers. El cas és que tard o d'hora vaig acabar esbrinant quin era el seu joc. Més tard que d'hora, diria jo. Barcelona va caure en cosa de dies i la truita es va girar completament. Vaig passar a ser un criminal perseguit i els meus superiors es van veure forçats a amagar-se com rates. Per descomptat, el Fumero ja estava comandant l'operació de «neteja». La purga a trets es duia a terme al mig del carrer, o al castell de Montjuïc. A mi em van detenir al port quan intentava aconseguir passatges en un vaixell de càrrega grec per enviar a França alguns dels meus caps. Em van dur a Montjuïc i em van tenir un parell de dies tancat en una cel·la completament fosca, sense aigua ni ventilació. Quan vaig tornar a veure la llum, era la flama d'un soldador. Fumero i un paio que només parlava en alemany em van penjar cap per avall pels peus. Primer, l'alemany em va fer caure la roba amb el soldador, cremant-la. Em va semblar que hi tenia traça. Quan em vaig quedar totalment despullat i amb tots els pèls del cos socarrimats, el Fumero em va dir que si no li deia on s'havien amagat els meus superiors, la diversió començaria de debò. Jo no sóc un home valent, Daniel. No ho he estat mai, però el poc valor que tinc el vaig fer servir per cagar-me en la seva mare i engegar-lo a la merda. Quan el Fumero li va fer un senyal, l'alemany em va injectar no sé què a la cuixa i va esperar uns minuts. Després, mentre el Fumero fumava i m'observava rient, va començar a rostir-me a consciència amb el soldador. Vostè ha vist les marques...

Vaig fer que sí amb el cap. El Fermín parlava en un to serè, sense emoció.

—Aquestes marques són el que menys m'importa. Les pitjors es queden a dins. Vaig aguantar una hora sota el soldador, o potser només va ser un minut. No ho sé. Però vaig acabar donant noms, cognoms i fins la talla de la camisa de tots els meus superiors i fins de qui no ho era. Em van abandonar en un carrero del Poblé Sec, despullat i amb la pell cremada. Una bona dona em va ficar a casa seva i em va cuidar durant un parell de mesos. Els comunistes li havien matat el marit i els dos fills a trets, davant la porta de casa seva. No sabia per què. Quan em vaig poder aixecar i sortir al carrer,

vaig saber que tots els meus superiors havien estat detinguts i ajusticiats al cap d'unes hores que jo els hagués delatat.

—Fermín, si no em vol explicar això...

—No, no. Més val que ho senti i sàpiga amb qui es juga els quartos. Quan vaig tornar a casa meva, em van informar que havia estat expropiada pel govern, igual que totes les meves possessions. M'havia convertit en un rodamón sense saber-ho. Vaig mirar de trobar feina. Se'm va negar. L'única cosa que podia aconseguir era una ampolla de vi a granel per uns cèntims. És un verí lent, que se't menja els budells com l'àcid, però vaig confiar que, tard o d'hora, faria el seu efecte. Jo tenia la idea de tornar a Cuba, amb la meva mulata, algun dia. Em van detenir quan intentava esmunyir-me en un vaixell de càrrega que anava cap a l'Havana. Ja he oblidat quant de temps vaig passar a la presó. Després del primer any, un comença a perdre-ho tot, fins i tot la raó. Quan en vaig sortir, vaig començar a viure pels carrers, fins que vostè m'hi va trobar, al cap d'una eternitat. N'hi havia molts com jo, companys de galeria o d'amnistia. Els qui tenien sort comptaven amb algú a fora, algú o alguna cosa a què tornar. La resta ens uníem a l'exèrcit dels desheretats. Quan et donen el carnet d'aquest club, ja no deixes mai de ser-ne soci. La majoria de nosaltres només sortíem de nit, quan el món no mira. En vaig conèixer molts com jo. Seria molt estrany que els tornés a veure. La vida al carrer és curta. La gent et mira amb fàstic, fins i tot els qui et donen una almoïna, però això no és res si ho comparem amb la repugnància que un s'inspira a ell mateix. És com viure atrapat en un cadàver que camina, que té fam, que fa pudor i que es resisteix a morir. De tant en tant, el Fumero i els seus homes em detenien i m'acusaven d'algun furt absurd, o d'empaïtar les nenes a la sortida d'un col·legi de monges. Un altre mes a la *Modelo*, pallisses i altra vegada al carrer. No vaig entendre mai quin sentit tenien aquelles farses. Sembla que la policia jutjava convenient disposar d'un cens de sospitosos al qual acudir quan calgués. En una de les meves trobades amb el Fumero, que ara és tot un prohom respectable, li vaig preguntar per què no m'havia matat, com als altres. Va riure i em va dir que hi havia coses pitjors que la mort. Ell no matava mai un *chivato*, digué. Preferia deixar que es podrís viu.

—Però, Fermín, vostè no és pas un *chivato*. Qualsevol que hagués estat al seu lloc hauria fet el mateix. Vostè és el meu millor amic.

—Jo no mereixo la seva amistat, Daniel. Vostè i el seu pare m'han salvat la vida, la meva vida els pertany. Tot el que pugui fer per vostès, ho

faré. El dia que vostè em va treure del carrer, Fermín Romero de Torres va tornar a néixer.

—¿Aquest no és el seu nom autèntic, oi?

El Fermín va fer que no amb el cap.

—El vaig veure en un cartell de la Plaza de las Arenas. L'altre està enterrat. L'home que abans vivia en aquests ossos es va morir, Daniel. A vegades torna, en malsons. Però vostè m'ha ensenyat a ser un altre home i m'ha donat una raó per tornar a viure, la meva Bernarda.

—Fermín...

—No digui res, Daniel. Només perdoni'm, si pot.

El vaig abraçar en silenci i el vaig deixar plorar. La gent ens mirava de reüll, i jo els tornava una mirada de foc. Al cap d'una estona, van decidir ignorar-nos. Després, mentre acompanyava el Fermín fins a la seva pensió, el meu amic va recuperar la parla.

—El que li he explicat avui... li prego que a la Bernarda...

—Ni a la Bernarda ni a ningú. Ni una paraula, Fermín.

Ens vam acomiadar amb una encaixada de mans.

Vaig passar tota la nit sense dormir, estirat damunt el llit amb el llum encès, tot contemplant la meva flamant ploma Montblanc, que feia ja una colla d'anys que no feia servir i que començava a convertir-se en el millor parell de guants que mai s'hagin regalat a un manc. Més d'una vegada, em vaig sentir temptat d'apropar-me a casa dels Aguilar i, a falta d'un terme més adient, entregar-me; però, després de rumiar-m'hi molt, vaig suposar que irrompre de matinada al domicili patern de la Bea no milloraria pas gaire la seva situació. A trenc d'alba, el cansament i la dispersió em van ajudar a localitzar de nou el meu proverbial egoisme, i no vaig trigar gaire a convènce'm que el millor que podia fer era deixar córrer les aigües i que, amb el temps, el riu s'enduria la sang.

El matí a la llibreria va transcórrer amb ben poc moviment, i jo vaig aprofitar la circumstància per fer una capcinadeta tot dret, amb la gràcia i l'equilibri d'un flamenc, segons l'opinió del pare. Al migdia, tal com havia acordat amb el Fermín la nit anterior, jo vaig fingir que me n'anava a fer un tomb, i el Fermín va al·legar que tenia hora a l'ambulatori perquè li havien de treure uns punts. A mi em va semblar (però no estic pas segur que la meva perspicàcia arribi gaire lluny) que el pare es va empassar totes dues boles senceres. Tot i això, la idea d'enganyar sistemàticament el pare començava a embrutar-me per dins, i així ho vaig fer saber al Fermín a mig matí en una estona en què el pare va sortir a fer un encàrrec.

—Daniel, la relació entre pares i fills està basada en milers de petites mentides bondadoses. Els Reis d'Orient, l'angelet de les dents, és un xicot que val molt, etc. Aquesta n'és una més. No se'n senti culpable.

Quan va arribar el moment, vaig tornar a mentir i me'n vaig anar cap a casa de la Núria Monfort, la presència i l'olor de la qual encara duia gravades a l'àtic de la memòria. La plaça de Sant Felip Neri estava conquerida per un esbart de coloms que hi descansaven damunt l'empedrat. Jo esperava trobar-m'hi la Núria Monfort en companyia del seu llibre, però la plaça era deserta. Vaig passar per damunt de les llambordes mentre em vigilaven atentament els coloms, i vaig fer una ullada al voltant buscant inútilment la presència del Fermín, que es devia haver camuflat de vés a saber què, i que s'havia negat a revelar-me l'ardit que li ballava pel cap. Em vaig endinsar per l'escala i vaig comprovar que el nom de Miquel Moliner continuava a la bústia. Em vaig preguntar si aquell seria el primer forat que li assenyalaria a la Núria Monfort en la seva història. Mentre m'enfilava per les escales en la penombra, gairebé vaig desitjar que no fos a casa seva. Ningú no té tanta compassió amb un mentider com un que també n'és. Quan vaig arribar al replà, em vaig aturar per agafar coratge i ordir alguna excusa amb què justificar la meua visita. La ràdio de la veïna continuava retransmetent a l'altra banda del replà, aquesta vegada transmetent un concurs de coneixements religiosos que duia per títol «El santo al Cielo» i mantenia electritzades les audiències de tot Espanya cada dimarts al migdia.

Y ahora, por cinco duros, díganos, Bartolomé, ¿de qué guisa se aparece el maligno a los sabios del tabernáculo en la parábola del arcángel y el calabacín del libro de Josué?: a) un cabritillo, b) un mercader de botijos, o c) un saltimbanqui con una mona.

Quan esclataven els aplaudiments de l'audiència a l'estudi de Radio Nacional, em vaig plantar, tot decidit, davant la porta de la Núria Monfort i vaig prémer el timbre durant uns quants segons. Vaig sentir el ressò que es perdia a l'interior del pis i vaig sospirar alleujat. Ja em disposava a anar-me'n quan vaig sentir uns passos que s'acostaven a la porta i el forat de l'espiera es va il·luminar amb una llàgrima de llum. Vaig somriure. Vaig sentir com girava la clau al pany i vaig respirar fondo.

—Daniel —va murmurar, el somriure a contrallum.

El fum blau del cigarret li velava el rostre. Els llavis li brillaven amb un color carmí fosc, es veien humits i impregnaven amb la seva vermellor, com taques de sang, el filtre que sostenia entre l'índex i l'anular. Hi ha persones que es recorden i altres que se somien. Per mi, la Núria Monfort tenia la consistència i la credibilitat d'un miratge: no se'n qüestiona la veracitat, senzillament se'l segueix fins que es desfà o et destrueix. La vaig seguir fins al petit saló de penombres on tenia l'escriptori, els seus llibres i aquella col·lecció de llapis arrencats com un accident de simetria.

—Em pensava que ja no et tornaria a veure.

—Sento decebre-la.

Va seure a la cadira del seu escriptori, va creuar les cames i s'inclinà cap enrere. Vaig apartar els ulls del seu coll i em vaig concentrar en una taca d'humitat que hi havia a la paret. Em vaig acostar fins a la finestra i vaig fer una ullada ràpida a la plaça. No hi havia cap rastre del Fermín. Podia sentir la Núria Monfort com respirava a la meua esquena, sentir la seva mirada. Vaig parlar sense apartar els ulls de la finestra.

—Fa uns dies, un bon amic meu va esbrinar que l'administrador de finques responsable de l'antic pis de la família Fortuny-Carax havia estat enviant la correspondència a un apartat de correus a nom d'un bufet d'advocats que, segons sembla, no existeix. Aquest mateix amic va esbrinar que la persona que havia estat recollint les trameses a aquest apartat de correus durant anys havia utilitzat el seu nom, senyora Monfort...

—Calla.

Em vaig girar i la vaig veure com es feia enrere entre ombres.

—Em jutges sense conèixe'm —va dir.

—Ajudi'm a conèixe-la, doncs.

—¿A qui ho has explicat, això? ¿Qui més sap el que m'has dit?

—Més gent del que sembla. Fa un temps que la policia em segueix.

—¿El Fumero?

Vaig fer que sí amb el cap. Em va semblar que li tremolaven les mans.

—No saps pas què has fet, Daniel.

—Digui-m'ho vostè —vaig replicar amb una duresa que no sentia.

—Et penses que perquè vas ensopegar amb un llibre tens dret a entrar en la vida de persones a qui no coneixes, en coses que no pots comprendre i que no et pertanyen.

—Ara sí que em pertanyen. Ho vulgui o no.

—No saps el que dius.

—Vaig ser a la casa dels Aldaya. Sé que el Jordi Aldaya s'amaga allà. Sé que va ser ell qui va assassinar el Carax.

Em va mirar durant una estona llarga, mesurant les paraules.

—¿Ho sap, això, el Fumero?

—No ho sé.

—Més et valdria saber-ho, doncs. ¿Et va seguir el Fumero fins aquella casa?

La ràbia que encenia els seus ulls em cremava. Havia entrat amb el paper d'acusador i jutge, però, com més temps passava, més culpable em sentia.

—No m'ho puc creure. ¿Vostè ho sabia? Vostè sabia que va ser l'Aldaya qui va matar el Julià i que s'amaga en aquella casa... ¿Per què no m'ho va dir?

Va somriure amargament.

—No entens res, ¿oi?

—Entenc que vostè va mentir per defensar l'home que va assassinar a qui vostè anomena el seu amic, que ha estat encobrint aquest crim durant anys, un home l'únic propòsit del qual és esborrar qualsevol rastre de l'existència del Julià Carax, que crema els seus llibres. Entenc que em va mentir sobre el seu marit, que no és a la presó i, aquí, tampoc, com és evident. Això és el que entenc.

La Núria Monfort va negar lentament.

—Vés-te'n, Daniel. Vés-te'n d'aquesta casa i no tornis més. Ja has fet prou.

Me'n vaig anar cap a la porta, deixant-la al menjador. Em vaig aturar a mig camí i vaig tornar. La Núria Monfort estava asseguda a terra, de cara a

la paret. Tot l'artifici de la seva presència s'havia desfet.

Vaig creuar la plaça de Sant Felip Neri escombrant el terra amb la mirada. Arrossegava el dolor que havia recollit dels llavis d'aquella dona, un dolor del qual ara em sentia còmplice i instrument, però sense acabar d'entendre ni el com ni el perquè. «No saps el que has fet, Daniel». Només desitjava allunyar-me d'allà. Quan vaig passar pel davant de l'església, ben just si em vaig adonar de la presència d'aquell sacerdot eixarreït i nassut que em beneïa amb parsimònia al peu del portal, sostenint un missal i un rosari.

Vaig tornar a la llibreria amb gairebé quaranta-cinc minuts de retard. Quan em va veure, el meu pare va arrufar les celles en senyal de reprovació i va mirar el rellotge.

—Quines hores de venir. Sabeu que he d'anar a visitar un client a Sant Cugat i em deixeu aquí sol.

—¿I el Fermín? ¿Encara no ha tornat?

El meu pare va fer que no amb el cap amb aquella pressa que se'l menjava quan estava de mal humor.

—Per cert, tens una carta. Te l'he deixada al costat de la caixa.

—Pare, perdona, però...

Em va fer un gest perquè m'estalviés les excuses, es va posar la gavardina i el barret i se'n va anar sense dir adéu. Com que el coneixia, vaig suposar que l'empipada ja li hauria passat abans d'arribar a l'estació. El que m'estranyava era l'absència del Fermín. L'havia vist vestit de sacerdot de sainet a la plaça de Sant Felip Neri, tot esperant que la Núria Monfort sortís a corre-cuita i el guiés fins al gran secret de la trama. La meva fe en aquella estratègia ja s'havia esmicolat i vaig imaginar que, si realment la Núria Monfort sortia al carrer, el Fermín l'acabaria seguint fins a la farmàcia o el forn de pa. Quin pla més desastrós. Vaig acostar-me fins a la caixa per fer una ullada a la carta de què havia parlat el meu pare. El sobre era blanc i rectangular, com una llosa, i en comptes d'una creu, hi duia una capçalera que va acabar d'esmicolar els pocs ànims que conservava per passar el dia.

GOBIERNO MILITAR DE BARCELONA
OFICINA DE RECLUTAMIENTO

—Al·leluia —vaig murmurar.

Sabia el que contenia sense cap necessitat d'obrir el sobre, però tot i així ho vaig fer per arrossegar-me una mica pel fang. La carta era breu, dos paràgrafs d'aquella prosa a mig camí entre la proclama inflamada i l'ària d'opereta que caracteritza el gènere epistolar castrense. Se m'anunciava que en el termini de dos mesos, jo, Daniel Sempere Martín, tindria l'honor i l'orgull d'unir-me al deure més sagrat i edificant que la vida podia oferir al baró celtibèric: servir la pàtria i vestir l'uniforme de la *cruzada nacional* en la defensa de la reserva espiritual d'Occident. Vaig confiar que almenys el Fermín sabria trobar la gràcia a l'assumpte i fer-nos riure una estona amb la seva versió en vers de *La caída del contubernio judeo-masónico*. Dos mesos. Vuit setmanes. Seixanta dies. Sempre em quedava el recurs de dividir el temps fins i tot en segons i obtenir d'aquesta manera una xifra quilomètrica. Em quedaven cinc milions cent vuitanta-quatre mil segons de llibertat. Potser el senyor Frederic, que segons el meu pare era capaç de fabricar un Volkswagen, em podria fer un rellotge amb frens de disc. Poster algú em sabia explicar com enginyar-me-les per no perdre la Bea per sempre. Quan vaig sentir la campaneta de la porta, vaig pensar que devia ser el Fermín que tornava, finalment persuadit que els nostres esforços detectivescos no donaven per gaire més que per un acudit.

—Vaja, home, l'hereu vigilant el castell, com Déu mana, encara que sigui amb cara d'albergínia. Alegra la cara, xaval, que sembles el ninot del Netol —va dir en Gustau Barceló, engalanat amb un abric de camell i un bastó de vori que no necessitava i que brandava com si fos una mitra cardenalícia—. ¿Que no hi és el teu pare, Daniel?

—Ho sento, senyor Gustau. Ha sortit per visitar un client i suposo que no tornarà fins...

—Perfecte, dones. Perquè no és pas a ell a qui vinc a veure, i el que t'he de dir serà millor que no ho senti.

Em va fer l'ullet, desenfundant-se els guants i observant la botiga amb displicència.

—¿I el nostre col·lega Fermín? ¿On para?

—Desaparegut en combat.

—Suposo que aplicant el seu talent a resoldre el cas Carax.

—En cos i ànima. L'última vegada que el vaig veure vestia sotana i dispensava la benedicció *urbi et orbe*.

—Ja... La culpa deu ser meva per engrescar-vos. En mala hora vaig haver de xerrar.

—El veig una mica neguitós. ¿Que ha passat res?

—No exactament. O sí, d'alguna manera.

—¿Què em volia explicar, senyor Gustau?

El llibreter em va somriure mansament. El seu habitual gest altiu i la seva arrogància de saló estaven en franca retirada. En canvi, sí que em va semblar intuir una certa gravetat, un indicatiu de cautela i no pas poca preocupació.

—Aquest matí, he conegut el senyor Manuel Gutiérrez Fonseca, de cinquanta-nou anys d'edat, solter i funcionari del dipòsit de cadàvers del municipi de Barcelona des del 1924. Trenta anys de servei al llindar de les tenebres eternes. La frase és seva, no meva. El senyor Manuel és un senyor de la vella escola, cortés, agradable i servicial. Viu en una habitació llogada al carrer de la Cendra des de fa quinze anys, i la comparteix amb dotze periquitos que han après a taral·lejar la marxa fúnebre. Té un abonament al galliner del Liceu. Li agraden Verdi i Donizetti. Em va dir que, en el seu treball, allò que compta és seguir el reglament. El reglament ho preveu tot, especialment en les ocasions en què un no sap què ha de fer. Fa quinze anys, el senyor Manuel va obrir un sac de lona que portava la policia i hi va trobar el seu millor amic de la infantesa. La resta del cos venia en una altra bossa. El senyor Manuel, empassant-se la saliva, va seguir el reglament.

—¿Vol un cafè, senyor Gustau? S'està posant groc.

—L'hi agrairé.

Vaig anar a buscar el termos i li vaig servir una tassa amb vuit terrossos de sucre. Se la va beure d'un sol glop.

—¿Es troba més bé?

—Una mica millor, sí. La cosa és que el senyor Manuel estava de guàrdia el dia que van dur el cos del Julià Carax al servei de necròpsies, el setembre del 1936. Per descomptat, el senyor Manuel no es recordava del nom, però una consulta als arxius, i una donació de vint duros al seu fons de jubilació, li van revifar la memòria de manera considerable. ¿Em segueixes?

Vaig fer que sí, bocabadat.

—El senyor Manuel recorda els detalls d'aquell dia perquè, segons que em va explicar, aquella fou una de les poques ocasions en què es va saltar el reglament. La policia va al·legar que el cadàver s'havia trobat en un carreró del Raval poc abans que es fes de dia. El cos va arribar al dipòsit a mig matí. Només portava a sobre un llibre i un passaport que l'identificava com a Julià Fortuny Carax, natural de Barcelona, nascut el 1900. El passaport duia un segell de la frontera de la Jonquera, que indicava que Carax havia entrat al país un mes abans. La causa de la mort, aparentment, era una ferida de bala. El senyor Manuel no és pas metge, però amb el temps s'ha après el repertori. Segons la seva opinió, el tret, just al mig del cor, havia estat fet a boca de canó. Gràcies al passaport, es va poder localitzar el senyor Fortuny, pare de Carax, que va anar aquella mateixa nit al dipòsit a fer la identificació del cos.

—Fins aquí tot encaixa amb el que va explicar la Núria Monfort.

En Barceló va assentir.

—Sí, senyor. El que no et va dir la Núria Monfort és que ell, el meu amic Manuel, quan va sospitar que la policia semblava que no tenia gaire interès en el cas, i quan va comprovar que el llibre que s'havia trobat a la butxaca del cadàver duia precisament el nom del desaparegut, va decidir actuar pel seu compte i va trucar a l'editorial aquella mateixa tarda, mentre esperaven l'arribada del senyor Fortuny, per informar-los del que havia passat.

—La Núria Monfort em va dir que l'empleat del dipòsit de cadàvers va trucar a l'editorial al cap de tres dies, quan el cos ja havia estat enterrat en una fossa comuna.

—Segons el senyor Manuel, ell va trucar-hi el mateix dia que el cos va arribar al dipòsit de cadàvers. Diu que va parlar amb una senyoreta que li va agrair el fet que hagués trucat. El senyor Manuel recorda que el va sorprendre una mica l'actitud d'aquesta senyoreta. Segons les seves pròpies paraules, «era com si ja ho sabés».

—¿I què va passar amb el senyor Fortuny? ¿És cert que es va negar a reconèixer el seu fill?

—Això és el que més m'intrigava a mi. El senyor Manuel explica que, a última hora de la tarda, hi va arribar un homenet tremolós en companyia d'uns agents de la policia. Era el senyor Fortuny. Segons el senyor Manuel, això és l'única cosa en la seva feina a la qual un no arriba mai a acostumar-se, el moment en què els familiars o les amistats vénen a identificar el cos

d'un ésser estimat. El senyor Manuel diu que és un tràngol que no li desitja a ningú. Segons la seva opinió, el pitjor és quan el mort és una persona jove i són els pares, o un cònjuge recent, els qui l'han de reconèixer. El senyor Manuel recorda bé el senyor Fortuny. Diu que, quan va arribar al dipòsit, ben just si es podia aguantar dret, que plorava com un nen i que els dos policies l'havien de sostenir a força de braços. No parava de gemegar: «¿Què li han fet al meu fill?, ¿què li han fet al meu fill?».

—¿Va arribar a veure el cos?

—El senyor Manuel em va explicar que va ser a punt de suggerir als agents que se saltessin el tràmit. És l'única vegada que li va passar pel cap qüestionar-se el reglament. El cadàver estava en males condicions. Probablement, feia més de vint-i-quatre hores que era mort quan va arribar al dipòsit, i no pas des del matí com afirmava la policia. El Manuel tenia por que quan el vellet el veiés, quedés destrossat. El senyor Fortuny no parava de dir que no podia ser, que el seu Julià no podia estar mort... Llavors, el senyor Manuel va enretirar el sudari que cobria el cos i els dos agents li van preguntar formalment si era el seu fill Julià.

—¿I?

—El senyor Fortuny va emmudir, contemplant el cadàver durant gairebé un minut. Llavors, es va girar i va marxar.

—¿Que va marxar?

—Se'n va anar corrents.

—¿I la policia? ¿No l'hi va impedir? ¿Que no eren allà per identificar el cadàver?

En Barceló va somriure amb malícia.

—En teoria, sí. Però el senyor Manuel recorda que hi havia algú més a la sala, un tercer policia que hi havia entrat cautelosa-ment mentre els agents atenien el senyor Fortuny i que havia presenciat l'escena en silenci, repenjat a la paret amb un cigarret als llavis. El senyor Manuel el recorda perquè, quan li va dir que el reglament prohibia expressament fumar al dipòsit, un dels agents li va indicar que callés. Segons el senyor Manuel, tan aviat com el senyor Fortuny hagué marxat, el tercer policia es va acostar, va fer una ullada al cos i va escopir-hi a la cara. Després, es va quedar amb el passaport i va donar ordres que el cos fos enviat a Can Tunis perquè se l'enterrés en una fossa comuna aquell mateix matí.

—No té sentit.

—Això és el que va pensar el senyor Manuel. Especialment, perquè tot allò no encaixava amb el reglament. «Però si no sabem qui és aquest home», deia ell. Els policies no van dir res. El senyor Manuel, irat, els va increpar: «¿O és que potser vostès ho saben massa bé? Perquè tots sabem que aquest home com a mínim fa un dia que és mort». Evidentment, el senyor Manuel prenia com a base el reglament i era prou espavilat per no deixar-se ensarronar. Segons ell mateix explica, quan va sentir les seves protestes, el tercer policia se li va acostar, el va mirar als ulls de fit a fit i li va preguntar si li venia de gust unir-se al mort en el seu últim viatge. El senyor Manuel em va explicar que va quedar esfereït. Que aquell home feia els ulls d'un boig i que no va dubtar ni un moment que parlava de debò. Va murmurar que només intentava complir el reglament, que ningú no sabia qui era aquell home i que, per tant, encara no se'l podia enterrar. «*Este hombre es quien yo diga que es*», va replicar el policia. Llavors, va agafar el full de registre i el va signar, donant el cas per tancat. El senyor Manuel diu que aquella firma no l'oblidarà mai, perquè en els anys de la guerra, i encara durant molt de temps després, la tornaria a trobar en desenes de fulls de registre i defunció de cossos que arribaven no se sabia d'on i que ningú no aconseguia identificar...

—L'inspector Francisco Javier Fumero...

—Orgull i bastió de la Jefatura Superior de Policía. ¿Saps què vol dir això, Daniel?

—Que hem estat clavant bastonades a un sac buit des del començament.

En Barceló va agafar el seu barret i el seu bastó de vori i se'n va anar cap a la porta, i, abans de marxar, em va dir en veu baixa:

—No, Daniel, vol dir que ara començarà el ball de bastons.

Vaig passar la tarda vetllant aquella funesta carta que anunciava la meva incorporació a files i esperant senyals de vida del Fermín. Passava ja mitja hora de l'hora de tancar i continuava sense saber on parava el Fermín. Vaig agafar el telèfon i vaig trucar a la pensió del carrer de Joaquim Costa. Va contestar la senyora Encarna que em va dir amb veu d'aiguardent que no havia vist el Fermín des del matí.

—Si no és aquí en mitja hora, s'haurà de menjar el sopar fred que això no és el Ritz. No li ha passat res, ¿oi?

—No pateixi, senyora Encarna. Tenia un encàrrec pendent i se li deu haver fet tard. En tot cas, si vostè el veiés abans d'anar-se'n a dormir, li agrairia moltíssim que li digués que em truqui. Sóc el Daniel Sempere, el veí de la seva amiga la Merceditas.

—No passi ànsia, encara que ja l'avisó que jo, a dos quarts de nou, ja em fico al llit.

Tot seguit, vaig trucar a casa d'en Barceló, confiant que potser el Fermín hi havia passat per buidar-li el rebost a la Bernarda o arrambar-s'hi a l'habitació de planxar. No havia pensat que seria la Clara qui agafaria el telèfon.

—¿Daniel? Això sí que és una sorpresa.

El mateix penso jo, se'm va acudir. Després d'un circumloqui digne del catedràtic senyor Anaclet Casamajor i Roviralta, vaig deixar caure l'objecte de la meva trucada, atorgant-li només una importància passatgera.

—No, el Fermín no ha passat per aquí en tot el dia. I la Bernarda ha estat amb mi tota la tarda, o sigui que ho sabia. Hem estat parlant de tu, ¿saps?

—Doncs quina conversa més avorrida.

—La Bernarda diu que se't veu molt guapo, que ja estàs fet tot un home.

—Es que prenc moltes vitamines.

Un llarg silenci.

—Daniel, ¿creus que podríem tornar a ser amics algun dia? ¿Quants anys hauran de passar perquè em perdonis?

—D'amics, ja en som, Clara, i jo no t'he de perdonar pas res.

Prou que ho saps.

—El meu oncle diu que encara estàs investigant coses sobre e Julià Carax. A veure si algun dia vénis a casa a berenar i m'expliques les novetats. Jo també t'he d'explicar algunes coses.

—Un dia d'aquests.

—Em caso, Daniel.

Em vaig quedar mirant l'auricular. Em va fer l'efecte que els peus se m'enfonsaven al terra o que el meu esquelet s'encongia uns quants centímetres.

—Daniel, ¿que m'escoltes?

—Sí.

—T'ha sorprès.

Em vaig empassar la saliva, que tenia la consistència del ciment armat.

—No. El que em sorprèn és que no t'hagis casat abans. De pretendents, no te'n deuen pas faltar. ¿Qui és l'afortunat?

—No el coneixes. Es diu Jacob. Es un amic del meu oncle Gustau. És directiu del Banc d'Espanya. Ens vam conèixer en un recital d'òpera que va organitzar el meu oncle. El Jacob és un apassionat de l'òpera. És força més gran que jo, però som bons amics i això és el que compta, ¿oi que sí?

La boca se'm va encendre de malícia, però em vaig mossegar la llengua. Tenia gust de verí.

—És clar... Escolta, doncs, felicitats.

—No em perdonaràs mai, ¿oi, Daniel? Per tu sempre seré Clara Barceló, la pèrfida.

—Per mi, sempre seràs la Clara Barceló, i prou. I això també ho saps.

Hi hagué un altre silenci, d'aquells en què a un li surten cabells blancs a traïció.

—¿I tu, Daniel? El Fermín m'ha dit que tens una xicota guapíssima.

—Ara t'he de deixar, Clara, que entra un client. Et trucaré un dia d'aquesta setmana i ja quedarem per berenar. Felicitats de nou.

Vaig penjar el telèfon i vaig sospirar.

El meu pare va tornar de la seva visita amb el client amb cara cansada i poques ganes de xerrar. Va preparar el sopar mentre jo parava taula, sense preguntar-me gairebé res sobre el Fermín o sobre com havia anat el dia a la llibreria. Vam sopar amb la mirada enfonsada al plat i escudats en la xerrameca de les notícies de la ràdio. El pare ben just si havia tastat res. Es limitava a remenar aquella sopa aigualida i sense gust amb la cullera, com si hi busqués or.

—No has tastat res —vaig dir jo.

El pare es va arronsar d'espatlles. La ràdio continuava atabalant-nos amb bajanades. El pare es va alçar i la va apagar.

—¿Qué deia la carta de l'exèrcit? —va preguntar finalment.

—M'hi incorpore en dos mesos.

Em va semblar que la mirada se li envellia deu anys.

—En Barceló m'ha dit que em buscaria padrins perquè em traslladin al Govern Militar a Barcelona després del campament Fins i tot podré venir a dormir a casa —vaig comentar jo.

El pare va replicar amb un assentiment anèmic. Se'm va fer dolorós aguantar-li la mirada i em vaig aixecar per desparar taula. El pare es va quedar assegut, amb la mirada perduda i les mans juntes sota la barbeta. Jo ja em disposava a rentar els plats quan vaig sentir un soroll de passes a l'escala. Eren passos fermes, decidits, que trepitjaven amb força el terra i conjuraven un codi funest. Vaig alçar els ulls i vaig creuar una mirada amb el pare. Les passes es van aturar al nostre replà. El pare es va posar dret, neguitós. Al cap d'un moment, es van sentir uns quants cops a la porta i una veu que retronjava, rabiosa i vagament familiar:

—¡Policía! ¡Abran!

Mil ganivetades em van apunyalar el pensament. Una altra andanada de cops va fer que la porta tremolés. El pare es va acostar fins al llindar i va mirar per l'espiera.

—¿Què volen vostès a aquestes hores?

—*O abre esta puerta o la tiramos a patadas, señor Sempere. No me haga repetírselo.*

Vaig reconèixer la veu del Fumero i em va envair una alenada de glaç. El pare em va mirar de manera inquisitiva. Vaig fer que sí amb el cap. Ofegant un sospir, va obrir la porta. Les siluetes del Fumero i de dos dels seus sequaços es retallaven contra la llum groguenca del llindar. Gavardines grises que arrossegaven titelles de cendra.

—¿*Dónde está?* —va cridar el Fumero, apartant el pare d'una manotada i obrint-se pas cap al menjador.

El meu pare va fer el gest d'aturar-lo, però un dels agents que protegia l'inspector el va agafar pel braç i el va empènyer contra paret, subjectant-lo amb la fredor i l'eficàcia d'una màquina acostumada a dur a terme aquesta feina. Era el mateix paio que ens havia seguit al Fermín i a mi, el mateix que m'havia agafat mentre el Fumero apallissava el meu amic clavant de l'asil de Santa Llúcia, el mateix que m'havia vigilat feia un parell de dies. Em va mirar amb els ulls buits, amb una mirada inescrutable. Vaig sortir a l'encontre del Fumero, intentant mostrar tota la calma que era capaç de fingir. L'inspector tenia els ulls injectats de sang. Se li veia una esgarrapada recent a la galta, encara rivetejada de sang assecada.

—¿*Dónde está?*

—¿El què?

El Fumero va deixar caure les parpelles i va sacsejar el cap, tot remugant. Quan va alçar el rostre, exhibia una ganyota de gos als llavis i un revòlver a la mà. Sense deixar de mirar-me fixament, el Fumero va clavar un cop de culata al gerro amb flors marcides que hi havia damunt la taula. El gerro es va esmicolar, l'aigua es va vessar i les tiges pansides van caure sobre les tovalles. Contra la meva voluntat, em vaig estremir. El pare vociferava al rebedor sota les urpes dels dos agents. Ben just si podia entendre què deia. Jo només podia absorbir la pressió glaçada del canó del revòlver enfonsat a la meva galta i l'olor de la pólvora.

—*A mí no me jodas, niño de mierda, o tu padre va a tener que recoger tus sesos del suelo. ¿Me oyes?*

Vaig fer que sí, tot tremolant. El Fumero premia el canó de l'arma amb força contra el meu pòmul. Vaig notar un tall a la pell, però no em vaig atrevir ni a parpellejar.

—*Es la última vez que te lo pregunto. ¿Dónde está?*

Em vaig veure a mi mateix reflectit a les pupil·les negres de l'inspector, que es contreien lentament alhora que tensava el percussor amb el dit gros.

Aquí no hi és pas. No l'he vist des del migdia. Li dic la veritat.

El Fumero es va quedar immòbil durant gairebé mig minut, furgant-me la cara amb el revòlver i llepant-se els llavis.

—*Lerma* —va manar—. *Eche un vistazo.*

Un dels agents es va afanyar a inspeccionar el pis. El pare forcejava inútilment amb el tercer policia.

—*Como me hayas mentido y lo encontremos en esta casa, te juro que le rompo las dos piernas a tu padre* —va dir-me en veu baixa el Fumero.

—El meu pare no en sap res. Deixi'l en pau.

—*Tú sí que no sabes ni a lo que juegas. Pero en cuanto trinque a tu amigo, se acabó el juego. Ni jueces, ni hospitales, ni hostias. Esta vez me voy a encargar personalmente de sacarle de la circulación. Y voy a disfrutar haciéndolo, créeme. Me voy a tomar mi tiempo. Se lo puedes decir si lo ves. Porque voy a encontrarle aunque se esconda debajo de las piedras. Y tú tienes el siguiente número.*

L'agent Lerma va reaparèixer al menjador i va intercanviar una mirada amb el Fumero, un lleu gest de negació. El Fumero va deixar anar el percussor i va enretirar el revólver.

—*Lástima* —va dir el Fumero.

—¿De què l'acusa? ¿Per què el busca?

El Fumero es va girar i es va apropar als dos agents que, obeint un senyal seu, van deixar de subjectar el meu pare.

—Vostè se'n recordarà, d'això —va escopir el meu pare.

El Fumero va mirar d'una llambregada el meu pare, que instintivament es va fer enrere. Vaig tenir por que la visita de l'inspector tot just hagués començat, però, de cop i volta, el Fumero va moure el cap, tot rient per sota el nas, i se'n va anar del pis sense més cerimònies. L'agent Lerma el va seguir. El tercer policia, el meu sentinella perpetu, es va aturar un moment al llindar. Em va mirar en silenci, com si em volgués dir alguna cosa.

—*¡Palacios!* —va bramar el Fumero, la seva veu desfigurada en el ressò de l'escala.

El Palacios va abaixar la mirada i va marxar a l'instant per la porta. Vaig sortir al replà. Ganivetes de llum es perfilaven des de les portes entreobertes d'uns quants veïns, les seves cares esfereïdes enmig de la penombra. Les tres siluetes fosques dels policies ja s'esvanien escales avall i el soroll furiós dels seus passos ja s'allunyava com una marea enverinada, deixant un rastre de por i de foscor.

Ja era gairebé mitjanit quan vam tornar a sentir cops a la porta, aquesta vegada més dèbils, gairebé temorencs. El pare m'estava netejant la macadura que m'havia deixat el revólver del Fumero amb aigua oxigenada, es va aturar. Les nostres mira es trobaren. Es van tornar a sentir tres cops.

Durant un instant, vaig pensar que devia ser el Fermín, que potser havia presenciat tot l'incident amagat en un racó fosc de les escales.

—¿Qui és? —va preguntar el meu pare.

El senyor Anaclet, Sempere.

El meu pare va deixar anar un sospir d'alleujament. Vam obrir la porta i hi havia el catedràtic, més blanc que mai.

—Senyor Anaclet, ¿què passa? ¿Es troba bé? —va preguntar-li el meu pare, fent-lo passar.

El catedràtic duia un diari plegat a les mans. Es va limitar a estendre'l i mostrar-nos-el, amb una mirada de pànic. El paper encara era tebi i la tinta fresca.

—És l'edició de demà —va mussitar el senyor Anaclet—. Pàgina sis.

La primera cosa de què em vaig adonar foren les dues fotografies que acompanyaven el titular. La primera mostrava un Fermín més grassonet, amb més carns i més cabells, potser uns quinze o vint anys més jove. La segona exhibia la cara d'una dona amb els ulls segellats i la pell de marbre. Vaig trigar uns segons a reconèixer-la, perquè m'havia acostumat a veure-la entre penombres.

UN INDIGENTE ASESINA A UNA MUJER A PLENA LUZ DEL DÍA

Barcelona / agencias (Redacción)

La policía busca al indigente que asesinó esta tarde a puñaladas a Nuria Monfort Masdedeu, de treinta y siete años de edad y vecina de Barcelona.

El crimen tuvo lugar a media tarde en la barriada de San Gervasio, donde la víctima fue asaltada sin razón aparente por el indigente; que al parecen y según informes de la Jefatura Superior de Policía, la había estado siguiendo por motivos que aún no han sido esclarecidos.

Al parecer el asesino, Antonio José Gutiérrez Alcayete, de cincuenta y un años de edad y natural de Villa Inmunda, provincia de Cáceres, es un conocido maleante con un largo historial de trastornos mentales. Jugado de la cárcel Modelo hace seis años y que ha conseguido eludir a las autoridades desde entonces asumiendo diferentes identidades. En el momento del crimen vestía una sotana. Está armado y la policía lo califica como altamente peligroso. Se desconoce todavía si la víctima y su asesino se conocían o cuál puede haber sido el móvil del crimen, aunque fuentes de la Jefatura Superior de Policía indican que todo parece apuntar hacia tal hipótesis. La víctima recibió seis heridas de arma blanca en el vientre y cuello y pecho. El asalto que tuvo lugar en las inmediaciones de un colegio y fue presenciado por varios alumnos que alertaron al profesorado de la institución quien a su vez llamó a la policía y a una ambulancia. Según el informe policial, las heridas recibidas por la víctima resultaron mortales. La víctima ingresó cadáver en el Hospital Clínico de Barcelona a las 18.15.

41

No vam saber res del Fermín en tot el dia. El pare va insistir a obrir la llibreria com qualsevol altre dia i oferir una façana de normalitat i innocència. La policia havia col·locat un agent davant de l'escala i un altre vigilava la plaça de Santa Anna, arrecerat al portal de l'església com un sant d'última hora. Els vèiem tremolar de fred sota el xàfec que havia començat amb el dia, l'alè de vapor cada cop més diàfan, les mans enfonsades a les butxaques de la gavadina. Més d'un veí passava de llarg, mirant de reüll a través de l'aparador, però ni un sol comprador no va gosar entrar a l'establiment.

—Ja deu haver corregut la brama —vaig dir jo.

El pare es va limitar a fer que sí amb el cap. S'havia passat tot el matí sense dir-me res i expressant-se només amb gestos. La pagina amb la notícia de l'assassinat de la Núria Monfort era damunt el taulell. Cada vint minuts, s'hi acostava i la rellegia amb una expressió impenetrable. Duia tot el dia acumulant la ira en el seu interior, hermètic.

—Per més vegades que llegeixis la notícia no serà veritat —vaig dir jo.

El meu pare va alçar els ulls i em va mirar severament.

—¿Tu la coneixies, aquesta persona? ¿La Núria Monfort?

—Hi havia parlat un parell de vegades —vaig contestar.

El rostre de la Núria Monfort em va robar el pensament. La meva falta de sinceritat tenia el gust d'una vomitada. Encara em perseguien la seva olor i el frec dels seus llavis, la imatge d'aquell escriptori tan pulcrament ordenat i la seva mirada trista i sàvia. «Un parell de vegades».

—¿I per què hi vas parlar? ¿Quina relació hi tenies?

—Era una vella amiga del Julià Carax. La vaig anar a visitar per preguntar-li què recordava del Carax. I aquí s'acaba la cosa. Era la filla de l'Isaac, el guardià. Va ser qui me'n va donar l'adreça.

—¿El Fermín la coneixia?

—No.

—¿Com en pots estar segur?

—¿I tu, com en pots dubtar i donar crèdit a aquestes falòrnies? L'únic que el Fermín sabia d'aquesta dona és el que jo li vaig explicar.

—¿I per això la seguia?

—Sí.

—Perquè tu l'hi havies demanat.

Vaig callar. El pare va deixar anar un sospir.

—No ho entens, pare.

—I tant que no. No t'entenc a tu, ni al Fermín, ni...

—Pare, pel que sabem del Fermín, el que diu al diari és impossible.

—¿I què en sabem, del Fermín, eh? Per començar, resulta que no en sabíem ni el nom autèntic.

—No pensis malament d'ell. T'equivoques.

—No, Daniel. Ets tu qui s'equivoca, i en moltes coses. ¿Qui et mana furgar en la vida dels altres?

—Jo sóc lliure de parlar amb qui vulgui.

—Entesos. I suposo que també et deus sentir lliure de les conseqüències.

—¿Estàs insinuant que sóc el responsable de la mort d'aquesta dona?

—Aquesta dona, com tu l'anomenes, tenia nom i cognoms, i tu la coneixies.

—No cal que m'ho recordis —vaig replicar, amb els ulls entelats de llàgrimes.

El pare em va contemplar amb tristesa, fent que no amb el cap.

—Deu meu, no vull ni pensar com deu estar el pobre Isaac —va murmurar el pare.

—Jo no en tinc pas la culpa, que sigui morta —vaig dir jo, amb un fil de veu, pensant que potser si m'ho repetia prou vegades al final m'ho acabaria creient.

El pare se'n va anar a la rebotiga, mentre anava sacsejant el cap.

—Tu ja sabràs de què ets responsable i de què no ho ets, Daniel. De vegades, ja no sé ni qui ets.

Vaig agafar la meva gavardina i vaig sortir cap al carrer i la pluja; allà ningú no em coneixia ni podia llegir-me l'ànima.

Em vaig lliurar a la pluja glaçada sense seguir cap rumb. Caminava amb la mirada clavada a terra, arrossegant la imatge de la Núria Monfort, sense vida, estesa damunt una llosa freda de marbre, el cos sembrat de ganivetades. A cada pas, la ciutat se'm desfeia al meu voltant. Quan vaig enfilar una cruïlla al carrer de Fontanella, no em vaig ni aturar a mirar el semàfor. En notar el cop de vent a la cara, em vaig girar cap a una paret de metall i de llum que s'abraonava contra mi a tota velocitat. En l'últim instant, un vianant que tenia a l'esquena em va estirar cap enrere i em va apartar de la trajectòria de l'autobús. Vaig veure la carcassa que guspirejava a uns pocs centímetres de la meva cara, la mort segura desfilant a una dècima de segon. Quan vaig ser conscient del que havia passat, el vianant que m'havia salvat la vida ja s'allunyava pel pas zebra, només una silueta en una gavardina gris. Em vaig quedar allà, palplantat, sense alè. En el miratge de la pluja, em vaig poder adonar que el meu salvador s'havia aturat a l'altra banda del carrer i que m'observava sota l'aiguat. Era el tercer policia, el Palacios. Una muralla de trànsit va lliscar entre nosaltres i, quan vaig tornar a mirar, l'agent Palacios ja no hi era.

Em vaig encaminar cap a la casa de la Bea, incapaç de contenir-me més. Necessitava recordar les poques coses bones que encara hi havia en mi, que eren precisament les que ella m'havia donat. Vaig pujar corrents escales amunt i em vaig aturar davant porta dels Aguilar, gairebé sense alè. Vaig aferrar el picaporta i vaig colpejar-hi tres vegades amb força. Mentre m'esperava, em vaig armar de valor i em vaig adonar del meu aspecte: xop fins al moll de l'os. Em vaig enretirar els cabells del front i vaig pensar que ara ja estava fet. Que si apareixia el senyor Aguilar i em trencava les cames i la cara, com més aviat ho fes, millor. Vaig tornar a trucar i, al cap d'un moment, vaig sentir uns passos que s'acostaven a la porta. L'espiera es va obrir. Una mirada fosca i recelosa m'observava.

—¿Qui és?

Vaig reconèixer la veu de la Cecília, una de les criades al servei de la família Aguilar.

—Sóc el Daniel Sempere, Cecília.

L'espiera es va tancar i al cap d'uns segons es va iniciar el concert de panys i passadors que blindaven l'entrada al pis. Aquella porta gran es va obrir lentament i em va rebre la Cecília, amb còfia i uniforme, portant una

espelma en una palmatòria. Per la seva expressió d'alarma, vaig deduir que el meu aspecte devia ser cadavèric.

—Bona tarda, Cecília. ¿Que hi és, la Bea?

Em va mirar sense entendre res. En el protocol conegut de la casa, la meva presència, que en els últims temps era un accident inusual, s'associava únicament al Tomàs, el meu antic company d'escola.

—La senyoreta Bea no hi és...

—¿Ha sortit?

La Cecília, que ben just si només era una cara d'espant perpètuament cosida a un davantal, va fer que sí amb el cap.

—¿Que saps quan tornarà?

La criada es va arronsar d'espatlles.

—Ha anat al metge amb els senyors fa cosa de dues hores.

—¿Al metge? ¿Que està malalta?

—No ho sé, senyoret.

—¿A quin metge han anat?

—Jo no ho sé, això, senyoret.

Vaig decidir no martiritzar més la pobra criada. L'absència dels pares de la Bea m'oferia la possibilitat d'explorar altres camins.

—¿I el Tomàs, que hi és?

—Sí, senyoret. Passi, que l'avisó.

Vaig entrar al rebedor i em vaig esperar. En una altra època, hauria anat directament a l'habitació del meu amic, però feia ja tant de temps que no anava a aquella casa que m'hi sentia com un estrany. La Cecília va marxar pel corredor, embolcallada per l'aurèola de llum de l'espelma, i jo em vaig quedar a les fosques. Em va semblar que sentia la veu del Tomàs de lluny i, després, unes passes que s'acostaven. Vaig improvisar una excusa amb la qual justificar davant el meu amic la meva inesperada visita. Però la figura que va aparèixer al llindar del rebedor tornava a ser la de la criada. La Cecília em va mirar compungida i a mi se'm va desfer la rialla de cartó pedra.

—El senyoret Tomàs m'ha dit que està molt ocupat i que ara no el pot veure.

—¿Li has dit que sóc jo? ¿El Daniel Sempere?

—Sí, senyoret. M'ha dit que li digui que ja se'n pot anar.

Em va venir fred a la boca de l'estómac i se'm va tallar l'alè.

—Em sap greu, senyoret —va dir la Cecília.

Vaig fer que sí amb el cap, sense saber què dir. La criada em va obrir la porta de la que, fins no feia tant de temps, jo havia considerat la meva segona casa.

—¿El senyoret vol un paraigua?

—No, gràcies, Cecília.

—Ho sento, senyoret Daniel —va reiterar la criada.

Vaig somriure sense força.

—No t’hi amoïnis, Cecília.

La porta es va tancar, i jo vaig tornar a quedar-me a les fosques. Em vaig estar allà, immòbil, durant uns instants, i després em vaig arrossegar escales avall. La pluja continuava caient generosa i implacable. Vaig encaminar-me carrer avall. Quan vaig ser a la cantonada, em vaig aturar i em vaig girar un moment. Vaig alçar els ulls cap al pis dels Aguilar. La silueta del meu vell amic Tomàs es retallava a la finestra de la seva habitació. Em contemplava immòbil. El vaig saludar amb la mà. No em va retornar el gest. Al cap de pocs segons, es va retirar cap a l’interior. Vaig esperar gairebé cinc minuts amb l’esperança de veure’l reaparèixer, però va ser debades. La pluja em va fer plorar i jo vaig marxar d’allà amb els ulls entelats de llàgrimes.

Quan vaig tornar a la llibreria, vaig passar per davant del cine Capítol, on un parell de pintors enfilats a una bastida contemplaven desolats com el cartell que no s'havia acabat d'assecar se'ls desfeia a causa de l'aiguat. L'efígie estoica del sentinella de torn, repenjat a la paret de la llibreria, es podia distingir des de lluny. Quan vaig ser a prop de la rellotgeria del senyor Frederic Flavià, em vaig adonar que havia sortit al llindar a contemplar el xàfec. Encara es podien llegir al seu rostre les cicatrius que li havien quedat arran de la seva estada a Comissaria. Duia un vestit impecable de llana gris i sostenia un cigarret que encara no havia encès. El vaig saludar amb la mà i em va somriure.

—¿Què hi tens, Daniel, en contra del paraigua?

—¿Que hi ha res més bonic que la pluja, senyor Frederic?

—La pneumònia. Apa, passa, que ja et tinc preparat l'encàrrec.

El vaig mirar sense entendre res. El senyor Frederic m'observava de fit a fit, el somriure intacte. Em vaig limitar a assentir i el vaig seguir fins a l'interior del seu basar de meravelles. Tan aviat com vam ser a dins, em va allargar una petita bossa de paper d'estrassa.

—Surt de pressa, que aquell estaquirot que vigila la llibreria no deixa de mirar.

Vaig fer una ullada a l'interior de la bossa. Hi havia un llibret enquadernat en pell. Un missal. El missal que el Fermín duia a les mans l'última vegada que l'havia vist. El senyor Frederic, empenyent-me cap al carrer, em va segellar els llavis amb un greu assentiment. Un cop al carrer, va recobrar el seu aspecte rialler i va alçar la veu.

—Recordat de no forçar la maneta quan li donis corda o tornarà a saltar, ¿entesos?

—No pateixi, senyor Frederic, i gràcies.

Me'n vaig allunyar amb un nus a la boca de l'estómac que se m'estrenyia a cada pas mentre m'acostava a l'agent de paisà que vigilava la llibreria. Quan vaig passar pel seu davant, el vaig saludar amb la mateixa mà amb què sostenia la bossa que m'havia donat el senyor Frederic. L'agent se la mirava amb poc interès. Vaig entrar dins de la llibreria. El pare continuava dret darrere el taulell com si no s'hagués mogut des que jo havia sortit. Em va mirar apesarat.

—Escolta, Daniel, sobre allò d'abans...

—No pateixis. Tenies raó.

—Estàs tremolant.

Vaig assentir vagament i vaig veure que anava a buscar un termos. Vaig aprofitar la circumstància per ficar-me al petit lavabo de la rebotiga i examinar el missal. La nota del Fermín va lliscar per l'aire, voleiant com una papallona. La vaig caçar al vol. El missatge estava escrit en un full gairebé transparent de paper de fumar en una cal·ligrafia diminuta. El vaig posar a contrallum per poder-lo desxifrar.

Amic Daniel,

No es cregui vostè ni una paraula del que diuen els diaris sobre l'assassinat de la Núria Monfort. Com sempre, és una mentida podrida. Jo estic sa i estalvi, i amagat en un lloc segur. No intenti trobar-me ni enviar-me missatges. Destruïu aquesta nota tan aviat com l'hagi llegida. No cal que se l'empassi, n'hi haurà prou si la crema o en fa miques. Jo ja em posaré en contacte amb vostè gràcies al meu enginy i al bon ofici de tercers en concòrdia. Li prego que transmeti l'essència d'aquest missatge, en clau i amb tota discreció, a la meua estimada. Vostè no faci res. El seu amic, el tercer home,

FRdT

Jo ja començava a rellegir la nota quan algú va tustar a la porta del lavabo.

—¿Que està ocupat? —va fer una veu desconeguda.

El cor em va fer un salt. Sense saber quina altra cosa podia fer, vaig fer una bola amb el full de paper de fumar i me la vaig empassar. Vaig estirar la cadena i vaig aprofitar el brogit de canonades i cisternes per acabar-me d'empassar la piloteta de paper. Tenia gust de cera i de Sugus. Quan vaig obrir la porta, vaig ensopegar amb la rialla de rèptil de l'agent de policia que, només feia uns segons, s'havia repenjat a la paret de la llibreria.

—Disculpi, potser és perquè no para de ploure, però és que tenia molta necessitat d'orinar, per no dir una altra cosa...

No pateixi, home —vaig dir jo, cedint-li el pas—. Vostè mateix.

—Moltes gràcies.

L'agent, que sota la llum de la bombeta em va semblar una petita mostela, em va mirar de dalt a baix. La seva mirada de claveguera es va aturar en el missal.

—És que jo, si no llegeixo, no hi ha manera —vaig argumentar.

—A mi em passa el mateix. I després diuen que no es llegeix en català. ¿Que me'l podria deixar?

—Allà, al damunt de la cisterna, hi té l'últim premi de la crítica especialitzada —el vaig tallar jo—. Resulta infal·lible.

I me'n vaig anar sense perdre les maneres cap a on era el pare, que m'estava preparant una tassa de cafè amb llet.

—¿I aquest, què? —vaig preguntar jo.

—M'ha jurat que s'estava cagant. ¿Què volies que fes?

—Deixar-lo al carrer i així s'hauria escalfat una miqueta.

El pare va arrufar les celles.

—Si no et fa res, jo ja me'n vaig a casa.

—Es clar que no. I posa't roba seca, que si no enxamparàs una pulmonia.

El pis estava fred i silenciós. Me'n vaig anar a la meua habitació i vaig mirar per la finestra. El segon sentinella continuava allà a sota, a la porta de l'església de Santa Anna. Em vaig treure la roba xopa i em vaig enfundar un pijama gruixut i una bata que havia estat del meu avi. Em vaig estirar al llit sense molestar-me a encendre el llum i em vaig abandonar a la penombra i a la remor de la pluja als vidres. Vaig tancar els ulls i vaig intentar conjurar la imatge, el tacte i l'olor de la Bea. La nit passada, no havia pogut dormir i ben aviat em va vèncer el cansament. En els meus somnis, la silueta encaputxada d'una parca de vapor cavalcava sobre Barcelona, una visió espectral que sobresortia per damunt de torres i teulades, i que sostenia en els seus fils negres centenars de petits taüts blancs que deixaven al seu pas un rastre de flors negres en els pètals de les quals, escrit en sang, s'hi llegia el nom de Núria Monfort.

Em vaig despertar quan despuntava una alba grisa, de vidres entelats. Em vaig abrigar i em vaig calçar unes botes de mitja canya. Vaig sortir al passadís amb cautela i vaig creuar el pis gairebé a les palpentes. Em vaig esmunyir per la porta i vaig sortir al carrer. Els quioscos de les Rambles ja mostraven les seves llums des de la llunyania. Em vaig acostar al que navegava entre la boira al costat de l'entrada del carrer dels Tallers i vaig

comprar-hi la primera edició del dia, que encara feia olor de tinta tèbia. Vaig passar les pàgines de pressa fins que vaig trobar la secció de les esqueles. El nom de Núria Monfort hi apareixia sota una creu d'impremta i vaig notar que em tremolava la mirada. Me'n vaig anar amb el diari plegat sota el braç, tot buscant la foscor. L'enterrament era aquella tarda, a les quatre, al cementiri de Montjuïc. Vaig tornar a casa fent marrada. El meu pare continuava dormint i vaig tornar a la meua habitació. Vaig seure davant l'escriptori i vaig treure la meua ploma Meinsterstück del seu estoig. Vaig agafar un foli en blanc i vaig desitjar que el plomí em guiés. A les meves mans, la ploma no tenia res a dir. Vaig conjurar inútilment les paraules que volia oferir a la Núria Monfort, però vaig ser incapaç d'escriure o de sentir res, excepte aquell terror inexplicable de la seva absència, de saber-la perduda, arrencada de soca-rel. Vaig saber que algun dia tornaria a mi, mesos o anys després, que sempre portaria el seu record quan sentís el frec d'un estrany, que recuperaria aquelles imatges que no em pertanyien, sense saber si era digne de tot plegat. Te'n vas enmig de les ombres, vaig pensar. També vas viure així.

43

Poc abans de les tres de la tarda, vaig pujar a l'autobús, al passeig de Colom, que em duria fins al cementiri de Montjuïc. A través del vidre, es podia veure el bosc dels pals majors i les banderoles dels vaixells que aletejaven a la dàrsena del port. L'autobús, que anava gairebé buit, va voltar la muntanya de Montjuïc i va enfilars la ruta que pujava fins a l'entrada est del gran cementiri de la ciutat. Jo era l'últim passatger.

—¿A quina hora passa l'últim autobús? —vaig demanar al conductor abans de baixar.

—A dos quarts de cinc.

El conductor em va deixar a les portes del recinte. Una avinguda de xiprers es dreçava enmig de la boira. Fins i tot des d'allà, al peu de la muntanya, s'albirava la infinita ciutat de morts que s'enfilava pel turó fins arribar al cim. Avingudes de tombes, passejos de làpides i carrerons de mausoleus, torres coronades per àngels ignis i boscos de sepulcres es multiplicaven els uns arribats als altres. La ciutat dels morts era una fossa de palaus, una ossera de mausoleus monumentals custodiats per exèrcits d'estàtues de pedra putrefacta que s'enfonsaven en el fang. Vaig respirar fondo i em vaig endinsar pel laberint. La meua mare estava enterrada a un centenar de metres d'aquell camí flanquejat per galeries inacabables de morts i desolació. A cada pas, podia sentir el fred, el buit i la fúria d'aquell lloc, l'horror del seu silenci, de les cares atrapades en vells retrats abandonats a la companyia de les espelmes i les flors mortes. Al cap d'una estona, vaig començar a veure en la llunyania els fanals de gas encesos al voltant de la fossa. Les siluetes de mitja dotzena de persones s'arreglaven, retallant-se contra un cel de cendra. Vaig apressar-me i em vaig aturar on ja es podien sentir les paraules del capellà.

El taüt, un cofre de fusta de pi sense polir, descansava damunt del fang. Dos enterramorts el custodiaven, repenjats sobre les pales. Vaig escorcollar els presents. El vell Isaac, el guardià del Cementiri dels Llibres Oblidats, no havia anat a l'enterrament de la seva filla. Vaig reconèixer la veïna del replà, que sanglotava sacsejant el cap mentre un home d'aspecte derrotat la consolava acariciant-li l'esquena. El seu marit, vaig suposar. Al seu costat, hi havia una dona d'uns quaranta anys, vestida de gris, que duia un ram de flors. Plorava en silenci, desviant la mirada de la fossa i serrant els llavis. No l'havia vista mai. Separat del grup, enfundat en una gavadina fosca i sostenint el barret, amb les mans, a l'esquena, hi havia el policia que m'havia salvat la vida el dia anterior. El Palacios. Va alçar la mirada i em va observar sense moure les parpelles durant uns segons. Les paraules cegues del sacerdot, desproveïdes de sentit, eren Túnica cosa que ens separava del silenci esfereïdor. Vaig contemplar el taüt, esquixat d'argila. La vaig imaginar estesa a dins i no em vaig adonar que estava plorant fins que aquella desconeguda vestida de gris se'm va acostar i em va oferir una de les flors del seu ram. Em vaig quedar allà fins que el grup es va dispersar i, obeïnt un senyal del sacerdot, els enterramorts es van disposar a fer la seva feina a la llum dels fanals. Em vaig guardar la flor a la butxaca de l'abric i me'n vaig anar, incapaç de dir l'adéu que m'havia portat fins allà.

Ja començava a fer-se fosc quan vaig arribar a la porta del cementiri. Vaig suposar que havia perdut l'últim autobús. Em vaig disposar a emprendre una llarga caminada a l'ombra de la necròpolis i vaig començar a caminar per la carretera que vorejava el port tot tornant a Barcelona. Un automòbil negre estava aparcant al davant, a una vintena de metres, amb els llums encesos. Una silueta hi fumava un cigarret a l'interior. Quan m'hi vaig acostar, el Palacios em va obrir la porta de l'acompanyant i em va indicar que hi pugés.

—Puja, que et portaré a casa. A aquestes hores, ja no trobaràs ni autobusos ni taxis per aquí.

Vaig dubtar un moment.

—Prefereixo anar caminant.

—No diguis bajanades. Puja.

Parlava amb el to altiu de qui està acostumat a manar i a ser obeït a l'acte.

—Sisplau —hi va afegir.

Vaig pujar al cotxe i el policia va engegar el motor.

—Enric Palacios —va dir, oferint-me la mà.

No la hi vaig estrènyer.

—Si em deixa a Colom, ja m'anirà bé.

El cotxe va arrancar d'una sotragada. Ens vam endinsar per la carretera i en vam recórrer un bon tram sense dir res.

—Vull que sàpigues que em sap molt greu això de la senyora Monfort.

En els seus llavis, aquelles paraules em van semblar una obscenitat, un insult.

—Li agraeixo que em salvés la vida l'altre dia, però li he de dir que tant me fot ei que vostè senti, senyor Enric Palacios.

—Jo no sóc el que tu et penses, Daniel. Voldria ajudar-te.

—Si espera que li digui on és el Fermín, ja em pot deixar aquí mateix...

—M'importa un rave on sigui el teu amic. Ara no estic de servei.

Jo no vaig dir res.

—No confies en mi, i no te'n culpo pas. Però, almenys, escolta'm. Això ja ha anat massa lluny. Aquesta dona no havia de morir. Et demano que ho deixis córrer i que t'oblidis per sempre d'aquell home, del Carax.

—Vostè parla com si el que està passant depengués de la meva voluntat. Jo només sóc un espectador. La funció la fan vostès i el seu cap.

—Estic fart d'enterraments, Daniel. No vull haver d'anar al teu.

—Més val, perquè no hi està pas convidat.

—Parlo seriosament.

—I jo també. Faci el favor de parar i deixar-me aquí mateix.

—D'aquí a dos minuts, ja serem a Colom.

—Tant se val. Aquest cotxe fa pudor de mort, com vostè. Deixi'm baixar.

El Palacios va disminuir la marxa i es va aturar al voral de la carretera. Vaig baixar del cotxe i vaig tancar d'un cop de porta, evitant la mirada del Palacios. Vaig esperar que s'hagués allunyat, però el policia no es decidia a tornar-se a posar en marxa. Em vaig girar i vaig veure que abaixava la finestreta. Em va semblar que hi havia sinceritat, fins i tot dolor, en els seus ulls, però em vaig negar a donar-los crèdit.

—La Núria Monfort va morir als meus braços, Daniel —va dir—. Em sembla que les seves últimes paraules van ser un missatge per a tu.

—¿Què va dir? —vaig preguntar jo, la veu tenallada pel fred—. ¿Va dir el meu nom?

—Delirava, però em fa l'efecte que es referia a tu. En un moment determinat, va dir que hi ha presons pitjors que les paraules. Després, abans de morir, em va demanar que et digués que la deixessis marxar.

El vaig mirar sense entendre res.

—¿Que la deixés marxar? ¿A qui?

—A una tal Penèlope. Vaig imaginar que devia ser la teva xicota.

El Palacios va abaixar els ulls i es va endinsar en la vermellor del crepuscle. Em vaig quedar mirant els llums del cotxe que es perdien en les tenebres blavoses i escarlates, desconcertat. Al cap de poc, vaig anar caminant, ja de retorn, cap al passeig de Colom, mentre em repetia aquells últims mots de la Núria Monfort sense entendre'n el sentit. Quan vaig arribar al Portal de la Pau, em vaig aturar a contemplar el moll al costat de l'embarcador de les golondrines. Vaig seure als esglaons que es perdien en les aigües tèrboles, al mateix lloc on, una nit ja perduda de feia una colla d'anys, havia vist per primera vegada Laín Coubert, l'home sense rostre.

—Hi ha presons pitjors que les paraules —vaig murmurar.

Només llavors vaig entendre que el missatge de la Núria Monfort no anava destinat a mi. No era pas jo qui devia deixar escapar la Penèlope. Les seves últimes paraules no havien estat per a un estrany, sinó per a l'home que havia estimat en silenci durant quinze anys: el Julià Carax.

Vaig arribar a la plaça de Sant Felip Neri quan ja es feia fosc. El banc on havia vist per primera vegada la Núria Monfort era al peu d'un fanal, buit i tatuat amb tallaplomes amb noms d'enamorats, insults i promeses. Vaig alçar els ulls fins a les finestres de la casa de la Núria al tercer pis i hi vaig veure una resplendor de coure, oscil·lant. Una espelma.

Em vaig endinsar per la gruta de la porteria fosca i vaig pujar les escales a les palpent. Em tremolaven les mans quan vaig bar al replà del tercer. Una fil de llum vermellosa despuntava per sota del marc de la porta, entreoberta. Vaig posar la mà sobre el pom i em vaig quedar allà, immòbil, escoltant. Em va semblar que sentia un murmuri, un alè entretallat que venia de l'interior. Durant un moment, vaig pensar que, si obria aquella porta, la trobaria esperant-me a l'altre costat, fumant a la vora del balcó amb les cames arronsades i repenjada a la paret, ancorada al mateix lloc en què l'havia deixat. Suaument, com si tingués por de molestar-la, vaig obrir la porta i vaig entrar al pis. Les cortines del balcó onejaven a la sala. La silueta estava asseguda a la vora de la finestra, el rostre indefinit pel contrallum, immòbil, sostenint un ciri encès a les mans. Una perla de claror va lliscar per la seva pell, brillant com la resina fresca, i va anar a parar a la seva falda. L'Isaac Monfort es va girar amb la cara solcada de llàgrimes.

—No l'he vist aquesta tarda a l'enterrament —vaig dir jo.

Va fer que no en silenci, assecant-se els ulls amb el revers de la solapa.

—La Núria no hi era —va murmurar, al cap d'una estona—. Els morts no van mai al seu propi enterrament.

Va fer una ullada al voltant, com si d'aquella manera volgués indicar-me que la seva filla era en aquella sala, asseguda amb nosaltres en la penombra, escoltant-nos.

—¿Sap que jo no havia estat mai en aquesta casa? —va dir—. Sempre que ens vèiem era la Núria qui em venia a visitar. «Per a vostè és més fàcil, pare —deia ella—. ¿Per què ha de pujar escales?». I jo sempre li deia: «Entesos, si no em convides, no vindré pas», i ella em contestava: «No cal que el convidi a casa, pare, es convida els estranys. Vostè pot venir quan vulgui». En més de quinze anys, no la vaig venir a veure ni una sola vegada. Sempre li deia que havia triat un mal barri. Poca llum. Una casa vella. Ella només assentia. Com quan li deia que havia triat una mala vida. Poc futur. Un marit sense ofici ni benefici. És curiós com jutgem els altres i no ens adonem de com és de miserable el nostre desdeny fins que ens falten, fins que ens els prenen. Ens els prenen perquè no han estat mai nostres...

La veu de l'ancià, despullada del seu vel d'ironia, s'anava enfonsant i sonava gairebé tan vella com la seva mirada.

—La Núria se l'estimava molt, Isaac. No ho dubti ni un moment. I em consta que ella també se sentia estimada per vostè —vaig improvisar.

El vell Isaac va tornar a fer que no amb el cap. Somreia, però les llàgrimes li vessaven generoses i callades.

—Potser sí, que m'estimava, a la seva manera, com jo també l'estimava a ella a la meua manera. Però no ens coneixíem. Potser perquè jo no vaig deixar mai que ella em conegués, o no vaig fer mai cap pas per conèixer-la. Vam passar la vida com dos desconeguts que s'han vist cada dia i se saluden per cortesia. I crec que potser es va morir sense perdonar-me.

—Isaac, jo li ben asseguro...

—Daniel, vostè és jove i hi posa voluntat, però encara que he begut i no sé gaire el que em dic, vostè encara no ha après a mentir prou bé per enganyar un vell amb el cor podrit de misèries.

Vaig abaixar la mirada.

—La policia diu que l'home que la va matar és amic seu —va comentar l'Isaac.

—La policia diu mentida.

L'Isaac va assentir.

—Ja ho sé.

—Li asseguro...

—No cal, Daniel. Sé que vostè diu la veritat —va dir l'Isaac, traient un sobre de la butxaca del seu abric.

—La tarda abans que es morís, la Núria em va venir a veure, com acostumava a fer anys enrere. Me'n recordo que anàvem sovint a menjar a un cafè del carrer de Guàrdia, al qual jo la portava de petita. Sempre xerràvem de llibres, de llibres vells. Ella m'explicava de vegades coses de la seva feina, foteses, les coses que s'expliquen a un desconegut en un autobús... Una vegada, em va dir que li sabia greu haver estat una decepció per a mi. Li vaig preguntar d'on havia tret aquella idea absurda. «Dels seus ulls, pare, dels seus ulls», va dir ella. Ni una sola vegada no em va passar pel cap que potser jo havia estat, per a ella, una decepció encara més gran. A vegades, ens pensem que les persones són dècims de loteria: que són aquí per fer realitat les nostres il·lusions absurdes.

—Isaac, amb tot el respecte, ha begut massa i no sap e que s'empesca.

—El vi converteix el savi en neci, i el neci en savi. Sé prou coses per comprendre que la meva pròpia filla no va confiar mai en mi. Confiava més en vostè, Daniel, i només l'havia vist un parell de vegades.

—Li asseguro que s'equivoca.

—L'última tarda que ens vam veure em va portar aquest sobre. Estava molt neguitosa, amoïnada per alguna cosa que no em va voler explicar. Em va demanar que guardés aquest sobre i que, si passava res, l'hi donés a vostè.

—¿Si passava res?

—Aquestes van ser les seves paraules. La vaig veure tan alterada que li vaig proposar que anéssim junts a la policia, que fos quin fos el problema ja hi trobaríem una solució. Llavors em va dir que la policia era l'últim lloc al qual podia acudir. Li vaig demanar que em revelés de què es tractava, però em va dir que se n'havia d'anar i em va fer prometre-li que li lliuraria a vostè aquest sobre si ella no tornava a buscar-lo en un parell de dies. Em va demanar que no l'obris.

L'Isaac em va allargar el sobre. Estava obert.

—La vaig enganyar, com sempre —va dir ell.

Vaig inspeccionar el sobre. Hi havia un feix de quartilles escrites a mà.

—¿Vostè les ha llegit? —vaig preguntar.

L'ancià va assentir lentament.

—¿Què diuen?

L'ancià va alçar el rostre. Li tremolaven els llavis. Em va semblar que havia envellit cent anys des de l'última vegada que l'havia vist.

—Es la història que vostè buscava, Daniel. La història d'una dona que no vaig conèixer mai, encara que portés el meu nom i la meva sang. Ara li pertany a vostè.

Em vaig guardar el sobre a la butxaca de l'abric.

—Li he de demanar que em deixi sol, aquí amb ella, si no li fa res. Fa una estona, mentre llegia aquestes pàgines, m'ha semblat que la retrobava. Jo, per més que m'hi esforci, només aconsegueixo recordar-la quan era petita. De petita, era molt callada, ¿ho sabia? S'ho mirava tot, pensativa, i no reia mai. El que més li agradava eren els contes. Sempre em demanava que li llegís contes i no crec que hi hagi hagut mai una nena que hagi après tan aviat a llegir. Deia que volia ser escriptora i redactar enciclopèdies i tractats d'història i de filosofia. Sa mare deia que tot allò passava per culpa meva, que la Núria m'adorava i, com que es pensava que el seu pare només s'estimava els llibres, ella volia escriure'n perquè son pare l'estimés a ella.

—Isaac, no em sembla una bona idea que vostè estigui sol aquesta nit. ¿Per què no ve amb mi? Aquesta nit, es podria quedar a casa, i així faria companyia al meu pare.

L'Isaac va tornar a negar.

—Tinc coses a fer, Daniel. Vagi-se'n a casa seva, i llegeixi aquestes pàgines. Li pertanyen.

L'ancià va desviar la mirada i jo me'n vaig anar cap a la porta. Ja era al llindar quan la veu de l'Isaac em va cridar, ben just un murmurí.

—¿Daniel?

—Sí.

—Vagi amb molt de compte.

Quan vaig sortir al carrer, em va semblar que la foscor s'arrossegava per l'empedrat, que m'estalonava. Em vaig apressar i no vaig disminuir el ritme fins que vaig arribar al pis de Santa Anna. Quan vaig entrar a casa, vaig trobar el meu pare refugiat a la seva butaca amb un llibre obert a la falda. Era un àlbum de fotografies. Quan em va veure, es va incorporar amb una expressió d'alleujament, com si li haguessin arrencat el pes del cel del damunt.

—Ja estava amoïnat —va dir—. ¿Com ha anat l'enterrament?

Em vaig arronsar d'espatlles i el meu pare va fer que sí amb gravetat, com si ja donés el tema per acabat.

—T'he preparat una mica de sopar. Si et ve de gust, el torno a escalfar i...

—No tinc gana, gràcies. Ja he picat alguna cosa.

Em va mirar als ulls i va tornar a assentir. Es va girar i va començar a recollir els plats que havia posat a la taula. Fou llavors, sense saber gaire per què, que m'hi vaig acostar i el vaig abraçar, pare, sorprès, em va abraçar a mi.

—Daniel, ¿estàs bé?

Vaig estrènyer el pare amb els braços amb força.

—T'estimo, pare —vaig murmurar.

Repicaven les campanes de la catedral quan vaig començar a llegir el manuscrit de la Núria Monfort. La seva cal·ligrafia menuda i polida em va recordar la pulcritud del seu escriptori, com si hagués volgut buscar en les paraules la pau i la seguretat que la vida no li havia volgut concedir.

NÚRIA MONFORT:
MEMÒRIA D'APAREGUTS

1933-1955

1

No hi ha segones oportunitats, excepte per al remordiment. El Julià Carax i jo ens vam conèixer la tardor del 1933. Llavors, jo treballava per a l'editor Josep Cabestany. El senyor Cabestany l'havia descobert el 1927 durant un dels seus viatges «de prospecció editorial» a París. El Julià es guanyava la vida tocant el piano a les tardes en una casa de barrets i escrivia a les nits. La propietària del local, una tal Irene Marceau, feia tractes amb la majoria d'editors de París i, gràcies als seus precs, favors o amenaces d'indiscreció, el Julià Carax havia aconseguit publicar unes quantes novel·les en diferents editorials amb uns resultats comercials desastrosos. En Cabestany havia adquirit els drets exclusius per editar l'obra de Carax en llengua catalana per una quantitat ridícula que incloïa, a més, la traducció dels originals del francès al català a càrrec de l'autor. Confiava poder vendre'n uns dos mil exemplars de cada edició, però els dos primers títols que va publicar a Catalunya van ser un fracàs rotund: ben just si se'n van vendre un centenar d'exemplars de cadascun. Tot i els mals resultats, cada dos anys rebíem un nou manuscrit del Julià, que en Cabestany acceptava sense posar-hi pegues, al·legant que s'havia compromès amb l'autor, que no tot eren els beneficis i que calia promocionar la bona literatura.

Un dia, intrigada, li vaig preguntar per què continuava publicant novel·les del Julià Carax i perdent diners. Com a resposta, en Cabestany va anar fins a la prestatgeria, va agafar una còpia d'un llibre del Julià i em va convidar a llegir-lo. I ho vaig fer. Al cap de dues setmanes, ja els havia llegit tots. Aquesta vegada, la meva pregunta fou que com era possible que es venguessin tan pocs exemplars d'aquelles novel·les.

—No ho sé —va dir en Cabestany—. Però ho seguirem intentant.

Em va semblar un gest noble i admirable que no encaixava gaire amb la imatge fenícia que jo m'havia fet del senyor Cabestany. Potser l'havia jutjat

malament. La figura del Julià Carax cada vegada m'intrigava més. Tot el que l'envoltava era ple de misteri. Un o dos cops al mes, com a mínim, algú trucava preguntant per l'adreça del Julià Carax. Ben aviat em vaig adonar que era sempre la mateixa persona, que s'identificava amb noms diferents. Jo em limitava a dir-li el que ja deien les contraportades dels llibres, que el Julià Carax vivia a París. Amb el temps, aquell home va deixar de trucar. Jo, per si de cas, havia esborrat l'adreça del Carax dels arxius de l'editorial. Jo era l'única persona que l'escrivia i ja me la sabia de memòria.

Al cap d'uns mesos, per casualitat, em vaig trobar amb els fulls de comptabilitat que el taller d'impressió enviava al senyor Cabestany. Quan els vaig mirar, em vaig adonar que les edicions dels llibres del Julià Carax estaven totalment sufragades per un individu aliè a l'empresa, del qual jo no n'havia sentit a parlar mai: Miquel Moliner. Encara més: els costos d'impressió i distribució de les obres eren substancialment inferiors a la xifra facturada al senyor Moliner. Les xifres no enganyaven: l'editorial estava fent diners imprimint llibres que anaven a parar directament a un magatzem. No vaig tenir prou valor per qüestionar les indiscrecions financeres d'en Cabestany. Tenia por de perdre el lloc de treball. El que vaig fer va ser anotar l'adreça a la qual enviàvem les factures a nom de Miquel Moliner, un palauet al carrer de la Portaferrissa. Vaig guardar aquella adreça durant mesos abans d'atrevir-me a visitar-lo. Finalment, la meva consciència va poder més i em vaig presentar a casa seva disposada a dir-li que en Cabestany l'estava estafant. Va somriure i em va dir que ja ho sabia.

—Tothom s'acaba dedicant a aquelles coses per a les quals té talent.

Li vaig preguntar si havia estat ell qui havia estat trucant tan sovint per esbrinar l'adreça de Carax. Em va dir que no i, amb gest ombrívol, em va advertir que no havia de donar a ningú aquesta adreça. Mai.

El Miquel Moliner era un home enigmàtic. Vivia tot sol en un palauet cavernós i gairebé en ruïnes que formava part de l'herència del seu pare, un industrial que s'havia enriquit amb la fabricació d'armes i, segons es deia, la promoció de guerres. El Miquel no volia viure luxosament i feia una vida gairebé monacal, dedicat a dilapidar aquells diners que considerava ensangonats en restaurants, museus, biblioteques, hospitals i a assegurar-se que les obres del seu amic de joventut, el Julià Carax, fossin publicades a la seva ciutat natal.

—De diners, me'n sobren, i d'amics com el Julià me'n falten — argumentava.

Ben just si es mantenia en contacte amb els seus germans o amb la resta de la família, a qui es referia com a estranys. No s'havia casat i rarament sortia del recinte del palau, en el qual només ocupava la planta superior. Allà hi tenia instal·lada la seva oficina, on treballava febrilment escrivint articles i columnes per a diversos diaris i revistes de Madrid i Barcelona, traduint textos tècnics de l'alemany i el francès, fent correcció d'estil d'enciclopèdies i manuals escolars... El Miquel Moliner estava posseït per la malaltia de la laboriositat culpable i, encara que respectava i fins i tot envejava l'ociositat en les altres persones, en fugia com de la pesta. No li agradava gens presumir de la seva ètica del treball, i bromejava sovint sobre la seva compulsió productiva i la descrivia com una forma menor de covardia.

—Mentre treballa, un no ha de mirar la vida als ulls.

Ens vam fer bons amics gairebé sense adonar-nos-en. Tots dos teníem molt en comú, potser massa i tot. El Miquel em parlava de llibres, del seu venerat doctor Freud, de música, però sobretot del seu vell amic Julià. Ens vèiem gairebé cada setmana. El Miquel m'explicava històries dels dies del Julià al col·legi de Sant Gabriel. En conservava una col·lecció de fotografies antigues, de relats escrits per un Julià adolescent. El Miquel adorava el Julià, i a través de les seves paraules i els seus records, vaig aprendre a descobrir-lo, a inventar-ne una imatge en la seva absència. Un any després de conèixe'ns, el Miquel Moliner em va confessar que s'havia enamorat de mi. No el volia ferir, però tampoc no el volia enganyar. Era impossible enganyar el Miquel. Li vaig dir que l'apreciava moltíssim, que s'havia convertit en el meu millor amic, però que no n'estava enamorada. El Miquel em va dir que ja ho sabia.

—Estàs enamorada del Julià, però encara no ho saps.

L'agost del 1933, el Julià em va escriure per anunciar-me que gairebé havia acabat el manuscrit d'una nova novel·la titulada *El lladre de catedrals*. En Cabestany tenia uns contractes pendants de renovació al setembre amb Gallimard. Ja feia unes quantes setmanes que estava paratitzat per un atac de gota i, com a premi a la meva dedicació, va decidir que jo viatgés a França en comptes d'ell per tramitar els nous contractes i, de passada, visitar el Julià Carax i recollir la nova obra. Vaig escriure al Julià fent-li saber que el visitaria a mitjans de setembre i demanant-li si em

podia recomanar un hotel modest i de preu assequible. El Julià em va contestar dient-me que em podia instal·lar a casa seva, un pis modest a la barriada de Saint-Germain, i dedicar així els diners de l'hotel a altres despeses. El dia abans de marxar vaig visitar el Miquel per preguntar-li si volia que li fes arribar cap missatge al Julià de part seva. Va dubtar durant una estona llarga, i, en acabat, em va dir que no.

La primera vegada que vaig veure el Julià en persona va ser a l'estació d'Austerlitz. La tardor havia arribat a París a traïció i l'estació era plena de boira. Em vaig quedar esperant a l'andana, mentre els passatgers se n'anaven cap a la sortida. Ben aviat em vaig quedar sola i vaig veure un home enfundat en un abric negre que es repenjava a la paret de l'entrada de l'andana i que m'observava a través del fum d'un cigarret. Durant el viatge, m'havia preguntat sovint com reconeixeria el Julià. Les fotografies que n'havia vist a la col·lecció del Miquel Moliner tenien, pel cap baix, tretze o catorze anys. Vaig mirar a una banda i a l'altra de l'andana. No hi havia ningú més, tret d'aquella figura i de mi. Em vaig adonar que l'home em contemplava amb certa curiositat, potser esperant una altra persona, com jo. No podia ser ell. Segons les meves dades, el Julià tenia llavors trenta-dos anys, i aquell home em va semblar més gran. Tenia els cabells canosos i una expressió de tristesa o cansament. Massa pàl·lid i massa prim, o potser només era cosa de la boira i de l'esgotament del viatge. Jo havia après a imaginar un Julià adolescent. Em vaig acostar a aquell desconegut amb cautela i el vaig mirar als ulls.

—Julià?

L'estrany em va somriure i va assentir. El Julià Carax tenia el somriure més bonic del món. Era l'única cosa que en quedava.

El Julià vivia en unes golfes a la barriada de Saint-Germain. El pis es reduïa a dues peces: una sala amb una cuina diminuta que donava a una balustrada des de la qual es veien les torres de Notre-Dame emergint rere una selva de teulades i boirina, i un dormitori sense finestres amb un llit individual. El bany era al fons del passadís del pis de sota, i el compartia amb la resta dels veïns. El conjunt de l'habitatge era més petit que el despatx del senyor Cabestany. El Julià l'havia netejat a consciència i ho havia disposat tot per acollir-m'hi amb senzillesa i decòrum. Vaig fer veure que estava encantada amb la casa, que encara feia olor del desinfectant i de la cera que el Julià havia fet servir amb més voluntat que traça. Els llençols del llit semblaven a punt d'estrenar. Em va semblar que tenien un estampat

amb dibuixos de dracs i castells. Llençols de nen. El Julià es va disculpar, tot dient-me que els havia comprat a un preu excepcional, però que eren de primera qualitat. Els que no duïen estampat costaven ben bé el doble, va argumentar, i eren més avorrits.

A la sala, hi havia un escriptori de fusta vella encarat a les torres de la catedral. Al damunt, hi descansava la màquina Underwood que havia adquirit amb la bestreta d'en Cabestany i dues piles de quartilles, una en blanc i l'altra escrita per les dues cares. El Julià compartia el pis amb un immens gat blanc al qual anomenava *Kurtz*. El felí m'observava amb recel, als peus del seu amo, i es llepava les urpes. Vaig comptar dues cadires, un penjador i poca cosa més. La resta eren llibres. Muralles de llibres cobrien les parets des de terra fins al sostre, en dues capes. Mentre jo inspeccionava el lloc, el Julià va sospirar.

—Hi ha un hotel a dos carrers d'aquí. Net, assequible i respectable. Vaig fer una reserva, per si de cas...

Jo tenia els meus dubtes, però no el volia ofendre.

—Aquí hi estaré perfectament, sempre que no suposi una molèstia per a tu, ni per al *Kurtz*.

El *Kurtz* i el Julià van intercanviar una mirada. El Julià va fer que no amb el cap, i el gat va imitar el seu gest. No m'havia adonat de com s'assemblaven l'un a l'altre. El Julià va insistir a cedir-me el dormitori. Ell, al·legava, gairebé no dormia i s'instal·laria a la sala en un llit plegable que li havia deixat el seu veí monsieur Darcieu, un ancià il·lusionista que llegia les línies de la mà a les senyoretes a canvi d'un petó. Aquella primera nit, vaig dormir d'una tirada, a causa de l'esgotament del viatge. Em vaig desvetllar a l'alba i vaig descobrir que el Julià havia sortit. El *Kurtz* dormia sobre la màquina d'escriure del seu amo. Roncava com un mastí. Em vaig acostar a l'escriptori i vaig veure el manuscrit de la nova novel·la que havia vingut a recollir.

El lladre de catedrals

A la primera pàgina, igual que a totes les novel·les del Julià, hi havia la dedicatòria, escrita a mà:

Per a P.

Em vaig sentir temptada de començar a llegir. Ja anava a girar la segona pàgina quan em vaig adonar que el *Kurtz* em mirava de reüll. Igual que havia vist que feia el Julià, vaig fer que no amb el cap. El gat també va fer el mateix, i vaig tornar les pàgines al seu lloc. Al cap d'una estona, el Julià va arribar portant pa acabat de fer, un termos de cafè i formatge fresc. Vam esmorzar a la balustrada. El Julià no parava de parlar, però defugia la meua mirada. A la llum de l'alba, em va semblar un nen envellit. S'havia afaitat i s'havia posat el que vaig suposar que devia ser el seu únic vestit decent, un tern de cotó de crema que es veia gastat, però que conservava la seva elegància. Em va parlar dels misteris de Notre-Dame, d'una suposada barcassa fantasma que solcava el Sena a les nits recollint les ànimes dels amants desesperats que s'havien suïcidat llançant-se a les aigües glaçades, i de mil i un encanteris que s'inventava sobre la marxa per tal que jo no li pogués preguntar res. Jo el contemplava en silenci, assentint, buscant-hi l'home que havia escrit els llibres que jo em sabia gairebé de memòria de tant rellegir-los, el noi que el Miquel Moliner m'havia descrit tantes vegades.

—¿Quants dies t'estaràs a París? —va preguntar.

Els meus assumptes amb Gallimard em portarien uns dos o tres dies, vaig suposar. La meua primera cita era aquella mateixa tarda. Li vaig dir que havia pensat d'agafar-me un parell de dies per conèixer la ciutat abans de tornar a Barcelona.

—París exigeix més d'un parell de dies —va dir el Julià—. I no s'avé a raons.

—No dispo de més temps, Julià. El senyor Cabestany és un patró generós, però tot té un límit.

—En Cabestany és un pirata, però fins i tot ell sap que París no es pot veure en dos dies, ni en dos mesos, ni en dos anys.

—No em puc estar dos anys a París, Julià.

El Julià em va mirar una llarga estona en silenci i em va somriure:

—¿I Per què no? ¿Que t'espera algú?

Els tràmits amb Gallimard i les meves visites de cortesia a diversos editors amb qui en Cabestany feia tractes em van ocupar tres dies sencers, tal com jo havia previst. El Julià m'havia assignat un guia i protector, un noi anomenat Hervé que ben just si tenia tretze anys i ja es coneixia la ciutat amb tots els ets i uts. L'Hervé m'acompanyava de porta a porta, s'assegurava d'indicar-me en quins cafès havia de fer un mos, quins carrers havia d'evitar, quines vistes havia de capturar... M'esperava durant hores a la porta de les oficines dels editors sense perdre mai el somriure i sense acceptar mai cap propina. L'Hervé parlava una mica el català, d'una manera divertida, i el barrejava amb tocs d'italià i de portuguès.

—Signore Carax, ja m'ha pagat con tuoda generositat pos meus servíçios...

Segons vaig poder deduir, l'Hervé era l'orfe d'una de les dames de l'establiment de la Irene Marceau, i vivia al seu àtic. El Julià li havia ensenyat a llegir, a escriure i a tocar el piano. Els diumenges el portava al teatre o a algun concert. L'Hervé idolatrava el Julià i semblava disposat a fer qualsevol cosa per ell, fins i tot acompanyar-me fins a la fi del món, si calia. En el nostre tercer dia, em va demanar si jo era la nòvia del *signore* Carax. Li vaig dir que no, que només era una amiga que el visitava. Em va semblar que això el decebia.

El Julià es passava gairebé totes les nits desvetllat, assegut al seu escriptori amb el *Kurtz* a la falda, repassant pàgines o simplement mirant les siluetes de les torres de la catedral en la llunyania. Una nit que jo tampoc no podia dormir pel soroll persistent de la pluja que esgarrapava la teulada, vaig anar a la sala. Ens vam mirar sense dir-nos res, i el Julià em va donar un cigarret. Contemplàrem la pluja en silenci durant una llarga estona. Després, quan va deixar de ploure, li vaig preguntar qui era P.

—La Penèlope —va contestar.

Li vaig demanar que me'n parlés, que em parlés també aquells tretze anys d'exili a París. A mitja veu, en la penombra el Julià em va explicar que la Penèlope era l'única dona que havia estimat.

Una nit d'hivern del 1921, la Irene Marceau es va trobar el Julià Carax vagant pels carrers, incapaç de recordar el seu nom i vomitant sang. Només duia a sobre unes quantes monedes i unes pàgines doblegades, escrites a mà. La Irene se les va llegir, i va pensar que havia ensopegat amb un autor

famós, totalment borratxo, i que potser un editor generós la recompensaria quan ell recobrés el coneixement. Almenys, aquesta era la seva versió; però el Julià sabia del cert que li va salvar la vida per compassió. Es va passar sis mesos en una habitació de l'àtic del bordell de la Irene, mentre s'anava recuperant. Els metges van advertir la Irene que si aquell individu tornava a enverinar-se, no hi podrien fer res. S'havia desfet l'estómac i el fetge, i hauria de passar la resta de la seva vida alimentant-se exclusivament de llet, formatge fresc i pa tou. Quan el Julià va poder tornar a parlar, la Irene li va preguntar qui era.

—Ningú —va contestar el Julià.

—Doncs ningú no viu a la meua esquena. ¿Què saps fer?

El Julià li va dir que sabia tocar el piano.

—Demostrea-ho.

El Julià va seure davant el piano del saló i, davant d'una intrigada audiència de quinze putetes adolescents mig despullades, va interpretar un nocturn de Chopin. Totes van aplaudir menys la Irene, que va dir que allò era música de morts i que elles vivien del negoci dels vius. Llavors, el Julià li va tocar un *ragtime* i un parell de peces d'Offenbach.

—Això ja sona millor.

La seva nova feina li proporcionava un sou, un sostre i dos àpats calents al dia.

A París, va sobreviure gràcies a la caritat de la Irene Marceau, que era l'única persona que l'animava a continuar escrivint. A ella li agradaven les novel·les romàntiques i les biografies de sants i màrtirs, que la intrigaven de manera extraordinària. Segons a seva opinió, el problema del Julià és que tenia el cor enverinat i que per això només podia escriure aquelles històries d'espants i tenebres. Tot i les seves objeccions, la Irene era qui havia aconseguit que el Julià trobés un editor per a les seves primeres novel·les, qui li havia proporcionat aquelles golfes on s'amagava del món, qui el vestia i el treia de casa perquè li toqués el sol i l'aire, qui li comprava llibres i qui feia que l'acompanyés a missa els diumenges i després a fer una passejada per les Tulleries. La Irene Marceau el mantenia viu sense demanar-li altra cosa a canvi que la seva amistat i la promesa que seguiria escrivint. Amb el temps, la Irene li va permetre endur-se alguna de les seves noies a les golfes, encara que només fos per dormir abraçats. La Irene feia broma dient que elles estaven gairebé tan soles com ell i que l'únic que volien era una mica d'afecte.

—El meu veí, monsieur Darcieu, em considera l'home més afortunat de l'univers.

Li vaig preguntar per què no havia tornat mai a Barcelona a buscar la Penèlope. Es va quedar sumit en un llarg silenci, i quan vaig buscar-li el rostre en la foscor, el tenia solcat de llàgrimes. Sense saber gaire bé què feia, em vaig agenollar al seu costat i el vaig abraçar. Ens vam quedar així, abraçats en aquella cadira, fins que ens va sorprendre la llum de l'alba. Ja no sé qui fou el primer a fer un petó a l'altre, ni si això té gaire importància. Sé que vaig trobar els seus llavis i que em vaig deixar acariciar sense adonar-me que jo també estava plorant i que no sabia per què. Aquell matí, i tots els que seguiren al llarg de les dues setmanes que vaig passar amb el Julià, ens vam estimar a terra, sempre en silenci. Després, mentre sèiem en un cafè o passejàvem pels carrers, el mirava als ulls i sabia sense necessitat de preguntar-li res que ell continuava estimant la Penèlope. Recordo que aquells dies vaig aprendre a odiar aquella noia de disset anys (perquè per mi la Penèlope sempre va tenir disset anys), a la qual no havia conegut mai i a qui ja començava a somiar. Em vaig inventar mil i una excuses per telegrafiar en Cabestany i perllongar la meva estada. Ja no m'amoïnava perdre aquella feina ni l'existència grisa que havia deixat a Barcelona. Sovint m'he preguntat si és que vaig arribar a París amb una vida tan buida que vaig caure en braços del Julià com les noies de la Irene Marceau, que pidolaven afecte a contracor. Només sé que aquelles dues setmanes que vaig passar amb el Julià foren l'únic moment de la meva vida en què vaig sentir que era jo mateixa, que vaig entendre amb l'absurda claredat de les coses inexplicables que no podria estimar mai cap altre home com estimava el Julià, encara que em passés la resta de la meva vida intentant-ho.

Un dia, el Julià es va quedar adormit als meus braços, exhaust. La tarda anterior, quan passava per davant de l'aparador d'una botiga d'empenyorament, s'hi va aturar per ensenyar-me una ploma estilogràfica que feia anys que estava exposada al mostrador i que, segons el botiguer, havia pertangut a Victor Hugo. El Julià no havia tingut mai ni un cèntim per comprar-la, però cada dia la venia a veure. Em vaig vestir sense fer gens de soroll i vaig anar a la botiga. La ploma costava un ull de la cara, i jo no disposava pas de tants diners, però el botiguer em va dir que acceptaria un xec en pessetes contra qualsevol banc espanyol que tingués oficina a París. Abans de morir, la meva mare m'havia dit que havia estalviat durant anys per poder-me comprar un vestit de núvia. La ploma de Victor Hugo es va

endur aquell vel tan preuat, i encara que jo sabia que era un bogeria, no vaig gastar mai els diners tan de gust. Quan vaig sortir de la botiga amb l'estoig fabulós, em vaig adonar que una dona em seguia. Era una dama molt elegant, amb els cabells argentats i els ulls més blaus que he vist mai. Se'm va acostar i es va presentar. Era la Irene Marceau, la protectora del Julià. El meu pigall Hervé li havia parlat de mi. Només em volia conèixer i preguntar-me si jo era la dona a la qual el Julià havia estat esperant tots aquells anys. No va caldre que respongués. La Irene es va limitar a assentir i em va fer un petó a la galta. La vaig veure allunyar-se carrer avall i vaig saber llavors que el Julià no seria mai meu, que l'havia perdut abans de començar. Vaig tornar a les golfes amb l'estoig de la ploma amagat a la meva bossa. El Julià m'esperava despert. Em va despullar sense dir res i vam fer l'amor per última vegada. Quan em va preguntar per què plorava, li vaig dir que eren llàgrimes de felicitat. Més tard, quan el Julià va sortir a buscar una mica de menjar, vaig fer l'equipatge i vaig deixar l'estoig amb la ploma al damunt de la seva màquina d'escriure. Vaig ficar el manuscrit de la novel·la a la meva maleta i vaig marxar abans que el Julià tornés. Al replà, vaig trobar-m'hi monsieur Darcieu, l'ancià il·lusionista que llegia les mans de les noies a canvi d'un petó. Em va agafar la mà esquerra i em va mirar amb tristesa.

—*Vous avez poison au coeur, mademoiselle.*

Quan vaig voler pagar-li la tarifa, ell va fer que no amb el cap, suaument, i va ser ell qui em va besar la mà.

Vaig arribar a l'estació d'Austerlitz just a temps per agafar el tren de les dotze que sortia cap a Barcelona. El revisor que em va vendre el bitllet em va preguntar si em trobava bé. Vaig assentir i em vaig tancar al compartiment. Quan el tren ja es posava en marxa, vaig mirar per la finestra i vaig albirar la silueta del Julià a l'andana, ai mateix lloc on l'havia vist la primera vegada. Vaig tancar els ulls i no els vaig tornar a obrir fins que el tren va haver deixat enrere l'estació i aquella ciutat embruixada on jo no podria tornar mai. Vaig arribar a Barcelona l'endemà, quan es feia de dia. Aquell dia, vaig fer els vint-i-quatre anys, i ja sabia que el millor de la meva vida havia quedat enrere.

2

Quan ja era a Barcelona, vaig deixar passar un temps abans de tornar a visitar el Miquel Moliner. Necessitava treure'm el Julià del cap i m'adonava que si el Miquel em preguntava coses sobre ell jo no sabia què dir-li. Però, quan ens vam tornar a trobar, jo no vaig haver de dir res. El Miquel em va mirar als ulls i es va limitar a assentir. Em va semblar que estava més prim que abans que jo anés a París, el rostre d'una pal·lidesa gairebé malaltissa, que jo vaig atribuir a l'excés de treball amb què es castigava. Em va confessar que tenia problemes econòmics. S'havia gastat gairebé tots els diners que havia heretat en les seves donacions filantròpiques i ara els advocats dels seus germans estaven intentant fer-lo fora del palauet al·legant que una clàusula del testament del vell Moliner especificava que el Miquel només podria fer ús d'aquell lloc sempre que el mantingués en bones condicions i pogués demostrar la solvència necessària per mantenir la propietat. En cas contrari el palau de Portaferri passaria a la custòdia dels seus altres germans.

—Abans de morir, el meu pare va intuir que jo em gastaria els seus calés en tot allò que ell detestava en vida, fins a l'últim cèntim.

Els seus ingressos com a columnista i traductor no li permetien, ni de bon tros, mantenir una casa com aquella.

—El que és difícil no és guanyar diners —es lamentava—. El que és difícil és guanyar-los fent una feina a la qual valgui la pena dedicar la vida.

Vaig sospitar que havia començat a beure d'amagat. A vegades, li tremolaven les mans. Jo el visitava cada diumenge i l'obligava a sortir al carrer i a allunyar-se de la seva taula de treball i de les seves enciclopèdies. Sabia que li resultava dolorós veure'm. Actuava com si no recordés que se m'havia declarat i que jo l'havia refusat, però, de vegades, el sorprenia mirant-me amb anhel i desig, amb una mirada de derrota. La meua única

excusa per sotmetre'l a aquella crueltat era purament egoista: només el Miquel sabia la veritat sobre el Julià i la Penèlope Aldaya.

Durant aquells mesos que vaig passar allunyada del Julià, la Penèlope Aldaya s'havia convertit en un espectre que no em deixava dormir i em devorava el pensament. Encara recordava l'expressió decebuda a la cara de la Irene Marceau quan va comprovar que jo no era la dona que el Julià estava esperant. La Penèlope Aldaya, absent i a traïció, era una enemiga massa poderosa per a mi. Invisible, la imaginava perfecta, una llum a l'ombra de la qual jo m'esvania, indigna, vulgar, tangible. Jo no havia pensat mai que pogués arribar a odiar tant, i tan a contracor, algú a qui ni tan sols coneixia, algú a qui no havia vist ni una sola vegada. Suposo que creia que si me la trobava cara a cara, si comprovava que era de carn i ossos, el seu encanteri es trencaria i el Julià tornaria a ser lliure. I jo amb ell. Volia creure que era una qüestió de temps, de paciència. Tard o d'hora, el Miquel m'explicaria la veritat. I la veritat em faria lliure.

Un dia, mentre passejàvem pel claustre de la catedral, el Miquel va tornar a insinuar el seu interès per mi. El vaig mirar i vaig veure un home sol, sense esperances. Sabia el que em feia quan el vaig portar a casa i em vaig deixar seduir per ell. Sabia que l'estava enganyant, i que ell també ho sabia, però no tenia res més al món. Fou així que ens vam convertir en amants, per desesperació. Jo veia en els seus ulls el que hauria volgut veure en els del Julià. Sentia que, quan m'hi lliurava, em venjava del Julià i de la Penèlope i de tot allò que se'm negava. El Miquel, malalt de desig i de solitud, sabia que el nostre amor era una farsa, i tot i això no em podia deixar. Cada dia bevia més i sovint no podia ni posseir-me. Llavors, bromejava amargament i deia que, comptat i debatut, ens havíem convertit en un matrimoni exemplar en un temps rècord. Ens estàvem fent mal l'un a l'altre per despit i per covardia. Una nit, quan gairebé ja feia un any que jo havia tornat de París, li vaig demanar que m'expliqués la veritat sobre la Penèlope. El Miquel havia begut i es va posar violent, com jo no l'havia vist mai. Ple de ràbia, em va insultar i em va acusar de no haver-lo estimat mai, de ser una meuca qualsevol. Em va arrencar la roba, esquinçant-me els vestits i, quan va voler forçar-me, jo em vaig estirar a terra i m'hi vaig oferir sense oposar resistència i plorant en silenci. El Miquel va quedar desfet i em va suplicar que el perdonés. Com m'hauria agradat poder estimar-lo a ell i no al Julià, poder triar quedar-me al seu costat. Però jo no podia. Ens vam abraçar en la foscor i li vaig demanar perdó per tot el mal

que li havia fet. Llavors em va dir que, si realment era allò el que jo volia, m'explicaria tota la veritat sobre la Penèlope Aldaya. Fins i tot en això em vaig equivocar.

Aquell diumenge del 1919 en què el Miquel Moliner havia acudit a l'estació de França a donar el bitllet d'anada a París al seu amic Julià, i a acomiadar-se'n, ja sabia que la Penèlope no hi aniria. Sabia que, dos dies abans, quan va tornar el senyor Ricard Aldaya de Madrid, la seva dona li havia confessat que havia sorprès el Julià i la seva filla Penèlope a l'habitació de la institutriu Jacinta. El Jordi Aldaya li havia explicat el que havia passat el dia abans, fent-li jurar que no ho explicaria mai a ningú. El Jordi li va explicar que, quan va saber la notícia, el senyor Ricard va esclatar d'ira i, cridant com un boig, va anar corrents cap a l'habitació de la Penèlope, que, en sentir els udols de son pare, s'havia tancat amb clau i plorava de pànic. El senyor Ricard va ensorrar la porta a puntades de peu i va trobar la Penèlope de genolls, tremolant i suplicant-li que la perdonés. Llavors, el senyor Ricard li va clavar una bufetada que la va fer anar de nassos per terra. Ni el mateix Jordi no va ser capaç de repetir-li les paraules que va proferir el senyor Ricard, que cremava de la ràbia. Tots els membres de la família s'esperaven a baix, aterrits, sense saber què fer. El Jordi es va amagar a la seva habitació, a les fosques, però allà també hi arribaven els crits del senyor Ricard. La Jacinta va ser despatxada aquell mateix dia. El senyor Ricard no es va dignar ni a veure-la. Va manar als seus criats que la fessin fora de casa i els va amenaçar dient-los que els passaria el mateix que a ella si qualsevol d'ells tornava a tenir-hi alguna relació.

Quan el senyor Ricard va baixar a la biblioteca ja era mitjanit. Havia deixat la Penèlope tancada amb clau a l'habitació que havia estat de la Jacinta i va prohibir terminantment que ningú pugés a veure-la, ni els membres del servei ni la família. Des de la seva habitació, el Jordi va sentir els seus pares que parlaven al pis de sota. El metge va arribar a la matinada. La senyora Aldaya el va portar fins a l'alcova on tenien tancada la Penèlope i es va esperar a la porta mentre el metge la reconeixia. Quan en va sortir, el metge es va limitar a assentir i a cobrar els seus honoraris. El Jordi va sentir que el senyor Ricard li deia que si comentava a algú el que havia vist allà, ell personalment s'asseguraria d'arruïnar la seva reputació i d'impedir que tornés a exercir la medicina. Fins i tot el Jordi entenia el que això volia dir.

El Jordi va confessar que estava molt amoïnat per la Penèlope i pel Julià. No havia vist mai el seu pare posseït per una còlera tan furiosa com

aquella. Fins i tot tenint en compte l'ofensa comesa pels amants, no entenia ni l'abast ni el sentit d'aquella ira. Hi havia d'haver alguna cosa més, va dir, alguna cosa més. El senyor Ricard ja havia donat ordres per tal que el Julià fos expulsat del col·legi de Sant Gabriel i s'havia posat en contacte amb el pare del noi, el barretaire, per fer-lo anar a l'exèrcit immediatament. El Miquel, quan va sentir allò, va decidir que no li podia dir la ventat al Julià. Si li revelava que el senyor Ricard Aldaya mantenia tancada la Penèlope i que ella duia a les entranyes el fill de tots dos, el Julià no agafaria mai aquell tren cap a París. Sabia que quedar-se a Barcelona suposaria la fi del seu amic. Així, doncs, va decidir enganyar-lo i deixar-lo marxar cap a París sense que sabés el que havia passat, deixant-li creure que la Penèlope es trobaria amb ell tard o d'hora. Quan es va acomiadar del Julià aquell dia a l'estació de França, va voler creure que no estava tot perdut.

Al cap d'uns dies, quan es va saber que el Julià havia desaparegut, es van obrir els inferns. El senyor Ricard Aldaya treia foc pels queixals. Va fer que mig departament de la policia es dediqués a buscar i capturar el fugitiu, sense cap èxit. Llavors, va acusar el barretaire d'haver sabotejat el pla que tots dos havien pactat i el va amenaçar amb la ruïna absoluta. El barretaire, que no entenia res, va acusar al seu torn la seva dona, la Sophie, d'haver ordit la fugida d'aquell fill infame i la va amenaçar de fer-la fora de casa per sempre. Ningú no va pensar que era el Miquel Moliner qui ho havia manegat tot. Ningú, tret del Jordi Aldaya, que, al cap de dues setmanes, el va anar a veure. Ja no traspuava el terror i la preocupació que l'havien tenallat feia uns dies. Era ben bé un altre Jordi Aldaya, adult i mancat d'innocència. Ja havia esbrinat què s'amagava sota la fúria del senyor Ricard. El motiu de la visita era ben simple: li va dir que ell sabia que havia ajudat el Julià a escapar-se. Li va anunciar que ja no eren amics, que no el volia tornar a veure mai més i el va amenaçar dient que el mataria si explicava a algú el que ell li havia revelat feia dues setmanes.

Al cap d'un temps, el Miquel va rebre la carta amb nom fals que el Julià li enviava des de París donant-li la seva adreça i comunicant-li que estava bé i que el trobava a faltar i interessant-se per la seva mare i per la Penèlope. El sobre contenia també una carta dirigida a la Penèlope perquè el Miquel la tornés a enviar des de Barcelona, la primera de moltes altres que la Penèlope no llegiria mai. Per prudència, el Miquel va deixar passar uns mesos. Després, escrivia setmanalment al Julià, explicant-li només allò que li semblava oportú, que era ben poca cosa. El Julià li parlava de París,

de les dificultats enormes que hi trobava, de com de sol i desesperat s'hi sentia. El Miquel li enviava diners, llibres i la seva amistat. El Julià acompanyava sempre les seves missives amb una altra carta destinada a la Penèlope. El Miquel les enviava des de diferents estafetes, tot i que sabia que era inútil. En les seves cartes, el Julià no parava de preguntar per la Penèlope. El Miquel no n'hi podia explicar res. Sabia per la Jacinta que la Penèlope no havia sortit de la casa de l'avinguda del Tibidabo des que el seu pare l'havia tancat a l'habitació del tercer pis.

Una nit, el Jordi Aldaya li va sortir al pas entre les ombres, a només dues cantonades de casa seva. «Ja véns a matar-me»? va preguntar el Miquel. El Jordi li va dir que venia a fer-li un favor a ell i al seu amic Julià. Li va donar una carta i li va suggerir que la fes arribar al Julià, on fos que estigués amagat. «Pel bé de tots», va sentenciar. El sobre contenia una quartilla escrita a mà per la Penèlope Aldaya:

Estimat Julià,

T'escric per fer-te saber que em casaré aviat i per pregar-te que no m'escriguis més, que m'oblidis i que refacis la teva vida. No et guardo rancor, però no seria sincera si no et confessés que no t'he estimat mai i que mai no et podré estimar. Et desitjo el millor, on sigui que estiguis.

PENÈLOPE

El Miquel va llegir i rellegir la carta mil vegades. El traç era inequívoc, però no va creure ni per un moment que la Penèlope hagués escrit aquella carta per pròpia voluntat. «On sigui que estiguis...». La Penèlope sabia perfectament on era el Julià: a París, esperant-la. Si fingia desconèixer on era, va pensar el Miquel, era precisament per protegir-lo. Per aquest mateix motiu, el Miquel no acabava d'entendre què era el que l'havia impulsat a escriure aquelles ratlles. ¿Què més podia fer el senyor Ricard Aldaya per amenaçar-la? ¿No n'hi havia prou de tenir-la tancada durant mesos en aquella alcova com una presonera? Més que ningú, la Penèlope sabia que aquella carta era una punyalada enverinada al cor del Julià: un jove de dinou anys, perdut en una ciutat llunyana i hostil, abandonat de tothom, sobrevivint només gràcies a les vanes esperances de tornar-la a veure. ¿De què el volia protegir quan l'apartava d'aquella manera del seu costat? Després de rumiar-hi molt, el Miquel va decidir no enviar la carta. No sense

saber-ne abans la motivació. Sense una raó de pes, no seria pas la seva mà la que enfonsés aquella daga a l'ànima del seu amic.

Al cap d'uns dies, va saber que el senyor Ricard, fart de veure la Jacinta Coronado voltant com un sentinella per les portes de casa seva tot pidolant notícies de la Penèlope, havia fet servir moltes influències i havia aconseguit que tanquessin la institutriu de la seva filla al manicomí d'Horta. Quan el Miquel Moliner la va voler visitar, se li va negar el permís. La Jacinta Coronado es va passar els seus tres primers mesos en una cel·la incomunicada. Després de tres mesos en el silenci i la foscor, li va explicar un dels metges, un individu molt jove i rialler, la docilitat de la pacient quedaria garantida. Seguint el que el cor li deia, el Miquel va decidir visitar la pensió en què la Jacinta havia estat vivint durant els mesos que seguien al seu acomiadament. Quan es va identificar, la patrona va recordar que la Jacinta havia deixat un missatge al seu nom i que encara li devia tres setmanes de lloguer. Va saldar el deute, tot i que pensava que era un tripijoc de la mestressa, i es va apoderar del missatge, en el qual la institutriu deia que tenia constància que una de les criades de la casa, la Laura, havia estat despatxada quan es va saber que havia fet arribar secretament al Julià una carta escrita per la Penèlope. El Miquel va deduir que l'única adreça a la qual, des del seu captiveri, la Penèlope havia pogut dirigir la missiva era el pis dels pares del Julià a la ronda de Sant Antoni, confiant que ells la farien arribar al seu fill a París.

Va decidir, doncs, visitar la Sophie Carax per tal de recuperar aquella carta i enviar-la al Julià. Quan va anar al domicili de la família Fortuny, el Miquel va tenir una sorpresa de mal averany: la Sophie Carax ja no hi vivia. Havia abandonat el seu marit feia uns dies, o aquesta era la brama que corria per l'escala. Llavors, el Miquel va intentar parlar amb el barretaire, que es passava els dies tancat a la seva botiga, corcat per la ràbia i la humiliació. El Miquel li va insinuar que havia vingut a buscar una carta que devia haver arribat a nom del seu fill Julià feia uns dies.

—Jo no tinc cap fill —va ser tot el que digué el barretaire.

El Miquel Moliner se'n va anar d'allà sense saber que aquella carta havia anat a parar a mans de la portera de l'edifici i que, molts anys després, tu, Daniel, la trobaries i llegiries les paraules que la Penèlope havia enviat, aquesta vegada de tot cor, al Julià, i que ell no va arribar a rebre mai.

Quan va sortir de la barreteria Fortuny, una veïna de l'escala que es va identificar com la Vicenteta se li va acostar i li va preguntar si estava

buscant la Sophie. Ell va fer que sí.

—Sóc amic del Julià.

La Vicenteta li va dir que la Sophie estava malvivint en una pensió situada en un carreró, al darrere de l'edifici de Correus esperant que sortís el vaixell que l'havia de portar a Amèrica. El Miquel va anar a aquella adreça, una escala estreta i miserable que defugia la llum i l'aire. Al cim d'aquella espiral polsegosa d'esglaons alts, el Miquel hi va trobar la Sophie Carax en una cofurna del quart pis, entollada d'ombres i d'humitat. La mare del Julià mirava cap a la finestra, asseguda a l'extrem d'un llit tronat on encara hi havia les dues maletes, tancades com taüts que segellaven els seus vint-i-dos anys a Barcelona.

Quan va llegir la carta firmada per la Penèlope que el Jordi Aldaya havia lliurat al Miquel, la Sophie va vessar llàgrimes de ràbia.

—Ella ho sap —va murmurar—. Pobrissona, ho sap...

—¿Què és el que sap? —va preguntar el Miquel.

—La culpa és meva —va dir la Sophie—. La culpa és meva.

El Miquel la sostenia als braços, sense entendre res. La Sophie no es va atrevir a mirar-lo als ulls.

—La Penèlope i el Julià són germans —va murmurar.

3

Molts anys abans de convertir-se en l'esclava de l'Antoni Fortuny, la Sophie Carax havia estat una dona que vivia del seu talent. Amb prou feines tenia dinou anys quan va arribar a Barcelona a la recerca d'una promesa de feina que no es va fer mai realitat. Abans de morir, el seu pare li havia procurat referències perquè entrés al servei dels Benarens, una pròspera família de comerciants alsacians establerta a Barcelona.

—Quan em mori —li insistia—, vés a veure'ls i t'acolliran com una filla.

La càlida acollida que va rebre va ser part del problema. Monsieur Benarens havia decidit acollir-la amb els braços, i les gònades, oberts i a tota vela. Madame Benarens, no sense apiadar-se d'ella i de la seva mala fortuna, li donà cent pessetes i la va treure de casa.

—Tu tens tota la vida per endavant, però jo només tinc aquest marit miserable i luxuriós.

Una escola de música del carrer de la Diputació s'avingué a donar-li feina com a professora particular de piano i solfeig. En aquell temps, era de bon to que les filles de famílies ben situades fossin instruïdes en les arts socials i esquitxades amb el do de la música de saló, on la polonesa era menys perillosa que la conversa o les lectures qüestionables. Així, doncs, la Sophie Carax va començar la rutina de visitar casalots palatins on criades emmidonades i mudes la duïen a salons de música on la infància hostil de l'aristocràcia industrial l'esperava per burlar-se del seu accent, la seva timidesa o la seva condició de serventa, pentagrama més o menys. Amb el temps, va aprendre a concentrar-se en aquella exigua dècima part dels seus alumnes que s'elevaven per sobre de la condició de feristeles perfumades, i a oblidar-ne la resta.

En aquella època, la Sophie va conèixer un jove barretaire (així es feia dir ell mateix amb orgull gremial) anomenat Antoni Fortuny, que semblava decidit a fer-li la cort a qualsevol preu. L'Antoni Fortuny, per qui la Sophie sentia una amistat cordial i res més, no va trigar a demanar-li que es casés amb ell, oferta que la Sophie rebutjava una dotzena de vegades al mes. Cada vegada que s'acomiadaven, la Sophie confiava a no tornar-lo a veure més, perquè no el volia ferir. El barretaire, impermeable a tota negativa, tornava a atacar i la convidava a un ball, a passejar o a un berenar de xocolata amb xurros al carrer de la Canuda. Sola a Barcelona, la Sophie trobava difícil resistir-se al seu entusiasme, a la seva companyia i a la seva devoció. Només li calia mirar f Antoni Fortuny per saber que no podria estimar-lo mai. No com ella somiava arribar a estimar algú algun dia. Però li costava rebutjar la imatge d'ella mateixa que veia en els ulls embruixats del barretaire. Només en aquells ulls ella hi veia la Sophie que hauria desitjat ser.

Així, doncs, per anhel o per debilitat, la Sophie seguia jugant amb el festeig del barretaire, creient que un dia ell coneixeria una altra noia més disposada i se n'aniria cap a rumbos més profitosos. Mentrestant, sentir-se desitjada i apreciada era suficient per cremar la solitud i la nostàlgia de tot el que havia deixat enrere. Veia l'Antoni cada diumenge, després de missa. La resta de la setmana, la dedicava a les classes de música. La seva alumna predilecta era una noia de notable talent que es deia Anna Valls, filla d'un pròsper fabricant de maquinària tèxtil que havia fet fortuna des del no-res, a força d'enormes sacrificis, majoritàriament aliens. L'Anna declarava el seu desig d'arribar a ser una gran compositora i interpretava per a la Sophie petites peces que componia imitant motius de Grieg i Schumann, amb certa traça. Tot i que el senyor Valls estava convençut que les dones eren incapaces de compondre res que no fos mitja i cobrellits de punt, veia amb bons ulls que la seva filla es convertís en una competent intèrpret al teclat, ja que tenia plans de casar-la amb algun hereu de bon cognom, i sabia que a la gent refinada li agraden les qualitats extravagants en les noies casadores, a més de la docilitat i l'exuberant fertilitat d'una joventut en flor.

Fou a casa dels Valls on la Sophie va conèixer un dels màxims benefactors i padrins financers del senyor Valls: el senyor Ricard Aldaya, hereu de l'imperi Aldaya, ja llavors la gran esperança blanca de la plutocràcia de finals de segle. Ricard Aldaya s'havia casat mesos enrere amb una rica hereva de bellesa enlluernadora i nom impronunciable,

atributs que les males llengües donaven per certs, ja que es deia que ni el seu recent marit li veia cap mena de bellesa ni es molestava a esmentar el seu nom. Havia estat un matrimoni entre famílies i bancs, no una criaturada romàntica, deia el senyor Valls, que tenia molt clar que una cosa era el llit i una altra l'interès.

La Sophie en va tenir prou a creuar una mirada amb el senyor Ricard per saber que estava perduda per sempre. Aldaya tenia ulls de llop, afamats i afilats, que s'obrien camí i sabien on clavar la mossegada mortal de necessitat. Aldaya li besà la mà lentament, tot acariciant-li els artells dels dits amb els llavis. El barretaire destil·lava afabilitat i entusiasme, el senyor Ricard exhalava crueltat i fortalesa. El seu somriure caní deixava clar que sabia llegir els seus pensaments i desitjos i que se'n reia, d'ells. La Sophie va sentir per ell aquell menyspreu anèmic que ens desperten les coses que mes desitgem sense saber-ho. Es va dir que no el tornaria a veure, que si calia deixaria de fer classe a la seva alumna preferida si així evitava tornar a topar amb Ricard Aldaya. Res no l'havia aterrit tant en la seva vida com pressentir aquell animal sota la pell, i reconèixe'l com el seu depredador, vestit amb gales de lli. Tots aquests pensaments li van passar per la ment en pocs segons, mentre ordia una excusa maldestra per anar-se'n davant la perplexitat del senyor Valls, la riallada d'Aldaya i la mirada derrotada de la petita Anna, que entenia millor les persones que la música i sabia que havia perdut la seva mestra per sempre.

Una setmana més tard, a la porta de l'escola de música del carrer de la Diputació, la Sophie es va trobar el senyor Ricard Aldaya, que l'esperava fumant i fullejant un diari. Van creuar una mirada i, sense dir-se res, ell la va conduir a un edifici dues illes de cases més enllà. Era un immoble nou, encara sense inquilins. Van pujar fins al principal. El senyor Ricard va obrir la porta i li va cedir el pas. La Sophie es va endinsar en el pis, un laberint de passadissos i galeries, de parets buides i sostres invisibles. No hi havia mobles ni quadres ni llums ni cap objecte que donés a entendre que aquell era un espai habitat. El senyor Ricard Aldaya va tancar la porta i tots dos es van mirar.

—No he deixat de pensar en tu en tota la setmana. Digue'm que tu no has fet el mateix i deixaré que marxis i no em tornaràs a veure més —va dir Ricard.

La Sophie va negar.

La història de les seves trobades furtives va durar noranta-sis dies. Es veien a la tarda, sempre en aquell pis buit de la cantonada de Diputació amb Rambla de Catalunya. Dimarts i dijous, a les tres. Les cites no duraven mai més d'una hora. De vegades, la Sophie es quedava sola, quan Aldaya ja havia marxat, plorant o tremolant en un racó d'aquella habitació. Després, quan arribava el diumenge, la Sophie buscava desesperadament en els ulls del barretaire vestigis de la dona que estava desapareixent, delejant la devoció i l'engany. El barretaire no veia les marques sobre la pell, els talls ni les cremades que li esquitxaven el cos. El barretaire no veia la desesperació en el seu somriure, en la seva docilitat. El barretaire no veia res. Potser per això va acceptar la seva promesa de matrimoni. Llavors ja pressentia el fill d'Aldaya a les entranyes, però tenia por de dir-l'hi, gairebé tant com tenia por de perdre'l. Un cop més, va ser Aldaya qui va veure en ella el que la Sophie era incapaç de confessar. Li donà cinc-centes pessetes, una adreça al carrer de la Plateria i l'ordre que es desfés de la criatura. Quan la Sophie s'hi va negar, el senyor Ricard Aldaya la va bufetejar fins que li va sortir sang de les orelles, i la va amenaçar que la faria matar si gosava mencionar les seves trobades o afirmar que el fill era seu. Quan va dir al barretaire que uns bergants l'havien assaltat a la plaça del Pi, ell la va creure. Quan li va dir que volia ser la seva dona, ell la va creure. El dia del casament, algú va enviar per error una gran corona funerària a l'església. Tots van riure nerviosament davant la confusió del florista. Tots menys la Sophie, que sabia perfectament que el senyor Ricard Aldaya continuava recordant-se d'ella el dia del seu matrimoni.

4

La Sophie Carax no va pensar mai que anys més tard tornaria a veure Ricard (ja un home madur governant l'imperi familiar, pare de dos fills), ni que Aldaya tornaria per conèixer el fill que havia volgut esborrar per cinc-centes pessetes.

—Potser és que m'estic fent vell —va donar com a explicació—, però vull conèixer el noi i donar-li les oportunitats a la vida que mereix un fill de la meva sang. No se m'havia acudit pensar en ell durant tots aquests anys i ara, estranyament, no aconsegueixo pensar en cap altra cosa.

Ricard Aldaya havia decidit que no es reconeixia en el seu primogènit Jordi. El noi era dèbil, reservat i no tenia la presència d'esperit del seu pare. Li faltava tot, menys el cognom. Un dia, el senyor Ricard s'havia despertat al llit d'una criada sentint que el cos se li envellia, que Déu li havia retirat la gràcia. Aterrit, va córrer a mirar-se al mirall, despullat, i va sentir que el mirall mentia. Aquell no era ell.

Llavors, va voler trobar de nou l'home que li havien robat. Feia anys que sabia del fill del barretaire. Tampoc no havia oblidat la Sophie, a la seva manera. El senyor Ricard Aldaya no oblidava mai res. Arribat el moment, va decidir conèixer el noi. Era la primera vegada en quinze anys que trobava algú que no li tema por, que gosava desafiar-lo i fins i tot burlar-se'n. Hi va reconèixer la gallardia, l'ambició silenciosa que els necis no veuen però que consumeix per dins. Déu li havia retornat la joventut. La Sophie, amb prou feines un ressò de la dona que recordava, no tenia forces ni per interposar-se entre tots dos. El barretaire no era més que un bufó, un pagès maliciós i rancuniós la complicitat del qual donava per comprada. Va decidir arrencar el Julià d'aquell món irrespirable de mediocritat i pobresa per obrir-li les portes d'un paradís financer. S'educaria al col·legi de Sant Gabriel, gaudiria de tots els privilegis de la seva classe i s'iniciaria en els

camins que el seu pare havia escollit per a ell. El senyor Ricard volia un successor digne d'ell mateix. El Jordi sempre viuria a l'ombra del seu privilegi, entre cotó fluix i fracassos. La Penèlope, la preciosa Penèlope, era dona i, per tant, tresor, no tresorer. El Julià, que tenia ànima de poeta i, per tant, d'assassí, reunia les qualitats. Només era qüestió de temps. El senyor Ricard Aldaya calculava que en deu anys s'hauria esculpit a ell mateix en aquell noi. No se li va acudir pensar mai, durant tot el temps que el Julià va passar amb els Aldaya, com un més (fins i tot com l'elegit), que el Julià no desitjava res d'ell, excepte la Penèlope. No li va passar pel cap ni per un instant que, secretament, el Julià el menyspreava i que tota aquella farsa no era per a ell més que una excusa per estar a prop de la Penèlope. Per posseir-la del tot i plenament. En això sí que s'assemblaven.

Quan la seva dona li va anunciar que havia descobert el Julià i la Penèlope despullats en circumstàncies inequívokes, tot l'univers es va encendre en flames. L'horror i la traïció, la ràbia indescriptible de saber-se ultratjat en el que tenia per més sagrat, burlat en el seu propi joc, humiliat i apunyalat per aquell a qui havia après a adorar com a si mateix, l'assaltaren amb tal fúria que ningú no va entendre l'abast de la seva desesperació. Quan el metge que va reconèixer la Penèlope va confirmar que la noia havia estat desflorada i que probablement estava embarassada, l'ànima del senyor Ricard Aldaya es va fondre en el líquid espès i viscos de l'odi cec. Veia la seva pròpia mà en la mà del Julià, la mà que havia clavat la daga en la part més profunda del seu cor. Encara no ho sabia, però el dia que va ordenar que tanquessin la Penèlope amb clau a l'habitació del tercer pis, va ser el dia en què començà a morir-se. Tot el que va fer a partir d'aquell moment no van ser sinó les raneres de la seva autodestrucció.

En col·laboració amb el barretaire, a qui tant havia menyspreat, va ordinar una trama perquè el Julià desaparegués d'escena i fos enviat a l'exèrcit, on donaria ordres perquè la seva mort fos declarada un accident. Va prohibir que ningú, ni metges ni criats ni membres de la família excepte ell i la seva dona, veiés la Penèlope durant els mesos en què la noia va estar tancada en aquella habitació que feia pudor de mort i de malaltia. Ja llavors els seus socis li havien retirat secretament tot suport i feien tota mena de maniobres a la seva esquena per arrabassar-li el poder fent servir la fortuna que ell els havia proporcionat. L'imperi Aldaya començava a ensorrar-se en silenci, en juntes secretes i reunions de passadís a Madrid i en els bancs de Ginebra. El Julià, com devia haver sospitat, s'havia escapat. En el fons, se sentia

secretament orgullós del noi, tot i desitjar-li la mort. Havia fet el que ell hauria fet en el seu lloc. Algú pagaria per ell.

La Penèlope Aldaya va donar a llum un nen que va néixer mort el 26 de setembre del 1919. Si un metge l'hagués pogut reconèixer, hauria dictaminat que la criatura feia dies que estava en perill i que calia intervenir i fer una cesària. Si un metge hi hagués estat present, potser hauria pogut aturar l'hemorràgia que s'endugué la vida de la Penèlope entre udols, mentre esgarrapava la porta tancada, a l'altra banda de la qual el seu pare plorava en silenci i la mare el mirava tremolant. Si hi hagués hagut un metge, hauria acusat el senyor Ricard Aldaya d'assassinat, perquè no hi havia cap paraula que pogués descriure la visió que amagava aquella cel·la ensangonada i fosca. Però allà no hi havia ningú, i quan finalment obriren la porta i trobaren la Penèlope morta i estesa sobre el basal de la seva pròpia sang, abraçant una criatura púrpura i brillant, ningú no va ser capaç de dir res. Van enterrar tots dos cossos a la cripta del soterrani, sense cerimònies ni testimonis. Els llençols i les escorrialles de la tragèdia van ser llançats a les calderes i l'habitació es va tapiar amb un mur de pedres.

Quan el Jordi Aldaya, embriac de culpa i de vergonya, revelà e que havia passat al Miquel Moliner, aquest va decidir enviar al Julià aquella carta firmada per la Penèlope en què declarava que no l'estimava, li demanava que l'oblides i li anunciava un matrimoni fictici. Va preferir que el Julià cregués aquella menti seva vida a l'ombra d'una traïció, que donar-li a veritat. Dos anys més tard, quan la senyora Aldaya es va morir, hi va haver qui en va voler donar la culpa als embruixos del casalot, però el seu fill Jordi sabia que el que l'havia matat era el foc que se la menjava per dins, els crits de la Penèlope i els seus cops desesperats en aquella porta, que continuaven repicant dins seu sense parar. En aquella època, la família ja havia caigut en desgràcia i la fortuna dels Aldaya es desfeia en castells de sorra davant la marea de la cobdícia més rabiosa, de la revenja i de la història inevitable. Secretaris i tresorers van ordir la fuga a l'Argentina, l'inici d'un nou negoci, més modest. El que calia era posar distància. Distància dels espectres que recorrien els passadissos del casalot Aldaya, que els havien recorregut sempre.

Van partir una albada del 1926 en l'anonimat més negre. Viatjaren amb noms falsos a bord d'aquella nau que els portà a través de l'Atlàntic fins al port de La Plata. El Jordi i el seu pare compartien el camarot. El vell Aldaya, prudent de mort i malaltia, amb prou feines s'aguantava dret. Els

metges a qui no havia permès visitar la Penèlope li tenien massa por per dir-li la veritat, però ell sabia que la mort havia embarcat amb ells i que aquell cos que Déu li havia començat a robar aquell matí en què decidí buscar el seu fill Julià, es consumia. Durant aquella llarga travessia, assegut a coberta, tremolant sota les mantes i fent front a l'infinit buit de l'oceà, va saber que no arribaria a veure terra. De vegades, assegut a la popa, observava la bandada de taurons que havia estat seguint el vaixell poc després de fer escala a Tenerife. Va sentir a dir a un dels oficials que aquell sinistre seguici era habitual en els creuers transoceànics. Les bèsties s'alimentaven de la carronya que el vaixell anava deixant enrere. Però el senyor Ricard Aldaya no s'ho creia. Tenia el convenciment que aquells dimonis el seguien a ell. «M'esteu esperant», pensava, veient en ells el veritable rostre de Déu. Fou llavors quan va fer jurar al seu fill Jordi, a qui tantes vegades havia menyspreat i a qui ara es veia obligat a recórrer sense remei, que compliria la seva última voluntat.

—Trobaràs el Julià Carax i el mataràs. Jura-m'ho.

Un matí, a trenc d'alba, dos dies abans d'arribar a Buenos Aires, el Jordi es va despertar i va comprovar que la llitera del seu pare era buida. Va sortir a buscar-lo a la coberta, esquixada de boira i salnitre, deserta. Va trobar la bata del seu pare abandonada sobre la popa de la nau, encara tèbia. L'estela de l'embarcació es perdia en un bosc de boira escarlata i l'oceà sagnava lluent de calma. Llavors va veure que la bandada de taurons ja no els seguia, i que una dansa d'aletes dorsals s'agitava en cercle allà lluny. Durant la resta de la travessia, cap passatger no va tornar a albirar la bandada d'esquals, i quan el Jordi Aldaya va desembarcar a Buenos Aires i l'oficial de duanes li preguntà si viatjava sol, es va limitar a assentir. Feia molt de temps que viatjava sol.

5

Deu anys després de desembarcar a Buenos Aires, el Jordi Aldaya, o la desferra humana en què s'havia convertit, va tornar a Barcelona. Els infortunis que havien començat a rosegat la família Aldaya en el vell món no havien fet sinó multiplicar-se a l'Argentina. Allà el Jordi havia hagut d'enfrontar-se sol al món i al moribund llegat de Ricard Aldaya, una lluita per a la qual ell no va tenir mai les armes ni l'aplom del seu pare. Havia arribat a Buenos Aires amb el cor buit i l'ànima picada de remordiments. Amèrica, deia després com a disculpa o epitafi, és un miratge, una terra de depredadors i carronyaires, i ell havia estat educat per als privilegis i els refinaments insensats de la vella Europa, un cadàver que se sostenia per inèrcia. En pocs anys ho va perdre tot, començant per la reputació i acabant pel rellotge d'or que el seu pare li havia regalat per la seva primera comunió. Gràcies al rellotge, va poder comprar el bitllet de tornada. L'home que va retornar a Espanya era tot just un captaire, un sac d'amargura i fracàs que només conservava la memòria que tot el que sentia li havia estat arrabassat i l'odi per qui considerava que era el culpable de la seva ruïna: el Julià Carax.

Encara li cremava en el record la promesa que havia fet al seu pare. Així que va arribar a Barcelona, va olorar el rastre del Julià per descobrir que el Carax, com ell, també semblava que s'havia esvaït d'una Barcelona que ja no era la que havia deixat en marxar deu anys abans. Fou llavors que es va retrobar amb un vell personatge de la seva joventut, amb aquella casualitat despresada i calculada del destí. Després d'una remarcable carrera en reformatoris i presons de l'Estat, Francisco Javier Fumero havia ingressat a l'exèrcit, i havia assolit el rang de tinent. Molts li auguraven un futur de general, però un escàndol tèrbol que no es va arribar a aclarir mai va motivar que se l'expulsés de l'exèrcit. Encara llavors, la seva reputació

excedia el seu rang i les seves atribucions. Es deien moltes coses d'ell, però se'l temia encara més. Francisco Javier Fumero, aquell noi tímid i pertorbat que acostumava a recollir la fullaraca al pati del col·legi de Sant Gabriel, ara era un assassí. Es deia que el Fumero liquidava personatges notoris per diners, que despatxava figures polítiques per encàrrec de diverses mans negres i que era la mort personificada.

L'Aldaya i ell es van reconèixer a l'instant en la boirina del cafè Novedades. L'Aldaya estava malalt, consumit per una estranya febre de la qual culpava els insectes de les selves americanes. «Allà fins i tot els mosquits són uns fills de puta», es lamentava. El Fumero l'escoltava amb una barreja de fascinació i repugnància. Ell sentia veneració pels mosquits i els insectes en general. N'admirava la disciplina, la fortalesa i l'organització. No hi existia la ganduleria, la irreverència, la sodomia ni la degeneració de la raça. Els seus espècimens predilectes eren els aràcnids, amb la seva estranya ciència per teixir una trampa en què, amb infinita paciència, esperaven les seves preses, que tard o d'hora sucumbien, per estupidesa o desídia. Segons ell, la societat civil n'havia d'aprendre molt, dels insectes. L'Aldaya era un cas clar de ruïna moral i física. Havia envellit notablement i se'l veia deixat, sense to muscular. El Fumero detestava la gent sense to muscular. Li produïen arcades.

—Javier, em trobo molt malament —va implorar l'Aldaya—. ¿Em pots donar un cop de mà durant uns quants dies?

Intrigat, el Fumero va decidir endur-se el Jordi Aldaya a casa seva. El Fumero vivia en un pis tenebrós al Raval, al carrer de la Cadena, en companyia de nombrosos insectes que emmagatzemava en ampolletes de farmàcia i mitja dotzena de llibres. El Fumero odiava els llibres tant com adorava els insectes, però aquells no eren volums corrents: eren les novel·les del Julià Carax que havia publicat l'editorial Cabestany. El Fumero va pagar a les barjaules que ocupaven el pis de davant —un duo de mare i filla que es deixaven punxar i cremar amb un cigarret quan la clientela baixava, sobretot a finals de mes— perquè cuidessin l'Aldaya mentre ell anava a treballar. No tenia cap interès a veure'l morir. Encara no.

Francisco Javier Fumero havia ingressat a la Brigada Criminal, on sempre hi havia fema per a personal qualificat i capaç de fer Font als paperots més ingrats que calia resoldre amb discreció perquè la gent respectable pogués seguir vivint d'il·lusions. Una cosa per l'estil li havia

dit el tinent Durán, un home amb tendència a la prosopopeia contemplativa a les ordres del qual es va iniciar en el cos.

—Ser policia no és una feina, és una missió —proclamava el Durán—. Espanya necessita més collons i menys tertúlies.

Desafortunadament, el tinent Durán no va trigar a perdre la vida en un accident espectacular que es va produir durant una batuda a la Barceloneta.

En la confusió de la topada amb uns anarquistes, el Durán es va precipitar cinc pisos avall per una claraboia i es va estavellar en un clavell de vísceres. Tothom va estar d'acord que Espanya havia perdut un gran home, un pròcer amb visió de futur, un pensador que no temia l'acció. El Fumero va assumir el seu lloc amb orgull, sabent que havia fet bé d'empènye'l, perquè el Durán ja era massa vell per a aquella feina. Al Fumero, els vells —com els esguerrats, els gitanos i els marietes— li feien fàstic, amb to muscular o sense. Déu, de vegades, s'equivocava. Era un deure de l'home íntegre corregir aquestes petites tares i mantenir el món presentable.

Unes quantes setmanes després d'haver-se trobat al cafè Novedades el març del 1932, el Jordi Aldaya es va començar a trobar millor i es va sincerar amb el Fumero. Li va demanar perdó per la manera com l'havia tractat en els dies d'adolescència i, amb llàgrimes als ulls, li va explicar tota la seva història, sense descuidar-se'n cap detall. El Fumero el va escoltar en silenci, assentint, absorbint. Mentre ho feia, es va demanar si havia de matar l'Aldaya en aquell moment o esperar-se. Es preguntava si estaria tan dèbil que la fulla del ganivet am prou feines arrencaria una tèbia agonia en la seva carn pudent i estovada per la indolència. Va decidir ajornar la vivisecció. L'intrigava la història, especialment la part que tocava al Julià Carax.

Sabia per la informació que havia pogut obtenir a l'editorial Cabestany que el Carax vivia a París, però París era una ciutat molt gran i no semblava que ningú de l'editorial en conegues l'adreça exacta. Ningú excepte una dona anomenada Monfort que es negava a divulgar-la. El Fumero l'havia seguit dues o tres vegades en sortir de l'oficina de l'editorial sense que ella el veiés. Havia arribat a viatjar en el tramvia a mig metre d'ella. Les dones no s'adonaven mai d'ell i, si ho feien, miraven cap a una altra banda, fent veure que no l'havien vist. Una nit, després d'haver-la seguit fins al portal de casa seva a la plaça del Pi, el Fumero va

tornar a casa i es va masturbar furiosa-ment mentre s'imaginava enfonsant la fulla del seu ganivet en el cos d'aquella dona, dos o tres centímetres per ganivetada, de manera lenta i metòdica, mirant-la als ulls. Potser així es dignaria a donar-li l'adreça del Carax i a tractar-lo amb el respecte degut a un oficial de policia.

El Julià Carax era l'única persona a qui el Fumero s'havia proposat matar i no ho havia aconseguit. Potser perquè va ser la primera i amb el temps tot s'aprèn. En sentir altra vegada aquell nom, va somriure de la manera que tant espantava les seves veïnes les prostitutes, sense pestanyejar, llepant-se el llavi superior lentament. Encara recordava el Carax besant la Penèlope Aldaya al casalot de l'avinguda del Tibidabo. La seva Penèlope. El seu amor havia estat pur, de veritat, pensava el Fumero, com els que es veien al cine. El Fumero era molt aficionat al cine i hi anava almenys dos cops per setmana. Va ser en una sala de cine on el Fumero va comprendre que la Penèlope havia estat l'amor de la seva vida. La resta, especialment la seva mare, havien estat només putes. Escoltant els últims retalls del relat de l'Aldaya, va decidir que, al cap i ala fi, no el mataria. De fet, es va alegrar que el destí els hagués reunit. Va tenir una visió, com en les pel·lícules que tant el feien fruir: l'Aldaya li serviria els altres en safata. Tard o d'hora, tots acabarien atrapats a la seva xarxa.

6

L'hivern del 1934, els germans Moliner van aconseguir desnonar finalment el Miquel i expulsar-lo del palauet de Portaferri, que encara ara continua buit i en un estat ruïnós. Només desitjaven veure'l al carrer, despul·lat de les poques coses que li quedaven, dels seus llibres i d'aquella llibertat i aïllament que els ofenia i els inflamava les vísceres d'odi. No em va voler dir res ni va recórrer a mi buscant ajuda. Només vaig saber que s'havia transformat gairebé en un captaire quan el vaig anar a buscar on havia estat casa seva i em vaig trobar els sicaris dels seus germans, que estaven fent inventari de la propietat i liquidant els pocs objectes que li havien pertangut. Ja feia unes quantes nits que el Miquel dormia en una pensió del carrer de la Canuda, un tuguri lúgubre i humit que desprenia el color i l'olor d'una ossera. En veure l'habitació on estava confinat, una mena de taüt sense finestres i amb un llit carcerari, vaig agafar el Miquel i me'l vaig endur cap a casa. No parava de tossir i se'l veia consumit. Ell va dir que era un refredat mal curat, un mal menor de conco que ja se n'aniria per avorriment. Al cap de dues setmanes, havia empitjorat notablement.

Com que sempre anava vestit de negre, vaig trigar a entendre que aquelles taques a les mànigues eren de sang. Vaig avisar un metge que, així que el va veure, em va preguntar per què havia esperat fins llavors per trucar-li. El Miquel tenia tuberculosi. Arruïnat i malalt, vivia amb prou feines de records i remordiments. Era l'home més bondadós i fràgil que havia conegut mai, l'únic amic que tenia. Ens vam casar un matí de febrer en un jutjat municipal. El nostre viatge de noces es va limitar a agafar el funicular del Tibidabo i pujar a contemplar Barcelona des de les terrasses del parc, una miniatura de boires. No ho vam dir a ningú, que ens havíem casat, ni a en Cabestany, ni al meu pare, ni a la seva família, que el feia mort. Vaig arribar a escriure una carta al Julià explicant-l'hi, però no vaig

arribar a enviar-la-hi mai. Va ser un matrimoni secret. Uns quants mesos després del casament, va trucar a la porta un individu que es va presentar com a Jordi Aldaya. Era un home ensorrat, amb el rostre velat per la suor tot i el fred que esberlava fins les pedres. En retrobar-se al cap de més de deu anys, l'Aldaya va somriure amargament i va dir: «Estem tots maleïts, Miquel. Tu, el Julià, el Fumero i jo». Va al·legar que el motiu de la seva visita era un intent de reconciliació amb el seu vell amic Miquel amb la confiança que aquest li brindaria ara la manera de contactar amb el Julià Carax, ja que tenia un missatge molt important per a ell de part de seu difunt pare, Ricard Aldaya. El Miquel va dir que no sabia on es trobava el Carax.

—Ja fa anys que vam perdre el contacte —va mentir—. L'últim que vaig saber d'ell és que estava vivint a Itàlia.

L'Aldaya esperava aquesta resposta.

—Em deceps, Miquel. Confiava que el temps i la desgràcia t'haurien fet més savi.

—Hi ha decepcions que honren a qui les inspira.

L'Aldaya, mínim, raquític i a punt d'esmicolar-se en trossets de fel, va riure.

—El Fumero us envia les més sinceres felicitacions pel vostre matrimoni.

Aquelles paraules em van glaçar el cor. El Miquel no va voler dir res, però aquella nit, mentre l'abraçava i tots dos fingíem agafar un son impossible, vaig saber que l'Aldaya tenia raó. Estàvem maleïts.

Van passar uns quants mesos sense que tinguéssim notícies del Julià o de l'Aldaya. El Miquel continuava mantenint alguna col·laboració fixa en els rotatius de Barcelona i Madrid. Treballava sense parar assegut a la màquina d'escriure, destil·lant el que ell anomenava bajanades i pastura per a lectors de tramvia. Jo mantenia el meu lloc a l'editorial Cabestany, potser perquè era l'única manera de sentir-me més pròxima al Julià. M'havia enviat una nota breu on em deia que estava treballant en una novel·la nova titulada *L'Ombra del Vent*, que confiava acabar en uns quants mesos. La carta no feia cap referència al que havia passat a París. El to era més fred i distant que mai. Els meus intents d'odiar-lo foren en va. Començava a creure que el Julià no era un home, era una malaltia.

El Miquel no s'enganyava pel que feia als meus sentiments. Em donava el seu afecte i la seva devoció sense demanar res més que la meva

companyia i potser la meva discreció. No sortia dels seus llavis cap retret ni cap queixa. Amb el temps, vaig començar a sentir vers ell una tendresa infinita, més enllà de l'amistat que ens avia unit i de la compassió que després ens havia condemnat. El Miquel havia obert un compte d'estalvis a nom meu en què dipositava tots els ingressos que obtenia escrivint per als diaris. No eia mai que no a una col·laboració, una crítica o una gasetilla. Escrivia amb tres pseudònims, catorze o setze hores al dia. Quan preguntava per què treballava tant, es limitava a somriure, o em deia que sense fer res s'avorriria. No hi va haver mai enganys entre nosaltres, ni tan sols sense paraules. El Miquel sabia que es moriria aviat, que la malaltia li esgarrapava els mesos amb avarícia.

—M'has de prometre que, si em passa res, agafaràs aquests diners i et tornaràs a casar, que tindràs fills i que ens oblidaràs a tots i a mi el primer.

—¿I amb qui vols que em casi, jo, Miquel? No diguis bestieses.

De vegades, el sorprenia mirant-me des d'un racó amb un somriure plàcid, com si la simple contemplació de la meva figura fos el seu tresor més gran. Cada tarda, em venia a buscar a la sortida de l'editorial, l'únic moment de descans que tenia en tot el dia. Jo el veia caminar encorbat, tossint i fingint una fortalesa que se li perdia en l'ombra. Em duia a berenar o a veure els aparadors del carrer de Ferran i després tornàvem a casa, on ell continuava treballant fins passada la mitjanit. Beneïa en silenci cada minut que passàvem junts i cada nit s'adormia abraçat a mi, i jo havia d'amagar les llàgrimes que m'arrencava la ràbia que em feia haver estat incapaç d'estimar aquell home com ell a mi, incapaç de donar-li el que havia abandonat als peus del Julià per res. Moltes nits em jurava que oblidaria el Julià, que dedicaria la resta de la meva vida a fer feliç aquell pobre home i a tornar-li ni que fos una engruna del que ell m'havia donat. Vaig ser l'amant del Julià durant dues setmanes, però seria la dona del Miquel la resta de la meva vida. Si algun dia t'arriben aquestes pàgines i em jutges, com jo ho he fet en escriure-les i mirar-me en aquest mirall de malediccions i remordiments, recorda'm així, Daniel.

El manuscrit de l'última novel·la del Julià va arribar a finals del 1935. No sé si per despit o per por, el vaig lliurar a l'impressor sense ni tan sols llegir-lo. Els últims estalvis del Miquel havien finançat l'edició per endavant uns quants mesos abans. A en Cabestany, ja llavors amb problemes de salut, la resta tant se li'n donava. Aquella mateixa setmana, el metge que visitava el Miquel em va venir a veure a l'editorial, molt

preocupat. Em va explicar que si el Miquel no baixava el ritme de feina i feia repòs, ell ja no podria fer res més per lluitar contra la tisi.

—Hauria d'estar-se a la muntanya, no a Barcelona respirant núvols de lleixiu i carbó. Ni ell és un gat amb nou vides ni jo una mainadera. Faci'l entrar en raó. A mi no m escolta.

Aquell migdia, vaig decidir anar a casa per parlar amb ell. Abans d'obrir la porra del pis vaig sentir veus a dins. El Miquel discutia amb algú. Al començament, em vaig pensar que era algú del diari, però em va semblar sentir el nom del Julià a la conversa. Vaig sentir passos que s'acostaven a la porta i vaig córrer a amagar-me al replà de l'àtic. Des d'allà vaig poder observar el visitant.

Un home de negre, de trets cisellats amb indiferència i llavis fins com una cicatriu oberta. Tenia els ulls negres i sense expressió, ulls de peix. Abans de perdre's escales avall, es va aturar i va alçar la mirada cap a la penombra. Em vaig repenjar a la paret, contenint la respiració. El visitant es va quedar allà durant uns instants, com si em pogués olorar, llepant-se els llavis amb un somriure caní. Vaig esperar que els seus passos s'apaguessin completament per abandonar el meu amagatall i entrar al pis. Flotava una olor de càmfora en l'aire. El Miquel estava assegut al costat de la finestra, les mans penjant a tots dos costats de la cadira. Li tremolaven els llavis. Li vaig preguntar qui era aquell home i què volia.

—Era el Fumero. Ha vingut a portar notícies del Julià.

—¿Què en sap, ell, del Julià?

El Miquel em va mirar, més abatut que mai.

—El Julià es casa.

La notícia em va deixar muda. Em vaig deixar caure en una cadira i el Miquel em va agafar les mans. Parlava amb dificultat i cansament. Abans que pogués obrir la boca, el Miquel va procedir a resumir-me els fets que li havia referit el Fumero i el que calia imaginar-se'n. El Fumero havia fet servir els seus contactes amb la policia de París per descobrir on era el Julià Carax i observar-lo. El Miquel suposava que allò podia haver passat feia mesos o, fins i tot, anys. El que el preocupava no era que el Fumero hagués trobat el Carax, això era una qüestió de temps, sinó el fet que hagués decidit revelar-ho ara, juntament amb la peregrina notícia d'unes núpcies improbables. El casament, pel que se sabia, havia de ser a principis de l'estiu del 1936. De la futura núvia, només se'n sabia el nom, que en aquest

cas era més que suficient: Irene Marceau, patrona de l'establiment on el Julià havia treballat com a pianista durant anys.

—No ho entenc —vaig mussitar—. ¿El Julià es casa amb la seva mecenes?

—Precisament. No és un casament. És un contracte.

La Irene Marceau tenia ben bé vint-i-cinc o trenta anys més que el Julià. El Miquel sospitava que la Irene havia decidit convenir aquell enllaç amb el Julià per traspassar-li el seu patrimoni i assegurar-li el futur.

—Però si ja l'ajuda. L'ha ajudat des de sempre.

—Potser sap que no hi serà per sempre —suggerí el Miquel.

El ressò d'aquelles paraules ens tocava massa de prop. Em vaig agenollar al seu costat i el vaig abraçar. Em vaig mossegar els llavis perquè no em veiés plorar.

—El Julià no estima aquella dona, Núria —em va dir, creient que aquella era la causa de la meva aflicció.

—El Julià no estima ningú excepte a ell mateix i els seus maleïts llibres —vaig murmurar.

Vaig alçar la mirada i em vaig trobar amb el somriure del Miquel, de nen vell i savi.

—¿I què pretén el Fumero ventilant tot aquest assumpte ara?

No vam trigar a descobrir-ho. Al cap d'uns dies, un Jordi Aldaya fantasmal i famèlic es va presentar a casa, encès d'ira i de ràbia. El Fumero li havia explicat que el Julià Carax es casava amb una dona rica en una cerimònia de luxe fulletonesc. L'Aldaya feia dies que es consumia amb les visions del causant de la seva desgràcia, abillat de guarniments i cavalcant en una fortuna que ell havia vist perdre. El Fumero no li havia explicat que la Irene Marceau, encara que tenia una certa posició econòmica, era la mestressa d'un bordell i no una princesa de faula vienesa. No li havia explicat que la núvia tenia trenta anys més que el Carax i que, més que un casament, allò era un acte de caritat per un home acabat i sense mitjans de subsistència. No li havia explicat quan ni on seria el casori. S'havia limitat a sembrar les llavors d'una fantasia que devorava per dins la part, ben minsa, que les febres havien deixat en el seu cos apergaminat i pestilent.

—El Fumero t'ha mentit, Jordi —li va dir el Miquel.

—¡I tu, rei dels mentiders, goses acusar els altres! —delirava l'Aldaya.

No va caldre que l'Aldaya revelés els seus pensaments, que, en carns tan exigües, se li llegien en el rostre cadavèric com paraules sota la pell

macilenta. El Miquel va veure clar el joc del Fumero. Ell li havia ensenyat a jugar als escacs vint anys enrere al col·legi de Sant Gabriel. El Fumero tenia l'estratègia d'una *mantis religiosa* i la paciència dels immortals. El Miquel va enviar una nota al Julià advertint-lo.

Quan ho va creure oportú, el Fumero va agafar l'Aldaya per banda, li va enverinar el cor de rancúnia i li digué que el Julià es casaria al cap de tres dies. Sent ell un oficial de policia, va argumentar, no podia comprometre's en un assumpte així. Però l'Aldaya, com a civil, podia desplaçar-se a París i assegurar-se que aquell casament no es dugués mai a terme. ¿Com?, li va demanar un Aldaya febril, carbonitzat de malvolença. Batent-se en duel el mateix dia del casament. El Fumero va arribar fins i tot a proporcionar-li l'arma amb la qual el Jordi estava convençut que perforaria aquell cor de fel que havia arruïnat la dinastia dels Aldaya. L'informe de la policia de París va dir més tard que l'arma que es va trobar als seus peus era defectuosa i que no hauria pogut fer mai més del que va fer: esclatar-li a la cara. Això el Fumero ja ho sabia quan la hi va donar en un estoig a l'andana de l'estació de França. Sabia perfectament que la febre, l'estupidesa i la ràbia cega li impedirien matar el Julià Carax en un obsolet duel d'honor i albades al cementiri del Père Lachaise. I si per atzar reunia les forces i les facultats per fer-ho, l'arma que duia seria l'encarregada d'abatre'l. No era el Carax qui havia de morir en aquell duel sinó l'Aldaya. La seva existència absurda, el seu cos i la seva ànima en suspens que el Fumero havia permès vegetar pacientment, compliria d'aquesta manera la seva funció.

El Fumero també sabia que el Julià no acceptaria mai enfrontar-se al seu antic company, moribund i reduït a un lament. Per aquest motiu, va instruir l'Aldaya en els passos que havia de seguir. Li havia de confessar que la carta que la Penèlope li havia escrit anys enrere anunciant-li el seu casament i demanant-li que l'oblidés era un engany. Havia de revelar-li que ell mateix, el Jordi Aldaya, havia obligat la seva germana a redactar aquell reguitzell de mentides mentre ella plorava desesperadament, proclamant als quatre vents el seu amor immortal pel Julià. Li havia de dir que ella l'havia estat esperant, amb l'ànima partida i el cor sagnant, des de llavors, morta d'abandó. Amb això n'hi hauria prou. N'hi hauria prou perquè el Carax premés el gallet i li fes volar el cap a trets. N'hi hauria prou perquè oblidés qualsevol pla de casori i no pogués tenir cap altre pensament que tornar a Barcelona a buscar la Penèlope i una vida vessada. I a Barcelona, aquella gran teranyina que ell havia fet seva, el Fumero l'estaria esperant.

7

El Julià Carax va creuar la frontera francesa pocs dies abans que esclatés la guerra civil. La primera i última edició de *L'Ombra del Vent* havia sortit un parell de setmanes abans de la impremta per anar a parar a l'anonimat gris i la invisibilitat de les seves predecessores. En aquella època, el Miquel amb prou feines podia treballar i, tot i que s'asseia davant la màquina d'escriure un parell o tres d'hores cada dia, la debilitat i la febre li impediéren arrencar paraules al paper. Havia perdut algunes de les col·laboracions a causa dels endarreriments en el lliurament de la feina. Altres diaris tenien por de publicar els seus articles després d'haver rebut diverses amenaces anònimes. Només li quedava una columna diària al *Diario de Barcelona* que firmava com a *Adrián Maltés*. El fantasma de la guerra es notava ja en l'aire. El país feia pudor de por. Sense ocupació i massa dèbil fins i tot per lamentar-se, el Miquel acostumava a baixar a la plaça o a anar fins a l'avinguda de la Catedral, portant sempre un dels llibres del Julià com si fos un amulet. L'última vegada que el metge l'havia pesat no arribava als seixanta quilos. Vam sentir la notícia de l'alçament al Marroc per la ràdio i, al cap d'unes hores, un company del diari del Miquel ens va venir a veure per dir-nos que el Cansinos, el cap de redacció, havia estat assassinat d'un tret al clatell davant del cafè Canaletas dues hores abans. Ningú no s'atrevia a endur-se'n el cos, que continuava allà, escampant una teranyina de sang sobre la vorera.

Els breus però intensos dies del terror inicial no es van fer esperar. Les tropes del general Goded van enfilar la Diagonal i el passeig de Gràcia en direcció al centre, on va començar el foc. Era diumenge i molts barcelonins encara havien sortit al carrer creient que passarien el dia en un berenador a la carretera de les Planes. Els dies més negres de la guerra a Barcelona, però, encara trigarien dos anys a arribar. Al cap de poc d'iniciar-se l'avalot,

les tropes del general Goded es van rendir, per un miracle o per mala informació entre els comandaments. El govern de Lluís Companys semblava que havia recuperat el control, però el que en realitat havia passat anava molt més enllà i començà a ser evident al cap d'unes setmanes.

Barcelona havia passat a estar en poder dels sindicats anarquistes. Després de dies de disturbis i lluites de carrer, va córrer finalment el rumor que els quatre generals rebels havien estat executats al castell de Montjuïc poc després de la rendició. Un amic del Miquel, un periodista britànic que hi va ser present, va dir que l'escamot d'execució era de set homes, però que en l'últim moment dotzenes de milicians es van unir al festí. En el moment de fer foc, els cossos van rebre tantes bales que es van desplomar en bocins impossibles de reconèixer, i va caldre posar-los en els taüts en estat gairebé líquid. Alguns van voler creure que allò era el final del conflicte, que les tropes feixistes no arribarien mai a Barcelona i que la rebel·lió s'extingiria pel camí. Era només l'aperitiu.

Vam saber que el Julià era a Barcelona el dia de la rendició de Goded, en rebre una carta de la Irene Marceau que ens explicava que el Julià havia matat el Jordi Aldaya en un duel al cementiri del Père Lachaise. Fins i tot abans que l'Aldaya expirés, una trucada anònima havia alertat la policia del que havia passat. El Julià va haver de fugir de París immediatament, perseguit per la policia, que el buscava per assassinat. No vam dubtar gens de qui havia fet aquella trucada. Vam esperar amb ànsia saber alguna cosa del Julià per advertir-lo del perill que corria i per protegir-lo d'una trampa pitjor que la que li havia parat el Fumero: descobrir la veritat. Al cap de tres dies, el Julià continuava sense donar senyals de vida. El Miquel no volia compartir amb mi la seva preocupació, però jo sabia perfectament què estava pensant. El Julià havia tornat per la Penèlope, no pas per nosaltres.

—¿Què passarà quan descobreixi la veritat? —preguntava jo.

—Nosaltres ja ens encarregarem que no sigui així —responia el Miquel.

D'entrada, el primer descobriment que faria seria que la família Aldaya havia desaparegut sense deixar cap rastre. No trobaria gaires llocs per on poder començar a buscar la Penèlope. Vam fer una llista d'aquells llocs i vam començar el nostre periple. El casalot de l'avinguda del Tibidabo no era més que una propietat deserta, vedada darrere cadenes i vels d'heura. Un florista ambulant que venia rams de roses i clavells a la cantonada del davant ens va dir que només recordava una persona que s'hagués acostat a

la casa últimament, però que era un home gran, gairebé vell, i una mica coix.

—Tenia molta mala bava, la veritat. Li vaig voler vendre un clavell i em va engegar a la merda, dient que hi havia una guerra i que no estava per romanços.

No havia vist ningú més. El Miquel li va comprar unes roses pansides i, per si de cas, li va donar el telèfon de la redacció del *Diario de Barcelona* perquè li deixés l'encàrrec allà si per atzar algú que encaixés amb la figura del Carax s'hi deixava caure. Des d'allà, la nostra següent parada fou el col·legi de Sant Gabriel, on el Miquel es retrobà amb el Fernando Ramos, el seu antic company d'estudis.

El Fernando era ara professor de llatí i grec i vestia l'hàbit. Quan va veure el Miquel en un estat de salut tan precari, li va caure l'ànima als peus. Ens va dir que no havia rebut la visita del Julià, però ens va prometre que es posaria en contacte amb nosaltres si l'anava a veure, i que intentaria retenir-lo. El Fumero havia estat allà abans que nosaltres, ens confessà amb temor. Ara es feia dir inspector Fumero i li havia dit que, en temps de guerra, li valia més anar amb compte.

—Molta gent moriria molt aviat, i els uniformes, de capellà o de soldat, no aturaven les bales...

El Fernando Ramos ens confessà que no estava clar a quin cos o grup pertanyia el Fumero, i que no va ser ell qui s'atreví a preguntar-l'hi. M'és impossible descriure't aquells primers dies de la guerra a Barcelona, Daniel. L'aire semblava enverinat de por i d'odi. Les mirades eren de recel i els carrers feien olor d'un silenci que es notava a l'estómac. Cada dia, cada hora, corrien nous rumors i murmuracions. Recordo una nit, tornant a casa, en què el Miquel i jo baixàvem per les Rambles. Estaven desertes, sense ni una ànima. El Miquel mirava les façanes, els rostres ocults entre els finestrans que escrutaven les ombres del carrer, i deia que es podien sentir els ganivets afilant-se rere els murs.

L'endemà vam anar a la barreteria Fortuny, sense cap esperança de trobar-hi el Julià. Un veí de l'escala ens va dir que el barretaire estava aterrit pels aldarulls dels últims dies i que s'havia tancat dins de la botiga. Tot i que vam insistir, no ens va voler obrir. Aquella tarda hi havia hagut un tiroteig just a una illa de cases d'allà i els bassals de sang encara eren frescos a la ronda de Sant Antoni, on el cadàver d'un cavall continuava abatut sobre les llambordes a mercè dels gossos de carrer que començaven a

obrir-li el pap a mossegades mentre uns quants nens s'ho miraven de prop i els tiraven pedres. Tot el que vam aconseguir fou veure-li el rostre espantat a través de l'espill de la porta. Li vam dir que buscàvem el seu fill Julià. El barretaire respongué que el seu fill estava mort i que fotéssim el camp o trucaria a la policia. Ens en vam anar d'allà descoratjats.

Durant dies, vam recórrer cafès i comerços, preguntant pel Julià. Vam investigar en hotels i pensions, en estacions de tren, en bancs en els quals hauria pogut anar a canviar moneda... Ningú no recordava cap home que encaixés amb la descripció del Julià. Vam témer que potser hauria caigut en mans del Fumero, i el Miquel se les va manegar perquè un dels seus col·legues del diari, que tenia contactes amb Comissaria, investigués si el Julià havia entrat a la presó. No hi havia cap indici que fos així. Havien passat dues setmanes i semblava que ai Julià se l'hagués empassat la terra.

El Miquel amb prou feines dormia, esperant notícies del seu amic. Un capvespre, el Miquel va tornar de la seva passejada de cada tarda amb una ampolla de vi de Porto, ni més ni menys. La hi havien regalat al diari, digué, perquè el sotsdirector li havia comunicat que ja no podrien publicar més la seva columna.

—No volen embolics, i els entenc.

—¿I què faràs?

—Emborratxar-me, de moment.

El Miquel no se'n va beure més de mig got, però jo em vaig polir pràcticament l'ampolla sencera sense adonar-me'n i amb l'estómac buit. Era gairebé mitjanit quan em va venir una nyonya impossible i em vaig desplomar sobre el sota. Vaig somiar que el Miquel em feia un petó al front i em tapava amb una estola. Quan em vaig desvetllar, vaig sentir unes terribles punxades de dolor al cap que vaig reconèixer com el preludi d'una ressaca ferotge. Vaig anar a buscar el Miquel per maleir l'hora en què se li havia ocorregut emborratxar-me, però em vaig adonar que estava sola al pis. Em vaig acostar a l'escriptori i vaig veure que hi havia una nota sobre la màquina d'escriure on em demanava que no m'alarmés i que l'esperés allà. Havia anat a buscar el Julià i aviat el duria a casa. Acabava dient que m'estimava. La nota em va caure de les mans. Llavors em vaig adonar que, abans de sortir, el Miquel havia retirat les seves coses de l'escriptori, com si no pensés tornar a utilitzar-lo, i vaig saber que no el tornaria a veure mai més.

8

Aquella tarda, el venedor ambulant de flors havia trucat a la redacció del *Diario de Barcelona* i havia deixat un encàrrec per al Miquel informant-lo que havia vist l'home que li havíem descrit rondant prop del casalot com un espectre. Passava la mitjanit quan el Miquel va arribar al número 32 de l'avinguda del Tibidabo, una vall llòbrega i deserta fuetejada per rajos de lluna que es filtraven entre l'arbreda. Tot i que feia disset anys que no el veia, el Miquel va reconèixer en el Julià aquell caminar lleu, gairebé felí. La seva silueta lliscava entre la penombra del jardí, al costat de la font. El Julià havia saltat la tàpia i sotjava la casa com un animal inquiet. El Miquel l'hauria pogut cridar des d'allà, però va preferir no alertar possibles testimonis. Tenia la impressió que mirades furtives espiaven l'avinguda des de les finestres fosques de les mansions del costat. Va voltar el mur de la propietat fins a la part que donava a les antigues pistes de tennis i a les cotxeres. Va poder reconèixer les osques en la pedra que el Julià havia fet servir com a graons i les lloses soltes sobre el mur. S'hi va enfil·lar gairebé sense alè i va sentir profundes punxades al pit i fuetejades de ceguesa en la mirada. Es va estirar sobre el mur, les mans tremolant, i va cridar el Julià amb un xiuxiueig. La silueta de la font es va mantenir immòbil, unint-se a la resta d'estàtues. El Miquel va poder veure uns ulls que brillaven, clavats en ell. Es va preguntar si el Julià el reconeixeria, després de disset anys i una malaltia que se li havia endut fins l'alè. La silueta es va acostar a poc a poc, brandant un objecte a la mà dreta, brillant i allargat. Un vidre.

—Julià... —va murmurar el Miquel.

La figura s'aturà de cop. El Miquel va sentir que el vidre queia sobre la graveta. El rostre del Julià va sorgir de la penombra. Una barba de dues setmanes li cobria les faccions, més esmolades.

—¿Miquel?

Incapaç de saltar a l'altra banda ni de refer el camí cap al carrer, el Miquel va estirar el braç. El Julià es va enfil·lar al mur i, aferrant el puny del seu amic amb força, li va posar el palmell de la mà sobre la cara. Es van mirar en silenci durant una llarga estona, intuïnt l'un i l'altre les ferides amb què la vida els havia canviat les fesomies.

—Hem de marxar d'aquí, Julià. El Fumero et busca. El que ha passat amb l'Aldaya era una trampa.

—Ho sé —va murmurar el Carax, sense to ni inflexió.

—La casa està tancada. Fa anys que no hi viu ningú —hi va afegir el Miquel—. Vine, ajuda'm a baixar i anem-nos-en d'aquí.

El Carax va enfil·lar-se de nou al mur. En aferrar el Miquel amb totes dues mans, va sentir com el cos del seu amic s'havia consumit sota la roba massa folgada. Amb prou feines es pressentia carn o múscul. Un cop a l'altre costat, el Carax va agafar el Miquel per sota les espatlles i, gairebé carregant amb tot el seu pes, s'allunyaren dins la foscor pel carrer de Romà Macaya.

—¿Què tens? —va murmurar el Carax.

—No és res. Unes febres. Ja m'estic recuperant.

El Miquel desprenia ja l'olor de la malaltia i el Julià no va preguntar res més. Van baixar per Lleó XIII fins al passeig de Sant Gervasi, on s'albiraven els llums d'un cafè. Es van refugiar en una taula al fons, lluny de l'entrada i dels finestrals. Un parell de parroquians vetllaven la barra a duo amb un cigarret i la remor de la ràdio. El cambrer, un home amb la pell de color de cera i els ulls crucificats a terra, els va prendre nota. Brandi tebi, cafè i el que quedés per menjar.

El Miquel no va tastar res. El Carax, aparentment voraç, va menjar per tots dos. Els dos amics es miraven en la llum enganxosa del cafè, captivats en l'encís del temps. L'última vegada que es van veure cara a cara tenien la meitat d'anys. S'havien separat sent nois i ara la vida els havia convertit a l'un, en un fugitiu, i a l'altre, en un moribund. Tots dos es preguntaven si havien estat les canes que els havia servit la vida, o si havia estat la manera com les havien jugat.

—No t'he donat mai les gràcies per tot el que has fet per mi aquests anys, Miquel.

—No comencis. Vaig fer el que havia de fer i el que volia fer. No m'has d'agrair res.

—¿Com està la Núria?

—Com la vas deixar.

El Carax va abaixar la mirada.

—Ens vam casar fa uns quants mesos. No sé si ella et va escriure per explicar-t'ho.

Els llavis del Carax es van congelar i va negar lentament.

—No tens cap dret a retreure-li res, Julià.

—Ho sé. No tinc dret a res.

—¿Per què no vas acudir a nosaltres, Julià?

—No us volia comprometre.

—Això ja no és a les teves mans. ¿On has estat aquests dies? Vam arribar a creure que se t'havia empassat la terra.

—Gairebé. He estat a casa. A casa del meu pare.

El Miquel el va mirar sorprès. El Julià li començà a explicar com, en arribar a Barcelona, sense saber on anar, s'havia dirigit a la casa on s'havia criat, tement que ja no hi hagués ningú. La barreteria continuava allà, oberta, i un home envellit, sense cabells ni foc a la mirada, llanguia darrere el taulell. No havia volgut entrar ni fer-li saber que havia tornat, però l'Antoni Fortuny havia alçat la mirada cap a l'estrany que hi havia a l'altra banda de l'aparador. Els seus ulls s'havien trobat i el Julià, tot i que hauria volgut arrencar a córrer, es va quedar paralitzat. Va veure formar-se llàgrimes en el rostre del barretaire, que es va arrossegar cap a la porta i va sortir al carrer mut. Sense dir res, va guiar el seu fill a l'interior de la botiga, va abaixar les reixes i, un cop el món exterior va estar tancat, el va abraçar, tremolant i udolant amb llàgrimes als ulls.

Més tard, el barretaire li va explicar que la policia havia estat demanant per ell feia dos dies. Un tal Fumero, un home de mala fama que es deia que un mes abans havia format part del grup d'escorxadors del general Goded i que ara presumia de ser amic dels anarquistes, li havia dit que el Carax estava de camí cap a Barcelona, que havia assassinat el Jordi Aldaya a sang freda a París i que se'l buscava per molts altres delictes, la llista dels quals el barretaire no es molestà a escoltar. El Fumero confiava que, si es donava la remota i improbable casualitat que el fill pròdig aparegués per allà, el barretaire es dignaria a complir amb el seu deure de ciutadà i ho faria saber a la policia. El Fortuny li va dir que evidentment que podien comptar amb ell. El va molestar que un escurçó com el Fumero donés per descomptada la seva vilesa, però així que el sinistre seguici de la policia va sortir de la botiga, el barretaire se'n va anar directe a la capella de la catedral on havia

conegut la Sophie per pregar al sant que conduís els passos del seu fill de retorn a casa abans que fos massa tard. Quan el Julià va acudir al seu pare, el barretaire el va advertir del perill que planava sobre ell.

—Sigui el que sigui el que t'ha fet tornar a Barcelona, fill meu, deixa'm que jo ho faci per tu mentre tu t'amagues a casa. La teva habitació continua com la vas deixar i és teva per tot el temps que et faci falta.

El Julià li va confessar que havia tornat a buscar la Penèlope Aldaya. El barretaire li va prometre que ell la trobaria i que, una vegada reunits, els ajudaria a fugir junts a un lloc segur, lluny del Fumero, del passat, lluny de tot.

Durant uns quants dies, el Julià es va mantenir ocult al pis de la ronda de Sant Antoni mentre el barretaire recorria la ciutat buscant el rastre de la Penèlope. Passava els dies a la seva antiga habitació que, fidel a la promesa del seu pare, continuava igual, malgrat que ara tot semblava més petit, com si les cases i els objectes, o potser només fos la vida, s'encongissin amb el temps. Molts dels seus vells quaderns continuaven allà, llapis als quals recordava haver fet punta la setmana que se'n va anar a París, llibres esperant ser llegits, roba neta de noi als armaris. El barretaire li va explicar que la Sophie l'havia deixat poc després que ell se'n anés i, tot i que durant anys no en va saber res, finalment li va escriure des de Bogotà, on ja feia temps que vivia amb un altre home. S'escrivien amb regularitat, «sempre parlant de tu», segons li va confessar el barretaire, «perquè és l'únic que ens uneix». En pronunciar aquestes paraules, al Julià li semblava que el barretaire havia esperat a enamorar-se de la seva dona fins després d'haver-la perdut.

—Només s'estima de veritat un cop a la vida, Julià, encara que un no se n'adoni.

El barretaire, que semblava atrapat en una cursa amb el temps per desfer tota una vida d'infortunis, no dubtava que la Penèlope era aquell amor d'una sola estació en la vida del seu fill i creia, sense adonar-se'n, que si l'ajudava a recuperar-la, potser ell també recuperaria alguna cosa perduda, aquell buit que li pesava a la pell i als ossos amb la ràbia d'una maledicció.

Tot i la seva obstinació, i per a la seva desesperació, el barretaire aviat va anar descobrint que no hi havia rastre de la Penèlope Aldaya, ni de la família, en tot Barcelona. Home d'origen humil, que havia hagut de treballar tota la vida per anar tirant, el barretaire sempre havia concedit als diners i a la casta el dubte de la immortalitat. Quinze anys de ruïna i misèria

havien estat suficients per esborrar de la faç de la terra els palaus, les indústries i les empremtes d'una nissaga. En esmentar el cognom Aldaya, molts reconeixien la música de la paraula, però gairebé ningú no en recordava el significat. El dia que el Miquel Moliner i la Núria Monfort van anar a la barreteria demanant pel Julià, el barretaire va tenir la certesa que eren esbirros del Fumero. Ningú no li tornaria a arrabassar el fill. Aquesta vegada, podia baixar Déu totpoderós des del cel, el mateix Déu que durant tota la vida havia ignorat les seves pregàries, i ell mateix, gustós, li arrencaria els ulls si gosava allunyar el Julià una vegada més del naufragi de la seva vida.

El barretaire era l'home que el florista ambulant recordava haver vist dies enrere, rondant pel casalot de l'avinguda del Tibidabo. Allò que el florista havia interpretat com a mala bava no era sinó la fermesa d'esperit que només assisteix els qui, més val tard que mai, han trobat un propòsit en les seves vides i el persegueixen amb la ferocitat que dóna el temps vessat en va. Lamentablement, el Senyor no va voler escoltar aquesta vegada els precés del barretaire, i passat el llindar de la desesperació, va ser incapaç de trobar el que buscava, la salvació del seu fill, de si mateix, en el rastre d'una noia a qui no recordava ningú i de qui ningú no sabia res. ¿Quantes ànimes perdudes necessites, Senyor, per sadollar la teva fam?, preguntava el barretaire. Déu, des del seu silenci infinit, el mirava sense pestanyejar.

—No la trobo, Julià... Et juro que...

—No es preocupi, pare. Això ho he de fer jo. Vostè ja m'ha ajudat tant com podia.

Aquella nit, el Julià havia sortit per fi al carrer disposat a recuperar el rastre de la Penèlope.

El Miquel escoltava la història del seu amic, dubtant si es tractava d'un miracle o d'una maledicció. No se li va acudir pensar en el cambrer, que es dirigia al telèfon i murmurava d'esquena a ells, i que després vigilava la porta de reüll, netejant amb massa cura els gots en un establiment on el greix s'ensenyoria de tots els objectes, mentre el Julià li anava explicant el que li havia passat en arribar a Barcelona. No se li va acudir que el Fumero ja hi hauria estat, en aquell cafè, en desenes de cafès com aquell, a prop del palauet Aldaya, i que així que el Carax posés el peu en qualsevol d'ells, la trucada era qüestió de segons. Quan el cotxe de la policia es va aturar

davant del cafè i el cambrer es va retirar a la cuina, el Miquel va sentir la calma freda i serena de la fatalitat. El Carax li va llegir la mirada i tots dos es van girar a l'uníson. Les traces espectrals de tres gavardines grises aletejant darrere les finestres. Tres rostres escopint vapor en el vidre. Cap d'ells no era el Fumero. Els carronyaires el precedien.

—Anem-nos-en d'aquí, Julià...

—No hem d'anar enlloc —va dir el Carax, amb una serenitat que va dur el seu amic a observar-lo detingudament.

Llavors s'adonà del revòlver a la mà del Julià, i de la freda disposició de la seva mirada. La campaneta de la porta va esgarrapar el murmuri de la ràdio. El Miquel va arrabassar la pistola de les mans del Carax i el mirà fixament.

—Dóna'm la teva documentació, Julià.

Els tres policies van fer veure que s'asseien a la barra. Un d'ells els mirava de cua d'ull. Els altres dos es palpaven l'interior de la gavardina.

—La documentació, Julià. Ara.

El Carax va negar en silenci.

—Em queden un, dos mesos, amb sort. Un deis dos ha de sortir d'aquí, Julià. Tu tens més punts que jo. No sé si trobaràs la Penèlope. Però la Núria t'espera.

—La Núria és la teva dona.

—Recorda el tracte que vam fer. Quan jo em mori, tot el que és meu serà teu...

—... menys els somnis.

Es van somriure per última vegada. El Julià li va passar el seu passaport. El Miquel el va col·locar a la vora de l'exemplar de *L'Ombra del Vent* que portava a l'abric des del dia que l'havia rebut.

—Fins aviat —va murmurar el Julià.

—No hi ha pressa. Jo esperaré.

Just en el moment en què els tres policies es giraven cap a ells, el Miquel es va alçar de la taula i s'hi va dirigir. Al principi, només van veure un moribund pàl·lid i tremolós que els somreia mentre la sang treia el cap per les comissures dels seus llavis magres, sense vida. Quan van adonar-se del revòlver que duia a la mà dreta, el Miquel ja estava a menys de tres metres d'ells. Un va voler cridar, però el primer tret li va volar la mandíbula inferior. El cos va caure inert, de genolls, als peus del Miquel. Els altres dos agents ja havien desenfundat les seves armes. El segon tret va travessar

l'estómac del que semblava més vell. La bala li va partir la columna vertebral i va escopir un puny de vísceres contra la barra. El Miquel no va tenir mai temps de disparar un tercer tret. El policia que quedava ja l'havia encanonat. Va sentir l'arma a les costelles, sobre el cor, i la seva mirada d'acer, encesa de pànic.

—Quiet, fill de puta, o et juro que et parteixo per la meitat.

El Miquel va somriure i va alçar lentament el revòlver cap a la cara del policia. No devia tenir més de vint-i-cinc anys i li tremolaven els llavis.

—Digues al Fumero, de part del Carax, que em recordo de la seva disfressa de marineret.

No va sentir dolor, ni foc. L'impacte, com un cop de martell sord que es va endur el so i el color de les coses, el va llançar contra la cristalleria. En travessar-la i notar que un fred intens se li enfilava per la gola i la llum s'allunyava com pols en el vent, el Miquel Moliner va girar la mirada per última vegada i va veure el seu amic Julià corrent carrer avall. Tenia trenta-sis anys, més dels que havia esperat viure. Abans de desplomar-se sobre la vorera sembrada de vidres ensangonats, ja estava mort.

9

Aquella nit, mentre el Julià es perdia en la fosca, un furgó sense identificació va acudir a la trucada de l'home que havia matat el Miquel. No vaig saber-ne mai el nom, ni crec que ell sabés a qui havia assassinat. Com totes les guerres, personals o a gran escala, aquell era un joc de marionetes. Dos homes van carregar els cossos dels agents morts i es van encarregar de suggerir a l'encarregat del bar que oblidés el que havia passat o si no tindria seriosos problemes. No subestimis mai el talent per oblidar que desperten les guerres, Daniel. El cadàver del Miquel va ser abandonat en un carreró del Raval dotze hores més tard, perquè la seva mort no es pogués relacionar amb la dels dos agents. Quan el cos va arribar finalment al dipòsit de cadàvers, feia dos dies que era mort. El Miquel havia deixat tota la seva documentació a casa abans de sortir. Tot el que van trobar els funcionaris del dipòsit va ser un passaport a nom de Julià Carax, desfigurat, i un exemplar de *L'Ombra del Vent*. La policia va concloure que el difunt era el Carax. Al passaport encara hi constava l'adreça del pis dels Fortuny a la ronda de Sant Antoni.

La notícia ja havia arribat al Fumero. Se'n va anar al dipòsit a acomiadar-se del Julià. Allà es va trobar el barretaire, a qui la policia havia anat a buscar perquè identifiqués el cos. El senyor Fortuny, que feia dos dies que no veia el Julià, es temia que el trobaria allà. En reconèixer el cos que no feia ni una setmana que havia trucat a casa seva demanant pel Julià (i a qui havia pres per un esbirro del Fumero), va esclatar en esgarips i se'n va anar. La policia va assumir que aquella reacció era una admissió de reconeixement. El Fumero, que havia assistit a l'escena, es va acostar al cos i el va examinar en silenci. Feia disset anys que no veia el Julià Carax. Quan hi va reconèixer el Miquel Moliner, es va limitar a somriure i va firmar l'informe forense confirmant que aquell cos pertanyia al Julià Carax,

i va ordenar que el traslladessin immediatament a una fossa comuna a Montjuïc.

Durant molt de temps, em vaig preguntar per què el Fumero va fer una cosa així. Però aquella era la lògica del Fumero. En morir amb la identitat del Julià, el Miquel li havia proporcionat involuntàriament la coartada perfecta. Des d'aquell instant, el Julià Carax no existia. No hi hauria cap mena de vincle legal que permetés relacionar Fumero amb l'home a qui, tard o d'hora, esperava trobar i assassinar. Eren dies de guerra i molt pocs demanarien explicacions per la mort d'algú que ni tan sols tenia nom. El Julià havia perdut la identitat. Era una ombra. Vaig passar dos dies esperant el Miquel o el Julià a casa, pensant que em tornaria boja. Al tercer dia, dilluns, vaig tornar a treballar a l'editorial. El senyor Cabestany havia ingressat a l'hospital feia unes quantes setmanes, i ja no va arribar a tornar al seu despatx. El seu fill gran, l'Àlvar, es va fer càrrec del negoci. No li vaig dir res a ningú. No tenia a qui.

Aquell mateix matí, vaig rebre a l'editorial la trucada d'un funcionari del dipòsit de cadàvers, Manuel Gutiérrez Fonseca. El senyor Gutiérrez Fonseca em va explicar que el cos d'un tal Julià Carax havia arribat al dipòsit i que, en mirar el passaport del difunt i el nom de l'autor del llibre que portava quan va ingressar al dipòsit, i sospitant si no una clara irregularitat sí un cert relaxament en el reglament per part de la policia, havia sentit el deure moral de trucar a l'editorial per donar la informació del que havia passat. En sentir-lo, vaig creure que em moria. El primer que vaig pensar és que es tractava d'una trampa del Fumero. El senyor Gutiérrez Fonseca s'expressava amb la pulcritud del funcionari consciencios, tot i que alguna cosa més gotejava de la seva veu, alguna cosa que ni ell mateix no hauria pogut explicar. Jo havia agafat el telèfon al despatx del senyor Cabestany. Gràcies a Déu, l'Àlvar havia sortit a esmorzar i jo estava sola. Si no hagués estat així, m'hauria estat impossible explicar les llàgrimes i el tremolor de mans mentre aguantava l'auricular. Gutiérrez Fonseca em va dir que havia pensat que calia informar del que havia passat.

Li vaig agrair la trucada amb aquella formalitat falsa de les converses en clau. Així que vaig penjar, vaig tancar la porta del despatx i em vaig mossegar els punys per no cridar. Em vaig rentar la cara i me'n vaig anar a casa immediatament. Vaig deixar una nota a l'Àlvar en què li deia que estava malalta i que tornaria l'endemà abans de l'hora per posar-me al dia amb la correspondència. Vaig haver de fer un gran esforç per no córrer pel

carrer, per caminar amb aquella parsimònia anònima i grisa de qui no té secrets. En introduir la clau al pany, vaig veure que algú l'havia forçat. Em vaig quedar paralyzada. El pom començava a girar des de l'interior. Em vaig preguntar si em tocava morir d'aquella manera, en una escala fosca i sense saber què li havia passat al Miquel. La porta es va obrir i vaig enfrontar la mirada fosca del Julià Carax. Que Déu em perdoni, però en aquell instant vaig sentir que em tornava la vida i vaig donar gràcies al cel perquè em tornava el Julià en lloc del Miquel.

Ens vam fondre en una abraçada interminable, però quan vaig buscar els seus llavis, el Julià es va enretirar i va abaixar la mirada. Vaig tancar la porta i, agafant el Julià de la mà, el vaig guiar fins a l'habitació. Ens vam estirar al llit, abraçats en silenci. Es feia fosc i les ombres del pis bullien de púrpura. Se sentien, de lluny, trets aïllats, com cada nit des que havia començat la guerra. El Julià plorava sobre el meu pit i vaig sentir que m'envaïa un cansament indescriptible. Més tard, entrada la nit, els nostres llavis es van trobar i, protegits per aquella foscor urgent, ens vam desfer d'aquella roba que feia pudor de por i de mort. Vaig voler recordar el Miquel, però el foc d'aquelles mans en el meu ventre em va robar la vergonya i el dolor. Em vaig voler perdre en aquelles mans i no tornar mai més, tot i sabent que quan es fes de dia, exhausts i potser malalts de menyspreu, no ens podríem mirar als ulls sense preguntar-nos en qui ens havíem convertit.

10

Em va despertar la pluja que repicava a l'alba. El llit buit, l'habitació atapeïda de tenebra grisa.

Vaig trobar el Julià assegut davant el que havia estat l'escriptori del Miquel, acariciant les tecles de la seva màquina d'escriure. Va alçar la mirada i em va brindar aquell somriure tebi, llunyà, que deia que no seria mai meu. Vaig desitjar escopir-li la veritat, ferir-lo. Hauria estat tan fàcil. Revelar-li que la Penèlope era morta. Que vivia d'enganys. Que jo era tot el que tenia ara en el món.

—No hauria d'haver tornat mai a Barcelona —va murmurar, sacsejant el cap.

Em vaig agenollar al seu costat.

—El que tu busques no és aquí, Julià. Anem-nos-en. Tots dos. Lluny d'aquí. Mentre encara hi ha temps.

El Julià em va mirar llargament, sense moure les parpelles.

—Tu saps alguna cosa que no m'has dit, ¿oi? —va preguntar.

Ho vaig negar, empassant-me la saliva. El Julià es va limitar a assentir.

—Aquesta nit tornaré allà.

—Julià, per favor...

—Me n'he d'assegurar.

—Si és així, vindré amb tu.

—No.

—L'última vegada que em vaig quedar aquí esperant, vaig perdre el Miquel. Si tu hi vas, jo també.

—Això no té res a veure amb tu, Núria. Em concerneix només a mi.

Em vaig demanar si no s'adonava del mal que em feien les seves paraules, o si ni tan sols li importava.

—Això és el que tu creus.

Em va voler acariciar la galta, però li vaig apartar la mà.

—M'hauries d'odiar, Núria. Et duria sort.

—Ja ho sé.

Vam passar el dia fora, lluny de la tenebra opressiva del pis que encara feia olor de llençols tebis i de pell. El Julià volia veure el mar. El vaig acompanyar fins a la Barceloneta i ens vam endinsar a la platja pràcticament deserta, un miratge de color de sorra que es fonia en la calitja. Ens vam asseure a la sorra, a prop del mar, com ho fan els nens i els vells. El Julià somreia en silenci, recordant tot sol.

Al capvespre, vam agafar un tramvia a prop de l'aquari i vam enfilar per la Via Laietana fins al passeig de Gràcia, vam passar per la plaça de Lesseps i vam continuar per l'avinguda de la República Argentina fins al final del trajecte. El Julià observava els carrers en silenci, com si tingués por de perdre la ciutat a mesura que la recorria. A mig camí, em va agafar la mà i la va besar sense dir res. No la va deixar anar fins que vam baixar. Un vell que acompanyava una nena de blanc ens mirava, somrient, i ens va preguntar si érem nòvios. Ja era negra nit quan vam enfilar Romà Macaya en direcció al casalot dels Aldaya a l'avinguda del Tibidabo. Queia una pluja fina que tenyia de plata els murs de pedra. Ens vam enfilar al mur de la finca per la part de darrere, al costat de les pistes de tennis. El casalot s'erigia en la pluja. El vaig reconèixer a l'instant. Havia llegit la fesomia d'aquella casa en milers d'encarnacions i angles en les pàgines del Julià. A *La casa vermella*, el palauet hi apareixia com un casalot tenebrós més gran per dins que per fora, que anava canviant lentament de forma, li creixien passadissos, galeries i àtics impossibles, escales infinites que no duïen enlloc i engendrava habitacions fosques que apareixien i desapareixien de la nit al dia i que s'emportaven els imprudents que s'hi endinsaven sense que ningú no els tornés a veure. Ens vam aturar davant l'enorme porta, assegurada amb cadenes i amb un cademat de la mida d'un puny. Els finestrals de la primera planta estaven tapiats amb taulons recoberts d'heura. L'aire feia olor de males herbes mortes i de terra humida. La pedra, fosca i viscosa sota la pluja, resplendia com l'esquelet d'un gran rèptil.

Li vaig voler preguntar com se les enginyaria per obrir aquella porta de roure, de basílica o de presó. El Julià es va treure un potet de l'abric i en va descargolar la tapa. Un vapor fètid va exhalar de l'interior fent una espiral lenta i blavosa. Va aguantar el cademat per un extrem i va vessar l'àcid a l'interior del pany. El metall va murmurejar com si fos ferro roent, envoltat

en una tela de fum groguenc. Vam esperar uns quants segons i llavors va agafar una llamborda d'entre les males herbes i va partir el cademat amb mitja dotzena de cops. El Julià va empènyer la porta d'una puntada de peu. Es va obrir lentament, com un sepulcre, escopint un alè espès i humit. Més enllà del llindar, s'hi endevinava una foscor envellutada. El Julià duia un encenedor de benzina que va encendre en endinsar-se uns passos al rebedor. El vaig seguir i vaig ajustar la porta darrere nostre. El Julià va caminar uns quants metres, sostenint la flama per sobre del cap. Una catifa de pols s'estenia als nostres peus, sense més petjades que les nostres. Les parets, despallades, s'encenien amb l'ambre de la flama. No hi havia mobles, ni miralls, ni llums. Les portes es mantenien a les frontisses, però els poms de bronze havien estat arrencats. El casalot només mostrava l'esquelet despallat. Ens vam aturar al peu de l'escalinata. La mirada del Julià es va perdre cap amunt. Es va girar un instant per mirar-me i li vaig voler somriure, però en la penombra ben just si ens endevinàvem el rostre. El vaig seguir escales amunt, recorrent els graons on el Julià havia vist per primera vegada la Penèlope. Sabia cap a on ens dirigíem i em va envair un fred que no tenia res de l'atmosfera humida i punyent d'aquell lloc.

Vam pujar fins al tercer pis, on un passadís estret conduïa cap a l'ala sud de la casa. El sostre en aquell punt era molt més baix i les portes més petites. Era el pis on hi havia les estances del servei. L'última, vaig saber sense necessitat que el Julià digués res, havia estat l'habitació de la Jacinta Coronado. El Julià s'hi va acostar lentament, temorós. Aquell era el lloc on havia vist la Penèlope per última vegada, on havia fet l'amor amb una noieteta de disset anys, que mesos més tard va morir en aquella mateixa cel·la. El vaig voler aturar, però el Julià ja havia arribat al llindar i mirava cap a l'interior, absent. M'hi vaig acostar i hi vaig treure el cap. L'habitació no era més que un cubicle despallat de qualsevol ornamentació. Les marques d'un antic llit es llegien encara sota la marea de pols que hi havia al terra de fusta. Una teranyina de taques negres s'enfilava pel centre de l'habitació. El Julià va observar aquell buit durant gairebé un minut, desconcertat. Vaig veure en la seva mirada que li costava reconèixer aquell lloc, que tot se li apareixia com un truc macabre i cruel. El vaig agafar pel braç i me'l vaig endur altre cop cap a l'escala.

—Aquí no hi ha res, Julià —vaig murmurar—. La família ho va vendre tot abans d'anar-se'n a l'Argentina.

El Julià va assentir dèbilment. Vam tornar a la planta baixa. El Julià es va encaminar cap a la biblioteca. Els prestatges estaven buits, la xemeneia atapeïda de runa i cendra. Les parets, pàl·lides de mort, aletejaven amb l'alè de la flama. Els creditors i els usurers havien aconseguit endur-se'n fins i tot la memòria, que ara devia estar perduda en el laberint d'alguna deixalleria.

—He tornat per res —murmurava el Julià.

Millor així, vaig pensar. Comptava els segons que ens separaven de la porta. Si aconseguia allunyar-lo d'allà i deixar-lo amb aquella punyalada de buit, potser encara tindríem una oportunitat. Vaig deixar que el Julià absorbís la ruïna d'aquell lloc, que purgués el seu record.

—Havies de tornar i veure-la una altra vegada —vaig dir.

Ara ja veus que no hi ha res. Només és un casalot vell i deshabitat, Julià. Anem-nos-en a casa.

Em va mirar, pàl·lid, i va assentir. El vaig agafar de la mà i vam enfilel el passadís que duia a la sortida. La bretxa de claror de l'exterior només quedava a mitja dotzena de passos. Vaig poder sentir l'olor de les males herbes i del plugim en l'aire. Llavors vaig notar que perdia la mà del Julià. Em vaig aturar i el vaig trobar immòbil, amb la mirada clavada en la foscor.

—¿Què passa, Julià?

No va contestar. Contemplava encisat la boca d'un passadís estret que duia a les cuines. M'hi vaig acostar i vaig escrutar la tenebra que esgarrapava la flama blava de l'encenedor de benzina. La porta que hi havia a l'extrem del passadís estava tapiada. Un mur de maons vermells, entaforats matusserament en l'argamassa que sagnava per les commissures. No vaig entendre gaire què volia dir, però vaig sentir que el fred em robava l'alè. El Julià s'hi acostava a poc a poc. La resta de portes del passadís —de tota la casa— estaven obertes, sense panys ni poms. Excepte aquella. Una comporta de maons vermells oculta al fons d'un passadís llòbrec i amagat. El Julià va posar les mans sobre els maons d'argila escarlata.

—Julià, per favor, anem-nos-en...

L'impacte del seu puny contra la paret de maons va arrencar un eco buit i cavernós a l'altra banda. Em va semblar que li tremolaven les mans quan va deixar l'encenedor a terra i em va indicar que em fes una mica enrere.

—Julià...

La primera puntada de peu va arrencar una pluja de pols rogenca. El Julià va tornar a envestir. Em va semblar sentir els seus ossos que cruixien. El Julià no es va immutar. Colpejava el mur una i una altra vegada, amb la

ràbia d'un pres que sobre camí cap a la llibertat. Li sagnaven els punys i els braços quan el primer maó es va trencar i va caure a l'altra banda. Amb els dits ensangonats, el Julià va començar a forcejar per fer més gran aquell marc en l'obscuritat. Panteixava, exhaust i posseït d'una fúria de la qual no l'hauria cregut mai capaç. Un a un, els maons van anar cedint i el mur va caure. El Julià es va aturar, amarat d'una suor freda, les mans escorxades. Va agafar l'encenedor i el va posar sobre un dels maons. Una porta de fusta llavorada amb motius d'àngels s'erigia a l'altre costat. El Julià va acariciar els relleus de la fusta, com si llegís un jeroglífic. La porta es va obrir sota la pressió de les seves mans.

Una tenebra blava, espessa i gelatinosa emanava de l'altra banda. Més enllà s'intuïa una escalinata. Graons de pedra negra baixaven fins on es perdia l'ombra. El Julià es va girar un moment i li vaig trobar la mirada. Hi vaig veure por i desesperança, com si intuís la negror. Vaig negar en silenci, implorant-li que no hi baixés. Es va girar, abatut, i es va submergir en la foscor. Vaig treure el cap pel marc de maons i el vaig veure baixar per l'escala, gairebé trontollejant. La flama tremolava, amb prou feines una exhalació de blau transparent.

—¿Julià?

Només em va arribar silenci. Podia veure l'ombra del Julià, immòbil al fons de l'escala. Vaig travessar el llindar de maons i vaig baixar els graons. La sala era una estança rectangular, de murs de marbre. Desprenia un fred intens i penetrant. Les dues làpides estaven recobertes per un vel de teranyina que es va desfer com si fos seda podrida amb la flama de l'encenedor. El marbre blanc estava solcat de llàgrimes negres d'humitat que semblava que sagnessin de les clivelles que havia deixat el cisell del gravador. Reposaven l'una al costat de l'altra, com malediccions encadenades.

PENÈLOPE ALDAYA
1902-1919

DAVID ALDAYA
1919

11

Sovint, m'he aturat a pensar en aquell moment de silenci, intentant imaginar què devia sentir el Julià en comprovar que la dona a qui havia estat esperant durant disset anys estava morta, que el fill de tots dos se n'havia anat amb ells, que la vida que havia somiat, el seu únic alè, no havia existit mai. La majoria de nosaltres tenim la sort o la desgràcia de veure com la vida es va enfonsant a poc a poc, sense que gairebé ni ens n'adonem. Per al Julià, aquella certesa es va encendre en qüestió de segons. Durant un instant, vaig pensar que arrencaria a córrer escales amunt, que fugiria d'aquell lloc maleït i que no el tornaria a veure mai més. Potser hauria estat millor així.

Recordo que la flama de l'encenedor es va extingir lentament i que vaig perdre la seva silueta en la foscor. El vaig buscar en l'ombra. El vaig trobar tremolant, mut. Amb prou feines s'aguantava dret i es va arrossegar fins a un racó. El vaig abraçar i li vaig fer un petó al front. No es movia. Li vaig palpar el rostre amb les mans, però no hi havia llàgrimes. Vaig pensar que potser, inconscientment, ho havia sabut durant tots aquells anys, que podia ser que li calgués aquella trobada per enfrontar-se a la veritat i alliberar-se. Havíem arribat al final del camí. El Julià comprendria ara que ja res no el retenia a Barcelona i que marxaríem lluny. Vaig voler creure que la nostra sort canviaria i que la Penèlope ens havia perdonat.

Vaig buscar l'encenedor per terra i el vaig tornar a encendre. El Julià observava el buit, aliè a la flama blava. Li vaig agafar la cara amb les mans i el vaig obligar a mirar-me. Em vaig trobar uns ulls sense vida, buits, consumits de ràbia i de pèrdua. Vaig sentir el fantasma de l'odi escampant-se lentament per les seves venes i vaig poder llegir els seus pensaments. M'odiava perquè l'havia enganyat. Odiava el Miquel perquè H havia volgut regalar una vida que li pesava com una ferida oberta. Però, sobretot, odiava l'home que havia causat tota aquella desgràcia, aquell rastre de mort i

misèria: ell mateix. Odiava aquells maleïts llibres als quals havia dedicat la seva vida i que no importaven a ningú. Odiava una existència dedicada a l'engany i a la mentida. Odiava cada segon robat i cada alè.

Em mirava sense pestanyejar, com es mira un estrany o un objecte desconegut. Jo negava lentament, buscant-li les mans. Em va apartar bruscament i es va aixecar. Vaig intentar agafar-li el braç, però em va empènyer contra el mur. El vaig veure pujar l'escala en silenci, un home a qui ja no coneixia. El Julià Carax estava mort. Quan vaig sortir al jardí del casalot, ja no hi havia cap rastre d'ell. Vaig escalar el mur i vaig saltar a l'altra banda. Els carrers desolats sagnaven sota la pluja. Vaig cridar-lo, caminant pel centre de l'avinguda deserta. Ningú no va respondre al meu crit. Quan vaig tornar a casa, eren gairebé les quatre de la matinada. El pis estava negat de fum i feia pudor de cremat. El Julià hi havia estat. Vaig córrer a obrir les finestres. Vaig trobar un estoig sobre l'escriptori amb la ploma que li havia comprat anys abans a París a dins, l'estilogràfica per la qual havia pagat una fortuna en virtut de la seva suposada pertinença a Alexandre Dumas o Victor Hugo. El fum venia de la caldera de la calefacció. Vaig obrir-ne la comporta i vaig comprovar que el Julià hi havia llançat tots els exemplars de les seves novel·les que faltaven de la prestatgeria. Amb prou feines es llegia el títol sobre els lloms de pell. La resta era cendra.

Al cap d'unes hores, quan vaig anar a l'editorial a mig matí, l'Àlvar Cabestany em va fer cridar al seu despatx. El seu pare ja no passava gairebé mai pel despatx i els metges li havien dit que tenia els dies comptats, com el meu lloc a l'empresa. El fill d'en Cabestany em va anunciar que aquell matí mateix a primera hora s'havia presentat un cavaller anomenat Laín Coubert interessat a adquirir tots els exemplars de les novel·les del Julià Carax que tinguéssim en existències. El fill de l'editor li va dir que en tenia un magatzem ple al Poblenou, però que hi havia molta demanda d'aquestes novel·les i, per tant, li havia exigit un preu superior al que li oferia Coubert. Coubert no havia picat i se'n havia anat. Ara el Cabestany fill volia que jo localitzés el tal Laín Coubert i acceptés la seva oferta. Li vaig dir a aquell neci que Laín Coubert no existia, que era un personatge d'una novel·la del Carax. Que no tenia cap interès a comprar els llibres; només volia saber on eren. El senyor Cabestany tenia el costum de guardar un exemplar de cadascun dels títols publicats per la casa a la biblioteca del seu despatx, fins

i tot de les obres del Julià Carax. Em vaig esmunyir dins la seva oficina i me'ls vaig endur.

Aquella tarda, vaig visitar el meu pare al Cementiri dels Llibres Oblidats i els vaig amagar on no els pogués trobar ningú, especialment el Julià. Ja s'havia fet fosc quan vaig sortir d'allà. Vagarejant Rambles avall, vaig arribar fins a la Barceloneta i em vaig endinsar a la platja, buscant el lloc on havia anat a contemplar el mar amb el Julià. Les flames del magatzem del Poblenou s'endevinaven allà lluny, el rastre d'ambre vessant sobre el mar i els espirals de foc i fum pujant al cel com serps de llum. Quan els bombers van aconseguir extingir el foc poc abans de l'alba, no en quedava res, del magatzem, tot just l'esquelet de maons i metall que sostenia la volta. Allà vaig trobar el Lluís Carbó, que n'havia estat el vigilant nocturn durant deu anys. Contemplava les cendres fumejants, incrèdul. Tenia les celles i el pèl dels braços socarrimats i la pell li brillava com el bronze humit. Fou ell qui em va explicar que les flames havien començat poc després de mitjanit i que havien devorat desenes de milers de llibres fins que l'alba s'havia rendit en un riu de cendra. El Lluís encara aguantava amb les mans una pila de llibres que havia aconseguit salvar, col·leccions de versos de Verdaguer i dos volums de la *Història de la Revolució francesa*. Era tot el que n'havia sobreviscut. Diversos membres del sindicat hi havien acudit per ajudar els bombers. Un d'ells em va explicar que els bombers havien trobat un cos cremat entre les cendres. Es pensaven que era mort, però un d'ells va advertir que encara respirava i el van portar a l'hospital del Mar.

El vaig reconèixer pels ulls. El foc li havia devorat la pell, les mans i els cabells. Les flames li havien arrencat la roba a fuetades i tot el seu cos era una ferida en carn viva que supurava entre les benes. L'havien confinat a una habitació solitària al fons d'un passadís amb vistes a la platja, sadollat de morfina a l'espera que es morís. Vaig voler agafar-li la mà, però una de les infermeres em va advertir que gairebé no tenia carn sota les benes. El foc li havia segat les parpelles i la seva mirada s'encarava al buit perpetu. La infermera que em va trobar a terra, plorant, em va preguntar si sabia qui era. Li vaig dir que sí, que era el meu marit. Quan un capellà rapinyaire va aparèixer per prodigar les seves ultimes benediccions, el vaig foragitar amb esgarips. Al cap de tres dies, el Julià continuava viu. Els metges van dir que era un miracle, que les ganes de viure el mantenien viu amb forces que la medicina era incapaç d'emular. S'equivocaven. No eren les ganes de viure.

Era l'odi. Al cap d'una setmana, veient que aquell cos gebrat de mort es resistia a apagar-se, fou oficialment admès amb el nom de Miquel Moliner. Es va haver de quedar allà durant onze mesos. Sempre en silenci, amb la mirada ardent, sense descans.

Jo acudia cada dia a l'hospital. Aviat les infermeres van començar a tractar-me de tu i a convidar-me a menjar amb elles a la seva sala. Totes eren dones soles, fortes, que esperaven que els seus homes tornessin del front. Alguns ho feien. Em van ensenyar a netejar les ferides del Julià, a canviar-li les benes, a posar llençols nets i a fer un llit amb un cos inert estirat al damunt. També em van ensenyar a perdre l'esperança de tornar a veure l'home que algun dia s'havia sostingut sobre aquells ossos. Li vam treure les benes de la cara al tercer mes. El Julià era una calavera. No tenia llavis, ni galtes. Era un rostre sense faccions, gairebé un ninot carbonitzat. Les conques dels ulls s'havien engrandit i ara dominaven la seva expressió. Les infermeres mai no m'ho confessaren, però sentien repugnància, gairebé por. Els metges m'havien dit que una mena de pell violàcia, de rèptil, se li aniria formant lentament, a mesura que se li anessin curant les ferides. Ningú no gosava comentar el seu estat mental. Tothom donava per fet que el Julià —el Miquel— havia perdut la raó en l'incendi, que vegetava i sobrevivia gràcies a les atencions obsessives d'aquella esposa que es mantenia ferma on tantes altres haurien fugit espaordides. Jo el mirava als ulls i sabia que el Julià continuava allà dins, viu, consumint-se lentament. Esperant.

Havia perdut els llavis, però els metges creien que les cordes vocals no havien sofert un mal irreparable i que les cremades a la llengua i a la laringe s'havien curat mesos enrere. Assumien que el Julià no deia res perquè la seva ment s'havia extingit. Una tarda, sis mesos després de l'incendi, en què ell i jo estàvem sols a l'habitació, em vaig inclinar per fer-li un petó al front.

—T'estimo —li vaig dir.

Un so amarg, ronc, va emergir d'aquella ganyota canina que era ara la seva boca. Tenia els ulls enrogits de llàgrimes. Vaig voler eixugar-les-hi amb un mocador, però va repetir aquell so.

—Deixa'm —havia dit.

«Deixa'm».

L'editorial Cabestany havia fet fallida ais dos mesos de l'incendi del magatzem del Poblenou. El vell Cabestany, que havia mort aquell any,

havia pronosticat que el seu fill aconseguiria arruïnar l'empresa en sis mesos. Optimista consumat fins a la tomba. Vaig intentar trobar feina en una altra editorial, però la guerra s'ho menjava tot. Tothom em deia que la guerra s'acabaria aviat, i que després les coses millorarien. Encara quedaven dos anys de guerra, i el que va venir després va ser pitjor. En complir-se un any de l'incendi, els metges em digueren que tot el que es podia fer en un hospital ja estava fet. La situació era difícil i necessitaven l'habitació. Em van recomanar d'ingressar el Julià en un sanatori com l'asil de Santa Llúcia, però vaig negar-m'hi. A l'octubre del 1937, me'l vaig endur cap a casa. No havia pronunciat ni una paraula des d'aquell «Deixa'm».

Jo li repetia cada dia que l'estimava. Estava instal·lat en una butaca davant de la finestra, cobert de mantes. L'alimentava amb sucs, pa torrat i, quan en trobava, llet. Cada dia li llegia un parell d'hores. Balzac, Zola, Dickens... El seu cos començava a recuperar volum. Poc després de tornar a casa, va començar a moure les mans i els braços. Decantava el coll. De vegades, en tornar a casa, em trobava les mantes per terra i objectes tombats. Un dia el vaig trobar a terra, arrossegant-se. Un any i mig després de l'incendi, una nit de tempesta, em vaig despertar a mitjanit. Algú s'havia assegut al meu llit i m'acaronava els cabells. Li vaig somriure, ocultant les llàgrimes. Havia aconseguit trobar un dels meus miralls, encara que els havia amagat tots. Amb la veu trencada, em va dir que s'havia transformat en un dels seus monstres de ficció, Laín Coubert. Vaig voler besar-lo, demostrar-li que el seu aspecte no em repugnava, però no em va deixar. Aviat no em deixaria ni tocar-lo. Anava recuperant forces dia a dia. Rondava per la casa mentre jo sortia a comprar alguna cosa per menjar. Els estalvis que el Miquel havia deixat ens permetien anar tirant, però aviat vaig haver de començar a vendre joies i andròmines. Quan ja no hi va haver cap altre remei, vaig agafar la ploma de Víctor Hugo que havia comprat a París i vaig sortir a vendre-la al millor postor. Vaig trobar una botiga darrere del Govern Militar que admetia gènere d'aquesta mena. L'encarregat, no va semblar que s'impressionés pel meu solemne jurament que testificava que aquella ploma havia pertangut a Víctor Hugo, però va reconèixer que era una peça magistral i s'avingué a pagar-me'n tant com va poder, tenint en compte que corrien temps d'escassetat i misèria.

Quan vaig dir al Julià que l'havia venut, vaig témer que s'enfurismés de valent. Es va limitar a dir que havia fet bé, que mai no l'havia merescut. Un dia en què vaig sortir a buscar feina, com feia sovint, vaig tornar i em vaig trobar que el Julià no hi era. No va tornar fins a trenc d'alba. Quan li vaig preguntar on havia estat, es va limitar a buidar-se les butxaques de l'abric (que havia estat del Miquel) i a deixar un grapat de diners damunt la taula. A partir de llavors, va començar a sortir gairebé cada nit. En la foscor, cobert amb barret i bufanda, amb els guants i la gavardina, era una ombra més. No em deia mai on anava. Gairebé sempre portava diners o joies. Dormia durant els matins, assegut recte a la seva butaca, amb els ulls oberts. Un cop li vaig trobar una navalla a la butxaca. Era una arma de doble tall, de ressort automàtic. La fulla estava impregnada de taques fosques.

Fou llavors quan vaig començar a sentir pels carrers les històries sobre un individu que trencava els aparadors de les llibreries a la nit i cremava llibres. Altres vegades, l'estrany vàndal s'esmunyia en una biblioteca o a la cambra d'un col·leccionista. Sempre se n'enduia dos o tres volums, que cremava. Al febrer del 1938, vaig anar a una llibreria de vell per preguntar si era possible trobar algun llibre del Julià Carax al mercat. L'encarregat em digué que era impossible: algú els havia estat fent desaparèixer. Ell mateix n'havia tingut un parell i els havia venut a un individu molt estrany, que amagava el rostre i a qui amb prou feines se li podia desxifrar la veu.

—Fins fa poc en quedaven algunes còpies en col·leccions privades, aquí i a França, però molts col·leccionistes se'n comencen a desfer. Tenen por —deia—, i no els en culpo.

De vegades, el Julià desapareixia durant dies sencers. Aviat les seves absències foren de setmanes. Se n'anava i tornava sempre de nit. Sempre duia diners. No donava mai explicacions, o si ho feia, es limitava a donar detalls sense sentit. Em va dir que havia estat a França. París, Lió, Niça. De tant en tant, arribaven cartes des de França a nom de Laín Coubert. Sempre eren de llibreters de vell, col·leccionistes. Algú havia localitzat una còpia perduda de les obres del Julià Carax. Aleshores, desapareixia uns quants dies i tornava com un llop, fent pudor de cremat i de rancúnia.

Fou durant una d'aquelles absències que em vaig trobar el barretaire Fortuny al claustre de la catedral, vagarejant com un il·luminat. Encara em recordava d'aquella vegada que havia acudit a la barreteria amb el Miquel a preguntar pel seu fill Julià, dos anys enrere. Em va portar a un racó i em va

dir confidencialment que sabia que el Julià era viu, en algun lloc, però que sospitava que el seu fill no es podia posar en contacte amb nosaltres per algun motiu que no arribava a entendre. «Alguna cosa deu tenir a veure amb aquell malvat del Fumero». Li vaig dir que jo pensava el mateix. Els anys de la guerra estaven resultant molt profitosos per al Fumero. Les seves aliances canviaven d'un mes a l'altre, dels anarquistes als comunistes, i d'allà al que fos. Uns i altres l'acusaven d'espia, d'esbirro, d'heroi, d'assassí, de conspirador, d'intrigant, de salvador o de demiürg. Tant era. Tothom li tenia por. Tothom el volia de la seva banda. Potser massa ocupat amb les intrigues de la Barcelona de la guerra, el Fumero semblava que havia oblidat el Julià. Probablement, com el barretaire, s'imaginava que ja havia fugit i que quedava lluny del seu abast.

El senyor Fortuny em va preguntar si era una vella amiga del seu fill i li vaig dir que sí. Em va demanar que li parlés del Julià, de l'home en què s'havia convertit, perquè ell, em confessà entristit, no el coneixia. «La vida ens va separar, ¿sap?». Em va explicar que havia recorregut totes les llibreries de Barcelona buscant les novel·les del Julià, però que no hi havia manera de trobar-les. Algú li havia explicat que un boig recorria el mapa a la recerca de les novel·les per cremar-les. El Fortuny estava convençut que el culpable no era altre que el Fumero. No el vaig contradir. Vaig mentir com vaig poder, per pietat o per despit, no ho sé. Li vaig dir que em semblava que el Julià havia tornat a París, que estava bé i que em constava que apreciava molt el barretaire Fortuny i que, així que les circumstàncies ho permetessin, s'hi reuniria. «És aquesta guerra —es lamentava—, que ho podreix tot». Abans d'acomiar-nos, va insistir a donar-me la seva adreça i la de la seva exdona, la Sophie, amb qui havia tornat a establir contacte després de molts anys de «malentesos». La Sophie ara vivia a Bogotà amb un prestigiós doctor, em va dir. Regentava la seva pròpia escola de música i sempre escrivia preguntant pel Julià.

—Ja és l'únic que ens uneix, ¿sap? El record. Un comet molts errors en la vida, senyoreta, i només se n'adona quan és vell. Digui'm, ¿vostè té fe?

Me'n vaig acomiadar prometent que els informaria a ell i a la Sophie si tenia notícies del Julià.

—A la seva mare, res no la faria més feliç que tornar a tenir notícies d'ell. Vostès, les dones, escolten més el cor i menys les ximpleries —va

concloure el barretaire amb tristesa—. Per això viuen més.

Tot i que havia sentit tantes històries virulentes sobre ell, no vaig poder evitar sentir llàstima per aquell pobre vell que no tenia res més a fer en el món que esperar el retorn del seu fill i que semblava que vivia de les esperances de recuperar el temps perdut gràcies a un miracle dels sants que visitava amb tanta devoció a les capelles de la catedral. L'havia imaginat com un ogre, un ésser vil i rancuniós, però em va semblar un home bondadós, encegat potser, perdut com tots. Potser perquè em recordava el meu pare, que s'amagava de tothom i d'ell mateix en aquell refugi de llibres i ombres, potser perquè, sense que ell ho sospités, també ens unia l'anhel de recuperar el Julià, li vaig agafar afecte i em vaig convertir en la seva única amiga. Sense que el Julià ho sabés, el visitava sovint al pis de la ronda de Sant Antoni. El barretaire ja no treballava.

—No tinc ni les mans ni la vista ni els clients... —deia.

M'esperava gairebé cada dijous i m'oferia cafè, galetes i dolços que ell amb prou feines tastava. Passava les hores parlant-me de la infantesa del Julià, de com treballaven junts a la barreteria, i me'n mostrava fotografies. Em duia a l'habitació del Julià, que mantenia immaculada com un museu, i m'ensenyava quaderns vells, objectes insignificants que ell adorava com si fossin relíquies d'una vida que no havia existit mai, sense adonar-se que ja mels havia ensenyat abans, que totes aquelles històries ja me les havia narrat un altre dia. Un d'aquells dijous vaig coincidir a l'escala amb un metge que acabava de visitar el senyor Fortuny. Li vaig preguntar com estava el barretaire i em va mirar de reüll.

—¿Vostè és familiar seu?

Li vaig dir que era el més proper a això que el pobre home tenia. Llavors el metge em va dir que estava molt malalt, que era qüestió de mesos.

—¿Què té?

—Li podria dir a vostè que és el cor, però el que el mata és la solitud. Els records són pitjors que les bales.

Quan em va veure, el barretaire es va alegrar i em va confessar que no confiava gaire en aquell metge. Els metges són com bruixots de pacotilla. El barretaire tota la vida havia tingut profundes conviccions religioses i la vellesa només les havia accentuat. Em va dir que veia la mà del dimoni pertot arreu. El dimoni, em va confessar, ofusca la raó i fa que els homes es perdin.

—Miri la guerra i miri'm a mi. Perquè ara em veu vell i estovat, però de jove he estat molt canalla i molt covard.

Era el dimoni qui se li havia endut el Julià, va afegir.

—Déu ens dona la vida, però qui governa el món és el dimoni...

Passàvem la tarda entre teologia i melindros rancis.

Alguna vegada, li vaig dir al Julià que si volia tornar a veure el seu pare viu, valia més que s'hi afanyés. I va resultar que el Julià també havia estat visitant el seu pare sense que ell ho sabés. De lluny, al capvespre, assegut a l'altra banda de la plaça, veient com es feia vell. El Julià va replicar que s'estimava més que el vell s'endugués la memòria del fill que havia fabricat en la seva ment durant aquells anys i no la realitat en què s'havia convertit.

—Aquesta la guardes per a mi —li vaig dir, i immediatament me'n vaig penedir.

No va dir res, però per un instant em va semblar que recuperava la lucidesa i que s'adonava de l'infern en què ens havíem engabiat. Els pronòstics del metge no van trigar a fer-se realitat. El senyor Fortuny no va arribar a veure el final de la guerra. El van trobar assegut a la seva butaca, mirant les fotografies velles de la Sophie i del Julià. Aclaparat de records. Els últims dies de la guerra van ser el preludi de l'infern. La ciutat havia viscut el combat a distància, com una ferida que batega adormida. Havien passat mesos de divagacions i lluites, bombardejos i gana. L'espectre d'assassinats, lluites i conspiracions feia anys que corroïa l'ànima de la ciutat, però, tot i així, molts volien creure que la guerra continuava lluny, que era una tempesta que passaria de llarg. Si és possible, l'espera va fer que el que era inevitable fos pitjor. Quan el dolor es va despertar, no hi va haver misericòrdia. No hi ha res que alimenti l'oblit tant com una guerra, Daniel. Tots callem, i s'esforcen a convènce'ns que el que hem vist, el que hem fet, el que hem après de nosaltres mateixos i dels altres, és una il·lusió, un malson passatger. Les guerres no tenen memòria i ningú no s'atreveix a comprendre-les fins que ja no queden veus per explicar què va passar, fins que arriba el moment en què no se les reconeix i tornen, amb una altra cara i un altre nom, a devorar el que van deixar enrere. En aquella època, el Julià gairebé ja no tenia llibres per cremar. Era un passatemps que ja havia passat a un altre nivell. La mort del seu pare, de la qual no va parlar mai, l'havia convertit en un invàlid en qui ja no cremaven ni la ràbia ni l'odi que l'havien consumit al principi. Vivíem de rumors, reclosos. Vam saber que el Fumero havia traït tots aquells que l'havien exalçat durant la guerra i que

ara estava al servei dels vencedors. Es deia que estava executant personalment —volant-los el cap d'un tret a la boca— els seus principals aliats i protectors als calabossos del castell de Montjuïc. La maquinària de l'oblit va començar a martellejar el mateix dia en què les armes van callar. En aquells dies, vaig comprendre que no hi ha res que faci més por que un heroï que viu per explicar-ho, per explicar el que tots els que van caure al seu costat no podran explicar mai. Les setmanes que van seguir a la caiguda de Barcelona van ser indescriptibles. Es va vessar tanta o més sang durant aquells dies que durant els combats, però aquesta vegada en secret i d'amagat. Quan finalment va arribar la pau, feia olor d'aquella pau que embruixa les presons i els cementiris, una mortalla de silenci i vergonya que es podreix sobre l'ànima i que no se'n va mai. No hi havia mans innocents ni mirades blanques. Els qui hi vam ser, tots sense excepció, ens n'endurem el secret fins a la mort.

La calma es restablia entre recels i odis, però el Julià i jo vivíem en la misèria. Havíem gastat tots els estalvis i els botins de les sortides nocturnes de Laín Coubert, i a casa ja no quedava res per vendre. Jo buscava desesperadament feina de traductora, mecanògrafa o dona de fer feines, però sembla que la meva passada relació amb en Cabestany m'havia marcat com a indesitjable i focus de sospites innumbrables. Un funcionari de vestit lluent, brillantina i bigoti com dibuixat, un dels centenars que semblava que sortien de sota les pedres durant aquells mesos, em va insinuar que una noia tan atractiva com jo no tenia per què recórrer a feines tan mundanes. Els veïns, que acceptaven de bona fe la meva història que vivia cuidant el meu pobre marit Miquel que havia quedat invàlid i desfigurat a la guerra, ens oferien almoines de llet, formatge o pa, fins i tot de vegades pesca salada o embotits que enviaven els familiars del poble. Després de mesos de penúries, convençuda que passaria molt de temps abans no trobés una feina, vaig decidir ordinar un estratagema que vaig manllevar d'una de les novel·les del Julià.

Vaig escriure a la mare del Julià a Bogotà en nom d'un suposat advocat de la nova fornada amb qui el difunt senyor Fortuny havia contactat en els seus últims dies per posar els seus assumptes en ordre. L'informava que, com que el barretaire havia traspassat sense fer testament, el seu patrimoni, en el qual s'incloïa el pis de la ronda de Sant Antoni i la botiga del mateix immoble, ara era propietat teòrica del seu fill Julià, que se suposava que vivia a l'exili, a França. Com que els drets de successió no s'havien satisfet,

i ella era a l'estranger, l'advocat, a qui vaig batejar amb el nom de Josep Maria Requejo en record del primer noi que m'havia fet un petó a la boca, li demanava autorització per iniciar els tràmits pertinents i solucionar el traspàs de propietats a nom del seu fill Julià, amb qui pensava contactar a través de l'ambaixada espanyola a París assumint la titularitat d'aquestes propietats amb caràcter temporal i transitori, i també una certa compensació econòmica. També li sol·licitava que es posés en contacte amb l'administrador de la finca perquè pogués remetre la documentació i els pagaments sufragant les despeses de la propietat al despatx de l'advocat Requejo, a nom del qual vaig obrir un apartat de correus i a qui vaig assignar una adreça fictícia, un vell garatge desocupat a dos carrers del casalot en ruïnes dels Aldaya. La meva esperança era que, engegada per la possibilitat d'ajudar el Julià i de tornar-hi a establir contacte, la Sophie no s'aturés a qüestionar tot aquell galimaties legal i consentís a ajudar-nos, tenint en compte la seva pròspera situació a la llunyana Colòmbia.

Al cap d'un parell de mesos, l'administrador de la finca va començar a rebre un gir mensual que cobria les despeses del pis de la ronda de Sant Antoni i els emoluments destinats al bufet d'advocats de Josep Maria Requejo, que procedia a enviar en forma de taló al portador a l'apartat 2321 de Barcelona, tal com li indicava la Sophie Carax en la seva correspondència. Vaig descobrir que l'administrador se'n quedava un percentatge no autoritzat cada mes, però em vaig estimar més no dir res. Així ell quedava content i no feia preguntes davant d'un negoci tan fàcil. Amb la resta, el Julià i jo en teníem per sobreviure. Així van passar anys terribles, sense esperança. De mica en mica, havia anat aconseguint algunes feines com a traductora. Ningú ja no recordava en Cabestany i es practicava una política de perdó, d'oblidar de pressa i corrents velles rivalitats i rancúnies. Jo vivia amb la perpètua amenaça que el Fumero decidís tornar a ficar el nas en el passat i reiniciar la persecució del Julià. De vegades, em convenia que no, que ja l'hauria donat per mort o que l'hauria oblidat. El Fumero ja no era l'assassí d'anys enrere. Ara era un personatge públic, un home de carrera en el Règim, que no es podia permetre el luxe del fantasma del Julià Carax. Altres vegades, em despertava a mitjanit, amb el cor bategant i amarada de suor, creient que la policia colpejava la porta. Temia que algun veí sospités d'aquell marit malalt, que no sortia mai de casa, que de vegades plorava o donava cops de puny a la paret com un boig, i que ens denunciés a la policia. Em feia por que el Julià fugís de nou, que decidís

sortir a caçar els seus llibres per cremar-los, per cremar l'únic que quedava d'ell mateix i esborrar definitivament qualsevol senyal que demostrés que havia existit. De tant témer em vaig oblidar que em feia gran, que la vida em passava de llarg, que havia sacrificat la meua joventut estimant un home destruït, sense ànima, amb prou feines un espectre.

Però els anys van passar en pau. El temps passa més de pressa com més buit està. Les vides sense significat passen de llarg com trens que no s'aturen a la teua estació. Mentrestant, les cicatrius de la guerra es tancaven a la força. Vaig trobar feina en un parell d'editorials. Passava pràcticament tot el dia fora de casa. Vaig tenir amants sense nom, rostres desesperats que em trobava en un cine o al metro, amb qui intercanviava la meua solitud. Després, absurdament, se'm menjava la culpa i en veure el Julià m'agafaven ganes de plorar i em jurava que no tornaria mai més a trair-lo, com si li degués alguna cosa. Als autobusos o pel carrer, em sorprenia mirant altres dones més joves que jo amb nens agafats de la mà. Semblaven felices, o en pau, com si aquells petits éssers, en la seva insuficiència, omplissin tots els buits sense resposta. Llavors recordava dies en què, fantasiejant, m'havia arribat a imaginar com una d'aquelles dones, amb un fill als braços, un fill del Julià. Després em recordava de la guerra i que els qui la feien també havien estat nens.

Quan començava a creure que el món ens havia oblidat, un dia un individu es va presentar a casa. Era un tipus jove, gairebé imberbe, un aprenent que es posava vermell quan em mirava als ulls. Demanava pel senyor Miquel Moliner, seguint suposadament una actualització rutinària d'un arxiu del col·legi de periodistes. Em va dir que potser el senyor Moliner podia ser beneficiari d'una pensió mensual, però que, per tal de tramitar-la, calia actualitzar una sèrie de dades. Li vaig dir que el senyor Moliner no vivia allà des de principis de la guerra, que se n'havia anat a l'estranger. Em va dir que li sabia molt de greu i se'n va anar amb el seu somriure oliós i la seva acné d'aprenent de delator. Vaig saber que havia de fer desaparèixer el Julià de casa aquella mateixa nit, sens falta. En aquell temps, el Julià s'havia reduït a gairebé res. Era dòcil com un nen i tota la seva vida semblava que depenia de les estones que passàvem junts alguna nit escoltant música a la ràdio, mentre jo deixava que m'agafés la mà i ell m'acariciava en silenci.

Aquella nit, fent servir les claus del pis de la ronda de Sant Antoni que l'administrador de la finca havia enviat a l'inexistent advocat Requejo, vaig

acompanyar el Julià de retorn a la casa on havia crescut. El vaig instal·lar a la seva habitació, li vaig prometre que tornaria l'endemà i li vaig dir que havíem d'anar amb molt de compte.

—El Fumero et torna a buscar —li vaig dir.

Va assentir vagament, com si no recordés o ja no li importés qui era el Fumero. Així vam passar diverses setmanes. Jo cada nit anava al pis, passada la mitjanit. Preguntava al Julià què havia fet durant el dia i ell em mirava sense entendre'm. Passàvem la nit junts, abraçats, i jo me n'anava a trenc d'alba, prometent-li que tornaria tan aviat com pogués. En marxar, deixava el pis tancat amb clau. El Julià no en tenia cap còpia. M'estimava més tenir-lo pres que mort.

No va tornar a passar ningú per casa demanant pel meu marit, però jo em vaig encarregar de donar veus pel barri que el meu marit era a França. Vaig escriure un parell de cartes al consolat espanyol a París dient que em constava que el ciutadà espanyol Julià Carax era a la ciutat i sol·licitant-los ajuda per localitzar-lo. Vaig suposar que, tard o d'hora, les cartes arribarien a les mans adequades. Vaig prendre totes les precaucions, però sabia que tot era qüestió de temps. La gent com el Fumero no deixa mai d'odiar. No hi ha sentit ni raó en el seu odi. Odien com respiren.

El pis de la ronda de Sant Antoni era un àtic. Vaig descobrir que hi havia una porta d'accés al terrat que donava a l'escala. Els terrats de tota l'illa formaven una xarxa de patis adossats separats per murs que no feien més d'un metre on els veïns estenien la roba. No vaig trigar a trobar un edifici a l'altra banda de l'illa de cases, amb la façana al carrer de Joaquim Costa, des d'on podia accedir al terrat i, un cop allà, saltar el mur i arribar a l'edifici de la ronda de Sant Antoni sense que ningú no em pogués veure entrar o sortir de la finca. Una vegada, vaig rebre una carta de l'administrador que em deia que alguns veïns havien notat sorolls al pis dels Fortuny. Vaig contestar en nom de l'advocat Requejo al·legant que, de vegades, algun membre del despatx havia hagut d'anar a buscar papers o documents al pis i que no hi havia cap motiu d'alarma, encara que els sorolls fossin nocturns. Vaig afegir-hi un cert gir per donar a entendre que, entre cavallers, comptables i advocats, un *picadero* secret era més sagrat que el Diumenge de Rams. L'administrador, mostrant solidaritat gremial, em va con testar que no me'n preocupés gens ni mica, que es feia càrrec de la situació.

Durant aquells anys, fer el paper de l'advocat Requejo va ser la meva única diversió. Un cop al mes, anava a visitar el meu pare al Cementiri dels Llibres Oblidats. No va demostrar mai interès a conèixer aquell marit invisible i jo no em vaig oferir mai a presentar-l'hi. No ens acostàvem gaire al tema en les nostres converses, com navegants experts que esquiven un escull arran de la superfície, evitant la mirada. De vegades, se'm quedava mirant en silenci i em preguntava si necessitava ajuda, si hi havia res que ell pogués fer. Algun dissabte, en fer-se de dia, acompanyava el Julià a veure el mar. Pujàvem al terrat i passàvem a l'edifici del costat per sortir al carrer de Joaquim Costa. D'allà baixàvem fins al port a través dels carrerons del Raval. No se'ns acostava ningú. Tenien por del Julià, fins i tot de lluny. De vegades, arribàvem fins a l'escullera. Al Julià li agradava asseure's a les roques, mirant cap a la ciutat. Ens passàvem hores així, gairebé sense dir ni una paraula. Alguna tarda, ens esmunyíem dins un cinema, quan ja havia començat la sessió. En la foscor, ningú no es fixava en el Julià. Vivíem de nit i en silenci. A mesura que anaven passant els mesos, vaig aprendre a confondre la rutina amb la normalitat, i amb el temps vaig arribar a creure que el meu pla era perfecte. Pobra imbècil.

12

1945, un any de cendres. Només havien passat sis anys des del final de la guerra, i encara que les seves cicatrius es notaven arreu, gairebé ningú no en parlava obertament. Ara es parlava de l'altra guerra, la mundial, que havia empestat el món amb una ferum de carronya i de vilesa de la qual ja no se'n desempallegaria mai. Eren anys d'escassetat i misèria, estranyament beneïts per aquella pau que inspiren els muts i els impeditos, a mig camí entre la llàstima i el fàstic. Després de buscar en va feina com a traductora, vaig trobar finalment un lloc de treball com a correctora de proses en una editorial fundada per un empresari de la nova fornada que es deia Pere Sanmartí. L'empresari havia edificat el seu negoci invertint-hi la fortuna del seu sogre, a qui després havia instal·lat en un asil davant del llac de Banyoles, tot esperant rebre per correu el certificat de la seva defunció. El senyor Sanmartí era un home a qui li agradava festejar noies a qui doblava en edat, i s'havia beatificat gràcies al lema, tant en voga llavors, de l'home que s'ha fet a ell mateix. Xampurrejava un anglès amb accent de Vilanova i la Geltrú, convençut que era l'idioma del futur, i rematava sempre les seves frases amb l'inevitable afegitó de l'okey.

L'editorial (que el Sanmartí havia batejat amb el curiós nom d'«Endymion», perquè li sonava a cosa catedralícia i favorable a fer caixa) publicava catecismes, manuals de bones maneres i una col·lecció de serials novel·lats de lectura edificant protagonitzats per mongetes de comèdia lleugera, personal heroic de la Creu Roja i funcionaris feliços i d'alta fibra apostòlica. També editàvem una sèrie d'historietes de soldats americans titulada «Comando Valor», que tenia un èxit extraordinari entre la joventut delerosa d'herois amb aspecte de menjar carn set dies a la setmana. Jo havia fet a l'empresa una bona amiga, la secretària del Sanmartí, una viuda de guerra anomenada Mercè Pietro, amb qui ben aviat vaig sentir una afinitat

completa i amb qui em podia entendre tot just amb una mirada o un somriure. La Mercè i jo teníem moltes coses en comú: érem dues dones a la deriva, envoltades d'homes que estaven morts o s'havien amagat del món. La Mercè tenia un fill de set anys malalt de distròfia muscular, i mirava de tirar endavant com podia. Ben just si tenia trenta-dos anys, però la vida se li podia llegir a les clivelles de la pell. Durant aquella colla d'anys, la Mercè fou l'única persona a la qual vaig voler-ho explicar tot, obrir-li la meva vida.

Ella mateixa em va explicar que el Sanmartí era un gran amic del cada dia més condecorat inspector en cap Francisco Javier Fumero. Tots dos formaven part d'una camarilla d'individus sorgits de les cendres de la guerra que s'estenia com una teranyina per la ciutat, d'una manera inexorable. La nova societat. Un bon dia, el Fumero es va presentar a l'editorial. Venia a veure el seu amic Sanmartí, amb qui havia quedat per anar a dinar. Jo em vaig empescar alguna excusa i em vaig amagar a l'habitació de l'arxiu fins que tots dos van marxar. Quan vaig tornar a la meva taula, la Mercè em va mirar d'una manera que ho deia tot. Des d'aquell moment, cada vegada que el Fumero es presentava a les oficines de l'edito-rial, ella m'avisava perquè jo em pogués amagar.

No hi havia dia que el Sanmartí no intentés fer-me anar a sopar amb ell, convidar-me al teatre o al cinema, amb qualsevol excusa. Jo sempre li deia que el meu marit m'esperava a casa i que la seva senyora ja devia estar amoïnada, perquè es feia tard. La senyora Sanmartí, que feia les funcions d'un moble o d'un fardell mòbil, cotitzant molt per sota de l'obligatori Bugatti en l'escala d'afectes del seu marit, semblava que ja havia perdut el seu paper en el sainet d'aquell matrimoni (per descomptat, després que la fortuna del sogre hagués passat a mans del Sanmartí). La Mercè ja m'havia fet saber quin pa s'hi donava, allà. Ai Sanmartí, dotat d'una capacitat de concentració més aviat limitada en l'espai i en el temps, li venia de gust la carn fresca i poc vista, i concentrava els seus minsos dots de Casanova en l'última nouvinguda, que en aquest cas era jo. El Sanmartí feia servir tots el recursos que tenia a l'abast per encetar una conversa amb mi.

—*M'han dit que el teu marit, aquest tal Moliner, és escriptor... Potser li interessaria escriure un llibre sobre el meu amic Fumero, per al qual ja tinc un bon títol: Fumero, azote del crimen o la ley de la calle. ¿Què me'n dius, Nurieta?*

—*Li agraeixo moltíssim el seu interès, senyor Sanmartí, però és que el Miquel està molt enfeinat escrivint una novel·la i ara mateix no crec pas que...*

El Sanmartí deixava anar una riallada sonora.

—*¿Una novel·la? Quines bestieses, Nurieta... Si la novel·la és morta i enterrada. M'ho deia l'altre dia un amic que acaba d'arribar de Nova York. Els americans estan inventant una cosa que es diu televisió i que serà com el cinema, però a casa. Ja no caldran ni llibres, ni misses, ni res de res. Digues al teu marit que ho deixi córrer, això de les novel·les. Si almenys tingués un nom, fos futbolista o torero... Mira, ¿què et sembla si agafem el Bugatti i anem a menjar una paella a Castelldefels per parlar de tot això? Dona, és que hi has depositar una mica de part teva... Saps prou bé que jo et voldria ajudar. I al teu maridet, també. Ja saps que, en aquest país, sense padrins, no hi ha res a fer.*

Jo vaig començar a vestir-me com una viuda de Corpus, o una d'aquelles dones que sembla que confonguin la llum del sol amb el pecat mortal. Anava a treballar amb els cabells recollits en un monyo i sense maquillar. Tot i els meus ardis, el Sanmartí continuava esquitxant-me amb les seves insinuacions, sempre amb aquell somriure oliós i gangrenat de menyspreu que caracteritza els eunucs prepotents que pengen com botifarres tumefactes dels alts escalafons de totes les empreses. Vaig tenir una o dues entrevistes amb certes perspectives per trobar altres feines, però tard o d'hora sempre m'hi acabava trobant una altra versió de Sanmartí. Creixien com una plaga de fongs que fan el niu als fems amb què se sembren les empreses. Un d'ells va tenir la pensada de trucar el Sanmartí per dir-li que la Núria Monfort estava buscant feina a la seva esquena. El Sanmartí em va convocar al seu despatx, ferit d'ingratitude. Em va posar la mà a la galta i va fer com si em volgués acariciar. Els dits li feien pudor de tabac i de suor. Em vaig quedar lívida.

—*Dona, si no estàs contenta, ja saps que només m'ho has de dir. ¿Què puc fer jo per millorar les teves condicions laborals? Ja saps que t'aprecio molt i em sap greu saber per tercers que ens vols deixar. ¿Què et sembla si anem a sopar i fem les paus?*

Vaig enretirar la seva mà de la meua cara, sense poder amagar més el fàstic que em feia.

—*Em deceps, Núria. T'he de confessar que no veig en tu esperit d'equip ni fe en el projecte d'aquesta empresa.*

La Mercè ja m'havia advertit que, tard o d'hora, passaria una cosa així. Ai cap d'uns quants dies, el Sanmartí, que tenia la competència lingüística i gramatical d'un orangutan, va començar a retornar tots els manuscrits que jo corregia al·legant que eren plens d'errades. Gairebé cada dia em quedava al despatx fins a les deu o les onze de la nit, refent un cop i altre pàgines i més pàgines amb les guixades i els comentaris del Sanmartí.

—*És que hi ha massa verbs en passat. Sona mort això, sense nervi... L'infinitiu no es fa servir després del punt i coma, Això ho sap tothom...*

Alguna nit, el Sanmartí es quedava també fins tard, tancat al seu despatx. La Mercè mirava d'estar per allà, però més d'una vegada el Sanmartí la feia anar a casa seva. Llavors, quan quedàvem sols a l'editorial, el Sanmartí sortia del seu despatx i s'acostava a la meva taula.

—*Treballes massa, Nurieta. I no tot és la feina. Un també s'ha de divertir. I tu encara ets jove. Però la joventut passa volant i de vegades no en sabem treure profit.*

Llavors, seia a un extrem de la meva taula i em mirava fixament. A vegades, es posava a la meva esquena, s'hi quedava un parell de minuts i podia sentir el seu alè fètid als meus cabells. Altres vegades, em posava les mans a les espatlles.

—*Estàs tensa, dona. Relaxat.*

Jo tremolava, volia cridar o sortir corrents i no tornar mai a aquella oficina, però necessitava la feina i el sou miserable que em proporcionava. Una nit, el Sanmartí va començar amb la seva rutina habitual del massatge i, després, em va començar a grapejar.

—*Un dia em faràs perdre el cap* —gemegava.

Em vaig escapar de les seves urpes d'un bot i vaig córrer fins a la sortida, arrossegant l'abric i la bossa. El Sanmartí reia. A les escales, vaig trobar-me amb una figura fosca que semblava que llisqués pel vestíbul sense tocar el terra.

—*Dichosos los ojos, señora Moliner...*

L'inspector Fumero em va oferir la seva rialla de rèptil.

—*No me diga que trabaja usted para mi buen amigo Sanmartí. El, como yo, es el mejor en lo suyo. ¿Y dígame, qué tal está su marido?*

Vaig saber que tenia els dies comptats. L'endemà corria la brama per l'oficina que la Núria Monfort era una *tortillera*, ja que es mostrava immune als encants i a l'alè d'alls tendres del senyor Pere Sanmartí, i s'entenia amb la Mercè Pietro. Més d'un xicot jove amb futur a l'empresa

assegurava haver vist «aquell parell de porques» morrejant-se a l'arxiu. Aquella tarda, quan sortíem de la feina, la Mercè em va demanar si podíem parlar un moment. Ben just si podia mirar-me als ulls. Vam anar a un cafè de la cantonada sense dir res. Allà, la Mercè em va dir que el Sanmartí no veia amb bons ulls la nostra amistat, que la policia li havia donat informes sobre mi, sobre el meu suposat passat d'activista comunista.

—*Núria, jo no puc perdre aquesta feina. La necessito per tirar endavant el meu fill...*

Es va enfonsar, plorant a llàgrima viva, amb el rostre clivellat per la vergonya i la humiliació, fent-se vella a cada moment que passava.

—*No t'hi amoïnis, Mercè. Ho entenc* —vaig dir jo.

—*Aquest home, el Fumero, per tu, Núria. No sé per què et vol mal, però se li veu a la cara...*

—*Ja ho sé.*

El dilluns següent, quan vaig arribar al despatx, m'hi vaig trobar un paio eixarreït i engominat que seia al meu escriptori. Es va presentar com el Salvador Benades, el nou corrector.

—*¿I vostè qui és?*

Ni una sola persona en tota l'oficina va gosar mirar-me o dir-me res mentre jo recollia les meves coses. Quan baixava per les escales, la Mercè va venir darrere meu corrents i em va donar un sobre que contenia un feix de bitllets i monedes.

—*Gairebé tots hi han contribuït amb el que han pogut. Agafa-ho, sisplau. No per tu, per nosaltres.*

Aquella nit, vaig anar al pis de la ronda de Sant Antoni. El Julià m'hi esperava, com sempre, assegut en la foscor. Havia escrit un poema per a mi, em digué. Era la primera cosa que escrivia en nou anys. Vaig voler llegir-lo, com si no passés res, però el vaig abraçar, em vaig desfer als seus braços. L'hi vaig explicar tot, perquè jo ja no podia més. Perquè tenia por que el Fumero, tard o d'hora, el trobés. El Julià em va escoltar en silenci, sostenint-me als seus braços i acariciant-me els cabells. Era la primera vegada en força anys que sentia que, per una vegada, podia trobar suport en ell. Vaig voler fer-li un petó, malalta de solitud, però el Julià no tenia ni llavis ni pell per donar-me. Vaig dormir als seus braços, arraulida al llit de la seva habitació, un jaç de noi. Quan em vaig desvetllar, el Julià ja no hi

era. A trenc d'alba, vaig sentir les seves passes al terrat i vaig fer veure que encara dormia. Més tard, aquell mateix matí, vaig sentir la notícia per la ràdio. S'havia trobat un cos en un banc al passeig del Born, de cara a la basílica de Santa Maria del Mar, assegut amb les mans plegades a la falda. Un estol de coloms que li picotejaven els ulls va cridar l'atenció d'un veí, que va avisar la policia. El cadàver tenia el coll trencat. La senyora Sanmartí el va identificar com el seu marit, Pere Sanmartí Monegal. Quan el sogre del difunt va rebre la notícia al seu asil de Banyoles, va donar gràcies a Déu i va pensar que ja es podia morir en pau.

13

El Julià va escriure que les casualitats són les cicatrius del destí. No n'hi ha, de casualitats, Daniel. Som titelles de la nostra inconsciència. Durant una colla d'anys, jo havia volgut creure que el Julià continuava sent l'home de qui m'havia enamorat, o les seves cendres. Havia volgut creure que tiràriem endavant amb alenades de misèria i d'esperança. Havia volgut creure que Laín Coubert havia mort i que havia tornat a les pàgines d'un llibre. Les persones estem disposades a creure qualsevol cosa abans que la veritat.

L'assassinat del Sanmartí em va obrir els ulls. Vaig comprendre que Laín Coubert continuava ben viu. Més que mai. S'hostatjava al cos clivellat per les flames d'aquell home de qui no en quedava ni la veu i que s'alimentava de la seva memòria. Vaig descobrir que havia trobat la manera d'entrar i sortir del pis de la ronda de Sant Antoni per una finestra que donava a la claraboia central sense necessitat de forçar la porta que jo tancava cada vegada que me n'anava. Vaig descobrir que Laín Coubert, disfressat de Julià, havia estat recorrent la ciutat, visitant el casalot dels Aldaya. Vaig descobrir que, en la seva folia, havia tornat a aquella cripta, n'havia esberlat les làpides i n'havia tret els sarcòfags de la Penèlope i del seu fill. «¿Què has fet, Julià?».

La policia m'esperava a casa per interrogar-me sobre la mort de l'editor Sanmartí. Em van dur a Comissaria, on, després de cinc hores d'espera en un despatx a les fosques, es va presentar el Fumero, vestit de negre, i em va oferir un cigarret.

—*Usted y yo podríamos ser buenos amigos, señora Moliner. Me dicen mis hombres que su esposo no está en casa.*

—El meu marit m'ha deixat. No sé on para.

Em va fer caure de la cadira d'una bufetada brutal. Em vaig arrossegar fins a un racó, esfereïda. No vaig gosar alçar els ulls. El Fumero es va

agenollat al meu costat i em va agafar els cabells amb torça.

—*Entérate bien, furcia de mierda: le voy a encontrar, y cuando lo haga, os mataré a los dos. A ti primero, para que él te vea con las tripas colgando. Y luego a él, una vez le haya contado que la otra ramera a la que envió a la tumba era su hermana.*

—Abans et matarà ell a tu, fill de puta.

El Fumero em va escopir a la cara i em va deixar anar. Vaig pensar que en aquell moment m'apallissaria, però vaig sentir els seus passos que s'allunyaven pel passadís. Tot tremolant, em vaig posar drete i em vaig netejar la sang de la cara. Podia sentir l'olor de la mà d'aquell home a la pell, però aquesta vegada vaig reconèixer més aviat la fortor de la por.

Em van retenir en aquella habitació, a les fosques i sense aigua, durant sis hores. Quan em van deixar anar, ja era de nit. Plovia a bots i barrals i els carrers cremaven de vapor. Quan vaig arribar a casa, m'hi vaig trobar un mar de runes. Els homes del Fumero hi havien estat. Entre els mobles estimbats i els calaixos i prestatges escampats per terra, hi vaig trobar la meva roba esparracada i els llibres del Miquel esquarterats. Damunt del meu llit, hi havia un munt d'excrements i, a la paret, escrit amb les defecacions, s'hi llegia «Putà».

Vaig anar corrents al pis de la ronda de Sant Antoni, fent marrada i assegurant-me que cap dels esbirros del Fumero no m'hagués seguit fins al portal del carrer de Joaquim Costa. Vaig creuar les teulades, inundades de pluja, i vaig comprovar que la porta del pis continuava tancada. Vaig entrar-hi amb cautela, però el ressò de les meves passes delatava l'absència. El Julià no hi era. El vaig esperar asseguda al menjador, a les fosques, escoltant la tempesta fins que va despuntar l'alba. Quan la boira del matí ja llepava els finestrans del balcó, vaig pujar al terrat i vaig contemplar la ciutat esclafada sota cels de plom. Vaig saber que el Julià no hi tornaria, allà. Que ja l'havia perdut per sempre.

El vaig tornar a veure al cap de dos mesos. M'havia esmunyit en un cinema, de nit, tota sola, incapaç de tornar al pis buit i fred. A mitja pel·lícula, una bajanada d'embolics amorosos entre una princesa romanesa delerosa d'aventures i un reporter nord-americà ben plantat que no es despenjava mai, un individu es va asseure al meu costat. No era la primera vegada. Els cinemes d'aquella època anaven atapeïts d'espantalls que feien pudor de solitud, pixums i colònia, i que estenien les seves mans suades i tremoloses com llengües de carn morta. Jo ja em disposava a

aixecar-me i avisar l'acomodador quan vaig reconèixer el perfil clivellat del Julià. Em va agafar la mà amb força i ens vam quedar així, mirant la pantalla sense veure-la.

—¿Tu vas matar el Sanmartí? —vaig murmurar.

—¿Que hi ha algú que el trobi a faltar?

Parlàvem en murmuris, sota la mirada atenta dels homes solitaris escampats pel pati de butaques que es corcaven d'enveja davant l'aparent èxit d'aquell rival ombrívol. Li vaig preguntar on s'havia estat amagant, però no em va contestar.

—Hi ha una altra còpia de *L'Ombra del Vent* —va xiuxiuejar—. Aquí, a Barcelona.

—T'equivoques, Julià. Les vas destruir totes.

—Totes, menys una. Sembla que algú més astut que jo la va amagar en un lloc on no la podria trobar mai. Tu.

I va ser així que vaig sentir a parlar de tu per primera vegada. Un llibreter fanfarró i bocamoll anomenat Gustau Barceló havia estat presumint davant d'alguns col·leccionistes d'haver localitzat un exemplar de *L'Ombra del Vent*. El món dels llibres de vell és una cambra de ressonància. Tot just en un parell de mesos, en Barceló ja rebia ofertes de col·leccionistes de Berlín, París i Roma per adquirir el llibre. L'enigmàtica fuga del Julià de París després del duel cruent i els rumors de la seva mort a la guerra civil espanyola havien donat a les seves obres un valor de mercat que no hauria somiat ni el més optimista. La llegenda negra d'un individu sense rostre que anava per llibreries, biblioteques i col·leccions privades amb l'obsessió de cremar-les no feia sinó multiplicar-ne l'interès i la cotització. «Portem el circ a la sang», deia en Barceló.

El Julià, que continuava perseguint l'ombra de les seves pròpies paraules, no va trigar a conèixer el rumor. Va saber, d'aquesta manera, que en Gustau Barceló no tenia el llibre, però que, segons semblava, l'exemplar era propietat d'un noi que l'havia descobert accidentalment i que, fascinat per la novel·la i pel seu enigmàtic autor, es negava a vendre'l i el conservava com la seva possessió més preuada. Aquell noi eres tu, Daniel.

—Per l'amor de Déu, Julià, no voldràs pas fer mal a un nano... —vaig murmurar jo, no gaire segura.

El Julià em va dir llavors que tots els llibres que havia robat i destruït havien estat arrabassats de les mans de qui no sentia res per ells, de gent que es limitava a mercadejar-hi o que els mantenien com a curiositats de

col·leccionistes i diletants rancis. Tu, que et negaves a vendre el llibre a cap preu i procuraves rescatar Carax dels racons del passat, li inspiraves una estranya simpatia, i fins i tot respecte. Sense que tu ho sabessis, el Julià t'observava i t'estudiava.

—Potser, si mai arriba a saber qui sóc i el que sóc, també ell decidirà cremar el llibre.

El Julià parlava amb la lucidesa ferma i esmolada dels bojos que s'han deslliurat de la hipocresia d'haver-se de limitar a una realitat que no encaixa.

—¿Qui és aquest noi?

—Es diu Daniel. És el fill d'un llibreter a qui el Miquel acostumava a visitar al carrer de Santa Anna. Viu amb el seu pare al pis que hi ha a sobre de la botiga. Va perdre la seva mare de molt petit.

—Sembla que parlis de tu.

—Potser sí. Aquest noi em recorda a mi mateix.

—Deixa'l en pau, Julià. Només és un nen. El seu únic crim ha estat admirar-te.

—Això no és pas un crim, sinó una ingenuïtat. Però ja li passarà. Potser llavors em tornarà el llibre. Quan deixi d'admirar-me i comenci a entendre'm.

Un minut abans del desenllaç de la pel·lícula, el Julià es va alçar i es va esmunyir protegit per les ombres. Al llarg d'uns quants mesos, ens vam veure així, a les fosques, en cinemes i carrerons a mitjanit. El Julià sempre em trobava. Jo sentia la seva presència silenciosa sense veure'l, sempre a l'aguait. A vegades, t'esmentava i, quan el sentia parlar de tu, em semblava que detectava en la seva veu una estranya tendresa que el torbava i que jo feia anys que creia que ja havia perdut per sempre. Vaig saber que havia tornat al casalot dels Aldaya i que ara hi vivia, a mig camí entre un espectre i un rodamón, recorrent la ruïna de la seva vida i vetllant les restes de la Penèlope i del fill de tots dos. Aquell era l'únic lloc al món que encara sentia com a propi. Hi ha presons pitjors que les paraules.

Jo hi anava un cop al mes, per assegurar-me que estava bé. O simplement, que encara era viu. Saltava per damunt de la tàpia mig ensorrada que hi havia al darrere, invisible des del carrer. De vegades, el trobava allà, d'altres el Julià havia desaparegut. Li deixava menjar, diners, llibres... L'esperava durant hores, fins que es feia fosc. De vegades, m'atrevia a explorar el casalot. Així fou com vaig esbrinar que havia

esberlat les lloses de la cripta i n'havia extret els sarcòfags. Jo ja no creia que el Julià fos boig, ni tampoc no hi veia monstruositat, en aquella profanació, només una tràgica coherència. Quan el trobava allà, parlàvem durant hores, asseguts a la vora del foc. El Julià em va confessar que havia intentat tornar a escriure, però que no podia. Només recordava vagament els seus llibres, com si els hagués llegit, com si fossin obra d'una altra persona. Les cicatrius del seu intent estaven a la vista. Vaig descobrir que el Julià llençava al foc pàgines que havia escrit febrilment durant el temps en què no ens havíem vist. Una vegada, aprofitant que no hi era, vaig rescatar un feix de quartilles de les cendres. Parlava de tu. El Julià m'havia dit alguna vegada que un relat era un carta que l'autor s'escriu a ell mateix per explicar-se coses que d'altra manera no podria esbrinar. Feia temps que el Julià es demanava si havia perdut el seny. ¿Ho sap el boig, que és boig? ¿O els bojos són els altres, que s'entossudeixen a convènce'l de la seva folia per salvaguardar la seva existència plena de quimeres? El Julià t'observava, et veia créixer i es preguntava qui eres. Es demanava si potser la teva presència no era sinó un miracle, un perdó que s'havia de guanyar ensenyant-te a no cometre els seus mateixos errors. Més d'una vegada, vaig pensar si el Julià s'havia arribat a convèncer que tu, en aquella lògica recargolada del seu univers, t'havies convertit en el fill que havia perdut, en una nova pàgina en blanc per tornar a començar aquella història que no podia inventar, però que podia recordar.

Van passar aquells anys al casalot i, com més temps passava, el Julià vivia amb més intensitat pendent de tu, dels teus progressos. Em parlava dels teus amics, d'una dona anomenada Clara de la qual t'havies enamorat, del teu pare, un home a qui admirava i apreciava, del teu amic Fermín i d'una noia en qui va voler veure una altra Penèlope, la teva Bea. Parlava de tu com es parla d'un fill. Us buscàveu l'un a l'altre, Daniel. Ell volia creure que la teva innocència el salvaria d'ell mateix. Havia deixat de perseguir els seus llibres, de desitjar cremar i destruir el seu rastre en la vida. Estava aprenent a tornar a memoritzar el món a través dels teus ulls, de recuperar en tu el noi que havia estat. El dia que vas venir a casa per primera vegada vaig sentir que ja et coneixia. Vaig fingir recel per ocultar el temor que m'inspiraves. Tenia por de tu, del que poguessis esbrinar. Tenia por d'escoltar el Julià i començar a creure, com ell, que realment tots estàvem units en una estranya cadena de destins i atzars. Tenia por de reconèixer en tu el Julià que havia perdut. Sabia que tu i els teus amics estàveu investigant

el nostre passat. Sabia que tard o d'hora descobriries la veritat, però quan hagués arribat el moment, quan poguessis arribar a entendre'n el significat. Sabia que tard o d'hora tu i el Julià us trobaríeu. Aquest va ser el meu error. Perquè hi havia algú més que també ho sabia, algú que pressentia que, amb el temps, tu el conduiries fins al Julià: el Fumero.

Vaig comprendre el que estava passant quan ja no es podia fer marxa enrere, però no vaig perdre mai l'esperança que perdessis el rastre, que t'oblidessis de nosaltres o que la vida, la teva i no la nostra, et dugués lluny, a un lloc segur. El temps m'ha ensenyat a no perdre les esperances, però, alhora, a no confiar-hi gaire. Són cruels i vanitoses, no tenen consciència. Ja fa molt de temps que el Fumero m'estalona. Ell sap que cauré, tard o d'hora. No té pressa, per això sembla incomprendible. Viu per venjar-se. De tots i d'ell mateix. Sense la venjança, sense la ràbia, s'evaporaria. El Fumero sap que tu i els teus amics el portareu fins al Julià. Sap que, després de gairebé quinze anys, ja no em queden forces ni recursos. M'ha vist morir al llarg dels anys i només espera el moment de rematar-me, d'assestar-me l'últim cop. No he dubtat mai que moriré a les seves mans. Ara sé que el moment s'acosta. Donaré aquestes pàgines al meu pare amb l'encàrrec que te les faci arribar si em passa res. Prego a aquest Déu amb qui mai no vaig creuar-me que no les arribis a llegir mai, però veig a venir que el meu destí, tot i la meua voluntat i les meves esperances vanes, és lliurar-te aquesta història. El teu, tot i la teua joventut i la teua innocència, és deixar-la en llibertat.

Si llegeixes aquestes paraules, aquesta presó de records, voldrà dir que jo no em podré acomiadar de tu com hauria volgut fer-ho, que ja no et podré demanar que ens perdonis, sobretot al Julià, i que el cuidis quan jo ja no hi sigui per poder-ho fer. Sé que no et puc demanar res, excepte que et salvis. Potser tantes pàgines m'han arribat a convèncer que, passi el que passi, tu sempre seràs un amic, perquè tu ets la meua única i veritable esperança. De totes les coses que va escriure el Julià, la que sempre he sentit més propera és que mentre se'ns recorda, seguim vius. Com em va passar tantes vegades amb el Julià, anys abans que em trobés amb ell, sento que et conec i que, si puc confiar en algú, és en tu. Recorda'm, Daniel, encara que sigui en un racó i d'amagat. No em deixis anar.

NÚRIA MONFORT

L'OMBRA DEL VENT

1955

1

Es feia de dia quan vaig acabar de llegir el manuscrit de la Núria Monfort. Aquella història era la meva història. La nostra història. En els passos perduts del Carax, hi reconeixia ara els meus, ja irrecoverables. Em vaig aixecar, devorat per l'angoixa, i vaig començar a voltar per l'habitació com un animal engabiati. Totes les meves objeccions, els meus recels i temors es desfeien ara en cendres, insignificants. Em vencien la fatiga, el remordiment i la por, però em vaig sentir incapaç de quedar-me allà, amagant-me del rastre de les meves accions. Em vaig posar l'abric, vaig entaforar el manuscrit, doblegat, a la butxaca interior i vaig baixar les escales corrents. Havia començat a nevar quan vaig sortir del portal i el cel es desfeia en llàgrimes mandroses de llum que es dipositaven en l'alè i desapareixien. Vaig córrer fins a la plaça de Catalunya, deserta. Al centre de la plaça, sol, s'hi dreçava la silueta d'un ancià, o potser era un àngel desertor, de cabells argentats i vestit amb un formidable abric gris. Rei de l'alba, alçava la mirada cap al cel i intentava debades atrapar flocs de neu amb els guants, mentre reia. Quan vaig passar pel seu costat, em va mirar i va somriure amb gravetat, com si pogués llegir-me l'ànima d'un cop d'ull. Tenia els ulls daurats, com monedes embruixades al fons d'un estany.

—Bona sort —em va semblar que deia.

Vaig intentar aferrar-me a aquella benedicció i vaig apressar-me, pregant que no fos ja massa tard i que la Bea, la Bea de la meva història, encara m'estigués esperant.

La gola em cremava del fred quan vaig arribar a l'edifici on vivien els Aguilar, panteixant després de la correguda. La neu començava a agafar. Vaig tenir la sort de trobar-me el senyor Saturno Molleda, porter de l'edifici i (segons m'havia explicat la Bea) poeta surrealista d'amagat, que es repenjava al portal. El senyor Saturno havia sortit a contemplar l'espectacle

de la neu amb una escombria a la mà, embotit, pel cap baix, en tres bufandes i botes d'assalt.

—És la caspa de Déu —va dir, meravellat, estrenant la nevada amb versos inèdits.

—Vaig a casa dels senyors Aguilar —vaig dir jo.

—Ja és sabut que a qui es belluga Déu l'ajuda, però vostè li vol demanar una beca, jove.

—És una emergència. M'esperen.

—*Ego te absolvo* —va recitar, concedint-me una benedicció.

Vaig enfilem les escales a corre-cuita. Mentre anava pujant, contemplava les meves possibilitats amb una certa reserva. Si estava de sort, m'obriria una de les criades, i aquella barrera estava disposat a franquejar-la sense miraments. Si no estava de sort, potser seria el pare de la Bea qui m'obriria la porta, tenint en compte l'hora que era. Vaig voler creure que, en la intimitat de la llar, no aniria armat, almenys no pas abans de l'esmorzar. Quan ja em disposava a trucar, em vaig aturar uns instants per recuperar l'alè i intentar conjurar unes paraules que no van arribar. Tant era, ja. Vaig colpejar el picaporta amb força tres vegades. Al cap de quinze segons, vaig repetir l'operació, i així successivament, ignorant la suor freda que m'amarava el front i els batecs del cor. Quan la porta es va obrir, encara tenia el picaporta a les mans.

—¿Què vols?

Els ulls del meu vell amic Tomàs em van foradar, sense cap sobresalt. Eren freds com el glaç i supuraven ira.

—Vinc a veure la Bea. Em pots fer una cara nova, si vols, però jo no me n'aniré sense parlar-hi.

El Tomàs se'm mirava sense moure les parpelles. Em vaig preguntar si em partiria pel mig allà mateix, sense miraments. Em vaig empassar la saliva.

—La meva germana no hi és.

—Tomàs...

—La Bea se n'ha anat.

Hi havia deixament i dolor en la seva veu, que ben just si podia disfressar de ràbia.

—¿Se n'ha anat? ¿On?

—Em pensava que tu ho sabries.

—¿Jo?.

Sense tenir en compte els punys closos i l'aspecte amenaçador del Tomàs, em vaig esmunyir a l'interior del pis.

—¿Bea? —vaig cridar—. Bea, sóc el Daniel...

Em vaig aturar a mig passadís. El pis escopia el ressò de la meua veu amb el menyspreu dels espais buits. Ni el senyor Aguilar ni la seva dona ni el servei no van respondre als meus esgarips.

—No hi ha ningú. Ja t'ho he dit —va fer el Tomàs, a la meua esquena—. Ara vés-te'n i no tornis més. El meu pare ha jurat que et mataria i jo no seré pas qui l'hi impedeixi.

—Per l'amor de Déu, Tomàs, digue'm on és la teua germana.

Em mirava com qui no sap si escopir o passar de llarg.

—La Bea se n'ha anat de casa, Daniel. Fa dos dies que els meus pares la busquen com bojos pertot arreu, i la policia també.

—Però...

—L'altra nit, quan va tornar de veure't, el meu pare l'estava esperant. Li va partir els llavis a cops de puny, però no t'hi amoïnis, que ella es va negar a dir el teu nom. No te la mereixes.

—Tomàs...

—Calla. L'endemà, els meus pares la van portar al metge.

—¿Per què? ¿La Bea està malalta?

—Malalta de tu, imbècil. La meua germana està embarassada. No em diguis que no ho sabies.

Vaig notar que els llavis em tremolaven. Un fred intens s'escampava pel meu cos, la veu robada, la mirada atrapada. Em vaig arrossegar fins a la sortida, però el Tomàs em va aferrar el braç i em va fer anar contra la paret.

—¿Què li has fet, fill de puta?

Vaig mirar d'escapolir-me'n, però el Tomàs em va fer caure a terra d'un cop de puny a la cara. Vaig caure en una foscor inacabable, el cap envoltat de flamarades de dolor. Em vaig desplomar sobre les rajoles del corredor. Vaig mirar d'arrossegar-me, però el Tomàs em va agafar pel coll de l'abric i em va arrossegar sense miraments fins al replà. Em va llançar a les escales com una desterra humana.

—Si li ha passat res a la Bea, et juro que et mataré —em va dir des del llindar de la porta.

Em vaig posar de genolls, implorant un segon, una oportunitat de recuperar la veu. La porta es va tancar deixant-me a les tosques. Em va venir una punxada a l'orella esquerra i em vaig portar la mà al cap,

cargolant-me del mal. Vaig palpar sang tèbia. Em vaig posar dret com vaig poder. Els músculs del ventre que havien rebut el primer cop del Tomàs cremaven en una agonia que ara tot just començava. Vaig lliscar escales avall; el senyor Saturno, quan em va veure, va sacsejar el cap.

—Apa, passi cap a dins un moment i recuperi's una mica...

Vaig fer que no amb el cap, aguantant-me l'estómac amb les mans. El costat esquerre del cap em batejava, com si els ossos volguessin desprendre's de la carn.

—Està sagnant —va dir el senyor Saturno, inquiet.

—No és la primera vegada.

—Doncs, vagi jugant i no tindrà oportunitat de sagnar gaire més. Apa, entri, que trucaré a un metge, faci'm el favor.

Vaig aconseguir arribar al portal i deslliurar-me de la bona voluntat del porter. Ara nevava amb força, i les voreres quedaven velades amb tels de boira blanca. El vent glaçat se'm ficava a dins, a través de la roba, i em llepava la ferida que em sagnava a la cara. No sé si vaig plorar de dolor, de ràbia o de por. La neu, indiferent, es va endur el meu plor covard i em vaig endinsar lentament en aquella alba de pols, com una ombra més que solcava la caspa de Déu.

2

Quan m'acostava a la cruïlla del carrer de Balmes, vaig veure que hi havia un cotxe que m'estava seguint, arrambat a la vorera. El mal que em feia el cap ara s'havia convertit en una sensació de vertigen que em feia trontollar i m'obligava a recolzar-me a les parets. El cotxe es va aturar i dos homes en van baixar. Un xiulet estrident em perforava l'oïda i no vaig poder sentir el motor, o els crits d'aquelles dues siluetes de negre que m'agafaven i m'arrossegaven ràpidament cap al cotxe. Em vaig enfonsar al seient del darrere i em van venir basques. La llum anava i venia, com una marea d'una claror encegadora. Vaig sentir que el cotxe es movia. Unes mans em palpaven la cara, el cap i les costelles. Quan van trobar el manuscrit de la Núria Monfort amagat a l'interior del meu abric, una de les figures me'l va arrabassar. Vaig voler-lo aturar amb braços de gelatina. L'altra silueta es va inclinar damunt meu. Vaig saber que em parlava quan vaig notar el seu alè a la meva cara. Esperava veure el rostre del Fumero que s'il·luminava i sentir el seu ganivet esmolat al coll. Uns ulls em van mirar, i mentre el vel de la consciència es desprenia, vaig reconèixer el somriure esdentegat i abatut del Fermín Romero de Torres.

Em vaig desvetllar amarat d'una suor que em feia coïssor a la pell. Dues mans em sostenien amb fermesa per les espatlles, i m'acomodaven en un catre que a mi em va semblar que estava envoltat de ciris, com en la vetlla d'un difunt. El rostre del Fermín va treure el cap per la meva dreta. Somreia, però fins i tot en ple deliri vaig poder notar-li la inquietud. Al seu costat, dret, vaig distingir el senyor Frederic Flavià, el rellotger.

—Sembla que torna en si, Fermín —va dir el senyor Frederic—. ¿Què li sembla si li preparo una mica de caldo perquè es revifi?

—De mal, no n’hi farà pas. Posats a fer, podria preparar-me també un entrepà del que trobi, que amb els nervis m’ha vingut una gana de les que fan història.

El senyor Frederic va marxar amb diligència i ens va deixar sols.

—¿On som, Fermín?

—En un lloc segur. Tècnicament, ens trobem en un piset a l’esquerra de l’Eixample, propietat d’unes amistats del senyor Frederic, a qui devem la vida i més coses. Els calumniadors en dirien *picadero*, però per nosaltres és un santuari.

Vaig provar de redreçar-me. El mal de l’oïda era ara un batec ardent.

—¿Em quedaré sord?

—Sord, no ho sé, però de poc que no es queda vostè mig mongòlic. Aquell bèstia del senyor Aguilar de poc que no li liqua les meninges.

—No ha estat el senyor Aguilar qui m’ha estovat. Ha estat el Tomàs.

—¿El Tomàs? ¿El seu amic inventor?

Vaig fer que sí amb el cap.

—Alguna cosa deu haver fet.

—La Bea se n’ha anat de casa... —vaig començar.

El Fermín va arrufar les celles.

—Continuï.

—Està embarassada.

El Fermín m’observava bocabadat. Per primera vegada, la seva expressió era impenetrable i severa.

—Fermín, per Déu, no em miri així.

—¿Què vol que faci? ¿Repartir puros?

Vaig intentar alçar-me, però el dolor i les mans del Fermín em van aturar.

—He de trobar-la, Fermín.

—Alto, xavalot. Vostè ara no està en condicions d’anar enlloc. Digui’m on és la noia i jo l’aniré a buscar.

—No sé on para.

—Li he de demanar que sigui una mica més específic.

El senyor Frederic va aparèixer per la porta duent una tassa fumejant de caldo. Em va somriure càlidament.

—¿Com et trobes, Daniel?

—Molt millor, gràcies, senyor Frederic.

—Pren-te un parell d’aquestes pastilles amb el caldo.

Va mirar un moment el Fermín, que va assentir.

—Són pel dolor.

Em vaig empassar les pastilles i vaig fer un glop de la tassa de caldo, que tenia gust de xerès. El senyor Frederic, un prodigi de discreció, va marxar de l'habitació i va tancar la porta. Va ser llavors que em vaig adonar que el Fermín tenia a les mans el manuscrit de la Núria Monfort. El rellotge que feia tic-tac a la tauleta de nit marcava la una (vaig suposar que del migdia).

—¿Encara neva?

—Nedar és poc. És el diluvi en pols.

—¿Ja l'ha llegit? —vaig preguntar.

El Fermín es va limitar a assentir.

—He de trobar la Bea abans que sigui tard. Em sembla que sé on és.

Em vaig incorporar, seient al llit i apartant els braços del Fermín. Vaig mirar al voltant. Les parets onejaven com algues sota un estany. El sostre s'allunyava com una alenada. Ben just si em vaig poder mantenir amb l'esquena dreta. El Fermín, sense esforç, em va fer estirar altra vegada al catre.

—Vostè no anirà enlloc, Daniel.

—¿Què eren aquestes pastilles?

—El liniment de Morfeu. Aviat es quedarà adormit com el granit.

—No, ara no puc...

Vaig continuar balbucejant fins que les parpelles, i el món, se'm van desplomar sense treva. Aquell somni va ser un somni negre i buit, de túnel. El somni dels culpables.

Ja s'acostava el crepuscle quan la llosa d'aquell son letàrgic es va esvanir i vaig obrir els ulls en una habitació fosca i vetllada per dos ciris cansats que parpellejaven a la tauleta. El Fermín, vençut per la son, descansava a la butaca del racó i roncava amb la fúria d'un home tres vegades més gran. Al seus peus, vessat en un plor de pàgines, s'hi escampava el manuscrit de la Núria Monfort. El dolor del cap s'havia reduït a un bategar lent i tebi. Em vaig esmunyir cautelosament fins a la porta de l'habitació i vaig anar a una petita sala amb un balcó i una porta que semblava que donava a l'escala. El meu abric i les meves sabates descansaven en una cadira. Una llum púrpura penetrava per la finestra, clapejada de reflexos irisats. Em vaig acostar fins

al balcó i vaig veure que continuava nevant. Els sostres de mig Barcelona s'albiraven tacats de blanc i escarlata. A la llunyania, es distingien les torres de l'escola industrial, agulles entre la boira suspesa en les últimes alenades del sol. El vidre estava entelat de gebre. Hi vaig posar el dit índex i hi vaig escriure:

Vaig a buscar la Bea. No em segueixi. Tornaré aviat.

La certesa m'havia assaltat quan em vaig desvetllar, com si un desconegut m'hagués xiuxiuejat la veritat en somnis. Vaig sortir al replà i vaig baixar les escales corrents fins a arribar al portal. El carrer d'Urgell era un riu de sorra lluent del qual emergien fanals i arbres, com pals majors entre la boira sòlida. El vent escopia la neu a ràfegues. Vaig caminar fins al metro de l'Hospital Clínic i em vaig submergir en els túnels de bafarades i escalfors de segona mà. Hordes de barcelonins, que solien confondre la neu amb els miracles, continuaven comentant com era d'insòlit aquell temporal. Els diaris de la tarda portaven la notícia a primera plana, amb foto de les Rambles nevades i la font de Canaletes sagnant estalactites. «LA NEVADA DEL SIGLO», prometien els titulars. Em vaig deixar caure en un banc de l'andana i vaig aspirar aquell perfum de túnels i sutge que porta la remor dels trens invisibles. A l'altra banda de les vies, en un cartell publicitari, proclamant les delícies del parc d'atraccions del Tibidabo, hi apareixia el tramvia blau il·luminat com una revetlla, i darrere seu, s'hi endevinava la silueta del casalot dels Aldaya. Em vaig preguntar si la Bea, perduda en aquella Barcelona dels que havien caigut del món, hauria vist la mateixa imatge i hauria entès que no tenia cap altre lloc on anar.

3

Ja començava a fer-se fosc quan vaig emergir de les escalinates del metro. Deserta, l'avinguda del Tibidabo dibuixava una fuga infinita de xiprers i palaus soterrats en una claror sepulcral. Vaig albirar la silueta del tramvia blau a la parada, la campana del revisor segant el vent. Em vaig apressar i vaig pujar al tramvia gairebé al mateix temps que es posava en marxa. El revisor, un vell conegut, va acceptar les monedes tot remugant. Em vaig asseure a l'interior de la cabina, en un lloc una mica més protegit de la neu i del fred. Els casalots ombrívols desfilaven lentament rere els vidres entelats de glaç. El revisor se'm mirava amb aquella barreja de recel i gosadia que el fred semblava haver-li congelat a la cara.

—El número trenta-dos, noi.

Em vaig girar i vaig veure la silueta espectral del casalot dels Aldaya que avançava cap a nosaltres, com la proa d'un vaixell fosc en la boira. El tramvia es va aturar d'una sotragada. En vaig baixar, fugint de la mirada del revisor.

—Bona sort —va murmurar.

Vaig contemplar el tramvia que es perdia enfilant l'avinguda fins que només se'n va sentir el ressò de la campana. Una penombra sòlida es va desplomar al meu voltant. Em vaig afanyar a voltar la tàpia buscant-hi el tram ensorrat de la part del darrere. Quan em vaig enfilat al mur, em va semblar que sentia passes sobre la neu a l'altra vorera, passes que s'acostaven. Em vaig aturar un moment, immòbil dalt del mur. La foscor de la nit ja ho anava cobrint tot. La remor de les passes es va esvanir en el rastre del vent. Vaig saltar a l'altra banda i em vaig endinsar en el jardí. Les bardisses s'havien glaçat en tiges de cristall. Les estàtues dels àngels ensorrats estaven cobertes per sudaris de gel. La superfície de la font s'havia congelat formant un mirall negre i lluent del qual només sortia

l'urpa de pedra de l'àngel submergit com un sabre d'obsidiana. Llàgrimes de glaç penjaven del dit índex. La mà acusadora de l'àngel assenyalava directament cap a la gran porta principal, entreoberta.

Vaig pujar els esglaons amb l'esperança que no fos massa tard. No em vaig molestar a esmorteir el ressò dels passos. Vaig empènyer la porta i vaig entrar al vestíbul. Una processó de ciris s'endinsava a l'interior. Eren les espelmes de la Bea, gairebé gastades fins al terra. Vaig seguir-ne el rastre i em vaig aturar al peu de l'escalinata. El camí de les espelmes pujava pels esglaons fins al primer pis. Vaig pujar escales amunt, seguint la meua ombra deformada sobre els murs. Quan vaig arribar al replà del primer pis, vaig comprovar que hi havia dues espelmes més que s'endinsaven pel passadís. La tercera parpellejava davant del que havia estat l'habitació de la Penèlope. M'hi vaig acostar i vaig tustar suaument la porta.

—Julià? —va fer una veu tremolosa.

Vaig agafar el pom de la porta i em vaig disposar a entrar-hi, sense saber qui m'esperava a l'altra banda. Vaig obrir lentament. La Bea em contemplava des del racó, embolicada amb una manta. M'hi vaig acostar corrents i la vaig abraçar en silenci. Vaig sentir que es desfeia en llàgrimes.

—No sabia on anar —va murmurar—. Et vaig trucar unes quantes vegades a casa, però no hi havia ningú. Em vaig espantar...

La Bea es va eixugar les llàgrimes amb els punys i em va clavar la mirada. Vaig assentir, i no va caldre que digués res més.

—¿Per què has dit Julià?

La Bea va mirar la porta entreoberta.

—Ell és aquí. En aquesta casa. Entra i surt. Em va sorprendre l'altre dia, quan intentava entrar a la casa. Jo no li vaig dir res i ell ja sabia qui era jo. Sabia el que estava passant. Em va instal·lar en aquesta habitació i em va portar una manta, aigua i menjar. Em va dir que esperes. Que tot aniria be. Em va dir que tu vindries a buscar-me. A la nit, vam parlar durant hores. Em va parlar de la Penèlope, de la Núria..., sobretot em va parlar de tu, de nosaltres dos. Em va dir que t'havia d'ensenyar a oblidar-lo...

—¿On és, ara?

—A baix. A la biblioteca. Em va dir que esperava algú, que no em pogués d'aquí.

—¿Qui esperava?

—No ho sé. Em va dir que era algú que vindria amb tu, que tu el faries venir fins aquí...

Quan vaig treure el cap pel passadís, les passes ja se sentien al peu de l'escalinata. En vaig reconèixer l'ombra que es dessagnava sobre els murs com una teranyina, la gavardina negra, el barret calat com una caputxa i el revòlver a la mà, lluent com una dalla. El Fumero. Sempre in havia recordat algú, o alguna cosa, però fins aquell moment no vaig entendre qui era.

4

Vaig apagar les espelmes amb els dits i vaig fer un senyal a la Bea perquè es mantingués callada. Em va agafar la mà i em va mirar inquisitivament. Els passos lents del Fumero se sentien cada vegada més a prop. Vaig portar la Bea altra vegada a l'interior de l'habitació i li vaig indicar que es quedés allà, amagada rere la porta.

—No surtis d'aquí, passi el que passi —vaig xiuxiuejar.

—No em deixis ara, Daniel. Sisplau.

—He d'avisar el Carax.

La Bea em va implorar amb la mirada, però jo, a contracor, me'n vaig anar al passadís. Em vaig esmunyir fins al llindar de l'escalinata principal. No hi havia cap rastre de l'ombra del Fumero, ni dels seus passos. S'havia aturat en algun punt de la foscor, immòbil. Pacient. Vaig tornar al passadís i vaig voltar la galeria de les habitacions fins a la façana principal del casalot. Un finestral entelat de gel destil·lava quatre feixos blaus, tèrbols com aigua estancada. Em vaig acostar a la finestra i vaig poder veure un cotxe negre aparcats davant de la reixa principal. Vaig reconèixer el cotxe del tinent Palacios. Una brasa de cigarret en la foscor en delatava la presència al seient del conductor. Vaig tornar lentament fins a l'escalinata i la vaig començar a baixar esglaó rere esglaó, posant els peus amb cautela infinita. Em vaig aturar a mig trajecte i vaig escorcollar la tenebra que inundava la planta baixa.

El Fumero havia deixat la porta principal oberta quan havia entrat. El vent havia apagat les espelmes i escopia remolins de neu. La fullaraca glaçada dansava sota la volta, surant en un túnel de claror polsegosa que deixava entreveure les ruïnes del casalot. Vaig baixar quatre esglaons més, repenjan-me a la paret. Vaig poder albirar la vidriera de la biblioteca. Continuava sense detectar el Fumero. Em vaig preguntar si hauria baixat al

soterrani o a la cripta. La pols de neu que penetrava des de l'exterior estava esborrant les seves petjades. Em vaig esmunyir fins al peu de l'escalinata i vaig fer una ullada al passadís que conduïa a l'entrada. El vent glaçat em va escopir a la cara. L'urpa de l'àngel submergit a la font s'entreveia en la tenebra. Vaig mirar cap a l'altra banda. L'entrada a la biblioteca quedava a una desena de metres del començament de l'escalinata. L'avantcambra que hi donava quedava velada per la foscor. Vaig comprendre que el Fumero em podia estar observant a pocs metres del punt on jo em trobava, sense que jo el pogués veure. Vaig escorcollar l'ombra, impenetrable com les aigües d'un pou. Vaig respirar fondo i, gairebé arrossegant els peus, vaig creuar a cegues la distància que em separava de l'entrada de la biblioteca.

El gran saló oval quedava submergit en una llum vaporosa, ganivetejada de punts d'ombra projectats per la neu que s'anava desplomant com gelatina rere els finestrals. Vaig fer una llambregada pels murs despullats buscant-hi el Fumero, que potser s'amagava repenjat a la vora de l'entrada. Un objecte sobresortia del mur, a només dos metres a la meva dreta. Durant un moment, em va semblar que es desplaçava, però era només el reflex de la lluna sobre el tall. Un ganivet, potser una navalla de doble tall, estava clavat a la paret. Traspassava un rectangle de cartó o de paper. M'hi vaig acostar i vaig reconèixer la imatge apunyalada sobre el mur. Era una còpia idèntica de la fotografia mig cremada que un estrany havia deixat al taulell de la llibreria. En el retrat, el Julià i la Penèlope, tot just uns adolescents, es miraven somrients una vida que se'ls havia escapat sense adonar-se'n. El tall de la navalla travessava el pit del Julià. Llavors vaig entendre que no havia estat Laín Coubert, o el Julià Carax, qui havia deixat aquella fotografia com una invitació. Havia estat el Fumero. La fotografia era un esquer enverinat. Vaig alçar la mà per agafar-la, però el contacte glaçat del revòlver del Fumero al clatell em va deixar clavat.

—*Una imagen vale más que mil palabras, Daniel. Si tu padre no hubiera sido un librero de mierda, ya te lo habría enseñado.*

Em vaig girar lentament i vaig encarar el canó de farina. Feia pudor de pólvora fresca. El rostre cadavèric del Fumero somreia en una ganyota crispada de terror.

—*¿Dónde está Carax?*

—Lluny d'aquí. Sabia que vostè el vindria a buscar. Se n'ha anat.

El Fumero m'observava sense moure les parpelles.

—*Te voy a volar la cara en pedazos, chaval.*

—No li servirà de gaire. El Carax no és aquí.

—*Abre la boca* —va manar el Fumero.

—¿Per què?

—*Abre la boca o te la obro yo de un tiro.*

Vaig obrir els llavis. El Fumero em va entaforar el revòlver a la boca. Vaig notar que una arcada se m'enfilava per la gola. El dit gros del Fumero va tensar el percussor.

—*Ahora, desgraciado, piensa si tienes alguna razón para seguir viviendo. ¿Qué dices?*

Vaig assentir lentament.

—*Entonces dime dónde está Carax.*

Vaig intentar balbucejar. El Fumero va enretirar el revòlver lentament.

—¿Dónde está?

—A baix. A la cripta.

—*Tú me guías. Quiero que estés presente cuando le cuente a ese hijo de puta cómo gemía Nuria Monfort cuando le hundí el cuchillo en...*

La silueta es va obrir pas en la foscor, com si vingués del no-res. Mirant per damunt de l'espalla del Fumero, em va semblar veure que la foscor es removia en cortinatges de boira espessa i una figura sense rostre, de mirada incandescent, lliscava cap a nosaltres en un silenci absolut, com si només fregués el terra. El Fumero va llegir el reflex en les meves pupil·les entelades de llàgrimes i el seu rostre es va trasmudar lentament.

Quan es va girar i va disparar contra el llençol de negror que l'envoltava, dues urpes de cuir, sense línies ni relleu, ja el tenien agafat pel coll. Eren les mans del Julià Carax, crescudes de les flames. El Carax em va apartar d'una empenta i va esclafar el Fumero contra la paret. L'inspector va aferrar el revòlver i va intentar posar-lo sota la barbeta del Carax. Abans que pogués prémer el gallet, el Carax li va agafar el canell i el va fer colpejar amb força contra la paret, sense aconseguir que el Fumero deixés anar el revòlver. Un segon tret va esclatar en la foscor i va anar a parar contra el mur, i va fer un esvoranc en el plafó de fusta. Llàgrimes de pólvora encesa i estelles de brasa van esquitxar el rostre de l'inspector. La pudor de carn socarrimada va inundar la sala.

D'una sacsejada, el Fumero va intentar escapolir-se d'aquelles mans que li mantenien el coll immobilitzat i la mà que sostenia el revòlver esclafada contra la paret. El Carax no deixava de fer força damunt la seva presa. El Fumero va rugir de ràbia i va inclinar el cap fins a mossegar el puny del

Carax. Estava dominat d'una fúria animal. Vaig sentir l'espetic de les seves dents esquinçant la pell morta i vaig veure els llavis del Fumero que sagnaven. Llavors, el Carax, ignorant el dolor, o potser incapaç de sentir-lo, va agafar el punyal. El va desclavar de la paret d'una estrebada i, davant de la mirada esfereïda del Fumero, va travessar el canell dret de l'inspector, clavant el punyal a la paret d'un cop brutal que va enfonsar el tall de la navalla fins gairebé l'empunyadura. El Fumero va deixar anar un crit d'agonia esgarriós. La seva mà es va obrir i va deixar caure el revòlver, que li va anar a parar als peus. El Carax el va fer anar cap a les ombres d'una puntada de peu.

L'horror d'aquella escena havia desfilat davant dels meus ulls en pocs segons. Em sentia paralytat, incapaç d'actuar o d'articular un sol pensament. El Carax es va girar cap a mi i em va clavar la mirada. Mentre el contemplava, vaig poder reconstruir les seves faccions perdudes que havia imaginat tantes vegades, mirant els retrats i escoltant velles històries.

—Emportat la Beatriu d'aquí, Daniel. Ella sap el que heu de fer. No te'n separis. No deixis que te la prenguin. Ni res ni ningú. Cuida-la. Més que la teva pròpia vida.

Vaig voler assentir, però els ulls se me'n van anar cap al Fumero, que estava forcejant amb el ganivet que li travessava el canell. El va arrencar d'una sotragada i va caure de genolls, aguantant-se el braç ferit que li sagnava.

—Vés-te'n —va mussitar el Carax.

El Fumero ens mirava encegat d'odi des de terra, sostenint el ganivet ensangonat a la seva mà esquerra. El Carax va anar cap a ell. Vaig sentir uns passos neguitosos i vaig entendre que el Palacios venia a auxiliar el seu cap, alertat pels trets. Abans que el Carax pogués prendre el ganivet al Fumero, el Palacios va entrar a la biblioteca amb l'arma alçada.

—Enrere —va advertir.

Va fer una llambregada cap al Fumero, que s'incorporava amb dificultats, i després ens va mirar a nosaltres, primer a mi, i després al Carax. Vaig notar l'horror i el dubte en aquella mirada.

—He dit enrere.

El Carax es va aturar i es va enretirar. El Palacios ens observava fredament, mirant de dilucidar com podia resoldre la situació. Els seus ulls es van aturar en els meus.

—Tu, vés-te'n. Això no és cosa teva. Apa.

Vaig dubtar un moment. El Carax va assentir.

—*De aquí no se va nadie* —va tallar el Fumero—. *Palacios, entrégueme su revólver.*

El Palacios es va quedar en silenci.

—*Palacios* —va repetir el Fumero, allargant la ma coberta de sang perquè li donés l'arma.

—No —va murmurar el Palacios, serrant les dents.

Els ulls embogits del Fumero es van omplir de menyspreu i de fúria. Va agafar l'arma del Palacios i el va empènyer d'una manotada. Vaig creuar una mirada amb el Palacios i vaig saber el que havia de passar. El Fumero va alçar l'arma lentament. Li tremolava la mà i el revòlver brillava, lluent de sang. El Carax es va anar enretirant pas a pas, buscant l'ombra, però no hi havia escapatòria. El canó del revòlver el seguia. Vaig sentir que els músculs del cos se m'encenien de ràbia. La ganyota de mort del Fumero, cofoi de bogeria i de rancor, em va desvetllar com una bufetada. El Palacios em mirava, negant en silenci. El vaig ignorar. El Carax ja es donava per vençut, immòbil al centre de la sala, esperant la bala.

El Fumero no em va arribar a veure mai. Per ell, només existia el Carax i aquella mà ensangonada unida a un revòlver. Em vaig abraonar damunt seu d'un salt. Vaig sentir que els meus peus s'alçaven del terra, però no vaig arribar mai a recuperar el contacte. El món s'havia congelat a l'aire. El terrabastall del tret em va arribar llunyà, com el ressò d'una tempesta que s'allunya. No hi va haver dolor. L'impacte del tret em va travessar les costelles. La primera flamarada va ser cega, com si una barra de metall m'hagués colpejat amb una fúria terrible i m'hagués propulsat al buit un parell de metres, fins que vaig caure a terra. No vaig notar la caiguda, encara que em va semblar que les parets convergien i que el sostre baixava a gran velocitat com si em volgués esclafar.

Una mà em va sostenir el clatell i vaig veure el rostre del Julià Carax que s'inclinava damunt meu. En la meva visió, el Carax apareixia exactament com jo l'havia imaginat, com si les flames no li haguessin arrencat mai la fesomia. Vaig notar l'esfereïment a la seva mirada, sense entendre res. Vaig veure com posava la seva mà sobre el meu pit i em vaig preguntar què era aquell líquid fumejant que brollava dels seus dits. Fou llavors que vaig sentir aquell foc terrible, com un alè de brases que em devorava les entranyes. Vaig voler cridar, però dels meus llavis no en va sortir sinó sang tèbia. Vaig reconèixer el rostre del Palacios al meu costat,

derrotat pel remordiment. Vaig alçar els ulls i llavors la vaig veure. La Bea avançava lentament des de la porta de la biblioteca, el rostre trasmutat per l'horror i les mans tremoloses sobre els llavis. Negava en silenci. Vaig voler advertir-la, però un fred que em mossegava em resseguia els braços i les cames, obrint-se pas en el meu cos a ganivetades.

El Fumero ens sotjava amagat rere la porta. La Bea no es va adonar de la seva presència. Quan el Carax es va incorporar d'un salt i la Bea es va girar, espantada, el revòlver de l'inspector ja li fregava el front. El Palacios s'hi va llançar per detenir-lo. Va fer tard. El Carax ja se li abraonava. Vaig sentir el seu crit, llunyà, que duia el nom de Bea. La sala es va encendre en la resplendor del tret. La bala va travessar la mà dreta del Julià Carax. Al cap d'un instant, l'home sense rostre queia sobre el Fumero. Em vaig inclinar per veure com la Bea venia fins al meu costat, intacta. Vaig buscar el Carax amb una mirada que se m'apagava, però no el vaig trobar. Una altra figura havia ocupat el seu lloc. Era Laín Coubert, tal com l'havia après a témer llegint les pàgines d'un llibre feia una colla d'anys. Aquesta vegada, les urpes de Coubert es van enfonsar en els ulls del Fumero i el van arrossegat com garfis. Vaig poder veure com les cames de l'inspector passaven fregant la porta de la biblioteca, com el seu cos es convulsionava mentre Coubert l'arrossegava sense pietat cap a la porta gran, com els seus genolls colpejaven els esglaons de marbre i la neu li escopia el rostre, com l'home sense rostre li aferrava el coll i, alçant-lo com un titella, el llançava contra la font glaçada, com la mà de l'àngel li travessava el pit i l'enfilava, i com l'ànima maleïda se li vessava en vapor i alè negre que queia en llàgrimes glaçades damunt el mirall mentre les seves parpelles s'agitaven neguitoses fins a la mort i els ulls semblava que se li esmicolessin amb esgarrapades de gebre.

Llavors, em vaig desplomar, incapaç de mantenir la mirada ni un segon més. La foscor es tenyia de llum blanca i el rostre de la Bea s'allunyava en un túnel de boira. Vaig tancar els ulls i vaig notar les mans de la Bea sobre la meua cara i l'alè de la seva veu suplicant a Déu que no se m'endugués, dient-me a cau d'orella que m'estimava i que no em deixaria marxar, que no em deixaria marxar mai. Només recordo que jo em desprenia en aquell miratge de llum i de fred, que una pau estranya em va envoltar i es va endur el dolor i el foc lent de les meves entranyes. Em vaig veure a mi mateix caminant pels carrers d'aquella Barcelona embruixada, agafat de la mà de la Bea, tots dos gairebé vells. Vaig veure el meu pare i la Núria Monfort

dipositant roses blanques sobre la meva tomba. Vaig veure el Fermín plorant en braços de la Bernarda, i el meu vell amic Tomàs, que havia emmudit per sempre. Els vaig veure com es veuen els estranys des d'un tren que s'allunya massa de pressa. Fou llavors, gairebé sense adonar-me'n, que vaig recordar el rostre de la meva mare que havia perdut feia tants anys com si un retall extraviat hagués lliscat de les pàgines d'un llibre. Només la seva llum em va acompanyar en la meva davallada.

27 DE NOVEMBRE DEL 1955

POST MORTEM

L'habitació era blanca, feta de llenços i cortinatges teixits de vapor i sol lluminós. Des de la meva finestra, es veia un mar d'un blau infinit. Algun dia, algú em voldria convèncer que no era pas així, que des de la clínica Corachán no es veu el mar, que les seves habitacions no són blanques ni etèries i que el mar d'aquell novembre era una bassa de plom freda i hostil, que va continuar nevant tots els dies d'aquella setmana fins a soterrar el sol i tot Barcelona amb un metre de neu i que fins i tot el Fermín, l'etern optimista, es pensava que jo em tornaria a morir.

Jo ja m'havia mort abans, a l'ambulància, en braços de la Bea i del tinent Palacios, que va malaguanyar el seu vestit oficial amb la meva sang. La bala, deien els metges, que parlaven de mi pensant-se que jo no els sentia, m'havia esberlat dues costelles, m'havia passat molt a la vora del cor, m'havia segat una artèria i havia sortit rabent pel costat, arrambant amb tot el que es va trobar pel camí. El meu cor va deixar de bategar durant seixanta-quatre segons. Em van dir que, quan vaig tornar de la meva excursió a l'infinit, vaig obrir els ulls i vaig somriure abans de perdre els sentits.

No vaig recuperar el coneixement fins al cap de vuit dies. Llavors, els diaris ja havien publicat la notícia de la mort de l'il·lustre inspector en cap de policia Francisco Javier Fumero en una trifulga amb una colla armada de delinqüents, i les autoritats ja anaven prou enfeïnades a trobar-li un carrer o un passatge per rebatejar-lo en memòria seva. Només es va trobar el seu cos al vell casalot dels Aldaya. El de la Penèlope i del seu fill no van aparèixer mai.

Em vaig desvetllar a trenc d'alba. Recordo la llum, d'or líquid, vessant-se damunt els llençols. Havia deixat de nevar i algú havia canviat el mar, rere la meua finestra, per una plaça blanca esquixada de gronxadors i poca cosa més. El meu pare, enfonsat en una cadira a la vora del meu llit, va alçar els ulls i em va observar en silenci. Vaig somriure i ell es va posar a plorar. El Fermín, que dormia com un tronc al passadís, i la Bea, que li sostenia el cap a la falda.

Van sentir les seves llàgrimes, un lament que sanava convertint en cridòria, i van entrar a l'habitació. Recordo que el Fermín estava ben blanc i ben eixarreït, com una espina de peix. Em van explicar que la sang que corria per les meves venes era seva, que jo havia perdut gairebé tota la meua sang i que el meu amic feia dies que s'atipava d'entrepans de llonganissa a la cafeteria de la clínica per criar glòbuls vermells per si de cas jo en necessitava més. Potser això explicava perquè jo em sentia més savi i menys Daniel. Recordo que hi havia un bosc de flors i que aquella tarda, o potser dos minuts després, no ho sabia dir; van desfilar per la meua habitació en Gustau Barceló i la seva neboda Clara, la Bernarda i el meu amic Tomàs, que no gosava mirar-me als ulls i que, quan el vaig abraçar, va arrencar a córrer i se'n va anar a plorar al carrer. Recordo vagament el senyor Frederic, que venia acompanyat de la Mercèdita i del catedràtic senyor Anacleto. Sobretot, recordo la Bea, que em mirava en silenci mentre tots es desfeien en alegries i al·lèluies, i el meu pare, que havia dormit en aquella cadira durant set nits, pregant a un Déu en qui no creia.

Quan els metges van obligar tota la comitiva a sortir de l'habitació perquè jo em pogués lliurar a un repòs que no desitjava, el meu pare es va acostar un moment i em va dir que m'havia portat la meua ploma, l'estilogràfica de Víctor Hugo, i un quadern, per si volia escriure. El Fermín, des de la porta, deia que havia consultat tot un planter de doctors de la clínica i que li havien assegurat que jo no faria el servei militar. La Bea em va fer un petó al front i es va emportar el meu pare, perquè li toqués l'aire, perquè ja feia més d'una setmana que no sortia d'aquella habitació. Em vaig quedar tot sol, esclafat pel cansament, i em vaig adormir, contemplant l'estoig de la meua ploma sobre la tauleta de nit.

Em van desvetllar unes passes a la porta i em va semblar que veia la silueta del meu pare a la vora del llit, o potser era el doctor Mendoza que no em treia els ulls del damunt, convençut que jo era fill d'un miracle. El visitant va envoltar el llit i va seure a la cadira del meu pare. Jo em notava

la gola seca i ben just si podia parlar. El Julià Carax em va acostar un got d'aigua als llavis i em va aguantar el cap mentre els humitejava. Tenia mirada de comiat, i en vaig tenir prou de mirar-lo als ulls per comprendre que no havia arribat mai a esbrinar la veritable identitat de la Penèlope. No recordo gaire bé les seves paraules, ni el so de la seva veu. Sí que sé que em va agafar la mà i que vaig sentir que em, demanava que visqués per ell, i que ja no el tornaria a veure mai més. Però no m'he oblidat del que jo li vaig dir. Li vaig demanar que agafés aquella ploma, que havia estat seva des de sempre, i que tornés a escriure.

Quan em vaig despertar, la Bea m'estava refrescant el front amb un drap humit de colònia. Sobresaltat, li vaig preguntar on era el Carax. Em va mirar, confosa, i em va dir que el Carax havia desaparegut en la tempesta feia vuit dies deixant un rastre de sang en la neu i que tothom el donava per mort. Vaig dir que no, que havia estat allà mateix, amb mi, feia només uns segons. La Bea em va somriure, sense dir res. La infermera que em prenia el pols va negar lentament i em va explicar que feia més de sis hores que dormia, que ella havia estat asseguda al seu escriptori davant de la porta de la meva habitació durant tot aquest temps i que, mentrestant, no havia entrat ningú a la meva habitació.

Aquella nit, quan intentava agafar el son, mentre girava el cap damunt el coixí, vaig comprovar que l'estoig era obert i que la ploma havia desaparegut.

1956

LES AIGUES DE MARÇ

La Bea i jo ens vam casar a l'església de Santa Anna al cap de dos mesos. El senyor Aguilar, que encara em parlava en monosíl·labs i que ho continuaria fent fins a la fi dels temps, m'havia concedit la mà de la seva filla davant la impossibilitat d'obtenir el meu cap en una safata. La desaparició de la Bea li havia afaitat la fúria, i ara semblava que vivia en un estat d'espant perpetu, resignat al fet que, com més aviat millor, el seu nét em digués pare i que la vida, valent-se d'un pocavergonya que havia sortit il·lès d'una bala mortal, li robés la seva filla que ell, tot i les bifocals, continuava veient com el dia de la seva primera comunió, ni un dia més gran. Una setmana abans de la cerimònia, el pare de la Bea es va presentar a la llibreria per regalar-me una agulla de corbata d'or que havia estat del seu pare i per donar-me la mà.

—La Bea és l'única cosa bona que he fet a la vida —em va dir—. Cuida-me-la.

El meu pare el va acompanyar fins a la porta i va veure com s'allunyava pel carrer de Santa Anna amb aquella melangia que estava els homes que envelleixen ai mateix temps sense que ningú no els hagi demanat permís.

—No és mala persona, Daniel —va dir—. Cadascú estima a la seva manera.

El doctor Mendoza, que dubtava de la meua capacitat per mantenir-me dret durant més de mitja hora, m'havia advertit que l'enrenou d'un casament i els seus preparatius no eren pas la millor medecina per guarir un home que havia estat a punt de deixar-se el cor al quiròfan.

—No s'hi amoïni —el vaig tranquil·litzar—. No em deixen fer res.

No deia cap mentida. Fermín Romero de Torres s'havia erigit en dictador absolut i factòtum de la cerimònia, del banquet i de tots els tripijocs diversos que van ser necessaris. El capellà de l'església, en saber que la núvia arribava prenyada a l'altar, s'havia negat de totes totes a celebrar el matrimoni i va amenaçar de conjurar els fets de la Santa Inquisició perquè impedissin l'esdeveniment. El Fermín es va empipar de valent i el va treure a fora de l'església, cridant als quatre vents que era indigne de l'hàbit que duia, i de la parròquia, i jurant-li que, si li passava pel cap ni tan sols moure una pestanya, li muntaria un escàndol al bisbat del qual, com a mínim, en resultaria desterrat al penyal de Gibraltar a evangelitzar els micos per mesquí i miserable. Uns quants vianants van aplaudir, i el florista de la plaça va regalar al Fermín un clavell blanc que ell va voler lluir a la solapa fins que els pètals van agafar el color del coll de la camisa. Amb tot preparat, doncs, però sense capellà, el Fermín va acudir al col·legi de Sant Gabriel i va procedir a reclutar els serveis del pare Fernando Ramos, que no havia celebrat un casament en tota sa vida i les especialitats del qual eren el llatí, la trigonometria i la gimnàstica sueca, per aquest ordre.

—Eminència, el nuvi està molt feble i ara no li puc donar de cap de les maneres un altre disgust. Ell veu en vostè una reencarnació dels sants pares de la mare Església, el veu allà al capdamunt, amb sant Tomàs, sant Agustí i la Verge de Fàtima. Tingui present que el noi, com jo mateix, és molt i molt devot. Ben bé com un místic. Si ara li dic que vostè em falla, potser haurem de celebrar un funeral en comptes d'un casament.

—Si m'ho posa així...

Segons que em van explicar després —perquè jo no ho recordo i les coses dels casaments sempre s'entossudeixen a recordar-les millor els altres—, abans de la cerimònia, la Bernarda i el senyor Gustau Barceló (seguint instruccions detallades del Fermín), van empitofar de moscatell el pobre sacerdot perquè perdés l'oremus. De manera que, a l'hora d'oficiar, el pare Fernando, tocat d'un somriure beatífic i d'un color rosat a les galtes que l'afavoria molt, va optar, en una exhibició de llicència protocol·lària, per substituir la lectura de no sé quina Carta als Corintis per un sonet d'amor, obra d'un tal Pablo Neruda, a qui alguns dels convidats del senyor Aguilar van identificar com a comunista i bolxevic consumat, mentre d'altres buscaven al missal aquells versos d'una estranya bellesa pagana,

preguntant-se si ja es començaven a veure els primers efectes del concili que s'acostava.

La nit abans del casament, el Fermín, arquitecte de l'esdeveniment i mestre de cerimònies, em va anunciar que m'havia organitzat un comiat de solter al qual només hi estàvem convidats ell i jo.

—No ho sé, Fermín. A mi aquestes coses...

—Confii en mi.

Arribada la nit dels fets, vaig seguir dòcilment el Fermín fins a un tuguri infecte situat al carrer dels Escudellers, on la fortor d'humanitat convivia amb la fregitel·la més abominable del litoral mediterrani. Un planter de dames amb la virtut en lloguer i molts quilòmetres al damunt ens va rebre amb uns somriures que haurien fet les delícies d'una facultat d'ortodòncia.

—Venim per la Rociíto —va dir el Fermín a un macarró amb unes patilles que guardaven una gran similitud amb el cap de Finisterre.

—Fermín —vaig murmurar, espantat—. Per l'amor de Déu...

—Tingui fe.

La Rociíto va acudir ben de pressa en tota la seva glòria, que vaig calcular que es devia acostar als noranta quilos sense comptar-hi el xal de bagassa i el vestit de viscosa de color vermell, i em va fer un inventari detallat.

—*Hola, corasón. Yo te hasía más viejo, fíhate tú.*

—Aquest no és l'individu —va aclarir el Fermín.

Llavors, vaig entendre la naturalesa de l'embolic i els meus temors es van esvanir. El Fermín no oblidava mai una promesa, especialment si era jo qui l'havia fet. Vam sortir tots tres a buscar un taxi que ens portés a l'asil de Santa Llúcia. Durant el trajecte, el Fermín, tenint en compte el meu estat de salut i la meva condició de promès, m'havia cedit el seient del davant, compartint el de darrere amb la Rociíto i sospesant les seves evidents virtuts amb notable plaer.

—Mira que estàs bona, Rociíto. Tens un cul que és l'apocalipsi segons Botticelli.

—*Ay, señor Fermín, que desde que se ha echao novia me tie orvidá i desatendía, tunante.*

—Rociíto, que tu ets un tros de dona i jo ara estic amb la monogàmia.

—*Quia, eso se lo cura la Rociíto con unas buenas friegas de penisilina.*

Vam arribar al carrer de Montcada passada la mitjanit, escortant el cos celestial de la Rociíto. La vam fer entrar a l'asil de Santa Llúcia per una

porta del darrere que es feia servir per treure els difunts per un carreró que tenia l'aspecte i la ferum de l'esòfag dels inferns. Un cop a la tenebra del *Tenebrarium*, el Fermín va procedir a donar les últimes instruccions a la Rociíto mentre jo localitzava l'avi a qui havia promès un darrer ball amb Eros abans que Tànatós li passés comptes.

—Recorda, Rociíto que l'avi està una mica sord, de manera que li has de parlar alt, clar i sense pèls a la llengua, amb picardia, com tu saps, però tampoc sense passar-se de mida, que no es tracta d'enviar-lo al regne dels cels abans d'hora d'una aturada cardíaca.

—*Tranquilo, mi sielo, que una e una profesioná.*

Vaig trobar el beneficiari d'aquells amors de lloguer en un racó del primer pis, un savi ermità escudat rere els murs de la solitud. Va alçar els ulls i se'm va quedar mirant, desconcertat.

—¿Que estic mort?

—No, encara és viu. ¿No em recorda?

—A vostè el recordo com recordo les meves primeres sabates, xicot, però quan l'he vist així, cadavèric, he pensat que era una visió del més enllà. No m'ho tingui en compte. Aquí un perd allò que vostès, els de l'exterior, anomenen discerniment. Així, doncs, ¿vostè no és una visió?

—No. La visió, la hi tinc preparada a vostè, a baix, si és tan amable d'acompanyar-m'hi.

Vaig portar l'avi fins a una cel·la lúgubre que el Fermín i la Rociíto havien abillat de festa amb espelmes i olors de perfums. Quan va veure l'abundosa bellesa de la nostra venus de Xerès, el rostre de l'avi es va il·luminar de paradisos somiats.

—Que Déu els beneeixi.

—I que vostè ho pugui veure —va dir el Fermín, indicant a la sirena del carrer dels Escudellers que procedís a desplegar les seves arts.

Vaig veure com agafava el vellet amb una delicadesa infinita i li besava les llàgrimes que li rodolaven galtes avall. El Fermín i jo ens vam retirar de l'escena per concedir-los la intimitat que necessitaven. En el nostre periple per aquella galeria de desesperacions, vam ensopegar amb la germana Emília, una de les monges que administraven l'asil. Ens va dedicar una mirada sulfúrica.

—M'han dit uns interns que han fet entrar a l'asil una meuca, i ara resulta que ells també en volen una altra.

—Germana il·lustríssima, ¿per qui ens ha pres? La nostra presència aquí és estrictament ecumènica. El fadrí que m'acompanya, que demà mateix es fa un home als ulls de la Santa Mare Església, i jo mateix, hem vingut aquí només per interessar-nos per la interna Jacinta Coronado.

La germana va arquejar una cella.

—¿Són família seva?

—Espiritualment.

—La Jacinta es va morir fa quinze dies. Un senyor la va venir a visitar la nit abans. ¿És parent seu?

—¿Es refereix al pare Fernando?

—No era un sacerdot. Em va dir que el seu nom era Julià. No en recordo el cognom.

El Fermín em va mirar, mut.

—El Julià és amic meu —vaig dir jo.

La germana Emília va assentir.

—Es va estar amb ella unes quantes hores. Feia anys que no la sentia riure. Quan ell se'n va anar, ella em va dir que havien estat parlant d'altres temps, de quan eren joves. Em va dir que aquest senyor li portava notícies de la seva filla Penèlope. Jo no sabia pas que la Jacinta tingués una filla. Me'n recordo, perquè aquell matí la Jacinta em va somriure i, quan li vaig preguntar per què estava tan contenta, em va dir que se n'anava a casa, amb la Penèlope. Es va morir quan despuntava l'alba, mentre dormia.

La Rociíto va concloure el seu ritual d'amor al cap d'una estona, deixant l'avi abatut i en braços de Morfeu. Quan sortíem, el Fermín li va voler pagar el doble, però ella, que plorava de pena davant l'espectacle de tota aquella gent sense esperança ni futur, oblidada de Déu i del diable, es va entossudir a donar els seus honoraris a la germana Emília perquè els donessin un berenar de xocolata amb xurros a tots, perquè a ella aquesta menja sempre li feia passar les penes de la vida, aquesta reina de les putes.

—*E que una e una sentimentá. Mire uté, señor Fermín, ese pobresillo... si no má quería que lo abrasase y le acarisiase. Se la parte a una tó...*

Vam deixar la Rociíto en un taxi amb una bona propina i vam enfilar el carrer de la Princesa, que estava desert i sembrat de vels de vapor.

—Hauria d'anar-se'n a dormir, perquè demà tindrà un dia mogut —em va dir el Fermín.

—No crec que pugui.

Ens vam encaminar cap a la Barceloneta i, gairebé sense adonar-nos-en, ens vam endinsar per l'escullera fins que tota la ciutat, lluent de silenci, va quedar davant nostre com el miratge més gran de l'univers emergint de l'estany de les aigües del port. Vam seure a la vora del moll a contemplar aquella visió. A una vintena de metres, s'iniciava una processó immòbil de cotxes amb les finestres cobertes de baf i fulls de diari.

—Aquesta ciutat és una gran fetillera, ¿ho sabia, Daniel? Se't fica per sota de la pell i et roba l'ànima sense que te'n puguis adonar.

—Parla vostè com la Roció, Fermín.

—No se'n rigui, que són les persones com ella les que fan que aquest món fastigós sigui un lloc que valgui la pena visitar.

—¿Les putes?

—No. De putes, en som tots, tard o d'hora. Jo vull dir la gent que té bon cor. I no em miri així. És que a mi els casaments em posen la pell de gallina.

Ens vam quedar allà asseguts, bressolats per aquella estranya quietud, catalogant els reflexos de l'aigua. Al cap d'una estona, l'alba va escampar el seu color d'ambre per tot el cel i Barcelona es va encendre de llum. Es van sentir les campanades llunyanes de la basílica de Santa Maria del Mar, que s'albirava per damunt de la boira a l'altra banda del port.

—¿Vostè creu que el Carax continua aquí, en algun lloc de la ciutat?

—Pregunti'm una altra cosa.

—¿Té els anells?

El Fermín va somriure.

—Apa, som-hi. Que a vostè i a mi ens esperen, Daniel. Ens espera la vida.

Vestia d'ivori i duia el món a la mirada. Gairebé no recordo les paraules del capellà, ni les cares plenes d'esperança dels convidats que atapeïen l'església aquell matí de març. Només me'n queda el frec dels seus llavis i, quan entreobria els ulls, el jurament secret que se'm va quedar gravat per sempre a la pell i que recordaria cada dia de La meva vida.

1966

DRAMATIS PERSONAE

El Julià Carax conclou *L'Ombra del Vent* amb una breu memòria per lligar els destins dels seus personatges al cap d'uns anys. He llegit molts llibres des d'aquella llunyana nit del 1945, però l'última novel·la del Carax continua sent la meva obra predilecta. I, avui, amb trenta anys a l'esquena, ja no tinc gaires esperances de canviar d'opinió.

Mentre escric aquestes ratlles sobre el taulell de la llibreria, el meu fill Julià, que demà fa deu anys, m'observa somrient i intrigat per aquest munt de quartilles que creix i creix, potser convençut que al seu pare també l'ha enxampat la malaltia dels llibres i de les paraules. El Julià té els ulls i la intel·ligència de la seva mare, i m'agrada creure que potser té la meva ingenuïtat. El meu pare, que ja té dificultats per llegir els lloms dels llibres, encara que no ho vulgui admetre, és a dalt, a casa. Sovint, em pregunto si és un home feliç, en pau, si la nostra companyia l'ajuda o si viu capficat dins dels seus records i d'aquella tristor que sempre l'ha perseguit. Ara, la Bea i jo ens encarreguem de la llibreria. Jo porto els comptes i faig els números. La Bea s'ocupa de les compres i atén els clients, que prefereixen fer tractes amb ella abans que amb mi. No els en culpo pas.

El temps l'ha feta forta i sàvia. Gairebé mai no parla del passat, tot i que sovint me la trobo submergida en un dels seus llargs silencis, a soles amb ella mateixa. El Julià adora la seva mare. Els observo junts i sé que els uneix un lligam invisible que jo ben just si puc començar a comprendre. En tinc prou de sentir-me part de la seva illa i de saber-me afortunat. La llibreria dóna per viure i poca cosa més, però jo sóc incapaç d'imaginar-me fent una altra cosa. Les vendes disminueixen any rere any. Jo sóc optimista i

vull pensar que el que puja baixa, i per la mateixa regla de tres, el que baixa ha de pujar algun dia. La Bea em diu que l'art de llegir s'està morint molt lentament, que és un ritual íntim, que un llibre és un mirall i que només hi podem trobar el que ja portem nosaltres a dins, que quan llegim hi posem la ment i l'ànima, i que aquests són uns béns cada dia més escassos. Cada mes rebem ofertes per comprar-nos la llibreria i convertir-la en una botiga de televisors, de faixes o d'espardenyes. Però només ens trauran d'aquí quan siguem morts.

El Fermín i la Bernarda es van casar per l'Església el 1958, i ja tenen quatre criatures, tots ells nois i amb el nas i les orelles de son pare. El Fermín i jo ens veiem menys sovint que abans, però de vegades repetim aquella passejada per l'escullera quan despunta l'alba i arreglem el món a cops de martell. El Fermín va deixar la feina de la llibreria fa anys i va substituir l'Isaac Monfort, quan es va morir, al capdavant del Cementiri dels Llibres Oblidats. L'Isaac està enterrat al costat de la Núria, a Montjuïc. Els visito sovint. Parlem. Sempre hi ha flors fresques damunt la tomba de la Núria.

El meu vell amic Tomàs se'n va anar a Alemanya, on treballa com a enginyer per a una empresa de maquinària industrial inventant prodigis que no he arribat mai a entendre. A vegades, escriu cartes, sempre a nom de la seva germana Bea. Es va casar fa un parell d'anys i té una filla que no hem vist mai. Sempre dóna records per a mi, però jo sé que el vaig perdre ja fa anys, i que la cosa no té remei. Vull pensar que la vida ens arrabassa els amics de la infantesa sense cap motiu, perquè sí, però no m'ho acabo de creure.

El barri continua com sempre, però hi ha dies que em sembla que la llum cada dia es mostra més agosarada, que torna a Barcelona, com si entre tots l'haguéssim volgut fer fora, però ella finalment ens hagués perdonat. El senyor Anaclet va deixar la càtedra de l'institut i ara es dedica de manera exclusiva a la poesia eròtica i a les seves glosses de contraportades, més monumentals que mai. El senyor Frederic Flavià i la Merceditas se'n van anar a viure junts quan es va morir la mare del rellotger. Formen una parella que fa goig de veure, tot i que no falten els envejosos que assegurin que el senyor Frederic tornarà a tenir un dels seus rampells i que algun dia farà una escapadeta a alguna casa de barrets abillat de faraona.

En Gustau Barceló va tancar la llibreria i ens en va traspasar els fons. Va dir que n'estava fart i cuit, del gremi, i que desitjava buscar nous reptes.

El primer i l'últim fou la creació d'una editorial dedicada a la reedició de les obres de Julià Carax. Del primer volum, que conté les seves tres primeres novel·les (recuperades d'un joc de galeres perdut en un guardamobles de la família Cabestany), se'n van vendre tres-cents quaranta-dos exemplars, molts milers per sota de l'èxit de l'any, una hagiografia il·lustrada d'El Cordobés. El senyor Gustau ara es dedica a viatjar per Europa en companyia de dames distingides i a enviar postals de catedrals.

La seva neboda Clara es va casar amb el banquer milionari, però la seva unió no va passar de l'any. La llista dels seus amants continua sent llarga, tot i que s'escurça any rere any, com la seva bellesa. Ara viu sola al pis de la plaça Reial, i en surt ben poques vegades. Hi hagué un temps en què la visitava, més perquè la Bea em feia memòria sovint de la seva solitud i de la seva mala sort que perquè jo en tingués ganes. Amb el pas dels anys, he vist brollar en ella una amargor que es vol vestir d'ironia i de despit. A vegades, penso que encara continua esperant que aquell Daniel embruixat de quinze anys vagi a veure-la i la torni a adorar en l'ombra. La presència de la Bea, o de qualsevol altra dona, l'enverina. L'última vegada que la vaig veure es buscava les arrugues de la cara amb les mans. M'expliquen que, de vegades, encara es troba amb el seu antic professor de música, l'Adrià Neri, la simfonia del qual continua inacabada i que, segons sembla, ha fet carrera com a gigoló entre les dames del cercle del Liceu, on les seves acrobàcies d'alcova l'han fet mereixedor del sobrenom de *La Flauta Màgica*.

Els anys no van ser generosos amb la memòria de l'inspector Fumero. Ni tan sols els que l'odiaven i li tenien por sembla que se'n recordin. Fa anys, vaig ensopegar al passeig de Gràcia amb el tinent Palacios, que va deixar el cos i ara es dedica a fer classes d'educació física en un col·legi de la Bonanova. Em va explicar que encara hi ha una placa commemorativa en honor del Fumero als soterranis de la comissaria central de Via Laietana, però que la nova màquina expendedora de refrescos la tapa completament.

Pel que fa al casalot dels Aldaya, continua allà, contra tot pronòstic. Finalment, la immobiliària del senyor Aguilar va aconseguir vendre'l. Fou totalment restaurat i les estàtues dels àngels van ser reduïdes a graveta per cobrir la pista d'aparcament que ocupa el que va ser el jardí dels Aldaya. Avui en dia és una agència de publicitat, dedicada a la creació i promoció

de l'estranya poesia dels mitjons de punt, els flams de sobre i els esportius per a executius de volada. He de confessar que un dia, al·legant raons inversemblants, m'hi vaig presentar i vaig sol·licitar visitar la casa. La vella biblioteca on vaig estar a punt de perdre-hi la vida ara és una sala de juntes decorada amb cartells d'anuncis de desodorants i detergents amb poders miraculosos. L'habitació on la Bea i jo vam concebre el Julià ara és el bany del director general.

Aquell dia, quan vaig tornar a la llibreria després de visitar l'antic palauet dels Aldaya, em vaig trobar un paquet a la bústia de correus que duia el matasegells de París. Hi havia un llibre titulat *L'àngel de boira*, novel·la d'un tal Boris Laurent. Vaig girar els fulls amb avidesa, sentint aquell perfum màgic de promesa que tenen els llibres nous, i vaig aturar els ulls a l'inici d'una frase, a l'atzar. Vaig saber de seguida qui l'havia escrit, i no em va sorprendre, quan vaig anar a la primera pàgina, trobar-hi, en el traç blau d'aquella ploma que tant havia adorat de nen, aquesta dedicatòria:

*Per al meu amic Daniel, que em va retornar la veu i la ploma.
I per a la Beatriu, que ens va retornar a tots dos la vida.*

Un home jove, però que ja llueix uns quants cabells argentats, camina pels carrers d'una Barcelona atrapada sota cels de cendra i un sol vaporós que es vessa damunt la Rambla de Santa Mònica com una garlanda de coure líquid.

L'acompanya, agafat de la mà, un noi d'uns deu anys, la mirada embruixada de misteri davant la promesa que el seu pare li ha fet a trenc d'alba, la promesa del Cementiri dels Llibres Oblidats.

—Julià, el que veuràs avui no ho pots explicar a ningú. A ningú.

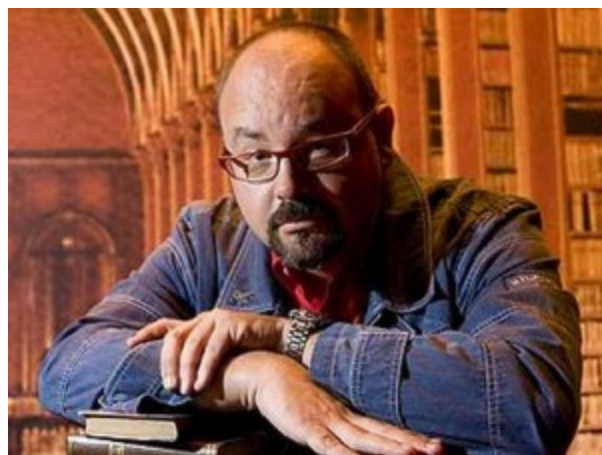
—¿Ni tan sols a la mare? —vol saber el noi, amb un Fil de veu.

El pare sospira, emparat per aquell somriure trist que el persegueix per la vida.

—És clar que sí —respon—. Amb ella no hi tenim secrets. A ella l'hi pots explicar tot.

Al cap de poc, convertits ja en figures de vapor, pare i fill s'esvaneixen enmig de la gentada de les Rambles, els seus passos perduts per sempre en l'ombra del vent.

CARLOS RUIZ ZAFÓN (Barcelona, 1964 - Los Angeles, 2020). Educat al col·legi barceloní dels Jesuïtes de Sarrià, Ruiz Zafón va cursar, anys després, Periodisme. Es va decidir a ser publicitari. Va ser director creatiu de publicitat de la important agència de Lorente. La seva primera novel·la, *El Príncipe de la Niebla* (1993), va guanyar el premi juvenil Edebé, cosa que el va animar a seguir escrivint. Va deixar la feina de publicista, es va casar i se'n va anar a Los Angeles, ciutat on va residir des del 1994 fins a la seva mort, per dedicar-se a escriure guions de cine i desenvolupar la seva carrera de novel·lista.

La *Trilogía de la Niebla* es completa amb *El Palacio de la Medianoche* (1994) i *Las Luces de Septiembre* (1995). *Marina* (1999) és el seu últim llibre juvenil.

La seva novel·la *La Sombra del Viento* (2001) va tenir un èxit espectacular. Aquest llibre, que va ser finalista del premi Fernando Lara del 2000 i que s'ha traduït a més de 40 idiomes, ha venut milions d'exemplars en tot el món i ha obtingut nombrosos premis internacionals. És el primer llibre de la tetralogia *El Cementerio de los Libros Olvidados*, que continua amb *El Juego del Ángel* (2008), *El Prisionero del Cielo* (2011) i *El Laberinto de los Espíritus* (2016).